

בית המשפט המחוזי בירושלים בפני כבוד השופטת נאוה בן-אור

ת"פ 18291-12-12 מדינת ישראל נ' בלוא ואח'

המאשימה

מדינת ישראל
ע"י ב"כ עו"ד אשר גושן, עו"ד יצחק שפיגלר, עו"ד עומר
קופלר, עו"ד אייל פרזון, עו"ד נועה עזרא, עו"ד ראזי מחאמיד

נגד

הנאשמים

1. ירון בלוא
2. ירון בלוא בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד אורן גלעדי ועו"ד נועם בן-עמי
מטעם הסנגוריה הציבורית
3. פרץ קופר
4. אסא קופר
5. ש.ו.ת. - ורד בר כבישים ופיתוח בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד פרופ' דוד ליבאי ועו"ד דנה וייס
6. ארז מיארה
7. מוקה- גיזום והעתקת עצים בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד איילת לשם
8. רמי ברזילאי
9. מנהרת אשקלון בע"מ
10. נסים ברזילאי
11. נאש נאש בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד כפיר ממון
12. עפר שלמה לוי (עניינו הסתיים בהסדר טיעון)
13. שאול זיכרי (עניינו הסתיים בהסדר טיעון)
14. אייל ארגוב
15. ארגוב איל בע"מ (עניינם הסתיים בהסדר טיעון)
16. הראל גולסט
17. יובל רגב
18. השביל הירוק בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד גדי זילברשלג
19. רמי יריב עזרא
ע"י ב"כ עו"ד אשר אוחיון
20. עמיר גולשני
21. אמיר החוטבים בע"מ (עניינם הסתיים בהסדר טיעון)
22. נסים קסנטיני
23. שולמית קסנטיני
24. קסנטיני ובניו - תשתית ופיתוח בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד אבי חימי, עו"ד משה וייס ועו"ד מירי ביטון-
הראל

חקיקה שאוזכרה:

חוק איסור הלבנת הון, תש"ס-2000: סע' 3(א), 4

חוק ההגבלים העסקיים, תשמ"ח-1988: סע' 1, בתוספת הראשונה, 2, 2(א), 2(ב),
<http://www.nevo.co.il/law/71600/2.b.1>, 2(ב)(1), 2(ב)(3),
<http://www.nevo.co.il/law/71600/2b.3>, 3, 3(א), 4, 47(א)(1),
<http://www.nevo.co.il/law/71600/47a.3>, 47(א), 47(1), 47(3)

חוק העונשין, תשל"ז-1977: סע' 23(א)(2), 21(ב), 23(א)(2), 28, 414, 415, 423, 428

פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971: סע' 9, 10א, 12

חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982: סע' 9(א)

כתבי עת:

מיכל (שיצר) גל, מנחם פרלמן, "חשיבות הניתוח המשפטי והכלכלי", ניתוח משפטי וכלכלי של דיני ההגבלים
 העסקיים, (תשס"ח) 17

הכרעת דין

מבוא

כתב האישום

1. במהלך השנים בין 2004 ועד 2010, הרלוונטיות לכתב האישום שלפניי, פרסמו חברת החשמל ורשויות מקומיות שונות מכרזים לקבלת שירותי גיזום. עיסוקם של הנאשמים גיזום עצים, והמאשימה טוענת כי פעלו לתיאום המכרזים הללו, איש כפי חלקו. כתב אישום זה הוא כתב האישום העיקרי מבין מספר כתבי אישום שהגישה המאשימה והעוסקים בפרשה.

מלכתחילה כלל כתב האישום 24 נאשמים, מתוכם 9 חברות (שבבעלות מי מן הנאשמים). בתחילת ההליכים הגיעו נאשמים 12, 13, 20 ו-21 להסדרי טיעון, הודו, הורשעו על פי הודאתם ועונשם נגזר. לקראת סיום פרשת התביעה הגיעו גם נאשם 14 והחברה שבבעלותו, נאשמת 15, להסדר טיעון, ועונשם נגזר. בעקבות ההסדר, תוקן כתב האישום ונאשם 14 צורף כעד תביעה. לעניין זה אדרש בבוא העת.

2. בכתב האישום תשעה אישומים, המיוחסים לנאשמים שונים. שלושה האישומים הראשונים עוסקים במכרזי חברת החשמל בירושלים, בשנים 2010, 2007 ו-2004 (בסדר זה). האישום הרביעי עניינו במכרז חברת החשמל ברעננה בשנת 2009. האישום החמישי עוסק במקבץ בן חמישה מכרזים שפרסמה חברת החשמל לאזור הדרום בשנת 2010 (רמלה, באר שבע, אשדוד, נתניה ומכרז למתח עליון ומתח-על במחוז דן). מכאן ואילך, כשאתייחס למכרז זה בכללותו הוא יכונה "חמשת מכרזי הדרום". האישום השישי עניינו בשני מקבצי מכרזים שפרסמה חברת החשמל לאזור הצפון בשנת 2010 (המקבץ האחד: נהריה, עפולה, ומתח על ומתח עליון במחוזות חיפה והצפון. המקבץ האחר: חיפה והקריות). מכאן ואילך אתייחס למכרז זה בכללותו כאל "חמשת מכרזי הצפון". האישום השביעי עוסק במכרז משותף לחברת החשמל ולעיריית תל-אביב בשנת 2009. האישום השמיני עניינו מכרז של עיריית פתח תקווה לשנת 2010. האישום התשיעי מייחס לחלק מן הנאשמים עבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#), התש"ס-2000.

התנהלות הנאשמים, כפי שהיא מתוארת בכתב האישום בכל אחד מן האישומים, ניתנת לתיאור בקווים כלליים כך: לקראת פרסומו של כל אחד מן המכרזים נפגשו ביניהם הגוזמים הרלוונטיים וגבשו הסדר כובל לפיו אחד מהם הוא שיזכה במכרז לאחר שיגיש הצעה במחיר שהוסכם עליו בין הצדדים, בעוד שמי מן האחרים יגישו מה שכונה "הצעות גיבוי", במחירים גבוהים יותר, שלא על מנת לזכות ועל מנת ליצור מראית עין של תחרות. לעיתים ניתנה התחייבות של מי מן המתחרים הפוטנציאליים שלא להגיש כל הצעה. בתמורה אמור היה הזוכה להעסיק את האחרים כקבלני משנה באזור בו זכה, או לשלם להם

סכום מוסכם. לעיתים לא הייתה תמורה מוסכמת, אלא ציפייה להדדיות במכרז אחר. פרטי ההתנהלות הקונקרטיים כפי שהיא מיוחסת לכל אחד מן הנאשמים יובאו, כמובן, במסגרת הדיון הפרטני בכל אחד מן האישומים.

3. ככלל, העבירות המיוחסות לנאשמים או למי מהם, איש כפי חלקו, הן עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות (סעיפים 2(א); 2(ב)1, 2(ב)3, 2(ב)4; 4; 47(א)1); ו-47(א) רישא, 47(א)1 ו-47(א)3 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988); קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (סעיף 415 לחוק העונשין, התשל"ז-1977); רישום כוזב במסמכי תאגיד (סעיף 423 לחוק העונשין) ועשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר את מקורו (סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000). ככל שהמדובר בחברות, האחריות לעבירות המיוחסות להן היא על יסוד הוראת סעיף 23(א)2 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. כאמור, באישום נפרד מיוחסת למי מן הנאשמים עבירה לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

הנאשמים

4. ירון בלוא והחברה שבבעלותו, ירון בלוא בע"מ, הם הנאשמים 1-2. להלן יכונה "בלוא" או "ירון". האישומים הרלוונטיים לגביהם הם שלושת מכרזי ירושלים, מקבץ חמשת מכרזי הדרום וסעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

האחים פרץ ואסא קופר והחברה שבבעלותם, ש.ו.ת. ורד בר כבישים ופיתוח בע"מ, הם נאשמים 3-5. להלן יכונה "פרץ", "אסא" ו"ורד בר". לנאשמים אלה מיוחסות עבירות אך בקשר למכרז ירושלים לשנת 2010 ולפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

ארז מיארה והחברה שבבעלות אחיו רונן, מוקה גיזום והעתקת עצים בע"מ, הם נאשמים 7-6. להלן יכונה "ארז" ו"מוקה גיזום". לנאשמים אלה מיוחסות עבירות בקשר עם מכרז ירושלים לשנת 2010, עם מכרז רעננה, עם מקבץ חמשת מכרזי הדרום, עם מקבץ חמשת מכרזי הצפון, עם המכרז המשותף לעיריית תל-אביב ולחברת החשמל ועם מכרז פתח תקוה.

רמי ברזילאי והחברה שבבעלותו, מנהרת אשקלון בע"מ, הם נאשמים 8-9. להלן יכונה "ברזילאי" ו"מנהרת אשקלון". לנאשמים אלה מיוחסות עבירות בקשר עם מכרז ירושלים

2010, עם מכרז רעננה, עם חמשת מכרזי הדרום, עם המכרז המשותף לעיריית תל-אביב ולחברת החשמל וכן [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#).

נסים ברזילאי (בנו של רמי ברזילאי), המכונה "נאש", והחברה שבבעלותו, נאש נאש בע"מ, הם נאשמים 10-11. להלן יכוננו "נאש" ו"נאש נאש". מיוחסות להם עבירות בקשר עם מקבץ חמשת מכרזי הדרום.

הראל גולסט והחברה שבבעלותו, השביל הירוק בע"מ, וכן יובל רגב, סמנכ"ל השיווק בחברה האמורה, הם נאשמים 16-18. להלן יכוננו "גולסט", "רגב" ו"השביל הירוק". לגולסט ולשביל הירוק מייחסת המאשימה מעורבות בעבירות הקשורות במכרז רעננה, במקבץ חמשת מכרזי הדרום, במכרז פתח תקוה וכן [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#). לרגב מייחסת המאשימה עבירות בקשר עם מקבץ חמשת מכרזי הדרום.

רמי עזרא הוא נאשם 19. להלן יכונה "עזרא". המאשימה מייחסת לו מעורבות בעבירות בקשר עם מקבץ חמשת מכרזי הדרום.

ניסים קסנטיני, אמו שולמית קסנטיני, והחברה שבבעלותם קסנטיני ובניו בע"מ הם נאשמים 22-24. להלן יכוננו "ניסים", "שולה" ו"קסנטיני". גם להם מייחסת המאשימה מעורבות בעבירות בקשר עם מקבץ חמשת מכרזי הדרום.

התנהלות ההליכים

5. אתאר בקצרה את התנהלות ההליכים בתיק זה, שהוא תיק רב היקף. המדובר בכתב אישום שהוגש תחילה, בשלהי 2012, נגד גולסט והשביל הירוק בלבד. רק כעבור למעלה מחצי שנה, באמצע יולי 2013, תוקן כתב האישום והוגש במתכונתו הנוכחית. מעת שהוגש ועד שהוחל בשמיעת ההוכחות, ב-1.3.2015, התנהלו הליכים מקדמיים רבים. אלה כללו מינוי סנגור מן הסנגוריה הציבורית על מנת שייצג את נאשמים 1-2; פרקי זמן שנדרשו עד שכלל הנאשמים ימנו לעצמם סנגורים שייאותו ליטול על עצמם את הייצוג בתיק. הודעה על הסדרת הייצוג לכלל הנאשמים ניתנה רק ב-14.1.2014; העברת חומרי החקירה הרבים שנאספו בתיק; טענות מקדמיות שנפרסו בהרחבה רבה בכתב ובעל פה (הדיון בהן נערך ב-11.3.2014 והחלטתי ניתנה ב-18.3.2014, כשאת ההכרעה בחלק מן הטענות דחיתי לסוף ההליך, ככל שיהיה בכך צורך); מענה לאישומים ניתן על ידי הנאשמים במהלך מאי 2014; באמצע ספטמבר 2014 הגישה המאשימה הודעה בעניין הסכמות דיוניות אליהן הגיעה עם ב"כ הנאשמים, לרבות הסכמה על הגשת תיק מוצגים, על עדי תביעה שעדותם מתייתרת לנוכח ההסכמות הדיוניות, ועל תכנית טנטטיבית לפרשת התביעה.

6. בדיון מסכם שהתקיים ב-30.9.2014 נקבעו כ-40 מועדי הוכחות רצופים לשם שמיעת פרשת התביעה, החל מ-1.3.2015 ועד 30.6.2015. ככלל, מועדי ההוכחות נשמרו ושמיעת פרשת התביעה הסתיימה כמתוכנן, למעט שמיעת עדותו של נאשם 14, איל ארגוב, שלאחר שהגיע להסדר טיעון עם המאשימה ודינו נגזר, העיד ב-9.9.2015.

פרשת ההגנה השתרעה על פני 18 ישיבות, החל מ-1.11.2015 ועד 18.2.2016.

לנוכח היקפו הרב של החומר, אפשרתי לצדדים להגיש סיכומים בכתב והקציתי לשם הכנתם פרקי זמן של ממש. לאחר מכן השלימו הצדדים את סיכומיהם בשלוש ישיבות שנקבעו לשם כך (23.11.2016; 28.11.2016 ו-29.11.2016).

7. זה המקום לומר, כי התנהלותם של ב"כ המאשימה ושל ב"כ הנאשמים כאחד הייתה מקצועית עד מאוד, עניינית והגונה. ההסכמות הדיוניות הרבות אליהן הגיעו עם תחילת המשפט ואף במהלכו חסכו זמן שיפוטי ניכר והיו ראויות כשלעצמן. כל עורכי הדין

המעורבים, והדגש על כולם, ניהלו חקירות ממוקדות ומועילות וטענו טיעונים עובדתיים ומשפטיים מכובדים וראויים להישמע. אין לי ספק, כי ההתנהלות המתוארת תרמה רבות לבירור המשפט המורכב הזה ולמלאכת עשיית הצדק.

מתווה הכרעת הדין

8. מאחר שחלק ניכר מן האישומים מושתת, בין היתר, על עדותו של עד המדינה בתיק זה, נוריאל גדליה, אתייחס תחילה לעדותו באופן כללי, לטענות מי מן הנאשמים באשר לעצם הענקת המעמד של עד מדינה לעד זה ולטענות הנוגעות להפעלתו. עד עיקרי נוסף הוא זוהר כץ, שהואשם בכתב אישום מקביל בגין מעורבותו בחלק מן המעשים נשוא כתב אישום זה (ובמעשים דומים נוספים). גם לעדותו אקדים התייחסות בפרק נפרד. לאחר מכן אדרש לאישומים השונים באופן ספציפי.

עד המדינה נוראל גדליההרקע לחתימה על הסכם החסינות

1. גדליה העיד, כי החל לעבוד בענף הגיזום עוד ב-1981. לדבריו, ניגש לראשונה למכרז גיזום של חברת החשמל ב-1992, שהיה מיועד לאזור ירושלים. לטענתו אף זכה במכרז, אלא שקשרים שהיו לירון עם בכיר בחברת החשמל, ובפרט העובדה שהעסיק שני בנים של בכירים בחברת החשמל, גרמו לכך שהצליח ליטול ממנו את הזכייה (עמ' 96-98). כך בחקירה ראשית. מחקירתו הנגדית על ידי בא כוחו של ירון עלה, כי אין זה מדויק שקיבל הודעה על זכייתו במכרז הנדון. הנכון הוא שזומן לשימוע, במהלכו נאמר לו כי הצעתו הייתה הזולה ביותר והוא נשאל שאלות על כך. מהעובדה שהצעתו הייתה הזולה ביותר, הסיק שזכה (עמ' 253). גדליה טען, כי זומן לשימוע משום שחבריו של ירון (בחברת החשמל) לא רצו שיזכה, כי התייחסותו של עורך השימוע כלפיו הייתה מזלזלת וכי לאחר זמן מה הכריזו על ירון כעל הזוכה. לטעמו, בחברת החשמל עשו נגדו קנוניה ולאחר זכייתו של ירון ראה את בנו של "מזכיר חברת החשמל", צבי שומר, מועסק בגיזום על ידי ירון. עם זאת, בהמשך החקירה הסכים כי הודיעו לו שלא זכה במכרז 1992 לאחר השימוע, וזאת בשל היעדר ניסיון בגיזום מתחת לכבלי חשמל (עמ' 259-260). כך גם הסכים, כי תלונותיו למבקר המדינה ולחברת החשמל בעניין מכרז 1992 נדחו על ידי שני הגורמים הללו (עמ' 262).

גדליה לא היסס לטעון כי התנהלות חברת החשמל כלפיו במכרז 1992 מונעת בשוחד ובשיקולים זרים. כך עמד על טענתו כי אותו "בכיר" בחברת החשמל, שבנו, בועז נבו, היה שותף של ירון באותה עת, הוא שהביא לזכייתו של ירון באותו מכרז, גם לאחר שהתברר כי אביו של השותף לא היה בכיר כלל ועיקר אלא מנהל משרד חברת החשמל באזור רחובות ואשדוד וכי הלך לעולמו באותה שנה, 1992. ועוד התברר, כי בנו של צבי שומר, שעל פי טענתו של גדליה הועסק על ידי ירון על מנת לקנות את ליבו של אביו, היה רק בן 13 ב-1992 (עמ' 261-264).

2. אין חולק, כי לאחר שירון זכה במכרז 1992, הוא העסיק את גדליה כקבלן משנה. לאחר המכרז הזה, שגדליה אינו זוכר אם היה ביניהם הסכם כתוב בנוגע להעסקתו, עמד על הסכמים כתובים ביניהם. לטענתו של גדליה, היה זה מתוך רצון להבטיח את עצמו אחרי שירון ביקש ממנו שלא "יפריע" לו במכרז, משמע שלא יתחרה בו (עמ' 264-265).

3. ירון העיד, מנגד, כי גדליה לא זכה במכרז 1992 משום שהיה בסך הכל נהג טרנזיט שלא עסק כלל בגיזום וכי למעט הוא עצמו ובוועז נבו לא היה איש בישראל שיכול היה לעמוד בתנאי הסף של המכרז. באותה שנה, 1992, התגלע הסכסוך הראשון בינו לבין גדליה, על רקע עבודה שגדליה ביצע עבורו במסגרת פינוי גזם ביערות הקרן הקיימת לישראל. בעקבות הסכסוך גדליה אף הגיש נגדו תביעה כספית שלבסוף חזר בו ממנה (עמ' 2544). יצוין, כי גדליה העיד בקשר לכך כי אינו זוכר אם אכן הגיש תביעה כזו (עמ' 264). לדברי ירון, החל מ-1995 החל גדליה בהצקות שיטתיות כלפיו. כך, למשל, היה גדליה מצלם תמונות של גזם ושולח אותן לחברת החשמל ולקרן הקיימת לישראל בטענה כי המדובר בגזם שירון הותיר. לאחר שירון קיבל נתח גדול במיוחד של עבודות מהקרן הקיימת לישראל בעקבות שריפה גדולה שהתרחשה בשער הגיא ב-1995, תקף גדליה את הקרן הקיימת לישראל על כך ואף קיים שביתת רעב מול משרדי החברה (עמ' 2546).

4. עוד יש להביא כאן את עדותו של יגאל בן אריה, מנהל מחוז ירושלים של חברת החשמל בין השנים 1996-2006. בן אריה העיד, כי צבי שומר היה מנהל מחלקה ותיק ולא מזכיר חברת החשמל – פונקציה שכלל אינה קיימת. כך גם דחה את עדותו של גדליה לפיה חברת החשמל לא רצתה להעסיק אותו בשל יחסיו של ירון עם החברה. מן המסמכים עולה כי הצעתו של ירון הייתה הזולה ביותר וחוות הדעת עליו הייתה חיובית. עוד טען, כי לא ידוע לו על שיתוף פעולה של ירון עם בכירים בחברת החשמל. כך גם סבר כי אין זה מציאותי שזימונו של גדליה לשימוע, כטענת גדליה, התנהל ללא פרוטוקול ולפני אדם אחד. ועוד, אביו של בוועז נבו, שעבד עם ירון, לא היה בכיר בחברת החשמל ולא הייתה לו יכולת להשפיע על ועדת המכרזים, כפי שגם לירון לא הייתה יכולת להכתיב את תנאי הסף על מנת שיתאימו לו (עמ' 903-908).

5. על פי עדותו של גדליה, מ-1998 ואילך הייתה ההתנהלות בינו לבין ירון בלתי חוקית (עמ' 579). רוצה לומר, כל אימת שיצא מכרז של חברת החשמל לדרך, הגיעו השניים לידי הסכם לפיו יימנע גדליה מתחרות ויקבל על כך תמורה מירון (תחילה, על דרך של התחייבות להעסקתו כקבלן משנה ומאוחר יותר על דרך של תשלום "נטו"). לטענתו, ירון היה מעוניין בכך על מנת להסיר מדרכו את התחרות הצפויה ממנו, שכן – בניגוד לנטען על ידי ירון ועל ידי אחרים – עוד ב-1992 עמד בתנאי הסף ויכול היה להגיש הצעה תחרותית מטעם עצמו. לסוגיה זו, ולפרטים הנוגעים להתקשרויות בינו לבין ירון במרוצת השנים אדרש בפרקים העוסקים באישומים הספציפיים. במקום זה אדרש, בקצרה, אך למכרז שפורסם ב-2007, שכן השתלשלות האירועים במכרז זה, על פי תפיסתו של גדליה, היא שהביאה אותו בסופו של דבר לרשות הגבלים עסקיים.

לדברי גדליה, לקראת המכרז האמור שב ירון ופנה אליו כמנהגו בשנים הקודמות וביקש לחזור על הסיכום ביניהם. גדליה חשש מפני ורד בר אולם ירון הבטיח לו שהוא "יסתדר איתם" וכי הם לא "יפריעו" לו במכרז, בדיוק כפי שהיה במכרז הקודם, מ-2004. במסגרת ההבנות ביניהם, ביקש ממנו ירון שלא יבוא לסיור הקבלנים ולא ישתתף במכרז, שידאג לכך שגם קבלן הגיזום עופר לוי לא ישתתף במכרז ושייקח מעופר לוי את מעטפת המכרז שלו. עוד העיד גדליה, כי ירון דאג לכך שכל מעטפות המכרז של המשתתפים יגיעו אליו על מנת למנוע ממי מהם להפתיע אותו ולהגיש הצעה מתחרה. ירון הציע מחיר של כשלושה מיליון ₪ וביקש למנוע מצב ש"יבוא מישהו מהצד ויכניס הצעה וייקח את זה בשני מיליון שקל והוא גם מרוויח מזה" (עמ' 107).

גדליה וירון אף ערכו ביניהם הסכם בכתב, ת/330, שנחתם על ידם ב-3.5.2007. הוא, כשלעצמו, עמד בהבנות: לא השתתף בסיור הקבלנים ולא הגיש הצעה. אלא שבניגוד לציפיות, ורד בר היא שזכתה במכרז. משכך, הודיע לו ירון כי אינו מחויב כלפיו על פי ההסכם (עמ' 108).

6. גדליה חש, כלשונו, שירון והאחים קופר, בעלי ורד בר, "עקצו אותו עקיצה נוראית". כל כך, משום שעל אף זכייתה של ורד בר, מי שביצע את העבודה בפועל היה ירון, וגדליה הסיק כי היה ביניהם תכנון מוקדם, היינו שוורד בר תזכה במכרז וכך ינושל הוא מן התמורה שהובטחה לו עבור הימנעותו מלהתחרות בירון. גדליה טוען, כי הרקע לתכנון בין ירון לבין האחים קופר הוא סכסוך שהיה לו (לגדליה) עם ורד בר בקשר לעבודות במע"צ. להערכתו, הוא הפריע לוורד בר "להשתלט על מדינת ישראל בעבודות הגיזום" ולפיכך באה ורד בר בטענות לירון על כך שהוא נותן לו חצי מיליון ₪ כל שנה ובדרך זו מחזק אותו במלחמתו נגדה: "אז הם סיכמו ביניהם לפי מיטב הבנתי למרות שירון מכחיש את זה נמרצות אבל לא ייתכן שירון לא זכה אבל הוא מבצע את העבודה, זה היו פני הדברים. אלה היו פני הדברים וזה מה שהוביל לאן שאנחנו נמצאים היום" (עמ' 109).

ירון מכחיש שעקץ את גדליה וטוען כי הופתע מאוד בשל זכייתה של ורד בר (עמ' 2584). אין זה המקום להרחיב בסוגיה זו ואחזור אליה כשאדון באישום השני.

בחקירתו הנגדית הוסיף גדליה כי בחן את האפשרות לתבוע את ירון על הפרת ההסכם עמו אולם בחר באפשרות לפנות בתלונה לרשות הגבלים עסקיים, הן משום שהעריך כי לא יוכל

להוכיח שירון הוא הזוכה האמתי ולא ורד בר והן משום שההסכם ביניהם היה בלתי חוקי (עמ' 326-327). לא רק שפנה לרשות הגבלים עסקיים בגין תחושתו ש"נעקץ" על ידי ירון וורד בר, אלא גם למבקר המדינה, לרשויות המס, לנציב תלונות הציבור של חברת החשמל (נ/13) ולחברת החשמל (נ/6) (16)). תלונותיו אלה של גדליה נדחו (עמ' 591).

7. על תחושות הכעס והמרירות כלפי ירון והאחים קופר שליוו את גדליה בשנים שלאחר מכרז 2007 העידו גם אחרים (ראו זוהר כץ, עמ' 1214; גיל מיארה, עמ' 1469; איל ארגוב עמ' 2461, שהעיד כי כל אימת שדבר כלשהו לא מצא חן בעיני גדליה הוא פנה למבקר המדינה, למבקר חברת החשמל, למשטרה וכו' וכי תלונותיו של גדליה נראו בעיניו הזויות ולא מקובלות). ירון העיד, כי תגובתו של גדליה לזכייתה של ורד בר במכרז הייתה קיצונית ובעקבותיה ניתק אתו מגע (עמ' 2588). גם שלום יהודה, מפעילו של גדליה לאחר שנחתם עמו הסכם עד המדינה ברשות הגבלים עסקיים, העיד כי התרשם שאחד המניעים העיקריים, אם לא הבלעדיים, שהניעו את גדליה, הוא תחושתו שב-2007 "נעקץ עקיצה נוראית" (עמ' 1871). כך התרשם גם חיים ארביב, מנהל מחלקת החקירות ברשות הגבלים עסקיים (עמ' 2249).

ואכן, ב-21.6.2009 התקשר גדליה לעו"ד גולן קנטי ברשות הגבלים עסקיים. עו"ד קנטי ערך תרשומת על שיחה זו ולפיה גדליה דיווח לו כי ורד בר והשביל הירוק מתאמות מכרזים של מע"צ וכי הן גם היו שותפות לקרטל במכרז של חברת החשמל. עוד כתב עו"ד קנטי מפיו של גדליה כי "כרגע המכרז הקרוב מיועד לוורד בר באזור המרכז, כאשר ירון בלוא שותף איתם" (גדליה, עמ' 601). בעקבות פנייה זו זומן גדליה למתן עדות (חיים ארביב, עמ' 2226).

8. התרשמות החוקרים מן העדות הייתה שלפניהם קרטל משמעותי, המתנהל שנים רבות ושותפים לו לא מעט קבלנים. לאחר שקילת הדברים, הגיעו למסקנה כי לא נכון יהיה לפתוח מיד בחקירה גלויה לגבי המעשים שנעשו בעבר ושעליהם דיווח גדליה, בשל ההערכה שקשה יהיה לבסס ממצאים הנוגעים לחילופי דברים שאירעו בעל פה בין צדדים לקרטל. מאחר שההבנה הייתה שהמדובר בקרטל "חיי", הוחלט להפעיל את גדליה כעד מדינה, במסגרת תכנית חסינות.

כל כך באשר לרקע לחתימה עם גדליה על הסכם החסינות.

הסכם החסינות

9. ת/333 הוא הסכם החסינות שנחתם עם גדליה ב-10.2.2010. בהסכם התחייב גדליה, בין היתר, למסור הודעות אמת מלאות ומפורטות, הכוללות את זהות המעורבים בפרשה; למסור את המסמכים הקשורים לפרשה והמצויים ברשותו; לשתף פעולה עם נציגי רשות הגבלים עסקיים ולהעיד אמת בבית המשפט; להימנע ממסירת מידע על הפרשה לכל אדם, אלא ברשות חוקרי הרשות או במסגרת עדותו בבית המשפט ולשמור בסודיות את דבר קיומו של ההסכם. תמורת התחייבויותיו של גדליה ובכפוף לקיומן התחייבה הרשות לזכותו בחסינות מפני העמדה לדין. עוד נקבע בהסכם כי ככל שגדליה יפר את ההסכם ניתן יהיה להעמידו לדין ולעשות לשם כך שימוש בראיות שנאספו עד למועד החתימה עליו ובאלה שייאספו בעקבותיו.

ההסכם נעשה במסגרת תכנית החסינות בעבירות הגבלים עסקיים, על פי הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בעניין זה (הנחייה 4.7000 מ-18.5.2005).

10. הנאשמים טענו כנגד הפעלתו של גדליה כעד מדינה תחת הסכם החסינות שנערך עמו טענות מטענות שונות. חלקן הושמעו כבר במסגרת הטענות המקדמיות, ונדונו על ידי בהחלטה מ-18.3.2014. בגדרה של אותה החלטה דחיתי את הטענה הנוגעת לעצם ההתקשרות עמו, ואשר לפיה מנועה הייתה הרשות לעשות כן בהיותו "המנהיג המובהק של הקרטל". קבעתי, כי גם אם מדרג החומרה בו מצוי גדליה זהה למדרג החומרה של נאשמים אחרים, כל עוד אין הוא "המנהיג המובהק של הקרטל" לא חרזה המאשימה מהנחיית היועץ המשפטי לממשלה הנזכרת לעיל, ואשר על פיה אין להתקשר בהסכם עם מי שעונה להגדרה זו.

11. לאחר שמיעת הראיות בתיק, לא מצאתי כי ניתן לראות בגדליה מנהיג המובהק של הקרטל ותמונת הראיות בהקשר זה תצטייר מאליה באישומים השונים. ספק אם ב"כ הנאשמים עומדים עוד על טענה זו. עם זאת, בפי הנאשמים טענות שונות הנוגעות להפעלתו של גדליה, ועתה אפנה לבחינת אלה שהן בעלות אופי כללי. טענות קונקרטיים, המתייחסות להתנהלות הנוגעת לאישום זה או אחר, ייבחנו במסגרת הדיון באישום עצמו.

הטענות הנוגעות להפעלתו של גדליה

12. טענה עיקרית שהייתה בפי ב"כ הנאשמים, שעל אף ההנחיות החוזרות ונשנות שקיבל ממפעילו, שלום יהודה, שלא ליזום תיאומי מכרזים ולהיות פאסיבי – חרג גדליה מן ההנחיות, גילה יוזמה, דחק בקבלנים ליטול חלק בתיאומי המכרזים והדיחם לעשות כן.

על מנת לבסס טענה זו הפנה, למשל, עו"ד ליבאי, להקלטת שיחה שהתקיימה בין גדליה לבין ארז מיארה ב-31.3.2010, ת/336, והעוסקת במכרז רמלה (אחד מחמשת מכרזי הדרום). באותה שיחה נשמע גדליה אומר לארז "קודם כל תאסוף את של הקליברים", כשהכוונה לאיסוף מעטפות המכרז. גדליה ממשיך ושואל את ארז אם "ורד בר נותן", ארז מאשר זאת, וגדליה מבקש אותו להיות עמו בקשר בסוף היום.

שיחה נוספת אליה הפנה עו"ד ליבאי היא ת/338, גם היא בין גדליה לארז, ואף היא התנהלה ב-31.3.2010. בשיחה זו שואל גדליה את ארז אם הוא לקח מכולם "את ה... זה? מירון וורד בר וזה?" וכך גם מפנה הוא לשיחה ת/339 בין השניים, מ-2.4.2010, בה נשמע גדליה שואל את ארז אם המעטפות חתומות, ומתייחס באופן ספציפי למעטפות של ירון ושל ורד בר, תוך שהוא מוסיף "הנה אני אומר לך חד וחלק, אם המעטפות של העוקצים האלה אני לא רואה אותם חתומות וזה, סליחה ארז, אני לא ... לא בכיוון". ארז מגיב ואומר ש"זה היה חלק מהדרישות שלך, קבלתי את זה".

גדליה נחקר על כך על ידי עו"ד ליבאי, והעיד כי ביקש שהמעטפות יהיו חתומות על מנת שהמעורבים לא יוכלו להתכחש אחר כך למעורבותם ולטעון כי כלל לא היו שם, ובמלים אחרות, חיפש ראייה נגדם (עמ' 594). גם חיים ארביב נחקר על העולה מן השיחות הללו והעיד כי התנהלותו של גדליה אינה נראית בעיניו בלתי תקינה שכן ההנחיות שקיבל היו להביא ראיות מקום שניתן להשיגן. אין ספק, כי מעטפה החתומה על ידי ירון (או מעורבים אחרים) היא ראייה טובה (עמ' 2269, עמ' 2361).

13. לא מצאתי כי יש בשיחות אלה כדי להצביע על הדחה או על לחץ בלתי ראוי כלפי המעורבים, וכך גם לא מצאתי כי יש בהן משום חריגה מן ההנחיות. כך, למשל, עיון בתחילתה של השיחה ת/336 מלמד, כי גדליה מתחיל אותה בשאלה פתוחה ("מה נשמע?")

וארז מדוווח לו שהתחיל כבר לאסוף את המעטפות. ארז הוא זה שמוסיף ושואל את גדליה מה אתו, היינו האם גם הוא הכין את המעטפות וגדליה שואל אם גם הוא צריך להכין אותן. על כך משיב ארז בחיוב ומסביר שהוא צריך לאסוף אותן, "נכין בהן חומר, נכין בהם זה או מה שאתה רוצה. אני קודם כל אוסף אותם ואז אחר כך אנחנו נחליט מי נותן גיבוי איפה". רק אז אומר לו גדליה שיאסוף קודם את אלה של הקליברים ומזכיר לו לדאוג שהן יהיו חתומות.

תכלית הפעלתו של גדליה הייתה איסוף ראיות נגד מי שנחשד כמעורב בקרטל. הדרישה להחתמת המעטפות אינה מהווה, כשלעצמה, יוזמה עצמאית מצדו של גדליה לתיאום מכרז וליצירת קרטל. כל כולה של הדרישה מכוונת להשגת ראיות, תכלית לגיטימית המתיישבת עם ההסכם שנערך עם גדליה, ואין היא מכוונת כלל ועיקר למהות, היינו למערכת ההסכמית הפסולה שהתגבשה בין המעורבים. ודוק, אין בכל השיחות הללו הכוונה, רמז, לחץ או הדחה מצדו של גדליה כלפי המשוחחים אתו ליצור קרטל או לגרור לתוך הקרטל אנשים בלתי מעורבים. טענתו של עו"ד ליבאי, כאילו מן השיחות הללו יש ללמוד כי גדליה "מחלק הוראות לתיאומים ומתעד אותם" (סעיף 189 לסיכומים בכתב) נכונה אך במחציתה האחרונה. גדליה תיעד את התיאומים ויצר – באמצעות הדרישה להחתמת המעורבים על גבי המעטפות – ראיות, כשהחתימה נעשתה מרצונם החופשי של אותם מעורבים. אין במשפטים שצוטטו לעיל או במשפטים אחרים אליהם הופניתי בסיכומים כדי לאשש את חציה הראשון של הטענה ולפיה גדליה חילק הוראות לתיאומים שלא היו מתרחשים בלעדיו. הדברים יתבררו עוד יותר בעת סקירת הראיות באישומים הספציפיים.

14. איני סבורה, כי ההנחיה לפיה נאסר על גדליה ליזום תיאומי מכרזים, וכי היה ויפנו אליו בהצעת תיאום הוא עצמו לא יציע דבר אלא יקבל רק את מה שסוכם (עדותו של שלום יהודה, למשל בעמ' 1805; מזכרים שנכתבו על ידי שלום יהודה, נ/3(13); תדרוך של שלום יהודה נ/6(25); ת/334; ת/335) – הופרה על ידו. תיאורו של שלום יהודה את התנהלותו של גדליה לאורך תקופת הפעלתו הולם בעיני את המציאות העולה מן התיעוד האובייקטיבי של הפגישות. אלה היו דבריו:

"יש שלב בשיחות שגדליה מאוד פאסיבי, ראינו את זה בהקלטות. הוא מקבל את מה שהוא שומע, הוא הגיע באיחור לפגישה ושמע את הפרטים. יש בשלבים יותר מתקדמים גדליה יותר מעורב אבל בשלב של התיאום כבר מתבצע או יתבצע, זה הגיוני שהוא יהיה מעורב, הוא חלק מהשחקנים בשוק" (עמ' 1808)

ואכן, ככל שהתיאום קרם עור וגידים, אין זה מתקבל על הדעת שגדליה ישב וישתוק (ראו על כך גם חיים ארביב, עמ' 2363). מעבר לכך שתכלית הפעלתו הייתה הבאת ראיות לשם הוכחת קיומו של הקרטל ובכך, כשלעצמו, אין פסול, שתיקה מלאכותית מצדו הייתה מעוררת חשד. ההנחיה נועדה להבטיח שגדליה לא ייצור יש מאין, לא ידיח אנשים ליטול חלק בתכנית מבלי שהתכוונו לכך מלכתחילה ולא יפעיל לחץ פסול לעשות כן. ואכן, כשנשאל חיים ארביב אם נכון שההנחיה הכללית שקיבל גדליה הייתה שלא ייזום דבר השיב ש"לא ידיח לעבירות" (עמ' 2256). לא מצאתי כי גדליה חרג מהנחיה זו, גם אם ניתן, בדיעבד, לנתח בזכוכית מגדלת אמירה כזו או אחרת שלו, הניתנת לצביעה באור "אקטיבי" יותר ממה שהיה רצוי מלכתחילה. בכל מקרה, וכשנדון באישומים הפרטניים הדברים יתבררו לאשורם, אין בחומר הראיות דבר המעורר ולו צל של ספק שמא היה גדליה המציע והיזום של תיאום מכרז זה או אחר, בו היה מעורב במסגרת הפעלתו. אוסיף, כי התרשמותי ממערכת היחסים שהייתה לגדליה עם המעורבים האחרים, כפי שהצטיירה מחומר הראיות שנפרש לפניי, מביאה כשלעצמה למסקנה כי גדליה לא יכול היה להדיח אחרים לעריכת הסדרים כובלים. היחס כלפיו התאפיין בעוינות רבה, ולא התרשמתי כי היה במעמד של מנהיג היכול להוביל אחריו אחרים.

15. היבט אחר של הטענה שעניינה חריגה מן ההנחיות שקיבל גדליה מובן על ידי כטענה בדבר "התביינות" של גדליה על מי שכוננו על ידו "הקליברים", היינו ירון וורד בר, על רקע העוינות שפיתח כלפיהם בשל אותה "עקיצה נוראית" במכרז ירושלים 2007 (ראו ציטוטים שהובאו לעיל מהתבטאויות של גדליה בשיחותיו עם ארז, ת/336 ות/339, כמו גם עדותו בעמ' 594 לפיה אישר כי ביקש שהמעטפות יהיו חתומות שכן חיפש ראייה נגד ורד בר).

בנוגע לטענה זו יש לומר, כי מקומה בבחינת מהימנותו של גדליה באופן כללי ולעוינותו כלפי ירון וורד בר אתייחס במקום המתאים. ככל שהדברים נוגעים לפעולותיו של גדליה במהלך הפעלתו על ידי המאשימה, איני מוצאת כי העמידה על קבלת המעטפות של "הקליברים" תחילה מהווה חריגה מן ההנחיות שקיבל, גם אם ברקע הדברים קיימת אותה עוינות. העובדה שירון והחברה שבבעלותו, כמו גם האחים קופר והחברה שבבעלותם, היו אכן "הקליברים" מקרב העוסקים בגיזום אינה נתונה במחלוקת. כך גם, כפי שקבעתי לעיל וכפי שעוד נראה, גדליה לא הדיח איש מהם לעסוק בתיאום מכרזים. ולבסוף, לא יכול להיות חולק כי גדליה עסק – במסגרת הפעלתו – באיסוף ראיות נגד כלל המעורבים, ככל שיכול היה לעשות כן. הוא היה נוכח במפגשים בהם ירון והאחים קופר כלל לא השתתפו, הקליט מפגשים אלה ופעל לאיסוף ראיות נגד המעורבים בהם. אין לומר, אפוא, כי פעולותיו היו "מוכוונות מטרה" כלפי ירון והאחים קופר, ו"עיוורות" או חלקיות ביחס למעורבים אחרים שלא היה בינו לבינם חיכוך קודם.

16. בנוסף לטענה הכללית של חריגה מהנחיות, המתבטאת בדרישת המעטפות של "הקליברים" דווקא ושל ורד בר בפרט, הייתה בפי עו"ד ליבאי טענה ספציפית, הנוגעת לנסיבותיה של הפגישה שהתקיימה בביתו של ארז ב-6.4.2010, בקשר לתיאום מכרז רמלה, בה נכחו גדליה ואחרים. הפגישה הוקלטה על ידי גדליה (ת/340). במהלך הפגישה התקשר אחד הנוכחים, איתן קסנטיני, לירון ודיווח לו כי הוא בפגישה עם ארז וגדליה וכי השניים שואלים "אם אפשר להכניס מעטפה של רמלה לגיבוי". תשובתו של ירון אינה נשמעת, אולם נאש (נאשם 10), שנכח אף הוא במקום, נשמע אומר לגדליה שירון אינו יודע "מה אתה צריך אותו שיכניס מעטפה". על כך השיב גדליה ש"זה לא טוב שהוא בחוץ" ובעדותו בבית המשפט הסביר כי חשב שזה לא טוב שירון יהיה בחוץ "כי אני לא יודע מה הוא עושה מאחורי הקלעים באזור רמלה" (עמ' 598). איני סבורה כי יש בהתנהלות זו של גדליה משום הפעלת לחץ בלתי לגיטימי על ירון. ראשית, יש לזכור כי המדובר במפגש בביתו של ארז, וכי ארז גילה פעילות נמרצת בפרשה זו, מבלי שגדליה נאלץ לדחוק בו. ואכן, הפנייה לירון הייתה מטעמים של השניים, כעולה מדבריו של איתן קסנטיני באותה שיחה. שנית, גדליה לא יכול היה לגרום לירון להגיש הצעת גיבוי שלא מרצונו. איני מתעלמת מכך שלגדליה היה אינטרס אישי לזכות במכרז רמלה (מכרז שהיה "שלו" במהלך השנים) וכי לא מן הנמנע שהיה מעוניין שירון יגיש הצעת גיבוי לאותו מכרז על מנת למנוע ממנו לפעול "מאחורי הקלעים" ולפגוע בו. אלא שהמניע של גדליה לחוד והתנהלותו על פי ההנחיות שקיבל לחוד.

17. נחזור להקלטת השיחה ת/340. בהמשכה, לקראת סוף ההקלטה, נשמע גדליה שואל איפה המעטפה של ורד בר ונאש משיב לו כי היא באוטו. נאש יצא מביתו של ארז לרכבו על מנת להביא את המעטפות, ובדיוק ברגע זה הופסקה ההקלטה. על פי הנטען, הקלטת הפגישה הופסקה על ידי גדליה בכוונת מכוון, ברגע הקריטי, על מנת למנוע את האפשרות להיווכח שלא הייתה כלל מעטפה של ורד בר בידי חברי הקרטל.

בניגוד לנטען, הראיות מלמדות כי לגדליה לא הייתה שליטה על מכשיר ההקלטה. לכך אדרש בהרחבה במסגרת הדיון באישום החמישי. לענייננו די אם אקדים מסקנה ואומר, כי אין יסוד לסברה לפיה ביקש גדליה, במכוון, להימנע מחשיפת העובדה שבפועל לא הייתה במכוניתו של נאש מעטפה של ורד בר המיועדת למכרז רמלה.

(ב) פרשת השיק

18. לעומת המתואר לעיל, אין חולק, כי התנהלותו של גדליה בפרשה שתפורט להלן מהווה חריגה של ממש מהוראות שקיבל.

ב-7.7.2010 נחתם הסכם בין ורד בר לבין גדליה. על פי ההסכם, ת/356, התחייבה ורד בר, היה ותזכה במכרז ירושלים 2010, לשלם לגדליה, תמורת שירותי יעוץ ופיקוח, סכום של 300,000 ₪ בתוספת מע"מ לשנה הראשונה, וסכום של 400,000 ₪ ומע"מ לכל שנה נוספת בה תחודש האופציה (השאלה האם תוכו של ההסכם כברו תידון באישום הראשון, שזה עניינו). להבטחת התשלום, הפקידה ורד בר, על פי המוסכם, המחאות בסכומים האמורים, בידיו של עו"ד גוטגליק, כנאמן. עוד נקבע בהסכם, כי עם הודעת הזכייה לוורד בר, יועבר לגדליה השיק הראשון (348,000 ₪) ובכל מועד בו תחודש האופציה יועבר השיק הבא.

עם זכייתה של ורד בר במכרז האמור, נטל גדליה את השיק הראשון (ת/364), מבלי לתאם זאת עם חיים ארביב או עם מפעילו, שלום יהודה, ובניגוד להוראותיהם. ברור, כי השיק אמור היה לשמש ראייה רלוונטית בתיק. משכך, מהווה נטילתו פעולה בניגוד להסכם החסינות ואף בניגוד להוראה מפורשת שקיבל גדליה בעניין זה משלום יהודה (זכ"ד נ/18), מ-6.7.2010.

19. את התנהלותו הסביר גדליה בעדותו בכך, שהיה מאוכזב מרשות ההגבלים שכן הובטח לו שהמכרז יבוטל ויתקיים מכרז חוזר בו יוכל להשתתף. והנה ורד בר ממשיכה לעבוד כאילו דבר לא אירע. הוא הבין שהוא יוצא קרח מכאן ומכאן ולכן החליט להחזיק בשיקים, וניהל מו"מ עם הרשות באמצעות עורך דינו. גדליה אישר שטען בפני אנשי הרשות טענת כזב, כאילו פרע את השיקים בשוק האפור. לטענתו, עשה זאת על מנת לזעזע את הרשות (עמ' 222-223; עמ' 549).

20. הראיות מלמדות, כי ב-11.8.2010 שוחח גדליה עם שלום יהודה ואמר לו כי אין בכוונתו להעביר לרשות ההגבלים את השיק שהוא אמור לקבל מעו"ד גוטגליק על פי ההסכם ת/356. שלום יהודה הזהיר את גדליה מפורשות מפני מעשה זה והורה לו להימנע מלגשת למשרדו של עו"ד גוטגליק בלא אישור ובלא מכשיר הקלטה.

כעבור מספר ימים, ב-22.8.2010, שב שלום יהודה והתקשר לגדליה (זכ"ד נ/150)). במהלך השיחה חזר גדליה על עמדתו לפיה לא יעביר את השיק לרשות. שלום יהודה הזהיר אותו כי ישלח שוטרים לעשות חיפוש בביתו וכי אינו מעוניין לשמוע את האיומים שלו. גדליה השיב,

כי היו לו הוצאות רבות עקב פעילותו כסוכן מטעם הרשות. שלום יהודה הודה כי ידוע לו שהוציא סכום של כ-20,000 ₪ (שבפועל הוחזר לו) אבל אינו מקבל את טענתו לפיה הוצאותיו הגיעו למאות אלפי שקלים.

על אף האזהרה שקיבל, קבע גדליה באותו יום פגישה עם ירון על מנת לקבל לידי את השיק הראשון. הפגישה התקיימה למחרת השיחה, ב-23.8.2010. השניים הלכו למשרדו של עו"ד גוטגליק, גדליה קיבל לידי את השיק והוציא חשבונית לטובת ורד בר.

שלום יהודה ניסה להתקשר לגדליה בימים שלאחר השיחה ביניהם, ולא הצליח להשיג אותו בטלפון. השיחה הבאה בין השניים התקיימה ב-29.8.2010 (נ/173)) ובמהלכה דיווח לו גדליה כי נטל את השיק ופרע אותו אצל חלפן במזרח ירושלים. שלום יהודה דיווח על השיחה לחיים ארביב, שהורה לו לשוב ולהתקשר לגדליה ולזמנו למשרדי הרשות למחרת היום.

בעקבות ההוראה שקיבל, התקשר שלום יהודה לעורך דינו של גדליה באותה עת, עו"ד זוהרי, ודיווח לו על שיחתו הקודמת עם גדליה. שלום יהודה הבהיר לעו"ד זוהרי כי מעשהו של גדליה הוא בניגוד מוחלט להוראות אותן קיבל וכי המדובר בהפרה מוחלטת של הסכם החסינות, הפרה ההופכת את גדליה לחשוד ולנחקר כמו האחרים. עו"ד זוהרי הבטיח לשוחח עם גדליה.

גדליה לא התייצב במשרדי הרשות למחרת היום, על אף הזימון שקיבל באמצעות עורך הדין. חיים ארביב התקשר לעו"ד זוהרי (נ/151)) ושאל אותו מדוע פדה גדליה את השיק. על כך השיב עורך הדין כי לגדליה היו הוצאות, והציע פגישה.

21. הפגישה התקיימה במשרדי הרשות רק ב-10.10.2010. עם זאת, כעולה מחומר החקירה, גדליה היה בקשר כל אותה העת עם שלום יהודה. כך, ב-7.9.2010 התקשר גדליה לשלום יהודה כדי לאחל לו שנה טובה. השיחה בין השניים התקיימה לאחר שגדליה ניסה להתקשר כשעה קודם לכן אולם שלום יהודה לא יכול היה לענות. גדליה, על פי המזכר המתעד את השיחה, אמר לשלום יהודה כי חשב שלא ענה לו משום שהוא כועס עליו. שלום יהודה השיב כי אינו כועס ואיחל לגדליה שנה טובה. בהמשך אותה שיחה דיווח גדליה למפעילו כי התפרסם מכרז של חברת החשמל באזור אילת וכי ורד בר הציעה לגיל מיארה לוותר לו על המכרז תמורת השיק על סך 100,000 ₪ שהחברה נתנה לו במסגרת מכרז ירושלים 2010. שלום יהודה אמר לו כי ידבר עמו על כך במועד מאוחר יותר וסיים את

השיחה (נ/152)). שיחה נוספת בין השניים, גם היא ביוזמת גדליה, התקיימה ב-19.9.2010 (נ/153)).

בפגישה במשרדי הרשות השתתפו חיים ארביב, שלום יהודה, אנשי רשות נוספים וכן גדליה ועורך דינו יהודה שושן. שלום יהודה תעד את הפגישה במזכר (נ/154)). הפגישה, כך על פי המזכר, נועדה להבהיר את עניין השיק שלקח גדליה ללא אישור הרשות. חיים ארביב עמד על כך שגדליה הפר את הסכם החסינות ולכן עדיף שעורך דינו הוא שידבר ולא גדליה עצמו, שכן גדליה הוא עתה במעמד חשוד שכל דבר שיאמר עלול לשמש נגדו. עו"ד שושן טען כי נכון להיום גדליה אינו מוצא את השיק, וכי אם לא יצליח למצוא אותו – יבטל את החשבונות ויעביר את הביטול לוורד בר, על מנת שזו תוציא שיק חדש, אותו יעביר לרשות. חיים ארביב הגיב, כי יש לו עתה בעיית אמון גדולה כלפי גדליה בשל התנהלותו, וכי "אין מצב" שגדליה איבד שיק של 300,000 ₪. או אז התערב גדליה וטען כי "עשה עבודת קודש", כי קנה ציוד חדש משום שידע כי מיד לאחר מועד ההגשה של ההצעות למכרז ירושלים 2010 יבוצעו מעצרים, בעוד שבדיעבד החליטה הרשות לדחות את פתיחת החקירה הגלויה לאחר החגים (ומשכך מימשה ורד בר את זכייתה במכרז והחלה לעבוד). בסוף הפגישה הציע עו"ד שושן פעם נוספת, כי ככל שהשיק לא יימצא יפעל גדליה לביטולו ולקבלת שיק חדש.

22. פגישה נוספת במשרדי הרשות התקיימה ב-25.10.2010. בפגישה נכחו אנשי הרשות ובכללם חיים ארביב ושלום יהודה, ועו"ד שושן (נ/155)). עו"ד שושן הודיע כי השיק הנדון "בר השגה". על מנת לפתור את המחלוקת הציע עו"ד שושן כי הוא עצמו ייטול את השיק לחזקתו עד ליום פתיחת החקירה הגלויה. על כך הגיב חיים ארביב כי יחשוב על כך ויודיע לו את עמדתו.

כעבור מספר ימים, ב-1.11.2010, התקשר עו"ד שושן לחיים ארביב על מנת לברר אם יש בידו תשובה לעניין השיק (נ/156)). ארביב השיב לעו"ד שושן כי כל עוד גדליה אינו מפקיד את השיק או אינו מנכה אותו, "הסיכון בו הוא נמצא יהיה נמוך". לשאלת עו"ד שושן כיצד גדליה יהיה מעודכן במה שקורה השיב חיים ארביב כי אין בכוונתו לעדכן את גדליה לנוכח העובדה שאינו מעביר את השיק לרשות.

למחרת היום, ב-2.11.2010, התקשר גדליה לשלום יהודה ואמר לו כי "הוא שמח שהכל הסתדר עם הרשות ושנחננו יכולים להמשיך ולעבוד יחד". עוד אמר גדליה כי לא פדה את השיק וכי לא היה עושה דבר כזה "כי הוא לא מטומטם" (נ/157)).

לבסוף, ב-2.1.2011 נפגש שלום יהודה עם גדליה והלה מסר לידיו את השיק (נ/158).
החקירה הגלויה, יש לומר, החלה מספר ימים קודם לכן, ב-20.12.2010.

23. חיים ארביב ושלום יהודה נחקרו ארוכות על הפרשה המתוארת לעיל במגמה להראות כי התנהלותה של הרשות ביחס לגדליה הייתה בלתי לגיטימית, וכי היה עליה לבטל את ההסכם עמו. שלום יהודה הסכים כי המדובר בהתנהלות שהיא בבחינת הפרה של ההסכם, אולם "ניהול הסיטואציה", כלשונו, היה מסור בידי חיים ארביב (עמ' 1833-1834). חיים ארביב הסביר, בעדותו, כי לא ראה סיבה "לפוצץ" את הכל בשל ההתנהלות המתוארת (עמ' 2287); כי היחס הסלחני כלפי גדליה נבע מפעילותו במהלך תקופת הפעלתו תחת ההסכם החסינות (עמ' 2285-2286); כי השיק לא היה חשוב כל כך, זו אינה מזוודת מזומנים וכל עוד גדליה לא הפקיד את השיק הוא "לא חצה את הרוביקון" (עמ' 2290); וכי בין אם גדליה שיקר או לא שיקר במהלך המו"מ להחזרת השיק, בסופו של דבר יש להסתכל על השורה התחתונה, והיא שלאחר "זגזוגים לא מעטים", כלשונו, גדליה מסר את השיק לידי הרשות (עמ' 2341). ארביב הסביר, כי אין המדובר במקרה בו גדליה התחיל לבצע עבירות או לבצע מעשים חמורים אחרים. גדליה התאכזב מכך ש"שום דבר לא קרה", היינו שמכרז ירושלים 2010 לא בוטל, וארביב ראה בכך משהו מאוד אנושי. בנסיבות אלה לא ראו לבטל את ההסכם (עמ' 2280-2281).

יצוין, כי בין חיים ארביב לבין עו"ד ליבאי התנהלו חילופי דברים ארוכים בנוגע לשאלה האם הפר גדליה את ההסכם. ארביב לא היה מוכן לאשר שהתנהגותו של גדליה מהווה הפרה של ההסכם ונראה כי תשובותיו לעו"ד ליבאי נבעו מתוך הבנתו את השאלות כמכוונות לכך שהמדובר בהפרה הטעונה תגובה של ביטול ההסכם. כך, למשל, אמר: "אתם חושבים שבעקבות זה היה צריך לפסול את תכנית החסינות עם גדליה? תגישו עתירות לאן שאתם רוצים. לפי מה שאני מרגיש פה מי שעומד לדין לשיטתכם זה גדליה. גדליה אנחנו התמודדנו איתו, אנחנו הפעלנו אותו, היו עליות ומורדות, שום מורד שהיה לא חשבנו שמצדיק לשרוף ולהרוס את כל הפעילות ובעקבות התנהגות כזאת או אחרת שלא ראינו בה חומרה יתרה להפסיק את החקירה הזאת או לא לפתוח בחקירה גלויה" (עמ' 2339). ובהמשך: "ההסכם חסינות כלשונו הוא הסכם, כשמפרים הסכם זה שחושב שיש הפרה צריך להחליט אם לנקוט בפעולה או לא לנקוט בפעולה. הוא צריך להחליט אם מה שעומד בפניו מצדיק את הפרת ההסכם וכשמישהו בא ועושה משהו במהלך ההסכם, הזכות ולא החובה, הזכות להחליט אם יש כאן הפרה או אין הפרה היא בידינו ואנחנו שקלנו מה אנחנו רוצים לעשות בהתנהלות הזאת שלו. יכול להיות שיכולנו לבוא ולטעון זאת הפרה, אולי הפרה יסודית שאנחנו חושבים בעקבותיה לבטל את ההסכם אבל ביטול ההסכם נתון בשיקול דעת ושיקול דעת שלנו היה

שההתנהלות הזאת לא מגיעה כדי להטיל עלינו חובה לבטל את ההסכם... (עמ' 2340). בסופו של דבר, לאחר חילופי דברים חוזרים ונשנים מן הסוג המובא לעיל, הצגתי לארביב את השאלה כך: "נדמה לי שאפשר לסכם את העמדה ככה, ההתנהגות הייתה בניגוד להסכם". ארביב אישר זאת, ובהמשך, לשאלתי: "הדבר לא הצדיק מבחינתכם נקיטת צעדים של ביטול ההסכם" השיב: "אני מאמץ בהכנעה ובדיוק את התשובה הזאת" (עמ' 2341).

24. לא התרשמתי, כי חיים ארביב ביקש להתחמק ממענה הוגן לשאלות שהוצגו לו בעניין הנדון. המונח שננקט בשאלות שהוצגו לו, היינו האם ה**נופר** ההסכם על ידי גדליה, הביא אותו למענה ארוך בו ביקש להבהיר מדוע לא ראתה הרשות לנכון לבטל את ההסכם עמו. רק משנסחו הדברים בדרך אחרת, היינו שהתנהלותו של גדליה הייתה **בניגוד** להסכם, אישר שאכן כך היה.

ואכן, התנהלותו של גדליה הייתה בניגוד להסכם. על כך אין חולק. ההסבר שניתן לכך, הן על ידי גדליה עצמו והן על ידי חיים ארביב, יותר ממתקבל על הדעת. היינו, שההתנהלות המתוארת היא פרי אכזבתו של גדליה מכך שהמכרז לא בוטל מיד, והוא לא יכול היה אם כך להתמודד במכרז חדש ולנסות ולזכות. ומצד שני לא רשאי היה ליהנות מן התמורה ששולמה לו, לטענתו, עבור הימנעות מן ההתמודדות במכרז המקורי, בעוד ורד בר מממשת את זכייתה, זכייה שלתפיסתו היא פרי באושים של הסדר כובל. אין בהסבר זה כדי להצדיק את מעשיו של גדליה בפרשת השיק, אולם יש בו כדי להעמידם בהקשר הנכון.

25. אינני סבורה, כי התנהלותה של הרשות בנסיבות העניין מקימה לנאשמים הגנה מן הצדק במובן של "התנהלות שערורייתית". טענותיה של המאשימה בעניין זה מקובלות עליי. בצדק נטען על ידה, כי פרשת השיק החלה באוגוסט 2010, לקראת סיום הפעלתו של גדליה. המכרזים בגדרם הופעל על ידי הרשות: חמשת מכרזי הדרום, חמשת מכרזי הצפון ומכרז ירושלים 2010 הסתיימו. ורד בר הוכרזה הזוכה במכרז ירושלים האמור וחברת החשמל חתמה עמה על חוזה. מעשיו של גדליה סביב פרשת השיק לא היה בהם כדי להשפיע על מערכת הראיות שנאספה על ידו במהלך ההפעלה, אלא על הערכת מהימנות עדותו שלו, ולעניין זה אדרש, כאמור, בנפרד.

מסקנתי היא, ששיקול הדעת שהופעל בסוגיה זו הוא שיקול דעת לגיטימי וענייני בשים לב לנסיבות ולהסבר שניתן להתנהגות המפרה.

26. כך גם אין בהתנהלותה של הרשות ביחס לפרשה זו כדי להביא למסקנה שאי הפרת ההסכם וההימנעות מהעמדתו של גדליה לדין בגין מעורבותו בעבירות עליהן העיד, מקימה לנאשמים הגנה מן הצדק במונח של אכיפה בררנית. למסקנה זו הגעתי מאותם טעמים העומדים ביסוד מסקנתי לפיה אין בהתנהלותה של הרשות משום "התנהלות שערורייתית". לכך יש להוסיף, כי אין להשוות בין מעשהו זה של גדליה, המהווה הפרת התחייבותו על פי ההסכם, בשלהי הפעלתו, לבין המעשים שנחשפו על ידו במהלך הפעלתו, המהווים – ככל שהמאשימה עמדה בנטל הוכחתם – עבירות פליליות רבות לפי [חוק ההגבלים העסקיים](#), לפי [חוק העונשין](#), ולפי [חוק איסור הלבנת הון](#).

(ג) ההדלפה לגיל מיארה

27. השמירה על סודיות הסכם החסינות עוגנה בהוראותיו (סעיף 8 להסכם, ת/333) וחיוניותה הובהרה לגדליה בפגישה שהתקיימה בינו לבין חיים ארביב ב-19.1.2010, עוד בטרם נחתם ההסכם (זכ"ד נ/6(28)).

28. והנה, כאשר נחקר גיל מיארה ברשות עם פתיחת החקירה הגלויה (ת/459 מ-20.12.2010, החל מש' 218) אמר לחוקרים כי לא הופתע מן החקירה שכן חודש קודם לכן התקשר אליו גדליה, "אמר משהו על יאחב"ל" והזהיר אותו לבל ישתמש בתשלום שקיבל עבור מכרז ירושלים. לשאלה מדוע לדעתו התקשר אליו גדליה השיב: "מבחינתי הוא התקשר ושאלתי אותו למה סחבת אותי לעיסה שלכם. אני יודע שהוא בעימות עם ירון בלוא כבר מספר שנים והוא אמר שהיה חייב לערבב אותי בריב בינו לבין ירון. אני השתמשתי בשיק על אף מה שאמר לי גדליה, עשיתי ניכיון לשיק בסניף בכיכר רבין בתל-אביב. שאלתי את גדליה למה והוא אמר לי רק אל תשתמש בשיק. כך היה בדיוק" (ש' -233-229).

גיל מיארה אף העיד על כך בבית המשפט, השיב בחיוב לשאלה אם נכון הוא שגדליה הדליף לו בעצם שמתנהלת חקירה, אולם הוסיף כי "השיחה הייתה נורא קצרה, אני לא זוכר אותה במדויק אבל אני זוכר שהוא אמר לי את זה ושם זה נעצר כאילו" ובהמשך אישר שבעצם גדליה ביקש להזהיר אותו שלא להשתמש בשיק שקיבל (עמ' 1475).

29. כחודשיים לאחר חקירתו של גיל מיארה, ב-14.2.2011, נפגש חיים ארביב עם גדליה (זכ"ד נ/68(68)). באותה פגישה שאל ארביב את גדליה אם אמר למישהו, לפני הפתיחה בחקירה, שהרשות חוקרת וגדליה השיב שאמר לגיל מיארה ש"המצב במכרז ירושלים מסובך והוא מבקש ממנו לא לדבר אתו יותר בעניין". גדליה טען כי מעבר למצוטט לא אמר לגיל דבר.

בבית המשפט העיד גדליה שאין זה נכון שהוא התקשר לגיל, כי אם להיפך. גדליה הכחיש שאמר לו שנפתחה חקירה. לדבריו, כל שאמר לו שלא ישתמש בשיק מבלי להסביר לו למה (עמ' 639). לאחר שהוצגה לו התרשומת נ/1(68) לעיל, הסכים גדליה שאכן אמר לגיל לא לדבר

עמו בעניין, כך גם אמר לו לא להשתמש בשיק אולם הכחיש כי נתן לו להבין שמתנהלת חקירה (עמ' 640).

ארביב נחקר על העניין והעיד כי מן העובדה שגיל פדה את השיק ניתן היה להבין כי אולי לא נאמרו לו בדיוק הדברים שהוא דיווח עליהם בחקירתו הראשונה. ארביב הוסיף ששאל את גדליה אם אמר למישהו משהו לפני הפתיחה בחקירה וגדליה אמר מה שאמר. מעבר לכך לא מצא לנכון "לחפור בזה", שכן החקירה כלל לא שובשה ולא היה מקום לעצור את התיק העיקרי ולחשוף עבירת שיבוש כשלא שיבשו דבר ולא קרה כל נזק. עם זאת הסכים, כי המדובר במעשה שהוא בניגוד להסכם (עמ' 2292-2294; עמ' 2345).

30. גדליה אכן הפר את ההסכם בכך שהזהיר את גיל לבל ישתמש בשיק שניתן לו במסגרת מכרז ירושלים 2010. עם זאת, מלבד עצם ההזהרה אין להסיק מן האמור כי גדליה אמר לגיל מפורשות שמתקיימת חקירה, הגם שלא מן הנמנע שגיל הבין דבר מתוך דבר בזמן אמת. אפשרות סבירה אחרת היא שגיל הגיע לתובנה זו בדיעבד, משהתדפקו החוקרים על דלת ביתו, או אז הבין את שרמז לו גדליה חודש קודם לכן.

31. מכל מקום, הסברו של חיים ארביב מדוע לא נעשה דבר בעניין מלבד הבירור עם גדליה, משכנע. הפרשה שנחקרה אותה עת על ידי רשות ההגבלים הייתה פרשה רבת מימדים, הן מבחינת מספר החשודים והן מבחינת מספר הפרשיות. משהתברר כי מעשהו של גדליה לא שיבש בפועל את החקירה, והא ראיה שגיל לא התייחס לדבריו ברצינות ופדה את השיק, לא היה זה בלתי סביר להניח לכך. לא למותר להוסיף, כי על פניו נראה שלגדליה לא יכול היה לצמוח כל רווח מן האזהרה שהזהיר את חברו. לא מן הנמנע שמסיבה זו או אחרת, ככל שהדברים נוגעים לגיל מיארה, התייסר בתוצאות הפעלתו כסוכן מטעם רשות ההגבלים.

וכמו בפרשת השיק, גם התנהלותו זו של גדליה תבוא לידי ביטוי בעת שאדון במידת המהימנות שיש לייחס לו.

(ד) הימנעות הרשות מלחקור את תלונת אסא על כך שגדליה הציע להיפגש עמו

32. בתיק החקירה מצוי זיכרון דברים שנכתב על ידי שלום יהודה, מפעילו של גדליה, ב-12.7.2011 (נ/3(19)). על פי המתועד בו, התקשר אליו גדליה ערב קודם, בשעה 21:00, דיווח לו כי אסא מנסה לברר עליו פרטים, והבהיר כי כוונתו לכך שאסא נפגש עם אדם ושמו משה אברהם, המתגורר במושב בו מתגורר גדליה, אמר לו שגדליה "יצא עד מדינה" וכי הוא "יסגור אתו חשבון" בבית המשפט.

באותו יום, 12.7.2011, התייצב אסא במשרדי היחידה הארצית לחקירות הונאה, ונפגש לבקשתו, עם חיים ארביב ועם סני"צ יורם נעמן. חיים ארביב תיעד את הפגישה בזכרון דברים (נ/3(18)), ולפיו אסא דיווח על כך שקיבל מעובד שלו מסר כי גדליה מעוניין להיפגש עמו. אסא אמר, כי אינו יודע מה עילת הפגישה אולם הוא חושש שגדליה רוצה להציע לו הצעות בנוגע למכרז ירושלים. עוד הוסיף, כי גדליה הוא אדם בעייתי וכי אין בכוונתו להיפגש עמו, אולם הציע שייענה להצעת הפגישה בחסות הרשות ויקליט את השיחה ביניהם. חיים ארביב דחה הצעה זו והבהיר לאסא כי פגישה כזו עלולה להוות שיבוש מהלכי חקירה.

שלום יהודה עודכן בפגישה עם אסא, והוא התקשר לגדליה על מנת לברר את טענותיו של הלה. על שיחתו עם גדליה מ-12.7.2011 בשעות אחר הצהריים כתב זכרון דברים (נ/3(42)), ולפיו שאל את גדליה אם יצר קשר עם מי מן הקבלנים בתקופה האחרונה וגדליה השיב לו כי הוא בקשר קבוע עם גיל מיארה. לשאלתו של שלום יהודה אם יש קבלנים נוספים עמם היה בקשר, תוך הבהרה כי כוונתו ליום יומיים האחרונים, השיב גדליה כי שוחח עם משה אברהם על אסא קופר, וכי על שיחה זו דיווח לו יום קודם לכן (כעולה מן המזכר נ/3(19)). או אז שאל אותו שלום יהודה האם נפגש עם אסא או האם שוחח עמו ישירות. גדליה השיב בשלילה והוסיף, כי אמר למשה אברהם שאם אסא רוצה להיפגש עמו ולעשות אתו סולחה, מצדו אין בעיה. שלום יהודה הנחה את גדליה שלא לדבר בשלב זה עם הקבלנים האחרים.

33. אסא העיד בבית המשפט וטען כי משה אברהם נשלח אליו מטעמו של גדליה ובפיו הצעה כי גדליה יעיד לטובתו במשפט בתמורה לכך שאסא ישלב אותו בעבודות. אסא חשב שהנה נקרתה לפניו הזדמנות פז להוכיח שגדליה "בישל" לו תיק ופנה לחוקרים כמתועד לעיל. אלא שסני"צ יורם נעמן לא "התרגש" וקבע עמו פגישה למחרת היום, ב-12.7.2011 (עמי 3227). לטענת אסא, זכרון הדברים אינו משקף במדויק את השיחה שהתקיימה ביניהם.

לדבריו, אמר לארביב מפורשות את הדברים ששמע מפיו של משה אברהם, היינו שגדליה מעוניין להיפגש עמו על מנת לגבש עסקה של עדות מיטיבה תמורת עבודה (עמ' 3230-3231).

גדליה נחקר על העניין על ידי עו"ד ליבאי ונשאל אם יש ממש בטענה שהוא שלח מסר לאסא ולפיו הוא מבקש להיפגש עמו. גדליה השיב "אני לא חושב אדוני" (עמ' 640-641). מדברים אלה מסיק עו"ד ליבאי כי אין כאן הכחשה מצדו של גדליה, שהרי אלמלא שלח מסר, היה עונה בלאו החלטי. מכאן לומד עו"ד ליבאי כי הפעלתו של גדליה כלפי האחים קופר הייתה בלתי הוגנת, וכי רשויות החקירה נמנעו מלברר את האמת.

34. איני מוצאת יסוד לטענה זו. לגדליה לא הוצגה גרסתו של אסא בבית המשפט באשר לתוכן המסר שקיבל, לשיטתו, באמצעות משה אברהם. עו"ד ליבאי צטט באוזני גדליה אך את זכרון הדברים שכתב ארביב על הפגישה עם אסא, והשאלה היחידה שהציג לו ביחס אליו היא האם יש ממש בטענה כי הוא שלח מסר ולפיו הוא מציע להיפגש עם אסא. בהקשר זה יש לומר, כי אסא העיד, כמובן, אחרי גדליה ונראה, אפוא, כי גרסתו בעניין היא פרי "פיתוח" מאוחר, על כל המשתמע מכך. סני"צ נעמן, כמו גם משה אברהם, לא זומנו לעדות על ידי עו"ד ליבאי, ולמר ארביב לא הוצגה הטענה לפיה הרישום של פרטי השיחה בזכרון הדברים נ/3(18) אינו מדויק או חסר. ההיפך הוא הנכון, זכרון הדברים הוצג לפני ארביב בלא כל הסתייגות באשר לתוכנו, בדיוק כפי שהוצג לגדליה (ראו חקירתו בעניין זה בעמ' 2352-2349). די בכך כדי לקבוע כי גרסתו של אסא באשר לאירוע הנדון לא הייתה ולא נבראה. אוסיף, כי לנוכח התרשמותי ממר ארביב, אני מתקשה להעלות על דעתי כי לו היה שומע מפיו של אסא כי הוצעה לו הצעה לפיה גדליה יעיד לטובתו תמורת עבודה, היה נמנע מתייעוד דברים חמורים כאלה. מר ארביב הסביר, והסברו משכנע ביותר, כי לא היה מקום לשלוח את אסא לפגישה עם גדליה על יסוד המסר שהועבר אליו, לטענתו, על ידי משה אברהם ולפיו גדליה מעוניין להיפגש עמו, כשעל פי המידע שברשותו אותו אברהם זרק בעבר רימון על גדליה, וכשאסא הוא בגדר חשוד עיקרי באחת מן הפרשות שנחקרו. אשר לתשובתו של גדליה לשאלה האמורה, איני לומדת ממנה דבר. גדליה אכן אמר לשלום יהודה בזמן אמת, כי לאחר שקיבל את המסר שקיבל ממשה אברהם (ולא להיפך) הוסיף כי אם אסא מעוניין בפגישה סולחה אין לו בעיה להיפגש עמו. לא מן הנמנע שדברים אלה, גם אם לא זכרם במדויק (וזכרון הדברים של שלום יהודה לא הוצג לו) הם שהביאו אותו להיות פחות החלטי בתשובתו לעו"ד ליבאי בבית המשפט.

מהימנותו של גדליה

35. התרשמותי מגדליה היא שהמדובר באיש ריב ומדון, הנוטה להסתכסך עם רעים לעבודה על רקע חשדות – מדומים או אמתיים – כי קשרו נגדו או, כלשונו, "עקצו אותו". במהלך השנים לא היסס לפנות בתלונות רבות על העסקתם של גוזמים אחרים על ידי גופים עתירי משאבים, כגון הקרן הקיימת, מע"צ וחברת החשמל, כשתכליתן של הפניות לגרום לכך שהעסקתם של אותם גוזמים תופסק, או אז אולי יזכה הוא בנתח מן העבודה. התנהלותו לא זיכתה אותו בחברים רבים, בלשון המעטה. ניתן להתרשם מן השיחות בין חלק מן הנאשמים, שבמהלך הפעלתו של גדליה היו נתונים תחת צווי האזנת סתר, מהתבטאויות אותנטיות שלהם ביחס אליו, שלא העידו על חיבה יתרה כלפיו.

יש להדגיש, כי לפי עדותו שלו, הגם שנהג להתלונן על מעשים פסולים כאלה ואחרים של חבריו, לא מנע עצמו ממעשים כאלה. והלא לדבריו היה צד להסדר כובל עם ירון החל מ-1998, ומכוחם של הסדרים כובלים אלה זכה, במרוצת השנים, לסכומי עתק, המגיעים כדי מיליוני שקלים, תמורת הימנעותו מלהתמודד במכרזי חברת החשמל באזור ירושלים.

36. לנוכח התנהלותו המתוארת, יש לקבל כהנחת מוצא לבחינת נכונותו לשתף פעולה ולבחינת עדותו, כי ביסוד הדברים עומד מניע, ולו אחד מני כמה, להסיר מדרכו מתחרים, כמו גם מניע של נקמה או עוינות רבה שחש בשל אותה "עקיצה" שחש שעקצו אותו ירון וורד בר במכרז ירושלים 2007.

37. לכך יש להוסיף, כי דברים שהשמיע גדליה במהלך עדותו הופרכו באופן פוזיטיבי. כך, נעלה מכל ספק, כי אביו של בועז נבו, שותפו של ירון בשנות התשעים המוקדמות, לא היה בעל עמדה בחברת החשמל עד כי יכול היה להשפיע על ניסוח תנאיו של מכרז או על תוצאותיו; כי בנו של שומר, שלפי הטענה הועסק על ידי ירון כ"טובת הנאה" שהביאה לזכייתו במכרז, היה בן 13 בזמן הרלוונטי. עוד התברר כי בניגוד לטענתו בחקירה הראשית, לא זכה במכרז 1992, וכי האמת היא שהודיעו לו כי לא זכה במכרז בשל חוסר ניסיון בגיזום מתחת לכבלי חשמל.

גם טענתו של גדליה כי בא כוחו בזמן הרלוונטי, עו"ד יוסי לוי, השמיע הערת אזהרה לפיה ההסכם שנחתם בין ירון לבינו ב-2001 אינו חוקי, נסתרה על ידי דבריו של עו"ד לוי בחקירתו במשטרה, שהעיד, בין היתר, כי למיטב זכרונו החל לטפל בענייניו של גדליה רק ב-2002, כי בשנים הראשונות של הקשר ביניהם לא עסק כלל בענייני חברת החשמל וכי לא עולה על דעתו פגישה בה ביקש ממנו מי מלקוחותיו ליטול חלק בניסוח מסמך המהווה מעשה בלתי חוקי.

טענה נוספת של גדליה אשר הופרכה היא הטענה לפיה הובטח לו על ידי הרשות כי מכרז ירושלים 2010 יבוטל וכי הוא יהיה זה שיבצע את העבודות (ראו מזכרים נ/16(10); נ/3(5); נ/3(6) ועדותו של גדליה בעמ' 222). גדליה פנה בעניין זה למבקר המדינה, ובתגובתו לפנייה הכחיש ב"כ הרשות, עו"ד גושן, כל הבטחה כזו, שממילא לא הייתה הרשות מוסמכת ליתן (נ/1(22)). עו"ד גושן חזר על האמור גם בבית המשפט (עמ' 227-228), וכך העידו גם שלום יהודה (עמ' 1732, עמ' 1906) וחיים ארביב (עמ' 2241-2242).

ועוד יש לזכור את התנהלותו של גדליה בפרשת השיק ואת האזהרה – ולו ברמז – שהזהיר את גיל.

38. מסקנתי מכל אלה, שיש להתייחס לעדותו של גדליה בזהירות רבה. אכן כך הוא בכל עד מדינה, שעדותו טעונה סיוע משום שאינו נתפש כמי שבא לשתף פעולה עם רשויות אכיפת החוק לשם שמים. אלא שאצל גדליה, מלבד טובת ההנאה שצמחה לו מעצם הפעלתו על ידי רשות ההגבלים העסקיים והסכס החסינות שנחתם עמו בתמורה, עומד המתואר לעיל כתמרור אזהרה בולט וראיות הסיוע שיידרשו על מנת לקבוע ממצאים על פי עדותו תהיינה כאלה העומדות על רגליהן שלהן.

עם זאת, אין בידי לקבל את טענות הסנגוריה, ולפיה רשות הגבלים עסקיים נהגה רשלנות בביקוח על פעולותיו של גדליה. איני סבורה כך כלל ועיקר. ככלל, השיחות לקידום של ההסדרים הכובלים בהם היה מעורב במהלך הפעלתו הוקלטו, ובנוסף התקיימה האזנת סתר למעורבים העיקריים בפרשות הללו. בידי הרשות ניתן, אם כך, כלי אובייקטיבי משמעותי להערכת הנעשה במהלך ההפעלה. אוסיף, כי לא הוצגה במהלך המשפט טענה כלשהי מפי מי מן הנאשמים, לפיה התרחשו במהלך הפעלתו של גדליה אירועים נוספים, או נאמרו אמירות נוספות, שלא תועדו על ידי גדליה בכוונת מכוון (למעט הטענה לגבי הפסקת ההקלטה ת/340, אליה אדרש במקום המיועד לכך), ואשר יכולים היו לאיין את המשמעות המפלילה של המסמכים השונים שנוצרו במהלך תקופת ההפלה או של דברים שתועדו מפייהם בזמן אמת. לא למדתי, אפוא, מה היסוד לרשלנות המיוחסת לרשות בעניין זה.

אכיפה בררנית

39. עמדתי לעיל על ההפרות שהפר גדליה את הסכם החסינות, בכל הנוגע לפרשת השיק ובכל הנוגע לשיחתו עם גיל מיארה, ממנה יכול היה גיל להבין שגדליה מזהיר אותו מפני חקירה. קבעתי כי איני מוצאת שעמדתה של הרשות בעניין זה עולה כדי אפליה פסולה, והטעמים פורטו שם.

40. בפרק זה אעסוק בטענה לפיה גם לאחר הגשת כתבי האישום בפרשה הנדונה, המשיך גדליה לעסוק בתיאום מכרזים ולמרות זאת נמנעה הרשות מלחקור אותו. הכוונה לשני מכרזים שפרסמה חברת החשמל ב-2011, לאחר שבעקבות החקירה לא חודשה האופציה של ורד בר במכרז ירושלים 2010. חברת החשמל פצלה את המכרז לשניים (מתח גבוה ויישובים). כמו כן מתייחסת הטענה למכרזי חברת החשמל לשנים 2014-2015 לאזור ירושלים, כשהפעם פוצל המכרז לארבעה (פרוזדורים, בית שמש, אריאל וירושלים).

עו"ד ליבאי הקדיש פרק נרחב בסיכומיו לביסוס הטענה, לפיה בשני המקרים זייף גדליה מסמכים על מנת לזכות, או תיאם את המכרז. טענות דומות נטענו גם על ידי סנגורים אחרים. כך, בכל הנוגע למכרז מ-2011, זומן גדליה לשימוע על ידי חברת החשמל, לאחר שאסא הפנה את תשומת ליבה לכך שמן המסמכים עולה כי הצעתו של גדליה תואמה עם הצעתה של מציעה אחרת, חברת גולברי. בעקבות השימוע, הגיעה ועדת המכרזים של חברת החשמל למסקנה כי קיים חשד מבוסס לפיו **"בין השניים [קרי: גדליה וגולברי] התקיים שיתוף פעולה אסור וכי מאחורי הצעתה של גולברי עומד, הלכה למעשה, גדליה נוריאל"** (פרוטוקול השימוע והממצאים נ/2011). מאחר שלמרות ממצאים אלה החליטה חברת החשמל שלא לפסול את זכייתו של גדליה במכרז, עתרה ורד בר לבית המשפט ובסופו של דבר בוטל המכרז בהסכמה (פרוטוקול הדיון בבית המשפט נ/413).

אשר למכרזי 2014-2015, גדליה עתרה לבית המשפט כנגד זכייתו של ירון באחד מהם, ובית המשפט (כב' הנשיא ד' חשין) קבע בפסק דינו (נ/281) קביעות חמורות כנגד התנהלותו, מהן עולה כי גדליה זייף מסמכים ומתעורר חשד כי הגיש הצעה תרמיתית. כך היה בעתירה נוספת שהגיש גדליה בקשר למכרז אחר שפורסם במסגרת זו (נ/861), שגם במסגרתה קבע בית המשפט (כב' השופט ד' מינץ) כי התקיים שיתוף פעולה אסור בין החברה הזוכה, שבבעלות בנו של גדליה, לבין גדליה עצמו.

41. מעדותו של ארביב עולה, כי בכל הנוגע לממצאי השימוע במכרזים מ-2011 הרי שאלה הועברו לעיונה של הרשות והוחלט כי אין מקום לפתיחה בחקירה מטעמה בעניין זה. ובכל הנוגע לתלונה שהוגשה לרשות בעניין מכרזי 2014-2015 הצהיר ב"כ המאשימה כי

הרשות החליטה שאין מקום לפתיחה בחקירה מטעמה. המתלוננת הגישה ערר על החלטה זו, שבעת ההצהרה היה תלוי ועומד (עמ' 3708).

42. בהחלטתי מ-18.3.2014 בנוגע לטענות המקדמיות שהעלו הנאשמים, קבעתי כי על פניו החשדות המיוחסים לגדליה בגדרי המכרזים מ-2011 אינם מעוררים חשדות לעבירות לפי [חוק הגבלים עסקיים](#), כי אם חשדות לעבירות שבסמכות המשטרה. עמדת הרשות נומקה בפירוט בתשובתה לטענות המקדמיות. עררם של המתלוננים בפרשה זו, הלא הם נאשמים 2-1, נדחה על ידי הגורם המוסמך בפרקליטות המדינה (ראו תשובת המאשימה לטענות המקדמיות מ-9.3.2014, סעיפים 59-65). התלונה בעניין הועברה למשטרה ולא הובא לפניי מידע באשר לגורלה. איני רואה לנכון לחזור על עניין זה פעם נוספת, והקורא מופנה להחלטתי האמורה.

הוא הדבר ביחס למכרזים המאוחרים יותר. מדברי ב"כ המאשימה, הנאמנים עליי, החומר שהובא לעיונה בעניין זה נבדק לגופו והוחלט שאינו מקים תשתית לפתיחה בחקירה. לא הוכח לפניי ההיפך. בהקשר זה יש להדגיש, כי "רשות מינהלית המבקשת לאכוף את החוק נהנית, כמו כל רשות מינהלית, מחזקת החוקיות. מי שמעלה נגד הרשות טענה של אכיפה בררנית, ולכן הוא מבקש לפסול את החלטה, עליו הנטל להפריך חזקה זו" ([בג"צ 6396/96](#) [זקין נ' עיריית באר שבע, פ"ד נג' \(3\) 289, 307 \(1999\)](#)). כמפורט לעיל, לא מצאתי כי הנאשמים עמדו בנטל להפריך את חזקת התקינות. ההחלטה שלא להעמיד את גדליה לדין בעבירות שבסמכות הרשות היא החלטה המבוססת על בחינה עניינית ולגופה.

הערת סיכום

43. אמרתי את אשר אמרתי על הזהירות המתחייבת בבחינת עדותו של גדליה. עם זאת, הערת סיכום זו תשמש הערה מקדימה לבאות. באישומים אשר במסגרתם הופעל גדליה כסוכן מטעם הרשות, הלא הם האישומים הראשון והחמישי (מכרז ירושלים 2010 וחמשת מכרזי הדרום), ניתן יהיה להתרשם כי מערכת הראיות נשענת באופן מובהק על מסמכים, הקלטות ועל האזנות סתר מזמן אמת, וכי הנאשמים להם מיוחסים אישומים אלה הפלילו עצמם במו פיהם. עדותו של גדליה משמשת חוט מקשר בין כלל הראיות, אולם לא למעלה מכך. גם אירועי האישום השישי (חמשת מכרזי הצפון) התרחשו לאחר תחילת הפעלתו של גדליה על ידי הרשות, אולם מעורבותו בהם שולית ועיקר הראיות בא ממקורות אחרים. באישומים השני והשלישי (מכרזי ירושלים 2007 ו-2004), המיוחסים אך לירון בלוא ולחברה שבבעלותו, הודה ירון בחקירתו ברשות. מהודאה זו התנער במהלך המשפט ועל משקלה הראייתי אעמוד בבוא העת. מכל מקום, כבר כאן יש להעיר כי עדותו של גדליה ביחס לשני אישומים אלה מגובה בהודאתו של ירון. גדליה לא היה מעורב כלל באישום השמיני (מכרז פתח תקווה 2010) וממילא אין עדותו נצרכת לעניין. נותרו האישומים הרביעי והשביעי (מכרזי רעננה ותל-אביב 2009, בהתאמה). כפי שנראה להלן, עובדות האישום הרביעי מתבססות במידה לא מבוטלת על עדותו של גדליה וזו תבחן על פי אמות המידה המתחייבות. עם זאת, כפי שנראה בפירוט, לעדותו תמיכה ראייתית רבה. עובדות האישום השביעי מבוססות על ראיות רבות אחרות, ועדותו של גדליה רחוקה מלהיות העיקרית שבהן.

במבט לאחור ניתן אפוא לומר, כי מערכת הראיות שהציגה המאשימה ביחס לכלל האישומים רחבה ומגוונת, וככלל – דבר לא יקום או ייפול על עדותו של עד המדינה.

זוהר כץכללי

1. זוהר כץ (להלן: זוהר) עומד לדין בשל מעורבותו בתיאום מכרזי חברת החשמל על פי כתב אישום אחר שהוגש בפרשה זו (ת"פ 30547-07-13). נכון למועדי האירועים נשוא כתב האישום שלפניי, עסק זוהר בגיזום עצים במשך כ-35 שנה. תחילה כעוסק מורשה, לאחר מכן, ב-1991, הקים חברה ושמה "זוהר כץ בע"מ". ב-2008 רכשו את החברה אחרים, ושמה שונה ל"ראז חקלאות בע"מ" (להלן: ראז חקלאות). בתקופה נשוא דיוננו שימש זוהר כיועץ חיצוני לחברה בתחום גיזום העצים, לעתים פיקח מטעמה על העובדים בשטח, "הסתובב במכרזים" כלשונו, והביא את מסקנותיו לפני בעליה החדשים, היינו אם כדאי או לא כדאי לגשת. בזמן עדותו היה נתון בסכסוך משפטי כבד עם בעלי החברה (עמ' 1202-1204).

2. כפי שנראה בפרוט, זוהר הפליל את עצמו ואת מי מחבריו במהלך חקירתו ברשות. עם זאת, כבר עם תחילת עדותו בחקירה הראשית ניכר היה כי הגיע לבית המשפט כשבכוונתו לסייע לחבריו ולעקר את הודעותיו מעוצמתן המפלילה. זו הרצאת הדברים בה פתח במענה לשאלה הקונקרטי הראשונה שהוצגה לו על ידי ב"כ המאשימה ביחס לאחד מן האישומים:

"בחקירות נתתי פרשנויות שונות ואני רוצה לציין בפניך גם ובפני כבוד השופטת, חזרתי כמה וכמה פעמים בפני החוקרים על איזושהי בעיה של הזדהות יתר ושיתנו לי לחשוב ולא יכוונו אותי ואני אגיד מה שהם רוצים לשמוע ולא מה שנכון. אני נותן פה פרשנויות סביר להניח, המציאות היא קצת שונה ממה שהייתה שם או שונה מאוד מאיך שהתנהלתי בחדרי חקירות וחבל שלא שמו לב למה שאמרתי וחזרתי כמה פעמים בחדרי החקירות על בעיה פסיכולוגית, בעיה פסיכיאטרית של אפילו אובססיביות של להסתכל בעיניים של החוקרים ולשנות את המציאות. יש עובדות שהן עובדות ויש פרשנויות שנתתי שהם רחוקות מהמציאות שהם לטובת מה שחיפשו החוקרים. גם מר גושן יודע מזה וגם הלכתי לטיפול פסיכיאטרי אחר כך להבין בכלל את משמעויות, על הפער העצום בין מה אני עושה, מה אני אומר לבין מה מתנהל במציאות לבין העובדות בשטח" (עמ' 1205-1206, וראו גם עמ' 1345, עמ' 1350-1351).

זה, אם כן, התירוץ הראשון באמצעותו ביקש זוהר להסביר את הודעותיו המפלילות.

טענה נוספת בפיו של זוהר הייתה שהחוקרים לא תיעדו את מלוא דבריו: **"אני גם אמרתי עוד הרבה דברים שהם לא נרשמו" (עמ' 1208).**

ועוד טענה הייתה בפיו של זוהר, והיא שבינו לבין החוקרים הייתה "סוג של עסקה לא כתובה", ולפיה "הם ישחררו את חברת ראז ואת אביטל ורון [הבעלים החדשים של החברה] מלקרוא להם לעדות, זאת אומרת אני ראיתי לנכון לקחת על עצמי יותר, גם מה שלא עשיתי, בשביל לשחרר את החברה, זה בהסבר הרציונאלי של הבעיה הפסיכולוגית" (עמ' 1246). במקום אחר אמר, בהקשר זה: "היא [החוקרת] אמרה לא, תגיד, תגיד, תגיד. היא איימה עלי שהיא תביא את, היא ידעה שאני רוצה להוציא את החברה, שהחברה יותר חשובה לי. היא כל הזמן איימה עלי, אני אביא, אני אחקור את אבי ורון, אתה רוצה? לא. זה היה כאילו סיכום לא כתוב, אני אגיד מה שאתם רוצים לשמוע ואתם משחררים את החברה".

ולבסוף, הטענה האחרונה בפיו של זוהר כנגד גרסאותיו ברשות הייתה כי החוקרים ניסו "לנתק" אותו מעורכי דינו ואמרו לו שלא יקשיב לעצתם, שכן "הם יעשו לך נזק" (עמ' 1261).

3. לנוכח עמדתו של זוהר ביחס להודעותיו, התרתי לב"כ המאשימה לחקור אותו בחקירה נגדית (עמ' 1219) וכל הודעותיו הוגשו על פי [סעיף 10א לפקודת הראיות](#) (ת/441 – ת/452).

ככלל התרשמתי, כי עדותו של זוהר בבית המשפט הייתה מגמתית עד מאוד. חשוב להדגיש בהקשר זה, כי זוהר נאשם בתיק מקביל, ומשכך חומר החקירה במלואו היה גלוי לפניו בטרם התייצב למתן עדות בהליך שלפניי והוא יכול היה להתכונן לקראתה. כפי שאנמק להלן, טענותיו של זוהר בבית המשפט בכל הנוגע לשלל הנסיבות שהביאוהו למסור את הגרסאות שמסר בחקירותיו לא נמצאו על ידי ניתנות לאמון ואף לא ברמה המעוררת ספק סביר. אני מבכרת, אפוא, את הודעותיו של זוהר כפי שנמסרו לחוקריו, על פני עדותו בבית המשפט. לתוכן ההודעות אתייחס בעת שאדון באישומים הקונקרטיים, על פי מידת הרלוונטיות לאותו אישום.

4. אעמוד עתה על מספר דוגמאות שיש בהן כדי להצביע על המגמתיות של עדותו של זוהר בבית המשפט.

כך, כשנשאל על ידי ב"כ המאשימה על המגעים שניהל עם קבלנים מתחרים ביחס למכרז פתח תקוה לשנת 2010, הודה כי גיל מיארה ביקש ממנו סכום של 100,000 ₪ תמורת

הימנעותו מהשתתפות במכרז וכי נתן לו שיק בסכום של 50,000 ₪, אותו ביטל מאוחר יותר. כך גם הסכים כי ניהל מגעים עם גיל שחלקם התקיימו בביתו של ארז, כמו גם עם ארז ועם ארגוב בנוגע לאותו מכרז (עמ' 1256). תשובות אלה לא הפריעו לו מאוחר יותר לטעון, במענה לשאלותיה של עו"ד לשם, כי אינו יכול לאשר או להכחיש עם מי מן הקבלנים דיבר ועל מה דיבר איתם עובר למכרז פתח תקוה, שכן אינו זוכר **"אבל אין ספק שמה שנאמר בחדרי החקירות לא תאם למציאות"** (עמ' 1301). היעדר הזיכרון ביחס למגעים שהתקיימו או לא התקיימו עובר למכרז פתח תקווה אינו עולה בקנה אחד עם העמדה הנחרצת לפיה מכל מקום מה שאמר בחדר החקירות אינו אמת. לא למותר להפנות, בהקשר זה, למקום אחר בעדותו של זוהר, כאשר על אף שאמר כי אינו זוכר מי היו המשתתפים בפגישת התיאום ברמת ישי (עובר לחמשת מכרזי הצפון), הסכים כי מה שאמר בחקירה לגבי זהות המשתתפים – נכון; כי אם אמר בהודעותיו שארז היה ערב לכך שהקבלנים לא "פריעו", כך היה; וכי אם אמר בהודעותיו שהקבלנים לזרוביץ ופדידה הגישו הצעות גיבוי למכרז חיפה, יכול להיות שכך אכן היה (עמ' 1238, עמ' 1240-1241, ועמ' 1243-1244). הנה כי כן, הטענה "איני זוכר" עשויה להתלוות לטענה נוספת לפיה מכל מקום לא אמר אמת בחקירה, כאשר עמדה זו משרתת תכלית אחת, כפי שהיא עשויה להתלוות לטענה ההפוכה ולפיה מכל מקום מה שאמר בחקירה נכון, כאשר עמדה זו משרתת תכלית אחרת. לזוהר פתרוניים.

5. ניטול דוגמא נוספת מן האופן בו ביקש להמעיט ממעורבותו של ארז "בהשכנת שלום בין הקבלנים", יחסית לחלקו של גדליה. כך, למשל, בשיחה ת/342 (התמליל – ת/342א), בינו לבין גדליה מ-10.5.2010, השמיע זוהר טרונייה ממנה משתמע כי הסיכום בדבר החלוקה בין "הצפונים ל"דרומים" אינו נשמר, וכי "מפריעים" האחד לשני. בין היתר נשמע זוהר אומר לגדליה כך: **"...תשמע, יש לכם נציג ארז שאחראי על הצפון דרום, אז אין בעיה, יש סידור או אין סידור, אין בעיה, אני יכול להילחם על חיפה ואני יכול לא..."**. זוהר אישר דברים אלה גם בחקירתו ברשות. למשל, בהודעתו ת/442 (ש' 104-105) תיאר את ארז **"נארכיטקט השלום"**, כמי ש"לקח על עצמו תפקיד לעשות שלום בין הקבלנים", או כי ארז היה "הרוח החיה שניסה לחבר בין כל הקבלנים", כשהאינטרס שלו **"שיעזבו אותו בשקט במקום אחר"**, כלומר **"שלא יתמודדו באזורים שהוא רוצה"** (שם, ש' 120-124). במקום אחר באותה הודעה הודה שהתחייב כלפי ארז שלא ייגש למכרזי הדרום וכי ארז היה הנציג של הדרום (ש' 317). בהודעה ת/444 (ש' 188-192) אמר זוהר כי הרעיון של החלוקה בין צפון לדרום היה של "אדריכל השלום" ארז מיארה, שלקח על עצמו לעשות את החלוקה. ובהודעה ת/451 (ש' 382-384) הסביר זוהר כי לארז היה חשוב שיהיה הסדר כולל בכל הארץ, על מנת "שלא תפרוץ מלחמה".

בבית המשפט הסכים זוהר כי השיחה ת/342 לעיל אכן נסובה על החלוקה בין קבלני הצפון לבין קבלני הדרום. השאלה הבאה מטעם ב"כ המאשימה הייתה אם נכון הוא שארז הוא שהנהיג את החלוקה הזו. שאלה מתבקשת, לנוכח דבריו ברשות. אלא שתגובתו של זוהר לשאלה החלה בתשובות בלתי ענייניות, כגון ש"שכל שיחה עם גדליה הוא שלח מסרים נגד, הוא דיבר עם העובדים שלי, קבלני משנה אני אקח את המכרז של חיפה, אני אעבוד בחיפה ... והוא הצליח איכשהו לעורר את הכעס...". זוהר התבקש להשיב על השאלה שנשאל ותשובתו הייתה: "אני שומע את השיחה, אני רואה את זה ואני אומר זה לא כל כך אופייני לדבר, נזכרתי, פשוט נזכרתי, נזכרתי בתחושה שעברה עלי בשיחה". ב"כ המאשימה שב והזכיר לו שבשיחה נשמע זוהר אומר כי ארז הנהיג את החלוקה בין צפון לדרום ("יש לכם נציג ארז שאחראי על הצפון דרום"), או אז אמר: "כן, אני לא יודע אם גדליה לא עמד מאחוריו" (עמ' 1241-1242). במקום אחר בעדותו בבית המשפט אמר כי "בכלל שנים הייתה מלחמה עקובה מדם בין קבלנים שמחירים הגיעו למצב של אוטוטו אנשים פשוט את הרגל ואנשים עזבו את הענף. פתאום, פתאום יש איזשהו סדר, פתאום כולם מדברים עם כולם, מישהו מאוד מאוד דחף את זה פנימה, זה לא בא סתם פתאום. על כולם נחתה איזה נחת רוח ועכשיו אנחנו עושים הסדרים ... ברור שהוא [גדליה] היה הטריגר והמעורר של כל הדבר הזה... אני לא יודע מה הוא עשה. אני חושב שיש לו הרבה מעבר למילים בעשייה שבכלל קבלנים ישבו וידברו אחד עם השני, אולי מאחורי הקלעים או בצורה כזו או אחרת כי הוא לא, אולי הוא שלח את ארז או אחרים, אני לא יודע אבל אני בטוח שהוא, כן. ככה זו הייתה התחושה שלי כבר אז" (עמ' 1269).

הכיצד זה הפך גדליה ל"טריגר ולמעורר של כל הדבר הזה", למי שעומד מאחורי ארז (היינו מפעיל אותו או מושך בחוטים), בעוד שברשות היה זה ארז "אדריכל השלום", בעל הרעיון ל"תכנית החלוקה", מי שהיה לו עניין משלו לגרום להסדר כולל בכל הארץ על מנת שלא יתחרו בו במקומות בהם הוא רוצה לעבוד? – התשובה לשאלה זו מתבקשת מאליה: ניסיון מגושם וחסר תוחלת לסייע לארז להיחלץ מכתב האישום.

6. זוהר אף התגייס, באותה מידה של מגושמות ומגמתיות, לתמוך בתזה של ארז לפיה פעולותיו להשכנת שלום היו פעולות "לשם שמים", פעולות שנועדו לקדם הקמת איגוד של קבלני הגיזום. כך, ללא היסוס, אישר לעו"ד לשם, כי לא היה הסכם חלוקה של צפון דרום, אלא החלטה אינדיבידואלית של כל קבלן היכן הוא עובד, בין משיקולים עסקיים בין משיקולים חבריים (עמ' 1312). בהמשך, ובטרם הוצגה התזה האמורה, היה נכון להצטרף לתהייתה של עו"ד לשם ולפיה מה פתאום ארז מנסה להשכין שלום, וטען כי היום הוא מבין שמישהו דחף את ארז לכך והנחה אותו "לקחת מעטפות" (עמ' 1314). אלא שאז הוצגה לפניו הטענה לפיה ארז רצה להקים איגוד קבלנים. זוהר אימץ את הטענה בשקיקה רבה, והסכים,

בהתלהבות, לקבל את הצעתה של עו"ד לשם לפיה האינטרס של ארז בהשכנת השלום, עליו דיבר בחקירותיו ברשות, היה לנסות ולקדם את רעיון האיגוד (עמ' 1316). אין צריך לומר, כי עדותו של זוהר בבית המשפט, לפיה היום הוא מבין שארז נדחף לניסיונות להשכנת שלום על ידי "מישהו אחר" שאף הנחה אותו כיצד לעשות זאת (לקחת מעטפות), אינה מתיישבת עם נכונותו להסכים, שני עמודים לאחר מכן, שארז אכן פעל להשכנת שלום, אולם היה זה מתוך מניע טהור של רצון להקים איגוד של קבלני הגיזום. עדותו של זוהר בבית המשפט בנוגע למניעיו האלטרואיסטים של ארז בהשכנת שלום אף אינה מתיישבת עם דברים שנשמעו מפיו של ארז עצמו בזמן אמת, כגון כשאמר לעופר לוי כי "אני לא מחפש מדליות אחי, אני מחפש שיהיה לי שקט בעבודה, אני מחפש שלכולם יהיה פרנסה, ברגע שכולם יהיו שבעים אז רובם ישבו בשקט ולא יבואו להפריע למעט גדליה וגיל ועוד איזה אחד כזה" (ת/300, שיחה 183/143, עמ' 26). דבריו אלה של ארז, מזמן אמת, מתיישבים היטב עם האופן בו תיאר זוהר את מניעיו של ארז ואת מקומו בפרויקט "השכנת השלום" ו"תכנית החלוקה", בעת שנחקר על כך ברשות.

7. דוגמא שלישית תימצא לנו באופן בו התייחס זוהר לסבירות התשלום עליו הוסכם שישולם לגדליה תמורת אי התחרות במכרז ירושלים, המהווה כ-20% מסכום הזכייה. בחקירה הנגדית הציג עו"ד גלעדי לזוהר כי המדובר בתשלום שאינו הגיוני וזוהר הסכים מיד. מכאן ביקש עו"ד גלעדי להביאו לידי הסכמה שאם כך, המדובר בתשלום תמורת עבודה בפועל ולא תמורת אי תחרות. גם להצעה זו נעתר זוהר ללא ויכוח (עמ' 1281). אלא שבהודעתו ת/447 (ש' 48-73) התבקש זוהר להתייחס לשיחות מואזנות שונות, מהן עולה כי סכומים שונים אותם הסכים הוא לשלם לקבלנים תמורת אי תחרות, אף עולים על 20% מסכום הזכייה. דברים אלה הוצגו לזוהר בחקירתו החוזרת והוא נתבקש לאשר, שבאחד המקרים שוחח עם קבלנים אחרים על כך שהעבודה תתבצע ב-200,000 ₪ על ידי אחד הקבלנים אולם ההצעה הזוכה תוגש בסכום של 280,000 ₪ וההפרש יחולק בין יתר הצדדים להסדר. או אז הודה כי הדברים בשיחות הללו אכן נאמרו, אולם הם נועדו "להציג מצג שהוא ממש לא הגיוני... הרי לא יעלה על הדעת שאם אפשר לעשות את העבודה במחיר חצי אז מה? לקחת יותר בשביל לשלם לאחרים? סליחה, אז מה, אז העבודה שווה אפס? ... אוקי, היו דיבורים כאלה ואומרים על אותו מישור, חתן ביום חתונתו לא שפוי. זאת אומרת אם הוא נותן מאה אלף שקל בכתובה זה בסדר אבל אם הוא ירשום מיליארד שקל אז ברור שזה לא הגיוני, זה המשמעות של המספרים שנאמרו שמה. הוגזמו בכוונה, ביד מכוון שלי מול אחרים במטרות מסוימות. זה לא מצביע על שום יחס אמתי או נכון שאפשרי ולא הגיוני" (עמ' 1369). לא נשמע כל הסבר מפיו של זוהר מדוע ביקש להציג מצג לא הגיוני ובפני מי, שעה שהוא משוחח עם חבריו הקבלנים, הבקיאים כמוהו בעלויות העבודה ובמתח הרווחים הסביר בתחום ומה היו אותן "מטרות מסוימות" שלשמן הגזים, כטענתו. המסקנה

הבלתי נמנעת היא, שהמדובר בניסיון מכוון ובלתי משכנע לעקר מתוכנם דברים שהשמיע בחקירתו ברשות, על מנת להמעיט מערכם המפליל.

עוד ניכר, כי זוהר התאמץ להימנע מעימות חזיתי עם ראיות חד משמעיות של התביעה. כך, למשל, לשאלת התובע בחקירה הראשית, האם נכון שארז, "ארכיטקט השלום" הגיע לישיבה של קבלני הצפון כדי לסייע להם בחלוקת המכרזים שם השיב תחילה: "אין נגדיר את זה. יכול להיות, כן. אני קראתי לו ארכיטקט השלום כי ככה הרגשתי שהוא מנסה לעשות סולחה אולי בין קבלנים". בהמשך נשאל האם נכון הוא שהיה חשוב לארז להגיע לצפון ולהשכיח שלום בין הקבלנים על מנת שלא יבואו להפריע בדרום השיב: "לא, זה כבר אינטרפרטציה. החלוקה שמנסים לייחס צפון, דרום". לשאלת התובע מי מנסה לייחס, השיב שבחקירות ניסו – נאמן לטענתו כי ביקש לרצות את החוקרים. אלא שאז הציג לו התובע כי סבר שדווקא הוא, זוהר, ייחס את החלוקה לצפון ולדרום כדי להגיע להבנות מתואמות, והוסיף כי מיד ישמיעו לו הקלטה ממנה ניתן ללמוד זאת. בתגובה עברה גרסתו הקודמת "עריכה" מהירה, וכך השיב: "יש צפון ויש דרום, הכוונה היא להפסיד כסף אנחנו יכולים גם ליד הבית, אני לא צריך לנסוע להשתתף באיזה מכרז בדרום ולתת שם מחיר אפס, אני יכול לעשות את זה גם לידי, העיקר שמישהו אחר לא יזכה. נכון, יש ניסיון של חלוקה של צפון, דרום ... להבדיל מירושלים שזה מחוז בפני עצמו שהוא לא קשור לכל העניין" (עמ' 1240).

8. דוגמא נוספת תימצא לנו בהתנהלותו של זוהר לכשנשאל מה ידוע לו על היחסים בין "השביל הירוק" לבין קבלני גיזום אחרים (להבדיל ממנו) במסגרת מכרז רעננה 2009. תשובתו הראשונה הייתה כי הוא חושב שזה לא רלוונטי. משהוריתי לו להשיב ענה כי אינו יודע. לשאלת התובע אם שמע ממישהו על יחסים כאלה, למשל מארז מיארה, השיב כי "יכול להיות" והוסיף "יש לכם עשרות שיחות, יש לכם את התמלילים של השיחות, אתם יודעים מה נאמר ומה לא נאמר אבל אתם יודעים גם שרוב הדברים שקבלן מדבר עם קבלן הרוב זה שקר בשביל למסור דיסאינפורמציה או בשביל להוציא איזה אינפורמציה". בשלב זה הציג לו התובע את הודעתו ת/446 (החל מש' 159) בה השיב, במענה לשאלת החוקר מה סיכם הראל (הכוונה לגולסט) עם הקבלנים האחרים, כי הוא יודע מארז מיארה על ההסכמים ביניהם, והמשיך ופרט את הידוע לו. לאחר דין ודברים שב ונשאל אם נכון הוא ששמע את הדברים הללו מארז מיארה השיב "לא זוכר, אבל סביר להניח" (עמ' 1230-1231). וכך, בהמשך, כשנשאל על מסמך ת/440, שזוהר נכון היה להודות כי הוא "מעריך" שהמדובר בכתב ידו, והמשקף, לטענת המאשימה, "תכנית חלוקה" ביחס לחמשת מכרזי הדרום, טען כי אינו חושב שאת הנתונים המופיעים במסמך קיבל מארז ורשם אותם לאחר שיחה עמו: "אני לא יודע. אם יש לכם תמליל של שיחה וזה תואם אז זה תואם אבל אני לא יודע, ממש

לא יודע. לא יכול להגיד לך, אני לא זוכר" (עמ' 1232). רוצה לומר, אם יש בידי התביעה תמליל המוכיח את גרסת המאשימה באותה נקודה – לא אתווכח. במקרים אלה המפלט הוא חוסר זיכרון להבדיל מהכחשה חזיתית של המוטח בו.

לעומת זאת, כשחזר בו מגרסתו כפי שנמסרה לחוקריו בנוגע למכרז ירושלים, ניכר היה כי הוא מרשה לעצמו לעשות זאת מתוך סברה שחלק מן התמלילים ניתנים לפירוש לגיטימי: **"אם זה מצוטט אז יכול להיות אבל אתה יכול לראות בתמלילים ביני ובין גיל שקיבל ממני את המעטפה שאין לי שום מושג איזה מחיר ... רואים את זה בתמלילים אז אני לא יכול לעבוד על גיל שאני לא יודע כי יכולים לראות את בפירוש שאני לא ידעתי כלום תקופה ארוכה, אתם יכולים לפרש את זה בעצמכם שבעצם הייתה תחרות"** (עמ' 1250).

כך באופן כללי.

אתייחס עתה באופן קונקרטי לטעמים שנתן זוהר להתנהלותו במהלך גביית הודעותיו.

מבנה אישיותו של זוהר כתירוץ להתנהלותו בחקירה

9. הטעם הראשון שניתן על ידו נעוץ באישיותו, היינו נטייתו הנטענת להזדהות עם החוקרים עד כדי הפללת שווא שלו ושל חבריו, והכל בשל בעיה פסיכולוגית בלתי מטופלת שסבל ממנה בעת החקירות. בטענה זו אין ממש. היא נסתרת מבחינת הודעותיו לגופן כמו גם מן העובדה שהמדובר באדם בעל רקורד מוכח של עשייה – הוא היה הבעלים של חברה שמחזור מכירותיה עמד על עשרות רבות של מיליונים (ת/441, ש' 110-111, ש' 131) וגם לאחר שמכרה לאחרים נמנה עם הדרג הניהולי הבכיר בה והיה בעל שיקול דעת בתחום המכרזים (ת/441 ש' 79-84, ש' 148-149). הוא ידע לתמרן את חבריו הקבלנים ולהטעותם כדי להניעם לפעול בדרך ההולמת את מטרותיו שלו (עמ' 1327-1328). זאת ועוד. החקירה הנדונה אינה הפעם הראשונה שבה פגש זוהר בחדרי חקירות. הוא נעצר בשלהי 2008, ולמעשה עקב המעצר הקודם והחשדות שהועלו נגדו נקלעה חברתו (זוהר כץ בע"מ) לקשיי אשראי ונמכרה לבעלים הנוכחיים (רונן אזולאי ואבי אביטל) (ת/441, ש' 25-30). עובדה זו לא הרתיעה אותו מלשוב ולהתעמת עם החוק – מה שאינו עולה בקנה אחד עם אישיות כנועה ומתרפסת, כפי שביקש לטעון.

גם עיון בהודעות עצמן מלמד, כי זוהר היה רחוק מלבטל את עצמו ולהזדהות עם חוקריו. כך הכחיש נמרצות טענות שהוטחו בו ביחס למעורבותו בתיאום מכרזים שונים (ראו, לדוגמא, ת/442, ש' 295-302, בה טען כי "הייתה מלחמה על אילת"; ת/442, ש' 264-283, כשהכחיש שהיה תיאום לגבי מכרז גינן של עיריית קריית ביאליק; ת/442, ש' 639-641, כשטען כי אינו זוכר מה היו ההסכמות לגבי מכרז של חברת החשמל באשקלון; ת/443, ש' 392-398, בה הכחיש כי היה תיאום בקשר עם מכרז של העתקת עצים בטכניון ועוד מקרים רבים אחרים בהודעותיו השונות). כך גם הכחיש חשדות למתן שוחד שייחסו לו (ת/444, ש' 155-158; ת/443, ש' 112-113; ש' 555-556, ועוד).

יתרה מזאת, גם מקום שהוצגו לו ראיות העשויות ללמד על מעורבותו בעבירה, הכחיש לא פעם את המיוחס לו. כך, למשל, בעת שהוצגה לו שיחה בינו לבין ירון (ת/300, שיחה 139/3985, עמ' 353), במהלכה קבעו השניים להיפגש על מנת לדון במחיר שיוצע במכרז מע"צ לשנת 2010, טען זוהר כי "השיתוף הפעולה שלי ושל ירון פה היה מדומה לחלוטין. אני עבדתי עליו והוא עבד עלי" (ת/444, ש' 293-294). יוער, כי בדיעבד התברר, שיש יסוד להכחשתו של זוהר את שיוחס לו, כעולה משיחות אחרות שלא הוצגו לו בחקירה (שיחות 141/5058 ו-141/5174, עמ' 404-405 ו-420-422 בהתאמה). רוצה לומר, גם אל נוכח ראיה מחשידה, ידע זוהר לעמוד על שלו ונמנע מלרצות את החוקרים על דרך של מתן הודאת שווא (דוגמאות נוספות: ת/445, ש' 124-187; ת/442, ש' 264-283; ת/444, ש' 131-132; ת/451, ש' 390-463).

10. במהלך עדותו בבית המשפט הצביע זוהר על כך שעוד בחקירותיו התריע בפני חוקריו על הבעיה הפסיכולוגית ממנה הוא סובל וביקש מהם שלא יכוונו את תשובותיו. מאחר שהם לא שעו להתרעה, נאלץ להשיב תשובות שאינן אמת במענה לשאלות מדריכות. כך הסביר בבית המשפט כי בשל נטייתו לרצות "אני מבקש מהחוקרת ואפילו מתחנן תני לי, היא שואלת שאלה, תני לי, אל תדחקי, אני אענה, אני אפילו אומר אני מבטיח שאני אענה, רק אל תגרמי לי להגיז את מה שאתם רוצים לשמוע ולא את מה שהיה באמת כי בקלות אפשר לעשות לי סוויץ' ולגרום לי לחשוב בעיניים של חוקר ולהגיז את מה שהוא רוצה לשמוע. מה שהכי מתאים לה למצוא מבין הזה, והיא ניצלה את זה יפה מאוד למרות הבקשות והאזהרות והדיבורים לפני ובזמן, כל הזמן" (עמ' 1333). בשל התנהלות זו של החוקרים, כך טען, נמנעה ממנו "האפשרות או היכולת להיצמד לעובדות אמתיות, למעשים אמתיים וכאילו נכפה עלי עם שיתוף פעולה מלא שלי להסתכל מהזווית של החוקרים ולכוון אותם גם לאיפה שאין" (עמ' 1350-1351).

11. עוד בהודעתו הראשונה, ת/441, משנשאל שאלה כללית האם קרה שדיווח למתחריו מראש את המחיר שינקוב בהצעתו, השיב שהוא מעדיף שישאלו אותו לגבי מקרה ספציפי (ש' 227-226). הוא הדבר גם בהודעה הבאה, ת/442, עת התבקש לספר על פגישות בין קבלנים העובדים מול חברת החשמל, הציע שישאל שאלה ספציפית (ש' 28-31). התנהלות זו היא ההיפך הגמור מטענתו של זוהר בבית המשפט, כאילו "התחנן" שלא ידריכו אותו. היא אף אינה מתיישבת עם השאלות הפתוחות הרבות שנשאל זוהר והשיב עליהן בפרוט. ניטול דוגמא: בת/442 התבקש זוהר לספר על הפגישה של קבלני הצפון שנכת בה גם ארז. זוהר השיב כי החוקרת אינה יודעת עד כמה זה קשה לו, החל לבכות והסביר כי הוא מסתובב כבר שנתיים עם מועקה. השאלה הבאה הייתה שאלה פתוחה לגמרי: מי השתתף בפגישה. אין בשאלה זו כל הדרכה. זוהר מנה את המשתתפים, לגבי אחד מהם העיר כי אינו בטוח בנוכחותו. בהמשך נשאל מה היה בפגישה האמורה והשיב כי היה בה ניסיון לחלק את האזורים של מכרזי החשמל. גם הפעם המדובר בשאלה פתוחה לחלוטין (ש' 35-49). בהמשך ההודעה האמורה החל זוהר לדבר על פגישה קודמת לזו הנזכרת לעיל, והחוקרת ביקשה שיחזור לפגישה הנדונה. בתגובה עמד זוהר על רצונו לדבר על הפגישה המקדימה ומסר פרטים לגביה (ש' 66-74). אלה דוגמאות אקראיות. כאלה תימצאנה למכביר בכל הודעותיו של זוהר. על מנת שלא להעמיס על הקורא, אפנה עוד להודעה אחת ולמספר שאלות שנשאלו בה, כדי להראות כי אין יסוד לטענה לפיה החוקרים שאלו את זוהר רק או בעיקר שאלות מדריכות ואילצו אותו להשיב את מה שרצו אוזניהם לשמוע. כך, בהודעה ת/445 עסקה החקירה, בין היתר, במכרז של גיזום עצים באתר ספיר. זוהר נשאל עם אלו קבלנים דיבר על המכרז והוא השיב את אשר השיב. אחרי שהזכיר את שמו של אחד מהם, נדב לסרי, נשאל על מה דיבר אתו. כל אלה שאלות פתוחות, וניתן להתרשם כי התשובות המפורטות, שבאו מפיו של זוהר, ניתנו ללא כל הכוונה או לחץ של החוקרים (ראו ש' 23-39).

בהמשך אותה חקירה (ת/445) נשאל זוהר שאלה מדריכה, האם דיבר עם המתחרה הנוסף (שאלו זכרי) על הצעת המחיר שיגיש במכרז של אתר ספיר. ניתן להניח, כי לו ביקש לרצות את החוקרים, היה משיב בחיוב. אולם זוהר השיב בשלילה. החוקרת לא הרפתה, ושאלה על מה כן שוחח עמו, אם כך. תשובתו של זוהר הייתה כי רצה לדעת אם אותו קבלן מתכוון לגשת אם לאו, אולם לא התפתחה ביניהם שיחה והוא הרגיש שהקבלן אינו רוצה לדבר אתו, לא משום שאינו רוצה לתאם אלא משום שהוא רוצה "לדפוק" אותו (שם, ש' 60-67). חילופי הדברים הללו רחוקים כרחוק מזרח ממערב מהתנהלות של הכוונה מצד החוקרים ומענה המבקש לרצות אותם. דוגמאות נוספות לשאלות מדריכות שלא הובילו את זוהר למענה שירצה את החוקרים יימצאו לנו, למשל, בהודעה ת/450. במהלכה נשאל זוהר האם היה

אמור לוודא שיריב שור "ישים הצעה גבוהה בקריות". זוהר השיב בשלילה והוסיף שעניין זה לא היה באחריותו. החוקרת חשבה שהוא אינו אומר אמת ולכן הטיחה בו "אני אומרת לך שאתה היית אחראי לוודא שכל ההסדר פועל כולל הקריות", אולם הוא חזר ועמד על תשובתו השלילית (שם, ש' 629-634). בדומה עמד זוהר על גרסתו לפיה לא מסר לארז ערבות לשם הבטחת ההסדרים בין הקבלנים. גם לאחר שהחוקרת הטיחה בו שארז טוען אחרת – הכחיש, וטען כי אם ארז אומר כך הוא משקר (ת/442, ש' 315-340).

יתרה מזאת, כפי שהעידה החוקרת מטעם רשות ההגבלים העסקיים, עו"ד עדי אגוזי, חלק מהתשובות שנתן זוהר במהלך החקירות כללו מידע שלא היה להם לגביו כל ידיעה מוקדמת: **"הוא נתן הרבה מידע, מידע שלא היה לי, מידע שאחר כך אומת"** (עמ' 1963-1964, וכן עמ' 1956).

12. אם צריך עוד ראייה לכך שזוהר לא הוכוון על ידי החוקרים ולא היה "כחומר ביד היוצר" כפי שביקש לצייר את עצמו בבית המשפט, הרי שזו תימצא בעובדה שלעיתים חזר בו מדברים שאמר ותיקן את גרסתו. כך, למשל, אמר לחוקרים בהודעתו ת/447, ש' 20-29: **בחקירה הקודמת אמרתי בביטחון מוחלט שהרישום שלי 50 אור יהודה – גדרה במסמך שהצגת לי ... הינו תשלום שקיבלתי מהראל גולסט כדי לא להשתתף במכרזים הנ"ל וקיבלתי בשיק 50 אלף ₪ לטובת החברה ואמרתי שהוצאתי חשבונית עבור גמר חשבון רמת השרון. אחר כך התקשרת אלי וביקשת ממני למצוא את כל השיקים והחשבוניות של כספים שקיבלתי בגין ויתור על מכרזים שפירטתי בחקירה הקודמת, וכאשר ביקשתי מרואה החשבון לחפש לי את החשבוניות הנ"ל הוא אמר לי שהחברה שלי לא קיבלה תשלום מהחברה של הראל גולסט, השביל הירוק, בסך 50,000 ש"ח אז שיחזרתי שוב את המקרה ואני באמת לא מוצא שום זיכרון לתשלום כזה שקיבלתי מהראל גולסט. אולי טעיתי שאמרתי לך על זה"** (דוגמא נוספת ראו בת/451, ש' 599-608). מה בין חזרה כה נחרצת מגירסה קודמת לבין הכוונה וכפיית שיתוף פעולה עם החוקרים תוך ניצול מצבו הנפשי – לזוהר פתרוני. בנסיבות אלה, כאשר זוהר הקפיד לחזור בו מגרסאות מסוימות שמסר במהלך חקירותיו הרבות והסביר שטעה, הרי שהצד השני של התנהלות זו יש בו כדי להוביל למסקנה שלגרסאות מהן לא חזר במהלך החקירות יש לייחס משקל רב. ודאי כך לנוכח העובדה שעמד לפניו זמן רב על מנת להרהר בנכונות הדברים שמסר, שכן בין חלק מן החקירות חלפו פרקי זמן ממשיים, כשהודעתו האחרונה (ת/452) נגבתה ממנו כ-16 חודשים לאחר ההודעה הקודמת. אכן, בהודעה האחרונה זוהר כבר לא שיתף פעולה ותשובותיו, ככלל, היו שאינם זוכר. עם זאת, לא טען באותה הודעה כי כל מה שמסר בחקירות הקודמות לא היה אמת אלא פרי הכוונה של החוקרים. יתרה מכך, הוא אף ביקש להיוועץ בעורכי דינו **"לגבי מה שאני יכול להוסיף על האחרים שהיו מעורבים"** (ש' 118-119). הנה כי כן, הקושי

של זוהר בשלב זה אינו נעוץ בכך שהפליל את עצמו ואת חבריו במעשים שלא היו, אך בשל בעיותיו הפסיכולוגיות הייחודיות, כי אם בכך שלא היה מעוניין עוד לחשוף את צפונותיו ולהעמיק את הסתבכותו שלו כמו גם את הסתבכותם של חבריו. יכולת העמידה שלו, כפי שהיא באה לידי ביטוי בת/452, והתחמקותו ממתן תשובות ענייניות לחוקרים, גם לאחר שנכנס לחדר החקירות ראש יחידת החקירות ברשות ההגבלים העסקיים, מר חיים ארביב, מלמדת אף היא כי תשובותיו בחקירות היו פרי רצונו החופשי, כי הן באו מפיו ולא עקב הדרכה וכי איש לא לחץ עליו או ניצל את חולשותיו.

13. אכן, הטענה בדבר מבנה אישיותו המיוחד הועלתה על ידי זוהר כבר במהלך החקירות, אולם זאת בשני מקרים בהם חזר בו מגרסה מפלילה. בפעם הראשונה היה זה כאשר חזר בו מן הטענה לפיה הרישום בכתב ידו "50 גדרה אור יהודה" משקף תשלום שקיבל מהשביל הירוק תמורת אי השתתפותו במכרזים הללו. כאמור לעיל, בהודעה ת/447 הודיע זוהר לחוקרת כי לבקשתה ביקש מרואה החשבון שלו לחפש את החשבוניות הרלוונטיות ונאמר לו כי החברה שלו לא קיבלה תשלום בסכום של 50,000 ₪ מהשביל הירוק. החוקרת ביקשה, אפוא, מזוהר, שיסביר לה מה משמעות הרישום המצוטט לעיל, ותשובתו הייתה "אני באמת לא זוכר, אולי זה היה רצון להשתתף במכרז. חסר לי פה אינפורמציה. זה הזמן להדגיש שוב את הבעיה במבנה האישיות שלי שהיא גבולית עם הפרעות נרקסיסטיות. את צריכה להבין איך הראש שלי עובד. אני לא משקר. יש לי נטייה להזדהות עם החוקרים" (שם, ש' 40-44). הפעם השנייה הייתה כשחזר בו מגרסתו בנוגע למכרז הגינון בצפת. לשאלת החוקרת אם המציא את טענתו לפיה שילם לו דן רוט תמורת אי תחרות השיב "כמו שהסברתי כבר הזיכרון שלי אסוציאטיבי. יכול להיות שבאותו רגע ששאלת לגבי מה שרשמתי על הדף התאמת את מה שאמרתי למה ששאלת" (שם, ש' 612-615). יצוין, כי הרישום "50 גדרה אור יהודה, כמו גם הרישום "5 צפת" מופיעים על גבי המסמך ת/436, מסמך שנכתב על ידי זוהר, ואשר לטענת המאשימה מהווה רשימה של תשלומים שקיבל זוהר תמורת אי השתתפותו במכרזים שונים. בשני המקרים הללו חזר בו זוהר כשהוא טוען שהודעתו המפלילה נבעה מבעיותיו הפסיכולוגיות, אולם בשום שלב מאוחר יותר לא הציג הסבר חלופי לפשר הרישומים הללו ("לא זוכר מה עבר לי בראש" היה ההסבר בעניין גדרה-אור יהודה – ת/447, ש' 33-44; וייתכן שקיבל את הכספים מן רוט תמורת עבודות גינון שביצע עבורו בחיפה דווקא, היה ההסבר ל"5 צפת" – ת/451, ש' 599-615). נראה, אפוא, שההסבר בנוגע לבעיותיו הפסיכולוגיות גויס לשם הימנעות ממתן הסבר לרישום מחשיד עד מאוד.

בהקשר זה יש לומר, כי לטענת המאשימה, העומד מאחורי הימנעותו של זוהר ממסירת הסבר חלופי לרישומים דווקא בשני המקרים הללו נעוץ בכך שבשניהם הקבלן המבצע של

העבודה הייתה ורד בר (ראו הודעתו של פרץ, ת/48, עמ' 56 ולפיה עם כלל העיריות שהן לקוחותיה של ורד בר בתחום הגינון והגיזום נמנות עיריות צפת, אור יהודה וגדרה). יש דברים בגו. בהודעה ת/445 (ש' 116-121) ביקשה החוקרת "לדבר קצת על האחים קופר" ותגובתו של זוהר הייתה כי אינו רוצה לדבר עליהם כלל, משום שהוא מפחד. עו"ד אגוזי אף העידה בבית המשפט כי התרשמותה הייתה שכל אימת שעלה הנושא של האחים קופר זוהר פחד מאוד (עמ' 1956).

14. ואם צריך עוד ראייה לכך שזוהר לא סבל מבעיה פסיכולוגית כלשהי שהשפיעה על טיב הודעותיו, הרי שנעלה מכל ספק כי במהלך תקופת החקירה, שהתמשכה על פני כשנה וחצי, נועץ זוהר בעורכי דינו (וכפי שנראה להלן, גם תוך כדי החקירות, עד כדי הפסקת חקירה וסיומה (ת/445), לבקשתו, לאחר שנועץ בעורכת דינו וביקש את הפסקת החקירה בעקבות ההתייעצות). למרות זאת, ועל אף שאין ספק כי זוהר דיווח לעורכי דינו על התנהלותו בחדרי החקירות, לא באה מעורכי הדין פנייה כלשהי ובה התרעה מפני החשש שזוהר מוסר הודאות שווא בשל מאפייני אישיותו. פנייה אחת ויחידה מטעם עורכי דינו של זוהר (נ/1(30)), המעידה על כך שעורכי הדין מודעים לעובדה שזוהר משתף פעולה עם חוקריו, התמצתה בטענות בדבר ניסיונות שיוחסו לחוקרים לפגוע בזכות ההיוועצות שלו עם עורכי הדין (ועל כך אעמוד עת אבחן את טענתו הרביעית של זוהר בנוגע לנסיבות גביית הודעותיו). מילה אין בפנייה זו על חשש ששיתוף הפעולה של זוהר נובע מלחץ פנימי, המוביל אותו למסירת הודאות שווא.

הטענה בדבר היעדר תיעוד מספק של אמרותיו

15. התירוץ השני באמצעותו ביקש זוהר לפגוע באמינות דבריו בחקירה היה שהחוקרים לא תיעדו את כל דבריו. בין היתר, לטענתו, לא תועדו כל הפעמים בהן התריע על בעייתו הנפשית (עמ' 1298); כי החוקרים בחרו מתוך דבריו ותיעדו רק את מה שמצא חן בעיניהם (עמ' 1259); שלא לדבר על כך שהחוקרים הוסיפו על דבריו דברים שלא אמר (עמ' 1250).

החוקרת עדי אגוזי, שחקרה את זוהר ותיעדה את אמרותיו שללה טענות אלה (עמ' 1932-1934; עמ' 1939-1938; עמ' 1941-1940; עמ' 1944; עמ' 1964). עדותה נאמנה עליי. מלבד הרושם הכללי המהימן שעשתה עליי בעדותה, להבדיל מן הרושם שהותיר בי זוהר ועל כך עמדתי לעיל, ניכרים דברי אמת.

כך, לדוגמא, הפעם הראשונה בה תועדה טענתו של זוהר ולפיה הוא סובל מבעיות פסיכולוגיות שהשפיעו על איכות אמרותיו בחקירה הייתה בהודעה השביעית שנגבתה ממנו, ת/447. באותה הודעה חזר בו, כזכור, מן הגרסה לפיה הרישום "50 גדרה אור יהודה" מבטא תשלום שקיבל מהראל גולסט על מנת שלא יתחרה במכרז האמור. כשנתבקש ליתן הסבר חלופי לרישום, לאחר החזרה מן ההסבר המקורי שנתן, השיב "אני באמת לא זוכר, אולי זה היה רצון להשתתף במכרז. חסר לי פה אינפורמציה. זה הזמן להדגיש שוב את הבעיה במבנה האישיות שלי שהיא גבולית עם הפרעות נרקיסיסטיות" (ש' 41-43). מקובלים עליי דבריה של החוקרת לפיה יש באופן תיעוד דבריו של זוהר במקום זה כדי ללמד על הדיוק בתיעוד אמרותיו השונות (עמ' 1936, עמ' 1945-1949), שהרי לו באמת נמנעה מלתעד את הטענה האמורה, שלגרסת זוהר נטענה קודם לכן ועוד בדרך מביתו עת נעצר לחקירה (עמ' 1259), לא הייתה מתעדת את המילה "שוב" שנאמרה מפיו, באשר יש בה כדי להחשיד שאמרות דומות קודמות לא תועדו כמתחייב.

16. לא מצאתי ממש בניסיון להסיק שדבריו של זוהר לא תועדו במלואם, מן הפער בין אורך הודעה אחת לבין אורך הודעה אחרת, שנמשכו שתיהן, על פי המתועד, פרק זמן דומה (ראו חקירתו על ידי עו"ד גלעדי, עמ' 1258). העובדה שחקירה אחת (ת/442) התמשכה על פני שמונה שעות ומכילה 29 עמודים, בעוד שחקירה אחרת (ת/444) התמשכה על פני למעלה משש שעות ומכילה 15 עמודים בלבד, אינה מלמדת שכמחצית מדבריו של זוהר, בחקירה השנייה מבין השתיים, הושמטה. בצדק הסבירה עו"ד אגוזי, כי לפעמים מדברים לאט יותר,

לפעמים הנחקר משתהה וחושב בטרם ייתן את תשובתו (ראו לדוגמא ת/441, ש' 230: "הנחקר חושב הרבה זמן"), לפעמים מבקש הוא הפסקות סיגריות רבות יותר ועוד (עמ' 1943-1944).

17. זאת ועוד. טענתו של זוהר לפיה החוקרים תעדו רק את מה שהיה לשביעות רצונם נסתרת מעצם העובדה שהודעותיו שזורות התבטאויות רבות בהן הכחיש תיאומי מכרזים, חשדות לשוחד ואף חזרה מגרסה מפלילה.

כשהתבקש להסביר על ידי עו"ד ממון את פשר המשפט שתועד מפיו בהודעתו הראשונה, ת/441 (ש' 231-232): **"אני מפחד שברגע שאפתח אגיד דברים כדי לתת לכם את כל מה שאתם רוצים"**, טען זוהר כי החוקרת החסירה את המשך הדברים שלטענתו נאמרו על ידו והם: **"ולא את מה שהיה באמת"** (עמ' 1335-1336). עו"ד אגוזי הכחישה במפגיע את שיוחס לה והעידה כי לו כך אמר זוהר הייתה מתעדת זאת (עמ' 1939). איני מפקפקת בדבריה, שהרי כפי שראינו לעיל, תיעדה אמירות רבות של זוהר בהן הכחיש חשדות שיוחסו לו (כגון חשד למתן שוחד ולתיאום מכרזים אחרים שלא נכללו בסופו של דבר בכתב האישום לאחר שנמצא כי הכחשתו של זוהר אמת או לפחות נתמכת בראיות אחרות המעוררות ולו ספק סביר). כך גם תיעדה את חזרתו של זוהר מגרסאות מפלילות בעניין מכרזי גדרה-אור יהודה וצפת. את המשפט המצוטט לעיל מתוך ת/441 יש להבין על רקע דברים קודמים שהשמיע באותה חקירה, שהייתה חקירתו הראשונה. כאשר נשאל אם הוא נוהג לשוחח אם המתחרים שלו על המחירים של הצעותיהם טרם הגשתן למכרזים השונים השיב: **"פה אנחנו מגיעים לשאלות שהתשובות שלהם מפלילות ולכן הייתי רוצה לעצור רגע ולדבר על החקירה. אני לא מתכוון לתת הכל על מגש של כסף בלי לדעת מה יהיה אתי. אני בטוח שיש לכם מספיק בשביל לשים כמה מאתנו בכלא"** (שם, ש' 219-221). חיבורן של שתי האמרות הללו מוביל למסקנה, כי לא החשש מפני הפללת שווא עמד לנגד עיניו של זוהר, אלא התובנה כי יש בדבריו כדי להפליל את עצמו ואת חבריו. הוא ניסה, אם כן, לנסות ולהפיק תועלת ממסירת גרסת אמת, שלא התכוון להושיטה לחוקרים על גבי מגש של כסף, כלשונו. יתרה מזאת, סירובו להשיב ואמירתו שאינו מתכוון לסייע לחוקרים בלי לדעת מה יהיה אתו, מלמד דווקא על יכולת עמידה על שלו. הנה כי כן, החשש שהביע מספר שורות לאחר מכן, שאם **"יפתח"** יאמר דברים **"כדי לתת לכם את כל מה שאתם רוצים"** עניינו בכך שייתן לחוקרים הכל על מגש של כסף, מבלי שיידע מה יהיה אתו, היינו בלא תמורה, ולא משום שחשש שדבריו לא ישקפו את המציאות כהווייתה. ראיה לכך שזה החשש האמתי תימצא לנו בזכרון דברים (ת/526) שכתבה החוקרת עדי אגוזי על דברים שהשמיע לה זוהר במהלך הפסקת סיגריות באותה חקירה, ולפיו: **"במהלך הסיגריה דיברנו עם זהר כץ שאמר לנו שברצונו לשתף פעולה ולספר לנו הכל. זהר אמר שיש בסיס לחקירה שלנו ושהקבלנים באמת**

מתאמים מכרזים אבל לא את כל המכרזים. שאלתי אותו האם הוא מתאם הרבה מהמכרזים והוא השיב שהרבה אבל לא את כולם."

עו"ד אגוזי העידה, בהקשר זה, כי ככל ששמעה מפיו של זוהר התבטאויות רלוונטיות במהלך הפסקות בחקירה (כגון לצורך עישון סיגריה), הייתה מתעדת אותן בזכ"ד דוגמת זה שהובא לעיל, או מבקשת ממנו להרחיב בנושא עליו דובר בהפסקה, והדברים היו באים לידי ביטוי בגוף ההודעה עצמה (עמ' 1935-1936, עמ' 1964-1966). דוגמא לדרך הפעולה השנייה תימצא בת/443 (ש' 158-159), בשאלה המופנית לזוהר ולפיה "במהלך הפסקת הסיגריה אמרת לי על תיאום שהיה במכרז פתח תקווה..."

18. ועל כל אלה, זוהר קרא את כל הודעותיו, אישר בחתימתו על גבי כל עמוד את האמור בהן ואף ערך בהן תיקונים רבים (המאשימה ספרה 137 תיקונים בכלל ההודעות). התיקונים אינם מתיישבים עם הטענה לפיה חסרים מן ההודעות דברים שאמר או שהוספו להן דברים שלא אמר, או שפעל מתוך רצון לרצות את החוקרים. התיקונים יורדים לרמת דקדקנות מרשימה, כמו מחיקת שם משפחתו של עורך הדין אליו בחר להתקשר בהזדמנות שניתנה לו (ת/441, ש' 265) וכמו מחיקת המילה "של" והחלפתה במילה "בין", הנכונה יותר באותו הקשר (ת/442, ש' 17); תיקון, בצדק, של המילה "כדאי" למילה "כדי" (ת/442, ש' 77); הוספת מהותיות כגון המשפט "ויש משקעים של שנים של שנה?" אחרי המשפט "אנחנו כל הקבלנים כמו משפחה. כולנו 30 שנה במקצוע. כולם ותיקים לכולם יצא לעבוד ביחד" (ת/442, ש' 68-70) או כגון הוספת המשפט "עקב הפסדים רבים" לאחר המשפט "לדרור לזרוביץ יש ניסיון מר עם חברת החשמל" (ת/442, ש' 205), או הוספת המילה "נמוך" אחרי המשפט "הם נתנו שם מחיר שממנו צריך לתת הנחה שכבר המחיר ההתחלתי היה לא הגיוני" (ת/442, ש' 267-268). דוגמא בולטת בהקשר זה הוא המסמך ת/528. על פי עדותה של החוקרת אגוזי, עם סיום גביית ההודעה ת/450, לאחר שזוהר סיים לקרוא אותה, הוא ביקש להוסיף מספר מילים. החוקרת נתנה לו דף, ועל גביו כתב זוהר, בכתב ידו, את הדברים שביקש להוסיף. בהמשך, בעקבות דבריו, שאלה אותו החוקרת שאלה נוספת, שאותה ואת התשובה לה כתבה בכתב ידה (עמ' 1933-1934). המעיין במסמך, ת/528, רואה כי זוהר מתייחס בו לחקירה שהסתיימה זה עתה ומבקש להעיר כך: **"עושה רושם לפי הכתוב בחקירה שיש לי חלק נכבד בארגון הפגישות או ההסדרים אני רוצה לציין כמו שכבר אמרתי גם מספר פעמים בעבר שיש לי קושי רב לסרב ולהגייד לא. נוח לי יותר לנסות לטרפד את הניסיונות ולהכניס גורמים נוספים כגון דרור לזרוביץ ולעורר מלחמה"**. הנה לפנינו דוגמא מצוינת לקריאה מדוקדקת של זוהר את הודעותיו, לתשומת ליבו לא רק לפרטים אלא גם לתמונה הכללית, לרצונו להוסיף הסתייגות או הערה על התמונה המצטיירת, ועל כך שמבוקשו ניתן לו באופן מידי וללא ויכוח.

19. נוכח כל המפורט לעיל, טענתו בבית המשפט לפיה אינו יודע מדוע חתם על ההודעות וכי המדובר בשאלות "שגם אני שאלתי את עצמי ובשביל זה הלכתי לפסיכולוגית-פסיכיאטרית כדי להבין איך יכול להיות שאדם, לפחות אני מחזיק מעצמי אינטליגנטי, יכול למצוא את עצמו במצבים כאלה. זה נראה לי מוזר" (עמ' 1259), אין לה ידיים ורגליים. ההסבר האפשרי היחיד לחתימתו על ההודעות, לאחר שקראן היטב, בדקן ודקדק בתיקוניהן, הוא שהמדובר בגרסאות שנרשמו כהווייתן והמשקפות בצורה מדויקת את שנאמר על ידו בחקירות השונות.

הטענה בדבר הסיכום הבלתי כתוב

20. ומכאן לתירוץ הבא, והוא הסיכום הבלתי כתוב אליו הגיע עם החוקרים, ולפיו יאמר להם מה שירצו לשמוע, כולל הפללתו העצמית, ובתמורה ישחררו את החברה ואת מנהליה. כך, למשל, טען בבית המשפט כי החוקרת, שידעה כי הוא רוצה להוציא את החברה, שכן החברה חשובה לו יותר, איימה עליו בכך שתביא את אבי ורון (בעליה של ראז חקלאות): "זה היה כאילו סיכום לא כתוב, אני אגיד מה שאתם רוצים לשמוע ואתם משחררים את החברה" (עמ' 1260), ובמקום אחר "זה איזה סוג של עסקה לא כתובה עם החוקרים שהם ישחררו את חברת רז ואת אביטל ורון מלקרוא להם לעדות, זאת אומרת אני ראיתי לנכון לקחת על עצמי יותר, גם מה שלא עשיתי בשביל לשחרר את החברה, זה בהסבר הרציונאלי של הבעיה הפסיכולוגית" (עמ' 1246). התקשיתי להעלות על דעתי כי זוהר היה מוכן להודות במעשים שלא עשה והכל על מנת להציל חברה שכבר לא הייתה בבעלותו, ואת שני מנהליה. התקשיתי אף להעלות על דעתי כי החוקרים יהיו מעוניינים בעסקה כזו, בהינתן טיב הראיות שהצטברו נגד זוהר.

21. מעבר לכך, בניגוד לטענה בדבר ההסכם הבלתי כתוב האמור, עיון בהודעות השונות שנגבו מזוהר מלמד, כי החוקרים התעניינו עד מאוד בשאלת מעורבותם של בעלי החברה בתיאומי המכרזים (ראו לדוגמא ת/450, ש' 236-241). בכל המקומות הללו, בהם נשאל על מעורבות המנהלים, לא טען כי השאלות בכיוון זה מהוות הפרה של אותו הסכם שבעל פה. וכבר ראינו כי זוהר יודע לעמוד על שלו, וכי טענתו שהיה כלי בידי החוקרים נסתרת באופן חד משמעי בעובדות שכבר פורטו לעיל. הן עו"ד אגוזי והן עו"ד חיים ארביב הכחישו בתוקף את הטענה האמורה (אגוזי: עמ' 1937-1938; עו"ד ארביב: עמ' 2410). הכחשתם נאמנה עליי לחלוטין.

22. הטענה האחרונה בפיו של זוהר כנגד ההודעות שנגבו ממנו היא שנותק מעורכי דינו. התשתית לטענה זו היא במכתב שכתבו עורכי דינו לעו"ד חיים ארביב, מנהל מחלקת החקירות ברשות הגבלים עסקיים, נושא תאריך 30.12.2010. במכתב (נ/1(30)) נטען, כי זוהר נדרש על ידי חוקריו להמציא מסמכים מסוימים לידיהם, כי רשימת המסמכים לא הייתה ברורה ומשכך פנתה באת כוחו לעו"ד אגוזי וביקשה לקבל לידיה רשימה של המסמכים הנדרשים על מנת שתוכל לסייע בהעברתם. עוד נטען, כי תחת מענה ענייני, התחמקה עו"ד אגוזי ממתן הסבר באשר למהות המסמכים הנדרשים, ובעקבות פנייה חוזרת של עורכת הדין, היא הופנתה לשיחה עם עו"ד ארביב. השיחה עמו התנהלה – על פי הנטען במכתב – בצעקות ותוך השמעת איומים לפיהם הרשות תנצל את סמכותה על מנת לזמן את זוהר לחקירה נוספת, תשתמש בסמכויות המעצר שלה וכדומה. במקביל, כך נטען, קיבל זוהר הודעה מעו"ד אגוזי כי אם לא ימציא את המסמכים הנדרשים בתוך מחצית השעה יהא עליו להתייצב לחקירה למחרת היום. באת כוחו של זוהר המשיכה וטענה במכתב כי חוקרי הרשות מנסים לסלק את עורכי הדין שלו מן התמונה ולפגוע חמורות בזכות ההיוועצות שלו.

מיד נראה, כי רוב מהומה על לא מאומה.

23. במהלך חקירתו הנגדית על ידי עו"ד גלעדי, נשאל זוהר על ידו האם זה נכון שהחוקרים היו אגרסיביים כלפיו, לחצו עליו מאוד ואפילו איימו על עורכי הדין שלו. תשובתו של זוהר לשאלה זו הייתה **"יכול להיות"**. לאחר שהוצג המכתב נ/1(30) לעיונו, הפך ה"יכול להיות" לוודאי, והוא השיב בחיוב לשאלתו של עו"ד גלעדי אם הוא ביקש מעורכי דינו שישלחו את המכתב: **"כן. ביקשתי שהם ישלחו את זה, כן. הם ניסו לנתק אותי מעורכי הדין שלי ... שאני לא אקשיב להם, להם יש אינטרס אחר"** ולשאלתו הבאה של עו"ד גלעדי האם החוקרת אגוזי ומר ארביב אמרו לו שלא יקשיב לעורכי הדין שלו השיב בחיוב והוסיף שהסברם של החוקרים היה ש"הם ... [היינו עורכי הדין של זוהר] יעשו לך נזק" (עמ' 1259-1260). כך גם אישר זוהר לעו"ד זילברשלג כי החוקרים אמרו לו שהם יודעים מה טוב יותר עבורו מעורכי הדין שלו (עמ' 1346). הפער בין "יכול להיות" שאיימו על עורכי הדין שלו – תשובה תמוהה כשלעצמה, שהרי מדובר באירוע שהתרחש או שלא התרחש – לבין הנחרצות שבמענה לשאלות המדריכות שבאו לאחר שהוצג המכתב האמור לעיונו, אינו תורם לאמינות גרסתו של זוהר בעניין הנדון, בלשון המעטה.

עוד יש לומר, כי טענתו של זוהר במהלך עדותו בבית המשפט, ולפיה הוא שביקש מעורכי דינו כי ישלחו את המכתב, נסתרת בדברים שאמר בהודעתו ת/448. ההודעה נגבתה ממנו לאחר שחוקרי הרשות קיבלו לידיהם את נ/1(30). המכתב הוצג לו ולאחר שעייין בו אמר: "אני לא ראיתי את המסמך הזה עד עכשיו. קראתי את המכתב. זה הפעם הראשונה שאני רואה אותו. אני אומר את הדברים הבאים. סביר להניח שהעורכת דין לא ידעה שאני יודע אילו מסמכים אתם רוצים שאני אביא. אני הולך אליה עכשיו ואגיד לה שהמסמכים שנתתי לה זה בדיוק מה שביקשתם". השאלה הבאה הייתה האם מנעו ממנו החוקרים בשלב כלשהו לשוחח עם עורך דינו, כנטען במכתב, ותשובתו הייתה "לא. תעזבו את השטויות האלה. אתם עושים את התפקיד שלכם והעורכת דין שלי עושה את התפקיד שלה. אל תכניסו אותי לעניינים ביניכם". החוקרים הציעו לו לרשום לעצמו אלו מסמכים עליו להביא עמו וזוהר ענה "לא צריך אני יודע". זו אינה התנהלות של מי שחש מאוים, שאינו יודע מה רוצים ממנו, שמבקשים לנתק אותו מעורכי דינו. נזכיר כי זוהר לא היה נתון במעצר במהלך גביית הודעה זו, שהתמשכה על פני דקות ספורות. לא הייתה כל מניעה כי יחזור בפני החוקרים, במענה לשאלותיהם, על הנטען במכתב ויאשר כי אינו יודע באלו מסמכים החוקרים מעוניינים, או כי ישים פעמיו לעורכי דינו מיד עם סיום החקירה וישטח בפניהם טענה כי במהלך החקירה ניסו להובילו, בניגוד לרצונו, להתנערות מן המכתב. לו כך נהג, אין ספק כי חוקרי הרשות היו מקבלים מיד מכתב נוסף ברוח זו. תחת זאת, חזר זוהר למשרדי החקירות כעבור כשעה, כשהוא מחזיק במסמכים אותם התבקש להביא (ואשר השאירם בבוקר אותו יום בידי עורכת דינו), ומסרם לידי החוקרים (ת/449).

24. יתרה מזאת, עיון בהודעותיו הרבות של זוהר מלמד, כי אין ממש בטענת ה"ניתוק" מן הבחינה העובדתית. המאשימה ספרה בסיכומיה 10 פעמים לפחות בהן התייעץ זוהר עם עורכי דינו במהלך החקירות, כשב-5 מקרים הפסיקו החוקרים את החקירה על מנת לאפשר לו זאת (באחד מהם אף הפסיקו אותה לחלוטין). אפנה למספר דוגמאות: בת/441, ש' 264 מתועדת הערה לפיה על פי בקשתו של זוהר ניתנה לו ההזדמנות להתקשר לעורך דינו והוא אכן עשה זאת; בת/442, ש' 163 מתועדת הפסקה בת חמש דקות במהלכה שוחח זוהר עם עורך דינו; בהמשך אותה הודעה (ש' 729) מתועדת הפסקה בת חצי שעה, במהלכה נפגש זוהר עם עורך דינו; ובת/445, ש' 515-517, לאחר שזוהר שוחח עם עורכת דינו, ביקש לסיים את החקירה על מנת שיוכל להתייעץ עמה והחוקרים נעתרו לבקשתו.

25. לנוכח האמור לעיל, גרסאותיהם של החוקרת אגוזי ושל מר ארביב מקבלות משנה תוקף. החוקרת אגוזי העידה כי אין זה ממנהגה לאיים, כי פרטה על גבי זכ"ד (ת/527) את המסמכים שביקשה מזוהר להביא לחקירתו וכי הוא קיבל על כך הסבר מדויק. זוהר הסכים ואמר שייסע למשרדי ראז חקלאות ויביא את המסמכים הנדרשים. אלא שככל הנראה

עורכת הדין שלו אמרה לו לא להביא אותם ועל כן החליט מנהל מחלקת החקירות, מר ארביב, להורות לו להתייצב ביום למחרת עם המסמכים שהוא הסכים להביא (עמ' 1951). גם מר ארביב העיד בעניין זה והסביר, כי כשנחקר אומר שהוא רוצה למסור לידי חוקריו מסמכים מסוימים ולאחר מכן הוא אומר שהיה אצל עורכת הדין שלו והיא לקחה מידיו את המסמכים ואסרה עליו למסור אותם, "זו בעיה מאוד גדולה", שכן עורך דין אינו אמור להחזיק ברשותו ראיות שהנחקר רוצה למסור אותן לידי רשויות החקירה: "אם זה היה מנוהל בצורה אחרת יכול להיות שבכלל היה נערך חיפוש במשרדי עורכי הדין והמסמכים האלה היו נלקחים משם. בסופו של דבר אנחנו ניסינו לפעול איתם בהבנה לבוא ולהגיד להם רבותי, הוא רוצה לתת את המסמכים, הוא נסע הביתה בשביל להביא אותם אז תנו לו להחליט מה הוא רוצה. אם הוא בא ואומר אני בעצת עורך דיני לא נותן לכם את זה, זה משהו אחד אבל הוא בא ואומר אני רוצה לתת, עורך הדין לקח לי אותם". בהמשך הכחיש ארביב את הטענה שפתח במסע איומים וצעקות על עורכת הדין של זוהר, כנטען במכתב נ/1(30)). לדבריו, כפי שביקש להסביר לעורכת הדין, זכותו של הנחקר להיוועץ בעורך דינו אולם את התשובות לשאלות המופנות לנחקר במהלך חקירתו הוא רוצה לקבל מהנחקר ולא מעורך דינו. ואילו בכל הנוגע לדברים שאמר לעורכת הדין ביחס לסמכויות שבידי הרשות, הרי שביקש להבהיר שאם יתברר כי זוהר מעלים ראיות, יש לרשויות החקירה סמכות לבצע פעולות חקירה בעניין זה (עמ' 2298-2299).

לא מצאתי, אפוא, ממש, בטענת "הניתוק".

קבילותן ומשקלן של הודעותיו של זוהר – מסקנות

26. באתי, אם כן, למסקנה, כי גרסאותיו של זוהר בחקירותיו אינן יכולות להיות מוסברות בבעיה הפסיכולוגית שטען לה; ברישום עודף, של דברים שלא נאמרו מפיו, או ברישום חסר, על דרך של השמטת דברים שכן נאמרו מפיו; ב"הסכם" בלתי כתוב עם החוקרים; או בניתוק שנכפה עליו מעורכי דינו. ההסבר לשיתוף הפעולה של זוהר עם חוקריו נעוץ בכך שהבין כי בידי החוקרים ראיות מפלילות וכי הוא עלול להרע את מצבו אם יתכחש להן. הדברים עולים מפורשות מדברים שאמר במהלך חקירותיו. כך, כבר בהודעה הראשונה, ת/441, אמר לחוקרים כי "אני בטוח שיש לכם מספיק בשביל לשים כמה מאיתנו בכלא" (ש' 219-221) והשיב לשאלה האם אמר לקבלן אחר איזה מחיר להציע בהצעת מכרז כלשהי במילים: "את יודעת את התשובה. התשובה היא כן". במקום אחר אמר במענה לשאלה מסוימת "אתם יודעים זאת, אתם מקשיבים לשיחות" (ת/443, ש' 72-73). או "אני מניח שיש לך הקלטה בנושא" (ת/451, ש' 71-72). משמע, זוהר הבין כי יש בידי החוקרים מידע

מפליל וזה ההסבר האמתי להתנהלותו בעת החקירות. כך התרשמה מהתנהלותו גם החוקרת אגוזי, שסברה כי זוהר שיתף פעולה משום ש"הוא מבין שיש עליו חומר וראיות והוא יודע שאין לו כל כך ברירה" (עמ' 1955-1956). אין המדובר, אם, כך, בהודאות שווא, כי אם בהודאות אמת.

27. ההתרשמות למקרא הודעותיו-הודאותיו של זוהר מביאה למסקנה כי לא רק שהן קבילות, כי אם יש לייחס להן משקל רב. מספר טעמים לכך. האחד, רבות מגרסאותיו המפלילות מצאו תמיכה בראיות חיצוניות, דוגמת האזנות סתר מזמן אמת. השני, שזוהר הקפיד להבהיר לחוקריו מה ידוע לו מידיעה אישית ומה שמע מפי אחרים. השלישי, שגם כאשר נחשף לחומר חקירה מסוים, אולם המידע הגלום בו לא היה ידוע לו באופן אישי או לא היה בטוח בו, לא אץ להסכים עם המובא מן החומר וסייג את דבריו על פי מידת ידיעתו שלו את העובדות. אדגים.

דוגמא לחיזוק הודאותיו של זוהר בראיות חיצוניות תימצא לנו בהודעתו ת/442, בנוגע למכרז הגינון של עיריית אור עקיבא (מכרז שלא נכלל בכתב האישום שלפניי). בחקירתו הודה זוהר כי תיאם את המכרז עם הקבלן שמואלוב (בחקירה התייחס ל"גלעד טל אופיר", הוא הקבלן גלעד שמואלוב מחברת טל אופיר). הודאתו ניתנה מבלי שהוצגו לו חומרי חקירה כלשהם (ש' 254-265). והנה, בשיחה מואזנת מזמן אמת בין זוהר לבין מאיר רוזנר (ת/300, שיחה 4497/139, עמ' 817) נשמע זוהר אומר למאיר רוזנר "ואני ויתרתי לו על אור עקיבא" (שם, בעמ' 818). ואכן, גלעד שמואלוב הודה בכך (עמ' 1052-1053). הוא הדבר גם ביחס למכרז הטכניון לגיזום עצים, לגביו הודה זוהר בהודעתו ת/443 כי נמנע מלהתחרות בו לבקשת הקבלן דרור לזרוביץ (ש' 422-515). גרסתו של זוהר מתיישבת עם שיחה מזמן אמת שהושמעה לו במהלך החקירה, בה מתועד התיאום ביניהם. ועוד – הודאתו של זוהר כי הגיע להסכמה עם גיל מיארה לפיה גיל יימנע מתחרות על מכרזי חברת החשמל בחיפה והקריות ב-2010 (ת/445, ש' 422-433) נתמכת בהודאתו של גיל בעניין זה (ת/463, ש' 186-198).

דוגמא להבחנה בין ידיעה אישית לבין מה שידוע לו מאחרים תימצא לנו בת/446, במסגרתה סיפר כי ניהל משא ומתן עם רמי ברזילאי בכל הנוגע למכרז תל-אביב והגיע עמו לסיכום שהוא יימנע מתחרות ויקבל ממנו, בתמורה, 130,000 ₪. תוך כדי ניהול המשא ומתן התברר לו, כך אומר זוהר, כי הייתה "שלישיה אחרת" שרצתה לזכות במכרז, שכללה את מנהרת אשקלון, את ארז מיארה "ואני לא יודע מי עוד" (ש' 106). זוהר הוסיף, בהמשך, כי אינו יודע פרטים על ההסכם בין אותה שלישייה. בהודעה אחרת, ת/451, נשאל אם ידוע לו על מגעים שניהל רמי ברזילאי עם איל ארגוב בקשר לאותו מכרז והשיב "נדמה לי ששמעתי על כך

ממישהו אבל אני לא זוכר ממי ואין לי שום מידע בנושא (ש' 467-470). הוא הדבר גם ביחס למכרז רעננה, כאשר בחקירה על עניין זה אמר זוהר כי לא היה מעורב בהסדר עם קבלני המשנה אולם שמע על ההסכמים ביניהם מארז מיארה (ת/446, ש' 159-167).

ולבסוף, דוגמא להימנעות מאישור עובדות שהוצגו לו כשלא היה בטוח בכך ניתן לראות בהתייחסותו של זוהר לשיחה מואזנת בינו לבין ארז מיארה, שהושמעה לו במהלך החקירה ובמהלכה נשמע ארז כשהוא מספר לזוהר שכל הקבלנים שהשתתפו בסיור הקבלנים של מכרז ירושלים 2010 הסכימו ש"לא מפריעים" לירון ולאסא. לשאלת החוקרת מיהם אותם קבלנים שהסכימו לכך השיב תחילה **"כל מי שהיה בסיור בירושלים הסכים לא להפריע"**. אולם לאחר שקרא את ההודעה הוסיף את המילה **"כנראה"** (ת/442, ש' 454-447). ועוד באותה הודעה, כשנשאל על שמות המשתתפים במפגש ברמת ישי, במהלכו תואמו חמשת מכרזי הצפון, מנה מספר שמות, אולם לגבי אחד מהם אמר **"אני חושב שיוני ממך, אני לא בטוח"** (שם, ש' 40-41). גם לאחר שהוצג לזוהר מסמך המתעד את ההסדר שתואם במהלך אותה פגישה, הכולל את שמו של יוני ממך (ת/416), נותר אותו היסוס ביחס לנוכחותו של הלה (ת/444, ש' 67-70).

המסמך ת/436

28. חיזוק משמעותי להודעותיו המפלילות של זוהר יש למצוא במסמך ת/436, המתעד, בין היתר, תשלומים שקיבלה ראז חקלאות תמורת הוויתור על מכרז ירושלים 2010, מכרז רעננה 2009 ומכרז תל אביב 2009. מובן, כי אדרש לכתוב בו בעת שאדון במכרזים הספציפיים. עם זאת, נכון יהיה לערוך את הדיון הכללי במשמעותו בפרק זה, הן משום שהמסמך מהווה ראיית חיזוק משמעותית להודעותיו המפלילות של זוהר, אותן ראיתי לקבל ולהעדיף על עדותו בבית המשפט מכוח סעיף 10א לפקודת הראיות; הן משום שהמסמך מתייחס ליותר ממכרז אחד.

אין חולק, כי המדובר במסמך בכתב ידו של זוהר, ובראשיתו של העמוד כתוב כך:

רכישת מכרזים = 50,000	<u>החזר כספי</u>
השתתפות בכ-30 מכרזים	10 ירושלים
	5 זכרון
	5 צפת
	<u>50 גדרה – אור יהודה</u>

(130) מנהרת

(100) שביל

300 ורד בר

29. המסמך הוצג לזוהר לראשונה במהלך גביית הודעתו ת/445 (מ-26.12.2010). זוהר אישר כי הכתב הוא כתב ידו והתבקש להסביר מה פשר הרשום "גדרה – אור יהודה". זו הייתה תגובתו: "נחנקתי. מי רושם דברים כאלה? יאללה. קיבלתי שיתוק" (ש' 442), והמשיך ואמר "החזר כספי זה החזר למחיר המעטפות למכרזים" (ש' 444). עוד אמר, כי המסמך מהווה "הסבר של המציאות", כלשונו, היינו תיעוד של ההוצאות בגין רכישת מכרזים וההכנסות כתוצאה מביצוע עבודה בהם או כתוצאה מוויתור למתחרים (ת/446 ש' 227-219; ת/450, ש' 543-554)

ובאופן ספציפי, "10 ירושלים" הוא מחיר החזר שירון שילם לו על שתי המעטפות שקנה, מכיוון שהצעתו הייתה רק הצעת גיבוי; "5 זיכרון" הכוונה להחזר כספי שקיבל עבור 5 מעטפות שקנה למכרז של עיריית זיכרון, בגין רכישתן שולם לו סכום של 5,000 ₪ על ידי הקבלן חסון; "5 צפת" מבטא סכום של 5,000 ₪ אותו קיבל מהקבלן דן רוט, לאחר שנעתר לבקשתו ש"לא יפריע" לו במכרז האמור. כשהתבקש להסביר את פשר הרישום "50 גדרה – אור יהודה", נראה היה כי הוא מתחמק ממתן תשובה ברורה. כך טען, כי זו רק "משאלה" שלו להוציא 50,000 ₪ מאחד הקבלנים תמורת הימנעות מהגשת הצעה; כי באזור האמור עובד קבלן ששמו פורמסטייל אולם הוא לא יצר עמו קשר ולא יכול להיות שהוא שילם לו את הסכום האמור; כי אינו יודע מה פשר הרישום; ולבסוף: "אני מפחד שאני אסתבך. אני לא זוכר. אני לא זוכר שקניתי את מסמכי המכרז בגדרה אור יהודה". או אז נשאל מה פשר הרישום 130 מנהרת ו-100 השביל ותשובתו הייתה "אני לא רוצה לענות" (ת/445 ש' 509-445). בשלב זה פחות או יותר הופסקה החקירה.

30. למחרת היום המשיכו החוקרים להציג לזוהר שאלות להבהרת הרישומים לעיל (ת/446). הפעם הסביר, כי הרישום "50 גדרה אור יהודה" משקף תמורה של 50,000 ₪ ששילם לו הראל גולסט עבור הבטחתו שלא להשתתף במכרזים הללו (ש' 28-31); כי הרישום "130 מנהרת" הוא תמורה ששילם לו רמי ברזילאי עבור הימנעותו מהשתתפות במכרז תל אביב (נשוא האישום השביעי) (ש' 99-120); כי הרישום "100 שביל" הוא תמורה שקיבל מהראל גולסט עבור אי השתתפותו במכרז רעננה (האישום הרביעי) (ש' 133-151). בכל הנוגע לרישום "300 ורד בר" טען, כי הסכום משקף ערבות שהוציאה עבורו חברת שלומציון, בבעלות פרץ קופר, על מנת שיוכל לבצע פרויקט בטיילת עכו, משום שבאותה עת (2008) הבנק סרב להוציא לו ערבות למכרזים חדשים. שלומציון הוציאה עבורו את הערבות וגבתה

על כך תשלום. זוהר התבקש להסביר מדוע, אפוא, נכתב "300 ורד בר" ולא שלומציון, וטענתו הייתה כי הרישום משקף את הסכום שוורד בר שילמה לו בגין עובדים שהשאיר אצלה לאחר שהוכנסה לעבודה במקומו במכרז מע"צ באזור הצפון. ורד בר, כך טען, לא הייתה מוכנה לשלם לו עבור העובדים עד שיחזיר את הערבות שלקח משלומציון, ואינו יודע מדוע רשם את שמה באותה רשימה בה תיעד את כל הסכומים שקיבל תמורת הימנעות מהשתתפות במכרזים (ש' 188-231).

31. תגובתו של זוהר למסמך בעת שהוצג לפניו לראשונה מלמדת כי המדובר במסמך מפליל. גרסתו בחקירה, לפיה המדובר בתיעוד של סכומי כסף שקיבל תמורת הימנעות מתחרות עולה מפשט הכתוב, כאשר בצדו האחד של המסמך רשומות ההוצאות בגין רכישת מכרזים ובצדו האחר, תחת הכותרת "החזר כספי" מופיעים מספרים בצד שמות חברות או מקומות. יתרה מזאת, הראיות האובייקטיביות מלמדות, כי סכומי הכסף המצוינים שולמו לראז חקלאות סמוך למועדי המכרזים ירושלים 2010, רעננה 2009 ותל אביב 2009 (ת/453, ת/438 ו-ת/439).

32. עוד יש לומר, כי בהמשך החקירה חזר בו זוהר מן הגרסה שעניינה תיאום המכרזים של גדרה-אור יהודה וצפת, מבלי להציע הסבר חלופי לרישום. כך גם סרב למסור לחוקרים מידע אודות תשלומי הכספים שקיבל בגין גדרה-אור יהודה וצפת. המכנה המשותף בכולם, כפי שמצביעה על כך המאשימה, שבכל המכרזים הללו הייתה ורד בר הקבלן המבצע (ראו הודעתו של פרץ קופר, ת/48, עמ' 11 ועמ' 56). כפי שנראה להלן, גם ירון בלוא, לאחר שהחליט לשתף פעולה בחקירה, להודות במעורבותו בתיאום מכרזים ולהפליל אחרים, נמנע במפגיע מהפללתם של האחים קופר. התנהלות זו אופיינית גם לזוהר, שאמר כי אינו רוצה "לדבר עליהם בכלל" משום ש"אני מפחד" (ת/445, ש' 116-121) וסרב להשיב לשאלות בעניינם או התחמק מכך (ראו לדוגמא ת/446, ש' 232-235; ת/452, ש' 115-134). זו הייתה גם התרשמותה של החוקרת עדי אגוזי, שכל אימת שעלה עניינם של האחים קופר הוא מאוד פחד (עמ' 1956). לא ניתן על ידי זוהר הסבר חלופי לרישומים האמורים וגרסתו ביחס לרישום "300 ורד בר" תמוהה עד מאוד, בלשון המעטה.

33. גם ניסיונו של זוהר בבית המשפט לעקר את המסמך מתוכנו המפליל נידון לכישלון. כך, למשל, טען תחילה, כי המסמך נכתב ב-2009, ולפיכך, כאשר התייחס בחקירותיו, בהקשר זה, למכרזים מ-2010, ברור כי דבריו בחקירה אינם אמת. אלא שתשומת ליבו הופנתה לכך שהמסמך מתייחס במפגיע גם למכרזים מ-2010, והוא חזר בו מן הטענה (עמ' 1213-1214). בנוסף ניסה לתרץ את הרישומים בכך שבאותה תקופה לא קיבל משכורת מראז

חקלאות והגיש חשבוניות עליהן קיבל תמורה עבור עבודה שביצע (עמ' 1203-1204), היינו שת/436 מרכז את "הכספים שמגיעים לי מחברת ראז עבור עבודות נוספות מחוץ למסגרת חוזים שאני מגיש או תוספות על מכרזים שמגיע לי עליהם בונוס" (עמ' 1213). גם הסבר זה אינו מתקבל על הדעת. ראשית, פשוטו של המסמך שהוא מתעד הוצאות והכנסות כתוצאה מרכישת מכרזים; שנית, ההסבר אינו מתיישב עם טענה אחרת של זוהר, לפיה הרישום "10 ירושלים" הוא החזר של כספים שקיבל ירון בלוא ביתר מפרויקט אחר, כאשר הועסק כקבלן משנה של ראז חקלאות (עמ' 1251-1252); ושלישית, שהמדובר בגרסה כבושה בנוגע לאופי העסקתו, כאשר בחקירותיו טען כי הוא קיבל מן החברה משכורת חודשית קבועה, תחילה בסכום של 50,000 ₪ ולאחר מכן בסכום של 35,000 ₪ (ת/441 ש' 133-137)..

34. המסקנה היא כי ת/436 נותר כפשוטו: מסמך המתעד, בצדו השמאלי למעלה, סכומים שקיבלה ראז חקלאות (באמצעות זוהר כץ), תמורת אי השתתפות במכרזים השונים, כפי שהסביר זוהר בחקירותיו (או נמנע מלהסביר, מקום שהעדיף לנהוג כך).

האישום הראשון – מכרז ירושלים 2010

האישום

1. באישום זה נאשמים ירון והחברה שבבעלותו, ירון בלוא בע"מ; פרץ ואסא קופר והחברה שבבעלותם, ורד בר; ארז מיארה והחברה שבבעלות אחיו, מוקה גיזום; רמי ברזילאי והחברה שבבעלותו, מנהרת אשקלון.

2. אביא כאן, בקצרה, את עובדות האישום.

על פי הנטען, ביוני 2010 פרסמה חברת החשמל מכרז לשירותי גיזום, כריתת עצים, פינוי גזם ושמירת פרוזדורים קיימים בכל שטח פעולתו של מחוז ירושלים, בתוואי קווי מתח-על, מתח-עליון, מתח-גבוה, מתח-נמוך וחלוקה ביתית. בין יתר תנאי ההתקשרות נקבע, כי תקופת ההתקשרות עם הזוכה תהיה לשנה, כאשר בידי חברת החשמל אופציה להאריכה לשתי תקופות נוספות בנות שנה כל אחת.

המועד האחרון להגשת ההצעות נקבע ל-8.7.2010, שעה 12:00.

עובר למועד האמור סיכמו ירון, אסא ופרץ, כי ירון יהיה אחראי להצעתה של ורד בר למכרז, והיה וורד בר תזכה בו, תבצע חברתו של ירון את העבודה, כקבלן משנה של ורד בר.

ירון, ירון בלוא בע"מ, אסא, פרץ וורד בר, כמו גם ארז ומוקה גיזום, רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון, גיל מיארה, זוהר כץ וראז חקלאות בע"מ גיבשו ביניהם הסדר כובל, בגדרו תיאמו שוורד בר תזכה במכרז. לשם גיבוש ההסדר הכובל קיימו הצדדים לו מגעים שונים, לרבות פגישות בהרכבי משתתפים שונים, במקומות ובמועדים שאינם ידועים במדויק ובאופן מלא למאשימה. בין היתר:

א. ב-21.6.2010 בשעות הערב, בידיעתו של אסא, נפגשו ירון וארז, יחד עם גדליה, בביתו של ארז. בפגישה זו דנו השלושה בסכומי הכסף שישלם ירון לגדליה בקשר למכרז.

- ב. ב-4.7.2010, בידיעתו של אסא, נפגשו ירון וגדליה עם עו"ד גוטגליק, במשרדו בבית שמש. בפגישה זו הכינו השלושה טיוטת הסכם בין ירון בלוא בע"מ לבין גדליה ולפיו, היה ותזכה ירון בלוא בע"מ במכרז, היא תשלם לגדליה סכומי כסף.
- ג. ב-7.7.2010 חתם פרץ, בשם ורד בר ובידיעת אסא, על הסכם עם גדליה, ובו התחייבה ורד בר לשלם סכומי כסף לגדליה, היה ותזכה במכרז. ירון נטל חלק בהכנתו של הסכם זה, שנועד להחליף את טיוטת ההסכם הקודמת. באותו יום חתמו גם גיל מיארה ופרץ, גם הפעם בשם ורד בר ובידיעת אסא, על הסכם ובו התחייבה ורד בר לשלם סכומי כסף לגיל מיארה, היה ותזכה במכרז. ירון נטל חלק גם בהכנתו של הסכם זה. להבטחת התשלומים, ובהסכמת אסא, הפקיד פרץ בנאמנות אצל עו"ד גוטגליק שלוש המחאות של ורד בר לטובת גדליה, בסכום כולל של 1,276,000 ₪ והמחאה אחת של ורד בר לטובת גיל מיארה, בסכום של 116,000 ₪.

3. לפני המועד להגשת הצעות למכרז מסר גיל מיארה את טופס הצעתו במכרז לידיו של ירון.

כך גם, לפני המועד להגשת הצעות במכרז, סיכמו ירון וזוהר כץ כי ראז חקלאות תגיש הצעת גיבוי במכרז. לבקשת ירון, מסר זוהר כץ לידי גיל מיארה את טופס הצעתה של ראז חקלאות, כאשר הטופס חתום אך ריק ממחירים מוצעים.

הוא הדבר גם ביחס לירון ולרמי ברזילאי, שעוד לפני המועד להגשת הצעות במכרז סיכמו ביניהם, כי מנהרת אשקלון תגיש הצעת גיבוי במכרז. ב-24.6.2010 סיכמו רמי ברזילאי וארז, כי האחרון ייצג את מנהרת אשקלון בסיור הקבלנים שנקבע ל-1.7.2010 ושם ירכוש עבורה את מסמכי המכרז. ב-27.6.2010 סיכמו גם ירון וארז, כי האחרון ייצג את מנהרת אשקלון בסיור הקבלנים האמור. במסגרת הסיכום, ולפני המועד להגשת הצעות במכרז, מסר ברזילאי את טופס הצעתה של מנהרת אשקלון לארז, כאשר הטופס חתום אך ריק ממחירים מוצעים. ארז הוא שמילא בו את המחירים.

4. בבוקרו של ה-8.7.2010, שעות ספורות לפני המועד להגשת הצעות, התכנסו במושב בית זית, הסמוך למשרדי חברת החשמל במחוז ירושלים, ירון, ארז, גיל מיארה, שמואל זילבר ז"ל (שנפטר בזמן שחלף מאז ועד להגשת כתב האישום) וגדליה. אסא נכח במושב בית זית בעת ההתכנסות אולם נותר במכוניתו במרחק מה מיתר המתכנסים. במהלך שהייתם בבית זית, מילאו ירון וגיל מיארה את טופס הצעה של ראז חקלאות, ואילו ארז הראה לגדליה את הצעתה של מנהרת אשקלון, לאחר שמילא אותה בכתב ידו.

לאחר ההתכנסות המתוארת, יצאו המתכנסים למשרדי חברת החשמל והגישו הצעות למכרז, במסגרת ההסדר הכובל המתואר לעיל. גיל מיארה הגיש את הצעתה של ראז חקלאות; ארז הגיש את הצעתה של מנהרת אשקלון; ירון או אסא (עובדה זו אינה ידועה במדויק למאשימה) הגישו את הצעתה של ורד בר; ירון, זילבר וגדליה סיכמו ביניהם כי זילבר ילווה את גדליה בעת שהאחרון יגיש את הצעתו שלו. כך אכן היה.

5. על יסוד המתואר לעיל נטען בכתב האישום, כי כלל מגישי ההצעות הציגו מצגים כוזבים בפני חברת החשמל. לפי מצגים אלה, הוגשו לכאורה ההצעות באופן עצמאי, ללא התייעצות, תיאום, או קשר בין המציעים. בהסתמך על מצגים אלה בחרה ועדת המכרזים בהצעתה של ורד בר כהצעה הזוכה (לפי מחיר בסיס של 2,997,500 ₪). לאחר זכייתה, הסכימה ורד בר לתת לחברת החשמל הנחה בשיעור של 1% ממחיר הזכייה. לנוכח המצגים הכוזבים, הונחה דעתם של חברי ועדת המכרזים וזכייתה של ורד בר הושגה במרמה.

כפי שהוסכם ביניהם, העסיקה ורד בר את ירון, באמצעות החברה שבבעלותו כקבלן משנה לביצוע העבודות נשוא המכרז.

6. כתב האישום ממשיך וטוען, כי השיקים לטובת גדליה וגיל מיארה, שהופקדו בנאמנות בידיו של עו"ד גוטגליק, נועדו להבטיח ששניים אלה לא יתחרו בוורד בר ויאפשרו לה לזכות במכרז, בהתאם להסדר הכובל שנעשה ביניהם. על מנת להסתיר את העובדה שמקורם של הכספים המשולמים במסגרת ההסכם בעבירה של מרמה, נכתב בו, בכזב, כי סכומים אלה ניתנים לשניים תמורת שירותי ייעוץ ופיקוח.

7. לטענת המאשימה, מבססות העובדות המפורטות לעיל עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ועשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו, ביחס לירון ולירון בלוא בע"מ. עבירות אלה ובנוסף להן עבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד מיוחסות לפרץ ולאסא וכן לוורד בר. לארז ולמוקה גיזום, כמו גם לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון מייחסת המאשימה עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

המענה לאישום

8. ירון וירון בלוא בע"מ אישרו, במענה לאישום, כי אכן נערך הסכם בינם לבין ורד בר ולפיו היה וזו תזכה במכרז תבצע ירון בלוא בע"מ את העבודה בקבלנות משנה. עם זאת, הכחישו כי היו צד להסדר כובל לפיו הוסכם מראש שוורד בר תזכה במכרז. עוד טענו בתשובתם, כי המגעים עם גדליה וסכומי הכסף שאמורים היו לשלם לו במסגרת ההסכם עמו, נועדו לעבודות שיבצע הלה כקבלן משנה עבור ירון בלוא בע"מ, בשלב בו ירון סבר כי יוכל לעמוד בתנאי המכרז. מאוחר יותר, לאחר שהבין ירון כי לא יוכל לעשות זאת, הוסכם כי גדליה יבצע עבודות כקבלן משנה עבור ורד בר ולשם כך נועדו סכומי הכסף עליהם הוסכם. ירון אף אישר, כי נכח במעמד החתימה על שני ההסכמים (עם גדליה ועם גיל) אולם הכחיש כי נטל חלק בניסוחם.

ירון הודה בנוכחותו בפגישה בבית זית וכן הודה, כי לבקשתו, מסר זוהר כץ לגיל מיארה את טופס ההצעה של ראז חקלאות למכרז. עם זאת הכחיש, כי סוכס בינו לבין זוהר שראז חקלאות תגיש הצעת גיבוי למכרז. לטענתו, סיכס עם זוהר כי ככל שראז חקלאות תזכה במכרז, תעבוד ירון בלוא בע"מ עבורה כקבלן משנה. כך גם הוכחשה הטענה כי סיכס עם ברזילאי שמנהרת אשקלון תגיש הצעת גיבוי במכרז וכן הוכחשה הטענה לפיה סיכס עם ארז כי ישמש נציג מנהרת אשקלון בסיוור הקבלנים.

המענה לאישום, המהווה כפירה במרבית העובדות המהוות עבירות כפי שיוחסו לירון ולחברה שבבעלותו, אינו עולה בקנה אחד עם הודאתו בעובדות אלה במהלך החקירה. אולם, כפי שנראה בהמשך, בעמדתו של ירון חלה תפנית במהלך המשפט והוא שב והודה במעורבותו במעשים שיוחסו לו בסעיף אישום זה. אכן, להודאתו בבית המשפט התלוו טענות מטענות שונות שנועדו לעקרה ממשמעותה המפלילה או לכל הפחות להפחית מעוצמתה, ואליהן אדרש במקומות המתאימים.

9. פרץ, אסא וורד בר טענו במסגרת המענה לאישום, כי ירון וירון בלוא בע"מ לא יכולים היו לגשת למכרז 2010 משום שלא עמדו בתנאי הסף. עוד כפרו כפירה מוחלטת כי קיימו מגעים לצורך גיבושו של הסדר כובל ולצורך יישומו וטענו כי לא ידעו במועדים הרלוונטיים לכתב האישום על הסדר כובל ולא היו צד לו. אסא הודה, אמנם, כי ידע על קיומה של הפגישה במשרדו של עו"ד גוטגליק ב-4.7.2010, אולם לא ידע על תוכנה. אשר לפגישה שהתקיימה במשרדו של עו"ד גוטגליק ב-7.7.2010 הודו האחים קופר כי אכן התקיימה במועד זה הפגישה האמורה, לבקשתו של ירון, בה נכחו פרץ ועו"ד גוטגליק בלבד, ובמהלכה חתם פרץ בשם ורד בר על הסכם עם גדליה, לפיו מתחייב גדליה לספק שירותים

לוורד בר לשם קיום העבודות נשוא המכרז, אם תזכה בו ורד בר. התחייבות זו נועדה לאפשר לוורד בר לעמוד בדרישות המכרז. האחים קופר סברו, כך על פי הנטען, כי גדליה אינו מתמודד במכרז וכי על כן, רכישת שירותים ממי שאינו מתמודד ואף אינו מתמודד פוטנציאלי אינה יוצרת הסדר כובל.

פרץ הודה, כי לשם הבטחת התשלומים להם התחייבה ורד בר, הפקיד בנאמנות, בידיו של עו"ד גוטגליק, את ההמחאות המפורטות בכתב האישום. אלא שהוא כופר בכך שהמדובר בהסכמים להסדר כובל.

אשר לפגישה בבית זית הודה אסא כי עצר במקום עם מכוניתו, בבוקרו של 8.7.2010, לאחר שקבע להיפגש עם ירון לפני הגשת מעטפת המכרז במשרדי חברת החשמל. פרט לירון, לא נפגש אסא עם איש בבית זית. כל יתר האמור בסעיף והעוסק בפגישה זו מוכחש מחוסר ידיעה. עוד מודה אסא כי הוא וירון עשו את דרכם במכוניותיהם מבית זית למשרדי חברת החשמל בירושלים, שם הוגשה הצעתה של ורד בר.

פרץ, אסא וורד בר כפרו, אפוא, במעורבות כלשהי במעשים המבססים את העבירות המיוחסות להם באישום הנדון (הוא האישום היחיד המיוחס להם).

10. ארז ומוקה גיזום הודו בפגישה שהתקיימה בביתו של ארז ב-21.6.2010, אולם כפרו בכך שעניינה של הפגישה היה תשלום שישלם ירון לגדליה בקשר למכרז. בהקשר זה נטען, כי קבלני הגיזום משמשים, בין היתר, קבלני משנה האחד עבור השני ושוררים ביניהם יחסי עבודה. לעיתים אף קשרי חברות ומשפחה. לכן, מטבע הדברים, נערכות ביניהם פגישות שונות. אין בקיום המפגשים, כמו גם בשיחות על מצב הענף ועל ענייני עבודה שונים, משום עבירה פלילית.

כמו כן הוכחשה הטענה לפיה הוסכם כי מנהרת אשקלון תגיש הצעת גיבוי במכרז וכי ברזילאי מסר לארז את טופס ההצעה של החברה, כשהוא ריק וחתום על ידו, על מנת שארז ימלא בו את המחירים. ארז הודה אך ורק בכך שסוכם בינו לבין ברזילאי כי הוא ייצג את מנהרת אשקלון בסיוור הקבלנים. מאחר שלא הוא ולא מוקה גיזום עמדו בתנאי הסף, לא הייתה כל מניעה שיעשה זאת.

ארז ומוקה גיזום כפרו בעובדות המיוחסות להם בנוגע לפגישה בבית זית, למעט זו שארז אכן הגיש את הצעתה של מנהרת אשקלון. אלא שעל פי הנטען, אין בכך פסול, משום שארז שימש נציגה של מנהרת אשקלון לשם כך. ומאחר שכאמור לא עמדו הוא ומוקה גיזום בתנאי הסף של המכרז ולא נטלו בו חלק, ממילא לא הציגו מצגים כוזבים לפני ועדת המכרזים, לא קיבלו דבר במרמה ואין לייחס להם כל עבירה במסגרת אישום זה.

במהלך המשפט ובסיכומים "התמתנה" מעט ההכחשה הגורפת של ארז ועל כך נעמוד בפירוט בעת סקירת גרסתו בבית המשפט.

11. רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון מכחישים כי נטלו חלק כלשהו ביצירת ההסדר הכובל המיוחס בכתב האישום. לטענתם, בינם לבין ארז ומוקה גיזום יש יחסי עבודה. המכרז בו מדובר היה מכרז מורכב וקשה לביצוע. לאחר שהוברר כי ארז אינו יכול לעמוד בתנאיו וכי אין בכוונתו להתמודד בו, סוכם ביניהם על שיתוף פעולה, שהיה גלוי וידוע לכל. במסגרת ההסכם לשיתוף פעולה ייצג אותם ארז בסיוור הקבלנים ואף רכש עבורם את מעטפת המכרז. אלא שאין לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון כל ידיעה על פעולה שביצע ארז מול גורמים אחרים. הפגישה בבית זית התנהלה שלא בנוכחותו של רמי ברזילאי, ומלכתחילה סוכם בינו לבין ארז על הגשת ההצעה במכרז, כפי שאכן נעשה. הקשר היחיד בינו לבין ארז היה קשר חוקי.

משהעמדנו את יריעת המחלוקת, נפנה עתה לבירור העובדות ולקביעת ממצאים.

הרקע לאירועים נשוא האישום

12. על פי עדותו של גדליה, ההסכם נשוא אישום זה הוא הסדר כובל רביעי בשרשרת הסדרים כובלים שנעשו בקשר עם מכרז ירושלים, ותחילתם ב-1998. ההסדר הראשון (כטענתו של גדליה) סוכם במכרז 1998 ועל המעשים הקשורים בו חלה התיישנות. לפיכך לא נכלל המכרז הראשון בשרשרת בכתב האישום. עדותו של גדליה משמשת תשתית לאישום הנדון, ועוד יותר לאישומים השני והשלישי, העוסקים במכרזי ירושלים בשנים 2007 ו-2004. בכל אחד מהם אקיים, כמובן, דיון נפרד.

13. אין חולק, כי בתקופה הרלוונטית למכרז ירושלים 2010, היה ירון נתון במצוקה כלכלית קשה. הסיבה לכך – כישלון מיזם עסקי בו היה מעורב באפריקה. במיזם היו שותפים פרץ ואסא קופר. במסגרת המיזם האמור לווה ירון כספים מפרץ עצמו ומחברת שלומציון, שבבעלות פרץ. המדובר בסכומים שהגיעו לכ-5 מיליון ₪. לחברת שלומציון ולפרץ עצמו היו שעבודים על ביתו של ירון בגין החוב האמור והתקיימו מגעים בין ירון לבין האחים קופר לשם מכירת ביתו של ירון לאסא, על מנת שישכיר אותו לירון והלה יוכל להמשיך ולהתגורר בו כשוכר. ואכן, במאי 2010 הכין עו"ד גוטגליק, מטעמו של ירון, טיוטת הסכם (ת/467, עו"ד גוטגליק בעמ' 1544). בשלהי יולי 2010 נחתם הסכם למכירת הבית לאסא (ת/479) אולם בסופו של דבר ההסכם לא יצא אל הפועל (ירון בעמ' 2631).

על מנת להחזיר את חובותיו (בין לאחים קופר ולחברת שלומציון, בין למלווים אחרים שאינם מענייננו) לווה ירון כספים בשוק האפור. על פי עדותו, שילם מדי חודש ריבית בסכום של 60-70 אלף ₪, רק על מנת להמשיך ו"לגלגל" את החוב (ירון, עמ' 2707 וראו גם את נ/3(24)). מצוקתו הרבה עולה משיחותיו בתקופה הרלוונטית, שהואזנו בהאזנת סתר (קובץ התמלילים של האזנות הסתר, שהוגש על פי הסכמה דיונית בין הצדדים, הוא ת/300. דוגמאות לשיחות בהן נשמע ירון משוחח עם דוברים שונים על מצוקתו הרבה ניתן למצוא בשיחה 289/141, עמ' 35 לקובץ; שיחה 404/141, עמ' 53; שיחה 550/141, עמ' 74 ועוד).

הזכייה במכרז הנדון הייתה, אפוא, מבחינתו, עניין של להיות או לחדול. כך הוא נשמע אומר בשיחה שקיים עם שמואל זילבר ז"ל ב-15.6.2010 (ת/300, שיחה 289/141): **"הקטע של החברת חשמל עכשיו הוא בשביל להיות או להיות פושט רגל"**.

14. לטענת ירון, משהתפרסם המכרז התכוון להגיש בו הצעה מטעם החברה שלו, כקבלן ראשי, וניסה להיערך בהתאם. הוא קנה את מעטפת המכרז, ולדבריו גם בפגישה עם גדליה אצל עו"ד גוטגליק, ב-4.7.2010, עוד קיווה להתחרות במכרז בעצמו (עמ' 2614). אלא שעל פי תנאיו, נדרשה העמדת ערבות בנקאית בסכום של 150,000 ₪, ובנוסף, לו זכה, היה עליו להפקיד ערבות ביצוע בסכום של 300,000 ₪ (עמ' 2601-2602). כך גם היה עליו לשאת בכל עלויות העבודה עד לתשלום הראשון עבורה, כשעל פי התנאים הוא משולם על ידי חברת החשמל כחצי שנה לאחר תחילתה. מצבו הכלכלי לא אפשר לו לעמוד בכך. לטענתו, נוכח התובנה אליה הגיע, פנה לפרץ ולאסא והציע להם ללכת ביחד למכרז, כשהוא יבצע את העבודה והם יקבלו סכום של 200,000 ₪ עבור המימון. ירון העיד, כי הסביר לאחים קופר כי אם הם לא יעזרו לו במכרז הנדון, יפשוט את הרגל וממילא לא יוכל לפרוע את חובו כלפיהם (עמ' 2602-2603).

15. מנגד העיד אסא, כי היה לו ברור מלכתחילה שירון "ילך דרכו", כפי שאכן קרה, משום שלא הייתה לירון כל אופציה אחרת (עמ' 3164). כך העיד גם פרץ, שכבעלים של חברת שלומציון ידע מה מצבו של ירון ולכן היה לו ברור שירון ייגש למכרז "דרכם" (עמ' 3128). בעניין זה יש להעדיף את עדויותיהם של אסא ופרץ, שכן משיחות הטלפון שניהל ירון עם אסא בזמן אמת עולה בבירור כי אסא היה שותף למהלכים הקשורים במכרז מתחילתם. כך, למשל, בשיחה שהתנהלה בין ירון לבין אסא ב-20.6.2010 (ת/300 שיחה 1197/141, עמ' 116), דנים השניים בשאלה אם נכון שיגיעו ביחד לסיור הקבלנים הראשון, ועוד. תמיכה לעדויותיהם של אסא ופרץ תימצא בשיחה מ-21.6.2010, בין גדליה לבין ארז, שהתנהלה בביתו של ארז ותזכה לכינוי "פגישת הג'קווי". גדליה נשמע אומר בה (בעת שירון יצא לשירותים), כי מכרז ירושלים כבר אינו של ירון אלא של ורד בר, וארז מסביר לגדליה כי יהיה עליו להסתפק בתמורה קטנה יותר ממה שקיווה לה עבור הימנעותו מתחרות, שכן בין יתר השיקולים יש להביא בחשבון את העובדה שורד בר נכנסה לתמונה (ת/348א, עמ' 25).

16. אם כך, יש לקבוע כממצא, כי האחים קופר הבינו מלכתחילה שירון הולך למכרז באמצעותם, וכי גם אם ירון קיווה בסתר ליבו שיוכל לגשת למכרז בעצמו, הרי שמגעיו עם האחים קופר, מתחילתם, נשאו אופי של שיתוף פעולה. למעורבותו הרבה של אסא למן תחילת המהלכים הקשורים במכרז, כמו גם למעורבותו – הפחותה אמנם – של פרץ, תהיה משמעות ראייתית לעניין מעורבותם בעבירות המיוחסות להם.

ירון והאחים קופר הגיעו, אפוא, להסכמה לפיה ירון יבצע עבור ורד בר את העבודות במכרז הנדון כקבלן משנה (בכפוף לזכייתה). תמורת העבודות תשלם ורד בר לירון 2.8 מיליון ₪ בכל

שנה מתוך מחיר זכייה של כ-3 מיליון ₪ לשנה (מחיר שנקבע, על פי המיזם בכתב האישום, בתיאום עם המתחרים הפוטנציאליים על מנת להביא לכך שוורד בר תזכה במכרז), כך שלוורד בר ייוותר סכום של כ-200,000 ₪ בכל שנה (ירון, עמ' 2841; פרץ, עמ' 3127-3128). בנסיבות אלה, נעלה מכל ספק כי לירון היה עניין בזכייתה של ורד בר, לא פחות מעניינם של האחים קופר.

17. יוער, כי לאחר שזכתה ורד בר במכרז, הוסכם בין ירון לבין פרץ כי מתוך רווחיו של ירון, בכל אחת מן השנים השנייה והשלישית, יקוזז סכום של 1.4 מיליון ₪ על חשבון חובו של ירון בקשר למיזם באפריקה (זכרון הדברים: ת/484; פרץ, עמ' 3128). על פניו נראה, אפוא, כי הסכום של מיליון ₪ בשנה שאמור היה להיוותר בידי ירון, היה בו כדי לכסות לפחות את עלות העבודות נשוא המכרז, על כל המשתמע מכך לעניין השפעת תיאום המכרז על העלות בה נשאה חברת החשמל.

18. עוד יש לומר כאן, כי בין ירון לבין האחים קופר היו יחסי ידידות, אולם על רקע מערכת היחסים הכספית ביניהם, ירון גם חשש מפניהם. ירון אמנם הכחיש זאת בחקירתו הנגדית (עמ' 2832), עם זאת, בזמן אמת, נשמעו מפיו התבטאויות המלמדות ההיפך. כך, למשל, בשיחה עם עובד בחברת שלומציון (ת/300, שיחה 1094/141, עמ' 114) אמר ירון כי השניים "לא רואים ממטר... אני היום במצב שאני זה שנשכב על הגדר בכמה דברים... אני זה שכאילו נשאר בלי חוזים, בלי שום דבר. הם עם הכל ואני מקבל גרושים... עושים לי כאילו טובה...". בשיחה אחרת אמר ירון לפרץ כי "מה שקשור אליכם זה חרדת קודש, אני לא אעשה כלום בלי שתגידו לי" (ת/300 שיחה 3507/141, עמ' 329).

כך התרשם גם ארז, בזמן אמת, ובשיחתו עם גדליה במהלך ההתכנסות בבית זית נשמע אומר: "לפי דעתי ורד בר קנה את ירון בלוא... אסא יושב לו פה, הם לא נותנים לו לזוז. הם השאירו אותו כפיון פה בירושלים... הם עכשיו כבשו אותו ורד בר, הוא עכשיו מנסה להשתחרר מהפלונטר אבל אצל ורד בר אין דברים כאלה...". (ת/359א, עמ' 9). ירון טען, אמנם, בחקירתו הנגדית, כי אינו יכול להיות אחראי לדברים שהשמיע ארז והכחיש בתוקף שוורד בר קנו אותו והפכו אותו ל"פיון" בירושלים, או שאסא לא נותן לו לזוז (עמ' 2834). אלא שהדברים שהשמיע ארז עולים בקנה אחד עם הדברים שהשמיע ירון בזמן אמת וצוטטו לעיל.

19. המסקנה היא, שבזמן הרלוונטי למכרז היה ירון נתון בקשיים כלכליים חמורים ביותר. זכייתה של ורד בר במכרז – זכייה שהייתה מאפשרת את עבודתו כקבלן משנה

במסגרתו – הייתה מבחינתו עניין של להיות או לחדול. החוב הכספי הגדול כלפי האחים קופר יכול היה להיפרע, ולו חלקית, דרך העסקתו כקבלן משנה. ממילא היה זה גם אינטרס משמעותי של האחים קופר שהחברה שבבעלותם תזכה, ובדרך זו יוכלו לגבות את חובם מירון. בשל החוב הגדול, ירון חשש מהאחים קופר והתייחסותו אליהם הייתה, כלשונו, ב"חרדת קודש", עד כי לא יעשה דבר מבלי שהם יגידו לו.

מכרז ירושלים – "של ירון"

20. בעת שסקרתי את הרקע לגיבוש הסכם החסינות עם גדליה, ראינו כי החל מ-1992 ועד 2007, זכתה חברתו של ירון במכרזי הגיזום של חברת החשמל במחוז ירושלים. גם ב-2007, הגם שוורד בר זכתה במכרז, ביצע ירון את העבודות בפועל, כקבלן משנה עבור הזוכה. כך היה גם במכרז 2010. כפי שנראה להלן, מכרז ירושלים נתפס כמכרז "שלו", שקבלנים אחרים אינם אמורים "להפריע" לזכייתו בו.

ראיה לדבר תימצא בהתנהלותו של ירון בקשר לחמשת מכרזי הדרום, שפורסמו ב-9.3.2010, כשלושה חודשים בטרם פורסם המכרז נשוא דיוננו. בין יתר הרשויות המקומיות אליהן התייחסו מכרזים אלה, הייתה גם העיר רמלה (וכפי שעוד ידובר, עיר זו הייתה "של" גדליה).

ירון העיד, כי עבודות הגיזום בתוך הערים ("עבודות גיזום אורבניות") לא היו אהודות עליו. גם במחוז ירושלים נהג למסור את עבודת הגיזום בתוך העיר לידי קבלני משנה (עמ' 2547). הוא נמנע מלהתמודד במכרזים לעבודות גיזום בתוך הערים, למעט ירושלים, ולמעט ניסיון חד פעמי בפתח תקווה, שלא היה מוצלח לטעמו וזו הייתה הפעם האחרונה שניגש למכרז אורבני של חברת החשמל (עמ' 2575-2576). והנה, אין חולק כי ירון שלח נציג למפגש הקבלנים של חמשת מכרזי הדרום (גדליה, עמ' 860-862); רכש את מעטפות המכרזים הללו (נ/6(9)) ואף הגיש הצעה עבור רמלה (ת/187). בבית המשפט טען, כי שלח נציג ורכש את מסמכי חמשת המכרזים הללו משלוש סיבות. האחת, משום שלעיתים רכישת המעטפות בתום סיור הקבלנים היא תנאי סף להשתתפות במכרז. השנייה, שלעיתים ניתן לזהות במכרז הזדמנות עסקית בהיעדר מתחרים אחרים. והשלישית, על מנת ללמוד אם יש שינויים בתנאים לעומת העבר, הכל לשם היערכות לקראת מכרז ירושלים שעתיד היה להתפרסם כעבור זמן מה (עמ' 2589-2590). אין לקבל הסברים אלה ולו כמעוררים ספק סביר. שני ההסברים הראשונים אינם עולים בקנה אחד עם עדותו המובאת לעיל, לפיה לא אהב עבודות גיזום אורבניות, נמנע להתמודד במכרזים כאלה, ולא התכוון ליטול חלק במכרז רמלה. אשר להסבר השלישי, נוסח המכרז פורסם באתר חברת החשמל (ת/176) ודי היה בשליחת נציג

למפגש הקבלנים, ככל שהיה צורך בהתעמקות נוספת בתנאיו. ודאי שלא היה צורך ברכישת חמש מעטפות המכרז וניתן היה להסתפק באחת מהן על מנת לקבל מידע על התנאים. לא למותר לציין כי כל אחת מן המעטפות עלתה 300 ₪ (עמ' 2591), וביחד 1,500 ₪. המדובר בהוצאה תמוהה, כשניתן היה לקבל את המידע חינם אין כסף, ולפנינו אדם השקוע בחובות עד צוואר.

21. המאשימה מציעה, כי את ההסבר האמתי להתנהלות זו ניתן למצוא בפגישת הקבלנים במחלף מסובים, שהתקיימה ב-25.3.2010 ועסקה בחמשת מכרזי הדרום (להלן: **פגישה מסובים**). בפגישה זו ידובר רבות במסגרת האישום החמישי. כאן נאמר, כי גדליה הגיע לפגישה (באיחור מה) והקליט אותה במסגרת הפעלתו. תמליל הפגישה הוא ת/335א. והנה, משהצטרף גדליה לפגישה פנה אליו ברזילאי ואמר לו כך:

"מה שנשאר זה להתחיל להוריד את הצפונים ואת קודם כל את הגדולים פה, את ורד בר, את השביל הירוק את אופיר כהן ואת ירון בלוא.

...

הבעיה היחידה שנשארה וזה אני יבטיח לירון בלוא שאנחנו לא מפריעים בירושלים" (שם, עמ' 2).

ובהמשך מוסיף ברזילאי ואומר:

"גם לירון אני ילך, אבל ירון אני יגיד לו כולם הסכימו לא להפריע לו..."
(שם, עמ' 9)

עו"ד גלעדי טוען, כי גדליה הוא זה שקשר בין ההסדר במכרזי הדרום לבין הסדר עתידי בירושלים ומפנה בעניין זה לעדותו של גדליה (עמ' 487-488). אלא שעיון בה אינו מביא למסקנה הנטענת. גדליה הסביר, כי אמר שאין לו מה לעשות הסדר באזור הדרום אם אין הסדר בירושלים. לשאלה האם היה זה האינטרס שלו ולא של הקבלנים האחרים באותה פגישה בצומת מסובים השיב: **"יתר הקבלנים האחרים ויתרו מראש לירון בלוא בפגישה ההיא"**. רוצה לומר, גם לדבריו, כלל הקבלנים ראו קשר בין התנהלותו של ירון במכרזי הדרום לבין עמדתו ביחס ל"זכויותיו" במכרז ירושלים והחליטו לוותר לו. עדותו של גדליה נתמכת תמיכה מלאה בשיחת הקבלנים בפגישה מסובים, כמו גם באמרתו של ארז בפגישה הג'קוזי (ת/348א, בעמ' 22) לפיה הדברים הם כמו "שרשרת מזון", יש להם "השלכות מעבר לזה" שיש לטפל בהן, וכי רק אם גדליה וירון יגיעו להסכמה בקשר למכרז ירושלים ניתן יהיה "לסגור את כל הקצוות". וכעולה מן הציטוט לעיל, אף ברזילאי ראה קשר בין הבטחה שתינתן מכלל הקבלנים לירון לבין שיתוף פעולה של ירון בהסדר המתגבש במכרזי הדרום.

ברזילאי הרי הכיר את ירון היטב וידע עד כמה מכרז ירושלים חשוב לו. משכך סבר, כי הבטחה שלא "יפריעו" לו בירושלים תביא אותו להצטרף להסדר הקבלנים במכרזי הדרום.

אם צריך עוד ראייה לדבר, זו תימצא לנו בשיחה שקיים גדליה עם זוהר ב-10.5.2010 (התמליל: ת/342א). במהלכה נשמע זוהר אומר לגדליה את הדברים הבאים: "היה סיכום ש...אתם לא באים אלינו אנחנו לא באים אליך, אני לא מפריע לך בירושלים, לך תשבור את הראש שמה עם ירון שלך, לא בירושלים, לא במרכז, לא כלום, לא צריכים לבוא. כמו שאני עמדתי במילה גם אתם צריכים לעמוד". ובהמשך נשמעים חילופי הדברים הבאים:

"זוהר: אתה יודע מה? עזוב, עזוב, לא לך, לאף אחד, לאף אחד, לא עכשיו לא אחר כך. הרי יש צפון דרום, לא עכשיו לא אחר כך ולא בירושלים. עכשיו ...

גדליה: מה בירושלים? בירושלים זה חבר שלך, אתה לא מפריע לחבר שלך.

זוהר: לא, סליחה? מה פתאום? אם אין סידור בטח שאני מפריע. למה מה קרה? למה חבר שלי? עזוב, זה שהיינו בקשר לפני שלושים שנה זה... זה...

גדליה: למה בחייאת דינק עד עכשיו הוא בא, לא הפריע לך בחיפה, מאיר רוזנר לקח את מתח עליון בשבילו, בשבילך, אני לא יודע בשביל מי.

...

זוהר: ...אנחנו עשינו איזה חלוקה שצריכה להיות ברורה. הצפון סובלים בשקט בצפון, הדרום סובלים בשקט בדרום, ויש לכם את ירושלים".

בעדותו בבית המשפט אישר זוהר כי "החבר שלא מפריעים לו" הוא ירון. כך גם אישר שבהודעתו ברשות מ-26.12.2010 (ת/445) הסביר כי ה"סידור" הוא שירון "לא יפריע" בצפון ובדרום ובתמורה "נותנים" לו הקבלנים האחרים את ירושלים (עמ' 1252). אמנם טען, כפי שטען לגבי כל אחת ואחת מאמרותיו המפלילות, כי תשובותיו נועדו לרצות את החוקרים בשל מבנה אישיותו הייחודי או מסיבות אחרות הזרות לאמת, כגון שביקש לחלץ בדרך זו את בעליה תמי הלב של חברת ראז חקלאות, שהייתה בשעתו בבעלותו ונמכרה על ידו. לעניין זה התייחסתי בעת שבחנתי בחינה כללית את עדותו של זוהר והגעתי למסקנה כי יש להעדיף את גרסותיו בחקירה על פני עדותו בבית המשפט. במקרה הנדון אין כל צורך בפרשנות של זוהר לדברים הברורים והמפורשים שנאמרו על ידו בזמן אמת בשיחה המובאת לעיל.

22. העולה מכל אלה, שהקבלנים המעוניינים במכרזי הדרום קשרו בין התנהלותו – המפתיעה – של ירון, שרכש את מעטפות המכרזים הללו על אף שכולם ידעו כי אינו עובד במכרזים של גיזום אורבני (ירון, עמ' 2593), לבין מכרז ירושלים. במלים אחרות, המסר של

ירון, שהתבטא בשליחת נציג מטעמו למפגש הקבלנים וברכישת מעטפות מכרזי הדרום, חילחל: אתם תסכימו "לא להפריע" לי, ואני אמשוך ידי ממכרזים אלה.

23. גדליה העיד, כי סמוך לאחר הפגישה בצומת מסובים התקשרו אליו ברזילאי וארז, בשיחת ועידה. אמנם אינו זוכר את תוכנה, אולם דיווח עליה בזמן אמת למפעילו, שאכן כתב על כך דו"ח. באופן כללי זכר, כי השניים אמרו לו שירון מעוניין להגיע עמו להסדר על ירושלים וכי הוא מצדו הביע נכונות לכך (עמ' 153). ירון אמנם הכחיש זאת בעדותו (עמ' 2594), אולם לנוכח ההתנהלות בהמשך, כפי שתפורט להלן, אין לי ספק שעדותו של גדליה בנקודה זו, אמת.

תחילת חודש יוני 2010 עד סיום הקבלנים הראשון

24. חברת החשמל פרסמה את המכרז הנדון במחצית יוני 2010 (ת/145). בין יתר דרישות המכרז נכללה דרישה למספר רב של גוזמים מומחים. והנה, במהלך הימים שלאחר פרסום המכרז, ניכרה התעסקות בעניין רכישת המומחיות הנדרשת. גדליה פנה לארז וביקש אותו לגרום לכך שאחיו, רונן, ידריך אותו בעבודה לגובה. ארז סירב ולכן פנה גדליה לשמואל זילבר ז"ל בבקשה זהה. זילבר המנוח נעתר לבקשה והעביר לגדליה, לגיל מיארה (אחיהם של ארז ורונן) ולעובדים שלהם הדרכה של שלב א' בעבודה לגובה (גדליה, עמ' 177-178; הודעתו של גיל נ/16(21), עמ' 86-87 וכן ת/346 – שיחה בין גיל לבין גדליה מ-11.6.2010). כפי שנראה להלן, שיתוף הפעולה המסתמן בין גדליה וגיל לבין זילבר המנוח העסיק עד מאוד את ירון, אסא וארז (כמו גם מעורבים נוספים שאינם בכלל הנאשמים שלפניי).

בהקשר של מערכת היחסים בין גדליה לבין גיל כדאי להזכיר במקום זה, כי בשיחה ת/345 בין ארז לבין גדליה מ-11.6.2010, ביקש ארז מגדליה שישוחח עם אחיו גיל, שכן הלה "עושה בלגן בכל המקומות האפשריים". גדליה הסכים לכך והוסיף כי "הוא איתי כאילו ... הוא איתי באיזשהו חלק מסוים ו... יהיה בסדר מהבחינה הזו". כפי שעוד נראה, גיל אכן היה "חלק מהסגירה" של גדליה בקשר למכרז הנדון, שתואמה בסופו של דבר עם ירון (שהודה בכך) ועם האחים קופר (המכחישים זאת), במעורבותו הפעילה של ארז (המבקש לתת לה נופך חוקי), על מנת שגדליה וגיל לא יתחרו במכרז.

נפנה לשיחות מן התקופה הנדונה.

25. ב-14.6.2010, שוחח ירון עם גוזם ושמו מאיר רוזנר (ת/300, שיחה 20/141, עמ' 5). השניים שוחחו על הדרישה לעבודה בגובה. במהלך השיחה הביע ירון כעס על כך שזילבר הדריך את גדליה, אותו כינה "זבלול" (ירון, עמ' 2849). עוד עולה מן השיחה בין השניים, כי ירון נפגש באותו יום עם אסא וכי גם הם שוחחו על העניין. כך נשמע ירון אומר למאיר רוזנר: **"אפילו היום אמר לי את זה ... חבר שלנו ... משכונת התקוה. אמר לי אתה לא יכול עכשיו ... לנקום באף אחד"**. ירון אישר בעדותו כי "החבר משכונת התקוה" הוא אסא (עמ' 2849-2850).

ב-15.6.2010 שוחח ירון עם אסא (ת/300, שיחה 122/141, עמ' 22). במהלך השיחה נשמע ירון אומר לאסא כי **"העניין ההוא שנפגשנו אתמול, אני לחוץ מזה"**, ובהמשך אמר אסא לירון: **"רק שהכלב לא ילך להעביר את ההוא"**. הן אסא והן ירון אישרו, בעדויותיהם, כי שיחה זו נסבה על זילבר ועל גדליה (ירון, עמ' 2850; אסא, עמ' 3154-3155, עמ' 3294). עוד עולה מן השיחה האמורה, כי מבירור שנעשה עם חברת החשמל הובן כי אין די בשלב א' של ההדרכה, והשניים הביעו תקווה שגדליה לא ישים לב לכך. לאחר שאסא אמר את שהובא מפיו לעיל השיב לו ירון **"מקווה שלא, אני לא יודע. אני מעריך שלא, השאלה אם ההוא בכלל ישים לב לזה או לא, בוא נתחיל מזה"**. ירון אף העריך כי אם גדליה לא ישים לב לדרישה לשלב ג' **"זה טוב כי זה נותן לנו איזשהו קו הגנה נוסף"**. אסא לא חלק על כך שכוונת הדברים הייתה שגדליה אולי לא ישים לב לכך שנדרש שלב ג' (עמ' 3154-3155).

באותו יום קיימו אסא וירון שיחה נוספת (ת/300, שיחה 330/141, בעמ' 44). גם במהלכה הביע אסא תקווה שזילבר לא יעביר לגדליה את השלב הבא בהדרכה: **"השאלה שלא יעביר את אדון זבלול"**. אסא אישר בעדותו שלכך הכוונה (עמ' 3155-3156, עמ' 3272). זילבר המנוח כונה באותה שיחה **"זבל מס' 2"** (ירון, עמ' 2851).

שיחה רלוונטית נוספת התקיימה אף היא באותו יום, בין ירון לבין ארז (ת/300, שיחה 214/143, עמ' 45). בשיחה זו נשמע ארז מדווח לירון כי אחיו, גיל, **"הולך יד ביד עם גדליה"** וכי הושג סיכום בין זילבר לבין גדליה וגיל, ולפיו היה ויזכו גדליה וגיל במכרז, זילבר יבצע עבורם את הקטע של מתח עליון. עוד אמר ארז באותה שיחה, כי גדליה אמר לו **"מה שייסגר הוא דואג לסגור את גיל. זה חלק מהסגירה"**. כך גם נשמע ארז אומר כי **"הם ישבו ביחד סיכמו הכל"** (מן ההקשר ברור כי הכוונה לזילבר, גדליה וגיל), וכי **"הם מאוד נחوشים כאילו מאוד נחושים להתאמץ להגיע לקטע שהם עומדים בתנאי הסף. אבל הם כרגע לא, גיל בכל אופן, גדליה אני יודע שחסר לו גם כמה דברים"**. כשעה לאחר שיחה זו, התקיימה

שיחה בין ירון לבין אסא (ת/300, שיחה 393/141, עמ' 51 – שיחה שלישית ביניהם באותו יום, בענייני המכרז). בשיחה דיווח ירון לאסא על הדברים ששמע קודם לכן מפי ארז: **"דרך אגב טוענים שהוא הולך ללכת עם זבלול כאילו שהוא סגר עם זבלול שהוא יעשה לו את המתח עליון אם הם זוכים"** ואסא השיב כי הוא מאמין שזה נכון. השניים נשמעים כעוסים עד מאוד על זילבר, והוא מכונה על ידם "זבלול 2" או "זבל 2". בבית המשפט הסכימו שניהם כי הכוונה בשיחה לסיכום בין זילבר המנוח לבין גדליה וגיל (ירון, עמ' 2851-2852; אסא, עמ' 3305).

ב-17.6.2010 קיבל ירון מסרון מארז ובו דווח על פגישה נוספת המתקיימת בין זילבר המנוח לבין גדליה וגיל: **"שמואל יושב עם גיל וגדליה שוב במושב"** (ת/300, 624/143, עמ' 95). עם קבלת המסרון התקשר ירון לארז והשניים שוחחו ביניהם בטלפון (ת/300, שיחה 906/141, עמ' 96). השניים מתייחסים בשיחה לפגישה המתוארת ומלבנים ביניהם את האפשרות שגדליה וגיל יעבדו במחיר של 600-700 אלף ₪, שהוא מחיר הפסד, וכן תוהים האם יש לגדליה ולגיל גישה לגוזמים מומחים. בשיחה נוספת בין השניים, שהתקיימה כעבור מחצית השעה (ת/300, שיחה 644/143, עמ' 98), דנו בשאלה האם גדליה וגיל עומדים בדרישת ההיקפים במכרז (הכוונה לניסיון לעבודות בהיקף הכספי של ההצעה, כפי שנדרש במכרז, כפי שעוד יבורר בהמשך).

בהמשך אותו יום שוחח ירון עם זילבר והביע את מורת רוחו מכך שהלה מדריך את גדליה ואת גיל (ת/300, שיחה 968/141, עמ' 101). כעבור זמן קצר, שב ירון ושוחח עם ארז (ת/300, שיחה 680/143, עמ' 103). גם הפעם שוחחו השניים על כך שזילבר מדריך את גדליה ואת גיל בשלב ב' ובשלב ג'. בהמשך השיחה דנו בהשלכות שיהיו לניהול מכרז במחירים תחרותיים וארז נשמע אומר בהקשר זה **"אל תפחד, יהיה בסדר"**, והוסיף: **"אתה יכול ללכת שם על בטוח, אם אתה צריך את הגב שלנו מבחינת עבודה, גם במחירים נמוכים, אנחנו איתך, אין בעיה"** (יוער כי התמליל גורס "גם מבחינת נמוכים" אולם האזנה להקלטה מעלה כי מה שנאמר הוא הציטוט לעיל). בתגובה לדברי ארז אמר ירון **"לא, זה לא עניין של. אני לא חושב שזה טוב שהמחירים ירדו כי אז לעלות אותם ייקח 9, 12 שנה"**. על כך השיב ארז **"אבל אין ברירה"**. השיחה נסבה גם על דרישת ההיקפים וגם על חיפוש אחר דרכים לפסול את גדליה וגיל. על כך אמר ארז **"צריך לעשות עבודה מעמיקה על הכל. לראות בדיוק איפה אנחנו יכולים להפיל אותם ובזה נגמר הסיפור"**, **"אפשר לנסות דרך המסמכים, בטוח שהם יעשו טעות באחד המסמכים"**.

למחרת היום, ב-18.6.2010, שוחחו ירון ואסא (ת/300, שיחה 1059/141, עמ' 106). גם שניים אלה עסקו בשיחתם בהדרכות שזילבר מעביר לגדליה ונותן לו בכך "רוח גבית" (ירון אישר בבית המשפט כי השיחה נסבה על ההדרכות הללו, עמ' 2853). השיחה רצופה ביטויים קשים כלפי זילבר בשל התנהלותו זו, שירון ראה אותה כהתנהגות בוגדנית.

26. העולה מן המקובץ עד כה: בתקופה שממועד פרסום המכרז ועד לסיור הקבלנים היו ירון, ארז ואסא מודאגים מן ההדרכות שהעביר זילבר המנוח לגדליה ולגיל, הדרכות שהפכו אותם לגוזמים מומחים שלב ג', כנדרש במכרז, ונתנו בידיהם כלי רב חשיבות להפוך למתחרים. עוד ברור, כי השלושה היו מודאגים מן החבירה המסתמנת בין זילבר לבין גדליה וגיל לשם הגשת הצעה מטעמם במכרז.

לחששות אלה נשוב, לכשנדון בשאלה האם נתפס גדליה כאיום מצד מתחריו במכרז הנדון וכשנעריך את גרסאותיהם של הנאשמים הרלוונטיים באשר למעשים המיוחסים להם.

27. על רקע האמור, ניתן להבין את העיסוק של ירון, ארז ואסא בשאלה האם ומתי נכון יהיה לפגוש את גדליה. שיחה ראשונה שתועדה בעניין הנדון היא שיחה שקיים גדליה עם ארז ב-11.6.2010. גדליה כבר הופעל בשלב זה במסגרת הסכם החסינות, והשיחה הוקלטה (ת/345). במהלכה שאל ארז את גדליה האם "אתה רוצה לשבת איתו?". אין חולק כי הכוונה לפגישה עם ירון. ארז המשיך והסביר כי "לפי דעתי, עדיף שנסתדר... במלחמה כולם מפסידים. כל הענף וכולם כולל כולם". גדליה הסכים להיפגש עם ירון, וארז דיווח לירון על כך (ת/300, שיחה 3/143, בעמ' 2; ירון בעמ' 2487-2848).

ירון לא שמר ידיעה זו לעצמו, שכן בשיחה בינו לבין אסא מ-15.6.2010 (ת/300, שיחה 122/141, עמ' 22) נשמע אסא שואל את ירון "יש לך פגישה עם הבחור?" (שם, בעמ' 23). הן ירון והן אסא אישרו בבית המשפט כי כוונתם הייתה לגדליה (ירון, עמ' 2850; אסא, עמ' 3159, עמ' 3294). טענתו של אסא, לפיה כל שידע הוא שירון רוצה להיפגש עם גדליה על מנת לגייסו כגוזם מומחה (עמ' 3159) תבורר לעומקה בהמשך, על רקע מכלול הראיות. עם זאת אעיר כבר כאן, כי טענה זו אינה מתיישבת עם הכעס שחש כלפי זילבר המנוח שהכשיר את גדליה כגוזם מומחה כמו גם עם מעורבותו הרבה, כפי שנראה מיד, בכל הכרוך בקיומה של הפגישה, הן בנוגע לעיתויה והן בנוגע לשאלה מי ייזום אותה.

בשיחה שהתקיימה בין ירון לבין ארז באותו יום (ת/300, שיחה 214/143, עמ' 45), לאחר שדיווח לירון כי שמואל "הולך יד ביד" עם גדליה, הוסיף ארז ואמר "אנחנו נשב עם גדליה, אני מקווה שנסגור אותו ... אנחנו נסגור אותו וזה יגמר".

28. למחרת היום, ב-16.6.2015, התקשר אסא לירון (ת/300, שיחה 520/141, עמ' 64) ושאל אותו אם יש לו פגישה היום. ירון השיב בשלילה משום ש"הוא" היה עד אתמול במקום אחר. אין חולק כי הביטוי "הוא" מתייחס לגדליה (ירון, עמ' 2852-2853; אסא, עמ' 3160). ירון הוסיף כי "אני לא יוזם את זה, אתה מבין? אני לא עושה כאילו שאני לחוץ על זה" ואסא הסכים עם גישתו.

בשיחה שהתקיימה אף היא ב-16.6.2010 שוחח ארז עם גדליה ושאלו אם הוא רוצה להיפגש עוד באותו יום עם ירון (ת/300, שיחה 437/143, עמ' 77). גדליה סרב והציע כי הפגישה תיערך לאחר סיור הקבלנים, שנקבע ל-20.6.2010. רבע שעה לאחר מכן שוחחו ירון ואסא (ת/300, שיחה 579/141, עמ' 79). במהלך השיחה העיר אסא, כי לדעתו גדליה ירצה להיפגש עם ירון רק אחרי סיור הקבלנים (שם בעמ' 80, וראו גם עדותו של אסא, עמ' 3160-3161). השניים שוחחו גם בשאלה אם נכון שירון ייזום את הקשר עם גדליה וירון אמר כי לא יתקשר בינתיים וכי ימתין בסבלנות על מנת שלא להיראות לחוץ בעיני גדליה. אסא השיב לו כי לדעתו כלל אינו צריך לדבר איתו כרגע. גישה זו באה לידי ביטוי בשיחה קודמת בין השניים, שכבר הוזכרה לעיל (ת/300, שיחה 1059/141, עמ' 105 וכן שיחה 520/141 לעיל), במהלכה נשמע אסא אומר לירון "יש משחק פוקר פה תשחק אותו עד הסוף ... פוקר, פוקר פוקר זה פוקר עד הסוף, ... ופה יקום ויפול דבר. זה הפוקר ... תזכור אתה בפוקר". השניים מסכימים, אפוא, כי עליהם להימנע מלהיראות לחוצים בעיני גדליה, וכי עליהם לשחק "פוקר" ביחס אליו ולא ליזום את הפגישה.

אסא העיד בבית המשפט, כי עצתו לירון שלא ליזום את הפגישה ולא להיראות לחוץ הייתה חלק ממשא ומתן לגיטימי, על מנת שגדליה לא יחשוב שירון זקוק לו ויעלה את המחיר (עמ' 3162). הסבר זה אינו מתיישב כלל ועיקר עם המכלול העולה מן השיחות שפורטו לעיל, המלמד בבירור כי מה שמעסיק אותם אינו המחיר שידרוש גדליה תמורת העסקתו כגוזם מומחה על ידי ירון אלא האפשרות שגדליה יתחרה בעצמו.

גם בשיחה שהתקיימה בין ירון לבין ארז למחרת היום (ת/300 שיחה 644/143, עמ' 98) הסכימו השניים שאכן עדיף כי הפגישה עם גדליה תיערך לאחר הסיור האמור.

29. העולה מן המקובץ: לירון ולאסא היה עניין שירון ייפגש עם גדליה לפני המועד להגשת הצעות למכרז על מנת "לסגור" עמו עניינים, אולם שניהם ראו עין בעין את החשיבות שביצירת הרושם שאינם לחוצים להיפגש עמו, כלשונו של אסא: "פוקר". ארז מילא תפקיד ביצירת הקשר בין ירון לבין גדליה לשם תיאום המפגש. אין לנתק את הרצון להיפגש תוך העמדת פני פוקר, מן החששות המשותפים לכל השלושה, כפי שראינו בשיחות שהובאו לעיל, שגדליה מתכוון להתחרות במכרז תוך חבירה עם זילבר המנוח ועם גיל, אחיו של ארז.

ועוד מצטיירת ממכלול השיחות מרכזיות של ירון במכרז ירושלים, עד כי המכרז נתפש כמכרז "של" ירון, שהכל בו נעשה בתיאום עמו. למען האמת, גם אסא אינו חולק על כך והסכים, בעדותו בבית המשפט, כי הוא התייחס אליו כאל "מכרז של ירון" (עמ' 3177). הייתה זו, אמנם, דרכו הבלתי משכנעת בעליל, לנסות ולחמוק מכל אחריות למעשים שנעשו במסגרתו, אולם בנקודה זו עדותו משתלבת במכלול הראיות המובילות כולן למסקנה האמורה.

סיור הקבלנים הראשון – 20.6.2010

30. בבוקרו של הסיור, התקשר אסא לירון (ת/300, שיחה 1197/141, עמ' 116) ושאל אותו אם "זה נראה נורמלי אם אני מצטרף אליך או לא?". הכוונה, האם נכון שאסא יצטרף לירון בנסיעה לסיור הקבלנים. ירון השיב ש"לא טוב עכשיו שתצטרף אלי". בבית המשפט טען אסא, כי חשש שהגעתם ביחד לסיור הקבלנים תגרום ליתר המשתתפים לפרש זאת כך: "אחד יגיד אסא יכול לממן בקלות, ירון לא יצטרך עכשיו עם בנקים על ענייני מימון ומצד שני יש לו יתרון ביצועי, אנשים פשוט יורידו את המחירים שלהם... כתוצאה מזה שהם רואים אותי ואותו מגיעים ביחד" (עמ' 3163). ירון, שהעיד לפני אסא, נשאל לפרש השיחה הנ"ל על ידי עו"ד ליבאי והעיד ההיפך. לטענתו, אמר את שאמר משום ש"זה לא נראה טוב שייסע איתי קבלן מתחרה איתי באוטו. לא, לא מתאים לי שתבוא איתי... כי אני רוצה להיות לבד. זה מכרז שלי. בהווייה שלי זאת אומרת". ירון שלל את האפשרות שהופעתם ביחד עשויה הייתה להשפיע באיזשהו אופן על הצעה כזו או אחרת ועמד על כך שהסיבה שלא רצה להגיע ביחד עם אסא היא "קודם כל זה מכרזים בין היחידים בירושלים, שאני בעצמי הייתי פיזית. ואני נוסע עם עצמי. לא רוצה שיצטרפו אליי. הוא מספיק עשיר וגדול, שיבוא עם אוטו 4 על 4 משלו" (עמ' 2722-2723). גם בחקירתו הנגדית על ידי ב"כ המאשימה עמד ירון על טענתו, שבזמן השיחה המצוטטת כלל לא ידע שילך למכרז עם ורד בר והסביר כי אמנם לא ראה פסול בכך שקבלנים (מתחרים) יגיעו ביחד לסיור הקבלנים אלא שמבחינתו

זה לא היה מקובל שייראה עם אסא. כל כך משום שלא רצה שיהיה מי שיחשוב כי הוא בכיס של האחים קופר. ירון עומת במקום זה עם גרסתו של אסא בחקירה ברשות (ת/49, עמ' 23-22), לפיה ירון התכוון מלכתחילה ללכת למכרז "דרכו" אולם ייתכן שלא רצה, משיקוליו העסקיים, שהאחרים ידעו על כך. תגובתו של ירון לדברים אלה הייתה כי על כך יש לשאול את אסא, המחשבות שלו באותו זמן היו כי הוא הולך לגשת למכרז בעצמו (עמ' 2846-2847).

31. אינני סבורה כי הייתה "אי הבנה" בין ירון לבין אסא באשר לחילופי הדברים הנשמעים בשיחה הנ"ל. את גרסתו של ירון לא ניתן לקבל. ראשית, גרסתו אינה אחידה. פעם אחת השיב כי לא ראוי שייסע עמו קבלן מתחרה באוטו. פעם שנייה השיב כי לא ראה כל פסול בנסיעה משותפת של שני מתחרים, אולם לא רצה שהופעתו בלוויית אסא תפורש כאילו הוא נתון בכיסו. שנית, גרסתו אינה עולה עם נימת הדברים שהוחלפו בין השניים. לו היה מדובר בשיח בין מתחרים, אסא לא היה שואל את ירון אם זה "נורמלי" שיצטרף אליו וירון לא היה משיב כי זה "לא טוב עכשיו". אין המדובר בפנייה תמימה, של מתחרה, בבקשה ל"טרמפ" ותו לא. ועל כל אלה, הגרסה המוצעת אינה משתלבת כלל ועיקר עם השיחות בין השניים בימים שקדמו לה, ושהובאו לעיל. מהן עולה בבירור, כפי שראינו, כי ירון מלכתחילה לא התכוון להתחרות בוורד בר וכי השניים מתנהלים כשותפים החוששים מפני גדליה והמתאמים ביניהם אסטרטגיה ביחס אליו.

כך גם אין לקבל את גרסתו של אסא. אף גרסה זו אינה אחידה. בעוד שבבית המשפט טען כי הם נמנעו מלהופיע ביחד על מנת שמציעים אחרים לא יורידו כתוצאה מכך את המחירים שלהם (חשש שירון ביטל, בעדותו), הרי שבחקירתו ברשות הגרסה התפתחה. אסא התחמק פעם אחר פעם מלהשיב לחוקרים מדוע עדיף שלא יגיעו ביחד לסיור הקבלנים. תחילה טען שאינו יודע, לאחר מכן הציע שישאלו את ירון שהרי הוא זה שאמר באותה שיחה כי זה "לא טוב" שיצטרף אליו. כשנשאל פעם נוספת על כך ביקש להיוועץ בעורך דין עד שלבסוף טען כי המדובר בשיקול עסקי של ירון (ת/49, עמ' 19-24). רק בהמשך אימץ אליו את השיקול העסקי העלום שייחס לירון וטען, כפי שטען לבסוף בבית המשפט, כי לא רצו לחשוף את הליכתם המשותפת על מנת שהאחרים לא יבינו כי בדרך זו יוכלו להציע מחיר טוב יותר (ת/49, עמ' 25). כאמור, גרסה זו עומדת בסתירה חזיתית לגרסתו של ירון (אותה דחית), לפיה באותה עת כלל לא התכוון לגשת למכרז "דרך" ורד בר.

בשיחתם של השניים ובפערי הגרסאות ביניהם באשר למשמעותה יש כדי להצביע על רצון, בזמן אמת, להסתיר את הקשר ביניהם ועל התחמקות, בדיעבד, מליתן הסבר קוהרנטי לכך. התנהלות זו מחזקת את ראיות התביעה. כפי שעוד נראה, את הליכתם המשותפת ביקשו

להסתיר מגדליה, עד לרגע האחרון, על מנת להביאו להסכמה עם ירון – הסכמה אליה לא היה מגיע מלכתחילה עם ורד בר בשל הדם הרע ביניהם.

32. במהלך הסיור עצמו, גילה ירון התעניינות רבה בזהותם של המשתתפים. במסגרת האזנות הסתר (ת/300) נקלטו מסרונים ששלח ירון בהקשר זה (מסרון 1227/141, עמ' 121; מסרון 1229/141, עמ' 122 ועוד) ותשובות שקיבל עליהם. בין היתר, נקלט מסרון של ארז לירון (1236/141, עמ' 124) בו הוא מדווח לו שלידו נמצא **"דרור לזרוביץ' מאלונים"**. לשאלה נוספת של ירון השיב ארז במסרון (1244/141, עמ' 126) שמי שעומד ליד ברזילאי הוא בנו של גדליה. עוד עולה מן השיחות, שאסא היה מודאג מכך שברזילאי, שהגיע לתחילת הסיור, עזב. הדאגה באה לידי ביטוי במסרון ששלח לירון במהלך הסיור (ת/300, 1260/141, בעמ' 133) בו כתב **"רמי ברזילאי לא פה זה לא טוב"**. בעקבות המסרון התקשר ירון לארז ושאל אם **"היא לא נרשמה"**. הכוונה לתמר, אשתו של ארז, שנרשמה כנציגת מנהרת אשקלון. ארז הרגיעו מיד והודיע לו כי היא נרשמה (ת/300, שיחה 958/143, עמ' 134).

33. במסגרת האזנות הסתר, נקלטו שיחות נוספות המלמדות על מעמדו של ירון במכרז, על כך שהמדובר במכרז **"שלו"**, שאין להתחרות בו. כך, במהלך שיחתו של ברזילאי מאותו יום עם אחיינו יהודה קסנטיני (ת/300, שיחה 294/137, עמ' 130), שאל אותו יהודה אם היה בסיור והוסיף **"העיקר בשביל לתת להוא שייקח כל שנה"**. ברזילאי השיב **"כן, בסדר אני גם באתי בשבילו, לא באתי בשבילי"**. אין חולק כי **"הוא"** הינו ירון, אלא שלטענת ברזילאי הכוונה הייתה שירון יעבוד עבורו כקבלן משנה (עמ' 3790). לכך נשוב, כמובן, כשנדון במידת מעורבותו של רמי ברזילאי בתיאום המכרז.

יש להזכיר בהקשר זה גם את המסרון ששלח מאיר רוזנר לירון בסוף הסיור (ת/300, 1280/141, עמ' 135), בו נשאל ירון אם **"יש עניין"** שהוא (רוזנר) יקנה את המכרז, וירון השיב על כך בשלילה (ת/300, 1281/141, עמ' 136).

34. ועוד שיחה בענייננו היא שיחה שקיים ברזילאי עם ירון לאחר שהסתיים הסיור (ת/300, שיחה 1393/141, עמ' 139). במהלכה שאל את ירון אם הם **"התחילו לדבר"**, ולאחר שירון השיב בשלילה הגיב **"טוב אז מה ניתן לו להתבשל עוד קצת או נזמין אותו מחר?"** אין חולק כי השניים משוחחים פה על גדליה (ברזילאי, עמ' 3793; ירון עמ' 2889-2890). בהמשך נשמע ירון אומר לברזילאי **"אלונים לא יודע מה עשה שם"** (הכוונה לדרור לזרוביץ' מאלונים, שזוהה על ידי ארז באחד המסרונים לעיל). על כך אמר ברזילאי **"אהה אלונים היה אבל לא, זה אתה צריך לדבר עם זוהר, כי הייתה הבטחה מהקטע הזה מזוהר"**. יש

להסביר, כי זוהר, כמו גם דרור לזרוביץ' הם קבלנים מהצפון. וכפי שראינו לעיל, בפגישת מסובים (ת/335א), היה זה ברזילאי שדיבר על כך שיש "להוריד" את הצפונים מירושלים על מנת שירון לא "יפריע" בחמשת מכרזי הדרום. בהמשך השיחה דיווח ברזילאי לירון ש"בכל מקרה המעטפה שלי אצלי, תראה איך אתה מתארגן, תראה מה קורה לך עם ורד בר, אם הכל בסדר". גם לעניין זה נחזור בהמשך, בעת הדיון במעורבותו של ברזילאי.

השתתפותו של דרור לזרוביץ' מהצפון בסיוור הטרידה את ירון, ולאחר ששוחח על כך עם ברזילאי, שוחח עם זוהר בערבו של יום (ת/300, שיחה 255/139, עמ' 155). בשיחה שאל ירון את זוהר מדוע שלח את "אלונים" לסיוור וזוהר השיב שעשה זאת על מנת שלירון תהיה אפשרות להצעת גיבוי נוספת: "שיהיה לך מספיק קונטרה, מה שדיברנו אם אתה רוצה כמות". זוהר אישר, לשאלתו של ירון, שלזרוביץ' עומד בקריטריונים (קרי, בתנאי הסף).

35. גם כאן ניתן לשוב ולהתרשם עד כמה נתפס המכרז כמכרז "של ירון", עד כי ברזילאי מעיד על עצמו בזמן אמת כי בא לסיוור הקבלנים בשביל ירון ולא בשבילו; מאיר רוזנר שואל את ירון אם עליו לקנות מעטפה; ברזילאי דן עם ירון כיצד לנהוג בגדליה, מסביר לו שאת עניין "אלונים" יש לברר עם זוהר שהבטיח שלא יתחרו בו מהצפון ומדווח לו כי הוא מחזיק במעטפת המכרז שרכש וממתין לראות כיצד ירון מתארגן; ולבסוף, זוהר מסביר לירון כי תכלית הגעתו של לזרוביץ' לסיוור היא הוספת אופציה להצעת גיבוי עבורו מקבלן שיכול להשתתף במכרז משום שהוא עומד בתנאי הסף. כבר כאן ניתן לקבוע, באופן חד משמעי, כי הדוברים עוסקים בתיאום המכרז.

36. לאחר שהסתיים סיוור הקבלנים, שב ועלה עניין הפגישה עם גדליה, כפי שהדברים באים לידי ביטוי במספר שיחות מאותו יום.

השיחה האחת, בין ארז לבין אסא (ת/300, שיחה 1070/143, עמ' 144). ארז מדווח בה לאסא כי "הם" דיברו אתו עכשיו וכי "רוצים לשבת". אסא מבקש ממנו לדבר עם "גינגי" ואין חולק כי כוונתם לירון (אסא, עמ' 3314; ארז, עמ' 3595).

זמן לא רב לאחר מכן שוחח ארז עם ירון (ת/300, שיחה 1087/143, עמ' 152) ודיווח לו ש"הוא דיבר איתי שאל אם אתה רוצה להיפגש היום?". ירון השיב לארז בשלילה וביקש שהפגישה תתקיים למחרת, משום שהוא כבר "מחוק". בהמשך, שוחחו השניים על היקף המחזורים הכספיים של גיל ובהקשר זה אמר ארז "נורי הוא אומר שהוא לוקח אותנו עליו,

אין שום בעיה ... הם הולכים ביחד, כאילו שתיהם ביחד זה מספיק את כל מה שצריך. כאילו יותר כלים של עבודה, יותר פה, יותר שם ... הוא חוץ מזה כמו שהוא נחוש לא לתת את העבודה ככה הוא נחוש להגיע להסדר, הוא מעדיף מאוד להגיע להסדר. הוא לא מעדיף להילחם, תהיה בטוח, במלחמה הוא יודע שהוא לא ירוויח את מה שהוא ירוויח בהסדר. זהו פשוט, הוא יש לו קצת יותר ראש על הכתפיים מאשר גיל ... הוא יודע שאם תהיה מלחמה כולם מפסידים". לבסוף שאל ירון את ארז מה היה הוא עושה במקומו ועל כך השיב ארז כי "אני הייתי יושב, אני חושב שאנחנו יודעים פחות או יותר מה הדרישה... ואני חושב שצריך לשבת לסגור את זה".

לא יכול להיות ספק, כי בדבריו אלה מסביר ארז לירון שהסבירות היא שגדליה, "שיש לו קצת יותר ראש על הכתפיים מאשר גיל", מבין שבמלחמה, היינו בתחרות, כולם מפסידים ולכן הוא מעדיף להגיע להסדר. דברים אלה מתיישבים עם גישתו הכללית של ארז, כפי שהסביר אותה לאסא (שיחה 1070/143 לעיל), לעזור אחד לשני על מנת "שכל אחד יהיה בפינה שלו". לשם כך יש לשבת עם גדליה ו"לסגור את זה", שכן שניהם, הוא וירון, יודעים פחות או יותר מה הדרישה. אסא אמנם לא היה שותף לשיחות בין ארז לבין ירון, אולם הובהר לו הבהר היטב, מפיו של ארז, כי הגישה הראויה היא למנוע תחרות ("שכל אחד יהיה בפינה שלו"). מכרז תחרותי ודאי שאינו יכול לצמוח בתנאים אלה.

שיחה נוספת שהתקיימה ביום הסיור היא בין ירון לבין פרץ (ת/300, שיחה 1417/141, עמ' 150). במהלכה הציע פרץ לירון לפנות לחברת החשמל, באמצעות צד שלישי (על מנת שגדליה לא יזהה את הפונה) ולשאול האם קבלן שיש לו מחזור שהיקפו עד מיליון ₪ (לאחר שהערכתו של ירון הייתה שיש לגדליה מחזור של כ-800,000 ₪) יכול להתמודד "ואז חסמת אותו", אלא אם כן התשובה תהיה חיובית. אין חולק, כי השניים שוחחו על גדליה (פרץ, עמ' 3131; ירון, בחקירה חוזרת לעו"ד ליבאי עמ' 2978). נקדים את המאוחר ונאמר, כי משיחה זו עולה בבירור כי ירון ופרץ, כמו גם אסא, התנהלו מלכתחילה כשותפים למכרז, וכי משימתם המשותפת בשלב זה הייתה לחסום את גדליה מלהתחרות בהם.

"פגישת הג'קוזי" – 21.6.2010

37. ביום זה התנהלו מספר שיחות בין ארז לגדליה, בין ירון לאסא, בין ירון לארז, כולן בעניין הפגישה הצפויה בין ירון לבין גדליה. הפגישה, שזכתה לכינוי "פגישת הג'קוזי" – ועל הסיבה לכך בהמשך – התקיימה בערב של יום בביתו של ארז בכפר אוריה.

38. תחילה לשיחות שקדמו לפגישה.

השיחה הרלוונטית הראשונה היא זו שהתקיימה בשעות הבוקר של ה-21.6.2010, בין ארז לבין גדליה (ת/300, שיחה 1160/143, עמ' 161). במהלך השיחה, אותה יזם גדליה, ביקש את עזרתו של ארז בירושלים **"כי אם לא תעזור לי לא תהיה לי עבודה אח"כ אני אעבור לאזורים שלך"**, ובהמשך **"אני על המכרז בנוי עליו חזק חזק"**. בתגובה לדברים אלה השיב ארז כך: **"אני גדליה, תקשיב ... אני אין לי מטרה אני לא לוקח צד לא של ירון, לא שלך לא של נעליים. אני המטרה שלי לפשר ביניכם, אם הצלחתי להגיע לפשרה ביניכם והסתדרתם כל הענף הרוויח... אתה הרי מכיר אותי אני בכל מקום שצריכים אותי אני נמצא. ראית גם כן איך פעלתי מכל הקבלנים ולא דווקא פה או שם. אני המטרה שלי שתגיעו להסדר כי זה יועיל לכולם ולא יעשה פיצוץ, בלאגן. אתם רוצים להסתדר, תגיד לי שאתם רוצים להסתדר כן, לא רוצים להסתדר תגידו שאתם לא רוצים חבל על השעות שאני אשרוף"**. ארז מוסיף באותה שיחה ומדווח לגדליה שאתמול אמר לו ירון שאין לו בעיה לקיים עמו פגישה ואף ביקש ממנו לתאם אותה אלא שהוא (ארז) היה עייף ונרדם. גדליה מבהיר, בהקשר זה, כי **"אם אני הולך למכרז לפחות אני מרגיש שמיציתי את עצמי בנושא ... לא להיות פראייר לשים ניירת ולחתום והכל ובסוף אני מקבל עקיצת נחש"**. תגובתו של ארז הייתה **"לא ברור לי, לא כי ברור לו, הוא יודע את זה. הוא לא מנסה לעשות טריקים ..."** ולבסוף מסביר ארז כי הוא **"תמיד דוגל בקטע של שלהסתדר ... אני חושב שכל הענף ירוויח מזה"**. בסוף השיחה סוכם בין השניים כי הפגישה תתקיים בערב.

שעות מספר לאחר מכן, התקשר אסא לירון (ת/300, שיחה 1677/141, עמ' 166) כדי לשאול מה קורה. ירון השיב לו כי **"תיכף יידע"**, כי אתמול **"הוא"** רצה להיפגש אחר הצהריים אולם ירון דחה אותו. לשאלתו של אסא אם גדליה פנה פעם נוספת בבקשה לקיים את הפגישה השיב בשלילה, וכי הוא חיכה עד עכשיו כדי שהיוזמה לפגישה לא תבוא ממנו. בתגובה אמר אסא **"אתה מברר את זה עם הילד"**, וכשירון השיב בחיוב הוסיף אסא **"אתה יודע, שלא תמתח יותר מדי"**. בבית המשפט הסכים אסא כי השיחה נסבה על הפגישה עם גדליה (עמ' 3169). ירון אישר זאת אף הוא (עמ' 2978), אולם רק בחקירה חוזרת לעו"ד ליבאי. במהלך החקירה הנגדית על ידי ב"כ המאשימה השיב כי אינו יודע במה המדובר (עמ' 2856-2857).

מיד לאחר מכן התקשר ירון לארז (ת/300, שיחה 1309/143, עמ' 168) ושאל אותו **"מה קורה איתנו"**. ארז השיב **"כעקרון הוא אמר שכן, אין בעיה, אם אתה רוצה היום להיפגש אין"**

בעיה להיפגש. בהמשך השיחה שבו השניים לדבר על ההדרכה ששמואל זילבר עושה "להם" (לגדליה ולגיל).

לאחר שיחת הטלפון הזו ובעקבותיה, התקשר ארז לגדליה (ת/300, שיחה 1326/143, עמ' 172) ושאל האם הוא רוצה "לשבת" היום. גדליה הודיע שהוא מוכן. השניים קבעו שייפגשו בשמונה ובאשר למקום המפגש הוא ישוחח עם ירון וישוב אליו.

השיחה העוקבת היא אכן בין ארז לירון (ת/300, שיחה 1327/143, עמ' 173) והשניים מסכימים שהפגישה תהיה בשמונה, באזור רמלה. ושוב מתקשר ארז לגדליה (ת/300, שיחה 1328/143, עמ' 174) ומדווח לגדליה שקבע עם ירון שהפגישה תתקיים בשמונה באזור רמלה.

39. חולפת כשעה. ירון מתקשר לאסא (ת/300, שיחה 1703/141, עמ' 175) ומעדכן אותו כי הפגישה תתקיים בשמונה בערב. השניים אישרו בבית המשפט כי שוחחו על הפגישה האמורה להתקיים עם גדליה (ירון, עמ' 2726; אסא, עמ' 3170). שיחה זו תכונה להלן **"שיחת נווה אילן"**, ומיד נראה על שום מה. מיד לאחר שעדכן את אסא במועד הפגישה, שאל אסא את ירון אם הפגישה תתקיים באזור ירושלים וירון השיב בחיוב. וכך התנהלו חילופי הדברים בהמשך:

"אסא: ואתה לא מפחד שם מזה?"

ירון: לא, אני לא הולך לדבר כלום עכשיו, לא עושה רק קובע למחר.

...

אסא: אני חושב שלא צריך מפגש, מה 10 מפגשים? אתה צריך לשבת לדבר איתו באיזור נכון. בנווה אילן במשהו כזה, אתה מבין?

ירון: כן, אני מבין אבל ביקשו שנתחיל בפגישה ראשונה ואז נעבור, נעבור הלאה.

אסא: אתה יודע, בפגישה אתה בכל מקרה תדבר, אתה מבין? ישר הייתי קובע איתו בנווה אילן וזהו. פגישה בכל מקרה אתה תגיד משהו, למה לד?

ירון: הבנתי, טוב. אתה אומר כבר כבר עכשיו בנווה אילן?"

בהמשך מציע אסא לירון להזמין לפגישה גם את ארז ומזהיר את ירון: **"אל תעשה את זה, זה טעות"**.

40. פתרון החידה, ממה בדיוק אמור היה ירון לפחד ומדוע הוצעה נווה אילן על ידי אסא כמקום מפגש, יבוא לנו בשיחה שקיים ירון עם ארז רבע שעה מאוחר יותר (ת/300, שיחה 1331/143, עמ' 177) בה אמר לו "תשמע, מה שכן אולי נקבע באיזה מקום, בריכה או משהו, אתה יודע שהוא [קטע לא מובן]". ארז הציע את האפשרות שהפגישה תתקיים בבריכה במושב טל שחר וכאפשרות נוספת בחנייה ב"נשר" שברמלה, שבה "אפשר לבוא לפה, לעמוד בצד. תתפשט, תבדוק להמשיך הלאה". ירון הביע הסתייגות מהשפלתו של גדליה והציע כי הפגישה תתקיים בכל זאת בבריכה. יצוין, כי את השיחה ניהל ירון ממספר טלפון שונה מזה שהיה רגיל להשתמש בו (השיחה נקלטה משום שהייתה האזנת סתר גם על הטלפון של ארז), והסביר בבית המשפט כי עשה כן מתוך "זהירות יתר" (עמ' 2870). ארז הבטיח לבדוק אם הבריכה שדובר בה תהיה פתוחה בשעות הלילה והתברר כי היא נסגרת כבר בשבע בערב. הוא שב והתקשר לירון (ת/300, שיחה 1337/143, עמ' 180) ודיווח לו על ממצאיו. לפיכך, אמר, "יש שתי אופציות, או שתבואו אליי לג'קוזי בחוץ בחצר, יש לי ג'קוזי ענק בחצר עם טלויזיה, עם הכל, או שניפגש באיזה מקום שקט ואני אעשה את הבדיקה וזהו. מה שתבחר". על כך הגיב ירון: "שמע, הוא בטוח יקליט, בטוח אין בכלל מה לדבר ... זה בוודאות". ארז הביע ספק בכך, משום שלטעמו גדליה "נמצא בנקודה אחרת .. הוא מאוד רוצה להסתדר ואין לו את כל היכולות. כי הוא חזר על זה מיליון פעם, תשמע, אל תיקח צד, תהיה באמצע ... כאילו הוא רוצה, כביכול מחפש אנשים שיעזרו לו אבל הוא מאוד מאוד רוצה להסתדר. הוא אומר אני מאוד מאוד רוצה להגיע לפשרה, עדיף לי. אמרתי לו זה עדיף לכולם שתגיעו לפשרה, זהו. לפי דעתי הוא מאוד רוצה להגיע לפשרה, הוא לא יחפש לעשות טריקים". בסופו של דבר, לבקשתו של ירון, נקבעה הפגישה לשעה 20:30 בג'קוזי של ארז ומכאן שמה – פגישת הג'קוזי. גם שיחה אחרונה זו התקיימה ממכשיר הטלפון בו השתמש ירון בשיחה הקודמת.

41. גרסתו של ירון למשמעות שיחת נווה אילן עברה תהפוכות בבית המשפט. בחקירה הנגדית על ידי ב"כ המאשימה, בטרם הושמעה לו שיחתו עם ארז, דחה ירון בתוקף את התיזה שהוצגה לו, ולפיה החשש שהעלה אסא הוא חשש מפני הקלטה וכי הפתרון לחשש זה היה שהפגישה תתקיים בבריכה בנווה אילן (עמ' 2866-2860). אלא שלאחר שהושמעה לו אותה שיחה, בה הציע לארז כי הפגישה תתקיים בבריכה והסתייג מהפשטתו של גדליה בחניון "נשר", הסכים כי "בקונוטציה הזאת ... השיחה הזאת שאני רואה שהיא סמוכה מיד אחרי אני מעריך שכנראה כן הוא התכוון לבריכה בנווה אילן, אני לא מכחיש. זה מתקשר" (עמ' 2867). אלא שבחקירה חוזרת לעו"ד ליבאי "תיקן" ירון את גרסתו ואמר כי הוא עצמו אכן חשש מכך שגדליה יקליט את הפגישה והתכוון לוודא שלא יוכל לעשות כן, אולם אינו חושב שאסא התכוון לכך. עוד טען, כי שאלת ב"כ המאשימה בהקשר זה הייתה "מתוחכמת" שהרי לא רק בנווה אילן יש בריכות שחייה (עמ' 2978-2979). גרסה "מתוקנת" זו אינה יכולה לעמוד, שהרי מי שהביע חשש בראשית השיחה בין השניים היה אסא דווקא,

ותגובתו המיידית של ירון מלמדת כי הבין בדיוק מפני מה החשש, שהרי השיב לאסא כי כלל אינו עומד לדבר בפגישה הצפויה, אותה ראה כפגישה מקדמית. אסא הוא שדחה את הרעיון ליותר מפגישה אחת בין ירון לבין גדליה, בשל החשש שירון ידבר (ויוקלט) בכל מקרה, גם בפגישה קצרה. לכן הציע כי תתקיים רק פגישה אחת, אבל "באזור נכון", כמו נווה אילן. העובדה שירון הבין מיד למה התכוון אסא באה לידי ביטוי בשיחה שקיים דקות ספורות לאחר מכן עם ארוז, בה הציע כי הפגישה תקיים במקום עם בריכה.

אסא, לעומת זאת, טען בחקירתו במשטרה כי אינו זוכר על מה דברו בשיחת נווה אילן (ת/54, עמ' 82-96). לעומת זאת, בבית המשפט העיד, כי יעץ לירון להיפגש עם גדליה במסעדת אלביס שליד נווה אילן, מקום נידח, על מנת שקבלנים אחרים לא יראו אותם בפגישתם ויסיקו כי הכוונה להעסיק את גדליה כגוזם מומחה ויציעו לו הצעות מתחרות. עוד טען, כי כששאל את ירון "אתה לא מפחד שם מזה?" הכוונה הייתה לומר לו "אל תחשוף את זה שאני ואתה הולכים ביחד" (עמ' 3170-3172; עמ' 3315-3329).

גרסתו של אסא אינה יכולה להתקבל. מלבד זאת שהמדובר בגרסה כבושה, שלא בה זכרה בחקירה (שנערכה חודשים ספורים לאחר האירועים נשוא המכרז הנדון), אין היא מתיישבת, לא עם תוכן השיחה ולא עם ההיגיון. אשר לתוכן – החשש שמביע אסא במהלך השיחה אינו מפני חשיפת הקשר בין ירון לבין גדליה לעיני קבלנים אחרים, כי אם מפני החשש שירון ידבר בה. אין ליצור את הנתק בין המשפט "אתה לא מפחד שם מזה" לבין ההצעה להיפגש בפגישה אחת, ורק אחת, בנווה אילן, שהרי הסברו של אסא, בהמשך אותה שיחה, להצעה לקיים רק פגישה אחת הוא שירון ממילא יאמר דברים גם בפגישה הראשונה – קרי, קיים חשש שיוקלט כבר אז וזו הסיבה, אם כך, לפחד. אשר להיגיון – הקבלנים האחרים הכירו את גדליה ולא היו זקוקים למפגש בינו לבין ירון על מנת לעמוד על "הרעיון" שהוא יכול לתת שירותי גיזום. הסבר זה אף עומד בסתירה לטענתו האחרת של אסא, ולפיה גדליה הגיע לסיור הקבלנים הראשון על מנת להציע את שירותיו לקבלנים אחרים, וכדבריו: **"הוא רוצה להפיץ את עצמו. הוא גוזם מומחה. זה לגיטימי שהוא יציע את מרכולתו לאנשים שעומדים"** (עמ' 3310). ואם כך, הקבלנים היו מודעים ממילא לעובדה ששירותיו של גדליה עומדים להשכרה.

ברור, אפוא, כי החשש המדובר בשיחת נווה אילן הוא החשש מפני הקלטת השיחה שתבוצע על ידי גדליה, כמנהגו. הפתרון שהוצע הוא פגישה בבריכה, שבה, להערכת אסא, לא ניתן להסתיר מכשיר הקלטה. מכאן נובעת מסקנת ביניים נוספת, שאסא היה מודע למהות הפגישה המתוכננת עם גדליה וחשש מפני תיעודה על ידי גדליה באמצעות הקלטה נסתרת.

42. הגענו, אם כן, לשעות הערב של ה-21.6.2010 ולפגישת הג'קווי שהתקיימה בביתו של ארז ובה נכחו, כאמור, גדליה וירון.

את דרכו לפגישה, שהוקלטה על ידי גדליה במסגרת הפעלתו (תמליל השיחה הוא ת/348א), עשה גדליה תוך שהוא עוצר קודם לכן בביתו של גיל, המצוי אף הוא במושב כפר אוריה. כך עולה מראשית השיחה (עמ' 1 לתמליל ת/348א וכן מהתוספת לתמליל זה, שפוענחה על ידי ההגנה מטעמו של ירון, נ/1(41)). לא למותר להעיר, כי גם מן השיחה בין גדליה לגיל מצטיירת תמונה של "שגרת" תאום מכרזים. כך, למשל, אומר גיל "זה קרטל מאוד גדול, מי שהיה שם זה טל, זוהר כץ, ירון בלווא, שמואל וינטר..." ובהמשך הוא אומר: "אתה הבנת מה הבעיה" כל אלה ישבו בכלא: זהר כץ, ירון בלווא, שמואל זילבר, ארז". גדליה מזכיר, בהמשך, את שיחתו עם ארז מן היום הקודם, בה אמר לו "שלא יתפוס צד" שכן "... אם אתה תתפוס צד והוא ייקח את העבודה בירושלים ולי לא תהיה עבודה, אני אצטרך לרעות בשדות שלך אחר כך". גדליה מוסיף ושואל את גיל עם מה הוא נשאר, ולאחר מלל בלתי ברור הוא שואל את גיל מפורשות אם רק "ראשון" (ראשון לציון) נותרה בידו. תשובתו של גיל אינה ברורה וגדליה מוסיף ואומר "אשקלון יוצאת, רחובות יוצאת, על שם מי רחובות? איל ארגוב, ואיל ארגוב בהסדר, כאילו הוא ירד מרחובות?"

43. כשהגיע גדליה לביתו של ארז ירון עוד לא היה שם, והשניים שוחחו, בין היתר, על התנהלותו של גיל. כך נשמעים הדברים:

"ארז: תגיד אתה סגור על עצמך שאם אתה סוגר עניינים גיל לא יחליט ללכת לבד?"

גדליה: לפני שסגרתי את העניינים, פניתי לגיל. אני אומר לך דוגרי.

...

ארז: שמע, הוא עשה הרבה בלגאן. בעקרון אמור להיות לו ראשון שלו, אבל הוא עשה המון בלגאן.

גדליה: ומי לא עושה בלגאן?

ארז: אין אם לא, הוא כבר עשה.

גדליה: איפה?

ארז: בחיפה, פה, הוא התחייב שלא ללכת הרי, ליד כולם.

גדליה: הוא לא יעשה באחריותי.

ארז: הוא עשה, מה הוא לא עשה? הוא הלך לחיפה, לירושלים ...

גדליה: גם אני הלכתי לחיפה.

ארז: וגם אילת הוא יזייף אותה. גם אתה טעית ... אבל גיל ... גם אתה טעית אני אומר לך את זה, אתה יודע את זה... נתנו מילה של אמון של כולם, אתם יצרתם סדק שעוד פעם יהיה קשה מאוד לייצב את זה. אתה יודע איפה מידת האמינות עכשיו של גיל?

גדליה: איפה?

ארז: אילת עכשיו יוצאת. הוא התחייב. תראה למה אי אפשר לסמוך עליו? הוא לקח את העבודות הקטנות האלה ברמלה, הוא היה צריך להעביר אלף שקל לכל קבלן, הוא עד היום לא העביר את הכספים האלה. אז מה? אז איך יסמכו עליו? ... לא סומכים עליו. הוא מחזיק כל הזמן את המקל בכל הקצוות, הוא לא מוכן לוותר. אני מוכן לדאוג לערבות אישית, שידאג לראשון כי גם אני רוצה חלק בסיבוב הזה.

גדליה: בראשון?

ארז: לא בראשון, אני רוצה ברחובות.

...

גדליה: למה כאילו אתה צריך להיכנס לרחובות?

ארז: למה לא? סליחה למה מישהו עשה לי חיים קלים? עכשיו היה מגיע לי חלק?

...

ארז: ... אנחנו אמרנו בסיבוב הבא מי שלא רשם אזור על שמו עכשיו ירשום אזור על שמו בפעם הבאה, נכון? אמרנו את זה לכולם? ואז בסוף השלוש שנים אנחנו אמורים לפזר את הפאזלים של זה חצי ההוא רבע, כל אחד אמור להיות לו אזור משלו, ושלו לבד. בלי כל החצאים והרבעים והחלקים וכל זה. ... אותו דבר זה גם בצפון ... זה היה הסגירה ... שנה הבאה יוצאים כלל המכרזים ובזה אנחנו סוגרים את העניין, כל אחד לכיוון שלו. אני צריך רבע פה, חצי שם. עזוב אותי, תן לי מקום אחד וזהו. אני אם השנה נגיד היה לי את רמלה על שמי, מה אכפת לי, לא מפריע לאף אחד" (שם, עמ' 3-5)

הבאתי באריכות קטע מן התמליל ממנו ניתן להסיק מספר מסקנות ביניים. ראשית, שגיל נתפש כמי שעושה "בלגאן" ומצופה מגדליה ש"ייסגור עניינים" כך שגיל לא יחליט "ללכת לבד". רוצה לומר, גיל מעורר חשש שיפגע בהבנות השונות בין הקבלנים ויגרום לחוסר יציבות – חשש אופייני לחברים בקרטל. שנית, כמו בשיחה הקצרה והקטועה בין גיל לגדליה, התמונה המצטיירת היא תמונה של חלוקת אזורי מכרזים בין הקבלנים השונים, כשלכל אחד אזור "שלו" ומצופה מן האחרים שלא "להפריע" בו או לעשות בו "בלגאן" – תמונה העולה בקנה אחד עם חילופי הדברים בפגישת מסובים. אין המדובר בחידוש הטעון פרשנות והבהרות מצד מי מן הדוברים: כל המשוחחים מדברים כבקיאים ורגילים בהלכות חלוקה ותאום מכרזים. ושלישית, בניגוד לטענות החוזרות, בניסוח זה או אחר, של כלל הסניגורים, בדבר היותו של גדליה סוכן מדיח, שהפעיל לחץ על הקבלנים וחרג מן ההנחיות שניתנו לו – ניתן להתרשם בקלות כי ארז מתנהל באופן טבעי בעולם התיאום ואינו זקוק לכל דרבון או

הדרכה מצדו של גדליה על מנת להגיע לתוצאה "הרצויה", של חלוקת אזורים ומניעת תחרות.

ובטרם ייכנס ירון לפגישה, אפנה עוד לדבריו של ארז לגדליה, המהווים חזרה על דברים שהשמיע באוזניו באותו בוקר, ולפיהם הוא אינו "לוקח צד" בסכסוך בינו לבין ירון: "אני חבר של שניכם, אותך אני מכיר יותר מאשר אותו. אין לי שום ... אני רק מנסה לפשר כמו שעשיתי עם כל הקבלנים. פה המתח הרבה יותר גדול. הלוואי ונצליח ונתיישר ונצא לדרך חדשה, הלוואי, אני מאמין שזה אפשר, דרך אגב. אבל אני לא לוקח צד, לא זה ולא זה" (ת/348א, עמ' 3).

44. כשהגיע ירון והשלושה נפנו לנושא הפגישה, הציע ירון לגדליה שייכנסו לג'קוזי. גדליה, שהבין מיד את סיבת ההצעה, הביע הסתייגות מהרעיון ואמר לירון שהם אף פעם לא היו ברמה הזו (היינו של חשד מהקלטה). גדליה הציע שיניחו את מכשירי הטלפון הניידים שלהם בצד ויפשטו גרביים ומכנסיים. ירון קיבל את ההצעה והסתפק בכך. השניים ישבו, אפוא, ושוחחו מחוץ לג'קוזי (ת/348א עמ' 12-13).

45. השיחה בין השניים החלה בליבון הרקע לעוינות שצמחה ביניהם, היינו בתחושתו של גדליה שירון "עקץ" אותו במכרז ירושלים 2007, והכחשתו של ירון שכך היה. בשלב מסוים פנה גדליה לירון בשאלה איך מונעים את מה שארע שלוש שנים קודם לכן. בתגובה לכך אמר ירון כי "אני לא רוצה לעשות דברים שהם לא חוקיים" (שם, עמ' 16). על אמירה זו חזר במהלך השיחה. כך, למשל, אמר "אני רוצה שנעשה ככה, שניקח עורך דין שמתמחה בנושא של הגבלים עסקיים. לא רוצה שנעשה משהו שעובר על החוק..." (שם, עמ' 18, וכן בעמ' 22). גדליה לא התנגד. אין חולק, כי ירון אכן פנה לעו"ד ניב זקלר, המתמחה בתחום, אולם לא נטל עמו את גדליה לפגישה, שהתקיימה ככל הנראה ב-24.6.2010 (כך עולה משיחה שקיים ירון עם זילבר, ת/300, שיחה 2392/141, עמ' 256).

46. נעצור כאן לרגע ונברר את עניין ההיוועצות. בגרסתו בחקירה טען ירון, כי ההתייעצות עם עו"ד זקלר נמשכה בין רבע שעה לעשרים דקות וכי לא שילם עליה (ת/17, עמ' 3-5). לשאלה על מה הלך להתייעץ עם עו"ד זקלר הייתה תשובתו מתחמקת "התייעצתי אתו על משהו", סרב לומר על מה, טען שנועץ בו על משהו שבתחום העיסוק שלו, טען בהמשך כי בא לשאול אותו על מכירת בית וכשנשאל באופן ספציפי מדוע היה צריך עורך דין המתמחה בהגבלים עסקיים השיב "כדי לדעת אם אני עושה דברים נכונים או לא נכונים".

בעדותו בבית המשפט טען תחילה ירון כי ההתייעצות עם עו"ד זקלר נמשכה שעה וכי שילם עליה שכר טרחה (אם כי אינו זוכר כמה). הוא לא ביקש ממנו חוות דעת כתובה, שכן לא יכול היה לעמוד בעלות הכרוכה בכך. לשאלה מה הציג לעו"ד זקלר במהלך הפגישה השיב כי הציג לו "את המצב שבו אני הולך להגיש הצעה ואני רוצה לעשות הסכם עם קבלן משנה והוא אמר לי תשמע, ככלל אם קבלן המשנה לא עומד בתנאי הסף אתה יכול לעשות אתו הסכם, ... אבל אם הוא עומד בתנאי הסף זו בעיה" (עמ' 2610-2611). מכלל הן אתה שומע לאו: ירון לא הציג לעו"ד זקלר את מלוא העובדות, היינו שגדליה השתתף בסיוור הקבלנים ורכש את מסמכי המכרז. כך גם לא הציג לפניו עובדות נוספות, הכרוכות במגעים שקיים עם אחרים בנוגע למכרז, ושעליהן נעמוד במקומות המתאימים. מכל מקום, גם לדברי ירון, עו"ד זקלר הזהיר אותו מפני עשיית הסכם עם קבלן היכול לעמוד בעצמו בתנאי הסף, אזהרה שירון לא התכוון לשעות לה, כפי שעולה מן הראיות שכבר פורטו ושעוד יפורטו. ועל כל אלה, עו"ד זקלר לא זומן לעדות על ידי ירון וממילא לא שמענו מפיו מה היו העובדות שהונחו לפניו בעת שהתבקש ליתן ייעוץ ומה הייתה העצה שנתן על יסוד עובדות אלה. אדגיש, כי נעלה מכל ספק בעיני שלא ניתן לרתום את עו"ד זקלר למתן עצה בלתי חוקית או ליצירת הסכם בלתי חוקי וכי ממילא לא נתבקש לעשות כן. ירון לא ההין לטעון אחרת.

על כל אלה אוסיף, כי עיון בתמליל שיחת הג'קוזי במלואו, כפי שנעשה עתה, אינו מותיר מקום לספק שירון לא התכוון כלל ועיקר להיוועץ בעורך דין על מנת שלא לעבור על החוק. הכוונה האמתית הייתה, כלשונו של ירון "שלא נעשה טעויות" וכפי שפרש את הדברים ארז מיד לאחר מכן: "צריך לדעת באמת כמו שאמרת איך להביא את זה לקווים הישירים של החוק ולא לטעות בזה בדרך" (ת/348א, עמ' 18). ובמילותיי שלי: לנסח את ההסכם כך שייראה כעומד לכאורה בדרישות החוק, כשהכוונה האמתית העומדת מאחוריו לא תיחשף.

47. ואכן, דקות ספורות לאחר חילופי הדברים הללו הציג ארז את תפישתו, ולפיה "לא צריך להילחם, מבחינת כמות עבודה, מבחינת שכר עבודה... אם היו כולם זורמים עם כולם אין קטע של האגו. היו זורמים והיה אפשר, כמו שהיום המחוז פה הוא בשמיים, יכל להיות בכל מקום אחר בארץ. מה מונע? למה רעננה צריכה לעמוד על מיליון מאה ומשהו ואשקלון צריכה לעמוד על ארבע מאות תשעים?" (שם, עמ' 20-21). הדברים ברורים: ללא מלחמות (= תחרות) וללא אגו, ניתן יהיה להעלות את מחירי המכרזים בדומה למה שקורה בירושלים, שהמחירים בה "בשמיים". ובהמשך, לאחר שגדליה שאל את ירון מה עושים

אחרי שהולכים לעורך דין, התערב שוב ארז ואמר: "גשו ישר ת'כלס לעניין חבל. לפי דעתי הכל פתור, הכל אפשר להסתדר, חשוב שתגיעו לסידור .. שאפשר יהיה לעבוד בשקט כולם וכולם יהיו מרוצים ... חשוב שתלבנו את העניינים, סגרו את הפינות ... אי אפשר להתחמק מזה, צריך לפתור את זה ובזה נגמר הסיפור. כמובן שיש לזה השלכות מעבר לזה, כל הסיפחים שהם הגיעו למכרז גם בהם נטפל, אני מדבר על הצפוניים ועל ... עוד כאלה ואחרים. זהו, אתם רק צריכים אתם להגיע ביניכם להסכמה ומפה אפשר לפעול קדימה כי אם לא מגיעים להסכמה פה יהיה קשה מאוד להתחיל ... לסגור את כל הקצוות. ... גדליה זרוק מה שיש לך להגיד, שים על השולחן" (שם עמ' 23). על כך הגיב גדליה שהוא מבקש לראות תחילה מה מציע ירון, שבינתיים לא אמר כלום חוץ מרצונו ללכת לעו"ד. לנוכח דבריו המפורשים של ארז לפיהם יש "לסגור את הפינות", להימנע ממלחמות ולטפל ב"סיפחים", דוגמת הצפוניים, שההינו להגיע לסיור הקבלנים, לא נשמעה כל הסתייגות של ירון האומרת כי הדברים הללו אינם מקובלים עליו באשר ברצונו לפעול על פי החוק.

48. בשלב זה ביקש ירון לצאת לשירותים, ובזמן היעדרו התנהל בין ארז לבין גדליה הדו-שיח הבא:

"ארז: ... נורי תנקבו במחיר ... חבל על זמן ...

גדליה: הוא לא מדבר. מה אתה רוצה שאני יכתוב לו את התנאים? הוא רוצה את המכרז, הוא לא רוצה ... הוא לא יסכים שאני ייקח אותו, למרות שהוא כבר הוא לא שלו, הוא כבר של ורד בר. כל הזמן הוא זה ... בוא, שיגיד מה הוא רוצה לשים.

ארז: אני לא ... כאילו אני פייר, סבבה, הכל בסדר ...

גדליה: לעבוד ביחד לא הולך, נכון?

ארז: ארבע מאות בכל שנה הולך?

...

גדליה: ומה עם גיל?

ארז: עוד פעם זה בעיה, גיל מובטח לו את ראשון, כאילו אין ... אין אה ... תקשיב...

גדליה: רגע, אבל למה לרדת כאילו? למה לרדת?

ארז: אני יגיד לך מה שאני רואה מהצד, נוספו פה עוד משקולות, נוספו פה עוד דברים

גדליה: איזה משקולות?

ארז: נוספו פה ורד בר ונוספו פה עוד כאלה ואחרים ... אני חושב שיוצאים לדרך חדשה, נורי ... קח ארבע מאות כל שנה, תגיעו להסדר, תלחצו ידיים צאו לדרך...

גדליה: ... ואיך מקבלים את זה?

ארז: תגיעו לנקודה אחי, משא ומתן עושים בחדירה ישירה, לא ... אין סחור...

גדליה: תשאל אותו אם הוא מוכן לשלם ארבע מאות

ארז: אני יודע שהוא הציע שלוש מאות, אתה ביקשת חמש מאות, אני אומר תלכו באמצע" (ת/348א, עמ' 25).

כשחזר ירון והצטרף אליהם, השיב לשאלתו של גדליה על המחיר של מכרז ירושלים, שלהערכתו מדובר בסביבות 2.5 מיליון ₪ והעיר כי לא ניתן להעלות עוד את המחיר במכרז זה. גדליה שאל אם אינו חושב שהמחיר הוא 2.9 מיליון ₪ ותשובתו של ירון הייתה שיכול להיות אם כוללים את "הדברים מסביב" ואת ההצמדות, אולם בכל מקרה "אי אפשר לדעת את המחיר".

או אז פנה ארז לירון והציג לו את האפשרות של פשרה בינו לבין גדליה על סכום של 400,000 ₪, והוסיף כי גדליה מוטרד מן השאלה כיצד "עושים שעוד הפעם לא יהיה את הסיבוב הזה? ... איך אנחנו מגבים את זה?" ארז המשיך והציע שתי אפשרויות לעניין זה: נאמנות של אחד מן הקבלנים או נאמנות של מישהו אחר שהם סומכים עליו. בהמשך השיחה הביע גדליה היסוס לגבי התמורה שיקבל, המהווה מבחינתו ירידה בסכום יחסית למה שהובטח לו לפני שלוש שנים (ושלא מומש בגלל זכייתה של ורד בר), כשבנוסף צפוי שירון ידרוש ממנו "לקחת את גיל עליו" (שם, עמ' 26). וכך ממשיכה השיחה:

"ארז: אתה המטרה שלך היא לקחת את גיל עליך, אין מה לעשות, הבאת ... מה שנקרא, תחזיר ... גיל יקבל הבטחה מסוימת לגבי האזור שלו, שהוא רוצה בשנה הבאה, שינמיך פרופיל, הוא יקבל את האזור שלו. אם הוא ימשיך להשתולל אין, אין שליטה

גדליה: כל סכום שאני יקבל הוא מקבל ממנו את החלק שלו ...

ארז: אין לי שום בעיה, זה עניין שלכם, אתם החלטתם

גדליה: אין מה לעשות, חבר זה חבר, הוא חבר ואני לא משאיר חבר בדרך, נקודה

...

ארז: ... גיל שלך, טפל בו. זוהר כץ ודרור לזרוביץ' לכל אלה, נטפל בהם גם ... עכשיו נכון שאתה אומר לעצמך זוהר יאללה ירון יוותר לו. לא מדויק.. זוהר רוצה שדרור לזרוביץ' ירד לו מהחלק שלו בחיפה שיש לו עשרים אחוז, הוא רוצה להעביר לו את עפולה, את רוזנר הוא רוצה לתת לירון ..." (שם, עמ' 27-28).

49. עתה, לאחר שהשלושה ליבנו ביניהם את האינטרסים ואת ה"חלוקות" של מי מבין אלה שהופיעו לסיור הקבלנים, חזרו לדבר על ההסכם שעל הפרק. בין היתר, על החשש

שהביע גדליה כיצד יגן על האינטרסים שלו תמורת הימנעות מתחרות. להלן השיחה בין

השלושה בעניין זה:

"ארז: ... בונים אמון, לוקח זמן, תמיד אני לוקח את זה בחשבון שאם עושים [מילה לא ברורה] גדול תמיד מישו יכול לבוא לתת סטירה מהצד. אבל עכשיו הולכים על בטוח, זה אומר כמו שעשינו בהרבה מקומות אוספים את כל הניירות מכולם. אין דבר כזה, סופרים הכל חתום הכל נמצא, כל אלה שיש מהם חשש, כמו שעשינו ברמלה, ממלאים את המעטפה, מכניסים עם הפרטים שלהם.

גדליה: בסדר, הכל טוב ויפה, בוא נגיד על הסכום שאנחנו נתפשר בסופו של דבר. איך אני מבטיח את עצמי, בוא ...

ירון: מה אתה רוצה?

ארז: צ'קים מראש, לא יודע, נאמנות.

...

גדליה: זה לא ... אם אני נותן לו את הזה, הוא לא יכול לתת לי את הצ'קים אם אני נותן לו את המעטפה שלי ושל גיל חתומה עם ערבות עם הכל?"

ארז: את הצ'קים? אתה מקבל עליך? ... הצ'קים יופקדו בנאמנות עד אחרי ההגשה?

...

גדליה: ...אתה סומך על מישו בנאמנות?

ירון: לא, לא אני לא סומך על אף אחד בנאמנות...

גדליה: והוא יודע, ירון יודע שאם אני לוקח צ'ק, הצ'ק הזה יותר בטוח מכל מקום אחר, אני לא נוגע בו.

...

ארז: אני דרך אגב חושב שכל מי שרוצה נתח מהעוגה צריך לעמוד בכל התנאי סף ולהגיש את זה כגיבוי, ככה אני חושב.

גדליה: אין בעיה, נגיש לו גיבוי, נגיש לו ערבות, נגיש לו הכל" (שם, עמ' 29-30)

כאן המקום לציין, כי לאחר חילופי דברים אלה, המעידים בבירור על כך שהמדובר בתיאום מכרז, כשגדליה מתחייב למסור לידיו של ירון את מעטפת המכרז שלו ושל גיל, כשהיא חתומה ומלאה, תמורת שיקים שיהוו תשלום עבור אי תחרות, וכשארז מבהיר כי לטעמו כל מי שרוצה "נתח מהעוגה" צריך להיות קבלן העומד בתנאי הסף ועליו להגיש הצעת גיבוי, חוזר ירון לעניין ההיוועצות עם עורך דין: "אני רוצה שניפגש גם שנעשה את הדברים בצורה חכמה, נתייעץ עם בן אדם" (שם, עמ' 31) – אם היה עוד ספק לשם מה צריך להיוועץ בעורך דין.

50. הדוברים התכנסו לסיכום. גדליה הסכים לתת לירון את ההצעה שלו, ארז הוסיף ש"צריך לסגור את זה עוד מחר" וכי הוא עצמו צריך לנסוע לצפון "כדי לדבר עם הצפונים" (שם, עמ' 31). בהמשך השיחה הבהיר גדליה לארז כי מבחינתו, חלק מהעסקה הוא שארז "לא יפריע" לגיל בראשון לציון (שם, עמ' 32).

51. על גרסתו של ארז עוד אעמוד בהרחבה, אולם כבר כאן אעיר כי לנוכח האמור לעיל, אין בידי לקבל את טענתו לפיה סבר כי שיתוף הפעולה המתקדם בין גדליה לבין ירון הוא חוקי, או כדבריו "ברור לי שזה התקשרות לגיטימית. ברור לי שזה מעורב בעורך דין. ברור לי שכל העסק הוא אמתי. אין פה שום דבר שהוא חריג. הוא לגיטימי ביותר. מה לא ראיתי בזה שום דבר מוזר" (עמ' 3467 לפרוטוקול). איסוף "הניירות" עליו הוא מדבר, מילוי המעטפות עבור האחרים עם הפרטים שלהם, שיחה עם "הצפונים", הגשת הצעות גיבוי על ידי קבלנים העומדים בתנאי הסף ועוד כהנה וכהנה דיבורים שהובאו לעיל, אינם מתיישבים עם תום לב ועם הבנה כאילו המדובר בהתקשרות לגיטימית המגובה בהסתמכות על עצתו של עורך דין מומחה.

ביטוייה של פגישת הג'קוזי בשיחות מואזנות שהתקיימו אחריה

52. זמן קצר לאחר שעזבו גדליה וירון את ביתו של ארז, התקשר ארז לאחיו, רונן, ודיווח לו על הפגישה (ת/300, שיחה 1370/143, עמ' 188). על כך שגדליה התחייב ליטול אחריות על גיל; שהוא עצמו התחייב שלא יפריע לגיל בראשון ובלבד שגיל לא יפריע במכרז הגיזום באילת, העומד להתפרסם. בהמשכה דיווח לרון שגדליה רצה "700" תמורת ירושלים. לשאלת רונן "זה עבודה או מזומן בלי כלום?" השיב ארז: "מזומן, הורדתי אותו ל-400 לכל שנה". על הסבריו של ארז לשיחה זו אעמוד כשאבחן את הראיות כלפיו. מכל מקום, כבר כאן אומר, כי פשוטם של דברים, שלגדליה הובטח סכום של 400,000 ₪ לשנה מבלי שיעבוד. ובמילים אחרות – תמורת הימנעותו מתחרות.

השיחה בין השניים התחדשה כעבור מספר דקות (ת/300, שיחה 1371/143, עמ' 190), כשהפעם רונן התקשר לארז ושאל כמה אמור "לצאת להם" (קרי, לאחים מיארה) מהמכרז של ירושלים, או שמא המדובר בתמיכה בירון בלא תמורה. על כך השיב ארז כי התמיכה מבחינתם היא ללא תמורה אולם הוסיף כי לתמיכה בירון "יש הרבה השלכות". בהמשך סיפר ארז לרון שירון הפשיט את גדליה, שגם ירון התפשט, שהשניים הרחיקו מעליהם את הטלפונים הניידים והכל על מנת להבטיח שלא תהיה הקלטה. לשאלת רונן מה יקרה אם גדליה הקליט את ירון השיב ארז: "מה קרה לך? יזיין לו ת'צורה". ובמילים אחרות, ארז

הבין הבן היטב שדבר אין בין התנהלות לגיטימית לבין אותה שיחה, בניגוד גמור לאופן בו ניסה להציג את הבנתו בבית המשפט, כאילו הייתה זו התקשרות לגיטימית.

53. שיחה נוספת שניהל ארז בבוקר למחרת הייתה עם קבלן גיזום ושמו יוני ממך (ת/300, שיחה 1382/143, עמ' 202). ארז דיווח בשיחה על "פגישת הפסגה", כלשונו, בין ירון לבין גדליה שהתקיימה בביתו, בג'קווי. לדבריו, "סגר להם את הפינה" (קרי: הביא אותם להסכם). עוד דיווח ארז ליוני שזוהר "הביא לירושלים את דרור מאלונים", אולם הסביר לירון שהמדובר ב"גיבוי" בלבד. ושוב לפנינו עדות להבנתו של ארז את המתרחש: הקשר בין הצעת גיבוי לבין הגשת הצעה תחרותית הוא קשר הפוך.

54. גם ירון לא מילא פיו מים. עוד באותו לילה שוחח עם שמואל זילבר ועם מאיר רוזנר (ת/300, שיחות 1809/141, עמ' 193 ו-1813/141, עמ' 198, בהתאמה). בשתי השיחות דיווח ירון על כך שנפגש עם גדליה אולם הוסיף כי אינו מעוניין לדבר על כך בטלפון.

ולבסוף, למחרת, בשעות הבוקר, התקשר ירון לאסא (ת/300, שיחה 1870/141, עמ' 201; פרוטוקול עמ' 2870) לשאלתו של אסא "נו?" השיב ירון שהוא ייפגש אתו. בשיחה הטלפונית לא מסר לו דבר מן הפגישה. בבית המשפט, לשאלתו של עו"ד ליבאי האם דיווח לאסא ולפרץ על הפגישה עם גדליה, על תוכנה או על משהו ממנה השיב בשלילה (עמ' 2725). אלא שבחקירה הנגדית, לאחר שהושמעה לו השיחה הנדונה, אישר ש"יכול להיות" כי מטרת הפגישה עם אסא הייתה לעדכן אותו בעל פה על הפגישה מן הלילה הקודם עם גדליה, והוסיף כי אינו מכחיש שאסא היה בסוד העניין שהוא (ירון) הולך לגייס את גדליה כ"נותן תעודות" (היינו כמי שמחזיק בתעודת גוזם מומחה), ובהמשך החקירה הנגדית: "על הפגישה הם [קרי אסא ופרץ] ידעו. תוכן הדברים או מה עומד מאחורי זה, הם לא ידעו" (עמ' 2870-2871). כפי שעוד נראה, אסא ופרץ ידעו גם ידעו.

מגעים עם זוהר כץ לאחר פגישת הג'קווי

55. כבר עמדנו על כך שלסיוור הקבלנים הראשון הגיע דרור לזרוביץ', קבלן צפוני מחברת אלונים; כי עובדה זו הטרידה את ירון; כי הוא שוחח על כך עם זוהר כץ בערבו של יום הסיוור והלה הבטיחו כי לזרוביץ', העומד בתנאי הסף, נשלח על ידו רק כדי לספק לירון הצעת גיבוי נוספת; כי גם בפגישת הג'קווי שוחחו על כך, וארז חיווה דעתו שזוהר מעוניין

להוציא את מאיר רוזנר מעפולה ולהעבירו לידי ירון, או אז יוכל להוציא את דרור מחיפה ולהעבירו לעפולה. ארז הבטיח במהלך הפגישה "לטפל" בזוהר ובדרור לזרוביץ.

למחרת פגישת הג'קוזי שוחח ירון עם זוהר והשניים קבעו להיפגש באותו יום (22.6.2010), בשעות הצהריים (ת/300, שיחה 1845/141, עמ' 206). דקות לאחר מכן התקשר זוהר לארז (ת/300, שיחה 458/139, עמ' 211) וביקש להתעדכן במתרחש במרכז ירושלים, שכן הוא עומד להיפגש עם ירון במהלך היום. זוהר ביקש לדעת "איך זה הולך להתחלק" וארז דיווח לו על פגישת הג'קוזי, שבמהלכה דרש ירון מגדליה להתפשט בשל החשש ממכשירי הקלטה. ארז המשיך ואמר "מה שאני הבנתי שגיל בא להפריע בשביל שאני אתחייב שאני לא אפריע לו בראשון. אז אמרתי תראה כמה אני מנסה להגיע להסדר עם כולם בסוף אני זה שגורם לבלגאן עם כולם. הם באו לחיפה כדי שאני ארד מרמלה, הם באו לירושלים כדי שאני ארד מראשון, שאני בכלל לא רוצה את ראשון ולא את זה". ועוד אמר ארז לזוהר כי "גדליה מקבל את החלק שלו מירושלים ... דברו על סכום מסוים, לא לטלפון, דברו על סכום מסוים, הגיעו לפשרה, לא נמוך בכלל ... פחות משנים קודמות". לשאלתו של זוהר אם רמי (ברזילאי) היה בסיוור השיב ארז בחיוב, שרמי היה חמש דקות וברח אבל נוכחותו "נספרה" שכן אשתו של ארז נרשמה כנציגתו של רמי בסיוור. זוהר התעניין לדעת "מה רמיי" ועל כך השיב ארז: "לא, אף אחד לא מפריע לירון כאילו הם מסתדרים אז נותנים לירון גיבוי מלא". ארז הוסיף כי קשה לו מאוד עם זה "אבל זה למען הכלל". לטענת ארז, ירון ואסא אמרו לו שאם יזכו בירושלים הוא (ארז) ירוויח מכך ותגובתו לשניהם הייתה "אמרתי לשתיים תקשיב אני אומר לכם מעכשיו אני לא רוצה ממכם כלום, פשוט תעזבו אותנו בשקט בכל המקומות השניים. זהו, אני אומר לו אני מתחייב בפניכם, לא רוצה ממכם כלום, סך הכל תעזבו אותנו בשקט. התחייבנו לעזור לכם, הנה אני פה נציג של כולם לעזור לכם, זהו. תפתרו לנו את הבעיות שלנו כשאנחנו נצטרך אתכם וזהו. אז הם התחייבו אבל אתה יודע, אני לא יודע עד כמה זה יהיה חזק אחר כך". ועוד אמר ארז לזוהר כי הוא שמח על כך שירון קיבל "סטירה מצלצלת" משמואל זילבר, שהתבטאה בכך שהדריך את גדליה ואת גיל. בכל הנוגע לפגישה היעודה עם ירון הציע ארז לזוהר שיגיד לירון מה שהוא רוצה, שכן לירון אמר "שב עם זוהר כאילו זה עדיין לא נסגר עם גדליה וזה. הסברתי להם שיש את זוהר עדיין, צריך לשבת איתו לראות מה עוזרים בשבילו, מה סוגרים אתו ... לא, אמרתי להם זה לא כזה מובן מאליו ... אני סומך עליך שתוציא את המרב". זוהר, שאמר לארז כי אינו יודע מה לדרוש מירון, הוסיף בהרהור שני כי הוא יכול לדרוש את החלק של מאיר רוזנר בצפון, אולם ארז העיר כי הוא חושב שתהיה לו שם בעיה כי "השלישייה בעפולה ... סגרו שהם כאילו ביחד ואם מישהו לא נמצא אז כביכול זה נשאר ביניהם, כאילו אין מצב להכניס את דרור במקום א' או במקום ב'".

56. יצוין, כי הן אסא והן ארז נחקרו על ידי עו"ד ליבאי על השיחה המובאת לעיל. אסא הכחיש את קיומה של השיחה בינו לבין ארז, עליה דיווח ארז לזוהר (עמ' 3168) ואילו ארז הפגין זיכרון סלקטיבי: בעוד שאת השיחה עם זוהר זכר היטב והודה באמירת הדברים, טען כי אינו זוכר שאמר לאסא את שצוטט מפיו (היינו שהאחרים לא יתחרו בהם ובלבד שירון ואסא "יעזבו אותנו בשקט") ולשאלה מדוע, אם כך, אמר את מה שאמר לזוהר השיב "אז אמרתי" (עמ' 3512-3513). הסבר – אין. נשוב לשיחה זו כשנבחן את מודעותו של אסא להסדר הכובל.

57. משיחתו של ארז עם זוהר ניתן להתרשם, שידו של ארז בכל. האינטרס שלו הוא להביא את הקבלנים הגדולים לידי הבנות, על מנת שהקטנים יותר יוכלו ליהנות מ"המקומות השניים". ועל מנת לעשות "סדר" בין הגדולים, יש להסיר מעל הדרך "אובסטרוקציות" דוגמת גיל וגדליה, איש כמידת ה"בלגאן" שהוא יכול לגרום. הכל, חוץ מהתנהלות לגיטימית יש כאן. כך גם ניתן להתרשם בבירור, כי ארז פועל באופן עצמאי, מתוך אינטרסים שלו, משיא עצות ומנסה לפשר, בלא כל צורך בדחיפה מגדליה על מנת שיעשה זאת. וכפי שהסביר לאחיו רונן, לתמיכתם בירון יש "הרבה השלכות".

58. ירון וזוהר נפגשו מאוחר יותר באותו יום, ולאחר הפגישה דיווח ירון למאיר רוזנר כי היה עם זוהר "עד עכשיו" (ת/300, שיחה 2047/141, עמ' 226) וכי "בעניין שלך יהיה בסדר, אל תדאג. לא, לא הסכמתי לזה עשיתי משהו אחר ... בעניין שלך משאיר אותו דבר". החשש מפני דרור לזרוביץ' הוסר, אפוא, מרוזנר, במסגרת המגעים המתנהלים לשם תיאום מכרז ירושלים. ללמדך עד כמה הדברים קשורים זה בזה.

קשר נוסף בין ירון לבין זוהר נוצר למחרת, ב-23.6.2010. זוהר נזקק בדחיפות לצוות עבודה בפארק עין חמד. תחילה התקשר לארז על מנת לקבל את הסיוע הנדרש (ת/300, שיחה 580/139, עמ' 236). ארז לא יכול היה להיענות לבקשה והציע לזוהר שיפנה לירון. השיחה בין השניים נסובה, בין היתר על סיור הקבלנים לקראת מכרז ירושלים. ארז הסביר לזוהר ש"רמי בא לתת גיבוי", ו"שאינ כלום, רק גדליה, הוא פותר את הבעיה". לשאלת זוהר מה רוצה גדליה, האם הוא רוצה לעבוד או "לשבת בלי כלום" השיב ארז "לא, לא, הוא לא רוצה לעבוד והשני לא רוצה שהוא יעבוד אצלו". ארז הוסיף כי גדליה רצה 700, ירון ביקש אותו שיציע בשמו לגדליה 500 "כמו בשנה שעברה" ארז הציע 300 והצליח להוריד את גדליה ל-400 לכל שנה. לשאלה נוספת של זוהר השיב ארז כי רמלה כולה "של גדליה" (וראו על כך בפרק העוסק בחמשת מכרזי הדרום) ואילו באשקלון, בפעם הבאה, יהיה לגדליה שלישי.

בסוף השיחה סיכם ארז ואמר "אני מקווה שירון ואסא באמת יזכרו שאנחנו עוזרים להם ולא בעוד שבועיים הם ישכחו מי ואסא ימשיך עם הפלצף שלו".

ואכן, בעצתו של ארז פנה זוהר לירון והלה הבטיח לו שישלח צוות עובדים לעין חמד (ת/300, שיחה 2165/141, עמ' 243).

בסוף היום התקשר ירון לאסא ודיווח לו על בקשת הסיוע של זוהר. ירון הוסיף, כי זוהר חייב לו כסף כבר שנתיים ואינו משלם, "אני אעזור לו אבל, אתה יודע למה, שלחתי לו מרסקת לפני שנתיים. רק ההובלות עלו לי אל תשאל איזה שבועיים ולא קיבלתי ממנו שקל ... זה זמן רגיש עכשיו, אני אעשה לו את זה, הוא נתקע, הוא בבלגאן אם לא".

בל נשכת, שהמדובר בתקופת ההתמודדות על מכרו ירושלים, "זמן רגיש", ואסא "יודע למה" מתכוון ירון לסייע לזוהר, על אף שזוהר חייב לו כסף ואינו פורע את חובו.

ביטול המכרז

59. ב-24.6.2010 הודיעה חברת החשמל על ביטול המכרז, עקב טעות שנפלה בו. אין חולק, כי תשומת ליבה של חברת החשמל לטעות הופנתה על ידי אסא, באמצעות אחד מעובדיו. אותו עובד, איקא רוזנר שמו, דיווח על כך לירון לאחר מעשה. ירון כעס על כך, ראה בהתנהלותו של אסא מעשה טיפשי שגרם לו נזק גדול והביע את דעתו זו בשיחותיו עם אותו עובד ועם שמואל זילבר (ראו שיחות ת/300, 2703/141 עמ' 299; 2733/141, עמ' 301). כעסו של ירון הובא לידיעתם של אסא ופרץ. אסא התנצל על התנהלותו לפני ירון (ת/300, שיחה 2987/141, עמ' 314) והסביר כי לא העלה בדעתו שכתוצאה מהפניית תשומת הלב לטעות יבוטל המכרז. בשיחה אחרת (ת/300, שיחה 3507/141, עמ' 314), הסכים פרץ כי כעסו של ירון מוצדק אולם הסביר לו שכוונתו של אסא הייתה טובה וכי סבר שיועיל בכך לירון. גם בכך יש כדי ללמד כי מלכתחילה היה שיתוף פעולה מלא בין ירון לבין האחים קופר, וכי ירון לא העלה על דעתו להגיש הצעה מטעמו.

שיחה נוספת אליה יש להפנות במקום זה היא שיחתם של ארז וגדליה שנערכה אף היא בעקבות ביטול המכרז (ת/300, שיחה 2056/153 מ-24.6.2010), במהלכה הביע ארז את דעתו שהייתה זו שטות לבטל את המכרז בשל הטעות בה מדובר אולם, "שום דבר לא השתנה

הכל נשאר עומד בעינו, הכל כרגיל". בשיחה נוספת בין השניים מאותו יום (שיחה 2093/143, עמ' 304) נשמע גדליה כשהוא מביע חשד שמא ביטול המכרז הוא תולדה של תרגיל ("קאץ" בלשונו) של קבלנים המנסים לגרום לפסילת משתתפים פוטנציאלים. ארז הרגיע אותו, הסביר לו שערך בדיקה וכי המדובר רק בטעות סופר שנפלה במכרז, והוסיף **"אנחנו סגרנו סגור גמרנו ... תמשיך כרגיל, הכל סגור כרגיל. אין שום שינוי הכל סגור"**.

סיור הקבלנים השני

60. בעקבות המכרז שבוטל פורסם מכרז חדש (ת/146) שהמועד האחרון להגשת הצעות בו נקבע ל-8.7.2010. סיור הקבלנים נקבע ל-1.7.2010.

61. מספר שיחות העוסקות בסיור, ושהתקיימו לפניו ומיד לאחריו, יובאו להלן.

ב-24.6.2010 התקשר ברזילאי לירון (ת/300, שיחה 2665/141, עמ' 297). במהלך השיחה הביע תהייה שמא יגיעו לסיור החדש פחות אנשים, ובהמשך הביע תקווה ש"גדליה אולי ישכח מזה ולא יגיע". ירון השיב שאין סיכוי שכך יקרה. כשעתיים לאחר מכן התקשר ארז לברזילאי (ת/300, שיחה 632/137, עמ' 298). במהלך השיחה אמר ברזילאי לארז שאם לא קנה [מעטפה], הוא אינו צריך לבוא. בתגובה השיב לו ארז שהוא ילך לסיור כנציגו: **"אני אהיה נציג שלך ככה אף אחד לא יידע מה מו מי"**. על כך השיב לו ברזילאי **"בדיוק בסדר"**.

כעבור ימים ספורים, ב-27.6.2010, התקשר ירון לארז (ת/300, שיחה 2493/143, עמ' 325). השיחה נסבה על המכרז בכללותו, ובין היתר על שאלת עמידתו של גדליה בתנאי הסף. בהקשר זה אמר ארז לירון ש"לפי דעתי הוא עדיין לא עומד בכל התנאים, בגלל זה הוא מפחד ... אבל הוא עושה את כל המאמצים לעמוד בתנאים". ירון הסכים במהלך השיחה עם מסקנתו של ארז לפיה אין לגדליה שמונה גוזמים מומחים, אולם הוסיף כי **"זה לא תנאי הסף. זה אחר כך צריך לבוא. לא בתנאי הסף"**. בתחילת השיחה הביע ירון חשש **"שלא יגיעו לנו אורחים שלא צריכים להגיע עוד הפעם. כאילו שיהיה פחות או יותר מה שהיה"**, ובמילים אחרות, שהסיכומים שהושגו בקשר למכרז שבוטל, יעמדו בעינם ולא יהיו הפתעות. לעניין סיור הקבלנים הצפוי דיווח ארז לירון כי **"אני אבוא נציג של רמי וזהו. אף אחד לא צריך לדעת מה מו מי. הם לא צריכים לדעת שאני נציג של רמי, אני נכנס יוצא וזהו"**.

באותו יום התקיימה שיחה בין ארז לבין גדליה (ת/300, שיחה 2428/143, עמ' 320), במהלכה הביע גדליה ספק אם ירון באמת "יסתדר אתו", כשאת החשש הוא תולה בעמדתו של אסא: "החבר שלו שמה מפריע לו קצת, אסא". ארז הפיג מיד את חששו: "לא, גם אסא דיבר אתי ... הם מבינים שכדאי להם להסתדר". אסא הכחיש, יש לומר, קיומה של שיחה בינו לבין ארז בעניין זה (עמ' 3169) ואילו ארז טען כי הבין שמדובר בעסקת עבודה (עמ' 3475) – טענה שכבר בשלב זה ניתן לקבוע כי אינה מתקבלת על הדעת לנוכח כל המובא לעיל. הדברים יתחווירו ביתר שאת בהמשך.

השיחה הרלוונטית הבאה (ת/300, שיחה 2671/143, עמ' 336) התקיימה ב-28.6.2010, בין ירון לבין ארז. במהלכה נשמע ירון שואל את ארז: "אז מה אתה מבין ממנו? שיש כיוון איתו או שהוא עושה מאחורי הקלעים דברים. מה אתה מבין?". על כך השיב ארז: "לא לא לא, אני מבין ויודע שהוא הולך למה שסגרנו. הכל סגור, הכל תקין והוא בגלל שהוא לא נראה לי שהוא עדיין לא סגור את כל המסמכים עד הסוף אז הוא מפחד, אז הוא מנסה להתכונן. אבל הוא מבחינתו סגור שמה שסגרנו ונגמר הסיפור, סגור".

בסיוור הקבלנים, שהוקלט על ידי גדליה (ת/349, התמליל ת/349א) שאל גדליה את ארז אם "ורד בר לא משחק יותר ... עם ירון, עם זה" וארז השיב "הכל כרגיל, הכל. שום דבר. הכל נשאר אותו הדבר ... אם זה לא [מ.ל.ב.] הסגירה שלנו, מה שסגרנו קבוע, שום דבר לא השתנה". דבריו אלה של ארז עולים בקנה אחד עם מה שאמר יומיים קודם לכן לירון: עומדים בסיכומים. לפי ההקשר נעלה מכל ספק כי המדובר בסיכומים שהושגו בפגישת הג'קוויזי.

ביום סיוור הקבלנים (1.7.2010) התקשר ירון לאסא (ת/300, שיחה 4232/141, עמ' 364) ולשאלתו של אסא אם יש חשיבות שהוא יגיע, היינו האם נכון להראות "את החשיבות של העניין בשבילי" השיב ירון בחיוב. ושוב יש ללמוד מחילופי דברים אלה כי השניים הולכים יחדיו, כפי שנועדו.

62. בערבו של יום התקשר זוהר לארז (ת/300, שיחה 1773/139, עמ' 382) ושאל "מה סגר עם גיל". ארז השיב: "לא יודע, זה ביחד. גיל ביקש שלא יפריעו לו בראשון". הוא עצמו אינו מפריע לאף אחד: "היה סיכום שאני לא מפריע. היה סיכום שההוא לא מפריע. קניתי רק בשביל לעזור לו כאילו להגיע להסדר, שום דבר מעבר לזה". לשאלתו של זוהר "אז מה גדליה 300 בשנה?" השיב ארז כי כך מסתמן, אם כי זה עוד לא נסגר והוסיף: "תראה אסי בא אמר מה?? אבל לתת לו מי אמר שאני אתן לו. אמרתי לו, עניתי לאסי פשוט תגייד לי,

אמרתי לו תגייד לי מה אתה חושב לעצמך? שזה שלך? נולדת עם זה בפה? הוא יכול להתמודד, הוא עומד בתנאים. הוא הכל, הוא רוצה להתמודד. אתה רוצה להתמודד תתמודד, אתה רוצה לקחת את זה במחיר טוב בלי להתמודד אז תשלם. זה עולה כסף."

לא יכולות להיות מילים מפורשות יותר, המעידות על תובנתו של ארז לפיה המדובר במניעת התחרות במכרז תמורת תשלום למי שעשוי להוות איום תחרותי; לפיה יש סיכומים שהאחד אינו "מפריע" לשני, איש על פי האזור ש"הוקנה" לו; ולפיה קונים מעטפות מכרז שלא על מנת להתמודד אלא על מנת לעזור, למי שרוצים לעזור לו, להגיע להסדר. גם לשיחה זו נשוב עת נדון בהרחבה במודעותם של אסא ושל ארז להסדר הכובל.

בין סיור הקבלנים לבין הפגישה בבית זית והגשת ההצעות למכרז (1.7.2010 – 8.7.2010)

63. למחרת סיור הקבלנים, ב-2.7.2010, התקשר ירון לגדליה והשניים קבעו להיפגש בסטף (גדליה, עמ' 190). לקראת סוף השיחה (ת/350א, עמ' 15), לאחר שירון סיכם עם גדליה שהוא ישוחח עם עורך הדין שלו (עו"ד יוסי גוטגליק), אמר גדליה: "סגרת הכל עם זה, ירון שלא לא רוצה להגיע ליוסי אני אגייד לך, לא רוצה להגיע ליוסי ושמה אנחנו מתעוררים כאילו על חילוקי דעות. איך אתה סוגר עם אסא ועם [מ.ל.ב.]?" לשאלתו של ירון "מה אתה רוצה? תגייד לי מה שאתה רוצה" השיב גדליה: "מקובל עליך מה שסגרנו אצל ארז? ... אמרנו אתה נותן לי צ'ק במקום בחתימה" וירון ענה: "אני אתן לך את הביטחון שלך". בהמשך נשאל ירון על ידי גדליה: "מה עם אסא הוא לא מגיש?" ועל כך השיב ירון: "יגיש, אבל הוא [מ.ל.ב.]".

יושם אל לב, כי מדבריו של גדליה עולה בבירור שמצב דעתו הינו שירון הוא העומד להגיש את ההצעה האמורה לזכות במכרז, ולא ורד בר. על רקע מה שארע ב-2007, הצורך של גדליה לברר זאת ולעמוד על כך, מובן. ועוד יש להעיר, כי גם כאן ניתן להתרשם מהרצון להסתיר מגדליה את התכנית כפי שגובשה מלכתחילה בין ירון לבין האחים קופר, היינו שירון יתמודד במכרז "דרכם" ולא כמציע עצמאי. נראה זאת מיד גם בהמשך.

64. ירון קבע פגישה עם עו"ד גוטגליק ל-4.7.2010. הוא דיווח על כך לגדליה בשיחה שהתקיימה ביניהם ב-3.7.2010 (ת/300, שיחה 4725/141, עמ' 391). במהלך השיחה שאל גדליה את ירון: "תגייד לי עכשיו, הזוכה זה אתה לא אסא ולא מישהו אחר נכון? אאה? ... תראה, מעבר לזה יש עקרונות של [קטע לא מובן] לא רוצה שהבנאדם יקח את המכרז שוב

פעם וזה, על כך השיב ירון שהוא רוצה "פי עשר יותר ממנו" שהמכרז יהיה על שמו, וגדליה חזר ואמר: **"בוא, בסדר, אני רוצה שזה יהיה ככה. לא שהוא יקח ולא זוהר ולא זה. זה יהיה איך אומרים, זה יחזור להיות מה שהיה, הבנת? זה מה שאני רוצה"**. ותגובתו של ירון הייתה: **"אני לא חושב שאף אחד מהם יכול לקחת את המכרז בתחרות אתי ואני, זה המכרז שלי רשום על השם שלי, זה הכל מה אתה רוצה שאני אגיד לך? עזוב בסדר אנחנו נדבר על זה"**. ובהמשך: **"זה עקרונות שהם עקרונות גם שלי, אם אני לא לוקח את זה אני בחוץ אתה מבין? ... אין פה בכלל מה לדבר ... אם אני לא מצליח לזכות בשם שלי אז אין לי ניסיון עוד 3 שנים במכרזים כאלה. הרי אין היקפים כאלה..."**. וכשגדליה ממשיך ועומד על כך שאינו מעוניין לחזור על מה שהיה לפני שלוש שנים (מכרז 2007) אומר ירון: **"אז אני עונה לך, אני עונה לך. גם מה שקרה אני מקווה מאוד שאתה מבין שזה לא משהו שאני שותף לו ופעמיים לא יעשו לי ולך דברים כאלה, זה הכל"**.

הדברים הנשמעים בשיחה זו מפיו של ירון, כאילו בכוונתו להתמודד בעצמו במכרז ולא כקבלן משנה של אסא אינם מתיישבים עם המציאות כפי שהייתה במועד האמור. אזכיר, בהקשר זה, את השיחות שהתנהלו בין ירון לבין אסא בימים שלאחר פרסום המכרז הראשון ובפרט את השיחה המכונה "שיחת נווה אילן". תכלית השמעתם באוזניו של גדליה, אם כך, היא להרגיעו, על מנת שלא "יפוצץ" את ההסדר. העובדות לאשורן ייחשפו לפניו רק ברגע האחרון, כשכבר מאוחר יהיה לסגת.

65. הפגישה אצל עו"ד גוטגליק התקיימה במועדה והוקלטה על ידי גדליה (התמליל – ת/351א). לשאלתו של עו"ד גוטגליק כיצד יוכל לסייע להם השיב ירון שחסר לו חלק מן הציוד כדי לעמוד בתנאי הסף של המכרז, וזה המצב גם מבחינתו של גדליה. על כן הם רוצים לשתף פעולה, כדי שירון יוכל לגשת למכרז וגדליה יקבל מדי שנה סכום שיוסכם עליו, תמורת הסיוע. גדליה ביקש להוסיף הבהרה כי **"הציוד למעשה לא הולך להיות ... לעבוד באמת. הציוד הוא ... אני נותן לו אותו להשתתף במכרז, אני לא רוצה אחר כך שאני אהיה מחויב כאילו שאני עובד אתו אצלך או משהו כזה"** (עמ' 2). בהמשך אמר, כי הוא מבקש להחכיר את הציוד שיש לו לירון, וירון הוסיף כי הוא עורך עם גדליה הסכם לפיו **"הציוד עומד לרשותי ... במכרז של חברת החשמל"**. משכך, שאל עו"ד גוטגליק את השניים אם יש להם רשימה של הציוד מושא ההסכם (עמ' 3). הקורא לא יתפלא, שרשימה כזו לא הייתה בכליהם, וירון התחיל לברר, בנוכחות עו"ד גוטגליק, האם יש לגדליה "שני טרקטורים שמונה מטר", איפה ה"פטרול" שלו (התברר שגדליה מכר אותו), אילו טנדרים יש לו (גדליה השיב כי יש לו טנדרים מדגם איסוזו, ולשאלה נוספת השיב כי יש לו שני טנדרים).

או אז החל עו"ד גוטגליק לנסח את ההסכם, והוא נשמע אומר "הריני לאשר כי אעמיד לרשותך לצורך ביצוע עבודות עבור חברת חשמל אזור ירושלים מכרז מספר ... ולמשך כל תקופת ... ההתקשרות עם חברת החשמל ... את הציוד הבא...". בהמשך התנהלה השיחה

כך:

"יוסי: אז מה הפרטים? יש איזה פרטים שאני צריך לרשום?

ירון: "אה ... שבעקבות שיתוף פעולה שאנחנו מנסים ל ... במכרז חברת חשמל מחוז ירושלים ... ובגין העמדת ציוד ל ... עזרה מקצועית נקרא לזה ... אני לא יודע...".

יוסי: רגע, יש גם ביצוע עבודה בפועל?

גדליה: לא. ביצוע עבודה, לא.

ירון: לא, אין ביצוע עבודה. אבל אפשר לכתוב, אה ... עזרה מקצועית מסוימת לא?

גדליה: זה מבחינתי אין לי בעיה, עזרה מקצועית.

יוסי: בגין העמדת ציוד ..

גדליה: לא, אבל הנושא הוא לא בגין העמדת ציוד, אחר כך אם יהיה בעיה כאילו ... העמדת ציוד לא מותנית בתשלום שיהיה פה בתוך המכרז. העמדת ציוד זה הסכם בנפרד, שאני חותם לו, מביא לו רישיונות והכל אבל זה לא מותנה בהסכם.

ירון: למה?

יוסי: זה חייב להיות.

גדליה: הכסף?

ירון: ...כן, בסדר, אבל אני עושה איתך הסכם על משהו בעצם. שאני בא ונותן לך כסף על משהו.

יוסי: צריך ליצוק תוכן

ירון: אז אני לא רוצה ... לא רוצה לנתק את זה.

גדליה: נו ... אז ניצוק תוכן... ואם יתגלעו חיכוכים, חילוקי דעות באמצע ...

יוסי: איזה חיכוכים יש?

ירון: לא מה...

גדליה: כבר היו דברים מעולם, יוסי, עזוב אותך.

יוסי: במהלך ביצוע הסכם?

גדליה: גם במהלך ...

ירון: במהלך ביצוע הסכם לא הייתה לי אף פעם בעיה. אבל מה יכול להיות, מה, אני אגיד לך בוא תביא לי את הציוד ...?

גדליה: לא, לא תביא לי את הציוד...אה... לא ... לא רוצה לשלם, אני לא יודע מאיזושהי סיבה, אני יודע מה ... שמע, הכסף הזה היה מותנה במתן ...

...

ירון: לא, רגע, יש לי רעיון ... שהכסף ישולם, בין אם יועמד הציוד ובין אם לא.

גדליה: בסדר ... זה לא מותנה בהעמדת הציוד או בעבודה בכלל. מחר מחרתיים, תתאר לך ... בוא נגיד מתפזרים שיקים כאלה... אין תמורה בעד ... לא בוצעה תמורה בעד ה... שיק הזה, אוקי? אז השיק יכול לחזור בוויכוח משפטי" (עמ' 4).

לאחר שחודד עניין הציוד והתברר כי הכסף אינו אמור להיות משולם עבורו וגם לא עבור עבודה, הוסיף עו"ד גוטגליק ושאל מה עוד, האם מדובר בייעוץ מקצועי ועל כך השיב ירון: "עזרה ... ייעוץ מקצועי, עזרה מקצועית, עזרה מקצועית ... גדליה ילך לעשות ... בדיקת טיב של העבודה ... עזרה בבדיקת איכות העבודה, בדיקת טיב העבודה ... אני נוסע הרבה לחוץ לארץ" (עמ' 4).

66. אחרי שסוכם מה שסוכם, התנהל השיח הבא:

"גדליה: עכשיו, את המעטפה שלי אני נותן לך רק מתי שאני רואה את המעטפות של ... מה קוראים לו ... אסא ...

יוסי: תעזבו, כל זה לא כאן, בסדר? תעשו לי טובה ... אני לא בעניינים שלכם ... בפרטים הטכניים אל תערבו אותי ..." (עמ' 5).

למרות בקשתו של עו"ד גוטגליק, המשיכו השניים לדון ביניהם בענייני מעטפות המכרז (מי יאסוף אותן, מי יגיש, כיצד יוודאו שאיש אינו מסדר את השני וכד'). וכך נמשכת השיחה:

"גדליה: אני אגיש את שלך, אתה תגיש את שלי, אבל שלושתם יגיש אותם העורך דין.

יוסי: אתה לא יכול להגיש.

גדליה: למה?

ירון: אתה לא יכול להגיש איתך ברגע שאתה איתי בהסכם. אתה יכול להגיש אם אתה באותה ההצעה. אני מודה שעשיתי את ...

גדליה: אני לא אגיש. מה שאתה רוצה.

ירון: לא, ... אתה לא יכול כאילו ... אתה דופק את עצמך. אם אתה מגיש אתה כאילו דופק את עצמך.

גדליה: אוקיי. אני לא מגיש.

ירון: איך הולך? כאילו מה אתה עושה כאילו ... סגירה כמו זה ... ואז אתה הולך ומגיש. אסור לך לעשות את זה. אתה לא יכול. בטח אחרי שנתת לי את ה... אתה לא יכול להגיש את זה. אתה צריך לתת לי את זה.

גדליה: אני חושב שאני כן צריך להגיש מעליך הצעה. כאילו, אתה תשים סכום מסוים, אני אשים מעליך, כן? יותר גבוה, שיהיו הצעות בדוקות, טובות, חזקות.

...

ירון: איך אתה עושה אתי הסכם אם אתה מגיש גם הצעה?

גדליה: עזוב, כל ההסכם הוא לא בא ... הוא בא לפתור בעיה עתידית שחלילה, שאתה חושש ממנה אולי ... כאילו אבל ...

ירון: מה חושש? אני לא חושש מכלום. אני אומר, אתה עושה אתי הסכם שהוא לא קרטל. הבנת? כי אין לך את ה...

גדליה: אה הבנתי. נכון אתה צודק. אתה צודק. סליחה, טעיתי.

ירון: שלא תעשה את זה ... מה אני צריך את הציוד שלך? אני לא צריך את הציוד שלך" (עמ' 7).

67. לאחר שטיוטת ההסכם הוכנה על ידי עו"ד גוטגליק, עברו עליה ירון וגדליה, והעירו את הערותיהם:

"גדליה: הסעיף השלישי לא בסדר.

ירון: הסעיף השלישי לא טוב, בדיוק ...

גדליה: אנחנו לא מעוניינים לשתף פעולה.

ירון: מה זאת אומרת?

יוסי: מה?

גדליה: המזמין והקבלן מעוניינים לשתף פעולה בכל הנוגע לביצוע העבודות. אני לא מבצע אצלך עבודות.

ירון: בכל הנוגע ... לשתף פעולה ... בכל הנוגע למכרז זה. ואז אתה לא צריך לכתוב... תכתוב למכרז זה. אבל פה, ברביעי ...

יוסי: רגע, שנייה

ירון: הקבלן מעוניין לסייע ...

יוסי: שניה ... כן

ירון: פה אתה צריך לנסח שמאחר ושנינו ... שנינו לא עומדים בתנאי הסף הדרושים מבחינת ציוד ... עקב שיתוף פעולה בינינו, אנחנו בעצם ... אני יכול לעמוד בתנאי הסף, אבל ... נעשה שיתוף הפעולה הזה. אני לא כותב ... כאן זה כאילו אתה ... הצורה שזה כתוב זה לא ... לא כתוב טוב. כאילו אני אומר לו אל תתחרה בי. מה אני עושה איתו ... אני כובל אותו, אני לא כובל אותו, אנחנו משתפים פעולה כדי שביחד נעמוד בתנאים.

גדליה: אבל למה אתה צריך כאילו להגיד שאני לא עומד בתנאי הסף?

ירון: אני אומר שגם אני לא עומד בתנאי הסף, כרגע

גדליה: עזוב, תעמוד אתה ...

ירון: אם אני עומד, אז למה אני צריך אותך?

גדליה: לא, אתה לא עומד בתנאי הסף ומבקש ממני עזרה בתנאי הסף.

ירון: כן, כן.

גדליה: אבל לא ... אל תגיד שאני לא עומד בתנאי הסף. אני עומד. אני כבר שלוש שנים עומד בהם.

ירון: אז מה עשית בזה? אז כאילו אתה ... אם אני עומד אז למה אתה בא אתי?

גדליה: לא ... אנחנו משתפים פעולה ולך אין ...

ירון: אם אני אומר שגם אני לא עומד ... אבל גם אתה לא עומד לצורך העניין ... אתה יכול גם להתחבר עם מישהו אחר. זה לא משנה. זה לא גורם לך איזושהי בעיה. אבל ... אז למה אתה צריך אותי?

גדליה: כן אבל למה לבוא בהצהרות כאילו אני לא עומד בתנאי הסף?

...

יוסי: אני ארשום ככה, בהואיל הרביעי, בהואיל השלישי, והואיל ו ... מעוניינים לשתף פעולה בכל הנוגע למכרז ... במידה והמזמין יזכה במכרז ... הואיל והקבלן מעוניין לסייע למזמין, לרבות ייעוץ מקצועי, בדיקת איכות העבודה, העמדת ציוד ייעודי וכדומה עבור המזמין וזאת לאור הצהרתו שאין בדעתו להשתתף במכרז. בסדר?

ירון: בסדר. כן. מה זה, כאילו הוא לא אומר פה בעצם שהוא לא עומד בתנאי הסף ואני ...

יוסי: לא

ירון: ואני ... בעצם פניתי אליו לקבל ...

...

יוסי: אני רשמתי ככה גדליה, בהואיל השלישי ... והמזמין והקבלן מעוניינים לשתף פעולה בכל הנוגע למכרז ... במידה והמזמין יזכה במכרז, על פי תנאי הסכם זה כמפורט להלן. אוקיי? הורדתי את ביצוע העבודות" (עמ' 15).

הבאתי את הדברים בהרחבה, שכן הם מדברים בעד עצמם ואינם טעונים כל פרשנות. זאת במיוחד לאור כל הידוע לנו כד כה.

68. עוד השניים יושבים במשרדו של עו"ד גוטגליק, יצא ירון את החדר והתקשר לאסא (ת/300, שיחה 5126/141, עמ' 417). כך נשמעה השיחה:

"ירון: אתה עולה לירושלים?

אסא: לא חושב, למה?

ירון: לא, אני בדיוק עם אתה יודע

אסא: היו פיצוצים?

ירון: כמעט, יש איזה בעיה שקשורה אליכם כמובן

אסא: לך לחפש את החברים שלו

ירון: בסדר, אבל אני, אני זה שבלחץ בסדר."

נזכיר, כי בשיחה בה הודיע ירון לגדליה על מועד הפגישה אצל עו"ד גוטגליק, עמד גדליה על כך שהזוכה במכרז יהיה ירון ולא אסא. הנה ה"בעיה" הקשורה לאחים קופר, עליה מדווח ירון לאסא. בעיה זו באה לידי ביטוי גם בפגישה עצמה, במהלכה התנה גדליה את מתן מעטפת המכרז שלו לירון בכך שייראה את המעטפות של אסא. הווה אומר – גדליה רוצה להיות בטוח שהזוכה במכרז לא תהיה ורד בר, על מנת למנוע כל חשש שמא תחזור על עצמה אותה "עקיצה נוראית" מ-2007.

הפגישה הסתיימה בכך שגדליה נטל לידי טיוטה של ההסכם (ת/352).

69. אם כן, בשיחה במשרדו של עו"ד גוטגליק, הוסכם, לדרישתו של ירון, שגדליה לא יגיש הצעה משלו. אלא שזמן קצר לאחר שהסתיימה הפגישה, התקשר ירון לגדליה ואמר לו כי הוא מתכוון להגיע לביתו על מנת לשוחח עמו בעניין שלא ניתן לשוחח עליו בטלפון (ת/300, שיחה 5134/141, עמ' 418). גדליה, שדיווח למפעילו על כוונתו של ירון להגיע לביתו, צויד במכשיר הקלטה והפגישה הוקלטה (ת/353א). מתברר, כי ירון חשב פעם נוספת על השאלה אם נכון או לא נכון שגדליה יגיש הצעה משלו והגיע למסקנה הפוכה מזו שצידד בה בפגישה אצל עו"ד גוטגליק. וכך אמר: **"תשמע, במחשבה שנייה, במחשבה שנייה עדיף שאתה תכין את ההצעה גם, ותיתן כאילו תיתן שאני אגיש אותה, תכין אותה גם לתת לי גיבוי".** ובהמשך:

"ירון: אז תכין אתה, נבקש משמואל, שמואל כאילו לא מזוהה, שמואל יכול להגיש אותה, שמואל.

גדליה: את ההצעה שלי?

ירון: כן, כן, לא, זה גם טוב שיראו שהיה מלחמה, היה תחרות ו, כי לכן בהסכם בעצם לא רשמתי שאתה מוגבל ב ...

גדליה: בהצעות.

ירון: לא, זה אנחנו עושים בשיתוף פעולה [מ.ל.ב] יש פה גם, לא יראה טוב שכל המלחמה שלך עם חברת החשמל, בסדר, אז אתה, אתה צריך להתארגן, גם יכול להיות שזה יחסוך טובה מהאנשים האחרים."

לקראת סוף השיחה שאל ירון את גדליה **"מי מנהל את גיל הזה בכל הסיפור הזה"**, וגדליה דיווח לו כי שוחח עם גיל יום קודם לכן ואמר לו להכין את הערבבות, והוסיף כי הוא מבקש שירון **"יעזוב אותו ממנו"**. ירון, בתגובה, ביקש מגדליה שיביא את המעטפה של גיל וגדליה

השיב: "אה, המעטפה שלו, בסדר, אני אביא אותה אבל אני חושב שאין בה צורך הוא סתם לוקח ממני מאה אלף שקל".

70. אתייחס במקום זה לטענתו של עו"ד גלעדי, לפיה יש להסיק מן העובדה שבמהלך הפגישה אצל עו"ד גוטגליק דרש גדליה לראות את מעטפות כלל המציעים, שהגשת הצעות הגיבוי הייתה תולדה של דרישה זו. מעבר לכך שאיני מוצאת בשיחה שהתקיימה במשרדו של עו"ד גוטגליק ולו רמז לכך שגדליה הוא שדרש הגשתן של הצעות גיבוי (אלא רצה לראות את ההצעות, לכשיוגשו, כתנאי להפקדת מעטפת המכרז שלו בידיו של ירון), הרי שעולה ממנה מפורשות שהוא הסכים להימנע מהגשת הצעה כזו מטעמו, כפי שדרש ירון. מי שבא אליו בבקשה שיגיש הצעת גיבוי, לאחר שחשב על כך פעם נוספת, היה ירון דווקא.

71. ביומיים שלאחר מכן (5.7.2010 – 6.7.2010) קיימו המעורבים שיחות טלפון ופגישות.

כך, ב-5.7.2010 התקשר ירון לזוהר ושאל אותו אם הכינו לו את "הדברים". זוהר השיב כי הוא מתאר לעצמו שכן, כי הדבר היחיד שהיה חסר הוא הערבנות, וכנראה אף היא כבר מוכנה (ת/300, שיחה 5293/141, עמ' 424). מאוחר יותר באותו יום שוב שוחחו השניים וכשהתברר שזוהר לא הביא את "הדברים", קבעו להיפגש למחרת (ת/300, שיחה 5415/141, עמ' 528). "הדברים" צצו גם בשיחה שקיים ירון עם ארז באותו יום (ת/300, שיחה 5427/141, עמ' 429). לאחר ששאל את ארז היכן ברזילאי וארז השיב שלא דיבר אתו, שאל ירון את ארז "הדברים אצלך?" וארז השיב: "לא, זה אצלו". סמוך לאחר מכן התקשר ירון לברזילאי (ת/300 שיחה 5442/141, עמ' 430). במהלך השיחה שאל ברזילאי את ירון אם הוא רוצה שהם ייפגשו, ירון השיב בחיוב והוסיף "כי אנחנו צריכים לסגור את העניינים ואצלך גם".

72. בעקבות שיחה בין ירון לבין ארז שהתקיימה ב-6.7.2010, במהלכה דיווח ירון שגדליה (כעולה מן ההקשר) היה אמור "לחזור" אליו אתמול אולם לא עשה כן ואף לא ענה לטלפון, הציע ארז כי הוא עצמו ישוחח עם גדליה. ירון קיבל את ההצעה אולם ביקש שיתנהל בזהירות, ש"יגשש" על מנת לבדוק שמא גדליה "מתהפך" (ת/300, שיחה 3990/143, עמ' 432). ואכן, שתי דקות לאחר מכן התקשר ארז לגדליה (ת/300, שיחה 3992, עמ' 433). על אף עצתו של ירון ש"יגשש", פנה ארז לגדליה בשאלה ישירה ולפיה האם הוא "עדיין בסגירה שלנו?", וגדליה השיב בהבעת חשש שמא מנסים לעשות עליו איזה תרגיל. לבקשתו של ארז שישים את הדברים "על השולחן" השיב כי הוא רוצה "להכניס את המעטפות" של ורד בר, של זוהר ושל מנהרת אשקלון. על כך העיר ארז שמנהרת אשקלון "לא רוצה לתת גיבוי"

ושהמעטפה שלה בידיו. לשאלת גדליה מדוע מנהרת אשקלון לא רוצה לתת גיבוי השיב ארו שזאת משום שירון לא נתן לו גיבוי בתל-אביב, וכפי שאמר לו ברזילאי: **"מה אני אשים לו ערבויות וכסף וכל זה בשביל מה שישכב לי כל כך הרבה זמן? למה הוא נתן לי?"**. דברים אלה, כך הגיב גדליה, מעוררים אצלו חשד. על מנת להפיג את החשד הציע ארו לגדליה להראות לו את המעטפה [של מנהרת אשקלון], המצויה, כאמור, בידיו. גדליה לא היה מעוניין בכך וארו הבטיח שייתן לו אותה **"עם כל החומר ממולא"**. לשאלה חוזרת של ארו חזר גדליה והבטיח כי אין בעיה וכי מבחינתו הכל סגור ובלבד **"הוא עומד בכללים, המעטפות"**. עם סיום השיחה עם גדליה שב ארו והתקשר לירון (ת/300, שיחה 5521/141, עמ' 435) ודיווח לו **"הכל בסדר, אין שום דבר חריג. הוא אמר אם הכל בסדר, מה שסיכמתם הכל אין שום בעיה הכל בסדר ... הוא רק מפחד מהחבר'ה השניים שם שלא יעשו לו איזה תרגיל. זהו, שום דבר מעבר לזה"**.

שיחה נוספת התקיימה באותו יום בין זוהר לארו (ת/300, שיחה 4007/143, עמ' 436). זוהר התעניין לדעת, **"מהסקרנות"**, אם מנהרת אשקלון תגיש הצעת גיבוי. ארו השיב **"הוא לא נותן גיבוי, אני דיברתי עם רמי ורמי אמר שהוא לא נותן גיבוי. מה הוא יעשה בסוף, זה אני לא יודע"**. ארו הוסיף והסביר את עמדתו של ברזילאי, שאמר: **"אני ארבע שנים לא קיבלתי גיבוי מירון, נכון הוא לא הפריע, זה נכון. אבל גיבוי לא נתן ... לשים ערבויות, לשים זה לשים זה והוא צודק"**. בהמשך הרהר ארו בשאלה מי כן ייתן גיבוי לירון: **"אבל אני לא רואה מי נותן לו גיבוי. גדליה ייתן לו גיבוי בסדר ורד בר ... ומה? וזה יספיק? זה לא יספיק"**. זוהר שב וביקש לדעת אם ברזילאי מתכוון להגיש הצעה (להבדיל מהצעת גיבוי) ועל כך השיב ארו בשלילה, על אף שהוא עצמו יעץ לו לגשת. עוד סיפר ארו לזוהר, כי בסיור הקבלנים ורד בר עשו **"תרגיל"** ונרשמו פעמיים, פעם על שם **"ורד בר גינון"** ופעם על שם **"ורד בר שות"**, ו**"גדליה קלט את זה, אמר לירון. ירון אמר לו כן קלטתי אל תדאג ... נברר שהם לא קנו שתי מעטפות. מבחינה משפטית מותר להם לקנות שתי מעטפות ... שאנחנו היינו הם קנו רק אחד, אני לא יודע מה נגמר אחר כך. אבל הכל עומד, תלוי עכשיו ההסדר על זה שהוא יתעקש, גדליה מתעקש שהם ישחילו את המעטפות שלהם. הוא רוצה לראות את המעטפות של כולם ... הוא רוצה את של ורד בר, הוא רוצה את של מנהרת, את של זוהר ... אז ירון התחייב שכן. בוא נראה יעמדו בזה"**.

73. חששותיו של ירון שמא גדליה עושה לו **"תרגיל"** לא התפוגגו, ובשיחה נוספת עם ארו מאותו יום (ת/300, שיחה 5538/141, עמ' 439) חזר והביע חשש מ**"תרגיל"** משום שגדליה אינו עונה לו לטלפון. ארו ברר והסביר לירון שגדליה בעיצומה של פגישה במשרדי המועצה האזורית. כעבור כחצי שעה הצליח ירון להשיג את גדליה בטלפון (ת/300, שיחה 5547/141, עמ' 441) ונזף בו על שהוא **"מסנן"** אותו. במהלך השיחה ביניהם אמר גדליה לירון **"הבנתי"**

שאדון מנהרת אשקלון לא נותן גיבוי בכלל". לשאלת ירון מאין לו, השיב גדליה: **"מארז, מה המעטפה אצלו. אז אתה רואה ... אני לא שומע את כל האמת, בוא"**. בהמשך קבעו השניים להיפגש בערב. מספר דקות לאחר השיחה הזו התקשר ירון לארז ודיווח לו שאכן השיג את גדליה בטלפון. לשאלת ירון **"זה אצלך מה שדיברתי או שזה אצל האיש מאשקלון"** השיב ארז שזה אצל **"האיש מאשקלון"** על אף ש**"אמרתי לו לזה, שזה אצלי. זה שחיפשת עכשיו בבוקר אמרתי לו שזה אצלי שיהיה רגוע, כי הוא רצה גם את זה. אז אמרתי לו שזה אצלי תהיה רגוע"**. בתגובה הביע ירון את דעתו שארז עשה טעות בכך שלא השאיר את המעטפה של מנהרת אשקלון בידיו.

והנה, כעבור כשעה, התקשר גדליה לארז ושאל אם **"הוא"** (הכוונה ללא ספק לירון) אינו יודע שמנהרת אשקלון אינו נותן גיבוי וארז השיב כי אין לו מושג. גדליה, שתהה הכיצד זה ירון, המצוי בקשרים קרובים עם ברזילאי **"(כמו אח)"** אינו יודע, וארז הסביר שאמנם זה נכון, אולם **"הוא ארבע שנים לא נתן גיבוי לרמי. אז אני לא יודע, אני לא נכנס לזה, אני מה ששאלתי את רמי, רמי אמר לי שלא. אבל יכול להיות שהשתנו דברים, יכול להיות שהוא כן יתן לו בסוף, אני לא יודע"**. בהמשך השיחה הביע גדליה ספק אם ראז חקלאות יכולה להשתתף במכרז, אולם ארז טען שבדק, שאין קושי ושזוהר, כמו כולם, דיבר אתו בבוקר. לשאלת גדליה **"מה סגרו"** השיב ארז **"הוא שאל אותי מה לעשות. אמרתי לו תשמע כרגע הכל סגור אז אל, תסגרו עניין. הם כולם מחכים לדעת מה קורה איתך. כאילו אם הכל סגור איתך סבבה אם לא"**. על כך השיב גדליה שאתו הכל סגור, וכי הוא **"זורם כמו שסיכמנו"**.

74. ועוד באותו יום התנהלה שיחה בין אסא לבין ירון (ת/300, שיחה 5616/141, עמ' 448). אסא ביקש לדעת במהלכה אם **"הסתדרו העניינים?"** ועל כך השיב ירון שיידע היום בערב (כאמור לעיל, ירון קבע פגישה עם גדליה לשעות הערב). אין חולק, שהשניים שוחחו על גדליה (ירון, עמ' 2897-2898; אסא, עמ' 3186-3187).

75. בשעה 19:30 התקיימה הפגישה המתוכננת בין ירון לבין גדליה. הפגישה (ת/354א) התקיימה בבית קפה בקניון בעיר בית שמש. בשל רעשי רקע, מרבית השיחה אינה נשמעת כראוי. עם זאת, הגם שאין לכך ביטוי בחלקים הניתנים לפענוח, ברור שבמהלכה הודיע ירון לגדליה כי ההצעה למכרז תהיה על שמה של ורד בר והיא זו שתזכה בו. גדליה נשמע מדווח על כך למפעילו, מיד לאחר השיחה נסתיימה, וכך הוא אומר לו: **"התהפכו היוצרות ורד בר מבקש ממנו שהמכרז יהיה על שמו, הוא לא רוצה לזכות... הוא רוצה לתת את הצ'קים, הבנת? כן האח הגדול [הכוונה לאסא, על אף שמי שפענח את השיחה כתב הערה שהכוונה לפרץ, ראו גדליה בעמ' 202] האחראי רוצה לתת את הצ'קים והצ'קים יהיו בערבון אצל**

מישהו שהיה עוזר ראש הממשלה שרון [בהמשך נוקב גדליה בשמו הפרטי של אותו אדם, אבישי]. בבית המשפט העיד ירון, במענה לשאלותיו של עו"ד ליבאי בעניין זה, כי הדיווח מפיו של גדליה אינו נכון: ורד בר לא דרשו כי המכרז יהיה על שמם, אלא הוא זה שפנה לוורד בר בבקשה שהמכרז יהיה על שמם (עמ' 2770). עוד טען, כי לא שמע מוורד בר שהשיקים לביטחון יוחזקו אצל אותו אבישי הנזכר לעיל (עמ' 2771). אומר כבר כאן, כי גרסתו של ירון אינה עולה בקנה אחד עם הראיות שכבר נסקרו, והמלמדות מעבר לספק סביר כי מלכתחילה הכוונה הייתה שההצעה תוגש על שמה של ורד בר והיא זו שתזכה (במסגרת התיאום בין הקבלנים). כך ראה זאת ירון, כך ראה את הדברים אסא, וכזכור ירון אף הביע את חששו מה"בעיה" שיצרה דרישתו של גדליה שהזכייה תהיה על שמו של ירון ולא על שמה של ורד בר. נראה, אפוא, כי ה-6.7.2010 בשעות הערב, מעט יותר מיממה לפני המועד האחרון להגשת ההצעות, היה המועד שנבחר על מנת לדווח לגדליה את האמת (תוך הצגתה כאילו לפתע באה דרישה מוורד בר שכך יהיה) ולהבטיח לו שהעניינים "יסתדרו". יש להניח כי ירון העריך, שבשלב זה יקשה על גדליה לסגת מן הסיכומים שכבר הושגו.

76. בשעות הערב של ה-6.7.2010 התנהל עוד סבב שיחות בין ירון, ארז וגדליה. בשיחה הראשונה בסבב זה (ת/300, שיחה 4241/143, עמ' 460) ביקש ירון מארז להתקשר לגדליה ולשאול "מה העניינים". הוא הנחה את ארז לומר לגדליה, למקרה שישאל אם המעטפה של מנהרת אשקלון אצלו, שהעביר היום את המעטפה לברזילאי. זאת משום שירון אמר לגדליה במשך היום שהוא "יורד" לברזילאי על מנת "לקחת ולהסתדר", או אז גדליה אמר לו ששמע שהמעטפה דווקא אצל ארז. ירון הוסיף ואמר לארז כי במענה לתהייתו של גדליה אמר לו שארז "העביר את זה" ולכן חשוב שגם ארז יענה באותו אופן, על מנת "שלא יצא שקרן". דקות ספורות לאחר מכן התקשר ארז לגדליה (ת/300, שיחה 4243/143, עמ' 462) ואמר לו שירון לחוץ ורוצה לדעת ש"הכל סגור" ושאינן טעויות. גדליה השיב שדיבר עם גיל ומחר המעטפה אצלו, כך ש"אני וגיל סגורים"; שירון אמר שזוהר נתן לו את המעטפה, ושהוא הלך עכשיו לברזילאי להביא אותה, אולם לדעתו זה שקר, שהרי ארז אמר לו (לגדליה) אתמול שהמעטפה בידיו. ארז השיב על כך שהמעטפה הייתה אצלו אולם בצהריים בא נאש ולקח ממנו את המעטפה, וכי המדובר במעטפה ריקה שאין בה כלום. בהמשך דיווח גדליה לארז שירון "עשה ולא יודע למה, שוורד בר הזוכה. אמרתי לו בהתחלה כי אתה יודע כל הזמן אני הובלתי שירון הזוכה". עם זאת, גדליה חזר והבטיח שהכל סגור, ושמחר יעשה "וידוא" לכל המעטפות. לשאלתו של ארז אם התחלק עם גיל שווה בשווה השיב בשלילה, שהרי לו היה מתמודד במכרז "לא היה סופר" את גיל, שאינו עומד בשום תנאי והולך להרוויח מההפקר. ולבסוף, בשיחה האחרונה בסבב (ת/300, שיחה 4246/143, עמ' 466) התקשר ארז לירון ודיווח לו ששוחח עם גדליה, שהכל בסדר ושהכל סגור.

עוד עולה מן השיחות המואזנות שב-6.7.2010 נפגשו ירון ורמי ברזילאי באשקלון, לאחר שקבעו להיפגש בבית הקפה שבבעלות משפחתו של רמי (ת/300, שיחה 5771/141, עמ' 459; ירון, עמ' 2894).

77. יום קודם למועד הגשת ההצעות, ב-7.7.2010, התרחשו מספר פעילויות שיש לעמוד עליהן.

בבוקרו של יום שוחחו ירון ופרץ (ת/300, שיחה 5850/141, עמ' 470). בשיחה דיברו השניים על ההסכם שייחתם עם גדליה. יוער, כי שמו של גדליה אינו נזכר בשיחה כמי שאמור להיות צד להסכם, אולם היום אין חולק, כי פרץ ידע שהכוונה אליו (ראו עדותו של פרץ בעמ' 3131). בשיחה אומר ירון לפרץ כי בהסכם יהיה כתוב ש"במסגרת שיתוף פעולה בכך וכך מופקדים זה וזה בנאמנות, במקרה של זכייה ... יועבר כך וכך כל שנה". ירון ממשיך ואומר לפרץ כי "זה ברור שכתוב במסגרת שיתוף פעולה כי אתה תצטרך ציוד שלו ואולי עזרה שלו מקצועית, פיקוח, דברים כאלה". פרץ, בתגובה, אמר כי הוא "חייב ציוד שלו... בפעם שעברה לא הספיק לי. עזוב, אני לא רוצה עוד פעם לשכור ציוד כלים" וירון השיב כי "ברור וגם הוא יעזור לך בפיקוח שם". כפי שנראה בפרק העוסק בטיבם של ההסכמים שנחתמו עם גדליה ועם גיל, מכלול הראיות מלמד כי אין המדובר בשיחה תמימה כלל ועיקר וכי פרץ היה מודע היטב למשמעות האמתית של ההסכמים הללו.

78. דקות ספורות לאחר השיחה לעיל, התקשר ירון לגדליה (ת/300, שיחה 5857/471, עמ' 471), וביקש לפגוש בו על מנת להראות לו "איזשהו נוסח מסוים שיהיה מקובל". התברר כי השניים נמצאים בקרבת מקום זה לזה, בכניסה לירושלים והם נדברו להיפגש בתוך דקות ספורות בגבעת שאול. כך אכן היה (כעולה משיחה 5858/141, עמ' 472). הפגישה בין השניים לא הוקלטה ועו"ד ליבאי טען כי יש בכך משום מחדל חקירתי. איני רואה עין בעין עמו. גדליה נקרא לפגישה בלתי מתוכננת, שאמורה הייתה להתקיים בתוך דקות ספורות. במהלך דקות אלה לא יכול היה גדליה להספיק לעדכן את מפעילו ולהצטייד במכשיר הקלטה, גם אם משרדי רשות ההגבלים העסקיים נמצאים בקרבת מקום. לכך יש להוסיף כי בהינתן שהיוזמה לפגישה המידית באה מירון, אין לייחס לגדליה תכנית לפגישה "מחוץ לפרוטוקול", בה ייאמרו דברים שאין הוא מעוניין לתעדם. יצוין, כי בחקירתו על ידי עו"ד ליבאי, לא נשאל ירון כל שאלה הנוגעת לתוכן השיחה שהתנהלה בינו לבין גדליה באותה פגישה בלתי מתועדת ולא הוצגה לירון כל תיזה ולפיה גדליה השמיע באוזניו דברים בעלי משמעות, כאלה שהייתה לו סיבה למנוע את תיעודם. כך גם לא התבקש לציין מהם אותם

שינויים שגדליה, על פי טענתו, ביקש לעשות בטיטת ההסכם שהכין, ושהוא נאלץ לקבלם, כפי שהעיד בבית המשפט (עמ' 2776-2778).

לא זו אף זו, בניגוד לעדותו בבית המשפט, הרי שבהודעתו ת/19 (עמ' 9) אמר ירון כי הוא עצמו הכין את ההסכם שייחתם עם גדליה. בדיוק כפי שעולה מן השיחה שהובאה לעיל. בהודעה האמורה לא נשמעה מפיו כל טענה לפיה גדליה שינה ברגע האחרון את תנאי ההסכם, וכי הוא נאלץ להסכים לכך בשל דוחק הזמן ובשל מצבו "הלחיץ" באופן כללי. בהקשר זה אדגיש ואחזור על כך בהרחבה במהלך הדיון באישומים השני והשלישי, כי ירון – גם כשהחליט לשתף פעולה עם חוקריו – לא היה גלוי לב באופן מוחלט ועשה ככל יכולתו על מנת לתאר את התנהלותו כפרי לחצי סחיטה מצדו של גדליה. מכאן, שלו אכן נדרש להכניס לטיטת ההסכם שינויים שלא היו לרוחו, זה היה המקום הטבעי להצביע על כך בפני החוקר. זאת ועוד, בשיחה מ-22.7.2010 (ת/300, שיחה 9356/141, עמ' 780), שאל עו"ד גוטגליק את ירון מי ניסח את ההסכם ותשובתו החד משמעית של ירון הייתה שהוא עצמו. בבית המשפט טען ירון כי נמנע מלומר לעו"ד גוטגליק את האמת משום שעו"ד גוטגליק לא אהב את גדליה בלשון המעטה ועל כן לו היה אומר לו "שגדליה היה שותף ונתתי לו משהו שגדליה, אז היית שומע, ההקלטה הייתה נפסקת פה בקללות ונאצות נגדי איך אני בכלל הבאתי לו משהו שגדליה ניסח" (עמ' 2899). התקשיתי לקבל הסבר זה, בהינתן שגדליה הרי נכח בפגישה במשרדו של עו"ד גוטגליק ב-4.7.2010, במהלכה העיר את הערותיו לגוף ההסכם המתהווה. כזכור, בין היתר עמד על כך שלא ייכתב כי אינו עומד בתנאי הסף וכן דרש שלא ייכתב כי הוא מתחייב לבצע עבודות עבור ירון ככל שהלה יזכה במכרז (ת/351א). גדליה גילה אפוא פעלתנות רבה בעניין זה באוזניו של עו"ד גוטגליק, באופן ישיר ובלתי אמצעי. מכאן, שלא הייתה כל סיבה להסתיר מעו"ד גוטגליק את מעורבותו של גדליה בהסכם.

אכן, גדליה לא דיווח למפעילו על עצם קיום הפגישה, גם לא בדיעבד, ובכך חרג מן ההנחיות שניתנו לו. על סטייתו של גדליה מן ההנחיות וכיצד צריכה היא להשפיע על הערכת עדותו עמדתי בפרק העוסק בהערכת עדותו של גדליה באופן כללי. בענייננו, לנוכח האמור לעיל מסקנתי היא שלגדליה לא היה כל עניין להסתיר את עצם קיום הפגישה (שלא הוא יזם) ואת חילופי הדברים בינו לבין ירון. המדובר אם כך בסטייה שולית וחסרת חשיבות, שאין לייחס לה כל משקל ראייתי.

79. נחזור להשתלשלות האירועים.

לאחר הפגישה עם גדליה, הגיע ירון למשרדו של עו"ד גוטגליק, אף הוא באותו אזור, ומסר לו טיוטת הסכם, שנכתבה בכתב ידו, וכותרתו "הסכם שיתוף פעולה בין חברת ורד בר בע"מ ... לבין גדליה נוריאל..." (ת/470). עו"ד גוטגליק הדפיס את ההסכם לאחר שערך בו שינויים קלים (ירון, עמ' 2622, עמ' 2778-2780). יוער, כי במהלך המשפט הוקדשו מאמצי חקירה מצדו של עו"ד ליבאי על מנת להביא את עו"ד גוטגליק לחזור בו מטענתו בחקירה הראשית (עמ' 1547-1550), ולפיה ירון הגיע למשרדו ביחד עם פרץ. ואכן, במהלך החקירה הנגדית הסכים עו"ד גוטגליק כי ייתכן שאינו זוכר את העובדות כהווייתן, וכי אין לשלול את האפשרות כי ירון הגיע לבדו ופרץ הגיע מאוחר יותר, אף הוא לבדו, על מנת לחתום על ההסכמים בין ורד בר לבין גדליה ובין ורד בר לבין גיל מיארה (עמ' 1614-1622). בנסיבות אלה, אין לקבוע ממצא בשאלה זו ובכך מודה גם המאשימה בסיכומיה (פסקה 120, ה"ש 8). מכל מקום, כשהגיע למשרדו של עו"ד גוטגליק, מסר לו פרץ אישור בדבר מורשי חתימה בוורד בר (ת/469) וחתם על ההסכמים שהדפיס עורך הדין. בנוסף הפקיד אצלו בנאמנות שיקים לטובת גדליה וגיל, כמתחייב מן ההסכמים (ההסכם בין ורד בר לבין גדליה והשיקים שהופקדו לטובתו – ת/356; ההסכם בין ורד בר לבין גיל – ת/456; השיק שהופקד לטובת גיל – ת/457) (עדות עו"ד גוטגליק, עמ' 1547-1552).

80. עוד ב-7.7.2010, שיחה בין ירון לבין זוהר (ת/300, שיחה 5847/141, עמ' 468). במהלכה נשמע זוהר מדווח לירון כי הוא עכשיו בבנק על מנת לקחת את הערבות וכי הוא כבר יוצא. בשעות הצהריים הגיע זוהר לביתו של ירון (ראו ת/300, שיחה 5950/141, עמ' 478).

אין חולק, כי במהלכה של הפגישה ביניהם דרש זוהר מירון סכום של 10,000 ₪, אותו שילם ירון בשיק (ת/453: קבלה מ-8.7.2010, שיק וחשבונית). על הקשר בין התשלום לבין המכרז העיד ירון בבית המשפט כי "ברור שהתזמון הוא מאוד מלחיץ אותי, אין ספק אבל הוא הציג את זה כחוב ישן שלי אליו... היה לו נקודת לחץ עלי באותו זמן ושילמתי לו את העשרת אלפים שקל אבל הוא ייחס את זה לחוב עבר שלו, זה הכל" (עמ' 2885-2886). אלא שבחקירתו ברשות היה ירון ברור יותר בכל הנוגע לזיקה בין התשלום לבין המכרז: "ייתכן ואני לא מכחיש את מה שאמרתי בעבר שזה היה מבחינתו אה, כמו על חשבון אה, השתתפות במכרז אבל הוא אמר ש, אבל הוא עטף את זה בסגירת הפרשים או חוב שקיים אה, ביני לבינו מהעבר. זאת אומרת הוא אמר משהו כמו ככה נסגור איזה חוב שיש לנו פתוח בעצם מהעבר" (ת/25 עמ' 7) וכן: "הוא, בוא נקרא לזה שהוא רצה כמו פיצוי שאני לא הסכמתי לתת לו אבל, אבל הוא הציג את העניין של חוב עבר ואז אה, מבחינתי לשלם לו חוב עבר זה בסדר מאשר לשלם לו על אה, מבחינת סמנטיקה שלי אה, לא נראה לי בסדר ל, אבל בסיטואציה שזה נעשה זה נעשה בסמוך באמת ב, בישיבה הזאת, ש, שקשורה באמת למכרז. אי אפשר לייחס את זה לזה, אבל מבחינתי סגרת חוב של העבר אה, שהוא

טוען שהיה פתוח אתי. חשוב ש, אתה יכול לייחס את זה כתשובה, אתה יודע, שכן אבל לפחות אני סגרת חוב אה, מבחינת ה, שלא יגיד שאני חייב לו כסף או משהו בסגנון הזה"
(ת/25 עמ' 8).

גרסתו של זוהר בבית המשפט הייתה שהתשלום הוא פירעון חוב הקשור לפרויקט שביצע עבורו ירון כקבלן משנה. ירון, כך טען, קיבל מידי תשלום עודף בסדר גודל של קצת יותר מ-10,000 ₪, אותו החזיר לו ב-7.7.2010 באמצעות השיק (עמ' 1251-1252). לעומת זאת, בחקירתו ברשות (ת/445, ש' 447-445) הסביר כי "10 ירושלים", רישום המופיע בכתב ידו על גבי המסמך ת/436, עליו עמדתי בפרק העוסק בהערכת עדותו של זוהר, הוא "מחיר ההחזר שירון בלוא שילם על שתי המעטפות שקניתי בירושלים מכיוון שזה רק הייתה הצעת גיבוי". כפי שכבר קבעתי ביחס לעדותו של זוהר, אני מעדיפה את אמרותיו ברשות על פני עדותו בבית המשפט. כך גם בעניין הנדון. אין לי ספק שהמדובר בדברים שהושמעו מרצונו החופשי של זוהר ולא הושמו בפיו על ידי מי מהחוקרים. הוא נשאל שאלה פתוחה והשיב תשובה ספונטנית, בלתי מודרכת. תימוכין לכך ימצאו בגרסתו הנפתלת של ירון, כפי שהובאה לעיל, אשר בסופו של דבר ניתן להסיק ממנה על זיקה ישירה בין נכונותו של זוהר להגיש הצעת גיבוי במכרז לבין התשלום.

81. נחזור להסכם בין ורד בר לבין גדליה וגיל מיארה. בשעות אחר הצהרים של ה-7.7.2010 נפגשו ירון וגדליה במשרדו של עו"ד גוטגליק. גדליה חתם על ההסכם (ת/356). בהמשך הצטרף אליהם גיל שחתם אף הוא על ההסכם (ת/456). בהכנת ההסכמים והשיקים נפלה טעות, ובמקום שייאמר בהם כי גדליה יקבל בכל שנה 300,000 ₪ ואילו גיל מיארה יקבל בכל שנה 100,000 ₪, נכתב כי גדליה יקבל בשנה הראשונה 300,000 ₪ ו-400,000 ₪ בשתי השנים הבאות, ואילו גיל יקבל 100,000 ₪ בשנה הראשונה בלבד. על מנת לתקן את הטעות, הכין עו"ד גוטגליק מסמך בו מתחייב גדליה כלפי גיל להעביר לו סכום של 100,000 ₪ בכל אחת משתי השנים הנוספות של המכרז (המסמך: ת/357). הדברים באים לידי ביטוי בשיחתם של המעורבים במשרדו של עו"ד גוטגליק, שהוקלטה על ידי גדליה במסגרת הפעלתו (תמליל השיחה: ת/355א, ראו עמ' 11-13 ו-15 לתמליל).

במהלך שהייתם של ירון, גיל וגדליה במשרדו של עו"ד גוטגליק, התפתחה ביניהם שיחה על הטיפול בהצעות השונות שיוגשו למכרז ועל הפגישה המתוכננת למחרת היום, לפני ההגשה. אביא כאן חלקים מן השיחה:

"גדליה: אתה לוקח את המעטפה של זוהר כן [מל"ב], אתה מכניס את המעטפה של זוהר, ונותן את המעטפה שלי, ומכניס את המעטפה של

ירון. אני מכניס את המעטפה של ורד בר. של רמי יכניס אותה ארז.
השאלה אם אפשר לסמוך עליו.

גיל: על ארז?

גדליה: על ארז.

גיל: אני אגיד לך את האמת, יש להם יותר מדי מה להפסיד.

גדליה: יש להם ויכוח ביניהם ואני לא רוצה להיכנס.

גיל: יש להם יותר מדי מה להפסיד, שלא יעשו שטויות ... למרות שלארז יש עיניים גדולות. אבל יש להם יותר מדי מה להפסיד. הם מרוויחים יותר גם עם השטויות.

גדליה: למה אתה מעלה את ארז, קח את הבן שלי וזהו, שיכניס את המעטפה.

ירון: את מי?

גדליה: את הבן שלי.

גיל: המעטפה של רמי אצלך בידיים?

ירון: עכשיו מביאים לי אותה.

גדליה: אתה אמרת לי אצלך, איזה בן אדם? עכשיו אני לא משאיר לך את שלי.

ירון: מה?

גדליה: אני לא משאיר עד שאנחנו לא עושים את החילופים.

ירון: איזה חילופים אתה רוצה, לא הבנתי?

גדליה: זוהר כץ אליו, נכון? ורד בר אליי ואני נותן לך את שלי.

ירון: למה אתה צריך את ורד בר? ורד בר שמו בעצמם, הם הולכים לזכות, מה יש לך לוודא אני לא מבין איפה ההיגיון.

...

גדליה: לא, לא הנה עכשיו הוא מתעתע בי, עכשיו הוא מתעתע בי. כן יש לי עניין שוורד בר זה ... אני רוצה לראות שוורד בר הכי זול, רגע,

ירון: מאה אחוז, מאה אחוז" (עמ' 14 לתמליל).

בהמשך שוחחו השלושה על מילוי ההצעות:

"גדליה: עכשיו אנחנו צריכים למלות את ההצעות ירון, צריכים עכשיו לסגור את ההצעות, למלות אותם, ואנחנו רואים, אני נותן לך את שלי, אף אחד לא יודע, ואתה נותן לי את של ורד בר, מה?

ירון: מה פתאום. ורד בר ימלא בעצמם אני אביא את ההצעות ואתה תראה מה המחיר שלהם.

גדליה: בסדר, גם אני אמלא, בדיוק, בסדר, אני גם אמלא באותו הרגע כשאתה ממלא את של ורד בר" (עמ' 15 לתמליל).

עוד דובר על כך שלמחרת בבוקר ייפגשו. ירון הציע פגישה בשעה 07:00 – 08:00 בבוקר, במסובים, שבה **”נמלא אחד ליד השני”** (עמ' 16 לתמליל), ועוד אמר ירון: **”כמו שהצעתי, ניקח ביחד. נשים את זה אצל אהה ... אני אתן לכם את זה של זוהר, ניסע ... ניקח את המעטפה של רמי ... בבוקר, תראה שאין דברים נוספים וזה”** (עמ' 17).

82. לאחר מכן החלו גדליה וירון לעסוק בהכנת טיוטה של המחירים שגדליה ירשום בהצעתו, על מנת שהיא תהיה מעל שלושה מיליון ש"ח (עמ' 18-20 לתמליל). הטיוטה, ת/358, כתובה בכתב ידו של גדליה (גדליה, עמ' 208). ואכן, המספרים המופיעים בטיוטה זהים לכתב הכמויות שהגיש גדליה במסגרת הצעתו למכרז (ת/361, עמ' 59).

דיון נוסף בין ירון לבין גדליה התפתח בשאלה כיצד תטופל המעטפה של גדליה. השניים הסכימו ששמואל זילבר יחזיק במעטפה, אולם גדליה עמד על כך שהוא עצמו יביא אותה לשמואל למחרת בבוקר, בעוד שירון ביקש לקחת את המעטפה מידי גדליה בו במקום (עמ' 24 לתמליל). גדליה תהה אם אין סומכים עליו, האם ירון חושש שהוא **”יעקוץ”** אותו, וירון השיב: **”יש לך פה הבטחה, אתה יכול לתת יותר זול, אם לא זכית, אז יש לך את זה ואת זה. זה טקטיקה גדולה. לא עושים דברים כאלה”** (עמ' 25 לתמליל).

לבסוף קבעו השלושה כי ייערך מפגש למחרת היום ב-08:00 בבית זית (עמ' 26 לתמליל).

83. עוד בשעות אחר הצהריים של ה-7.7.2010 הועברה מעטפה מברזילאי לירון באמצעות עמירם בלבה (כך הוא מאיית את שמו), אחיו של ירון. על כך אין חולק. המחלוקת היא בשאלה מה היה באותה מעטפה. גרסתו (הסופית) של ברזילאי, אליה אתייחס בהמשך, שבמעטפה הייתה תעודה של גוזם מומחה של עובד או של קבלן מן העבר. ירון **”לא זכר”** מה היה בה אולם הסכים שזה משהו הקשור למכרז. אתייחס לגרסאות אלה בהרחבה בבוא העת. כפי שאראה, מסקנתי היא שעמירם העביר לידי של ירון את ההצעה למכרז של מנהרת אשקלון.

84. בשעה 21:07 התקשר ירון לארז (ת/300, שיחה 6186/141, עמ' 498). ארז היה אותה שעה באירוע משפחתי. בסוף השיחה אמר ירון לארז כי **”בכל מקרה אני אתקשר אליך תיכף שוב מטלפון אחר כרגיל”**. לשאלת ב"כ המאשימה בחקירה הנגדית האם חשש מהאזנות סתר השיב ירון כי **”החזקתי עוד טלפון שעשיתי אתו גם שיחות, כן”** (עמ' 2901). ארז המתין להתקשרות של ירון מטלפון אחר. משזו לא באה, התקשר הוא עצמו לירון (ת/300,

שיחה 4603/143, עמ' 499). ירון הסביר שלא הספיק לדבר אתו "רק בגלל שהדברים לא סגורים פחות או יותר", וביקש מארז להיות בבית זית למחרת היום בשעה 08:00. בהמשך השיחה פנה ירון לארז כך: "עכשיו עוד שאלה, יהיה לך בעיה אתה גומר את האירוע גם גיל יעלה אליי לא קשור, לעלות אליי כי אני באתי אליכם אבל [קטע לא מובן] רוצה לעלות לקחת את המעטפה שתהיה אצלך. אני לא רוצה שתהיה אצלי כל המעטפות ... אני שואל אם אתה יכול לעלות אליי כשאתה גומר את האירוע, זה השאלה שלי. גם גיל יעלה אליי [קטע לא מובן] יש לי את כל המעטפות, זה לא בריא, אתה יודע". ארז השיב שאין לו בעיה להגיע אליו בערב אולם זה יהיה מאוחר. אלא שהן גיל והן ארז התעכבו באירוע, ולקראת חצות שלח כל אחד מהם מסרון לירון שהם ייפגשו בבוקר (ת/300, שיחה 6192/141, עמ' 501 ; ת/300 שיחה 4616/143, עמ' 503).

הפגישה בבית זית והגשת ההצעות – 8.7.2010

85. קודם לפגישה האמורה התנהלו מספר שיחות בין מי מן המעורבים. כך, התקשר ירון לאסא בשעה 06:26 והשניים קבעו להיפגש "שם" בשמונה (ת/300, שיחה 6197/141, עמ' 504). דקות מספר לאחר מכן התקשר ירון לארז (ת/300, שיחה 4627/143, עמ' 505) וגם הם נדברו להיפגש בבית זית בסביבות שמונה. יוער, כי ירון התקשר מטלפון שונה מהרגיל (השיחה נקלטה מכוח האזנת הסתר לארז).

אסא התקשר לירון בשעה 08:21 (ת/300, שיחה 6207/141, עמ' 507). השיחה הייתה לטלפון הנייד המואזן של ירון. במהלך השיחה שאל אסא את ירון אם הוא צריך אותו "איפשהו" וירון השיב בחיוב. אסא הציע שירון יתקשר אליו הביתה ונתן לו את המספר הקווי בבית אמו במוצא. לא נקלטה שיחה נוספת בין השניים, והמסקנה היא שירון התקשר מטלפון לא מואזן שלו. ירון הסכים לאפשרות שעבר לטלפון אחר על מנת לבצע את השיחה האמורה (עמ' 2902).

כעבור מספר דקות התקשר ברזילאי לירון (ת/300, שיחה 6214/141, עמ' 508). ירון אמר לו שהוא יתקשר אליו והלה הציע שיתקשר למספר הטלפון שבמשרד שלו. ירון השיב שהוא מתקשר. שיחה כזו לא נקלטה ומכאן ששוב השתמש בטלפון לא מואזן. ירון אישר בחקירתו הנגדית כי ייתכן שהתקשר ממספר אחר מתוך חשש להאזנות סתר (עמ' 2902).

86. בפגישה בבית זית נשא גדליה על גופו מכשיר הקלטה (קלטת הפגישה – ת/359 התמליל – ת/359א). תחילה הגיעו למקום גדליה וגיל, בסביבות השעה 08:15, וכעבור כעשר דקות הצטרפו אליהם ירון וארז. הפגישה התקיימה בחניון שליד המרכז המסחרי ביישוב (ת/530: דו"ח עוקב 633, סעיף 2). לאחר מכן נסעו ירון וגיל, בשתי מכוניות, לרחוב דרך הזיתים וחזרו משם כעבור כחצי שעה, בסביבות השעה 09:00 (ת/530, סעיפים 3-7). בידי ירון וגיל היו מעטפות (ת/530, סעיפים 5 ו-7, וכן לוח תצלומים שצורף לדו"ח).

87. במהלך שהייתם של ירון וגיל ברחוב דרך הזיתים, מילאו השניים את הצעתה של ראז חקלאות (החברה שהייתה בעבר בבעלות זוהר ובזמן הרלוונטי לענייננו שימש בה כמנהל

בכיר, האחראי על תחום הגינון ועל תחום גיזום עצים). למסקנה זו יש להגיע על יסוד מקבץ הראיות הבאות:

האחת, שיחה בין שמואל זילבר, שאף הוא נכח במקום, לבין ירון מן השעה 08:49 (ת/300, שיחה 6225/141, עמ' 511), היינו בזמן שירון וגיל התרחקו מן החניון ושהו ברחוב דרך הזיתים. במהלך השיחה שאל שמואל את ירון אם הוא רוצה שיעשה משהו חוץ מלשבת באוטו. ירון השיב בשלילה והוסיף: **"אני פשוט פה אתה יודע ממלא פה משהו אז אני עם מישהו אחר ואז אני, אני בא"**.

השנייה, ירון אישר בחקירתו הנגדית כי את המעטפה של זוהר **"מילא אותה גיל מיארה וגם אני חושב שאותה צורה עשיתי את זה, שהיינו באוטו והכתבתי לו את זה"** (עמ' 2629).

השלישית, גיל אישר בחקירתו במשטרה שהוא וירון מילאו את הצעתה של ראז חקלאות בעת שהיו בתוך רכבו של ירון:

"שאלה: ...אתה וירון בלוא מילאתם את המסמכים של זוהר כץ?

תשובה: יכול להיות

שאלה: איפה מילאת את המסמכים של זוהר כץ?

תשובה: בתוך הרכב של ירון. לא בטוח שאני מילאתי או אני או ירון".

(ת/462, ש' 300-303. המילים באותיות המלוכסנות הוספו בכתב ידו של גיל בעת שעבר על הודעתו בטרם חתימה עליה).

יצוין, כי במהלך עדותו בבית המשפט טען גיל כי אינו זוכר את הדברים (עמ' 1408). אתייחס באופן כללי לעדותו של גיל בבית המשפט לעומת אמרותיו במשטרה במקום המתאים. כאן אומר, כי מן השיחה מזמן אמת בין ירון לבין שמואל זילבר בצירוף דו"ח העוקב, עולה בבירור כי השניים עסקו במילוי ההצעה בעת ששמואל התקשר לירון. כאמור, ירון אישר זאת בעדותו בבית המשפט.

כעבור זמן מה הראה גיל לגדליה את הצעת ראז חקלאות, וגדליה נשמע קורא את סכום ההצעה בקול: **"וואלק שלוש מיליון 400"** (ת/359א, עמ' 37). ואכן זו הצעתה של ראז חקלאות (ת/150, עמ' 52-58). כך באשר להצעת הגיבוי של חברה זו.

88. במקביל, בעת שגיל וירון עסקו במילוי הצעתה של החברה האמורה, התנהלו שיחות שעניינן הצעת מנהרת אשקלון, ואלה יפורטו להלן.

השיחה הראשונה היא בין ארז לגדליה, בעת ההמתנה בחניון שבבית זית. במהלכה נשמע ארז אומר לגדליה **"התחלתי לברר אבל רמי אומר לי, רמי אומר לי אני לא שם כלום. הוא לא שם בשבילי למה אני אשים בשבילו? ... זה מה שרמי אמר לי שהבאתי לו את המעטפה אתה רוצה אני יכול לברר"** (ת/359א, עמ' 6). תוך כדי שיחה זו התקשר ארז לברזילאי באמצעות מכשיר המירס (להלן: **"שיחת המירס"**). יוער, כי שיחות המירס כשלעצמן לא הואזנו, אולם השיחה הנדונה נקלטה בחלקה משום שגדליה, הנושא מכשיר הקלטה על גופו, שהה בקרבת ארז בעת שהתקיימה.

אדרש לשיחת המירס בהרחבה בעת שאדון בגרסאותיהם של ארז ושל ברזילאי ביחס אליה. במקום זה אעיר, כי ניתן להתרשם שהאחרון נהג זהירות בשיחה, התחמק מלהשיב תשובות ישירות לשאלות ("תהיה בריא", "זה קצת בעייתי איפה אתה"), אולם אקדים מסקנה ואומר, כי נעלה מכל ספק שנושא השיחה הוא השאלה האם החליט לתת הצעת גיבוי אם לאו. עוד עולה מן השיחה, כפי שעוד יורחב, כי בעת שהשניים שוחחו לא הייתה בידי ארז מעטפת המכרז של מנהרת אשקלון.

89. מאוחר יותר מילאו ירון וארז את הצעת המחיר של מנהרת אשקלון (ת/360 עמ' 62-58). על כך שההצעה מולאה בכתב ידו של ארז ראו חוות דעתו של ניצן ניב, מומחה לזיהוי כתבי יד (ת/390) ועדותו (עמ' 938-940). ירון אישר כי נטל חלק במילוי ההצעה של מנהרת אשקלון, ביחד עם ארז: **"המעטפה הייתה בידי של ארז מיארה ואני מילאתי אותה יחד עם ארז מיארה או שמילאתי אותה לבד ונתתי אותה לארז מיארה, אני לא זוכר בדיוק או שהכתבתי לו את זה, גם יכול להיות"** (עמ' 2629). הדבר בא לידי ביטוי במהלך הפגישה בבית זית, שכן כעולה מת/359א, בשלב מסוים (עמ' 21 לתמליל) ירון נשמע קורא לארז לבוא אתו, והשניים אינם נשמעים יותר במשך כעשר דקות (עד עמ' 29 לתמליל). במהלך הדקות הללו נשמע גדליה שואל את גיל היכן המעטפה של רמי, וגיל משיב לו שהיא אצל ירון. עוד נשמע גיל אומר, כי **"ארז עכשיו ממלא את המעטפה של רמי, אני צריך לראות את זה. הוא יחזור אני אראה את המעטפה של רמי"** (עמ' 22 לתמליל). כשארז וירון חזרו, שאל גדליה את ארז **"כמה מילאתם את ההצעה של רמי?"** ותשובתו של ארז הייתה **"שלוש מאות מאתיים חמישים"** (עמ' 29). יוער, כי הסכום המדויק של הצעת מנהרת אשקלון עמד על 3,260,000 ₪ (ת/360). בהמשך הפגישה בבית זית ביקש גדליה לראות את המעטפה של מנהרת אשקלון והוא קרא בקול רם את הסכום: **"3,260 מיליון"** (ת/359א, עמ' 34). גדליה העיד בבית המשפט כי המסמך אותו ראה במהלך הפגישה וממנו הקריא את הסכום הוא ת/360 (עמ' 212). לנוכח המובא לעיל, אין ספק כי כך הוא.

90. ועתה להצעת ורד בר. אין חולק, כי גם אסא הגיע לבית זית. אסא העיד בבית המשפט כי המתין לירון, ומשלא ראה אותו החל לחפש אחריו (עמ' 3199). הוא עבר במכוניתו ליד המרכז המסחרי של היישוב וראה את גיל, את גדליה ואת שמואל זילבר. הוא שאל היכן ירון. גיל השיב שירון יחזור וכיוון אותו למקום הימצאו. אירוע זה מוצא את ביטוי בתמליל שהוסף על ידי ההגנה לפגישת בית זית (נ/33), בו נשמעים חילופי הדברים בבירור. בעת שעבר אסא במכוניתו ושאל היכן ירון, עסקו ירון וארז במילוי הצעתה של מנהרת אשקלון (התוספת נ/33) מקבילה לאותו קטע בתמליל ת/359א בעמ' 22). העובדה שאסא לא הביע כל פליאה בדבר התקבצותם ה"תמוהה" של המתחרים האחרים במקום מלמדת, כשלעצמה, על מודעותו לתכלית הפגישה, שהרי כל אדם תמים היה מזדעק מיד ותוהה על כך.

זמן מה אחר כך הלך ירון למקום בו המתין לו אסא במכוניתו. הוא החזיק בידו טיוטה של כתב הכמויות של ורד בר (העמוד הראשון של ת/481), והכתיב על פיה את מחירי ההצעה לאסא. אסא רשם את המחירים בהצעה. על כך אין חולק (ירון, עמ' 2903-2905; אסא, עמ' 3205-3206). המחירים שבכתב הכמויות של הצעת ורד בר (ת/149, עמ' 61-64) הם בכתב ידו של אסא. אסא הסכים בחקירתו הנגדית כי זה "נראה ככה" (עמ' 3331). העובדה שכך מולאה הצעת המחיר של ורד בר גם בה יש כדי להוסיף תמיכה ראייתית של ממש למסקנה שאסא היה מודע לחלוטין לתיאום המכרז. לו מדובר בהצעה תחרותית, אמיתית, של חברה רצינית כמו ורד בר, אין להעלות על הדעת שליבת ההצעה – המחיר, תמולא במכונית, כשירון מכתוב לאסא את המחירים. כל זאת שעה קלה בטרם יהיה על המציעים להגיש את הצעותיהם וכשאסא יודע כי בקרבת מקום, בתוך היישוב, "מסתובבים" יתר המתחרים, שאין להם מה לעשות במקום אלא אם נועדו לתכלית פסולה, העולה בקנה אחד עם נסיבות מילוי ההצעה של החברה שבבעלותו.

91. אתעכב פה על ת/481. המדובר במסמך בן שני עמודים, שנתפס במכוניתו של אסא בחיפוש שנערך בה עם פתיחת החקירה הגלויה. כאמור לעיל, העמוד הראשון הוא טיוטת כתב הכמויות של ורד בר, בכתב ידו של ירון, ושעל פיה מילא אסא את הצעתה. העמוד השני של ת/481 אף הוא בכתב ידו של ירון. בצד ימין מופיעים פרטי כתב הכמויות של ראז חקלאות ואילו בצד שמאל פרטי כתב הכמויות של מנהרת אשקלון (ניתן להשוות להצעותיהן של שתי חברות אלה: ת/150, עמ' 59-61 של ראז חקלאות; ת/360, עמ' 59-61, של מנהרת אשקלון). בבית המשפט טען ירון בחקירתו הנגדית, כי כמה ימים לאחר הגשת ההצעות רשם על גבי הטיוטה את הסכומים שהציעו המתחרים "כי אסא היה לחוץ לדעת מה שמו המתחרים שלנו" (עמ' 2904) ובהמשך אמר "אני מעריך שהיה לי כמה טיוטות כי הכנתי כמה טיוטות כי אני הרי נתתי מחירים הכתבתי מחירים גם להצעה של זוהר וגם ל ... הם

היו כשהכנתי את הטיוטות האלה אצלי, כן" (עמ' 2905). לשאלתו של עו"ד ליבאי בחקירה החוזרת אם הוא יודע כיצד הגיע ת/481 למכונתו של אסא השיב כי "אני זוכר שאסא ביקש ממני לדעת אחרי שנגמר המכרז והוגשו ההצעות אם יש לי מושג ואחרי אני חושב שבוע או שבועיים, הרי הטיוטות האלה שמרתי אותם אצלי ואחרי שבוע-שבועיים אני בעצם מבחינתם, אני הרי ידעתי בזמן אמת כמה נתנו כולם ותיאמתי את זה אבל מבחינתם כביכול עשיתי בירורים ורשמתי להם את זה והבאתי להם את זה. הבאתי את זה לאסא" (עמ' 2980).

גרסתו של אסא בבית המשפט הייתה זהה. כך, בעדותו הראשית טען כי קיבל את ת/481 מידיו של ירון שבוע או יותר לאחר ההגשה וכי ביקש זאת כי "א. לא היה לי את ההעתק של המכרז שלנו מה שהגשנו כי הגשנו את זה ואני כתבתי את זה וכתבתי את זה בבית זית אז לא היה לי העתק ... 2. ביקשתי ממנו, הדרך השני שאתה מדבר עליו אני שאלתי את ירון, אני ביקשתי ממנו שיתקשר למי שהוא מכיר שיכול להגיש את ההצעה למכרז הזה ואברר את גובה ההצעה שלהם שנראה איפה אנחנו בדירוג הכללי, אם אנחנו יש לנו סיכוי לזכות או אין לנו סיכוי לזכות אז הוא הביא לי והוא סימן לי בעיגול את ההצעה" (עמ' 3206-3207). משהציג לו ב"כ המאשימה, בחקירה הנגדית, כי המסמך נראה כמו טיוטה, על גביה נערך תכנון המחירים לצורך תיאום של הצעות הגיבוי, טען כי הפרט אליו שם לב הוא "העיגולים למטה", היינו סכימת פרטי התמחור (3.4 מיליון ש"ח לראז חקלאות ו-3.26 מיליון ש"ח למנהרת אשקלון) (עמ' 3334). בהמשך טען, כי ירון פירט את כל סעיפי התמחור, שאת המידע עליהם ביקש מן הקבלנים המתחרים לאחר מועד ההגשה, כדי להוכיח לו "שבאמת יש לו את השורה התחתונה" (עמ' 3335). לתהייתי, במהלך החקירה הנגדית, כיצד העלה על דעתו שהמסמך שקיבל לידי הוא תוצאת בירור שערך ירון, בדיעבד, עם מגישי ההצעות באשר לגובה הצעתם, שהרי ת/481 נראה בבירור כטיוטה, הכוללת את פרטי המחירים שניתנו עבור כל אחד מן השירותים הנדרשים, והאם גם הוא, לו פנה אליו מתחרה לאחר מועד ההגשה והתעניין לדעת מה הייתה הצעתו, היה מפרט לו שורה – שורה מה הציע, השיב כי "אם זה בן אדם כמו רמי ברזילאי או ... בן אדם שמכיר אותי והיה שואל אותי תגיד, מה הגשת בסעיף הזה, מה הגשת בסעיף הזה, לא הייתי מסתיר ממנו ... זה מאוד נהוג כבודה לשאול כל סעיף מה הגישו. לרשום את זה. ואחרי זה אתה, אתה לא צריך לזכור את זה. אתה יושב ורואה את השורה התחתונה" (עמ' 3333-3336).

92. טענותיהם של ירון ושל אסא באשר לנסיבות בואו לעולם (ולמכונת של אסא) של ת/481, מופרכות. עיון בעמוד השני של ת/481 מלמד, כי כלל אין מופיעים בו שמות המציעים (ראז חקלאות ומנהרת אשקלון). לו ביקש אסא להתעניין, התעניינות תמימה, מה הייתה ההצעה של כל אחד מן המציעים, מצופה היה שירון יאמר לו איזה קבלן הציע איזו הצעה.

בנוסף, העמוד השני כולל מחיקות רבות (בדיוק כמו העמוד הראשון, שאין חולק כי הוא טיוטה של הצעת ורד בר), עובדה שאינה מתאימה לבירור בדיעבד, כי אם להתאמה מלכתחילה. איסוף הפרטים בדיעבד לא היה מוליד עמוד הכולל מחיקות כה רבות. גם טענתו של אסא, ולפיה ירון פרט עבורו את כל סעיפי התמחור של ההצעות האחרות (לרבות סעיפים שוליים שבשוליים) כדי להוכיח לו "שיש לו את השורה התחתונה" היא טענה בלתי סבירה בעליל. וכי מדוע זקוק היה אסא להוכיח כזו? הרי לשיטתו נתן בירון אמון מלא וניתנה לו יד חופשית לכלכל את ענייניה של ורד בר על מנת שתזכה במכרז. והנה, דווקא כאשר מדובר (לגרסתו) בבירור בדיעבד, חש ירון צורך להוכיח לו שדייק "בשורה התחתונה"? וכי היה על ירון להוכיח שהוא יודע לסכם מספרים? והלא (אם נקבל את גרסתו של אסא לעניין נסיבות הגעתו של ת/481 לידיו) ההצעות הרי כבר היו מונחות לפני ועדת המכרזים ולא ניתן היה עוד להשפיע עליהן. כך גם התקשיתי לקבל את תשובתו התמוהה של אסא לפיה אך טבעי הוא להתעניין בכל אחד מסעיפי התמחור בסוג כזה של מכרז, בו התחרות היא על המחיר הכולל של ההצעה. אוסיף הרהור על סבירותה של טענה זו לו מדובר באמת בתחרות, בהינתן שפרטי התמחור של הצעה למכרז נתפסים, ככלל, כסוד מסחרי. נדיבות ליבם של הקבלנים האחרים בהסגרת פרטי הצעותיהם אינה מתיישבת עם התנהלות טבעית בעולם תחרותי. על אחת כמה וכמה בטרם התקבלה החלטת ועדת המכרזים ולפיכך אין לשלול את האפשרות שהמכרז ייפסל ויהיה על הקבלנים לשוב ולהתחרות. ולבסוף, ירון הרי מודה כי העמוד השני של ת/481 הוא טיוטת הצעותיהן של ראז חקלאות ושל מנהרת אשקלון, וכי השתמש בו לשם הכתבת מחירי הצעות הגיבוי שהוגשו בשמן (עמ' 2905). לו באמת פעל מאחורי גבו של אסא, אין להניח כי היה חושף בפניו את העמוד הזה, המעורר חשד, ממבט ראשון, כי המדובר בהשתקפות של התנהגות פלילית.

93. סיכום ביניים: שעות ספורות לפני הגשת ההצעות במשרדי חברת החשמל נפגשו ירון, גדליה, גיל מיארה, ארז מיארה ושמואל זילבר המנוח בחניון שליד המרכז המסחרי בבית זית. אסא אף הוא הופיע למקום, אולם לא הצטרף אל היתר. הוא חיפש את ירון והמתין לו בכניסה ליישוב. במהלך הפגישה עסק ירון, פעם עם גיל, פעם עם ארז ופעם עם אסא, במילוי הצעות מתואמות למכרז. תוך כדי הפגישה ניהל ארז את שיחת המירס בשאלה האם רמי נותן או לא נותן גיבוי לירון. סכומי ההצעות של ראז חקלאות ושל מנהרת אשקלון דווחו לגדליה. סכומים אלה תועדו על גבי ת/481, שעמודו הראשון הוא טיוטת ההצעה של ורד בר והשני מכיל את טיוטות הצעות הגיבוי של שתי החברות האחרות. שני העמודים נתפסו, עם פרוץ החקירה, ברכבו של אסא.

94. נפנה עתה למה שהתרחש בעת הגשת ההצעות.

משתתפי פגישת בית זית שמו פעמיהם למשרדי חברת החשמל שבגבעת שאול, לשם הגשת ההצעות.

גיל הגיש את הצעתה של ראז חקלאות (ההצעה : ת/150). גיל מיארה העיד בבית המשפט, במענה לשאלות בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד גלעדי, כי אכן הגיש את הצעתו של זוהר (ראז חקלאות), שכן זוהר הציע לו לנסות להתמודד "בדלת האחורית" שאם לא יסתדרו העניינים פה". עוד העיד (בניגוד להודעתו במטרה ת/462), כי לא מילא את המחירים בהצעתה של ראז חקלאות (עמ' 1428-1429) (ראו גם נ/16(א22), עמ' 187, ש' 20 ; נ/14(24), עמ' 81, ש' 22-23). כאמור, בעניין זה קבעתי כי הוכח למעלה מכל ספק כי גיל, ביחד עם ירון, מילא את ההצעה האמורה.

ארז הגיש את הצעתה של מנהרת אשקלון (ההצעה : ת/360). בבית המשפט טען כי אכן הגיש אותה אולם לא נגע במעטפה, שהייתה אצלו "סגורה" (עמ' 3634). על אמינות גרסה זו אעמוד כשאדון בראיות ביחס לארז ולרמי ברזילאי. אסא הגיש את הצעתה של ורד בר (ההצעה – ת/149 ; עדותו של אסא בעמ' 3209-3210).

בשלב מסוים, החל ויכוח בשאלה האם נכון או לא נכון יהיה להגיש את הצעתו של גדליה, שהוחזקה, כזכור, בידי שמואל זילבר (לאחר שהובאה למקום על ידי ירון). לגדליה התברר, כי ירון שינה פעם נוספת את עמדתו ועתה הוא בדעה שלא נכון יהיה להגיש את ההצעה. גדליה עמד על דעתו שהצעתו תוגש ולבסוף סוכם כי גדליה יגיש את ההצעה כשזילבר מתלווה אליו (ת/359א, עמ' 48-49). בחקירתו ברשות הסביר ירון כי חשש שגדליה ייכנס לשירותים וישנה את הצעתו לפני ההגשה, ולכן עמד על כך ששמואל זילבר יתלווה אליו (ת/19, עמ' 20). גם בבית המשפט אישר את החשש האמור, אולם טען כי שינוי ההצעה היה אך אחת מן ה"פרובוקציות" שחשש שגדליה יעשה (עמ' 2906).

משהוסכם מה שהוסכם, ניגש גדליה, בלוויית זילבר, על מנת להגיש את הצעתו (ההצעה : ת/361) (עדותו של גדליה, עמ' 216 ; ת/530 – דו"ח עוקב 633, סעיף 18). לאחר שהגיש את הצעתו פנה אליו ירון ושאל אותו מה היה סכום ההצעה. גדליה השיב כי הצעתו של ירון זולה ב-300,000 ₪ משלו וכי אינו הולך לזכות: **"יכלתי לעשות לכם טריק לשים מכתב הנחה [מל"ב] לא עשיתי"** (ת/359א, עמ' 52-53).

לאחר הגשת ההצעות ועד החלטתה של ועדת המכרזים

95. עמידתו של גדליה על הגשת הצעתו הדאיגה מאוד את ירון. אם תחילה חשש מפני האפשרות שגדליה שינה והפחית את המחירים בהצעתו ובדרך זו יכשיל את זכייתה של ורד בר (שהגישה את ההצעה הזולה ביותר ביחס להצעות הגיבוי, על פי התיאום בין המעורבים), הרי שבהמשך ניתן להתרשם כי הלך וגבר אצלו החשש שמא מעשיו של גדליה נועדו להפליל אותו ואת האחים קופר. השיחות השונות שהתנהלו בין ירון לבין אחריים מיד לאחר הגשת המכרז ובימים שלאחר מכן מבטאות חששות אלה. נעמוד עליהן כאן.

96. השיחה הראשונה בפרק זה היא שיחתו של ירון עם ארז (ת/300, שיחה 4736/143, עמ' 517), זמן קצר לאחר ההגשה. במהלכה ביקש ירון להודות לארז על המאמץ שהשקיע, גם אם אין לדעת מה יהיו תוצאותיו. ירון המשיך והביע חשש מפני גדליה: **"לא בדקתי את החומר הנלווה שהוא הוסיף. עכשיו יכול לרשום בחומר נלווה את ההנחה"**. ארז הביע את דעתו כי לא ניתן לעשות דבר כזה אולם נוף בירון: **"איך לא פתחת את זה באותו רגע לראות? הוא אמר שהוא רוצה לשים בסדר, פתח בודקים קצת לווה אותו וזהו"**. ירון הודה כי עשה טעות, הוסיף ותהה מדוע התעקש גדליה להגיש הצעה מטעמו וארז הבטיח לו לעשות "בירור לעומק" עם גדליה בשיחה הבאה שיקיים אתו. השיחה בין השניים נקטעה וירון שב והתקשר מיד לארז (ת/300, שיחה 4741/143, עמ' 519). בשיחה זו דיווח ארז לירון שגדליה ביקש לראות את ההצעה של רמי ברזילאי, כי הוא אכן הראה לו אותה, ואולם גדליה לא ערך בה כל שינוי. כשירון שב ונדרש לחשש שמא גדליה שינה את הצעתו שלו עובר להגשתה חזר ארז על עמדתו לפיה אינו מאמין שגדליה עשה דבר כזה והוסיף כי גדליה אינו עומד בתנאי הסף, שכן חסרים לו "כמה דברים קריטיים". בסופו של דו-שיח על יכולותיו או אי יכולותיו של גדליה, הביע ירון תקווה שארז צודק ושגדליה לא עשה לו "עוקץ".

ירון המשיך להסתובב בתחושה קשה, ובשיחת טלפון מספר דקות לאחר מכן, עם אשתו יעל, אמר לה כי הוא חושש שעשה "טעות קשה ביותר", עליה לא רצה להרחיב בשיחה, אולם הבהיר כי אין המדובר ב"טעות סופרים" (יש להניח כי הכוונה לטעות סופר) (ת/300, שיחה 6322/141, עמ' 521).

שיחה נוספת המשקפת מצב רוח דומה ניהל ירון עם שמואל זילבר, שוב באותו יום, במהלכה אמר לו כי **"לא מתאים לי טעויות כאלה"**. שמואל ביקש להרגיעו ודיווח לו על שיחה עם עו"ד מומחית בדיני מכרזים, שאמרה לו כי לא ניתן להוסיף להצעה פתק עם הנחה גורפת, שכן הצעה כזו תיפסל.

ועוד שיחה, עם מאיר רוזנר, משעות אחר הצהרים של אותו יום (ת/300, שיחה 6383/141, עמ' 523). ירון, שהודה כי חשש מהאזנות (עמ' 2912), שאל את רוזנר אם יש לו טלפון "שהוא יכול לדבר אתו". רוזנר השיב שרק כשיגיע לביתו. לשאלת רוזנר השיב ירון ש"קרה משהו, אני רוצה לעדכן אותך ... דברים לא אבודים אבל קרה איזה משהו אני אעדכן אתכם מה קרה ... אני לא יכול לדעת מה המשמעות עד שלא יהיה אתה יודע, עד שלא ישיבו שמה על העניינים ... בעקרון זה היה צריך להיות מסודר הכל חוץ מאיזהו תקלה שהייתה בסוף שאני לא יודע מה, אני לא יודע איך, מה לחשוב לגביה".

בשיחה הבאה, עם אדם ושמו דודו פרץ (ת/300, שיחה 6386/141, עמ' 524), ביקש ירון את חוות דעתו של אותו דודו בשאלה מה קורה אם "מישהו שנגיד רושם הצעה בטבלה בתוך אתה יודע בחוברת ואח"כ שם ליד זה מכתב שהוא עושה הנחה", האם זה קביל. תשובתו של דודו הייתה "מה פתאום", וביקש לדעת מדוע הוא שואל. ירון השיב ש"היה סיפור לא לטלפון אבל יכול להיות שהוא עשה".

והנה פרשנותו של ארז לדאגתו של ירון, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיחה שקיים עם מאיר רוזנר בשעות הערב של יום ההגשה (ת/300, שיחה 4793/143, עמ' 526). וכך אמר ארז למאיר: "עשינו מה שצריך, הכל, הגיעו להסדר הגישו. בדקה האחרונה הם עשו לו תרגיל אסי וירון אמרו לו שלא יגיש לגדליה. הוא התעקש להגיש. אמר מה זה אני הבאתי גיבוי, הבאתי הכל. הביא את כל המסמכים הכל אז למה שאני לא אגיש? ובצדק הוא אמור להגיש. שלח איתו את ירון, אהה שלח איתו את שמואל שילוה אותו לתיבה שיראה שהוא שם את זה אבל הוא לא פתח את המעטפה לפני זה לראות שהוא לא שינה קודם את מה שהם כתבו, אתה מבין? אז הוא בסרטים עכשיו ירון".

97. קשה שלא להתרשם מפני מה בדיוק חושש ירון בשיחות אלה: החשש הוא שגדליה, שנטל חלק בתיאום הצעות המחיר על מנת שזו של ורד בר תהיה הנמוכה ביותר ועל כן תזכה, הגיש את הצעתו מבלי שירון בדק שמא ערך בה שינוי, הפחית את המחיר או הציע הנחה גורפת. בבית המשפט ביקש ירון ליתן הסבר אחר לחשש המובע באותן שיחות ולטעות שעשה, לשיטתו. כך טען, בין היתר, בחקירתו הנגדית, כי הטעות המדוברת מתבטאת בכך שגרם למצב שיכול לסבך אנשים שבטחו בו והלכו אתו (הכוונה לאחים קופר), והנה, בעוד שאמר להם שגדליה אינו מתחרה במכרז משום שאינו עומד בתנאי הסף, קרה משהו שעלול להפוך את ההסכם של ורד בר אתו ללא תקין. אלא שבהמשך טען, כי לרגע לא חשב שגדליה יכול לעמוד בתנאי הסף. הטעות הייתה בכך שגדליה יכול היה לגרום, בהנחה שעשה "תרגיל", להתמשכות של הליך הכרזת הזוכה בדרך של הכנסת "דברים לא נכונים או

היקפים לא נכונים או דברים מזויפים", ויהיה צורך לתקוף זאת בבית המשפט (עמ' 2910-2909). יצוין, כי ירון יכול היה להרשות לעצמו להעלות בבית המשפט סברה שהצעתו של גדליה הכילה נתונים מזויפים, שכן זו אבדה במשרדי חברת החשמל ולפיכך לא נכללה בחומרי החקירה שנאספו. אשוב ואדרש לגרסתו של ירון בהמשך, אולם אומר כבר כאן כי דבריו אלה של ירון, שלא זכו לאמוני, נגועים בסתירה פנימית (האם גדליה עמד או לא עמד בתנאי הסף?) ומשתלבים במגמתו הכללית לנסות ולעשות כל מאמץ, אפשרי ובלתי אפשרי, על מנת להרחיק את האחים קופר (להם, כזכור, הוא חייב מיליונים) מן הפרשה. הדברים אף אינם מתיישבים עם הדאגה העמוקה העולה מן השיחות המובאות לעיל, שגדליה עומד גם עומד בתנאי הסף הנדרשים וביצע "תרגיל" של הפחתת הצעתו אל מתחת להצעה של ורד בר, על מנת לזכות במכרז, והוא, בטיפשותו, לא בדק זאת בטרם הסכים להגשתה. לא ניתן בשום אופן לקרוא את השיחות הללו כאילו הן נסבות על החשש שמא הגיש גדליה מסמכים מזויפים שבדיקתם תעכב את ההליכים, כפי שלא ניתן למצוא בהן התבטאות המהווה דאגה כנה לאחים קופר, שמא הסתבכו, בתום לב, בשל טעות שלו, בהסכם בלתי חוקי, מבלי שהיו מודעים לכך.

98. נחזור לשיחות. נקפו השעות, ולליבו של ירון התגנבו חששות אחרים, כבדים, שמא התנהלותו של גדליה נועדה להפליל את ורד בר. שתי שיחות שקיים ירון עם ארז באותו לילה, האחת בשעה 21:29 והאחרת בשעה 21:56, מלמדות זאת (ת/300, שיחה 4805/143, עמ' 530; שיחה 4811/143, עמ' 535 בהתאמה). בין לבין, התקיימה שיחה בין ארז לבין גדליה (ת/300, שיחה 4807/143, עמ' 531).

השיחה הראשונה מבין השתיים נפתחת בדבריו של ירון ואלה הם: **שמע, אני חושב שהוא עשה שמה כנראה מן תרגיל של דפקתי לו את 'ורד בר' ומשהו שמה".** לשאלת ארז מדוע הוא אומר זאת ממשיך ירון ואומר: **"והוא רוצה לנקום באסא וזה [קטע לא מובן] הם עוד חודש יראו ויבואו אליו ירד על ארבע והוא התעקש להגיש את המכרז כי מבחינת אני לא יודע מה זה אומר עכשיו מבחינת [קטע לא מובן] החוק זה שנעשה איתו הסכם מצד אחד והוא הלך והגיש, אני לא יודע אם".** ארז, שסבור כי לא צריך להיות קשר בין ההסכם לבין עובדת ההגשה של הצעת גדליה למכרז מסביר **"לא צריך להיות לזה בכלל שום קשר, כאילו הם לא יכולים למנוע ממנו להתמודד מצד אחד. מצד שני, מצד שני אני לא יודע. אם אין לו את כל העמידה בתנאי הסף את כל הדברים".** אלא שדעתו של ירון לא נחה שכן הוא אומר **"לא יודע, יכול להיות שיש לו, אני לא יודע",** ומיד לאחר מכן **"מזכיר" לארז מה היה תפקידו שלו במכרז: "קודם כל לגביך אתה היית הנציג של רמי לכל דבר",** בבחינת "דע מה שתשיב". על מנת להפיג את חששותיו של ירון, הציע ארז בסופה של השיחה שהוא עצמו יתקשר לגדליה ואחר כך ישוב לשוחח עם ירון.

ואכן, השיחה הבאה היא השיחה בין ארז לבין גדליה. גדליה מספר בה לארז כיצד ירון ניסה למנוע את הגשת הצעתו, בניגוד למתוכנן ולמוסכם, בתואנה שלא כדאי לעשות זאת לאחר שהתקשר בהסכם עם ורד בר. גדליה מוסיף ומספר, כי אמר לירון שאיש אינו יודע על ההסכם שלו עם ורד בר, וכי אם לא יאפשר את הגשת ההצעה הוא "יפוצץ" את תיבת המכרזים, וירון נכנע. לאחר שהגיש, כך אומר גדליה, העיר ירון שלא בדק את המעטפה שלו. על כך, ממשיך גדליה: "אמרתי לו תגייד לי מעטפה שלי הערבות בנקאית שלי הייתה אתמול אצלך בלילה בבית מה שאני באתי ביקשת ממני להביא בנלווה בנוסף, זה את המסמכים בנספח 7 מה שנקרא ISO, המלצות, רכבים, טרקטורים וכיוצא בזה ... הוא אומר לי אולי שמת איזה מסמך שנותן הנחה וזה? ... תגייד לי איך אפשר, בוא נגייד הערבות אמרתי לו עכשיו בערב. הערבות שלי היא 160 אלף ₪ על 3,200 מיליון ... אם אני נותן הנחה ז"א שערבות בנקאית לא שווה לתחת ... ירון גם הסכים איתי יש פסיקה של בימ"ש, אסור להציע לך שקל יותר". תגובתו של ארז לדבריו של גדליה הם אלה: "הוא לא רגוע, הוא לא רגוע. אתה אמרת לו שבעוד חודש 'ורד בר' יבואו על ארבע ופה ושם וזה, הוא לא רגוע הוא מהבוקר מתהפך עם עצמו ... אמרתי לו תקשיב אם סגרת אתו ולחצתם ידיים נגמר הסיפור, אמרתי וחוף מזה אני חושב ורצוי וחובה היה שיכניס את המעטפה. מה זאת אומרת לא? א' שכמה שיותר יתנו גיבוי וב' מה זאת אומרת הוא לגיטימי, עומד בתנאים לכל דבר שיגיש. מה נראה לך שהוא עובד את כל החומר וזה בשביל להיות בחוף ... מה זה זה גם לא יראה כזה דבילי אחרי כל כך הרבה מכתבים ומלחמות שלוש שנים אתה לא תתמודד?!". בהמשך השיחה, אמר גדליה לארז שהוא (גדליה) היחיד שיכול היה לקחת את המכרז הזה. ארז לא הסכים ואמר שהיו עוד כמה שהיו יכולים: "לא חסר משוגעים שהיו שמים מחיר נמוך, יש את איל ארגוב, יש את רמי לא חסר. אבל אף אחד לא רוצה לבוא ולהתערבב חבל. עוזב זה מאחורינו...". לקראת סוף השיחה הבטיח ארז לגדליה שירון מצדו לא עשה שום "הפתעה", וכי הדבר היחיד שהוא מפחד שמא דווקא גדליה עשה תרגיל והכניס פתק הנחה.

99. אעיר בקשר לשיחה זו, כי עולה ממנה שהשניים מתייחסים בהבנה משותפת וברורה לכך שכל ההצעות האחרות, לרבות זו של גדליה, היו הצעות גיבוי להצעתה של ורד בר, שנועדה להיות ההצעה הזוכה, וכי ארז ידע מה המחיר שאמורה הייתה ורד בר להציע (2.8 או 2.9 מיליון ש"ח), כשעל כל ההצעות האחרות היה להציג מחיר גבוה יותר, על מנת להפסיד. ועוד עולה ממנה, כי ארז סבור שרמי ברזילאי (כמו אחרים) יכול היה להציע הצעת מחיר נמוכה על מנת לזכות במכרז אולם הוא לא רצה "להתערבב". מכאן, שלשיטתו, ההצעה שהגיש ברזילאי אינה הצעה תחרותית כי אם הצעת גיבוי.

100. ולשיחה האחרונה באותו לילה, במהלכה דיווח ארז לירון על שיחתו הקודמת עם גדליה. התרשמותו של ארז היא שדבר לא השתנה, וכי רק אם הצעתה של ורד בר תיפסל מסיבה כלשהי, יזכה גדליה במכרז, כבא בתור מבחינת המחיר. ארז ממשיך ומנסה להרגיע את ירון שגדליה לא יכול היה להוסיף, בדף נפרד, הנחה גורפת למחיר. או אז מביע ירון את החשש מפני הפללה, וכך מתנהלת השיחה ביניהם:

“ירון: ... אבל העניין הוא לא זה. העניין אם הוא, אם הוא ינסה לעשות משהו ל'ורד בר' הנקמה שלו היא כאילו לפגוע בהם, נגיז לבוא ולהציג את ההסכם שלו איתם ולנסות להגיז הנה אתם רואים הם עשו פה קרטל.

ארז: לא, אני לא יודע יותר מדי, אבל הם היו צריכים להיות מספיק חכמים לעשות את ההסכם הזה למשהו אחר, כאילו כביכול חוזה של עבודה, של התקשרות אחרת ובזה נגמר הסיפור.

ירון: אבל לא, החוזה הזה היה, עשינו את זה שבמקרה ו'ורד בר' זכה היא מקבלת את השירותים שלו ואותו.

ארז: אוקיי, ככה אפשר לבוא ולהציג את זה ולהגיז אנחנו עשינו הסכם בינינו שאם אני זוכה אז הוא יבצע כקבלן משנה, זהו מעבר לזה הוא הלך להתמודד שיתמודד.

ירון: זה בעייתי קצת אתה מבין, אבל גם הוא הוא גם פוגע בעצמו. השאלה מה הוא רוצה לעשות, השאלה אם זה 'תמות נפשי עם פלישתים' או שהוא רוצה את ה-300 אלף ש'לוי'.

בהמשך השיחה דנים השניים במותר ובאסור בכל הנוגע לתיאום מחירים. ארז גילה גישה "ליברלית", וטען כי לאחר שדפדף בספר החוקים הגיע למסקנה כי אין בכך פסול. ירון, בעל גישה "שמרנית" יותר, דחה מסקנה זו והבהיר כי יש גם יש פסול בכך. או אז הבהיר ארז את עמדתו: **"לא, יש קבלנים שמתאמים ביניהם אבל השאר פתוח לגמרי, מה כל השאר הגישו בנפרד אין שום קשר"**. ובמילים אחרות, אם רק חלק מן הקבלנים מתואמים אין בעיה (יוער, כי בהקלטה עצמה נשמע ארז אומר: **יש שני קבלנים שמתאמים ביניהם**). לא אתייחס כאן ל"פסק ההלכה" חסר היסוד שהוציא ארז. מכל מקום, אמירתו אינה עולה בקנה אחד עם העובדות, אותן ידע לאשורן בזמן אמת (ועל כך יורחב כשאעסוק באחריותו ובאחריותם של המעורבים האחרים), והן שלא רק שניים מן הקבלנים תיאמו ביניהם את המכרז, אלא כל הקבלנים הנדונים.

אביא עתה עוד קטע מן השיחה בין השניים, ממנו ניתן להתרשם כי הם מתאמים גרסאות:

“ירון: תראה, במקרה שלו אני הבנתי שהוא לא עומד בתנאי הסף.

ארז: כן.

ירון: לכן אני בעצם מאחר ואני גם כן יש לי בעיה לעמוד בתנאי הסף השנה.

ארז: אוקי.

ירון: אני פניתי אליו ואמרתי לו בוא נעשה שת"פ עם ורד בר כי חסר, יהיה בעיה מאוד גדולה בנושא של הגוזמים המומחים עם כל הנושא של העבודה בגובה וכל זה ולו יש, גם לכן גם עשינו התקשרות ... עם גיל אתה מבין.

ארז: כן.

ירון: זה שהוא הגיש אח"כ הצעה זה לא דבר שאנחנו ידענו ממנו, לקחנו בחשבון אבל בסדר, אם הוא יכול לגשת למכרז אנחנו לא רוצים למנוע ממנו כי זה אסור לפי החוק למנוע ממנו, אסור לנו למנוע מבנאדם להתחרות אם הוא יכול לעמוד בתנאי הסף. יכול להיות שהוא אמר שהוא לא מבצע את [קטע לא מובן] הוא יכול בשני המקומות, גם במקרה שהוא, שאנחנו נזכה, וגם במקרה שהוא יזכה. אתה מבין זה מה שאני נראה לי שהוא עשה.

ארז: אהה.

ירון: זה ההסדר. אתה בכל אופן היית נציג, אני מבין שזה, רמי ברזילאי הלך חזק על המכרז? אתה היית הנציג שלו שמה נכון?

ארז: כן.

ירון: אתה מבין אותי?

ארז: כן.

ירון: עכשיו צריך להיות.

ארז: לא לא הבנתי.

ירון: תשים לב לדברים האלה בסדר?

ארז: ברור, איזה שאלה. הייתי בשטח, עשיתי סיורים מקדימים, הכנת את העבודה הכל.

ירון: לא, אני יודע שרמי כבר הרבה שנים לוטש עין על י-ם.

ארז: כן, הוא מיצה את העניין בת"א.

...

ירון: לא, רוצה להתפתח, תמיד אנשים רוצים..."

101. המלאכותיות שבשיחה מזדקרת לעין. ככל שהמדובר בגרסת אמת, כאילו כך היו פני הדברים בטרם הוגשו ההצעות למכרז, ירון לא צריך היה "להזכיר" לארז שהבין שגדליה אינו עומד בתנאי הסף; שהוא זה שהציע לגדליה שיתוף פעולה עם ורד בר בשל הקושי להציג מספר מספיק של גוזמים מומחים; שהם לא ידעו מראש שגדליה יגיש הצעה וכי לא ניתן היה למנוע ממנו לעשות כן אם הוא באמת יכול היה להתחרות; שארז היה הנציג של רמי ברזילאי, שהלך "חזק" על המכרז וכי על ארז "לשים לב" לדברים האלה; שלברזילאי היה עניין אמתי במכרז ירושלים, שלא רק שהוא מיצה את תל אביב אלא שהוא מעוניין להתפתח. הדברים המושמעים באוזני ארז ותגובותיו של ארז אליהם עומדים בסתירה מוחלטת לשיחות מזמן אמת, במהלכן נדונה מראש השאלה אם גדליה יגיש או לא יגיש

הצעת גיבוי למכרז. ירון הוא שחזר בו מסיכום שנעשה אצל עו"ד גוטגליק, בפגישה ב-4.7.2010, ולפיו גדליה לא יגיש הצעה משל עצמו (ת/א351) ונסע במיוחד לביתו של גדליה על מנת לשכנעו להגיש הצעת גיבוי (ת/א353), כשלאחר מכן שינה דעתו פעם נוספת; שיחות שבמהלכן הביעו ירון וארז חששות שגדליה אכן עומד בתנאי הסף; שברזילאי כלל לא רצה "להתערב" במכרז ולכן לא הגיש הצעה תחרותית אלא הצעת גיבוי (לאחר שהתלבט עד הרגע האחרון אם לעשות זאת), ועוד. הדברים אף אינם מתיישבים עם המשך השיחה הנדונה, לקראת סופה, כשהשניים חוזרים לדון בחשש שמא גדליה יפליל את המעורבים בבחינת "תמות נפשי עם פלישתים" וארז מבטיח לירון שגדליה זקוק עכשיו לכסף ולכן אין חשש שיעשה מעשה שיגרום לכך שלא יקבל אותו לידיו.

עד כאן השיחות שהתנהלו ב-8.7.2010, בשעות שלאחר הגשת ההצעות.

102. שתי התקשרויות קצרות במהלך 9.7.2010 מלמדות על חששו של ירון מפני האזנות, המתיישב עם החשש מפני הפללה. האחת, שיחה של ירון עם זוהר במסגרתה מבקש ירון מזוהר שישלח אליו מספר טלפון שאפשר לדבר בו (ת/א300, שיחה 6495/141, עמ' 539), והאחרת, שיחה של ירון עם פרץ (ת/א300, שיחה 6521/141, עמ' 541) שגם בה מתבקש פרץ לומר לו אם יש לו "איזה משהו" שירון יכול לדבר אתו. בשני המקרים אישר ירון כי המניע לבקשתו הוא החשש מפני האזנות סתר (עמ' 2918). גם פרץ אישר שכך הבין את בקשתו של ירון (עמ' 3139, אם כי בחקירתו ברשות טען כי אין לו מושג למה התכוון ירון וכי אין לדברים "שום היגיון מילולי": ת/א52, עמ' 79 למעלה).

ביטוי לחששות מהאזנות סתר ימצא גם במסרון ששלח ארז לירון ב-11.7.2010 ובו הודיע לו כי הוא יכול לדבר אתו עכשיו "חופשי" במספר אותו נקב (ת/א300, שיחה 5121/143, עמ' 565). ירון אישר כי זה היה החשש (עמ' 2919-2920). ארז, לעומתו, טען בחקירתו בבית המשפט כי אין לו הסבר למסרון שכתב לירון: "אני לא יכול להסביר את זה בוודאות. אולי זה היה אצלי בבית. אולי במקום שאין קליטה ... אין לי הסבר מדויק לדברים אבל אני אף פעם לא חסכתי מעצמי שיחות בטלפון תמיד דיברתי בחופשיות" (עמ' 3486). המדובר בהסבר קלוש. ההצעה לדבר "חופשי" במספר טלפון אחר, שבאה מצדו של ארז, אינה מתכתבת עם בעיה של חוסר קליטה. ה"חופש" המדובר הוא חופש מהאזנה, בדיוק כפי שירון הבין זאת. לא למותר להוסיף, כי גדליה העיד בבית המשפט שירון חשד כל הזמן בהאזנות (עמ' 188). עדותו של גדליה נתמכת בהתנהלותו של ירון בזמן אמת ("פגישת הג'קוזי" שנועדה להפיג את החשש מהקלטה כמו גם השיחות המואזנות המובאות לעיל) ובעדותו של ירון בבית המשפט.

103. נחזור לשיחה בין ירון לבין פרץ. מאחר שלהבדיל מלזוהר, לפרץ לא היה מכשיר חלופי בטוח יותר, המשיכה השיחה בין השניים, ונקלטה כמובן. בתחילת השיחה מדווח לו ירון על הבירורים שעשה בלילה הקודם בכל הנוגע לחשש שגדליה "סידר" אותם והפחית את מחיר ההצעה. כך הוא אומר: **"טוב, בעקרון בעניין ההוא. לפי כל מיני בדיקות שאני עשיתי באמת לא היה, לא היה כנראה שינוי"** ופרץ מגיב: **"כן בע"ה"**. או אז נדרש ירון לחשש השני, היינו החשש שמא גדליה יפליל אותם. השיחה לובשת, אפוא, אופי דומה לשיחה האחרונה עם ארז מן הלילה הקודם, היינו, הכתבת גרסה:

"ירון: עכשיו מבחינתנו הפנייה היה נעשית בתום לב כשהבנו שהוא לא עומד בתנאים ולכן הוא פנה אלינו. אח"כ הוא פתאום שינה זה לא דבר שבשליטה שלנו.

פרץ: כן כן בזה אני פחות מודאג אין בעיה"

כבר כאן אומר, כי תגובתו של פרץ להרצאת הדברים של ירון אינה תגובה צפויה מצדו של אדם שאינו מבין מדוע לפתע חשוב לירון לדווח לו ש"מבחינתם" הפנייה [לגדליה] נעשתה בתום לב. פרץ משיב כמי שבקיא ויודע אולם "פחות מודאג". אלמלא ידע במה מדובר, ולנוכח גרסתו הכללית כי הוא אינו עוסק בזוטות של ענייני יום ויום וכי לא היה מעורב כלל בהסכם שהתרקם בין ורד בר לבין גדליה מלבד עצם חתימתו עליו (משום שאסא לא היה פנוי באותו יום), צפוי היה שישאל את ירון, מיד לאחר ששמע את מה ששמע, על מה הוא שח, מיהו שאינו עומד בתנאים ושפתאום שינה, ומדוע העניין צריך בכלל לעורר דאגה. אוסיף בהקשר זה, שפרץ טען בחקירתו ברשות כי כלל לא ידע מיהם נותני השירותים במסגרת המכרז. ואם כך, כיצד ניתן היה לדבר אתו בקודים על ה"הוא" ולצפות שיבין?

104. הגענו ל-11.7.2010.

השיחה הראשונה שהיא מענייננו התנהלה בין ארז לבין זוהר (ת/300, שיחה 2967/139, עמ' 545). במהלכה ביקש זוהר להתעדכן בקשר למכרז וארז השיב שמחכים לתוצאות ושירון "בלחץ אטומי". לשאלת זוהר האם יש סיבה ללחץ השיב ארז שירון עשה טעות בכך שלא בדק את המעטפה של גדליה לפני ששלח עמו את שמואל זילבר על מנת לשלשל לתביבת המכרזים. השניים מלבנים ביניהם, בהמשך, את סבירות האפשרות שגדליה שינה את הצעתו והפחית אותה עובר להגשתה. אלא שזוהר מביע את דעתו שדאגתו של ירון היא מדבר אחר: **"קרטלים, עניינים פה ושם"**. תגובתו של ארז לדאגה זו הייתה כך: **"כן. שמע, הם חמורים אם הם עשו את זה ככה. שמע חשבתי שהם הרבה יותר, הוא כל הזמן אמר אני הייתי חוקר במצ"ח, אני הייתי פה, אני יודע איך לנהל אני זה אני פה אני שם. הוא והשני החכמולוג השני בסופו של דבר טעויות של ילדים קטנים"**. אין להעלות על הדעת, שאדם שאין לו

מושג כי המדובר במכרז מתואם, היה מגיב כפי שארז הגיב. כך גם אין להעלות על הדעת שזוהר היה "מאוורר" באוזניו של ארז את המחשבה בדבר הסיבה האמתית לדאגתו של ירון, אלא אם ידע שארז מעורב על למעלה מאוזניו ב"קרטלים, עניינים, פה ושם".

השיחה השנייה עליה נתעכב היא בין ירון לבין זוהר (ת/300, שיחה 3061/139, עמ' 554). במהלכה השמיע זוהר את דעתו לפיה החשש הסביר יותר מגדליה הוא שהלה יעשה כל מיני תרגילים אבל לא "תמות נפשי עם פלישתים". היינו שפחות סביר שגדליה יפליל את האחרים, וכדבריו: **"הוא לא יוכל ללכת לכיוון שממנו חשבת עליו כי בעצם זה באמת הופך אותו לראש החבורה. בעצם למנהיג כן אף הוא במלכודת כן"**.

שיחה נוספת התנהלה באותו יום בין ארז לבין קבלן הגיזום עופר לוי (ת/300, שיחה 5119/143, עמ' 561). במהלך השיחה, הסכים ארז עם עופר שגדליה חייב היה להגיש הצעה מטעמו אולם הוסיף כי היה על ירון לפתוח את המעטפה ולבדוק אותה לפני שהוגשה, שהרי **"היה הכל פתוח, כולם ידעו הכל, הכל מהכל, לא הייתה שום בעיה"**, ושרק בסוף "הם" התעקשו שגדליה לא יכניס את המעטפה **"כי הם פחדו, הם יקראו להם להתמסחרות, הם פה הם שם אתה מבין?"**. לשאלתו של עופר **"על איזה מחיר הם הלכו שם?"** השיב ארז כי הוא "חושב 2.900" ועופר הביע סיפוק: **"אני אומר אני מבסוט שאני שומע מחירים גבוהים"**. בהמשך השיחה סיפר ארז לעופר על ההסכם לפיו גדליה יקבל 300,000 ₪ לשנה ואילו גיל יקבל 100,000 ₪, וכי גדליה חש ממורמר על כך שלקח אתו את גיל, ש"לא סופרים אותו" בכלל ובכל זאת הלה יקבל 100,000 כל שנה.

שיחה זו יש בה כדי ללמד עד כמה תיאום המכרזים היה נחלת הכלל, עד כי ארז לא חשש כלל לדווח על התיאום במכרז ירושלים לעופר לוי; על כך שתכליתו הטבעית, יש לומר, של התיאום הייתה השגת מחירים גבוהים, על תחרותיים; על כך שהתשלום לגדליה, ש"הביא אתו" את גיל, אינו עבור עבודה; ועל כך שהמעורבים חששו מהאיום התחרותי הצפוי מגדליה והתחרטו על הרעיון שייטול חלק במכרז, בשל החשש שאם ייקראו להתמחרות ("התמסחרות" בלשונו של ארז), יצליח לזכות בו.

השיחה הבאה עליה נתעכב היא שיחתם של ירון ואסא (ת/300, שיחה 6863/141, עמ' 568). בתחילת השיחה העיר אסא כי הוא "מפחד" לקבל מירון טלפון בימים האלה. בהמשכה דיווח ירון לאסא כי דיבר אתו אדם "עם ריח לא טוב", הטוען **"שהוא התקשר למקום שהוא ואמרו לו שהוא לא, שהוא לא. כאילו הוא רצה לדעת אם הכל בסדר ואז הוא התקשר ואמרו לו שהוא לא כמו שצריך להיות"**. אסא אישר לירון שהוא מבין על מה הוא מדבר וירון הוסיף

ש"אני לא יודע מה לחשוב לגבי זה, אבל בסדר זה בטח רע זה לא יכול להיות. זה לא טוב אבל רע זה לא יכול להיות...". בבית המשפט הסכים אסא כי הוא וירון שוחחו בשיחה זו על גדליה (עמ' 3211).

105. אנו עומדים עתה ב-15.7.2010. במועד זה שוחחו אסא וירון (ת/300, שיחה 7663/141, עמ' 630). במהלך השיחה שאל אסא את ירון האם "החששות שלנו שם שנשרפה המשאבה לא היו נכונים" וירון אישר כי הם אכן לא היו נכונים. בהמשך אישר כי קיבל ידיעות מוסמכות וכי הוא קצת יותר רגוע עתה. בחקירתו בבית המשפט הודה אסא כי הם שוחחו בקודים, וכי החששות המדוברים הם מזה שגדליה הגיש הצעה (ולא כפי שטען בחקירתו, ת/54, עמ' 103, בה הכחיש כי הם מדברים בקודים ועמד במפגיע על כך שהם שוחחו שם על טרקטורים, בקשר למיזם העסקי המשותף להם באפריקה) (עמ' 3213; עמ' 3337-3339). אין צריך לומר, כי שיחה זו אינה עולה בקנה אחד עם תום לב מצדו של אסא.

באותו יום שוחח ירון גם עם פרץ והודיע לו כי קיבל מידע "מהבכירים ביותר" וכי "הוא לא עשה שום, לא היה תרגיל, לא היה כלום" (ת/300, שיחה 7727/141, עמ' 631). בבית המשפט אישר פרץ כי הבין שהכוונה לגדליה, ושירון מבקש לומר לו שגדליה לא זכה וכנראה "שהוא גם לא ניסה ללכלך עלינו בחברת החשמל" (עמ' 3107-3108). גרסה זו מנוגדת למה שאמר בחקירתו, כשהחוקר הציג לו את השיחה הנדונה, ביקש שיאשר שהמדובר בגדליה ופרץ השיב לו כי אין לו מושג וכי המדובר בספקולציה של החוקר (ת/53, עמ' 115-119). ההסבר שנתן לכך פרץ בבית המשפט היה כי "במקום שגדליה לא היה רשום במפורש לא הזכרתי אותו מתוך ההחלטה הטיפשית שלי שאני מצר עליה להתחמק חשבתי שדרך גדליה אני יכול להסתבך פה בסיפור הזה וניסיתי להתחמק" (שם). תובנה אמתית אחת של פרץ, שיש בה שמץ הודאה, עולה מהסבר זה – הקשר עם גדליה הוא קשר המצמיח עבירה פלילית ביחס למכרז הנדון. פרץ, שהיה מעורב בתיאום המכרז, הבין היטב את משמעות השיחה (ושיחות נוספות שהוצגו לו) ולכן ניסה להתחמק.

106. הגיעה ה-22.7.2010. ביום זה הודיעה ועדת המכרזים על זכייתה של ורד בר (פרוטוקול הוועדה – מוצג ת/419). אסא התקשר לירון וברך אותו על הזכייה (ת/300, שיחה 9300/141, עמ' 758). כעבור דקות מעטות התקשר ירון למאיר רוזנר (ת/300, שיחה 9306/141, עמ' 762), ודיווח לו כי ורד בר זכתה במכרז וכי "השלב שפחדתי ממנו שהוא עשה משהו אתה יודע. זה עבר". על הבשורה הטובה דיווח גם ארז לעופר לוי ואמר לו "ירושלים בסדר עברה כמו שצריך" (ת/300, שיחה 7137/143, עמ' 770) וכן דיווח על כך ליוני ממן: "ירושלים עברה"

(ת/300, שיחה 7142/143, עמ' 771). שלוש השיחות הללו מלמדות אף הן כיצד תיאום המכרז היה נחלת הכלל.

107. ולבסוף – שיחה בין ירון ומאיר רוזנר (ת/300, שיחה 12225/141, עמ' 908), שגם בה עולים על הפרק החששות מפני הפללה מצדו של גדליה. גם שיחה זו היא דוגמא לכך שתיאום המכרזים בין קבלני הגיזום השונים היה בבחינת מובן מאליו, וכי הם לא חששו לדבר על כך איש עם רעהו. ועתה לשיחה עצמה. ירון דיווח בה לרוזנר שלאור הזכייה, גדליה לוחץ לקבל את השיק שנמצא בנאמנות ורוזנר שאל, בתגובה, איך לדעתו של ירון יתנהג גדליה אחרי שיקבל אותו. לתהייתו של ירון מה יכול גדליה לעשות השיב רוזנר: "דברים נוראיים", והסביר כי יש לגדליה "חווה מסוים אצלו ביד". לירון הייתה תשובה לחשש זה: "בסדר, אבל אם הוא יעשה את זה הוא מפסיד הכל גם אז מה?! יפסיד הכל. חוץ מזה שבחווה לא נכתב משפט אחד לגבי שאף אחד לא מנע ממנו להתחרות פה ... אם הוא עושה מהלך כזה, אז הוא גם מסכן את כל הכסף שלו, כל המיליון שהוא צריך לקבל. נראה לך שיעשה דבר כזה? אהה". ירון המשיך והודה כי היה מוטרד כל העת מפני החשש האמור, אבל דעתו נחה משום שלא ראה היגיון במעשה כזה מצדו של גדליה, שהרי "הוא לא יכול לקבל את העבודה כי אם זה דבר לא תקין אז זה לא תקין לשני הכיוונים... אם יפסל המכרז אז הוא הפסיד מיליון שקל אז מה, מה הוא הרוויח בזה?". עם זאת, מיד אחר כך ראה ירון להוסיף את הדברים הללו: "ואני אומר לך גם יכול להיות שיכול להיות [מל"ב] לא בסדר אבל אף אחד לא מנע ממנו להתחרות. עשה אתו הסכם שבמידה שאלה ואלה זוכים אז יעבוד אתו וייתן את הייעוץ, יתן את המקצועי, את כל הדברים האלה וזהו. אף אחד לא אמר לו אל תתחרה ואל תגיש וזה. חוץ מזה הכל נעשה מתוך הנחה שהוא לא עומד בתנאי סף וזה מה שהוא נתן להבין, שהוא לא עומד בתנאי הסף. אם היו יודעים שהוא עומד בתנאי הסף אז יכול להיות שלא היו עושים אתו הסכם. אומר זה מסריח אבל לא איזשהו משהו, מה שכן הוא יפגע בעצמו יותר מכולם ... מה הוא ישיג בזה? נקמה במחיר של מיליון שקל, נראה לך, נראה למחושב הזה זה מה שהוא יעשה?".

שיחה זו היא הוכחה לכך עד כמה אין לקבל כפשוטן שיחות אחרות, שהובאו לעיל, ואשר במהלכן נשמעו הדוברים משוחחים ביניהם כאילו המדובר במכרז תחרותי, שההצעות בו הוגשו בתום לב ועל מנת להתחרות ולזכות. מתוך השיחה עצמה ניתן לראות, שמאיר רוזנר כלל לא העלה על דעתו שההסכם שנערך בין ורד בר לבין גדליה היה הסכם לגיטימי. לו כך היה הדבר, מדוע יעלה על דעתו שגדליה יכול לעשות "דברים נוראיים" באמצעות ההסכם? אלא אם תאמר שמאיר רוזנר ידע בדיוק מה מסתתר מאחוריו. גם תגובתו של ירון מעידה כאלף עדים שהשניים יודעים היטב במה מדובר. שהרי לו מדובר בהסכם תמים מצופה היה לשמוע מירון, בתגובה לחשש מ"הדברים הנוראיים" שגדליה יעשה, שאינו יודע על מה רוזנר

שח, שהמדובר בהסכם לגיטימי למתן שירותי ייעוץ מקבילן שאינו מתחרה ואינו יכול להתחרות. אולם לא זו הייתה תגובתו המידית, כי אם הסברה המרגיעה שלגדליה אין מניע להפליל אותם שכן כך יפסיד את מיליון השקלים שהובטחו לו. רק אז הוא מוסיף שאיש לא מנע מגדליה להתחרות ושגדליה נתן להבין שאינו עומד בתנאי הסף. אמירות אלה אינן אמת: נזכיר כי על השאלה אם גדליה יגיש הצעה אם לאו התגלע ויכוח במשרדו של עו"ד גוטגליק (ת/351א), כשהאחרון הביע דעתו שגדליה אינו יכול לעשות זאת לנוכח ההסכם וכך סוכם תחילה; שירון נמלך בו וסר לביתו של גדליה זמן קצר לאחר מכן וביקש שיגיש גם הוא הצעה על מנת לאחז עיניים כאילו "יש מלחמה", היינו שיש תחרות אמתית על הזכייה במכרז (ת/353א); ושירון שינה דעתו בדקה התשעים, וניסה למנוע מגדליה להגיש את ההצעה. עוד נזכיר, כי לא רק שגדליה לא נתן לאיש להבין שאינו עומד בתנאי הסף, כי אם להיפך. הוא השתתף בשני סיורי הקבלנים, רכש את מסמכי המכרז (ת/347א ות/349א) והתעקש במפגיע על כך שלא ייכתב בהסכם עם חברת ורד בר שאינו עומד בתנאי הסף, משום שבהחלט ראה עצמו כמי שעומד בהם (ת/351א, עמ' 14). וכבר ראינו משיחות שהתנהלו בזמן אמת בין המעורבים השונים, שהחשש מפני יכולת התחרות של גדליה היה חשש אמת, חשש שהביא את ירון להתיישר על הטעות שעשה כשלא בדק את הצעתו בטרם שולשלה לתיבת המכרזים, שמא ערך בה גדליה שינוי, הפחית את המחיר (כשהוא יודע מה היה גובה הצעתה של ורד בר), ויזכה בעקבות זאת במכרז.

108. בעקבות ההחלטה על זכייתה של ורד בר במכרז ומכוח התחייבותה כלפי גדליה וגיל מיארה בהסכמים שנכרתו עמם (ת/356 ות/456), הודיעה ורד בר לעו"ד גוטגליק ב-22.8.2010 כי הוא רשאי להעביר אליהם את ההמחאות הראשונות (המכתב מוורד בר לעו"ד גוטגליק – ת/474, השיקים שנמסרו – ת/364 ות/458, בהתאמה). השיקים אכן נמסרו לידיהם של גדליה ושל גיל (על התנהלותו של גדליה בקשר עם השיק עמדתי בפרק העוסק בהערכת עדותו).

109. פרשתי עד כה את השיחות מזמן אמת, בין בפגישות שהוקלטו על ידי גדליה במסגרת הפעלתו על ידי חוקרי רשות ההגבלים העסקיים, בין שיחות שהואזנו על יסוד צווי האזנת סתר, כמו גם את המסמכים שנוצרו בזמן אמת לקראת הגשת ההצעות למכרז. תוך כדי פרישתם של מוצגים אלה, הערתי את הערותיי והסקתי מסקנות חלקיות. בפרק הבא אעסוק בעדויותיהם של עדי התביעה גדליה, זוהר כץ וגיל מיארה. ובפרק שלאחריו אדון בהרחבה בגרסאותיהם של הנאשמים, ואבחן האם יש בתמונה הכוללת המצטיירת מחומר הראיות, לאחר שאקבע ממצאי עובדה, כדי לבסס את אשמתם של הנאשמים מעבר לספק סביר בעבירות שיוחסו להם.

(א) עדותו של גדליה

110. גדליה העיד, כי התשלום שהובטח לו במסגרת ההסכם ת/356 הוא תמורת הימנעותו מתחרות ותמורת הגשת הצעת גיבוי על מנת שוורד בר יזכו במכרז (עמ' 205) ולא תמורת שירותי ייעוץ ופיקוח (עמ' 188 ; עמ' 229-230). ממה שהובא עד כה, ניתן לקבוע בבירור, כי אין כל צורך להישען על עדותו של גדליה באישום הנדון, שכן הנאשמים מפלילים עצמם במו פיהם, בשיחות המואזנות, בשיחות שהקליט גדליה ובמסמכים שנתפסו. ובניסוח אחר, עדותו של גדליה מקבלת תמיכה חד משמעית בראיות אלה. בנסיבות אלה, עדותו ביחס לאישום הנדון נמצאה בעיני מהימנה, לנוכח התמיכה הרבה שזכתה לה בראיות הנוספות.

מערכת הראיות מראה, כי הקשר הישיר לצורך גיבושו של ההסדר הכובל היה בין גדליה לבין ירון וארז. ירון אף הודה בבית המשפט (כמו גם בחקירתו ברשות) כי היה צד להסדר כובל עם גדליה במכרז הנדון. גדליה לא היה בקשר עם יתר המעורבים, היינו האחים קופר וברזילאי, כמו גם זוהר, ומעורבותם נלמדת מראיות אחרות. כפי שנראה בהמשך, לא היה בעדויות הנאשמים כדי להציע הסבר חלופי לעובדות העולות מאליהן מראיות התביעה, גם לא כדי לעורר ולו ספק סביר בהן.

111. בכל הנוגע לפרץ, מנקודת מבטו של גדליה, הוא לא נטל חלק במעשים נשוא האישום הנדון (עמ' 203). גדליה אף אמר מפורשות כי הכיר רק את אסא וכי מעולם לא פגש בפרץ (עמ' 527). ואכן, אין נקודת השקה בין השניים. גדליה הוסיף, כי ירון נטל על עצמו לטפל בהסכם ובשיקים מול ורד בר וכי הוא עצמו לא היה מעוניין להיפגש עם אסא. הסיבה לכך היא המשטמה, אותה לא ניסה כלל להסתיר במהלך עדותו, שחש כלפי האחים קופר בשל "העוקץ" שעקצו אותו, להבנתו, ב-2007. עם זאת, לדבריו, האחים קופר ידעו על המתרחש (עמ' 619-620). מובן שאין בהערכתו של גדליה את טיב מודעותם של האחים קופר כדי להשתית עליה ממצא. קביעותיי יתבססו אך על ראיות קבילות הקושרות אותם למעשים המיוחסים להם.

112. לדברי גדליה, ארז הוא שריכוז את הפעילות ליצירת הקרטל, ולא רק במכרז הנדון (עמ' 493). האופן בו ראה גדליה את ארז עולה בקנה אחד עם הראיות מזמן אמת, כפי שכבר ראינו וכפי שעוד נראה.

113. אשר למעורבותו של ברזילאי, גדליה העיד כי במהלך הפגישה בבית זית ביקש מארז לראות את ההצעה של מנהרת אשקלון, שכן על פי המוסכם ארז היה אחראי למעטפה שלה וגם ייצג אותה בסיוור הקבלנים. ואכן, ארז הראה לו את ההצעה, ת/360 (עמ' 212). דבריו של גדליה עולים בקנה אחד עם הקלטת השיחה (ת/359א). עם זאת, גדליה הסכים כי אינו יודע מה הייתה מערכת היחסים בין ארז לבין ברזילאי ומה סוכם ביניהם (עמ' 749). גם בעניינו של ברזילאי יושתתו קביעותי על ראיות שלא באו מפיו של גדליה.

(ב) עדותו של גיל מיארה

114. כמו זוהר, גם עמדתו של גיל מיארה ביחס לפרשה עברה מהפך, מהודאה במהלך החקירות להיעדר זיכרון מוחלט במהלך עדותו בבית המשפט. למקרא הודאותיו ניתן להתרשם ממשקלן הפנימי הרב. המדובר בגרסה ברורה ומפורטת, למעט ההימנעות ממסירת גרסה מפלילה בכל מה שנוגע לאחיו, ארז. רוצה לומר, גיל שלט במוצא פיו וידע מה הוא מוכן למסור לחוקריו ומה אינו מוכן. גרסתו החד משמעית ברשות הייתה **"במקור שלו החוזה הזה נועד, אתה יודע, לקבל כסף"** (נ/16(22א), עמ' 186). ובמקום אחר: **"אמרתי מה אכפת לי, גם ככה [לא ברור] לא היה לי את הכוח להשתתף במכרז הזה [לא ברור] הייתי [לא ברור] כסף, מה? אתה יודע, לא ראיתי את זה כאיזה משהו נוראי [לא ברור] גדליה וירון, ירון גדליה. הם חמש עשרה שנה עשו את זה. רק אני נאחס"** (נ/16(24), עמ' 78). בהודעה המוקלדת (ת/462, ש' 241-242) מתברר כי בקטע הלא ברור בין המילים "הייתי" ל"כסף" אמר גיל **"אני לא יכולתי לגשת למכרז ואני ראיתי אפשרות לעשות קצת כסף. זה מה שרציתי"**. לגרסתו ברשות תימוכין רבים בראיות, הן בעדותו של ירון, הן בהאזנות סתר והן בהקלטות שביצע גדליה. יתרה מזאת, בבית המשפט לא הכחיש גיל את הודעותיו-הודאותיו. טענתו הייתה כי הדחיק את שארע, על רקע משבר גירושין קשה שכתוצאה ממנו הוא סובל מ"בלקאאוט". לשאלתי אם הוא מאשר שאמר אמת בחקירתו (גם אם עתה אינו זוכר מה אמר) השיב **"מה שאמרתי, אמרתי"** ולשאלה חוזרת האם באופן כללי דיבר אמת בחקירה השיב **"עד כמה שאני זוכר, יכול להיות"** (עמ' 1404). בנסיבות אלה, אני קובעת ללא היסוס כי יש להעדיף את גרסתו של גיל ברשות (למעט ביחס לארז) וליתן לה משקל מלא.

(ג) עדותו של זוהר כץ

115. בחקירתו ברשות הודה זוהר כי מסר לגיל מיארה את מעטפת ההצעה של ראז חקלאות כשהיא ריקה, על פי הסיכום לפיו זוהר יעשה מה שירון יבקש ממנו ולא יתחרה

לצורך זכייה (ת/451, ש' 558-573). זוהר אישר, כי הוציא ערבות בנקאית לבקשתו של ירון ועל פי הסכום שירון אמר לו (ת/442, ש' 707-708). בהקשר זה, וכבר עמדתי על כך, הסביר כי הרישום בכתב ידו על גבי המסמך ת/436 "10 ירושלים" משקף את מחיר החזר שירון שילם לו על שתי המעטפות שקנה בירושלים כהצעת גיבוי (ת/445, ש' 445-447). זוהר אף אישר כי השיק, החשבונית והקבלה שירון שילם לו, ת/453, הוא עבור המעטפות האמורות, אמר כי אינו יודע מדוע על גבי החשבונית נכתב כי היא "עבור גיזום עצים", והוסיף כי יש חשבון פתוח בינו לבין ירון, שכן ירון חייב לו כסף עבור עבודה בפרויקט כנפי נשרים (ת/451, ש' 582-593).

אכן, כפי שכבר ראינו, זוהר חזר בו מעדותו מדברים שאמר בחקירותיו וטען, כי הצעתו הייתה הצעה תחרותית אותה הגיש ביחד עם גיל מיארה. עם זאת, גם בבית המשפט הודה כי כתב היד על גבי כתב הכמויות של הצעת ראז חקלאות אינו שלו וטען כי אינו יודע מי מילא את ההצעה (עמ' 1247). עוד טען, כי הסכום של 10,000 ₪ שירון שילם לו מהווה החזר של כספים שירון קיבל בעודף מפרויקט כנפי נשרים, וכי מעטפה אינה עולה סכום כזה (עמ' 1247-1254).

116. התייחסתי כבר בפירוט מדוע, באופן כללי, יש להעדיף את אמרותיו של זוהר בחקירה על פני עדותו במשפט. בפרק זה אדגיש, כי ירון עצמו מודה כי ביקש הצעת גיבוי מזוהר וכי זוהר נענה לבקשתו (עמ' 2624-2625); כי במהלך הפגישה בבית זית הוא וגיל הם שמילאו את הצעתה של ראז חקלאות (עמ' 2629) וכפי שראינו לעיל, הדברים באים לידי ביטוי בהקלטת הפגישה בבית זית ובדו"ח העוקב ומקבלים את אישורם בהודעתו של גיל במשטרה (ת/462). אמרותיו של זוהר בחקירה מוצאות ביסוס בהאזנות סתר רבות לשיחות שהתנהלו בתקופה שקדמה למכרז ואשר פורטו בפרק העוסק בסקירת הראיות לשלבים השונים שעד להגשת ההצעות וסמוך לאחר מכן. אכן, הסכום של 10,000 ₪ אינו מהווה החזר עבור רכישת המעטפות ויש להסבירו ב"החזר הוצאות" נדיב שקיבל זוהר עבור נכונותו להגיש הצעת גיבוי, כפי שכבר קבעתי.

117. במהלך החקירה הנגדית של זוהר על ידי עו"ד גלעדי, הוצגו לו שמונה שיחות שניהל לאחר מועד הגשת ההצעות, שבע מהן עם גיל מיארה ואחת עם ירון (נ/31) – (נ/38). מן השיחות ביקש עו"ד גלעדי להראות כי זוהר היה נתון לכאורה במצב של אי ידיעה באשר לתוצאות המכרז, ולפיכך לא ייתכן שנתן הצעת גיבוי לירון. מאחר שבסופו של דבר הודה ירון, גם בסיכומים, כי היה צד להסדר כובל בנוגע למכרז הנדון, אין טעם רב בהתעכבות על שיחות אלה. אעיר עם זאת, כי כפי שראינו, בימים שחלפו ממועד הגשת ההצעות שוחח זוהר

עם ירון ועם ארז ועל הפרק עמדו החששות שמא גדליה "עקץ" את ירון ושינה את המחיר בהצעה שלו על מנת לזכות ושמא גדליה יחשוף את הקרטל. על רקע האמור, עיון בשיחותיו של זוהר עם גיל מעלה כי עיקרן בחששות מהתנהלותו של גדליה (ראו, למשל, נ/1(37); נ/1(38)). ממילא אין בהן משום תמיכה לטענה (שנראה כי כלל אינה נטענת עוד) לפיה זוהר וגיל מיארה הגישו במשותף הצעה תחרותית, תמת לב.

באותה מידה, לנוכח הודאתו של ירון בהסדר כובל בקשר עם המכרז הנדון, אין ליתן משקל לדברים שהחליף עם זוהר בשתי שיחות מואזנות, אשר לכאורה עולה מהן האפשרות שזוהר יזכה וייתן לירון עבודה, משמע אין הסדר כובל. הכוונה לשיחות ת/300, 4204/139, עמ' 736 ו-3935/139, עמ' 710, כשבראשונה מהן נשמע ירון אומר לזוהר "אני מקווה שאם אתה תזכה אתה תתן לי" ובשנייה נשמע זוהר אומר לירון "תלוי למי יהיה בסדר, לך או לי". מן הראיות עולה, כי השניים חששו מהאזנת סתר. לנוכח עוצמת הראיות המפלילות אין בשתי התבטאויות אלה כדי לעורר ולו ספק סביר במעורבותם של זוהר ושל ירון בהסדר הכובל שנערך עובר למכרז נשוא דיוננו. יתרה מזאת, דווקא על רקע הודאתו של ירון במעורבותו בהסדר הכובל, יש להסיק כי שיחות מסוג זה, שנהל לא רק עם זוהר כי אם גם עם אחרים, נועדו לייצר גרסה ליום סגריר.

גרסאות הנאשמים

118. כאמור, הנאשמים בפרשה נשוא האישום הראשון הם ירון בלוא, פרץ ואסא קופר, ארז מיארה ורמי ברזילאי, והחברות שבשליטתם.

(א) ירון

(1) גרסתו ביחס למעורבותו שלו

119. בכל הנוגע למעורבותו שלו, ירון הודה בבית המשפט (כמו גם בחקירותיו ברשות), כי אכן היה צד להסדר כובל עם גדליה (עמ' 2695). לטענתו, בשל מצבו הכלכלי, היה במצב "לחיץ" וגדליה ניצל זאת (עמ' 2633). אלא שטענה זו אינה מתיישבת עם הטקטיקה שאימץ בעצה אחת עם אסא, כעולה מן השיחות ביניהם לפני "פגישת הג'קוזי", ולפיה אין לתת לגדליה את הרושם שהוא מעוניין בפגישה אתו, יש לחכות ליוזמה מצדו ויש "לשחק עמו פוקר". גם החשש שהביע ירון בשיחה עם ארז מ-6.7.2010 (ת/300, שיחה 3990/143, עמ')

432), שמא גדליה "התהפך", היינו החליט לגשת בעצמו למכרז ולא לקיים את מה שסוכם ביניהם, אינו עולה בקנה אחד עם הניסיון להציג עצמו כמי שהיה "כחומר ביד היוצר" שנוצל בנסיבות אלה על ידי גדליה. לכך יש להוסיף, כי לו מדובר בהסדר כובל שהוא פרי לחץ של גדליה, קשה להבין מדוע נהנה גיל מהסדר זה. והלא גדליה נשמע לא פעם כשהוא מתאונן על שהיה עליו לחלוק בתמורה עם גיל, קבלן שאין "סופרים" אותו כמתחרה במכרז ירושלים. כפי שכבר ראינו בשיחות המואזנות, גדליה נאלץ לעשות כן על מנת לשרת את האינטרסים של האחרים ולגרום להרגעתו של גיל, שלא יעשה "בלגאן" בראשון לציון. כך אינו מתנהג אדם שעל פי הנטען כלפיו הצליח להשיג מירון הסכמה להסדר כובל תוך הפעלת אמצעי לחץ חד צדדיים. אכן, ירון היה נתון בלחץ כלכלי כבד, אולם היו אלה רצונותיו שלו שהניעו אותו לקדם את תיאום המכרז ולא להיפך. התמונה המצטיירת מן הראיות רחוקה מלהיות תמונה של "בובה על חוט" הנעה למשוגותיו של גדליה. יתרה מזאת, התמונה המצטיירת היא תמונה של "שגרת תיאומים", עד כי המשוחחים אינם חוששים להסגיר את מעשיהם ואת כוונותיהם זה בפני זה. אין המדובר, אם כך, ב"כניעתו" של ירון ללחץ הנסיבות (ולגדליה), כי אם ב"מנהג המקום".

120. בבית המשפט העיד ירון, בחקירתו הראשית, כי תכלית הסכם שיתוף הפעולה עם גדליה הייתה להשיג שקט ממנו. הכוונה הייתה לשלם לגדליה סוג של כופר, והכל מעמדת חולשה מולו. בתוך כך "הרוויח" גם שלושה או ארבעה גוזמים מומחים שגדליה החזיק ויכול היה להעמידם לרשותו (עמ' 2611). עוד טען, כי הבין את דרישתו של גדליה למעטפות של כל אלה שיכולים היו להתחרות במכרז, כפי שהיא באה לידי ביטוי בפגישה שהתקיימה אצל עו"ד גוטגליק ב-4.7.2010 (ת/א351), כדרישה שבאה למנוע מיתר המתחרים הפוטנציאליים אפשרות לזכות, מה שהיה מותיר את גדליה בלא הרווח שהיה צפוי לו מהסכם שיתוף הפעולה. היינו, על מנת למנוע את האפשרות שמה שקרה ב-2007, להשקפתו של גדליה, יחזור על עצמו ב-2010 (עמ' 2613). ירון המשיך וטען בעדותו בחקירה ראשית כי גם הפגישה בבית זית עובר להגשת ההצעות הייתה פרי יוזמתו של גדליה, כדי לוודא שהמתחרים הפוטנציאליים יגישו הצעות במחירים שגדליה קבע על מנת להבטיח את זכייתה של ורד בר וממילא את הסכם שיתוף הפעולה. ירון הוסיף, כי הוא בוש בכניעתו ללחץ של גדליה, אלא שגדליה לא היה מסכים ל"סולחה" ביניהם אלמלא הובטחה השתתפותם במכרז של שני המתחרים הנוספים שניתן היה להעריך כי יוכלו לזכות (זוהר כץ ורמי ברזילאי), ושהצעתם תהיה, כאמור, במחיר שייקבע על ידי גדליה ולפיכך לא תחרותית. כפי שנראה מיד, ירון המשיך וטען (בניגוד לדבריו בחקירה) כי רמי ברזילאי כלל לא ידע שהצעתו משמשת בפועל הצעת גיבוי שאינה תחרותית, כפי שוורד בר לא ידעה שגדליה מקבל ממנו "כופר". רק זוהר (שממילא הודה בכך) היה מודע לעובדה שהצעתו אינה תחרותית והסכים להגשתה ככזו.

כפי שאנמק בהמשך, גרסתו של ירון בבית המשפט (שבכל הנוגע למעורבותו של ברזילאי היא גרסה כבושה ועומדת בסתירה למה שאמר בחקירה ברשות) אינה ראויה לאמון.

(2) גרסתו של ירון ביחס למעורבות האחים קופר

121. בכל הנוגע לאחים קופר טען ירון, כי קיבל מהם מנדט לעשות את כל הנדרש על מנת לעמוד בתנאי הסף וכי הציג להם את המתווה עם גדליה כמתווה שחייבים ללכת בו על מנת להשיג את מספר הגוזמים המומחים שנדרשו על פי המכרז. הדבר לא נראה היה להם מוזר, שכן לא פעם משלמים על העמדת התעודה הנדרשת במכרז או על העסקת אדם בעל הכישורים הנדרשים על פי מכרז. האחים קופר לא הובאו בסוד העניין, היינו האם גדליה יעבוד בפועל או לא יעבוד תמורת הסכום שהובטח לו והם כלל אינם קשורים לחילופי הדברים שהיו בינו לבין גדליה (עמ' 2618). בחקירתו על ידי עו"ד ליבאי הוסיף, כי לו היה מספר לאחים קופר על טיבה האמתי של ההסכמה אליה הגיע עם גדליה, הם היו מבטלים את ההסכם ולא היו מוכנים להעסיקו כקבלן משנה מטעמם (עמ' 2695).

122. הרושם הבולט המתקבל מבחינת עדותו של ירון הוא רצונו העז לרצות את האחים קופר ולמנוע את הפללתם, רצון הנובע, כפי שראינו לעיל, מן החובות הכספיים הכבדים שהוא חב להם. סביר להניח כי הרצון להגן על האחים קופר נובע גם מן העובדה שגם לאחר החקירה והגשת כתב האישום המשיכה ורד בר למסור לו עבודות (עמ' 2841). כפי שנראה בדוגמאות להלן, ירון היה נכון להשיב "תשובה הולמת" לכל שאלה מדריכה שנשאל על ידי עו"ד ליבאי במהלך חקירתו הנגדית. גישתו של ירון ביחס לאחים קופר עקבית. כך נהג גם במהלך החקירה ברשות. בניגוד להם, את ברזילאי (כמו גם את זוהר) הפליל גם הפליל בהודעותיו, אולם בבית המשפט עשה כל שביכולתו כדי לחלץ אותו מהסתבכות בפלילים. נראה בעיני כי המניע לכך היא תחושת חובה כלפיו, באשר ברזילאי הגיש הצעת גיבוי למכרז הנדון לבקשתו של ירון לאחר שהתלבט בכך. ועוד רושם בולט העולה מעדותו של ירון הוא ניסיונו להטיל את מלוא האחריות למעשים – גם אלה שהודה בהם – על גדליה, ולהציג עצמו כמי שנוצל על ידי גדליה בשל חולשתו, שלא לומר שנסחט על ידו ממש. כפי שכבר קבעתי, טענה זו אינה מקובלת עליי כלל ועיקר.

כאמור, הן בחקירה והן בעדות בבית המשפט נשמר ירון מכל משמר על מנת שלא להפליל את אסא ופרץ. כך, לדוגמא, בת/6 (ש' 323-331; תמליל החקירה: ת/19) נשאל ירון האם אסא ידע שגדליה התעקש והגיש את הצעתו. תשובתו הייתה "כן. הוא ידע שגדליה לא יכול לגשת ולכן אני עושה אותו הסכם. לו ולפרץ הצגתי את זה שאני חייב תעודות ואני חייב לעשות

הסכם. ברור שעשיתי עבירה על הגבלים עסקיים אבל הם לא ידעו. פרץ לא היה משתף אתי פעולה בדבר שהיה מסכן את החברה שלו וההיקפים שהוא מתעסק בהם. הוא נתן יד חופשית, אבל לא הוא ולא אסא היו מודעים לתבשיל שעשיתי שמה בתוך הדברים האלה. ואז אני חושב שסיפרתי שבעצם גדליה הגיש, שמשוהו פה לא בסדר כי מבחינתי הוא לא יכול היה לגשת במכרז בהסכם שעשיתי אתו". לשאלת החוקר מה עשה אסא עם המידע הזה השיב "זה הלחיץ אותנו באותה מידה, כי זה לא נראה טוב למה הוא עשה את זה". כפי שכבר ראינו ועוד נראה, האחים קופר לא היו מופתעים והיו מודעים היטב ל"תבשיל" שבישל ירון. הם נטלו בו חלק.

123. דוגמא נוספת תימצא לנו בהודעה ת/7 (ש' 229-254, תמליל החקירה ת/20), עת הוצגה לירון שיחה בינו לבין פרץ מ-20.6.2010, לאחר סיור הקבלנים הראשון (ת/300, שיחה 1417/141, עמ' 150), במהלכה נשמעים השניים כשהם שוקלים את האפשרות לפנות לחברת החשמל, באמצעות קבלן אחר, בשאלת הבהרה האם קבלן שהיקף העבודה שלו אינו עולה על מיליון ₪ יכול להשתתף במכרז. הטעם לכך, כעולה מן השיחה, הערכתם כי היקף העבודה המוכח של גדליה אינו עולה על 800,000 ₪, וככל שתתקבל תשובה שלילית (וזו הייתה המחשבה), גדליה "ייחסם", כלשונו של פרץ. ירון התבקש להשיב לחוקרים על מה נסבה השיחה והשיב כי אינו זוכר. בהמשך ביקש להדגיש כי הוא משתף פעולה עם החוקרים, כי הפליל את כל מי שהיה שותף לתיאום, אולם "לגבי ורד בר – כשאני פניתי אליהם, אני אמרתי להם שאני עושה הסכם עם קבלן משנה ושהוא לא יכול להתחרות במכרז. זה מה שהם ידעו ואין לי פה משהו להחביא ולהסתיר". ובהמשך, כשנתבקש לשוב ולהידרש לשיחה האמורה אמר "אני לא זוכר את השיחה, ואני יודע אבל בוודאות שפרץ לא היה מודע לסגירות שעשיתי. חד וחלק. אני הודעתי לפרץ שאני צריך תעודות ואני פונה לקבלן משנה שאני צריך תעודות. והוא אמר לי שמה שאני עושה לנכון בתור קבלן משנה לעשות. הוא לא היה מודע לכך שאני סוגר אנשים ועושה קרטל. אני יודע שאם פרץ היה מודע לזה, הוא לא היה נותן לזה יד". תשובותיו של ירון הן בלתי ענייניות ומלבד ה"דקלום" שפרץ לא ידע על הקרטל אין בהן כל ניסיון להסביר את הדברים שנאמרו באותה שיחה.

ואם בחקירה ברשות לא זכר ירון על מה נסבה השיחה הנ"ל עם פרץ, הרי שבחקירתו הנגדית היה נכון להציע אפשרויות בלתי מתקבלות על הדעת. כך, לשאלת ב"כ המאשימה אם נכון הוא שהשיחה ביניהם נסבה על מכרז ירושלים, מיד לאחר סיור הקבלנים, השיב "אני לא יודע, יכול להיות שזה גם היה במכרז של מע"צ שהם התייעצו אתי" (עמ' 2853-2854). בהמשך נשאל אם אינו חושב שהשיחה קשורה לסיור הקבלנים שהשתתף בו קודם לכן, השיב בשלילה וטען כי אינו יודע מה ההקשר של דבריו. גם לאחר שהוצג לו כי הוא ופרץ שוחחו בה על היקפים של אדם מסוים השיב "אני לא יודע על מה ועל מי מדובר. תשאל את

פרץ שהוא יהיה פה על הדוכן עם מי הוא דיבר". ב"כ המאשימה נאלץ להזכיר לו במקום זה שהוא הצד השני לשיחה ועל כן אין צורך לברר עם פרץ עם מי דיבר, ותגובתו הייתה **"אני עונה לך שאני לא זוכר על מה מדובר"** (עמ' 2854). וכשהציג לו ב"כ המאשימה כי מן ההקשר ומן הרקע לשיחה ברור שהמדובר פה על גדליה (שכן בשיחה שנערכה שלושה ימים קודם לכן בינו לבין ארז הם העריכו שההיקפים של גדליה הם 700-800 אלף ₪ בשנה) תגובתו הייתה **"בגלל שאני רוצה להיות פה מדויק בבית המשפט, אני לא זוכר על מה נשוא השיחה הזאת, אם מדובר בגדליה או לא"** (עמ' 2855). והנה, הפלא ופלא, כשהציג לו עו"ד ליבאי, בחקירה חוזרת, את השיחה האמורה, ונתבקש להשיב לשאלה האם עכשיו הוא יכול לומר על מי הם משוחחים, נעור זכרונו של ירון והוא השיב **"במקום ובזמן שאני נמצא עכשיו אחרי שקיבלתי את ההשתלשלות של השיחות לפני ואחרי מאחורה ומקדימה הכוונה פה לגדליה"** (עמ' 2978). הקורא ודאי לא יופתע לכשיתברר לו כי בעדותו בבית המשפט אישר פרץ כי אכן המדובר בשיחה על גדליה והקשרה מכרז ירושלים 2010 (עמ' 3131), כאשר על ניסיונו לתת לדברים הסבר תמים אעמוד עת אסקור את גרסתו שלו.

124. התנהלות דומה ניתן לראות בתשובותיו של ירון לשאלות הנוגעות לשיחה בינו לבין אסא מ-2010.6.21 (ת/300, שיחה 1677/141, עמ' 166). במהלך השיחה נשמע ירון כשהוא מעדכן את אסא שאתמול "הוא" רצה להיפגש אחר הצהריים אולם ירון השיב לו שהמועד אינו מתאים לו וכי עתה הוא ממתין לפנייה נוספת בדבר הפגישה, שכן אינו רוצה שזה יבוא ממנו. גם פה, כשהתבקש לאשר לב"כ המאשימה כי נושא השיחה הוא פגישה מיועדת עם גדליה השיב **"לא יודע. מצטער, אני רוצה לשתף אתך פעולה אבל אני לא יודע אם זה על גדליה ... זה יכול להיות גם מישהו אחר"** (עמ' 2856). זכרונו של ירון לא שב אליו גם לאחר שהוצגה לו שיחה נוספת, ממנה ניתן היה להסיק בבירור כי המדובר בפגישה עם גדליה וטען, כמו שטען בדוגמא הקודמת, כי אינו רוצה לאשר דבר שאינו בטוח בו (עמ' 2857). והנה, גם פה שב זכרונו של ירון ונעור, לאחר שעו"ד ליבאי הציע לו "הסבר" לקשיי הזיכרון שלו בחקירה הנגדית ואמר לו שהבחין כי במהלכה נטל ירון כדורים, לפחות פעמיים. ירון הגיב שעיקר בעייתו הייתה בסוף היום, וכי עתה הוא מאשר שהמדובר פה בגדליה (עמ' 2978). אין צריך לומר, כי אסא לא חלק על כך שהשיחה נסבה על פגישה עם גדליה (עמ' 3169).

125. ולבסוף – שיחת "נווה אילן" (ת/300, שיחה 1703/141, עמ' 175). המדובר, כזכור, בשיחה שהתקיימה בין ירון לבין אסא ב-2010.6.21. בתחילתה ירון מדווח בה לאסא כי הוא עומד לפגוש את גדליה באזור ירושלים ואסא מגיב בשאלה אם הוא **"לא מפחד שם מזה"**. לשאלת זו השיב ירון, כפי שכבר הובא לעיל, כי אינו הולך לדבר עם גדליה על כלום אלא לקבוע פגישה נוספת. בהמשכה הביע אסא את דעתו כי אין צורך ביותר ממפגש אחד, וכי על ירון לשבת עם גדליה **"באזור נכון. בנווה אילן, במשהו כזה"**, שכן בפגישה הוא ידבר אתו

בכל מקרה ולמה לו. בסוף השיחה הזהיר אסא את ירון "אל תעשה את זה, זה טעות". עו"ד ליבאי הציג שיחה זו לירון במהלך חקירתו הראשית תוך שהוא מצטט שני משפטים בלבד: "אתה לא מפחד מזה?" ו"אל תעשה את זה, זה טעות". לאחר שהציג את הציטוטים הללו חזר עו"ד ליבאי על דבריו של ירון בנוגע לאופיו של גדליה וביקש להבין מדוע בכל זאת החליט לפגוש אותו. ירון נרמז מיד והשיב "אם הייתי מחזיר את הזמן אחורה, אז הייתי מקשיב אולי לאסא קופר ולא הולך לפגוש אותו ואולי לא הייתי עומד כאן מעולם" (עמ' 2726). רוצה לומר, העצה שקיבל ירון מאסא, על פי דבריו אלה, היא שיימנע בכלל מלהיפגש עם גדליה. תשובה זו בעייתית מבחינת גרסתו של אסא, שעל פי הנטען (ועל כך עוד נעמוד), הבין שגדליה יגויס על ידי ירון לשם עמידה בדרישה של שמונה גוזמים מומחים. ואם כך הוא – מדוע שיזהיר את ירון מפני פגישה עמו? לפיכך המשיך עו"ד ליבאי והציג לירון שהיה גם טעם רציונאלי בחידוש הקשר עם גדליה, היינו הצורך בגיוס גוזמים מומחים. ירון הסכים מיד להצעתו של עו"ד ליבאי (עמ' 2727).

בחקירתו הנגדית הציג ב"כ המאשימה לירון כי בניגוד למה שאמר לעו"ד ליבאי, לא ניתן לפרש את השיחה כך שהעצה שקיבל מאסא היא להימנע מלפגוש את גדליה. ירון השיב כי "אני לא מתיימר להבין לחלוטין חמש שנים אחורה מה אסא התכוון", דחה במפגיע את ההצעה שהאזהרה שבאה מפיו של אסא הייתה אזהרה מפני הקלטה, כפי שדחה את האפשרות כי הכוונה בהצעתו של אסא שייפגשו בנווה אילן הייתה שייפגשו בבריכת השחייה שם כדי להימנע מאפשרות הקלטה (עמ' 2864-2866). אלא שכזכור, בהמשך לשיחת נווה אילן ומיד לאחריה, התקשר ירון לארז וביקש שהפגישה תתקיים "באיזה בריכה" (ת/300, שיחה 1331/143, עמ' 177). משהוצגה לו שיחה זו נאלץ ירון להסכים ש"בקונוטציה הזאת גברתי, השיחה הזאת שאני רואה שהיא סמוכה מיד אחרי אני מעריך שכנראה כן הוא התכוון לבריכה בנווה אילן, אני לא מכחיש. זה מתקשר" (עמ' 2867). הקושי שיוצרת הסכמה זו לאסא – ברור. וכך, בחקירה החוזרת, נשאל ירון על ידי עו"ד ליבאי אם הוא נוהג להיפגש לעתים עם אסא בנווה אילן. ירון השיב מיד שהוא אכן פוגש בו לעתים במסעדת אלביס המצויה בתחנת הדלק שבכניסה לנווה אילן. או אז הזכיר עו"ד ליבאי לירון את תשובותיו לב"כ המאשימה לאחר שהוצגו לו שיחת נווה אילן והשיחה עם ארז, שבאה מיד לאחריה, ושאל אותו האם אסא הציע לו להיפגש עם גדליה בבריכה כלשהי, שכן "קודם" (קרי – לשאלותיו של עו"ד ליבאי בחקירה ראשית) נתן תשובה אחרת לשאלה זו. והנה תגובתו של ירון לשאלתו של עו"ד ליבאי: "לא, אני נותן לך את זה עכשיו בגלל שאני רואה וקורא את כל ההקשרים. אני יודע מה אני חשבתי, אני פחדתי מההקלטה של גדליה אני לא חושב שאסא התכוון פה לכך אבל מצד שני כשאני חשבתי על השאלה, אל תכעס עלי עו"ד גושן שאני אומר את זה, המתוחכמת שלך, בעצם אחר כך חשבתי הרי כל מקום שהוא היה שואל אותי, אם אסא היה אומר לי, סליחה, אז זה היה מלכוד. אם הוא היה אומר לי תפגוש אותי בשורש אז יש שם בריכה, אם היה אומר לי תפגוש אותי במסילת ציון אז יש שם בריכה,

אם תפגוש אותי בירושלים, יש שם, בכל מקום בעצם אפשר להגיד שיש שם בריכה ... אני חושב שהכוונה שלי בהחלט הייתה לפגוש את גדליה ולוודא שהוא לא מקליט אותי, כנראה פחדתי, אני לא חושב שזו הייתה הכוונה או המחשבה של אסא מאחורי זה כשהוא אמר לי" (עמ' 2978-2979).

126. המשותף לשלוש הדוגמאות הללו שבכל אחת מהן "השתפרו" תשובותיו של ירון לאחר שהבין דבר מתוך דבר כתוצאה משאלותיו של עו"ד ליבאי אליו בחקירה חוזרת. בשתי הדוגמאות הראשונות, חוסר זיכרון מוחלט ומתמיה כשלעצמו באשר לתוכן השיחות המואזנות שהוצגו לו הפך לזיכרון מוחלט בנוגע לתוכן, כשהתחוויר לו שאין בכוונת אסא ופרץ לחלוק על כך שנושא השיחות הללו הוא גדליה. בהקשר זה אומר, כי נראה שקו החקירה של עו"ד ליבאי נועד לצמצם, ככל הניתן, את יריעת המחלוקת, כדי לייצר, מבחינתם של האחים קופר, ארשת של אמינות. מגמה זו באה באיחור רב ובלתי ניתן להסבר, באשר בהודעותיהם בחקירה הרחיקו עצמם האחים קופר מכל דבר היכול לרמז על מודעותם למשהו הקשור בגדליה. ירון, לעומת זאת, ניסה להתחמק ממתן תשובות מפלילות ביחס אליהם, אלא אם כן "נרמז" שלא מצופה ממנו לעשות כך בעניין זה או אחר משום שההכחשה לא תועיל לעניינם. כך ארע בשתי הדוגמאות הראשונות.

בדוגמא השלישית, השתדל ירון להתאים את תשובותיו להצעותיו של עו"ד ליבאי. תחילה להצעה (כפי שהובנה על ידו) לפיה תוכן האזהרה הוא לבל ייפגש כלל עם גדליה ובפעם השנייה להצעה שאסא כלל לא התכוון לחשש מפני הקלטה וכי כשאמר "נווה אילן" לא התכוון לבריכה אלא למסעדת אלביס החביבה עליו. בתוך, בחקירה הנגדית, נתפס בלתי מוכן לשיחה שקיים עם ארז מיד לאחר שיחת נווה אילן ושממנה עולה בבירור כי הבין את דברי אסא כמכוונים לכך שאת הפגישה עם גדליה יש לקיים בבריכה בשל החשש להקלטה. הוא נאלץ, אפוא, להסכים כי לכך הכוונה. בחקירה החוזרת, כדי להיחלץ מן התשובה, המסבכת את אסא, "כיבד" את התובע בציון על שאלתו המתוחכמת. אלא ששאלתו של התובע כלל לא הייתה מתוחכמת כי אם שאלה עניינית, פשוטה וברורה, המתחייבת מן ההקשר. תשובתו האחרונה של ירון, בחקירה החוזרת, אין בה דבר מלבד גיבוב של מילים. העובדה שבכל מקום יישוב יש בריכה אינה מעלה או מורידה. הטענה שהוא היה זה שחשש מהקלטה ולא אסא אינה מתיישבת עם השיחה. מי שהעלה את החשש "מזה", הציע להיפגש "במקום נכון", כשמיד לאחר מכן מוזכרת נווה אילן, ולהסתפק בפגישה אחת, שכן גם בפגישה שכל תכליתה לקבוע פגישה נוספת ירון עלול לומר דברים (שיוקלטו) – היה אסא דווקא. כך גם אין תשובתו האחרונה של ירון לעו"ד ליבאי מתיישבת עם תשובתו הראשונה לפיה האזהרה של אסא הייתה לבל ייפגש כלל עם גדליה.

(3) גרסתו של ירון ביחס למעורבותו של רמי ברזילאי

127. ירון הפליל את ברזילאי במפגיע במהלך החקירה. כך, בת/19, אמר ירון כי המעטפות של ברזילאי ושל זוהר היו אמורות להיות מוגשות כהצעות גיבוי להצעה שהוא עצמו אמור היה להגיש, וכי הגם שהם לא קיבלו ממנו תמורה עבור "תרומת" המעטפות שלהם למכרז, הם שיתפו פעולה על רקע ההבנה שהוא לא מצא לנכון ללכת ולעבוד במקומות אחרים (עמ' 11-12). בדיוק כפי שעולה מפגישת מסובים. כך גם, כשנשאל בחקירה מדוע, לאחר סיור הקבלנים הראשון, אמר לו ברזילאי "המעטפה שלי אצלי" (ת/300, שיחה 1393/141, עמ' 139) השיב "מהסיבה שאתה כבר יודע, התיאום והגיבוי" (ת/20, עמ' 39). בבית המשפט שינה ירון את טעמו. על פי עדותו, פנה לברזילאי והציג לו מצג דומה לזה שהציג לוורד בר, היינו שגישה הצעה ואם יזכה – הוא (ירון) יבצע עבורו את העבודה (עמ' 2624). במקום אחר, בעת שהתייחס לפגישה בבית זית, טען כי "רמי מבחינתו חשב שהוא הולך לזכות אתי או לפחות יש לו סיכוי טוב לזכות אתי" (עמ' 2629). בחקירתו הנגדית הבהיר מפורשות כי הוא חוזר בו מדברים שאמר בחקירה ביחס לברזילאי וטען כי "רמי ברזילאי מה שהוצג לו זה שאני הולך להתחרות, כי הוא מתחרה דרכי, אם הוא זוכה אני מבצע את זה, זה מה שהוא הבין ממני" (עמ' 2888). עם זאת הדגיש, כי אינו חוזר בו ממה שאמר לגבי זוהר, היינו שזוהר ידע שהצעתו משמשת גיבוי בלבד (שם).

זאת ועוד. כפי שראינו לעיל, ירון טען בבית המשפט כי הדרישה לקבלת מעטפות מכלל המתחרים הפוטנציאליים במכרז באה מצדו של גדליה, שרצה למנוע בכך תחרות שסופה זכייה של מתחרה אחר ואובדן התשלום שהובטח לו בהסכם. והנה מתברר, כי השיחה בין ברזילאי לבין ירון, במהלכה אמר לירון ש"בכל מקרה המעטפה שלי אצלי" – משפט שהוסבר על ידי ירון בחקירה כי נאמר על רקע התיאום והגיבוי – התקיימה עוד לפני הפגישה הראשונה בין ירון לבין גדליה, הלא היא "פגישת הג'קווי" (השיחה האמורה בין ברזילאי לבין ירון התקיימה ב-20.6.2010, בשעה 14:35, בעוד שפגישת הג'קווי התקיימה למעלה מיממה לאחר מכן, ב-21.6.2010, בשעות הערב). ממילא נשמטת התשתית מן הטענה לפיה איסוף המעטפות בא על רקע דרישתו של גדליה. משהופנתה תשומת ליבו של ירון לכך, באה לעולם גרסה חדשה: "נכון, אבל אני מהתחלת הדבר הזה שמרתי את כל האופציות מבחינתי. שמרתי את האופציה ללכת בעצמי עד כמעט ה-4 ליולי, שמרתי את האופציה ללכת עם ורד בר ושמרתי את האופציה ללכת עם רמי ברזילאי. כן, אני מודה בזה". במקום זה הסב ב"כ המאשימה את תשומת ליבו של ירון לכך שזו פעם ראשונה במהלך עדותו שהוא מודה שפנה לרמי ברזילאי עוד לפני דרישתו של גדליה. על כך השיב: "אז אני מודיע לך שאם גדליה לא היה מתלה את זה אז כשהייתי מחליט את מה שהחלטתי הייתי אומר לרמי, רמי אני לא הולך אתך, תעשה מה שאתה רוצה. לא הייתי עושה את מה שעשיתי, זה שאלה טובה מה ששאלת. אם גדליה לא היה דורש את הדברים האלה לא הייתי עושה את מה

שעשיתי עם המעטפה של רמי ... בלי ידיעתו של רמי" (עמ' 2891). וכשנתבקש להסביר, על רקע גרסה חדשה זו, את דבריו בחקירה לפיהם תאם את המכרז עם ברזילאי והצעתו של זה הוגשה כהצעת גיבוי השיב, כי אמר מה שאמר משום שרצה שחוקרי המשטרה **"יעזבו אותי בשקט ויעזבו את אשתי"** (עמ' 2892).

128. הנה כי כן, בבית המשפט, עד למקום בו הוצגה לפניו העובדה ששיחתו עם ברזילאי בקשר לתיאום ולגיבוי קדמה לפגישה הראשונה עם גדליה, הייתה גרסתו שתחילה התכוון לגשת למכרז לבדו, וכשהבין כי לא יוכל לעמוד בכך פנה לוורד בר (למשל: עמ' 2601-2604; עמ' 2723-2724). הוא נאלץ לאלתר גרסה כשנתבקש לתת הסבר מדוע שוחח על המעטפה עם ברזילאי עוד קודם לפגישתו הראשונה עם גדליה. בהסבר המקורי, שניתן על ידו בחקירה, הוא ההסבר המפליל את ברזילאי בתיאום המכרז, לא רצה לדבוק. או אז צצה הגרסה לפיה מלכתחילה פנה לא רק לוורד בר כי אם גם לברזילאי; כי החליט לשמור בידיו את שתי האופציות עד שיחליט במי מהן לבחור; וכי אלמלא באה דרישתו של גדליה לעולם, היה **"משחרר"** את רמי לנפשו ביחד עם המעטפה שלו לאחר שבחר בחבירה לוורד בר. המדובר בתפנית מגושמת, המכוונת לסייע לברזילאי. הסיבה שניתנה על ידי ירון לכך שהפליל את ברזילאי במהלך החקירה אינה מתקבלת על דעתי – והלא בדיוק כפי שהפליל אותו, כך הפליל את זוהר. אולם, מהפללת זוהר לא חזר בו, על אף שהיה נתון בדיוק באותו לחץ שיעזבו אותו ואת אשתו בשקט (לעניין זה עוד אדרש כשאדון בטענותיו של ירון ביחס להתנהלות כלפיו בחקירה ולמשקל שיש לתת להודאותיו). ההסבר הפשוט והמתבקש הוא, שבדיעבד התברר לו כי ברזילאי מכחיש כל מעורבות בתיאום המכרז וירון ביקש לסייע לו בכך. ואילו זוהר הודה במעורבותו בתיאום, וממילא לא היה צורך להושיט לו סיוע.

129. על כל אלה יש להוסיף, כי מגרסתו של ירון בבית המשפט יוצא, שבעוד שברזילאי הגיש, מבחינתו, הצעה תחרותית, ירון עשה בה שימוש כהצעת גיבוי, כשאת המחירים, הן של מנהרת אשקלון והן של ראז חקלאות הכתיב גדליה. גרסה זו חסרת שחר. וכי כיצד יכול היה ירון – לטענתו בלחץ של גדליה – להשפיע על גובה ההצעה של מנהרת אשקלון, בהנחה שברזילאי הגיש אותה על מנת להתחרות?

במאמר מוסגר אוסיף, כי כפי שאין לקבל, לנוכח המתואר לעיל, את גרסת ירון לפיה הדרישה לקבלת מעטפה מידיו של ברזילאי באה לעולם מצדו של גדליה, כך אין לקבל את גרסתו לפיה לא היה מבקש הצעת גיבוי מזוהר אלמלא דרישתו של גדליה (ראו למשל עדותו של ירון בעמ' 2874). גרסה זו נסתרת בהודעתו ת/19 לעיל. כך גם נסתרת היא בשיחתו עם זוהר לאחר סיור הקבלנים, בטרם נפגש עם גדליה, מ-20.6.2010 (שיחה 255/139, בעמ' 155),

במהלכה שאל ירון את זוהר מדוע הביא את חברת אלונים לסיור הקבלנים. תשובתו של זוהר הייתה "שיהיה לך מספיק קונטרה, מה שדיברנו אם אתה רוצה כמות". לגדליה לא היה, אם כן, כל קשר לכך.

(4) גרסתו של ירון ביחס למעורבותו של ארז

130. חקירתו הראשית של ירון על ידי עו"ד לשם הייתה קצרה מאוד (עמ' 2801-2808), ובמהלכה נעטר ברצון לתיזה שהוצגה לו, ולפיה ארז לא היה מודע לאי החוקיות שבבסיס ההסכמות בינו לבין גדליה. עוד הסכים להצעה, כי תכלית פעולותיו של ארז הייתה הקמת איגוד קבלני גיזום, כשלארז עצמו לא היה עניין בעבודות הגיזום כשלעצמן משום שבתקופת המכרז היה פושט רגל ו"לא היה קיים כקבלן" (עמ' 2808). לא בכדי הייתה זו חקירה קצרה, שכן אין כל צורך להיזקק לגרסתו של ירון ביחס לארז, שמודעותו להסדר הכובל ופעילותו האינטנסיבית למען גיבושו ולמען מילוי הצעות הגיבוי שיוגשו במטרה לרמות את ועדת המכרזים נשמעת בזמן אמת מפיו שלו עצמו. לנוכח טיבן והיקפן של ראיות אלה, גרסתו של ירון חסרת יסוד. כפי שעוד נראה כשאתייחס לעדותו בבית המשפט, אפילו ארז עצמו אינו עומד מאחוריה באופן מוחלט.

(5) טענותיו של ירון בכל הנוגע להתנהלות החוקרים כלפיו

131. אתייחס כאן לטענותיו של ירון לגבי התנהלות החוקרים כלפיו במהלך החקירה. נראה, כי בעיקרן באו לשרת את התכלית של עיקור המשמעות המפלילה של הודעותיו-הודאותיו ביחס למכרזי ירושלים מ-2004 ו-2007, אשר הראיות לגביהם, מדרך הטבע, אינן נתמכות בהאזנות סתר, ונשענות על כן במידה רבה על עדותו של גדליה ועל הודאותיו של ירון. עם זאת, מאחר שגייס טענות אלה גם כדי להסביר מדוע הפליל, שלא בטובתו, את ברזילאי, אעמוד עליהן כאן ומסקנותיי ישמשו את דיוננו גם ביחס לאישומים השני והשלישי.

בטרם אפרוש את טענותיו של ירון בעניין הנדון, אקדים ואומר כי כל הודעותיו הוגשו בהסכמה לפיה הן ניתנו באופן חופשי ומרצון, לרבות הזכ"ד ת/32, בו מתועדת תחילת התודותו של ירון ואשר ממנה ואילך החל למסור גרסאות מפלילות (למעט ביחס לאחים קופר) (ראו פרק א' להסכמות הדיוניות עם ירון, סעיף א.6). לא זו אף זו, הטענות לגבי התנהלות החוקרים לא בא זכרן בטענותיו המקדמיות של ירון, שנפרשו על פני עמודים רבים

בכתב, וגם לא במענה לאישום. עוד יש לומר במסגרת הקדמה זו, כי קשה לקבל את "החלוקה" שעשה ירון, במהלך עדותו בבית המשפט, בין הודאתו במעשים פליליים במכרזי ירושלים הקודמים ובמכרזי ירושלים 2010, בגדרה הפליל גם את זוהר כץ ורמי ברזילאי ביחס למכרזי האחרון, לבין ההתנערות ממנה ביחס למכרזי ירושלים הקודמים וביחס לרמי ברזילאי. לא למדתי מדוע פג הרצון החופשי או מדוע קיימת עילת פסלות פסיקתית ביחס להודאות הנוגעות למכרזים הקודמים דווקא, או ככל שהדברים נוגעים לרמי ברזילאי, בעוד שהרצון החופשי נותר במלוא עוצמתו ביחס למעורבותו שלו עצמו במכרז 2010 ולמעורבות זוהר כץ. אלא אם תאמר מה שאמרתי לעיל, היינו שהקו המפריד באמת הוא טיב הראיות ביחס למכרזי ירושלים הקודמים לעומת מכרז 2010, אליהן נחשף רק משהוגש כתב האישום, והרצון לחלץ את רמי ברזילאי.

ועתה לטענות עצמן.

(I) טענה בדבר חקירות "מחוץ לפרוטוקול" ואיומים

132. הטענה האחת היא שבמהלך גביית הודעתו הראשונה, ת/14, התנהל הכל על מי מנוחות, עד, שכעולה (לטענתו) מן התמליל (עמ' 15), נקרא ירון אל מחוץ לחדר החקירות על מנת לשוחח עם רפ"ק אסף וולפיש. בבית המשפט טען ירון (עמ' 2644), כי כשהוצא אל מחוץ לחדר, צעק עליו אסף ואיים כי "ירדוף אותך כל החיים". אינדיקציה להתנהלות המיוחסת לרפ"ק וולפיש מוצא עו"ד גלעדי בהודעה אחרת, ת/19 (עמ' 25-26), במהלכה נשמע החוקר גדי פרל אומר על וולפיש שהוא "מעכיר את האווירה" ותגובתו של ירון לדברים אלה הייתה "לא מתנהגים ככה" ו"לא את כל המניפולציות האחרות, עם ה, מה אתה שואל אותי על הילד שלי".

לטענת ירון, היו אירועים נוספים של חקירות "מחוץ לפרוטוקול". עו"ד גלעדי מפנה לכך שאין זכרון דברים מטעמו של רפ"ק וולפיש בו מוסברת הוצאתו של ירון אל מחוץ לחדר החקירות במהלך גביית ההודעה ת/14, וכן מפנה הוא לכך שניתן לראות גם בחקירות אחרות כי ירון יוצא מחדר החקירות ונכנס אליו בחזרה מבלי שמצוין בגוף ההודעה לאן הוא הולך ועם מי. לעומת זאת, בתיק החקירה קיימים רק שני זכרונות דברים המתעדים שיחות עם ירון מחוץ לחדר החקירה, ואלה הם ת/30 ו-ת/32.

אשר לטענה בדבר האיומים – ראשית, רפ"ק אסף וולפיש היה עד תביעה, שההגנה לא עמדה על זימונו ולא מצאה לנכון לזמנו כעד מטעמה. די בכך, בצרוף ההסכמה להגשת הודעותיו של ירון בלוויית הצהרה כי ניתנו באופן חופשי ומרצון, כדי לדחותה. שנית, הטענה משוללת היגיון, בהינתן שהחקירה אך החלה, השאלות שנשאלו היו כלליות בלבד, ירון השיב עליהן באופן ענייני וקשה להבין, בנסיבות אלה, את הקשר האיומים הנטענים. שלישית, כפי שראינו, על אף האיומים המיוחסים לוולפיש, ירון לא היסס לבקר את התנהלותו באוזני גדי פרל, שהיה החוקר האחראי על חקירתו מטעם רשות ההגבלים העסקיים, וטען באוזניו כי התנהלותו של וולפיש מניפולטיבית. עם זאת, משום מה לא מצא לנכון לשתף את פרל, באותה הזדמנות, בעניין חמור לאין ערוך והוא השמעת איומים קשים כלפיו מצדו של וולפיש. ורביעית, צפייה בקלטת החקירה ת/14 מעלה, כי על פניו לא אלה היו פני הדברים. במקום המקביל לעמ' 15 בתמליל החקירה (בעבור כשעה ושתי דקות מתחילתה), נשמע צלצול טלפון ורפ"ק יוסי חנן, שנכח מתחילת החקירה לצדו של פרל, השיב לצלצול. משסיים, נראה פונה אל פרל, ולא אל ירון, מדווח לו כי אסף מעוניין לשוחח עמו (עם פרל) ומציע שהוא יצא עם ירון מהחדר בזמן שפרל ילך לשוחח עם אסף. כך נראים הדברים למתבונן. במהלך חקירתו הנגדית של פרל על ידי עו"ד גלעדי הוצג הקטע האמור, ופרל הגיב כי אינו יודע למי אמר רפ"ק חנן שאסף רוצה לדבר אתו, וכי כלל אינו זוכר את הסיטואציה (עמ' 2157). כאמור, צפייה חוזרת בקלטת החקירה מלמדת כי הדברים כווננו לפרל ולא לירון ואין תמה שפרל השיב כפי שהשיב. בנסיבות אלה התחזק הצורך בזימונו של וולפיש לחקירה. מאחר שלא זומן – יש להסיק מסקנה לחובתו של ירון.

לא זו אף זו. ניתן להתרשם, כי מששבו כולם לחדר והחקירה (ת/14) התחדשה (כעבור כחמש דקות), לא עברה על ירון כל חויה מטלטלת. כך, סמוך לאחר מכן (עמ' 16), נשאל ירון על ידי פרל אם הוא רוצה לומר משהו לפני שיתחיל לשאול אותו שאלות וירון הציע שישאל; ירון הוסיף כי אינו חושב שעשה משהו לא בסדר והכחיש כי עסק בתיאום מחירים; בהמשך טען, ביחס לשאלה שנשאל, כי הוא צריך לבדוק עם עצמו את התשובה וכי אינו רוצה שתירשם תשובה לא נכונה מפיו; עמד על כך שימתין עד שעורך דינו יגיע על מנת להשיב על שאלות שהוצגו לו; שוחח שיחת חולין נינוחה עם פרל, במהלכה התהפכו התפקידים וירון "ראיין" את פרל, על פני דקות לא מעטות, תוך שהוא מציג לו שאלות אישיות, שאלות לגבי השכלתו ושאלות לגבי שירותו במצ"ח; ועל כל אלה, שוחח עם עורך דינו זמן קצר לאחר אותו אירוע נטען, כשלשם כך נעשתה הפסקה בחקירה (ת/14, עמ' 36). עורך הדין לא הובא לעדות, ועל

כורחך אתה תמה מדוע. והלא ניתן להניח, כי אם אוים על ידי קצין משטרה זמן קצר קודם לכן, דיווח על כך ירון לעורך דינו.

134. ובכל הנוגע לדברים המובאים מת/19, קריאת המכלול מלמדת כי הביטוי "הוצאו מהקשרם" יאה להם. אכן, במהלך החקירה נכנס אסף וולפיש לחדר, שאל "מה העניינים ירון?" וירון השיב לו "הכל בסדר". לאחר מכן שאל את ירון "איך היה המפגש עם הבן שלך, ילדים?" וירון השיב "בסדר גמור". מיד לאחר חילופי דברים אלה יצא וולפיש מן החדר ולשאלתו של ירון את פרל מדוע הוא מחייך השיב הלה "כי הוא (הכוונה לוולפיש) מעכיר את האווירה". בתגובה הוסיף ירון משלו ואמר כי אינו אוהב את המניפולציות שלו, שאינן הגונות. פרל וירון המשיכו לשוחח על התנהלותו של וולפיש ולבקר אותה, כשפרל מסביר, כי לעתים נעשה החוקר אדיש לסבל שנגרם לנחקר וכי צריך איזון. או אז אמר ירון כי לפרל "יש את זה" (היינו, איזון). מכל האמור עולה, כי גם אם פרל וירון (ולשניהם רקע משותף כחוקרי מצ"ח) סברו כי עצם התעניינותו של וולפיש בילדיו של ירון היא מניפולציה "המעכירה את האווירה" (תוך השמעת ביקורת נוספת כלפיו, שעניינה הערה שהעיר יום קודם לכן בפני אחרים על פרץ קופר), לא חש ירון כל איום והשמיע את שהשמיע באוזניו של פרל, ללא חשש, ואף שיבח אותו על התנהלותו המאוזנת.

135. כך גם לא מצאתי יסוד לטענה לפיה היו אירועים נוספים של חקירות בלתי מתועדות. החוקר גדי פרל העיד, ועדותו נאמנת עליי, כי לא חקר את ירון מחוץ לחדר החקירות, למעט פעם אחת, כשחשב כי ירון הולך "לדבר" אתו (עמ' 2158). שיחה זו תועדה על ידו בזכ"ד ת/30, מ-21.12.2010. המעיין בו ילמד, כי במהלך המתנה לחדר חקירות שיתפנה, עמד פרל עם ירון במרפסת ושאל אותו לשלומו. ירון השיב כי מצבו אינו טוב ותגובתו של פרל הייתה שלא ימשיך לשוחח עמו על דברים העשויים להיות קשורים לחקירה מבלי שיזהיר אותו. לאחר האזהרה אמר ירון כי הוא מעוניין שכל מה שיגיד יירשם בפרוטוקול והשיחה הסתיימה בזאת. גישה זו, המתועדת כראוי בזיכרון הדברים, תומכת בעדותו של פרל.

פרל הוסיף והעיד, כי לעתים, על מנת לאפשר לירון לממש את זכותו להיוועצות עם עורך דין, צריך היה לקחתו לבניין אחר בו התאפשרה פגישה בפרטיות. זו הסיבה בעטיה היו לא מעט יציאות מחדר החקירות וחלקן ארוכות (עמ' 2143). גם בעניין זה עדותו נאמנה עליי לחלוטין.

(II) טענה בדבר פגיעה בזכות ההיוועצות

136. טענה נוספת שנטענה היא שהופעל על ירון לחץ לבל ייפגש עם עורכי דינו ולבל יתבצר בזכות השתיקה שלו. גם במענה לטענה זו יש להשיב תחילה, כי לא הושמעה מצדו של ירון כל טענה שעניינה רצונו החופשי במהלך החקירה ומשקלן (שלא לדבר על קבילותן) של הודעותיו-הודאותיו כתוצאה מפגיעה בזכות השתיקה שלו, עד לשלב בו החלו להישמע ההוכחות. את טענתו משתית עו"ד גלעדי על הדוקטרינה של עילת הפסילה הפסיקתית, כפי שגובשה בע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי הראשי (4.5.2006). על פי דוקטרינה זו, ראיה שהושגה שלא כדין לא תהיה קבילה, ככל שקבלתה תהווה פגיעה מהותית בזכותו של נאשם להליך הוגן. אמות המידה לבחינתה של ראיה כזו, כפי שפורטו בפסק הדין האמור, הינן אופיייה וחומריתה של אי החוקיות שהייתה כרוכה בהשגת הראיה, מידת ההשפעה של אמצעי החקירה הפסול על הראיה שהושגה, והנזק מול התועלת החברתיים הכרוכים בפסילתה. כפי שנראה להלן, העובדות אינן תומכות בטענה זו.

עו"ד גלעדי הפנה, לשם ביסוס הטענה, ל-ת/14, עמ' 26, וציטט את דבריו של פרל שאמר לירון **"אתה הולך להפיל לא מעט את כל המסגרת של המשפחה שלך אתך"**. ירון התקומם על הדברים, ביקש מפרל שיניח למשפחתו וטען בפניו כי אין זה הוגן מה שהוא עושה לו. על כך השיב לו פרל שהוא אינו עושה דבר, אלא ירון הוא העושה זאת לעצמו. לטענת עו"ד גלעדי, המדובר בשינוי גישה מצדו של פרל, שמרגע שהחל לדבר על הצורך שלו להיוועץ בעורך דין החל לתקוף את ירון בנקודת החולשה שלו. כך, בהמשך אותו עמוד, כשירון אמר כי יחכה לעורך דינו על מנת **"לדבר אתו על זה"**, אמירה שבאה לאחר שנשאל אם אי פעם "סגר" עם מישהו שלא יתמודד במכרז, הגיב פרל במילים **"...אני כן רוצה שיהיה ברור אה, אתה מדבר על המשפחה שלך, אבל כן שיהיה ברור מה ההשלכות של מה שיהיה פה על המצב הכלכלי שלך, שזה יהיה מהלך מאוד דורסני, זה יעצור את כל הזרמות הכספים ואין מה לדבר. אני לא מדבר שאני חס וחלילה אביא לפה מישהו שבלי צורך. יהיה לזה השפעה מאוד עמוקה על המשפחה שלך לא משהו שאני עושה זה יהיה תוצאה של הדברים שאתה עשית ואתה צריך להבין את זה"**.

137. גם הפעם, עיון בהקשר הכולל של הדברים מלמד אחרת. עד עמוד 15 לתמליל ההודעה האמורה, נשאל ירון שאלות כלליות והשיב תשובות כלליות. או אז, פנה אליו פרל והסביר לו כי הוא יתוודע מהר מאוד **"לעוצמה של מה שקורה פה מבחינתך"**, והשאלה היא אם הוא רוצה לשלוט במהלך או להיות מובל (עמ' 16). ירון השיב בשלילה להצעה שיקדים ויאמר משהו לפני שיתחיל להישאל וביקש כי פרל ישאל אותו שאלות. מכאן ואילך החל החוקר להציג לו שאלות קונקרטיות, כגון האם היה מעורב אי פעם בתיאום מכרזים, האם נמנע אי פעם מלהגיש הצעה למכרז לאחר שסיכם על כך עם קבלן אחר וכו'. לשאלות אלה השיב בשלילה (להבדיל משמירה על זכות השתיקה). עוד טען, כי היה לו הסכם עם גדליה

שקראו לו "שירותים ייעוץ" אבל ההסכם היה שייטן לו ולוורד בר שירותים אם יזכו במכרז. משהתבקש להבהיר האם ההסכם עם גדליה נערך לפני שנסגר המכרז, השיב כי עניין זה, של סדר הזמנים מן הבחינה הכרונולוגית, הוא מבקש לבדוק עם עצמו ולחשוב עם עצמו (עמ' 22). או אז הטיח בו פרל כי הוא משקר, כי הוא יודע שהוא משקר, והשאלה היא למה. על כך הגיב ירון כי הוא רוצה להיוועץ בעורך דין משום ש"אולי אני אומר משהו לא בסדר מבחינתי". פרל העיר כי המדובר בשאלה עובדתית, האם קרה לפני או אחרי והוסיף כי לא ימנע ממנו להיוועץ בעורך דין "אבל אם יש לך אמת שאתה שצריך להגיד, אתה צריך להגיד אותה ואתה לא מתחיל לשחק משחקים. אם (לא ברור) שואל אותך שאלה מפורשת ויחסית שאלה פשוטה שתיאמת מכרז מסוים, שאלה יחסית פשוטה". תגובתו של ירון הייתה שהשאלה אינה פשוטה וגם התשובה אינה כזו (עמ' 24). חילופי הדברים נמשכים, ירון מכחיש שהציע אי פעם למישהו כסף על מנת שלא ישתתף במכרז; פרל מודיע לו כי הוא משקר ומבהיר לו כי יש בידיו ראיות קשיחות והשאלה היא אם הוא רוצה להיות זה שאומר את האמת. לשאלתו של ירון אם כך מדוע הוא צריך אותו משיב לו פרל כי הגם שמה שיש בידו מספיק להרשעה של כל מי שנעצר ביחד אתו, הוא מעדיף את הסיפור השלם. בנקודה זו, מזכיר פרל לירון את השירות שלו במצ"ח ואת מה שלימדו אותם שם, כחוקרים, "לשקר מתי שאנחנו צריכים. נעלו אותנו עם נחקר בחדר חקירות עד שלא הוצאנו ממנו משהו" (עמ' 26). אלא שפה, מוסיף פרל, זו אינה השיטה, הוא אומר לו את האמת ואין לו אינטרס לשקר, ואז בא המשפט שהובא על ידי עו"ד גלעדי "אתה הולך ליפול באופן משמעותי ואתה הולך להפיל לא מעט את כל המסגרת של המשפחה שלך".

ניתן להתרשם, אם כך, כי דברים אלה לא באו בשל רצונו של ירון להיוועץ בעורך דין ולשמור על זכות השתיקה, אלא אחרי מספר תשובות שאינן אמת (ועל כך לא יכולה להיות מחלוקת), כשפרל יותר מרומז לירון, הבקיא בהוויית חקירה, כי יש בידיו ראיות מפלילות "קשיחות" להבדיל מ"סתם דיבורים" מן הסוג של "מישהו אמר משהו". לפיכך הוא מציע לו להוביל, במקום להיות מובל. אכן, פרל ממשיך ומתאר לירון, באופן פלסטי, את הצפוי לו ולמשפחתו כתוצאה מהחקירה, אם כי מבהיר כי לא יביא למשרדי החקירות מישהו שלא לצורך. אלא שבהמשך הדברים, שלא הובא בטיעוני ההגנה, אומר לו פרל אתה במצב הנוכחי ... השאלה היא מה אתה רוצה לעשות. תגייד לי אתה". והנה תגובתו של ירון: "לא רצחתי אף אחד, אני מעדיף, באמת בלי לפגוע בך, אתה מדבר לעניין ואני מעריך את מה שאתה אומר אבל אני באמת רוצה לדבר עם העורך דין לפני שאני אמשיד". בתגובה אומר לו פרל שלא ימנע זאת ממנו "חד וחלק, אין פה משחק. אני אתקשר...". בשלב זה הפסיק פרל לשאול את ירון שאלות לגוף החקירה ונעשו מאמצים לאתר עורך דין, כשהתברר כי עורך הדין הקבוע של ירון לא יכול היה להגיע (עמ' 27). כאמור, במהלך ההמתנה הפך ירון מנחקר ל"מראיין", תוך שהוא זה שמציג לפרל שאלות שונות על השכלתו, על נסיבותיו האישיות ועל שירותו הצבאי. הדו שיח החופשי הזה התנהל עד שהגיע עורך הדין (עמ' 34) והחקירה חודשה לאחר מכן (עמ' 35).

36). בסיום החקירה הובא ירון להארכת מעצר ושם פגש את עו"ד ניב זקלר. הייתה זו פגישה קצרה במהלכה אמר לו עורך הדין כי הם צריכים ללמוד את החומר ובינתיים שלא ידבר וישמור על זכות השתיקה (ירון, עמ' 2640-2641). בנסיבות אלה איני מוצאת יסוד לטענה כלפי החוקרים.

138. למחרת היום, החלה החקירה (ת/15) בתלונה קשה ומוצדקת, יש לומר, של ירון, על כך שלא קיבל אוכל מאז ארוחת הצהרים של היום הקודם, ועל הטלטלות שהיו מנת חלקו בשעות הלילה עד שהגיע ממשרדי יאח"ה לבית המעצר בכלא שקמה שבאשקלון. עוד הודיע, כי הוא מבקש להמתין לעורך דינו, עמו הוא מבקש להתייעץ בטרם תמשיך החקירה. כעולה מהמשך הדברים, פרל דאג מיד לפתרון בעיית האוכל, ואילו החוקר הנוסף, דוד נודלמן, אמר כי "אנחנו לא מאפשרים עורכי דין. פגש אותך עורך דין אתמול, דיבר איתך, נכון? בבית משפט?" אולם ירון הסביר כי הפגישה לא הייתה יעילה שכן לא היו בידיעתם פרטים עליהם יוכלו לדבר. או אז שאל אותו דוד מה שם עורך דינו, ירון לא זכר ופרל בדק ואמר שהמדובר בעו"ד זקלר. משהובררה זהותו של עורך הדין אמר דוד כך: "אוקיי, אם הוא יוכל להגיע לפה בשעה אחת וחצי זה בסדר ... אם הוא לא יוכל להגיע בשעה הזאת אז הוא יצטרך לראות אותך באשקלון יש לך את כל הערב שמה תוכל לפגוש אותו שם אלה הם האופציות אין אופציה אחרת ... לפי החוק זה עונה לכל הקריטריונים של החוק. פגשת עורך דין אתמול אנחנו לא חייבים לתת לך כל חמש דקות עורך דין" (עמ' 3). הנה כי כן, הציטוט שהציג עו"ד גלעדי אינו כל הציטוט. היה לו המשך, המשנה את משמעותו.

בתגובה לאמור לעיל הודיע ירון כי ינהג כעצת עורך דינו וישמור על זכות השתיקה. החוקר דוד קיבל ממנו את מספר הטלפון של אשתו על מנת שיוסדר הביקור של עורך הדין, ופרל, שנותר עמו בחדר, אמר לו "בינתיים אני אדבר איתך", הסביר לו כי מצבו גרוע, והציע לו לחשוב היטב "לאן אתה גורר את עצמך בהתחשב בסיטואציה. שיהיה ברור מה הנזק שאתה גורר אותך ואת הסביבה שלך יחד איתך... אם בכלל יישאר לך קורת גג אחרי כל הסיפור הזה" (עמ' 4), וכן "כל גורם שעכשיו יודא שאתה חייב לו כסף בעקבות החקירה הזאת... אנחנו לא יודעים מתי כן ומתי לא מכרזים יפסלו על ימין ועל שמאל כל כסף שקיבלת כולם ירצו חזרה ועכשיו השאלה היא שלך איפה אתה". על כך הגיב ירון "זה הסוף שלי" (עמ' 5).

139. אכן, ירון שמע מפיו של פרל דברים שאינם נעימים לאוזן. אלא שחקירה אינה סיטואציה נעימה ואיני מוצאת כי בתיאור של העתיד הצפוי לירון חרג פרל מן המותר. ירון הוא איש עסקים, במלוא חושיו, בעצמו חוקר מצ"ח לשעבר, ויהיה זה בלתי סביר לחשוב

בהמשך הוסיף גם החוקר דוד נודלמן על כך שהחשדות כוללים, לבד מתיאום מכרזים, גם עבירות שוחד (החשדות הללו, שנחקרו, לא הגיעו בסופו של דבר לכדי כתב אישום) וכי להערכתו, הגם שאינו שופט "שוחד זה יחד משטרה עשר שנים כלא ... ואם זה מה שאתה רוצה אין בעיה תשמור על זכות השתיקה אתה רוצה לשקם את עצמך זו לא הדרך אתה יודע מה יקרה אתך אתה תשקם את עצמך עם מדים חומים שב"ס פעם היית חוקר היום תהיה לא עצור אסיר חולצה של שב"ס עוד עשר שנים תשקם את עצמך שהילדים שלך יהיו יגדלו אבא שלהם לא נמצא לידם..." (עמ' 13). עוד אמר נודלמן כי עורך הדין, שיעלה לו ממון, יציע לו לשמור על זכות השתיקה אולם הוא, בסופו של דבר, יצטרך להתמודד עם מציאות בה לא יוכל לעבוד יותר בגיזום עצים; כי הוא פוגע בילדיו בכך שהוא שומר על זכות השתיקה (עמ' 17-14); וכי הפתרון לבעיותיו אינו נמצא אצל עורך דינו שאינו עובד בחינם (עמ' 22-23). הדברים קשים, אולם אין בידי לקבל את טענת הסנגור לפיה המדובר באיומים. בשלב בו הושמעו הדברים, החשדות נגד ירון בעבירת שוחד היו חשדות אמתיים. תיאור עבירת השוחד כעבירה חמורה, שרמת הענישה בגינה גבוהה, אינו חורג מן המותר. החוקר הדגיש כי אינו שופט, ויש לזכור כי הם הושמעו כלפי אדם המבין דברים אלה ויודע להעריך בעצמו (ראו לעניין זה עמ' 43, שם אומר ירון לנודלמן כי הוא "החוליה החוקרת לא השופטת"). בכל הנוגע לזכותו של ירון להיוועץ עם עורך דין, הגם שהוער מה שהוער על משמעות השמירה על זכות השתיקה ועל עלות שכרו של עורך הדין, הדגיש נודלמן, כי "אנחנו מכבדים את הזכות שלך אנחנו לא חייבים לתת לך לדבר כרגע עם עורך דין אבל אנחנו נעשה את המאמץ הזה בכל מקרה" (עמ' 22), וכך, בהמשך, כשירון שב וביקש לשוחח עם עורך דינו נאמר לו על ידי פרל, מפורשות, כי לא ימנע זאת ממנו (עמ' 24). ניתן להתרשם, כי ירון עמד על זכות השתיקה ביחס לכל שאלה שהתקרבה לאזור "הסכנה" (ראו, למשל, עמ' 27 ועמ' 34). הוא אף ידע להבהיר לחוקרים כי הוא משיב לשאלות כלליות שהם שואלים אותו, ככל שהוא רואה בהן שאלות "טכניות", כלשונו, אולם ביחס לשאלות הנוגעות לחקירה הוא מקיים את עצתו של עורך הדין (עמ' 35).

140. מסקנתי היא, כי ירון התנהל על פי הבנתו, רוחו לא נשברה, והחוקרים לא נקטו כלפיו איומים או הפעילו לחצים בלתי ראויים. כל אימת שביקש להתייעץ עם עורך דין, הדבר ניתן לו "בהקדם ובאופן מידי ככל הניתן" (ע"פ 5203/98 חסון נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (6.3.2002)). עוד יש להדגיש, בהקשר זה, כי ירון לא סטה מן העצה שקיבל מעורך דינו, שמר על זכות השתיקה גם לאחר שנאמר לו מה שנאמר, וכפי שעוד נראה, נכוונתו להודות באה לאחר שנועץ בעניין עם עורכי דינו. ההודאות נגבו ממנו, לאחר מכן, כשהוא משוחרר מן

המעצר, וכאמור גם אז הקפיד עד מאוד לגונן על מי שחפץ ביקרו. אין בלבי ספק, שלו המניע להתוודותו הראשונית (שלאחריה שוחרר) היה לחץ בלתי ראוי מצד חוקריו, היה פורש את טענותיו בפני עורכי דינו, ודאי כך לאחר ששוחרר, והדברים היו באים לידי ביטוי, בין בגרסאותיו הבאות ובין בפניות של עורכי דינו לחוקרים.

גם אמירה דוגמת הערתו של פרל לפיה לא צפוי שעו"ד זקלר ימציא עבורו איזה שהוא "קסם" שייחלץ אותו ממצבו (עמ' 38) אינה נראית בעיני חורגת מן המותר. אין המדובר פה בהערה המטילה ספק בכישוריו של עורך הדין, או כזו "התוקעת טריז" בינו לבין לקוחו, דוגמת ע"פ [1301/06](#) עזבו המנוח יוני אלזם ז"ל נ' מדינת ישראל (22.6.2009), עליו מבקש עו"ד גלעדי להסתמך. באותה פרשה קבעה דעת הרוב (מפי כב' השופטת א' חיות), כי המדובבים שהוכנסו לתאו של יוני אלזם ז"ל "פעלו באופן שיטתי כדי להבאיש בפני אלזם את ריחו של הסנגור שמינה" (פסקה 5). הציטוטים המובאים בפסק הדין באותה פרשה מלמדים על ביטויים קשים שהושמעו באוזניו של אלזם, על ידי המדובבים, כלפי עורך הדין, כגון שהוא מזלזל בלקוחו; שהוא עצלן; שעל אלזם להחליפו באחר; כי יש ניגוד עניינים טבוע בין עורכי דין לבין המשטרה, שהרי עורכי הדין אינם מעוניינים שהלקוח שהם מייצגים יגיע להסדר עם המשטרה; כי עורך הדין המסוים שמינה אלזם לעצמו פועל בניגוד עניינים משום שהוא מייצג גם את שותפו למעשה; ושעורכי דין חשודים על הסגרת לקוחותיהם לידי המשטרה, היינו כאשר החשוד שהם מייצגים מתוודה באוזניהם הם רצים למשטרה ומגלים זאת לחוקרים, בניגוד לחובת הסודיות המוטלת עליהם. אכן, בנסיבות אלה סבר בית המשפט העליון כי נחצו הקווים האדומים, בכך שהמדובבים גרמו לאלזם לוותר על זכות השתיקה בניגוד לעצה מפורשת שקיבל מעורך דינו וערערו את יחסי האמון בינו לבין מרשו ופגעו בדרך זו בזכויותיו המהותיות. לכך יש להוסיף כי בית המשפט העליון סבר, כי פסילת הודאותיו של אלזם התחייבה גם מכוח [סעיף 12 לפקודת הראיות](#), בשל הלחץ הפסול שהופעל עליו, עד כי נשללה יכולתו לבחור באופן חופשי בין מסירת הודאה לבין שמירה על זכות השתיקה. הדברים רחוקים מרחק רב מדברי החוקרים בענייננו. איני מוצאת, שהיה באמירות החוקרים ביחס לעורכי הדין של ירון, כגון שאינם קוסמים, כגון שהם גובים שכר טרחה, וכדומה, משום "השמצה", כטענת עו"ד גלעדי. האמירה לעניין היעדר כישורי קוסם (ודומותיה) הובנה היטב על ידי ירון, היינו שהכוונה לכך שמצבו חמור ולפיכך ייקשה על עורך הדין למצוא דרך לחלץ אותו ממנו. והנה, כעבור מספר דקות הודיע נודלמן לירון כי עורך הדין שלו אמור להגיע וכי יינתן לו לפגוש אותו (עמ' 39). משמע, שהחוקרים לא יצרו חיץ בלתי ראוי בין ירון לבין העולם החיצוני, לא בודדו אותו, לא הבאישו את ריחו של עורך הדין ואפשרו לירון להיפגש עמו תוך שהם מפסיקים את גביית ההודעה. מששב לחדר החקירות הוזהר מחדש, ולשאלת החוקרים אמר כי העצה שקיבל מעורך דינו היא להמשיך ולשמור על זכות השתיקה (עמ' 40). כך אכן היה עד סוף החקירה.

141. למחרת היום, ב-22.12.2010, עם תחילת גביית ההודעה ת/16, שב ירון וביקש לשוחח עם עורך דינו. עו"ד גלעדי מביא בסיכומיו את דברי החוקר האומר לו כי אין שום סיבה לאפשר לו זאת, שכן פגש בעורך הדין יום קודם וכי אין המדובר ב"תכנית כבקשתך". אולם אין הוא מצטט את תגובתו של ירון לדברים אלה, ולפיהם **"כי אם אני רוצה לשנות את זה, אני רוצה להגיד לו את זה, אני רוצה לעדכן"** (עמ' 2). בתגובה שב החוקר והבהיר לו כי לא ניתן לאשר את הפגישה המבוקשת לאלתר, אולם הציע לו לשוחח עם עורך הדין בטלפון. על כך השיב ירון **"נראה על מה אתה מדבר ואם אה, הוא יאשר לי אחר כך אז אני תמיד יכול לחזור אחורה ולהגיד לך"**. פרל הבהיר לו במקום זה כי לא יאפשר לו לשמוע כל פעם מה יש בידי החוקרים ואז **"לפי זה להבין את הגרסה"**; כי הוא נועץ בעורך הדין כמה וכמה פעמים; וכי השאלות אינן הולכות להשתנות (עמ' 2). בהמשך החקירה מתברר, כי על אף שביום הקודם הייתה בידי עורך הדין אפשרות לפגוש את ירון פעם נוספת, בבית המעצר, לאחר שהסתיימה החקירה (בשעה 14:00, ראו עמ' 10) עורך הדין לא הגיע (עמ' 6). פרל אמר לירון כי ינסה לברר אם יתאפשר לו לשוחח עם עורך דינו בטלפון ובינתיים המשיכה החקירה בדרך של הצגת שיחות טלפון מואזנות, אולם ירון שמר על זכות השתיקה. החקירה הופסקה על מנת לאפשר לירון להיפגש עם עורך דינו, שזומן למשרדי החקירה, והתחדשה כעבור כשעה וחצי (כשהחלק השני של ההודעה הוגש כת/17). ירון דיווח לחוקריו כי הונחה על ידי עורך דינו להמשיך ולשתוק על אף שהוא עצמו רוצה אחרת (ת/17, עמ' 11). אחר הדברים האלה הסתיימה למעשה גביית ההודעה.

הנה כי כן, בניגוד לאופן בו מבקשת ההגנה לצייר את התמונה, כאילו נמנעה מירון הזכות להיוועץ בעורך דינו ונפגעה זכות השתיקה שלו, הרי שבפועל, על אף שיום קודם לכן נפגש בעורך דינו והייתה לו הזדמנות – שלא נוצלה – לשוב ולהיפגש עמו, באריכות, בבית המעצר, זימנו החוקרים את עורך הדין למשרדי החקירות ולאחר הפגישה עמו המשיך ירון לשתוק, בעצתו, למרות שמדבריו עולה כי הוא עצמו היה מעוניין באותו שלב למסור גרסה. הדברים עומדים בניגוד בולט לעובדות המתוארות בפסק הדין בפרשת אלזם. איני מוצאת, אפוא, יסוד לטענה הנוגעת לשבירת רוחו של ירון בשל התנהלות החוקרים או לפגיעה בזכות ההיוועצות ובזכות השתיקה. במסקנה זו יש כדי להשליך על הטענה לפיה זומנה אשתו של ירון לחקירה על מנת לשבור את רוחו בשל עמידתו על זכות השתיקה.

(III) הטענה הנוגעת לזימונה של אשתו של ירון לחקירה

142. אשתו של ירון, יעל, זומנה לחקירה ביום השלישי של מעצרו. על פי הנטען, היה זה בלא כל עילה, והשניים הופגשו על מנת לשבור את רוחו ולהניע אותו לשתף פעולה עם חוקריו. בהקשר זה מפנה עו"ד גלעדי לכך שיום קודם לכן, במהלך גביית ההודעה ת/15, אמר

פרל לירון כי "יש את הבנאדם שעושה את העבירה ויש את החברה שאחראית על מה שנעשה ואם חברת ירון בלוו בע"מ קשורה בעבירה של הגבלים עסקיים כל האורגנים בחברה משלמים מחיר חד וחלק" (עמ' 18). ירון הגיב מיד וטען כי לאשתו אין כל קשר לחברה, אלא שפרל אמר, בציניות "מאוד יהיה קל לבדוק את זה כשאתה שומר על זכות השתיקה" והמשיך: "את הילדים מי יעיר אותם לא את ההשלכות של מה שאתה עושה אתה צריך להבין אתה יכול לקבל החלטות של עצמך אני לא יודע איך אתה מקבל החלטות של אחרים סוג של אנוכיות. תראה מה אתה עושה" (שם). ועוד, בהמשך, הוסיף פרל ואמר "...אם אתה גררת את אשתך לתוך הדברים האלה אז אתה עשית את זה אני לא מתעסק עם משפחות זה הדבר האחרון שאני רוצה להתעסק אתו משפחה שלך היא מחוץ לתחום אבל אם אתה גורר אותה פנימה אני יביא את מי שאני צריך לחקור אם אשתך לא קשורה אני לא אחקור תגייד לי את כל הסיפור תוציא את כל האנשים תיתן לי גרסה אני לא אקח מטר יותר ממה שאני צריך אתה לא תשב דקה יותר במעצר ממה שאתה חייב..." (ת/15, עמ' 23).

כאמור, החקירה שהתנהלה ב-22.12.2010 הופסקה והתחדשה רק בעבור כשעה וחצי. בסוף החלק הראשון של החקירה (ת/16), נשמע פרל אומר כי הוא צריך את חדר החקירות למשהו אחר. הצורך, כך נראה, היה לחקור את יעל בלוו, כשלטענת ההגנה לא הייתה לכך כל הצדקה.

143. הודעתה של יעל הוגשה בהסכמה (נ/1(62)), וניתן להתרשם כי המדובר בחקירה קצרה ביותר, במהלכה הכחישה כי ידוע לה דבר הנוגע להתנהלות העסקית של בעלה ושל החברה שהיא בעלת 49% מן המניות בה, והחלה לבכות. בהמשך, כמתועד על ידי פרל בזכ"ד (נ/1(63)), משהוצאה מן החדר "פגשה בבעלה וחיבקה אותו לפרידה", והבכי הלך והתעצם עד שבקומת הכניסה ביקשה לשבת במהירות, החלה לנשום בכבדות וקיבלה סיוע מן החוקרים שנכחו במקום. היא עזבה את משרדי החקירות כשכוחותיה שבו אליה. יצוין כי בבית המשפט השתמש פרל במילה "התעלפה" כדי לתאר את שאירע ליעל בלוו, ומאחר שלא כך תואר מצבה בזיכרון הדברים, נטען כי החוקר ביקש בשעתו לשוות לאירוע נופך קל יותר ממה שהיה באמת. התרשמותי מפרל היא כזו, שלא היה עולה בדעתו לעשות כן. פרל העיד מספר שנים לאחר מעשה, אין ספק שהאירוע כפי שנחרט בזיכרונו היה אירוע קשה וכך העיד. זיכרון הדברים בהחלט משקף זאת. השימוש במילה "התעלפות" אינו רחוק מן התיאור הכתוב, המלמד על כך שיעל בלוו נזקקה לסיוע בשל מצבה.

מנהל מחלקת החקירות ברשות ההגבלים העסקיים, מר חיים ארביב העיד, כי יעל בלוא זומנה מכוח הוראתו, משום שהחזיקה ב-50% מהחברה. היא זומנה בדחיפות על מנת שירון לא יספיק לשוחח עמה בטרם ישוחרר, שכן בתחילת החקירה לא ידעו מה מעורבותה בחברה, בעוד שמהאזנות הסתר בהן עלתה, התברר, למשל, כי היא יודעת מיהו זוהר כץ (עמ' 2299-2300). עוד טען, כי אין מקום ל"תרגיל" של הבאת בן משפחה על מנת ליצור לחץ על נחקר, כי הם אינם נוהגים כך וכי ממילא אין להתנהלות כזו ערך. זאת ועוד, משהובאה לחקירה, הבינו כי לא תועיל לקידומה. הם התרשמו מן הקושי שלה להתמודד, ולכן שוחררה לדרכה לאחר חקירה קצרה (עמ' 2301).

גם פרל נחקר על הסיבה לזימונה של יעל לחקירה וטען כי ביקש לברר את מידת מעורבותה בחברה, וכי תשובתה לפיה אין לה כל ידיעה על המתרחש בה הפגיעה אותו (עמ' 2173). הצורך בזימונה נולד בשתיקתו של ירון, ופרל שיער (שלא מתוך זיכרון) שיכול וסבר כי במידע שהייתה מוסרת בחקירה היה כדי להשפיע על המשך מעצרו של בעלה, מה שהצדיק, על כן, את זימונה כבר בימים הראשונים של החקירה (עמ' 2172). בכל הנוגע לנסיבות שהביאו לפגישה בין ירון לבין אשתו לא יכול היה לשלול את האפשרות שהפגישה לא הייתה מקרית (עמ' 2178).

144. אכן, על פניו, לא עלתה מחומר החקירה האובייקטיבי שהיה בידי החוקרים אינדיקציה למעורבות פעילה של יעל במעשי בעלה. עם זאת, לסברתו של פרל, המקבלת גיבוי בעדותו של מר ארביב, כי יכול והיה בידיה מידע, שחשוב היה לקבלו בטרם ישוחרר בעלה מן המעצר, יש אינדיקציה בשיחות המואזנות. כך בשיחה מ-1.7.2010 (ת/300, שיחה 4332/141, עמ' 367), במהלכה נשמעת יעל כשהיא שואלת את ירון אם היו הרבה קבלנים בסיוור הקבלנים וכמו בשיחה מ-8.7.2010 (ת/300, שיחה 6322/141, עמ' 521) במהלכה נשמע ירון כשהוא אומר לאשתו כי עשה טעות ויספר לה על כך בבית. יעל נחקרה על שיחה זו וטענה כי אינה זוכרת דבר, אלא שהחוקרים לא יכולים היו להעריך מראש כיצד תשיב לשאלותיהם. בנסיבות אלה איני סבורה כי זימונה של יעל לחקירה נעשה ממניעים פסולים ובלתי רלוונטיים. מותר היה לחוקרים לנסות ולמצות, בטרם ישוחרר ירון, את כלי החקירה שיכולים היו לצייר תמונה, מזמן אמת, על התנהלותו. ברור כי עם שחרורו, לא היה עוד ערך בגביית גרסה מאשתו.

145. אשר למפגש ביניהם, ניתן להניח כי הוא לא היה מקרי, אם כי, כאמור, איני מוצאת כי עצם זימונה של יעל לחקירה נעשה שלא בתום לב ועל מנת להוות אמצעי לחץ על ירון. משזו מסקנתני, איני מוצאת כי ההפגשה ביניהם, גם בהנחה שהייתה יזומה, הייתה פסולה

כשלעצמה, ודאי לא פסול שיש לו השלכה על קבילות הודאותיו של ירון או על משקלו. אסביר.

ראשית, כבר בת/16, היינו לפני שנפגש עם יעל, היה ברור כי ירון מתחיל לשקול מסירת גרסה. כפי שראינו לעיל, כך הסביר לחוקרים את רצונו לפגוש בעורך דינו. שנית, כעולה מת/17, לאחר המפגש עם יעל, ולאחר שהשמיע באוזני חוקריו אמירות המעידות על מצב רוחו הקשה ועל הייאוש שאחז בו, ניתנה לו הזדמנות להיפגש עם עורך דינו, והוא המשיך לדבוק בזכות השתיקה, על אף, שכדבריו לחוקרים, היה זה בניגוד לרצונו שלו. מכאן, שירון פעל בהדרגת עורכי דינו ולא "נכנע" למצב רוחו ולרצונותיו. ושלישית, כמו שהערתי לעיל בהקשר אחר, מצופה היה שעורכי דינו בעת ההיא יובאו לעדות, על מנת שיתמכו בטענה על שבירת רוחו באמצעות הלחץ הפסול שבזימון אשתו וההפגשה ביניהם. משלא נעשה כך, המסקנה המתבקשת היא שלא היה בעדותם כדי לאשש את הטענה.

146. למחרת היום, ב-23.12.2010, שב ירון ונפגש עם עורך דינו מספר פעמים. קודם לפגישה הראשונה, נחקר על פרשת שוחד שבגינה לא הואשם בסופו של דבר, ועמד על דעתו כי החוקרים עושים עוול בנוגע לחשדות אלה. לאחר מכן נשמע אומר לחוקריו כי הוא עומד בינתיים על זכות השתיקה אולם פנה לעורך הדין שלו על מנת ש"ייעשה את כל המהלכים שנוכל לדבר" (ת/18, עמ' 15), וכי "אני יש איזה שהוא כיוון מסוים שאני הולך לנסות אותו זה מה שדיברתי איתו וזה מה שיהיה בסוף, אני לא אידיוט" (שם, עמ' 17).

תוצאותיהן של הפגישות עם עורכי הדין, או אותם "מהלכים" שהם נתבקשו לנקוט, באים לידי ביטוי במזכר שנכתב באותו יום, 23.12.2010 (ת/32) על ידי מר ארביב. זו לשונו:

"היום בשעה 12:00 שוחחתי עם עו"ד זקלר ועו"ד זך בעניין ירון בלוא. עו"ד זקלר שאל אם יש טעם שידבר עם הלקוח שלו על עסקה ואמרתי לו שלהבנתי העניין מוקדם מדי לאור זה שהחקירה נמצאת בשלבים מוקדמים. לאחר מכן הציע עו"ד זקלר שלא נעצור את בלוא והוא ישתף פעולה בחקירה.

לאחר מכן שוחחתי עם ירון בלוא והוא אמר לי שהוא החליט לשתף פעולה בחקירה אבל הוא מאוד עייף והוא ביקש ללכת הביתה ולחזור למחרת רענן. לאחר התייעצויות חזרתי לדבר עם ירון בשעה 14:00. בשיחה עמו הבהרתי לו שיתכן ונשחרר אותו אם נשתכנע שלא ישבש את החקירה וכי הוא יקצר את משך החקירה. ירון אמר לי שהוא מתכוון לספר את כל מה שהוא יודע ושהוא הגיע להחלטה לספר את מה שהוא יודע.

אמרתי לירון שכדי שיהיה ברור שהוא מתכוון לקצר את מהלך החקירה ולא להכביד עליה עליו לספר בראשי פרקים את מה שהוא יודע. ירון

אמר לי שאין צורך ומחר הוא יספר את הכל. אמרתי לו שלפחות יספר לי על מכרז ירושלים.

”...”

147. בבית המשפט העיד מר ארביב, כי יום לפני תום המעצר שלו התייעץ ירון מספר פעמים עם עורכי דינו. בשעות הצהריים נגשו אליו עורכי הדין והוא השיב להם מה שהשיב, כמתועד בת/32, שכן לתפיסתו אין זה נכון לקדם עסקאות בימי החקירה הראשונים, במיוחד כשיש ראיות טובות. אלא שעורכי הדין אמרו לו שירון החליט למסור את גרסתו ובקשו שישוחרר על מנת שיבוא להיחקר למחרת, כשהוא רענן. מר ארביב הבהיר להם כי אינו מוכן לעשות עסקה אפילו על זה וכי החלטת השחרור תהיה מבוססת על צרכי החקירה. אחרי שאמר לעורכי הדין שעסקה לא תהיה, והיה זה עדיין בחצר בה ישב ירון עם שוטר ששמר עליו, ניגש אליו וישב לידו. עורכי הדין היו בסביבה. ירון חזר באוזניו על מה שאמרו לו עורכי הדין, היינו, שהחליט לדבר, אולם הוא מבקש שישוחרר ושיבוא למחרת היום. מר ארביב הסביר לו שאין התניה, שיכול להיות שיאפשר לו להשתחרר בכל מקרה, אבל אם הוא אומר שהוא רוצה לספר, שיספר לו. ירון אמר לו שהמדובר בסיפור ארוך. לפיכך ביקש ממנו שיאמר לו על מה הוא רוצה לספר על מנת שאפשר יהיה להתקדם (עמ' 2229-2230). כך בא לעולם מזכר ת/32. ואלה הדברים שנרשמו מפיו של ירון בהמשך המזכר:

”ירון סיפר לי שהוא החל לעבוד עם גדליה בשנת 98 אז גדליה עבד אצלו. לאחר מכן לאחר שלמד על אופיו הרע של גדליה הגיע למסקנה שאין לו ברירה והוא חייב לשלם לגדליה כדי שלא יתחרה בו. כך היה בשנים 2001 ו-2004. בשנת 2007 לטענתו הגיע להסכם עם גדליה אולם לאור זאת שוורד בר זכתה במכרז לא שילם לגדליה וכל הגוזמים חושבים שהוא הגיע להסכם עם ורד בר כדי לדפוק את גדליה אך זה לא נכון. לדבריו לא היה מוכן להפסיד את ירושלים וכשנודע לו על כך אף אושפז בבית חולים. לאחר מכן התחנן לפרץ קופר וכתוצאה מכך קיבל את העבודה בירושלים. בשנת 2010 ירון לא יכול היה לגייס את הערבות הדרושה למכרז לכן הגיע למסקנה שעליו לרוץ יחד עם קופר. שוב הוא שילם לגדליה ובאמצעותו לגיל כדי שלא יתחרו. לדבריו לא גילה לקופרים שהוא משלם לגדליה עבור אי תחרות אלא אמר להם שהוא משריין אותם לעבודה. אמרתי לירון שאני לא מאמין לגרסתו בכל הנוגע למכרזים בשנת 2007 ו-2010.”

מר ארביב אפשר לירון לקרוא את זכרון הדברים שכתב, וירון הוסיף בכתב ידו את הדברים הבאים:

”אני לא סגור על שנת 1998 לגבי העבודה בח. חשמל. בשנת 2010 בנוסף לאי יכולת השגת ערבות הגעתי למסקנה שלא אוכל לממן את העבודה שהתשלום הראשון שלה משולם בסוף 2010 תחילת 2011.”

לאחר מכן חתם ירון על זכרון הדברים.

148. מר ארביב העיד, כי המזכר משקף את השיחה, כי לא הייתה שום הפעלת לחץ כלפי ירון, שהיה נינוח, וכי הוא התרשם שירון פורק מעצמו את הסיפור. לרגע לא חש שירון מספר את שסיפר כדי להוריד מעצמו איום או לחץ שהופעל כלפיו. אין לו ספק שירון סיפר את מה שרצה לספר ואת מה שרצה לחשוף (עמ' 2232). כך, למשל, לירון היה חשוב לתאר את גדליה כאדם בעייתי שהוא "נאלץ" לעשות אתו הסדרים במהלך השנים על מנת שלא יתחרה בו. וכך התרשם, כי ירון חושש מאוד לערב את ורד בר בסיפור משום שהוא תלוי כלכלית באחים קופר. בשל התרשמותו זו אמר לירון בסוף השיחה כי אינו מאמין לו שוורד בר לא ידעו דבר (שם).

149. ירון טען בעדותו בבית המשפט, כי כשנועץ בעורכי דינו במהלך ה-23.12.2010, הסביר להם כי הוא מעוניין להשתחרר אולם הם אמרו לו כי הוא עושה טעות ויעצו לו להמשיך ולשמור על זכות השתיקה. אלא שבעקבות בקשתו הם פנו למר ארביב והגיעו לסיכום כי ישוחרר וימסור גרסה למחרת. עוד טען, כי מסר למר ארביב פרטים על אירועי מכרז ירושלים 2010, אולם הלה לחץ עליו להודות גם באישומים שעניינם מכרזי ירושלים 2004 ו-2007. מאחר שהבין כי לא ישוחרר אם לא ייעתר לדרישתו, ובשל מצבו – היה מוכן לומר הכל (עמ' 2668-2671).

150. מעבר לכך שטענותיו של ירון בבית המשפט אינן מגובות בעדויות עורכי דינו מאותה עת, כפי שמצופה היה שייעשה, אין הן עולות בקנה אחד עם האמור בת/32, ולפיו עורכי הדין של ירון הם שפנו למר ארביב בבקשה לעסקה (להבדיל משחרור מן המעצר), בקשה אותה דחה לאלתר. כך גם אין הן עולות בקנה אחד עם גרסתו של ירון כפי שתועדה באותו מסמך, עליו חתם הוא עצמו (ואף הוסיף עליו בכתב ידו), היינו שנאלץ "להיכנע" לגדליה על מנת שלא יתחרה בו, וכי האחים קופר לא ידעו דבר – גרסה שארביב דחה במקום. לו נכונה טענתו של ירון, מתבקש שארביב היה עומד מיד על קבלת גרסה המפלילה את האחים קופר, וירון, בשל מצבו הנטען, היה "נכנע" מיד לדרישה זו.

151. אעמוד כאן על הטענה, לפיה ת/32 לא תועד חזותית וכי על כן יש להפחית ממשקלו אם לא לאיינו בכלל. נסיבות בואו לעולם של ת/32 משכנעות, כי יש ליתן למסמך זה משקל מלא. כאמור, המדובר בסיטואציה בלתי מתוכננת, כאשר בעת שירון שהה בחצר מתקן החקירות פנו עורכי דינו למר ארביב והציעו את אשר הציעו. בעקבות פנייתם ניגש מר ארביב לירון וקיבל ממנו את עיקרי גרסתו. אין תמה שלא היה סיפק בידי גורמי החקירה לתעד את

חילופי הדברים באופן חזותי. לכך יש להוסיף, כי המדובר במסמך שירון חתם עליו בעצמו, ולא רק מר ארביב, והיה זה לאחר שטרם הוסיף מספר משפטים בכתב ידו.

152. מסקנתי היא כי לא ננקטו נגד ירון אמצעים פסולים, לא פגעו בזכות השתיקה שלו ובזכות ההיוועצות בעורך דין, ולא הופעל עליו לחץ בלתי לגיטימי. ירון הבין כי מצבו קשה משהחל להיחשף לחומרי החקירה, לרבות האזנות סתר בהן תועד אומר דברים מפלילים, כי יש עדים המפלילים אותו וכי שתיקתו אינה משרתת את ענייניו בנסיבות אלה. הוא נועץ פעמים רבות בעורכי דינו (עובדה שאינה שנויה במחלוקת), נהג לפי עצתם ושתק, וכשפנו וביקשו כי תיעשה עסקה בינו לבין הרשות – נדחו במפגיע. למרות זאת, ומתוך הבנה ברורה כי אין עסקה, החליט למסור את גרסתו, כשגם במצב דברים זה ידע לכלכל את צעדיו: את גדליה ביקש להשחיר ככל הניתן ואילו את האחים קופר ביקש להוציא מן העניין.

(IV) טענה בעניין תיעוד לקוי של אמרותיו של ירון

153. אתייחס בקצרה גם לטענתו האחרונה של עו"ד גלעדי בנוגע לקבילות או למשקל הודאותיו של ירון, והיא הטענה ולפיה לא תועדו אמרותיו כראוי. ככל שהטענה מוסבת על הפער שבין ההקלדה לבין ההקלטה, עליי להודות כי התקשיתי לראות את הבסיס לה. ודאי שהקלדה אינה מהווה תיעוד מילולי, מילה במילה, של דברי הנחקר. כפי שהעיד פרל, הוא ידע כי החקירות מוקלטות ולפיכך לא ניתן לייחס לו רצון להעלים פרטים מדבריו של ירון. הצופה בקלטות החקירה מתרשם מקצב הקלדה מהיר ושיטתי של פרל, המנסה לתעד, באופן מלא ככל הניתן, את מוצא פיו של ירון. אשר לטענה לפיה התנהלו חקירות "מחוץ לפרוטוקול", נאמנות עליי עדויותיהם של פרל ושל ארביב, לפיהן שיחה בעלת תוכן תועדה. ארביב אישר, כי שוחח עם ירון יותר מפעם אחת במהלך החקירה, אולם לא היו אלה שיחות שחרגו מהתעניינות בשלומם וכדבריו, לו היה ירון אומר "משהו" היה מתעד זאת (עמ' 2306). אין ללמוד מכאן על גישה פסולה, כפי שטוען לה עו"ד גלעדי, כאילו עמדתו של ארביב היא שדברים שנאמרו מחוקר לנחקר אינם ראויים לתיעוד. ככל שחילופי הדברים הצטמצמו להתעניינות בשלום הנחקר, אכן אין סיבה לתעד זאת. אדגיש, כי לא שמעתי כל טענה על דברים מהותיים שאמר ירון ואשר לא תועדו, ואשר יכולים היו להשפיע על הבנת גרסתו בחקירה.

לתמיכה בטענה בדבר תיעוד לא מלא מפנה עו"ד גלעדי למשפט שהשמיע ירון במהלך חקירתו בת/19 (עמ' 17) ולפיו נפגש עם ברזילאי פעמים רבות "למרות שאני לא יודע למה, זה הבוס שלך אמר לי. מה לי ולאנשים כמו רמי ברזילאי". המדובר במשפט סתום, שהן פרל

והן ארביב ("הבוס" של פרל) לא נתבקשו להתייחס אליו בחקירותיהם הנגדיות ולא אוכל להסיק ממנו מסקנות.

הפניה נוספת התומכת, לדידו של עו"ד גלעדי, בטענה בדבר תיעוד לקוי, היא לעדותו של עו"ד גוטגליק, שטען במהלך עדותו במשפט כי אמירות שלו במהלך חקירתו, ושהיה בהן תיאור לא מחמיא במיוחד לגדליה, לא תועדו והחוקרים אמרו לו במפגיע כי אין לאמירות אלה מקום (עמ' 1567). אתקשה לסמוך ממצא על דברים אלה, העומדים בסתירה גמורה לתיעוד "מחמאות" קשות כלפי גדליה מפיו של ירון. כך, בת/32 תיעד ארביב באופן ברור וחד משמעי התייחסות של ירון לגדליה כאל אדם בעל "אופי רע". גדליה זכה מידי ירון לתיאורים בלתי מחמיאים גם בהודעותיו שבאו לאחר ת/32, כגון בת/19, עמ' 20, שם מתאר ירון התנהגות אלימה של גדליה במעמד הגשת ההצעות למכרז ירושלים 2010 או באותה הודעה, בעמ' 25, שם זכה גדליה לכינוי "קרציה" מפיו של ירון. ואם כך – מדוע יתועדו דברים אלה ולא יתועדו דברים דומים להם מפיהם של נחקרים אחרים?

154. סוף דבר, לטענותיו של ירון ביחס לקבילות הודאותיו או למשקלן לא מצאתי יסוד והן אינן מעוררות ולו ספק סביר. לקביעה זו תהיה משמעות עת אדרש לבחינת הודאותיו של ירון ביחס למכרזי חברת החשמל בירושלים לשנים 2004 ו-2007. לענייננו, מכרז ירושלים 2010, הרי שגם בבית המשפט הודה ירון כי היה צד להסדר כובל עם גדליה, תוך שהוא מנסה "לתקן" את גרסתו בחקירה, בה הפליל גם את ברזילאי, וממשיך בניסיונות החיפוי על האחים קופר.

(ב) האחים קופר וארז

155. עיקר הגנתם של פרץ ואסא נשענת, במידה רבה, על הטענה כי כלל לא ראו בגדליה מתחרה וכי סברו לפי תומם שההסכמים המדוברים הינם הסכמים לגיטימיים, תמורת עבודה והעמדת גוזמים מומחים לטובת ורד בר (ממי שאינו יכול להתחרות ממילא), על מנת שתוכל לעמוד בתנאי הסף. כפי שראינו, ירון, המודה כי תכלית ההסכמים הייתה להוציא את גדליה ואת גיל מן התחרות, טוען כי הסתיר מידע זה מן האחים קופר משום שידע כי השניים לא יסכימו לשתף פעולה בהתנהלות המתוארת. בפרקים להלן אראה, כי אסא, פרץ וארז סברו בזמן אמת כי גדליה עלול להוות איום תחרותי; כי האחים קופר הבינו הבן היטב את מהות ההסכמים שנחתמו עמם; וכי גרסאותיהם של האחים קופר ושל ארז בחקירה ובבית המשפט אין בהן ולו כדי לעורר ספק סביר במכלול הראיות, המובילות למסקנה חד משמעית כי הם שיתפו פעולה ביודעין בגיבוש ההסכם ובמצגי השווא כלפי ועדת המכרזים.

(1) החשש התחרותי מגדליה

156. בסוגיה זו השקיעו האחים קופר משאבים רבים על מנת להוכיח כי גדליה לא היווה איום תחרותי, ממילא לא היה כל עניין "לקנות" אותו על מנת שלא יתחרה, וכי זו הייתה תפיסתם לגביו גם בזמן אמת. כפי שאראה להלן, מסקנתי היא כי המעורבים חששו גם חששו מפני גדליה ולא היו משוכנעים כלל ועיקר שאינו יכול להתמודד.

157. אסיר תחילה מן הפרק "רמז" ואולי יותר מכך, ולפיו המסמכים שצורפו להצעתו של גדליה במכרז, ואשר לא נמסרו להגנה, לא אבדו במשרדי חברת החשמל כנטען על ידי המאשימה (ולכן לא נתפסו על ידי החוקרים), כי אם "הועלמו" או שכלל לא היו קיימים. איני מעלה בדעתי כי היה מי שהעלים בכוונה את המסמכים הללו. לא למדתי מה יכול היה להיות המניע של חברת החשמל לעשות כן. אשר לעצם קיומם – הרי גדליה מסר את הצעתו על נספחיה לידיו של ירון ערב הגשת ההצעות והיא נותרה בידיו עד סמוך להגשתן (ראו על כך גם ת/300, שיחה 4807/143, עמ' 531). ירון יכול היה, אם כך, להיווכח בקלות ובזמן אמת, כי ההצעה אינה כוללת את כל המסמכים הנדרשים (לו כך היה) ולבוא עם גדליה חשבון בעניין זה.

158. גדליה טען בעדותו, כי לא רק שעמד בתנאי הסף של המכרז הנדון, כי אם כך היה גם במכרזי ירושלים לשנים 2004 ו-2007 (עמ' 266 ; 316 ; 538 ; 610-611). במקום זה אדון רק בשאלת עמידתו בתנאי הסף במכרז 2010.

טענתו, שהוא עומד בתנאי הסף, הושמעה על ידו גם בזמן אמת. גדליה הגיע לשני סיורי הקבלנים שנערכו בקשר למכרז ורכש את המסמכים (ת/347א, עמ' 17-18 ות/349א, עמ' 20). במהלך הפגישה שנערכה אצל עו"ד גוטגליק ב-4.7.2010 (ת/351א, עמ' 14), התקומם גדליה על ירון ואמר לו: "אבל למה אתה צריך כאילו להגיד שאני לא עומד בתנאי הסף? ... אל תגיד שאני לא עומד בתנאי הסף. אני עומד".

ירון אישר, הן בעדותו והן בחקירתו כי גדליה הציג עצמו כמי שיכול להתמודד במכרז הנדון. כך אישר, כי גדליה אמר לקבלנים שהוא הולך להתחרות, אולם לדברי ירון "זה היה סוג של מניפולציה שהוא עשה, שלקחתי בחשבון" (עמ' 2604). בחקירה (ת/19, עמ' 6) אמר: "כל המצגות שהוא עשה והציג לרגע לא חשבתי שהוא עומד בתנאי הסף ... הוא קנה שני

טרקטורים עם מנוף גבוה שנדרש והציג אותם קבל עם ועדה וכל הזמן הלך ואמר אני הולך לקנות את כל הכלים שצריך לבצע את ירושלים ... הוא הודיע שהוא יכול להתמודד, שהוא יכול".

בניגוד לטענת עו"ד ליבאי וכפי שנראה בהמשך, ראיות המאשימה לעניין עמידתו של גדליה בתנאי הסף, ולכל הפחות באשר לאופן בו ראו אותו המתחרים האחרים, אינן נשענות על עדותו של גדליה, כי אם על מגוון רחב של ראיות. יש להדגיש, בהקשר זה, את המובן מאליו, היינו כי די בהוכחה שכך נתפס גדליה בעיני הנאשמים (ואחרים) ואין צורך בהוכחה אובייקטיבית לפיה אכן יכול היה לעמוד בתנאי הסף.

159. אולם בטרם נפנה לבירור סוגיה זו, יש להקדיש דיון לתנאי הסף במכרז הנדון.

תנאי אחד מתנאי הסף הציב דרישה להצגת אישור בעלות, שכירות, חכירה, או חוזה להשגת זכויות אלה ביחס לציוד שפורט במסגרת המכרז (סעיף 4 ד לת/149). אין חולק, כי הנוהג של עשיית שימוש בציוד המצוי בבעלות אחרים, לשם הוכחת עמידה בתנאי הסף, נפוץ בין קבלנים, כפי שנהגה גם ורד בר לעשות. ואכן, נספח 7 לחוזה, אליו מפנה תנאי הסף שבסעיף 4 ד', מורה כי "הקבלן מצהיר כי במועד העבודות יעמדו לרשותו, בבעלותו ו/או בשכירות... או חוזה להשגת הזכויות, לפחות הציוד והכלים כמפורט להלן...". עיון בהצעתה של ורד בר למכרז (ת/149) מעלה, כי זו צרפה הסכמי שיתוף פעולה שנכרתו בינה לבין גורמים שונים, סמוך להגשת ההצעה למכרז, במסגרתם העמידו לרשותה אותם גורמים פרטי ציוד שונים שנדרשו על פי המכרז ולא היו בבעלותה. מכאן, שגם גדליה יכול היה להשיג את הציוד הנדרש, מעבר למה שהיה בבעלותו בפועל. ואכן, בשיחה בין ירון לבין ארז לאחר הגשת ההצעות למכרז (ת/300, שיחה 4741/143), במהלכה ניסה ארז להפיג את החשש של ירון שמא גדליה "סידר" אותו והגיש הצעה תחרותית משל עצמו, אמר ארז לירון שאינו מאמין שגדליה עשה משהו, שכן אינו עומד בתנאי הסף. לשאלת ירון מה חסר לו השיב ארז ש"כל הקטע של המרסקות". ירון התייחס לדברים אלה בביטול ואמר "מה הבעיה לקחת ממישהו מרסקת". ארז הסכים בסופו של דבר ש"ציוד אפשר" (כלומר, אפשר להשיג).

160. התנאי האחר, שעמד במרכז הדיון בסוגית עמידתו של גדליה בתנאי הסף, היה התנאי שכונה "דרישת ההיקפים". הכוונה לסעיף 4 ב' למכרז, לפיו נדרש "ניסיון מוכח של המציע בביצוע עבודות מסוג העבודות הנדרשות במכרז זה ובהיקף דומה בשלוש מתוך חמש השנים שקדמו להגשת ההצעה". יודגש, כי המכרז אינו נוקב במחיר, מדרך הטבע (על כך הייתה התחרות). השאלה בה נחלקו הצדדים הייתה כיצד יש לפרש סעיף זה. היינו, האם,

כטענת הנאשמים, מחיר המכרז עמד על כ-3,000,000 ₪, שאז אין חולק כי גדליה לא יכול היה להציג ניסיון קודם בהיקף עבודה כזה, או שמא משמעות הדרישה היא שעל המציע להוכיח ניסיון בעבודות כהיקף הצעתו. כפי שנראה להלן, ירון, האחים קופר וארז, הבינו את המכרז על פי האפשרות השנייה, או מכל מקום חשבו כי יש סבירות של ממש כי זו הפרשנות הנכונה. בנסיבות אלה, המשאבים הרבים שהשקיעה ההגנה לשם ביסוס הטענה לפיה מחיר המכרז עמד על כ-3 מיליון ₪, כי סכום זה היה פחות או יותר סכום האומדן העצמי שחברת החשמל הכינה וכיוצא באלה ראיות, אין בהם כדי להועיל.

כך, בשיחה בין ירון לבין אדם בלתי מזוהה, שהתקיימה ב-14.6.2010 (ת/300), שיחה 100/141, עמ' 17) עמד ירון על כך שלעניין הצעת המחיר יכול גדליה להציע "מחיר ברצפה", שאז אמנם לא ירוויח אבל יזכה במכרז. רוצה לומר, קיימת אפשרות שגדליה יעמוד בתנאי הסף אם הצעת המחיר שלו תשקף את ניסיונו בעבודות בהיקף דומה, גם אם המדובר בהצעה לא רווחית מבחינתו.

בשיחה נוספת (ת/300, שיחה 579/141, עמ' 79), טען אסא באוזניו של ירון כי "דרישת ההיקפים" כפי שהיא מנוסחת במכרז אינה ברורה. תגובתו של ירון היא זו: **"...אני חושב שדווקא אני יודע שהדרישות שלהם מאוד, מאוד מובהקות למשהו מסוים, נראה מה יהיה בפועל, מה יהיה. יש הרבה קווי הגנה בוא נגיד ככה אבל כן. תראה אם הוא ייתן מחיר מאוד גבוה ויזכה אז אין לו את ההיקפים, אם הוא ייתן מחיר מאוד נמוך יהיה לו בעיה לבצע. לא יכול לבצע את זה בזה, לא יודע, זה בעייתי"**. מן הדברים הללו ברור כי ירון מבין את הדרישה כך שהניסיון הנדרש נקבע לפי גובה ההצעה של המציע, היינו ככל שהמחיר המוצע קטן, כך קטן, בהתאמה, ההיקף הכספי של הניסיון הנדרש מן המציע (לאחר "מאמץ" הסכים ירון גם בבית המשפט כי לכך התכוון: ראו עמ' 2922-2924).

גם בשיחה בין ירון לבין פרץ הועלתה האפשרות שאדם שיש לו ניסיון בהיקף של עד מיליון ₪ יכול להתמודד (ת/300, שיחה 1417/141, עמ' 150), ולבסוף, בשיחה בין ארז לבין אחיו רונן (ת/300, שיחה 1370/143, עמ' 188) השיב ארז לשאלת אחיו ביחס להיקף הכספי הנדרש **"של 2.5 מיליון, כאילו לא רשום כמה אבל אם הגשת מכרז על 2.5 אתה צריך שיהיה לך היקף של 2.5 מיליון"**.

לנוכח ההבנה הזו, ניתן להתרשם כי הנאשמים בהחלט חששו מיכולת התחרות של גדליה, ונפנה עתה לשיחות בהן באים חששות אלה לידי ביטוי.

161. בשיחה 100/141 הנ"ל נשמע הדובר הלא מזוהה כשהוא מעדכן את ירון ש"הוא", ואין חולק כי הכוונה לגדליה (ראו עדות ירון, 3.11.2015, עמ' 2730), מתלבט אם לקבל על עצמו תפקיד שהוצע לו באגודת הפלחה ומסביר כי "החלטה סופית הוא יקבל אחרי שאם הוא לא יזכה בי-ם ... זאת אומרת הוא רוצה לזכות בי-ם ...". בהמשך השיחה הביע ירון את דעתו ש"הוא לא יכול לזכות במכרז, הוא יכול להפריע אבל הוא לא יכול לזכות בו". או אז התנהלו חילופי הדברים הבאים:

"לא מזוהה: אם הוא יתן מחיר ברצפה הוא יזכה בו, מה

ירון: בסדר, שיתן מחיר ברצפה

לא מזוהה: אתה מכיר אותו

ירון: אבל מה יצא לו מזה? תשמע, מחיר ברצפה

לא מזוהה: מה יצא לו באשקלון?

ירון: אז הסברתי לך את זה כל הזמן, באשקלון זה משהו אחד כי אשקלון זה כמו כרטיס כניסה שלו למצב שהוא יכול להתחרות, אתה מבין?

לא מזוהה: אז למה הוא קנה את הטרקטור של זה, של

ירון: זה הצהרת כוונות ...

...

ירון: הוא לא נורמלי נכון, אבל אני אומר מה האופציות שלו? האופציות שלו לזכות במחיר מלחמה בתחרות ולעבוד באמת ולא להרוויח כסף – זה אחד. שתיים, המכרז קשה כי, אני לא מנסה להגיד לך שאני לא אנסה לעשות משהו, אל תבין אותי לא נכון רק אני אומר לך המכרז קשה, המכרז קשה, זה לא מכרז קל. יש שמה דרישות לא קלות ותנאי הסף קשים, אני לא בטוח שהוא עומד בתנאי הסף.

לא מזוהה: איך לא?

ירון: מה?

לא מזוהה: איך לא?

ירון: חסרים לו כמה דברים

לא מזוהה: אבל הוא כבר עבד בחברת

ירון: אבל יש שמה תנאי סף, יש שם ISO 9000 אני לא יודע אם יש לו, יש שמה דרישה לגוזמים עם נו, סוג של הסמכה שאין לו, יש שמה היקפים, נדרשים היקפים כספיים בהיקף המכרז. זאת אומרת טכנית אפשר לפסול אותו אם הוא ייתן מיליון ₪, אני לא יודע, אני מפחד שזה יגיע לבית משפט ואי אפשר לדעת איך ינהג השופט אבל מבחינה טכנית אפשר לפסול אותו ... הוא בטח ילך לבית משפט אבל אפשר לפסול אותו ... יש שמה הרבה דברים שצריך לעמוד בהם, אני לא יודע אגב אם הוא עשה, אם יש לו את התנאי סף של ה- ISO 9000, היה לו אבל אני יודע שהוא לא חידש אותו אתה מבין. עכשיו בדקתי בשני מקומות שהם, אין לו אבל יכול להיות שיש עוד איזה מקום או שניים שהוא עשה משם,

אתה מבין? יכול להיות שהוא עשה, יעשה עכשיו משהו בזק, אני לא יודע. אי אפשר לדעת.

...

ירון: ...אני יכול להגיד לך משהו אחר, הוא כל מי שיכול הוא שולח את המסר דרכו שהוא הולך על זה וכל זה וזה וזה, לא

...

ירון: ...יש עוד בעיה שיש לו בעיית ביטוח רצינית, הוא מחפש כל הזמן קבלנים שיעשו לו את העבודה באשקלון וכל זה

לא מזוהה: למרות שהוא קונה את הכלים

ירון: כן אז מה, גם אני קונה את הכלים ועובדים עליהם

...

ירון: אני לא רוצה, אף פעם אסור ... למדתי אסור לחלק את העור של הדב לפני שצדנו אותו, בוא נצוד אותו. אתה אומר שהבנאדם מיליטנטי או מסר רגיל

לא מזוהה: לא, סתם רגיל, כאילו לא, לא שאל אם מישהו הולך נגדו במקום אחר או משהו כזה, כלום

ירון: מי?

לא מזוהה: הוא לא, הוא אומר אם אני אזכה בי-ם אני אשקול לא לקחת את העבודה בזה

ירון: הבנתי, הבנתי לא בסדר אוקיי. ברור שאני צריך, דברנו על זה אבל אני אומר לך שהאופציות שלו לא טובות כי הוא צריך ... אני אומר הוא יפסיד, יש בעיה עם המכרז. תראה המכרז בנוי בצורה אגב שאם מי שזוכה לא עובד לפי הכללים הוא נפסל מהר מאוד כי יש שמה דרישה למעשה זה אומר שגדליה בעצמו עם עוד בנאדם כל יום יצטרכו להיות בעבודה בפועל ... אני אומר זה דורש כח אדם וכרגע זה בנוי לא נכון... אבל בסדר אני מבין את, אני ... הוא יעשה הכל ואני אעשה את הכל ונראה מה יהיה, יהיה בסדר מה אני אגיד."

ניתן להסיק משיחה זו, כשלעצמה, כי ירון היה מוטרד עד מאוד מן האפשרות שגדליה יחליט להתמודד ואף ערך בירורים כדי לבדוק את השאלה אם גדליה קבל הסמכה לפי תקן ISO 9000; עולה ממנה כי גדליה, בדיוק כפי שהעיד, קנה כלים והתנהג כמי שמתכוון להתחרות במכרז; עולה ממנה כי הוא מעריך שגבולות הסבירות של הצעת מחיר הם 1,000,000 ₪; ועולה ממנה כי ירון מודע לאפשרות שגדליה יכול "להפריע" גם אם אינו יכול לזכות במכרז.

למעלה מן הצורך אפנה גם להודעתו של גיל מיארה (נ/16(23א) מ-22.12.2010), בה אמר מפורשות "כי לעשות את העבודה בירושלים, מחוז ירושלים ... תן לי אותם היום נגיד במיליון שבע מאות או במיליון וחצי אני מרוויח יופי. אני מרוויח אחלה משכורת" (עמ' 67).

162. האפשרות שגדליה אכן עומד ב"דרישת ההיקפים" באה לידי ביטוי גם בכעסם של ירון ושל אסא על שמואל זילבר המנוח, על כך שהכשיר את גדליה לעבודה כגוזם מומחה בעל תעודה שלב ג'. אין ספק, כי אלמלא העריכו כי גדליה יכול לעמוד בדרישת ההיקפים ולהתמודד, לא היו מוטרדים מהכשרתו כגוזם מומחה. ההיפך הוא הנכון, ככל שההתקשרות עמו תמת לב, היינו לשם קבלת שירותי גיזום ממנו, כמי שאינו יכול לעמוד בתנאי הסף של המכרז, הרי שבאופן טבעי היה בהכשרתו כדי לשרת את עניינם. נראה עתה את הראיות הנוגעות לסוגיית ההכשרה.

ב-15.6.2010 (ת/300, שיחה 122/141, עמ' 22) שוחחו ירון ואסא על הדרישה לגוזמים בעלי תעודות שלב ג'. כך הם נשמעים במהלך השיחה:

"אסא: רק שהכלב הזה לא ילך להעביר את ההוא".

ירון: מקווה שלא, אני לא יודע. אני מעריך שלא, השאלה אם ההוא בכלל ישים לב לזה או לא, בוא נתחיל מזה. עכשיו זה טוב כי זה נותן לנו איזשהו קו הגנה נוסף

אסא: במלחמה

ירון: במלחמה, כן כן..."

דברים אלה מלמדים על החשש, המשותף לירון ולאסא, שגדליה עשוי לקבל הדרכה לשלב ג' משמואל זילבר ועל תקוותם שגדליה לא ישים לב לדרישה להסמכה כזו כפי שהיא קיימת במכרז. הם רואים בדרישה "קו הגנה" מפני המלחמה בגדליה. אסא אישר בעדותו בבית המשפט כי השניים שוחחו על גדליה והביעו תקווה כי הלה לא ישים לב לדרישה לשלב ג' (עמ' 3294). עם זאת, בחקירתו הראשית טען, כי הפגישה עם "הבחור", אותה הזכיר בהמשך השיחה עם ירון, עניינה בפגישה הצפויה עם גדליה, שנועדה לגייס את שירותיו כגוזם מומחה במסגרת המכרז (עמ' 3159-3160). אלא שגרסה זו אינה מתיישבת עם כעסם של השניים על שמואל זילבר, על כך שהוא מעביר את הקורס לגדליה ועם תקוותם שהוא לא ישים לב לדרישה לתעודת מומחה לשלב ג'. תשובתו של אסא לסתירה זו אינה תשובה: לדבריו, ירון שכנע אותו בצורך להעסיק את גדליה כגוזם על אף שהוא עצמו לא היה מעוניין בכך, ולכן בסתר ליבו קיווה שהמו"מ ביניהם יתפוצץ. והלא מדרך הטבע, לו סבר אסא בתום לב כי ירון מבקש לשכור את שירותיו של גדליה כגוזם מומחה, היה תוהה על שום מה אומר לו ירון שהוא מקווה שגדליה לא ישים לב לדרישה להסמכה שלב ג' כפי שלא היה מבין את פשר אמירתו של ירון לפיה הדרישה מספקת להם "קו הגנה נוסף" מול גדליה. תגובתו המידית של אסא, היינו שקו ההגנה ישרת אותם "במלחמה" מלמדת, כי המדובר בחשש מפני תחרות ("מלחמה"). ההסבר האפשרי היחיד לשיחה זו הוא דאגתם המשותפת של השניים מפני

כושר התחרות של גדליה. ניסיונו הדחוק עד בלתי אפשרי של אסא לתת לשיחה פרוש אחר אך מחזק את המסקנה האמורה.

163. בשיחה נוספת בין ירון לאסא במהלך אותו יום (ת/300, שיחה 333/141, עמ' 44) נשמע אסא מביע תקווה: **"השאלה שלא יעביר את אדון זבלול"**. בבית המשפט אישר, כי הכוונה לגדליה (כששמואל זילבר המנוח זכה לכינוי "זבלול 2") (עמ' 3158-3159). גם דברים אלה אינם מתיישבים בשום אופן עם עדותו בבית המשפט, שהובאה לעיל, כאילו לא היה מעוניין בשירותיו של גדליה וקיווה, בסתר ליבו, כי המו"מ בינו לבין ירון יתפוצץ. אביא כאן את התייחסותו של אסא לשיחה זו בחקירתו ברשות. לשאלה מדוע לא רצה ששמואל יעביר לגדליה את ההדרכה השיב תשובה שאף היא אינה תשובה: **"שמעתי שמדברים פה על קורס עבודה לגובה ודנתי עם ירון פה על קורס עבודה לגובה"**. ולשאלה **"מיהו זבלול"** השיב **"אני לא חושב שזה מישהו ספציפי"**. או אז נשאל **"מה זה זבלול ותשובתו"** **"אני לא זוכר למי התכוונו ... אני לא יודע למי או למה התכוונו ... יש לנו הרבה דברים עסקיים שבהם אנחנו משתמשים במונח זבלול ואני לא יכול לשייך כרגע כל שיחה לעסקה או למישהו מסוים"**, ובהמשך, כשנשאל מיהו אותו אדם שלא רצה שיעבור הדרכה לגובה השיב **"לא זכור לי בן-אדם מסוים ספציפי"** (ת/44, ש' 280-310). הסברו בבית המשפט להתנהלותו בחקירה אינו מעורר אמון. על פי הטענה, פעל בעצת עורך דינו שהבהיר לו שבחקירה **"אתה לא יכול להגיד בערך או זה, אתה צריך להגיד דברים במדויק ... אז אני דבר שלא ידעתי בשלוש מאות מיליון אחוז לא אמרתי מי זה"** (שם). אלא שתשובתו בחקירה לא הייתה אינני זוכר – תשובה שגם אותה קשה לקבל בהינתן שהחקירה הייתה ממוקדת במכרז ספציפי שהתקיים אך חודשים ספורים לפניו והשאלה נסבה על נושא מסוים ומובהק – ההדרכה בגובה, נושא שהעסיק את אסא יותר מפעם אחת בשיחותיו עם ירון. תשובתו, כאמור, הייתה כי המדובר בכינוי "גנרי", השגור על פיו שלו כמו גם על פיו של ירון בכל הנוגע לעסקיהם המשותפים. לא למותר לציין כי בכינוי האמור "זכה" אך גדליה (כששמואל זילבר המנוח כונה, כאמור, "זבלול 2") ואין למצוא בשיחות המואזנות בהן אסא אחד מן הדוברים שימוש בכינוי זה בהקשרים אחרים.

ועוד שיחה בין ירון לבין אסא, מאותו יום (ת/300, שיחה 393/141, עמ' 51), באותו עניין, שאף בה יש כדי ללמד עד כמה השניים היו מוטרדים מכוונותיו של גדליה. במהלך השיחה אמר ירון לאסא כי **"דרך אגב טוענים שהוא הולך ללכת עם זבלול כאילו שהוא סגר עם זבלול שהוא יעשה לו את המתח העליון אם הם זוכים. כאילו שהוא כבר חבר אליו בצורה רשמית ... ככה אומרים, אני לא יודע אם זה נכון"**. ותגובתו של אסא הייתה: **"אני מאמין שזה נכון, לפי התשובות שהוא נתן לך אני מאמין שזה נכון"**.

164. הנה כי כן, כעסם של ירון ואסא על שמואל זילבר המנוח, על כך שמצא לנכון להעביר לגדליה ולגיל קורס עבודה בגובה, על מנת שיוסמכו כבעלי תעודת מומחה שלב ג' אינו מתיישב עם הטענה לפיה ההתקשרות של ורד בר עם גדליה ועם גיל נועדה "לשריין" את התעודות שלהם כגוזמים מומחים. נותרנו עם כעס שלא נמצא לו הסבר, ולו בדוחק, מלבד ההסבר הטבעי והעולה באורח חד משמעי מן ההקשר – החשש של השניים מפני תחרות מצדו של גדליה.

ניסיונו של אסא ליישב את הסתירה האמורה לא צלח. בינו לבין ב"כ המאשימה התנהל בעניין זה דוח שיח על פני עמודי פרוטוקול לא מעטים (עמ' 3294-3305). במהלכו טען, בין היתר, כי על אף שהתנגד להעסקת גדליה כגוזם מומחה, השלים עם הצורך לעשות כן משהבין כי נדרשים שמונה גוזמים מומחים. אלא שטענה זו אינה מתיישבת עם העובדה שגם לאחר שהבין את הדרישה למספר רב של גוזמים מומחים המשיך להביע כעס על שמואל זילבר המנוח על כך שהדריך את גדליה ואת גיל. גם העובדה שירון היה שותף לכעסו ולא הסתיר זאת מפניו, מכשילה את טענתו של אסא לפיה ההסדר הכובל שנקשר בין ירון לבין גדליה נעשה מאחורי גבו. והלא הדבר האחרון שירון היה משתף בו את אסא הוא הכעס על ההכשרה שעבר גדליה: על פי גרסת ההסתרה של ההסדר הכובל, מצופה היה שדווקא יביע שמחה באוזניו של אסא על כך שהצליח לגייס לטובת המכרז עוד שני גוזמים מומחים. תהייה זו לא נחסכה מאסא בחקירתו הנגדית והוא התבקש להסבירה. תשובתו תמוהה: **"הוא הסתיר ממני בצורה מאוד, מאוד מתוחכמת. מאוד מתוחכמת"** (עמ' 3301). לא למדתי מה התחכום המיוחס לירון. הדברים פשוטים בתכלית הפשטות ואינם יכולים להיות מוסברים אלא בכך שאסא היה שותף לחששו של ירון מפני תחרות שתצמח מגדליה. סיכולה הושג באמצעות ההסכם עמו.

165. ב-16.6.2010 שבו השניים ושוחחו על העניין הנדון (שיחה 579/141 הנ"ל). כפי שראינו לעיל, במהלך השיחה הציג ירון את המלכוד שגדליה מצוי בו: ככל שגדליה יציע מחיר גבוה אין לו הניסיון בהיקף כספי כזה של עבודה, וככל שיציע מחיר נמוך על מנת לזכות, לא יוכל לעמוד בו לאחר מכן. בכך ראה ירון את אחד מ"קווי הגנה" מפני גדליה. ברור, אפוא, כי השניים שבים לעסוק ביכולתו של גדליה להתמודד וחוששים מפניה.

ועוד באותה שיחה, בהמשכה, אמר אסא לירון כי לדעתו **"החתירה שלו זה להיפגש איתך אחרי הישיבה ... יגיד לך אני כוח, אתה מבין?"**. בעדותו בבית המשפט אסא לא חלק על כך ש"הישיבה" בה מדובר היא סיור הקבלנים הצפוי, וכי אותו אדם הצפוי לומר לירון שהוא "כוח" הוא גדליה. אלא שבעדות ראשית הוסיף וטען כי התכוון לכך שאחרי סיור הקבלנים

גדליה יאמר שהוא כוח במובן זה שהוא יכול לתת שני גוזמים מומחים. הקושי מן הניסיון לפרש כך את הטקסט, נובע מכך שככל שהמדובר בהצעה צפויה של גדליה לתת את שירותיו כגוזם מומחה אין לה דבר וחצי דבר עם סיור הקבלנים, שנועד למי שהתכוון להשתתף במכרז. תגובתו של אסא לקושי זה הייתה "אני ממש לא מסכים אתך. כי גדליה לא עמד בתנאי הסף ... כוח זה רק לגבי עובדה שהיותו שני גוזמים מומחים". ולשאלה מדוע זה קשור למועד הסיור השיב: "כי זה מה שלדעתי, אני הערכתך שגדליה יבקש ממנו אחרי הסיור קבלנים, הוא יגיד לו תקשיב, צריך שמונה גוזמים מומחים. אני כוח. אם אני לא אלך אתך אני אלך עם מישהו אחר. מי שעומד בתנאי המכרז". דבריו של אסא אינם מתקבלים על הדעת. כאמור, דברים אלה הושמעו מפיו מיד לאחר שהשניים שוחחו על האפשרות של גדליה להתמודד, היינו האם יכול הוא לעמוד בדרישת ההיקפים כפי שהובנה על ידם, ולאחר שיחה קודמת מאותו יום בה חיווה אסא את דעתו שגדליה עומד להתמודד וכי הוא חבר לשם כך לשמואל זילבר. כך הובנה על ידו השתתפותו הצפויה של גדליה בסיור הקבלנים, והקשר בין ההשתתפות במכרז הקבלנים לבין החשש שלאחר מכן גדליה יגיד "אני כוח" ברור. על רקע הדברים האחרים שהושמעו בשיחות אלה אין לפרש את ההשערה לפיה גדליה יאמר "אני כוח" בדרך אחרת זולת "אני מתמודד".

גם העניין הרב שגילה אסא במגעים של ירון עם גדליה מלמד, כי אין אמת בטענתו לפיה בסתר ליבו קיווה שהמשא ומתן לא יצלח, כפי שהוא מלמד כי אין המדובר, מבחינתו, בהסכם טריוויאלי להעסקת גוזם מומחה לשם עמידה בתנאי המכרז. והלא על פי הדרישה, היה על הזוכה להעסיק שמונה גוזמים מומחים, שנוכחותם נדרשה בשטח. והנה מן הראיות עולה, כי רק גדליה (וגיל באמצעותו) זכה לתשומת לב כזו ולהסכם כתוב עמו. ה"כבוד" בו נהגו בגדליה מלמד כי העומד מאחורי ההסכם הוא מניעת תחרות ולא שכירת שירותיו כגוזם מומחה. הניסיון של ירון לתאר את האחים קופר כשווי נפש וכבלתי מודעים למהלכים שעשה בפועל, לאחר שנתנו לו מנדט לעשות את כל הנדרש על מנת לעמוד בתנאי הסף אינו מתיישב עם ההתנהלות בפועל.

166. ואכן, גם בין ירון לבין פרץ התנהלו שיחות המלמדות על חששו של פרץ שגדליה עומד בדרישת ההיקפים וממילא מלמדות הן על מודעותו לגבי תכליתו של ההסכם העומד להיחתם עמו. בין היתר, שיחה מ-20.6.2010 (ת/300, שיחה 141/1417, עמ' 150). שיחה זו הוזכרה על ידי בקשר עם סיור הקבלנים הראשון, ועתה אשוב להידרש אליה. כך מתנהל הדו-שיח בין ירון לבין פרץ:

"פרץ: תגיד לי רגע, לגבי מה ששאלת אותי אז עם ההיקפים

ירון: כן

פרץ: חשבתי אתה מפחד לשאול שאלה כדי שלא יענו תשובה טיפשית

ירון: כן

פרץ: אבל אתה הולך ליותר קיצוני, כמה, הוא הרי ההיקפים שלו כלום נכון, מה זה? חצי מיליון שקל כלום

ירון: לא חצי מיליון, אבל 800

פרץ: 800

ירון: כן

פרץ: אז אם אתה שואל שאלה שמישהו אחר ישאל שאלה שבמידה וקבלן שיש לו היקף שיש לו עד מיליון שקל יכול להשתתף במכרז, מה הם יכולים להגיד? כן?

ירון: שאלה טובה

פרץ: אתה מבין?

ירון: כן

פרץ: לי יש היקפים, להכתיב להם ככה, לי יש היקפים שהם קטנים יותר מהנדרש במכרז, כידוע לי נדרשים היקפים של כמה מיליונים, אבל יש היקף של עד מיליון

ירון: כן

פרץ: אם אני יכול להתמודד או לא ואז חסמת אותו. אלא אם כן מישהו יגיד כן אתה יכול להתמודד"

167. אין חולק, כי השיחה נסבה על גדליה (ירון, עמ' 2978 – לאחר שהתחמק מלהשיב לשאלות בעניין זה בחקירה נגדית; פרץ, עמ' 3131). בחקירתו הנגדית התבקש פרץ להסביר את הצעתו לחסום את גדליה מלגשת. זו הייתה תשובתו:

"בוא אני אסביר לך את זה. לחסום את גדליה מלגשת אי אפשר. אבל מה שאפשר אפשר להציף לחברת חשמל. חברת חשמל הרי כבודה יודעת את השיחה על זה באחד הדיונים איך נכתבו תנאי הסף. באיזה היקפים. הרי מה חברת חשמל רשמה? היא רשמה קבלן שיש לו היקפים דומים לעבודה. אז אתה יודע דומים השאלה מה זה דומים. אתה מבין יש פה שאלה פילוסופית מה זה דומים. אני אמרתי בוא נהפוך את זה למתמטיקה. הרי גדליה ידענו שאנחנו רוצים אותו כגוזם מומחה מצד אחד. מצד שני הוא יכול לבוא ולהגיד לא אני בכלל יכול להתמודד הרי גדליה מתהדר בנוצות לא לו... אבל כדי שלך יהיה משא ומתן יותר קל איתו בנושא של העלות שלו כגוזם אז הוא לא יכול להגיד לך כן אני יכול להתמודד אני יכול זה. תשלם לי הרבה כסף. זה היה מטרת השיחה. פשוט להציף את ה, שחברת החשמל תרשום בצורה ברורה אנחנו רוצים מתמודד שיש לו היקפים של שלושה מיליון. שלא שזה ילך מחר לבית משפט גדליה יגיש הצעה כפי שהוא הציע ותאר לך שהוא היה זוכה... אנחנו ידענו עם מי יש לנו עסק. אמרנו פה. צריך כבר אתה יודע להכין את זה. אמרתי אל תעשה את זה. אל תעשה את זה דרכך. כי אם תעשה את זה דרכך אתה כמה שנים לא דיברת איתו הוא לא ישב איתך גם עם המשא ומתן על הגוזם מומחה. הוא ילך יעבוד עם מישהו אחר. תחסום אותו פה בקטע שתראה לו שבחברת חשמל שצריכים שלושה מיליון..." (עמ' 3132-3134).

בסופו של דבר הודה גם פרץ כי הביא בחשבון שחברת החשמל עלולה (מבחינתו) להשיב בחיוב, היינו שגם בעל היקפים של עד מיליון ₪ יכול להגיש הצעה, הגם שתשובה כזו היא לדעתו תשובה טיפשית (עמ' 3135).

כל המונולוג הארוך הזה אין בו כדי לספק ולו בדוחק הצעה חלופית העולה כדי ספק סביר לדברים המפורשים הנשמעים באותה שיחה. ראשית אעיר, כי בעוד שאסא טען כי כלל לא היה מעוניין שירון ישכור את שירותיו של גדליה כגוזם מומחה וקיווה כי המשא ומתן ביניהם יתפוצץ, הנה דווקא פרץ, שהקפיד להציג עצמו כבלתי מעורב בכל ענייני המכרז, ניסה להסביר את דבריו כאילו הם (ורד בר וירון) רצו בשירותיו של גדליה וכל תכלית פעולת החסימה הייתה למנוע ממנו להציע את שירותיו לקבלן אחר. שנית, אם גדליה לא יכול היה להתמודד, כי אז לא יכול להיות כל קשר בין פעולת החסימה לבין התחרות על שירותיו כגוזם מומחה. לשם כך אין צורך לחסום אותו. החסימה נדרשת רק מקום שיש חשש שהוא יתמודד. לשם כך מציע פרץ "להזמין" שאלה בדבר ההיקפים, על מנת להשיג תשובת הבהרה חוסמת. מבין השיטין של תשובתו נראה כי פרץ לא שם לב לכך שלמעשה הודה, כי אם גדליה לא ייחסם, היינו יתברר כי הוא יכול להתמודד, הוא ידרוש "הרבה כסף כגוזם". ובמילותיי שלי, גדליה ידרוש הרבה כסף תמורת אי תחרות, שהרי מדברים אלה עולה בבירור שפרץ מבין היטב שיש לשלם לגדליה, ככל שהוא יכול להתמודד, כסף רב. ושלישית, לא למותר להזכיר, בהקשר זה, את ניסיונו של פרץ במהלך חקירותיו ברשות לחמוק מכל קשר של ממש למכרז הנדון ולגדליה בפרט, כפי שטען, למשל, בת/52, כי הייתה לו "אפס מעורבות" בהגשת המכרז (שם, עמ' 17, ש' 25) והוסיף וטען (שם, עמ' 27, ש' 27) כי אינו מכיר את האנשים שאיתם התקשרה ורד בר בהסכמי שיתוף הפעולה (היינו גדליה וגיל). השיחה שהובאה לעיל, כמו גם הסבריו של פרץ בבית המשפט, עומדים בסתירה מוחלטת לטענה בדבר חוסר מעורבות ואי היכרות עם "האנשים האלה". מכאן, שגם פרץ ידע שגדליה יכול להתמודד במכרז או לפחות חשש מאפשרות זו, והציע תכנית, שסיכון בצידה, לחסום אותו מלהתמודד. הסיכון – שחברת החשמל לא תאשר את טענת ההיקפים הנדרשים ותשיב כי גם מי שניסיונו מגיע לעבודה בהיקף כספי של מיליון ₪ יכול להתמודד. האפשרות שזו עלות המכרז האמתית לא נראתה בעיניו בלתי מתקבלת על הדעת.

168. שיחה נוספת המעידה על כך שפרץ הבין שגדליה עלול (מבחינתו) להוות איום תחרותי היא שיחה שהתקיימה בינו לבין ירון ב-15.7.2010 (ת/300, שיחה 7727/141, עמ' 631), במהלכה דיווח ירון לפרץ כי קיבל מידע "מהבכירים ביותר" לפיו גדליה לא עשה להם תרגיל, היינו לא הגיש מתחת לאפס הצעה תחרותית. ברור שאלמלא היה פרץ מודע לאפשרות שבכוחו של גדליה להתמודד, לא היה ירון טורח לעדכן אותו במידע החשוב שקיבל, שהרי

היה חושף בכך, בפני אדם שומר חוק, את העובדה שההסכם שנחתם עם גדליה הוא הסדר כובל, בלתי חוקי. על שיחה זו כבר עמדתי בפרק העוסק בהשתלשלות האירועים לאחר הגשת ההצעות. אשוב ואזכיר את ניסיונו של פרץ להציע הסבר לדברים אלה והוא שהבין מכך שגדליה לא ניסה "ללכלך" עליהם בחברת החשמל (עמ' 3108), בעוד שבחקירתו ברשות טען כי אין לו מושג במי מדובר (ת/53). הנה כי כן, אין אלא להסיק מחששם המשותף של ירון ושל פרץ מ"תרגילי" של גדליה את מודעותו של פרץ לאפשרות שגדליה מסוגל להוות איום תחרותי וכי זו עילת ההסכם עמו.

169. עוד יש להביא כאן את שיחתו של ארז עם קבלן הגיזום עופר לוי שהתקיימה ב-11.7.2010 (ת/300, שיחה 5119/153, עמ' 561). במהלכה דיווח ארז לעופר כי "הלכו שם" על 2.9 מיליון ₪. תגובתו של עופר הייתה: **"אני אומר אני מבסוט שאני שומע מחירים גבוהים"**. ברור מן השיחה כי עופר מודע לכך שההצעה הוגשה במסגרת תיאום בלתי חוקי של המכרז, ושמחתו היא על כך שהתיאום השיג את תכליתו – מחיר מנופת. התייחסות דומה נשמעת מפיו של ארז במהלך פגישת הגיקוזי, כשאמר כי המחיר של מכרז ירושלים הוא **"בשמיים"** (ת/348א, עמ' 20-21). קרי, יש ברכה בתיאום. מכאן, שהמעורים בעבודות הגיזום לא חשבו שמחיר של 3 מיליון ₪ משקף עלות אמיתית, עובדה המחזקת את המסקנה שכך הבין גם פרץ.

170. כפי שנראה להלן, החשש מפני תחרות מצד גדליה העסיק גם את ארז. השיחות בין ארז לבין ירון בעניין זה אינן מהוות ראיה ישירה למצב דעתם של האחים קופר, אולם נמצא להן לא פעם הד בשיחות המקבילות שקיים באותה עת ירון עם מי מהם.

בשיחה מ-15.6.2010 (ת/300, שיחה 214/143, עמ' 45), טען ירון כי יש לו "מודיעין" לפיו אחיו של ארז (הכוונה לגיל) "מאוד חם על העניין", היינו מתעניין במכרז הנדון. ארז אישר זאת ולשאלתו של ירון "מה הקטע" השיב: **"הוא הולך יד ביד עם גדליה, הוא לא עומד בהרבה תנאי סף בהרבה דברים. הוא מנסה מאוד מאוד ללכת אתו רק שתדע שגם חבר שלך יד אחת איתם"**, מן ההמשך ברור כי הכוונה לשמואל זילבר, שלדברי ארז **"סגר איתם שהוא מבצע את הקטע של המתח עליון"**. ארז הוסיף באותה שיחה כי **"הם ישבו ביחד סיכמו הכל. אני הוצאתי לגיל מכתב שאני לא מרוצה מהתפקוד שלו באזור רעננה ואני מוציא אותו מהאזור והוצאתי גם מכתב לחברת חשמל. אני בקטע הזה בולם אותו מכל הכיוונים, הם מאוד נחושים כאילו מאוד נחושים להתאמץ להגיע לקטע שהם עומדים בתנאי הסף. אבל הם כרגע לא, גיל בכל אופן, גדליה יודע שחסר לו גם כמה דברים"**. ולשאלתו של ירון מה חסר לגדליה השיב ארז: **"אני לא יודע בדיוק אבל היה חסר לו ISO עד לפני כמה ימים אני**

לא יודע אם הוא השלים אותו או לא. אומר שרכב ממוגן הוא הביא כאילו הוא מחזיק". תגובתו של ירון לעניין זה ש"יש שמה את העניין של היקף כספי, לפי היקף כספי שזה אין להם, שזה כאילו הכי אקוטי מכל הדברים, הוא הכי אקוטי" ולשאלת ארז מה ההיקף הנדרש השיב ירון: "לפי המכרז הם לא אמורים לדעת אבל אין להם את ההיקף. נגיד אם זה 2 מיליון אפילו אז אין להם 2 מיליון". ארז מעודד, בהמשך, את ירון ואומר לו "אבל אנחנו נשב עם גדליה, אני מקווה שנסגור אותו, לא יעזור לו. אנחנו נסגור אותו וזה ייגמר ... אחי לא יכול להתחרות הוא לא עומד בשום תנאי, בשום כלום הוא הולך יחד עם גדליה ... הם גדליה גם אמר שהם ביחד כאילו מה שייסגר הוא דואג לסגור את גיל. זה חלק מהסגירה".

171. שיחה זו היא הרקע לשיחתו של ירון עם אסא, שיחה 393/141, שהתקיימה כשעה לאחר מכן, ואשר במהלכה דיווח ירון לאסא כי שמע שזילבר סיכם עם גדליה שיבצע את הקטע של מתח עליון "אם הם זוכים". עוד יש להוסיף, כי ירון, שהתקשה להכיל את המידע לפיו שמואל זילבר עושה יד אחת עם גדליה ועם גיל, התקשר באותו יום לשמואל זילבר (ת/300, שיחה 465/141, עמ' 62) על מנת לברר ישירות האם זה נכון "שכאילו הבנאדם הזה שהדרכת אותו סגר אתך שאם הוא זוכה אתה עושה לו את המתח עליון?". תשובתו של שמואל הייתה "הוא כן דיבר אתי. סגר אתי הוא בטח לא סגר אתי שום דבר אבל הוא דיבר אתי על זה שאם אני ארצה לבצע לו שם עבודות של טיפוסים במידה שהוא יעבוד שמה, אמרתי לו כן. אבל אל, אבל אין פה שום סגירה, אין פה שום כלום זה היה שיחת טלפון איך שאני מתאר לך את השתי המשפטים זה בדיוק מה שהיה".

172. כעבור יומיים, ב-17.6.2010, ניהל ירון עם ארז שלוש שיחות באותו עניין.

השיחה הראשונה (ת/300, שיחה 906/141, עמ' 96), ארעה דקה אחרי שארז שלח לירון מסרון ובו דיווח כי "שמואל יושב עם גיל וגדליה שוב במושב" (ת/300, שיחה 624/143, עמ' 95). ירון התקשר לארז מיד, וחיווה דעתו כי הם (השלישיה הנ"ל) לא יוכלו לעבוד בפחות מ-700 600 אלף ₪, שכן מתחת לסכום זה יהיו להם הפסדים. ללמדך שגם לשיטתו, בזמן אמת, הצעה שזה גובהה היא הצעה העומדת בדרישת ההיקפים וכי ניתן לעמוד בה מבלי להפסיד. בהמשך השיחה מביע ארז תהייה על "החבירה של שמואל" ומציע שהוא וירון ייפגשו ביום א' ויחשבו מה לעשות. תגובתו של ירון לכך: "בסדר. אמרתי לך במקרה הכי גרוע, זה לא בהכרח טוב אולי לענף אבל זה ימחק את הסיפור שמה של י-ם וזהו, זה מה שיקרה. בלית ברירה זה מה שיקרה וזהו, הם שיעבדו קצת". ובמילים אחרות, ההישג של "ניפוח" מחירי מכרז ירושלים, אליו הגיעו לאחר מספר מכרזים מתואמים, יימחק, לנוכח התחרות מצדם של גדליה, גיל ושמואל זילבר המנוח. אם צריך ראייה לכך שזו משמעות הדברים, זו תמצא

לנו בשיחה נוספת שניהל ירון עם ארז באותו יום (ת/300, שיחה 680/143, עמ' 103), במהלכה הבהיר את השלכותיה "הרעות" של התחרות: **"אני לא חושב שזה טוב שהמחירים ירדו כי אז לעלות אותם ייקח 9, 12 שנה..."**. נחזור לשיחה הראשונה מאותו יום – ירון, שלא היה מוכן לוותר, שאל את ארז לכמה גוזמים מומחים יש "להם" גישה. ארז השיב שגדליהו וגיל שניהם גוזמים מומחים, כך גם בנו של גדליה וכך שמואל זילבר שהם יצרפו אותו אליהם, ומסיים **"צריך לראות מה, מה אנחנו עושים"**. ברור בעליל כי נושא השיחה אינו הרצון לשכור את שירותיהם של השלושה כגוזמים מומחים, אלא כיצד להתמודד עם התמונה המצטיירת לפיה גדליה מתכוון להתמודד במכרז וחבר לשם כך עם גיל ועם שמואל זילבר.

בשיחה השנייה (ת/300, שיחה 644/143, עמ' 98) שב ירון על הערכתו כי **"אין להם את ההיקפים"**. ארז השיב, כי **"גיל בטוח שלא, גדליה אני לא יודע, צריך לראות. עד כמה שאני יודע לא אבל אתה יודע, צריך לבדוק את זה. את גיל בטוח שלא"**. ירון העריך בהמשך כי **"גדליה בגיזום יש לו, צריך להיות לו 700-800 אלף משהו כזה"**. יצוין כי בחקירתו הנגדית טען ירון כי יכול להיות שהשיחה נסבה בכלל על המכרז של מע"צ או על דברים אחרים, וכי מאחר שהוא רוצה להיות מדויק אינו יכול להשיב למה התכוון כשהזכיר את ההיקפים – אינו יודע אם התכוון לגדליה ואינו יודע אם התכוון להיקפים בעבודות גיזום (עמ' 2855). תשובתו מאפיינת את ניסיונו, במהלך המשפט, להקהות את עוקצם של הדברים שנשמעו מפיו בזמן אמת. לא ניתן לקבלה. שיחה זו אינה מנותקת מן השיחות האחרות, והעיסוק האובססיבי באותם ימים ביכולות של גדליה, מיד לאחר פרסום המכרז, בלוויית החששות והשמועות שהוא עומד להתמודד וחבר לשם כך עם שמואל ועם גיל, אינה מאפשרת פרשנות אחרת לבד מזו הטבעית והמובנת מאליה: הניסיון להעריך אם גדליה עומד בתנאי הסף, כשדרישת ההיקפים, בהינתן ניסיונו הכספי במכרזים אחרים, מסתמנת ככזו שגדליה יכול לעמוד בה או לפחות מתעורר חשש כזה.

ובשיחה השלישית, שכבר הוזכרה לעיל (ת/300, שיחה 680/143, עמ' 103), הציע ארז לירון, בשמו של רמי ברזילאי, לבדוק היקפים ב-BDI, והוסיף **"צריך לעשות עבודה מעמיקה על הכל. לראות איפה בדיוק אנחנו יכולים להפיל אותם ובזה נגמר הסיפור"**.

173. במקום זה יש להזכיר גם את העובדה שבמהלך הפגישה שהתקיימה אצל עו"ד גוטגליק ב-7.7.2010, דרש ירון לקבל לידי את המעטפה של גדליה, וכשגדליה התרעם על כך שאין נותנים בו אמון הגיב ירון כך: **"יש לך פה הבטחה, אתה יכול לתת יותר זול, אם לא זכית אז יש לך את זה ואת זה. זה טקטיקה גדולה. לא עושים דברים כאלה"** (ת/355א, עמ' 25). ובמילים אחרות, ירון חשש שעתה, משגדליה יודע את המחיר המוסכם של ההצעה

האמורה לזכות, יציע מחיר זול יותר ויזכה, תוך שהוא שומר לעצמו, כאופציה חלופית, את ההסדר הכובל שזה עתה גובש עמו. לו סבר ירון שגדליה אינו מסוגל להתחרות שכן אינו עומד בדרישת ההיקפים, לא היה דורש את המעטפה.

174. יצוין, כי בחקירתו ברשות נשאל ארז אם גדליה יכול היה, לדעתו, לגשת למכרז ירושלים מבחינת תנאי הסף ותשובתו הייתה "לא נראה לי. אולי, אי אפשר לדעת אצלו. כל קבלן מפיץ סביבו שמועות של יכולות כדי שאחרים יירתעו. לא נכנסתי ובדקתי יכולות שלו באמת. את שאר הקבלנים אני עוד רואה בעבודות, של גדליה לא יודע. לא נראה לי שהוא יכול. הוא עשה הרבה מאמצים כדי להראות שהוא יכול" (ת/67, ש' 359-362). עם זאת, בהודעה מאוחרת יותר (ת/69, ש' 151-153), לאחר שהוצגה לארז האפשרות שגם אם גדליה אינו עומד בתנאי הסף הוא עדיין "יכול להפריע", תגובתו הייתה "אני יודע שהוא כן עומד בתנאי הסף, זה מה שהוא אמר כל הזמן". ניתן להתרשם, אפוא, כי ארז לא שלל את האפשרות שגדליה יכול היה לעמוד בתנאי הסף ואף האמין לדברי גדליה בעניין זה.

175. והנה שיחה נוספת מזמן אמת, המלמדת על מצב דעתם של ארז ושל אסא ביחס לאיום התחרותי הנשקף מגדליה. הכוונה לשיחה מ-1.7.2010 (ת/300, שיחה 1773/139, עמ' 382), בין ארז לבין זוהר. במהלכה נשמע ארז כשהוא מדווח לזוהר על "הסגירה" ההולכת ומתקמת, ובכלל זאת על סכום התמורה שתשולם לגדליה תמורת הימנעותו מתחרות והכללת גיל בהסדר כחלק מ"עסקת החבילה". בהקשר זה ממשיך ארז ואומר כך:

"אסי בא אמר מה?! ... מי אמר שאני אתן לו. אמרתי לו, עניתי לאסא פשוט תגייד לי מה אתה חושב לעצמך? שזה שלך? נולדת עם זה בפה? הוא יכול להתמודד, הוא עומד בתנאים, הוא הכל, הוא רוצה להתמודד. אתה רוצה להתמודד, תתמודד. אתה רוצה לקחת את זה במחיר טוב בלי להתמודד, אז תשלם. זה עולה כסף" (ההדגשה שלי).

ארז נחקר על כך בבית המשפט על ידי עו"ד ליבאי וטען כי ביקש להרשים את זוהר (עמ' 3515) וכי שיחה כזו בינו לבין אסא מעולם לא התקיימה (עמ' 3514). אין צריך לומר, שגם אסא הכחיש את קיומה. מעבר לכך שהדברים כלל אינם נשמעים כהתרברבות, אלא כדיווח ענייני על פרטי ה"סגירה", הרי הם מתיישבים במדויק עם פרטיה: גיל בא כחלק מ"עסקת חבילה" עם גדליה; עניינו של גיל היה בראשון לציון; הסכום המסתמן הוא הסכום שהוסכם עליו בפועל; והחשש שעמד ביסוד ההסכמה עם גדליה הוא החשש שיתמודד, כי הוא מסוגל לכך. דבריו של ארז באותה שיחה ודאי משמשים ראיה לחובתו. הדברים קבילים גם לחובת אסא לגופם. אמרתו המוקלטת של ארז באוזני זוהר, על אשר שמע מפיו של אסא ועל אשר השיב לו, היא "אמרה בכתב", כמשמעותו של ביטוי זה [בסעיף 110א לפקודת הראיות](#) (ראו "ד"נ 23/85 מדינת ישראל נ' טובול, פ"ד מב(4), 309 (1984), בעמ' 323-326 והאסמכתאות

המובאות שם). ארז, מלבד היותו נאשם, העיד במשפט, לאסא ניתנה הזדמנות לחקור אותו על האמרה הנ"ל, והוא ניצל אותה (ראו בהקשר זה [ע"פ 747/86 אייזמן נ' מדינת ישראל](#), פ"ד מב(3) 447 (1988), בעמ' 457). טענתו של אסא לפיה מעולם לא התקיימה שיחה כזו אינה זוכה לאמוני. מכאן, שמדובר באמרת חוץ של נאשם, המובאת מפיו של נאשם אחר, שאף היה עד במשפט. הדברים קבילים לגופם לחובת אסא גם מכוחו של [סעיף 9 לפקודת הראיות](#), שכן הם עומדים בכללים להיותם "רס גסטה": המדובר בעדות על אמרה שנאמרה בשעה שנעשה, על פי הטענה, מעשה עבירה (או בסמוך לו), האמרה נוגעת במישרין לעובדה השייכת לעניין ואמר אותה אדם שהיה עד במשפט. ואכן, האמרה היא אמרה אותנטית, ספונטנית, המשתלבת בכלל מערכת הראיות ומי שאמרה היה מעורה עד מעל לראשו במתרחש (ראו והשוו [ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל](#), (3.9.2009), פסקאות 17-20). לפנינו, אם כך, ראייה לחובת אסא, ולפיה בזמן אמת הביע תרעומת על הצורך לשלם לגדליה תמורת נכונותו להימנע מהתמודדות במכרז. תגובתו של ארז מלמדת אף היא על מצב דעתו של אסא, שהרי אמר לו שגדליה יכול להתמודד, וכי אם אסא רוצה "לקחת את זה במחיר טוב בלי להתמודד", עליו לשלם. אסא מוחזק כמבין את מה שאומרים לו, והשיח בין השניים, המצוטט על ידי ארז באוזני זוהר, מעיד כאלף עדים על התובנה המשותפת להם. אשוב לדיון בערכה הראייתי של השיחה האמורה לכשאדרש לטענותיו של עו"ד ליבאי בנוגע למשתמע מן ההסכמות הדיוניות שהושגו בין הצדדים ואשר במסגרתן הוגשו תמלילי האזנות הסתר ת/300.

עוד אתייחס במקום זה לטענת עו"ד לשם, באת כוחו של ארז, שהפנתה לעדותו של מי שהיה מנהל מחוז ירושלים בחברת החשמל בין השנים 1996-2006, מר יגאל בן אריה, ולפיה **"בהנחה שבאזור ירושלים היקף העבודות הוא כשני מיליון שקלים בשנה ואפילו יותר ... ולעומת זה יש קבלן גיזום שניסיונו מסתכם עכשיו בכחצי מיליון שקלים בשנה עבודות"**, הרי שקבלן כזה אינו עומד במכרז (עמ' 899-900). אכן, כך פרש מר בן אריה את המכרז, אולם לא זו השאלה העומדת לבחינה במסגרת דיונו. השאלה היא איך הבינו המתחרים את "דרישת ההיקפים". הראיות מזמן אמת מלמדות באופן חד משמעי כי הם חששו מן האפשרות שהניסיון המוכח הנדרש הוא ניסיון בעבודה העולה בקנה אחד עם המחיר המוצע על ידי המתחרה, ועל כן, ככל שגדליה יציע מחיר של כ-1,000,000 ₪ בשנה, הוא עשוי לעמוד בתנאי האמור. יתרה מזאת, הגם שירון, האחים קופר וארז חשבו שהמדובר ב"מחיר התאבדות", הם לא שללו את סבירות האפשרות שכך ינהג גדליה. לא למותר להביא כאן את שיחתם של גדליה וארז מ-8.7.2010 (ת/300, שיחה 4807/143, עמ' 531), כאשר במענה לטענתו של גדליה לפיה הוא היחיד שיכול היה "לקחת" את המכרז השיב ארז כי היו עוד כמה שהיו יכולים וכי **"לא חסר משוגעים שהיו שמים מחיר נמוך"**.

176. שיחות נוספות שיש בהן כדי ללמד על חששותיהם של המעורבים כי גדליה מתכוון להתחרות ניתן למצוא בשיחה מ-20.6.2010 (ת/300, שיחה 1087/143, עמ' 152), במהלכה אומר ארז לירון כי הוא סבור שגדליה יעדיף להגיע להסדר במקום להילחם, שכן במלחמה (היינו – בתחרות), ירוויח פחות; בשיחה מ-24.6.2010 (ת/300, שיחה 2665/141, עמ' 297), בין רמי ברזילאי לבין ירון, במהלכה רמי מביע תקווה שגדליה ישכח להופיע לסיור הקבלנים השני שנקבע לאחר ביטול המכרז הראשון, ללמדך שהם ראו בו מתחרה, שאם ישכח להגיע לסיור (בניגוד לדרישת המכרז), לא יוכל להתחרות; בשיחה מ-27.6.2010 (ת/300, שיחה 2493/143, עמ' 325) בין ארז לבין ירון בה מדווח ארז לירון כי נראה שגדליה עדיין אינו עומד בכל תנאי המכרז אולם הוא עושה את כל המאמצים על מנת להגיע לכך. כמו גם בשיחות בין ארז לירון, שהתקיימו לאחר הגשת ההצעות, כשירון הביע חשש שמא גדליה, שעמד על הגשת הצעתו שלו, "סידר" אותם, הציע הנחה במחיר (בניגוד למחיר ההצעה שסוכם עליו במסגרת ההסדר הכובל) ויזכה במכרז, שכן לא מן הנמנע שהוא עומד בתנאי הסף (ת/300, שיחה 4741/143, עמ' 519 ושיחה 4805/143, עמ' 530).

177. די בכל אלה כדי להוביל למסקנה שהן ירון, הן האחים קופר והן ארז ראו בגדליה מתחרה פוטנציאלי, המסוגל לעמוד בתנאי הסף – גם אם נותרו בהם ספקות בקשר לכך, ושעל כן יש לחשוש מפניו. במסקנה זו ובהפרכת גרסתם לפיה לא ראו בגדליה איום תחרותי, יש כדי להוות ראיה לכך שההסכמים שנחתמו עם גדליה ועם גיל נועדו להפיג את החשש מפני תחרות, להבדיל מהסכמים לגיטימיים שתכליתם שכירת שירותיהם של קבלני משנה המומחים לגיזום, שאין ביכולתם להתחרות.

178. בכל הנוגע לגיל דומה כי הוא לא היווה חשש תחרותי כשלעצמו. אלא שכעולה מן השיחות השונות, גדליה "נטל על עצמו" את גיל על מנת שיהווה חלק מן ההסכם הכולל, בין משום שראה בו חבר (כפי שנשמע אומר בפגישת הג'קווי, ת/348א, בעמ' 27: **"חבר זה חבר, הוא חבר ואני לא משאיר חבר בדרך"**), בין משום שהיה זה חלק מן המאמץ "להרגיע" את גיל על מנת שהלה "לא יפריע" במכרז הגיזום באילת (ראו השיחה בין ארז לרון, ת/300, שיחה 1370/143, עמ' 188, וראו גם שיחה בין ארז לזוהר, ת/300, שיחה 580/139, עמ' 236 בעמ' 240), או כחלק מעסקה עמו לפיו יזכה בראשון לציון (ראו ת/348א, עמ' 3-5 ועמ' 32; ת/300, שיחה 1773/139, עמ' 382, מ-1.7.2010, בין זוהר לארז, במהלכה מסביר ארז לזוהר כי גדליה וגיל "זה ביחד" וכי גיל ביקש "שלא יפריעו לו בראשון"). זאת ועוד. כעולה מן הראיות שהובאו לעיל, גיל עבר הדרכה שלב ג' ביחד עם גדליה, ובליבם של ירון, אסא וארז התעורר חשש שמא גדליה וגיל יחברו לשמואל זילבר ויגישו ביחד הצעה תחרותית למכרז. התשלום נועד, אפוא, לנטרל חשש זה.

(2) ההסכמים בין ורד בר לבין גדליה וגיל

179. בנוסף להאזנות הסתר, המובילות למסקנה הבלתי נמנעת כי האחים קופר, כמו גם ירון וארז, חששו מפני יכולת התחרות של גדליה, ההסכמים שנערכו בין ורד בר לבין גדליה וגיל (ת/356 עם גדליה ות/456 עם גיל) מהווים, כשלעצמם, ראיה לכך שהמדובר בהסכמים המהווים תשלום עבור אי תחרות ולא תשלום עבור עבודה, ושכלל המעורבים היו מודעים לכך.

180. נזכיר, כי בפגישת הג'קווי, שסללה את הדרך להסכמים, אמר גדליה מפורשות כי "אינו שואף" לעבוד ביחד (ת/348א, עמ' 23). ירון טען בבית המשפט שהצהרתו זו של גדליה "הדליקה לי הרבה אורות אדומים", אולם לא הבין מה גדליה רוצה ומה כוונתו (עמ' 2607). טענתו אינה מעוררת אמון: מעבר לראיות שכבר סקרנו, בהמשך עדותו עולה בברור כי התשלום שהובטח לגדליה לא נכלל בעלות העבודות נשוא המכרז, כי אם חושב בנפרד. לאחים קופר הסביר, לטענתו, שהתשלום לגדליה הוא עבור העמדת התעודה שלו כגוזם מומחה ולא הכניס אותם לסוד העניין אם כן יעבוד או לא יעבוד (עמ' 2617). עוד הוא אומר באותו מקום, כי מתוך ההצעה, שעמדה על 3 מיליון ₪, העריך את עלות העבודה שלו ב-2.4 מיליון ₪, 400,000 ₪ הלכו לגדליה ו-200,000 ₪ הלכו לוורד בר. כך העיד גם ברשות (ת/20, עמ' 64). בהמשך עדותו אמר מפורשות כי **"... הקשר שלי אתו (כלומר עם גדליה) ב-2010 הלך ישר על מתווה שהוא לא מתכוון לעבוד, שזה בעצם היה כמו פיצוי"** (עמ' 2633). ואם כך – הבין בדיוק מה גדליה רוצה.

זאת ועוד. בשיחה בין ירון לבין גדליה מ-2010.7.21 (ת/300, שיחה 9077/141 עמ' 740), יום לפני שנודעו תוצאות המכרז, התעניין גדליה לדעת אם כבר התפרסמו התוצאות וירון השיב בשלילה. או אז ביקש גדליה **"קח אותי בחשבון לעבודה פה"**. ירון נמנע מהתחייבות ואמר **"לא פורסים את העור של הדב לפני שצדים אותו"**. למחרת היום, משנודע דבר הזכייה, שב גדליה וביקש להשתלב בעבודה (ת/300, שיחה 9307/141 עמ' 763). תשובתו של ירון הייתה שהוא יפנה לארז ויבקש ממנו להוציא את הצוות שלו מרמלה, על מנת שגדליה יוכל להשתלב בעבודה שם. מיד לאחר מכן התקשר ירון לארז (ת/300, שיחה 7128/143 עמ' 768), דיווח לו על השיחה עם גדליה והוסיף כי הוא מעדיף שארז יבוא לעבוד אתו ויפנה לגדליה את רמלה. לו המדובר בהסכם לתשלום תמורת עבודה (כגוזם מומחה – על פי הנטען), לא הייתה סיבה בעולם שגדליה יפנה לירון ויבקש ממנו לשלב אותו בעבודה, שהרי זו צריכה הייתה להיות מובטחת על פי ההסכם ואף תמורתה לכאורה נקבעה מראש.

והנה, בשלב מאוחר יותר, בדצמבר 2010, העסיק ירון את גדליה על צוותו במשך שמונה ימים ושילם לו על כך (שיק ת/366, חשבונית ת/367). גדליה העיד, כי ימי העבודה הללו אינם קשורים כלל להסכם בינו לבין ורד בר (עמ' 231). אין ספק כי כך הוא, שהרי לו עניינו של ההסכם היה תשלום עבור שירותים שיספק גדליה עבור ורד בר במסגרת העבודות נשוא המכרז, לא הייתה כל סיבה לשלם לו, בנפרד, עבור העבודות הללו.

181. כך הבין את הדברים גם גיל מיארה. כפי שכבר קבעתי, אני מעדיפה את הודעותיו של גיל בחקירה על פני עדותו במשפט, שהתאפיינה בחוסר רצון בולט להעיד, תוך הישענות על טענה לחוסר זיכרון. ראינו כי בחקירותיו העיד באופן חד משמעי כי ההסכם שנעשה אתו, כל תכליתו הייתה "**לקבל כסף**" (נ/16(22א), עמ' 186), ואישר, במענה לשאלה מפורשת של החוקר, כי התשלום ניתן בתמורה לאי השתתפותו של גדליה במכרז, שגם הוא קיבל בה חלק על אף שלא היה בכוחו להשתתף בו (נ/16(24), עמ' 78). בבית המשפט טען, אמנם, כי במקור הוא וגדליה היו אמורים לבצע עבודה עבור ירון וכי אכן עבד כמה ימים עבור ירון במסגרת המכרז. אלא שימי העבודה שהשקיעו גדליה וגיל במסגרת העבודות נשוא המכרז היו עניין להתחשבות נפרדת, כפי שראינו לעיל בעניינו של גדליה וכפי שעולה מיומן העבודה של ירון (נ/1(44)), בו מתועדת עבודתו של גיל בימים 15.9.2010 ו-16.9.2010, בתעריף יומי של 1,800 ₪. רוצה לומר, המדובר בתשלום שלא נכלל במסגרת ההסכם עם ורד בר. לא למותר להוסיף, כי גם ירון אישר בעדותו (עמ' 2633) כי העסיק במהלך המכרז את גדליה ואת גיל, כמו גם אחרים, כקבלני משנה ושילם להם "**בהתחשבות שעשינו לפי ימי עבודה שהם עבדו**". משמע, הסכום שקיבלו על פי ההסכם לא נועד להוות תמורה עבור עבודה.

182. מכאן מסקנה חד משמעית, כי ירון היה מודע מלכתחילה לכך שההסכמים שנחתמו, במעורבותו המוחלטת, לרבות בניסוחם, אינם הסכמים לתשלום תמורה עבור עבודה, כי אם הסכמים למניעת תחרות. יש בכך כדי להוות תמיכה משמעותית – הרבה מעבר לנדרש – באמיתות הודאתו בחקירה שאכן זו הייתה תכליתם.

183. דברים ברורים, שאינם ניתנים לפרשנות אחרת, נשמעו גם מפיו של ארז בזמן אמת, מיד לאחר פגישת הג'קווי, בה סוכם, כזכור, התשלום שישולם לגדליה על מנת שלא יתחרה. מיד לאחר סיום הפגישה התקשר ארז לאחיו, רונן (ת/300, שיחה 1370/143, עמ' 188), ודיווח לו עליה. ארז נשמע כשהוא מספר לרונן כי גדליה "**רצה 700**", ולשאלת רונן "**זה עבודה או מזומן בלי כלום?**" השיב "**מזומן. הורדתי אותו ל-400 לכל שנה**".

כעבור יומיים שוחח ארז גם עם זוהר (ת/300, שיחה 580/139, עמ' 236). במהלך השיחה (עמ' 240) שאל זוהר את ארז "טוב תגיד בי-ם חוץ מגדליה מי עוד?", ועל כך השיב ארז כי בנוסף לגדליה "יש את ורד בר, יש את גיל, יש את ... מאיר רוזנר (שלגביו העיר כי "בא לתת גיבוי")... יש אותך, את דרור ששלך גם ואני ורמי (כשגם לגביו אמר כי בא לתת גיבוי) זהו". השניים מסכימים ביניהם ש"הבעיה" היא רק גדליה, וכי גם בעיה זו פתירה. לשאלת זוהר "מה הוא רוצה גדליה, לעבוד? או רק לשבת בלי כלום" השיב ארז שגדליה "לא רוצה לעבוד", כפי ש"השני לא רוצה שהוא יעבוד אצלו". וכאן ביקש זוהר לדעת איזו תמורה דרש גדליה תמורת עידוד רצונו שלא לעבוד והתשובה שקיבל מארז הייתה שגדליה דרש 700, שירון ביקש ממנו שיציע בשמו 500, ושארז, כמנהג הסוחרים, הציע לגדליה 300 ובסוף "הוריד אותו" ל-400 בכל שנה.

גם לאחר הגשת ההצעות חזר ארז על התובנה הברורה הזו. כך, בשיחה עם יוני ממך (ת/300, שיחה 4798/143, עמ' 528), נשמע יוני ממך שואל את ארז "100 אלף הוא לקח בלי עבודה?!" (ניתן להניח כי הכוונה לגיל). לתשובתו החיובית של ארז הגיב בשאלה אם גם הוא יוכל לעשות דברים כאלה וארז השיב לו "כשתהיה קבלן שתוכל לעמוד בתנאי סף אז כן". ובמילותיי שלי – קבלן המהווה איום תחרותי משום שהוא עומד בתנאי הסף "זכאיי לתשלום תמורת הימנעותו מתחרות.

ולבסוף, בשיחה של ארז עם ירון מ-8.7.2010 (ת/300, שיחה 4811/143, עמ' 535), נשמעים חילופי הדברים הבאים:

"ירון: ... אבל העניין הוא לא זה, העניין אם הוא, אם הוא ינסה לעשות משהו ל'ורד בר', הנקמה שלו היא כאילו לפגוע בהם, נגיד לבוא ולהציג את ההסכם שלו איתם ולנסות להגיד הנה אתם רואים הם עשו פה קרטל.

ארז: לא, אני לא יודע יותר מדי אבל הם היו צריכים להיות מספיק חכמים לעשות את ההסכם הזה למשהו אחר, כאילו כביכול חוזה של עבודה, של התקשרות אחרת ובה נגמר הסיפור.

ירון: אבל לא, החוזה הזה היה, עשינו את זה שבמקרה ו'ורד בר' זכה היא מקבלת את השירותים שלו ואותו.

ארז: אוקי, ככה אפשר לבוא ולהציג את זה ולהגיד אנחנו עשינו הסכם בינינו שאם אני זוכה אז הוא יבצע כקבלן משנה, זה מעבר לזה הוא הלך להתמודד, שיתמודד.

ירון: זה בעייתי קצת אתה מבין, אבל גם הוא הוא גם פוגע בעצמו. השאלה מה הוא רוצה לעשות, השאלה אם זה 'תמות נפשי עם פלישתים' או שהוא רוצה את ה-300 אלף שלו".

בבית המשפט טען ארז כי כשאמר לרון שגדליה יקבל, על פי הסיכום, כסף מזומן בלי לעבוד, הכוונה שלו הייתה "סיימת את העבודה קח כסף. לא התייחסתי לתוספות של רון לא ייחסתי לזה חשיבות. לא יודע, לא יודע במה כרגע אתה מתעסק לא ייחסתי לזה חשיבות" (עמ' 3472). ובחקירה נגדית: "התכוונתי ל-400 אלף שקל, בסוף העבודה הוא מקבל מזומן ... לא תמיד אתה מדקדק בדברים ולא תמיד אתה מקשיב עד לסוף הדברים, זה אחרי יום עבודה ארוך, שעה מאוחרת. זה גולש בדברים, אתה לא מתעכב אליהם בקטנות. יש פה גם ניסיון להאדיר את היכולות שלך גם בפני אח שלך. הם רצו 700 לא רצו 700, כל הדברים האלה וזה לא הכי נכון" (עמ' 3602-3603). לא מצאתי כי יש בדברים אלה משום תחילתו של הסבר חלופי למה שאינו משתמע לשתי פנים.

184. מסקנתי היא, כי מן הדברים שאמר ארז בזמן אמת, יש להסיק, באופן ודאי, כי היה מודע לכך שההסכם שגובש בביתו עם גדליה היה הסדר כובל, לפיו יקבל גדליה מאות אלפי שקלים בשנה תמורת הימנעותו מתחרות.

185. בכל הנוגע לאחים קופר, ראינו לעיל כי הם היו עסוקים בשאלה כיצד לחסום את האפשרות שגדליה יתמודד במכרז, מה שמלמד על מצב דעתם ביחס לטיבם של ההסכמים שחתמו עם גדליה ועם גיל. כפי שנראה עתה, גם מנוסח ההסכמים ניתן להתרשם בבירור, כי אין המדובר בתשלום תמורת עבודה. כותרת ההסכמים "הסכם שיתוף פעולה" כמו גם תכנם, מעידים על כך. על פי ההסכם ת/356 –

"שות ורד בר בע"מ וגדליה נוראל ישתפו פעולה במקרה זכיה של שות ורד במכרז גיזום של חברת החשמל..."

גדליה נוראל יעמיד שירותי יעוץ ופיקוח בכל הנוגע לגיזום במחוז מתוקף היותו גוזם מומחה ובעל ניסיון רב בתחום.

תמורת שירותיו אלו יקבל גדליה נוראל סך של 300,000 ₪ בתוספת מע"מ בשנה הראשונה, 400,000 ₪ בתוספת מע"מ בזמן חידוש אופציה ראשונה ו-400,000 ₪ בתוספת מע"מ בחידוש אופציה שנייה.

להבטחת התשלום לפי הסכם זה, תפקיד שות ורד בר בנאמנות בידי הנאמן, עו"ד יוסי גוטגליק, 3 המחאות כאמור לעיל...

עם הודעת זכיה לשות ורד בר בע"מ במכרז חברת החשמל, יועבר לגדליה נוראל הצ'ק הראשון כאמור... עם חידוש האופציה הראשונה יעביר הנאמן את הצ'ק השני ... עם חידוש האופציה השניה יעביר הנאמן את הצ'ק השלישי..."

נוסח זהה מופיע בהסכם עם גיל מיארה (ת/456), אלא שהתשלום שהובטח בו הוא סכום של 100,000 ₪ (כאמור, בהסכמים נפלה שגגה והתשלום השנתי לגדליה אמור היה לעמוד על 300,000 ₪, ואילו גיל אמור היה לקבל סכום של 100,000 ₪ מדי שנה ולא רק בשנה

הראשונה. הטעות תוקנה באמצעות תוספת התחייבות של גדליה להעביר לגיל מדי שנה את הסכום האמור).

186. זה תוכנם של ההסכמים. בולט לעין מה אין בהם: אין בהם מילה וחצי מילה על העסקתם של השניים כקבלני משנה; אין כל פרוט של העבודות שהם מתחייבים בהן; אין התחייבות למסגרת שעות או למספר עובדים שיעמידו לרשות ורד בר; אין התחייבות להעמיד לרשות ורד בר גוזמים מומחים בעלי תעודה שלב ג'; אין התחייבות לנוכחות בשטח בעת ביצוע עבודות הגיזום או לזמינות בעת ביצוען. ועוד בולט, כי התשלום (הראשון מבין שלושה) ניתן עם ההודעה על הזכייה, היינו בלא כל קשר לעבודה. הוא הדבר ביחס לשני התשלומים הבאים, שמועד פרעונם הוא עם ההודעה על חידוש האופציה. אזכיר, בהקשר זה, כי ירון העיד שרק בעבור חצי שנה מתחילת העבודות משלמת חברת החשמל את התשלום הראשון וכי בין היתר, בשל כך, לא יכול היה לעמוד בהגשת הצעה משל עצמו. והנה בהסכמים שלפנינו מתחייבת ורד בר, הצפויה להתחיל ולקבל תשלום עבור העבודות נשוא המכרז רק חצי שנה לאחר תחילת העבודות, לשלם לשניים אלה, לאלתר, סכומים לא מבוטלים, עבור "שיתוף פעולה" או "יעוץ" בלתי מוגדרים, בטרם יבצעו ולו פעולה אחת של "שיתוף פעולה". אין כל התניה כי התשלום יועבר לידיהם של גדליה ושל גיל לאחר שיבצעו עבודה כלשהי.

187. בשיחה בין פרץ לבין ירון ב-7.7.2010 (ת/300, שיחה 5850/141, עמ' 470), שקדמה לחתימה על ההסכמים, נשמע ירון כשהוא אומר לפרץ "נכתוב, זה יהיה כתוב במסגרת שיתוף פעולה בכך וכך מופקדים זה וזה בנאמנות, במקרה של זכייה ... יועבר כך וכך כל שנה. זה בסדר אני יודע, זה ברור שכתוב במסגרת שיתוף פעולה כי אתה תצטרך ציוד שלו ואולי עזרה שלו מקצועית, פיקוח, דברים כאלה". פרץ השיב כי הוא אכן "חייב" ציוד "שלו" (קרי, של גדליה). ירון הסכים והוסיף כי הוא (גדליה) גם יעזור לו בפיקוח. לכאורה, שיחה תמימה, העשויה להתפרש כאילו המדובר בשכירת שירותים מקבלן שאינו מתחרה ולהתיישב בדרך זו עם טענתו של פרץ לפיה כלל לא היה מודע לכך שמאחורי גבו רקם ירון עם גדליה הסדר כובל. אלא שכבר מתוכן השיחה ניתן להתרשם, כי פרץ אינו עוסק כלל בעבודה שגדליה (או גיל) אמור לבצע, או בהצגת תעודות של גוזם מומחה שלב ג' שהמתמודדים במכרז אמורים היו להעמיד לרשות חברת החשמל. אין זה מתקבל על הדעת, שהתחייבות אמורפית לשיתוף פעולה ולהעמדת ציוד מספיקה לאיש העסקים המיומן הזה, בתמורה לסכומי עתק. וכפי שראינו, ההסכמים עוצבו ברוח ההבנות בין ירון לבין פרץ – תוכן של ממש אין בהם.

188. לכך יש להוסיף, כי בחקירתו ברשות, בטרם נחשף להאזנות הסתר, הכחיש פרץ כי שוחח עם ירון לפני הגשת ההצעה למכרז (ת/36, עמ' 6 ש' 132), טען כי אין לו מושג אם גדליה הגיש הצעה למכרז (ת/36, עמ' 6 ש' 134) והוסיף וטען כי לא היו לוורד בר שותפים למכרז, למעט ירון. או אז, במענה לטענת החוקר כי היו גם להם שותפים למכרז, אמר ש"יכול להיות שירון לקח שותפים לעצמו אני לא יודע על שותפים" (ת/36, עמ' 8 ש' 194-191). בהמשך, כשהוטח בו כי הוא חתום על שיקים ששולמו לקבלני גיזום מתחרים לפני ובקשר למכרז 2010 ניסה תחילה לטעון כי ככל שהוא חתום על שיק הרי זה שיק שנרשם בכרטיס של ירון ומבחינתו מי שמחויב בו הוא ירון. אלא שהחוקר הציג לו כי המדובר בשיקים שהוצאו עוד לפני הזכייה כך שלא ייתכן שהמדובר בהוצאות לאחר המכרז. או אז נזכר, כי נתן שני שיקים "שלמיטב זכרוני היה להבטחת קבלן שיירתם עם ציוד או פיקוח או משהו ... אבל זה היה להבטחת ההגשה של ירון למכרז אבל אני זוכר שזה שיקים שנתנו בנאמנות כי בגלל המצב של ירון אז אנשים לא סמכו על ירון אז הם ביקשו שיקים שלנו במידה ושנזכה. נדמה לי שהוא רצה לקשור אנשים, נותני שירותים, שיעבדו עמו ולא עם חברות מתחרות". ועוד אמר, כי הוא "מקווה שהם לא שותפים של ירון אלא נותני שירותים" (ת/36, עמ' 8-9, ש' 197-215).

פרץ נשאל גם מה נכתב בהסכם ותשובתו הייתה ש"ההסכם הוא מאוד לאקונוי שאומר שהשיקים ייפרעו או יימסרו או ייפרעו רק במידה והחברה תזכה במכרז ונדמה לי שגם דברו על כך שביום הפרעון נקבל את החשבונית". או אז התבקשה שאלה נוספת, והיא האם נכתב בהסכם תמורת מה ניתנים השיקים והתשובה הייתה "לא דברו על טיב העבודה. לא נראה לי. לא חושב. לי זה ברור שהשיקים ניתנו לספקים כפי שנתנו שיקים רבים אחרים וכולם נרשמו אף הם בכרטיס ההוצאות של ירון" (שם, עמ' 14, ש' 343-350). תשובה זו כמובן אינה תשובה, שהרי המדובר בשיקים של ורד בר. אין המדובר בשיקים של ירון ששולמו לספקים לאחר הזכייה במכרז תמורת שירותים שסיפקו לו במהלך תקופת המכרז.

189. פרץ הוסיף וטען בחקירותיו כי אינו מכיר את גדליה באופן אישי, אם כי שמע את השם הזה בהקשר לכך שהוא קבלן גיזום במכרזי קק"ל, ופעם היה לאחיו (אסא), אינסידנט אתו. בתגובה למענה זה הטיח בו החוקר כי גדליה הוא הקבלן שהוא (פרץ) העביר לו מאות אלפי שקלים במסגרת ההסכם עליו חתם אצל עו"ד גוטגליק. לכך השיב כי עכשיו, אחרי שראה את המסמך של עו"ד גוטגליק, הוא "נזכר" שאלה השיקים (ת/36 עמ' 22-23, ש' 578-571). בהודעה נוספת טען, כי נותני השירותים של ירון לא עניינו אותו "למיטב זכרוני", ולשאלה אם לפני החתימה על ההסכם האמור לא שאל את ירון מי הם השיב כי "מניח שכן שאלתי למרות שאני לא זוכר ששאלתי" ולא זכר מיהם עד שראה את שמותיהם על מסמך של עו"ד גוטגליק שהוצג לפניו (ת/37, עמ' 2, ש' 24-31). לאחר שהושמעה לו השיחה המובאת

לעיל (שיחה 5850/141) טען, כי הוא חושב שבמהלכה לא ידע מיהו נותן השירותים המדובר (ת/37, ש' 412-413). לאחר מכן, כשנשאל מיהו אותו נותן שירותים שהיה "חייב את הציוד שלו" השיב כי המדובר בציוד של נותן השירותים "שאני לא יודע מי הוא" (ת/37, עמ' 16, ש' 423-422).

אלא שבניגוד לגרסתו בחקירה, בעדותו בבית המשפט אישר פרץ כי במהלך השיחה המצוטטת ידע גם ידע כי המדובר בגדליה. מנשאל מדוע, אפוא, התכחש לכך במהלך חקירתו טען כי לא אמר שלא ידע מי הם נותני השירותים, "אמרתי שידעתי את השם שלהם אבל לא ידעתי איך הם נראים. לא ידעתי מה הם עושים בדיוק. זה הכוונה בלא ידעתי" (עמ' 3131). האמנם? והלא אין ולו קשר רחוק בין עדותו בבית המשפט לבין דבריו בחקירה. לו בשיחה תמימה עסקינן, אין להבין את התפתחות גרסאותיו של פרץ בעניין זה.

בבית המשפט, כשנחקר על שיחה זו על ידי בא כוחו, טען פרץ, כי מה שהיה "הכי חשוב" מבחינתו הוא שירון הציג שהגוזמים המומחים רוצים את השיקים מראש, וזו לא נראתה לו דרישה בלתי לגיטימית. הוא לא התנגד לכך, אולם רצה שהשיקים יופקדו בנאמנות אצל עורך דין כדי שאם ורד בר לא תזכה, "שלא יהיה מצב שהם יבואו ויגידו אנחנו לא עבדנו עם אנשים אחרים. היינו יכולים לעבוד עם אנשים אחרים. אנחנו רוצים את הכסף. זה שאתה לא זכית זה בעיה שלך" (עמ' 3064). הסבר זה עומד, כמובן, בסתירה חזיתית לטענתו בחקירה, לפיה הדרישה להפקדת השיקים בנאמנות באה דווקא מנותני השירותים משום שלא בטחו בירון בשל מצבו הכלכלי. בהמשך נשאל מדוע דובר באותה שיחה על ציוד שיזדקק לו בעתיד והשיב "תראה אני יכול להגיד שלי בראש לא עלה הנושא של הציוד. מתוך זה שירון בא ואומר לי תשמע אתה חייב ציוד. אז אני אומר נכון. ובעצם זה כאילו זה אם אנחנו כבר יכולים באותה מה שנקרא באותו כדור לתפוס שני ציפורים. אז תכניס ציוד. אני זוכר שבמכרז הקודם הוצאנו סכומים אחרים על רכישה, לא רכישה. להשכרה גם לרכישה. אז אני לא ידעתי על איזה ציוד מדובר. אם מדובר על נעלי טיפוס או על טרקטור. אז אמרתי אם אתה יכול להכניס ציוד תכניס ציוד" (עמ' 3605).

נזכיר, כי פרץ הוא איש עסקים, בעל אחזקות בחברות רבות (ראו הודעתו ת/35 מ-20.12.2010) ועסקיו חובקי עולם (תאילנד וגרמניה (עדותו בעמ' 3078) והפרויקט המשותף עם ירון באפריקה, שכשל). קשה להעלות על הדעת שאדם בעל הבנה עסקית כה נרחבת, הסכים לשלם מראש, מיד עם הזכייה, מאות אלפי שקלים לגדליה ולגיל רק עבור עצם הסכמתם הלאקונית (כפי שמודה פרץ) "לשתף פעולה" עם ורד בר, בלא כל דרישה לעבודה מסוימת, למספר עובדים מסוים ולשעות עבודה מוגדרות, או עבור ציוד בלתי מוגדר, "מנעלי

טיפוס ועד טרקטור". ההסבר האחר, המשתלב עם מכלול הראיות, הינו שהתמורה המוסכמת אינה עבור עבודה או ציוד אלא עבור הימנעות מתחרות. על כך אכן משלמים עם הזכייה, שכן בשלב זה השיגה הזוכה את תכלית התמורה לה התחייבה.

190. אין תמה, שמנהל מחוז ירושלים בחברת החשמל, מר יצחק עבודי, העיד כי לו ראה את הסכם "שיתוף הפעולה" שנחתם עם גדליה היה הדבר מדליק אצלו נורה אדומה, שכן אין המדובר בהסכם להעסקת עובד (עמ' 1128). מה שהבין מר עבודי, בוודאי הבינו גם האחים קופר.

191. ההימנעות מפירוט השירותים הנדרשים מן "היועצים" גדליה וגיל, כמו גם ההימנעות מהתייחסות למומחיותם כגוזמים שלב ג', בולטת במיוחד על רקע דרישות המכרז. במכרז נשוא דיונונו, ת/149, נדרשו שמונה גוזמים מומחים לפחות, בעלי תעודה שלב ג' (כך עולה משילובם של סעיפים 8.6 ו-8.7 לתנאי המכרז). הדרישה הייתה לנכחות של בעלי התעודה בשטח, בעת ביצוע עבודות הגיזום, כפי שהובהר בסיוור הקבלנים (ת/349א, בעמ' 10). כך הבין זאת אסא, כעולה מהודעתו (ת/49, עמ' 42, ש' 3). גם בבית המשפט, בחקירתו הראשית, העיד כי התנאי האמור הוא של "שמונה גוזמים מומחים שצריכים לעבוד והם צריכים לעבוד ביום הראשון של העבודה" (עמ' 3151-3152). בחקירה הנגדית ניסה אסא להתחמק מן האישור שאכן דרישת החברת החשמל הייתה לנכחות של שמונה גוזמים מומחים בשטח, עד שבסופו של דבר הסכים כי אם חברת החשמל דורשת שיהיו נוכחים בשטח הם אכן צריכים להיות (עמ' 3341-3342). גם ירון הבין כי הדרישה היא לנכחות הגוזמים המומחים בשטח. כך עולה משיחתו עם זוהר מ-22.6.2010 (ת/300, שיחה 1845/141) ומדברים שהשמיע בעניין זה בפגישה אצל עו"ד גוטגליק מ-7.7.2010 (ת/355א, עמ' 28).

אלא שההסכמים שנוסחו עם גדליה ועם גיל אין בהם כדי להבטיח את הדרישה על פי המכרז, וממילא לא נועדו ל"שריון" תעודות המומחה שלהם. אסא הרי ידע בברור כי המכרז דורש הפעם (בניגוד למכרזים קודמים) נוכחות בשטח של בעלי תעודת המומחה. אביא כאן מדבריו בעת חקירתו:

"אסא: ...אתה צריך שמונה גוזמים מומחים במקום.

חוקר: בו זמנית?

אסא: בו זמנית שאחד עובד, אחד נמצא לידו וגם אחרי זה, במכרז אחרי זה היה קשה מאוד להשיג את הדבר הזה ... אין אנשים שגם עובדים וגם עוברים את שני הקורסים האלה" (ת/49, עמ' 52)

ובהמשך :

"אסא: לכן, יש מספר מועט של אנשים שיש להם את ההכשרות של גוזם מומחה שהם בפועל גם גוזמים ושיש להם בפועל שלב גימל וטיפוס. לכן במידה ותתחיל העבודה ולא תשריין את האנשים האלה שיעבדו בעבורך לא יהיו לך את מספר האנשים הדרוש בתנאי המכרז" (ת/49, עמ' 54).

והנה, דווקא דרישה זו לא באה לידי ביטוי בהסכמים. משמע, לא זו הייתה תכליתם. יתרה מזאת, על אף שהדרישה הייתה להעסקת שמונה גוזמים בשטח, כפי שהבין זאת אסא היטב (וראו גם עדותו בעמ' 3341-3342), ועל אף שלדבריו היה קושי רב להשיג מספר כזה של גוזמים ולכן צריך היה "לשריין" אותם על מנת שיוכלו להעסיקם מיד עם תחילת העבודות, לא ידע אסא להסביר מדוע הסתפקו אך בשרייון שניים (ככל שזו תכלית ההסכמים, כטענתם) ומדוע נעשה הסכם רק עם שניים אלה, וטען כי ירון היה אחראי לכך (ת/49, עמ' 54-56). יש להוסיף בהקשר זה, כי לא היה כל צורך בתעודות של גדליה ושל גיל על מנת להוכיח עמידה בתנאי הסף, שכן הדרישה לגוזמים בעלי תעודה שלב ג' לא הוצגה כדרישת סף. כך הבין זאת ירון בזמן אמת (ראו שיחותיו בעניין זה עם שמואל זילבר, ת/300 שיחה 276/141 עמ' 33 ; שיחה 465/141 עמ' 62 ; ועם ארז, שיחה 2943/143, עמ' 325). ועוד יש להפנות לדו"ח ביקורת של חברת החשמל (ת/485) מ-15.9.2010, לפיו הופסקה עבודתו של גיל מיארה בבית שמש משום שנמצא כי אינו מאושר מנהלית לעבוד, ולכלל דו"חות הביקורת שבאותו מוצג (ת/485), ולאסופה נוספת של דו"חות ביקורת (ת/486) מהם עולה כי גדליה כלל אינו מופיע בהם. ועל כורחך מתעוררת תמיהה האמנם התחייבו האחים קופר לשלם 400,000 ₪ בשנה לגדליה ולגיל עבור שריון תעודות? המענה לתמיהה זו מצוי במכלול הראיות שפורטו לעיל, והמובילות למסקנה האחת, שהתשלום הוא תמורת אי תחרות, וכי האחים קופר היו מודעים לכך.

192. בנוסף ל"שיריון" התעודות, טען אסא מפורשות בחקירתו ברשות (ת/49, עמ' 56) כי התשלום לגדליה ולגיל היה עבור עבודה. אלא שגם לעבודה אין זכר בהסכמים הללו, כפי שאין בהם זכר לדרישה ל"שיריון" תעודות שלב ג'. על מנת להתמודד עם הקושי שיוצרת גרסתו לנוכח הכתוב בהסכמים, העיד אסא בבית המשפט, בחקירה ראשית (עמ' 3195-3196), כי שירותי הייעוץ שגדליה אמור היה לספק הם אלה :

"יש בפירוש את השירותים שהוא נותן לנו ואני אגיד לך גם למה, גדליה נוריאל יעמיד שירותי ייעוץ ופיקוח בכל הנוגע לגיזום במחוז מתוקף היותו גוזם מומחה ובעל ניסיון רב בתחום. עכשיו אני אומר לכבודה, גוזם מומחה נכון לשנת 2010 לא יכול לעלות על עץ ולגזום לבד כשאינ מתחתיו גוזם מומחה נוסף בעל תעודה א', ב', ג' שיחלץ אותו בזמן צרה. אין דבר

כזה שגדליה נוריאל יכל אני לא יודע על מה חתמתי כי הוא יודע שהוא גם עבר את הקורסים האלה. אחד על העץ, אחד למטה, מפקח כמו שהיה בלשון המכרז ...

עכשיו, עצם זה שאחד נמצא למטה הוא מייצע ומפקח לגוזם המומחה שנמצא למעלה מה לעשות ולמה המילה ייעוץ פה היא מילה מדויקת, כי הגוזם המומחה למטה יכול לומר לגוזם המומחה שנמצא על העץ אני ממליץ לך שלא תדרוך על ענף כזה וכזה כי אני רואה שהענף יבש. מי שמקבל את ההחלטה מה לעשות הוא הגוזם המומחה שנמצא למעלה ואומר לו אדוני, אני ראיתי את הענף היבש, אני חושב שהוא מספיק יציב ... אבל במקרה שהוא ...נקלע למצוקה זה שמפקח עליו הוא היחיד שיכול ומוכשר להוריד אתו ... על מנת שהגוזם המומחה יישאר בחיים ... אז הוא לא יכול להתכחש לחוזה שהוא חתם עליו".

גרסתו של אסא אינה מתקבלת על דעתי. תיאור תפקידו של "היועץ" כמי ש"מייצע" לגוזם שעל העץ שלא לדרוך על ענף יבש ומחלץ אותו אם עשה כן למרות עצתו, מעורר חיוך בלשון המעטה. מעבר לכך, וזה העיקר, ההסכם לא הציב כל דרישה לגדליה (ולגיל) להימצא בשטח. אסא התבקש להתמודד עם תהייה זו בחקירתו הנגדית, ותשובתו הייתה כי "מתוקף החוק" גדליה היה צריך להימצא מתחת לכל עץ שעליו טיפס גוזם מומחה אחר וכי לא היה צורך להסביר לו את ספר החוקים (עמ' 3344). אלא שתשובה זו לא תשובה היא. ייתכן כי מתוקף החוק צריך הקבלן שזכה במכרז להעסיק בכל פעולת גיזום שני גוזמים מומחים, כשהאחד מטפס והשני נמצא למטה על מנת לאבטח אותו. ייתכן גם שזו דרישת המכרז. אלא שהדרישה כלפי גדליה יכולה לבוא רק אם התחייב לכך כלפי מי ששכר את שירותיו, שכן חברת החשמל לא התקשרה עמו ולא נוצרה לו כל מחויבות כלפיה, בין מכוח החוק ובין מכוח המכרז. ואם לא הובטחו שירותיו במסגרת ההסכם בינו לבין ורד בר, ברחל בתך הקטנה, היינו שיימצא בשטח בעת שנעשות פעולות הגיזום, החוק אינו מעלה ואינו מוריד לדידו. דרישה כזו לא הוצבה, כאמור, בפני גדליה (וגיל). ואם כך, מי שעלול היה להפר את החוק או את תנאי המכרז או את שניהם גם יחד היא ורד בר, שלא יצרה את החיוב הנדרש (על פי הטענה) בהסכם עם נותן השירות. אם צריך להוסיף עוד ראיה לדבר, הרי שירון הודה מפורשות בבית המשפט כי אין בהסכמים עם גדליה ועם גיל תנאי המחייב אותם להיות נוכחים זמינים בשטח. לשאלת ב"כ המאשימה מה חשב לעשות לו נזקק להם בעת חירום והם לא היו זמינים השיב "יכול להיות שאני אתמודד עם זה בצורה אחרת" (עמ' 2932). משמע, לא ניתן היה לבוא אל השניים בטענה שהם מפריים את ההסכם עם ורד בר במצב דברים זה. מכאן מסקנה שלא זו הייתה תכלית ההסכם. הדברים ברורים לכל המעיין בו.

(3) הערכת גרסאותיהם של האחים קופר וארז ברשות ובבית המשפט

(I) אסא

194. לנוכח טיבן של הראיות שפורטו לעיל, אין תמה שבחקירתו ברשות ניסה תחילה אסא להתחמק מקשר עם גדליה ולגמד את חלקו שלו בהתקשרות עם גוזמים מומחים. כך, למשל, בהודעתו הראשונה (ת/47, עמ' 56), לשאלה ישירה שנשאל האם שילם למתחרים על מנת שלא ייגשו למכרז השיב באופן תמוה "לא, אבל נדמה לי, תני לי לשחזר את זה" והוסיף "יש אנשים שלא יכולים להתחרות במכרז ששילמו להם עבור אה, שריינו אותם עבור התעודות שלהם"; שהוא עצמו לא התעסק בזה; כי הוא "מניח" שזו הייתה סיבת ההתקשרות "עם אנשים" אולם לא שאל על כך את ירון; וכי לא קיים עמו דיון בקשר לשריון אנשים (ת/47, עמ' 78-81).

עם התקדמות החקירה, ומשנחשף לעובדה שהחוקרים יודעים יותר ממה שהוא מוכן לספר להם, היינו שאותם "אנשים" הם גדליה וגיל, טען כי למד על זהותם רק כשהכין את השיקים שהופקדו בנאמנות אצל עו"ד גוטגליק (ת/55, עמ' 70-71). בהמשך חזר בו וטען כי אינו זוכר את הכרונולוגיה (עמ' 76-75).

כשנשאל מתי ידע שגדליה ניגש למכרז השיב כי אינו זוכר אם גילה או לא גילה שגדליה ניגש, וכי אינו יודע מי ספציפית ניגש, כשבהמשך רצופה גרסתו בניסיונות התחמקות כגון "יכולות להיות שמועות לכל הכיוונים, שכן או לא" או "אין לי יכולת לדעת מה הולך בתוך תיבת המכרזים" (ת/55, עמ' 78-80). ההסבר שנתן בבית המשפט להתחמקויות הללו היה שמבחינתו היה הכל "עדות שמיעה בלבד", שכן שמע על הדברים מפי ירון (עמ' 3210).

195. כפי שראינו לעיל, הסבריו של אסא בבית המשפט לשיחות בהן הוא מתבטא בחריפות כנגד שמואל זילבר המנוח על כך שההין להדריך את גדליה בשלב ג', כמו גם ביחס ל"שיחת נווה אילן" אינם מעוררים אמון. הוא הדבר ביחס לתשובותיו בקשר לשיחות אלה במהלך החקירה ברשות. כך, כשהוצגה לו אחת השיחות בהן כינה את גדליה "אדון זבלול" והביע תקווה ששמואל זילבר לא יעביר אותו הדרכה, טען כי אינו זוכר במי המדובר (ת/55, עמ' 64-61), וכשנשאל מיהו אותו אדם שלא רצה שיעבור את ההדרכה השיב כי לא זכור לו אדם ספציפי. ביחס ל"שיחת נווה אילן" טען על פני עמודים שלמים כי אינו זוכר על מי דיבר עם ירון באותה שיחה (ת/54, עמ' 82-95).

ניסיונו להציג עצמו כמי שמבקש לדייק, וכי בעצת עורך דינו רק אם הוא בטוח "בשלוש מאות אחוז" הוא מוכן לומר את הידוע לו (עמ' 3158), או שאינו רוצה להכשיל את החוקרים

ואת עצמו בעדויות שמיעה, אינו מתקבל על דעתי. ניתן להתרשם בבירור כי חוסר הזיכרון משרת תכלית של התחמקות ממתן תשובה, כשמענה עלול לסבך אותו, ולא של רצון לדייק. כך גם לא מצאתי כי יש לייחס משקל לטענה לפיה נסיבות הלילה שבין ה-22.10.2010 לבין ה-23.10.2010, שהיה קשה במיוחד, שכן הוסע מבית מעצר אחד למשנהו, סבל מקור, לא ישן כמעט וסבל מכאבים בברכו, מנעו ממנו את היכולת להשיב כהלכה לחוקריו ב-23.12.2010 (עמ' 3172). איני שוללת את האפשרות כי אכן עבר חוויות קשות באותו לילה, ואם כך הוא – יש להצטער על כך. אלא שחקירותיו של אסא התמשכו על פני ימים רבים, וגישתו המתחמקת אפיינה אותו גם לאחר ששוחרר מן המעצר. גם הטענה לפיה התקשה להשיב כהלכה משום שחוקריו לא השמיעו לו את השיחות במלואן ולפי סדרן הכרונולוגי (עמ' 3159) אינה משכנעת כלל ועיקר. שיחות לא מעטות הושמעו במלואן וכששאל על תאריך השיחה קיבל תשובה. למשל, בכל הנוגע ל"שיחת נווה אילן" צוין מועדה בהמשך, והחוקרים אף הזכירו לו כי באותו ערב התקיימה "פגישת הג'קוזי" בביתו של ארז, מה שלא גרם לו "להיזכר".

ועוד יש להוסיף, כי חוסר הכנות שבהתנהלותו בחקירה המשיך ואפיין גם את תשובותיו בבית המשפט, כשהפעם אינו יכול לגייס תירוצים כגון תנאי המעצר הקשים, עצת עורך דין שלא להסתבך בתשובה בלתי מדויקת וכדומה. אשוב ואזכיר בהקשר זה את גרסתו ביחס ל"שיחת נווה אילן", כמו גם את ניסיונו להסביר מדוע נמנע מלהזכיר את גדליה בחקירותיו בכך שלא היה בטוח במידה מספקת שהמדובר בו (עמ' 3272-3280).

196. ראיה נוספת למודעותו של אסא להסדר הכובל המתגבש ולמעורבותו בו, ואשר לא ניתן להן על ידו הסבר חלופי ולו כזה המעורר ספק סביר במשמעותן המפלילה, תמצא בחשש של אסא מפני האזנות, מה שהביא אותו לשוחח עם ירון בקודים. אסא הודה שכך שוחחו השניים (עמ' 3329). גם החשש שהביע אסא מפני האפשרות שגדליה יקליט את הפגישה המתוכננת עם ירון (הפגישה שהפכה ל"פגישת הג'קוזי") ודאי אינו מתיישב עם תום לב.

197. מן הראיות עולה מעורבותו של אסא לא רק בהסדר הכובל שנעשה עם גדליה, כי אם גם בהסדרים עם ברזילאי ועם זוהר. בפרק העוסק בסיוור הקבלנים הראשון עמדתי על חילופי דברים שונים בין אסא לבין ירון, בין היתר המסרון ששלח אסא לירון במהלך הסיוור בו כתב ש"רמי ברזילאי לא פה זה לא טוב" (ת/300, שיחה 1260/141, עמ' 133). בבית המשפט טען אסא כי הדאגה שהביע נבעה מן החשש שהצעת ורד בר תהיה ההצעה היחידה במכרז ותפסל בשל כך, משום שבסיוור הקבלנים לא זיהה אדם אחד היכול לעמוד בתנאי המכרז. אלא שאסא היה מודע לכך שבסיוור נכחו גם נכחו קבלנים המסוגלים לעמוד בתנאי

הסף, וכדי להקדים תשובה לתהייה בעניין זה הוסיף כי "רמי ברזילאי זה הבן אדם הכי קרוב למחוז ירושלים, יש קבלנים צפוניים, יש קבלנים דרומיים שעומדים בתנאים אבל אני אומר לירון – אם רמי ברזילאי לא פה אז אף אחד בכלל לא, בראש שלי אני רואה שאף אחד בכלל לא רוצה להתחרות במכרז הזה כי הפיצו פה תנאים גרנדיוזיים..." (עמ' 3165). ההסבר אינו הסבר. לו חשש שהצעתו תיוותר הצעה יחידה במכרז, אין זה סביר ששאלתו הייתה מתמקדת בברזילאי דווקא, והיה שואל את ירון האם, מלבדו, יש בסיוור קבלנים העומדים בתנאי הסף.

בכל הנוגע לזוהר הזכרתי את בקשתו מירון, בשיחה מ-23.6.2010 (ת/300), שיחה 2165/141 (עמ' 243), שישלח לו סיוע לעבודות גיזום שביצע בעין חמד. ירון הבטיח לזוהר לבדוק אם הוא יכול וכעבור זמן קצר התקשר והודיע כי הסיוע המבוקש בדרך. כעבור מספר שעות שוחח ירון עם אסא (ת/300, שיחה 2370/141 עמ' 251), דיווח לו על בקשתו של זוהר וסיפר כי על אף שזוהר חייב לו כסף זה שנתיים ואינו משלם לו, ישלח את הסיוע שביקש, "אתה יודע למה ... זה זמן רגיש עכשיו, אני אעשה לו את זה...". אמנם, הן ירון והן אסא טענו כי "הרגישות" מתייחסת למצבו של זוהר, ש"נתקע" בעין חמד בלי עובדים (ירון, עמ' 2883-2882; אסא, עמ' 3329-3330). קשה לקבל הסבר זה. המדובר בהתבטאות מאולצת, אם כל מה שמבקשים להביע באמצעותה הוא את הצורך הדוחק של זוהר בסיוע. ההסבר הפשוט להתבטאות נעוץ בכך שהימים הם ימי הגשת ההצעות למכרז וזוהר הוא מתחרה פוטנציאלי. אסא היה מודע לעובדה שהוא עומד בתנאי הסף והשתתף בסיוור הקבלנים בין בעצמו בין על ידי נציג מטעמו (ראו הודעתו ת/51, חלק שני עמ' 3) ואילו ירון נפגש עם זוהר יום קודם לשיחות המובאות כאן, על מנת לדון עמו בתאום המכרז (ראו הודעתו של ירון ת/25, עמ' 8-6) וממילא התזמון מאוד "הלחיץ" אותו (עמ' 2885). מכאן, שאסא "יודע למה" בדעתו של ירון לסייע לזוהר: הזמן הוא "זמן רגיש", ורצונו הטוב של זוהר נחוץ להם על מנת שניתן יהיה להשיג את הסכמתו לתיאום המכרז על דרך של הגשת הצעת גיבוי מטעם ראז חקלאות.

198. אזכיר כאן גם את העובדה שבמכונינו של אסא נמצאה טיוטה של הצעות מנהרת אשקלון וראז חקלאות (ת/481), המלמדת אף היא על מודעותו של אסא לתיאום עם חברות אלה ואת גרסתו הבלתי אפשרית של אסא בעניין זה, עליה עמדנו לעיל. ואם צריך חיזוק נוסף, זה ימצא לנו בשיחה שקיים עם ארז ב-20.6.2010 (ת/300, שיחה 1070/143 עמ' 144), במהלכה, לאחר שארז דיווח לאסא ש"הם" (ואין ספק שהמדובר בירון ובגדליה) דברו אתו עכשיו והם "רוצים לשבת" (נזכיר כי השיחה התקיימה יום לפני פגישת הגיקוויז), אסא הגיב באמירה "שמעתי אתה עושה נפלאות". ארז הצטנע והשיב "אני רואה בזה דרך מסוימת לעזור אחד לשני כדי שכל אחד יהיה בפינה שלו". על רקע האמור, אין בליבי ספק כי אסא הבין הבן היטב מה משמעות העזרה שתביא לכך ש"כל אחד יהיה בפינה שלו".

ראיות התביעה המפלילות את אסא נותרו, אפוא, במלוא עוצמתן.

(II) פרץ

199. גישתו הכללית של פרץ בחקירה הייתה כי אינו מכיר את קבלני הגיזום (ת/36, עמ' 8, ש' 188-190); כי אין לו כל מושג בתחום (ת/37, עמ' 5, ש' 98-101); כי ורד בר מנוהלת על ידי אחיו אסא וכי הוא נוטל חלק רק בהחלטות שכונו על ידו "קרדינאליות", כשהכוונה להחלטה להיכנס לתחום חדש או לרכוש מכונה חדשה (ת/35, עמ' 8, ש' 144-147); כי כל שהוא יודע על גדליה שהוא "קבלן שקשור לירון בלוא בדרך זו או אחרת" אבל הוא עצמו מעולם לא פגש בו וכי "לעניות דעתו" גדליה נותן שירותים לירון במכרז הנוכחי (ת/35, עמ' 21, ש' 404-407). בגרסה מרחיקה זו יש כדי לתמוך במסקנות המפלילות אותן הסקתי מן הראיות הישירות הקיימות נגד פרץ.

אשוב ואפנה, במקום זה, לשיחתם של ירון ופרץ מ-15.7.2010 (ת/300, שיחה 7727/141, עמ' 631), במהלכה דיווח ירון לפרץ כי המידע שקיבל "מהבכירים ביותר" מעלה שגדליה "לא עשה להם תרגיל", היינו לא הגיש מתחת לאפס הצעה תחרותית. פרץ ניסה להציע בבית המשפט הסבר אחר לשיחה וטען כי הבין מירון שגדליה לא ניסה "ללכלך" עליהם בחברת החשמל (עמ' 3108), בעוד שבחקירה ברשות טען כי כלל אינו יודע במי המדובר (ת/53). חששם המשותף של השניים מ"תרגיל" וניסיונו של פרץ להרחיק עצמו מגדליה מלמד כי פרץ היה מודע היטב לעומד מאחורי ההסכם עמו.

200. במהלך עדותו בבית המשפט דבק פרץ בטענתו לפיה לא היה מודע למתרחש וכי חי במציאות שהוצגה לו על ידי ירון, שלא הייתה לו סיבה לפקפק בה. מבחינתו, כך טען, ידע שהוא הולך לשכור שירותים של נותני שירותים. אלא שבהקשר זה, כבר עמדתי לעיל על גרסתו המתפתחת של פרץ בכל הנוגע לעומד מאחורי השיקים שנחתמו על ידו והופקדו בנאמנות כחלק מן "ההסכם הלאקוני" עם גדליה ועם גיל ועל כל המשתמע ממנה.

201. פרץ נשאל, האם השיב תשובות מלאות ומדויקות לחוקרים וטען כי במהלך החקירה היה עליו להתמודד עם שני קשיים.

האחד, בעיית זיכרון וריכוז קשה עמה הוא מתמודד מאז היותו תלמיד בבית הספר, עליה דיווח גם לחוקרים (למשל ת/36, עמ' 4). לקראת עדותו בבית המשפט הצטייד פרץ לעניין זה במכתב מטעמה של גב' איריס שני, המתארת את עצמה כ"התנהגותנית" המומחית להפרעות קשב, אליו צורף מכתב בן שורה, חתום על ידי ד"ר איריס מנור, פסיכיאטרית מומחית של הילד והמתבגר, ולפיו "הנ"ל אובחן כאן בתאריך 5.6.2015 כסובל מהפרעת קשב". המסמך הוגש במהלך חקירתו הראשית (ג/29), עמ' 3091). גם אם "מכוצים" את המושג חוות דעת למינימום שבמינימום, אין זו חוות דעת. איני מוצאת, אפוא, לייחס משקל כלשהו לאמירה הלאקונית, הבלתי מנומקת והבלתי מבוססת כפי שהיא באה לידי ביטוי במכתבים הללו. בהקשר זה אין להתעלם גם ממועד כתיבתם. זאת ועוד. המדובר באדם המנהל חברות רבות והנדרש לשם כך לנסיעות ברחבי העולם. נעלה מכל ספק שהעולם העסקי הוא עולם רווי מתחים ולחץ. ללמדך, שפרץ אינו מתקשה להתנהל גם במתח, על אף קשיי הזיכרון והריכוז להם הוא טוען. גם מהאזנות הסתר לשיחות להן היה צד ניתן להתרשם, כי הוא שולט בפרטים ומסוגל להציע הצעות קונקרטיות, כגון כיצד להתמודד עם החשש שגדליה יחליט להתחרות. אזכיר את השיחה בינו לבין ירון מ-20.6.2010 (ת/300, שיחה 141/1417, עמ' 150), במהלכה הציע לירון לפנות בשאלת הבהרה (באמצעות גורם שלישי, על מנת שגדליה לא ידע שירון הוא הפונה) לחברת החשמל על מנת לקבל "תשובה חוסמת" ולפיה קבלן שניסיונו הכספי אינו עולה על מיליון ₪ אינו יכול להתמודד. ועל כל אלה, ניתן להתרשם בבירור כי התנהלותו בחקירה הייתה התנהלות מתחמקת, מוכוונת מטרה – הימנעות ממתן תשובות מסבכות בטרם נחשף למלוא חומר החקירה. פרץ השיב תשובות ארוכות ומפורטות במקום שהיה מעוניין בכך, עבר על ההודעות הארוכות ותיקן במקומות שרצה לתקן, לרבות תיקוני הגהה פעוטים, המלמדים על ריכוז רב (ראו, לדוגמא, ת/36, עמ' 17, ש' 415; ת/37, עמ' 2, ש' 24; ת/37, עמ' 3 ש' 50, ויש עוד רבות אחרות). גם במהלך עדותו בבית המשפט יכולתי להתרשם כי אינו סובל מקושי בזיכרון ובריכוז. תשובותיו היו ארוכות ומפורטות (גם אם בלתי משכנעות כלל ועיקר, הן מתוך עצמן והן לנוכח הראיות הרבות הסותרות אותן), ובעיית הזיכרון והקשב גויסה, להתרשמותי, כתירוץ כושל שתכליתו להסביר התחמקות מפלילה במהלך חקירותיו.

הקושי השני עמו היה עליו להתמודד, לטענתו, שלא שלט בחומר ולכן קל היה לחוקרים "להתעלל בו", כלשונו (עמ' 3093). לדבריו, חש שהחוקרים אינם מאמינים לו והבין משאלותיהם שירון "עבד" עליו במכרז, לרבות "בסיפור של גדליה". לכן, באופן אינסטינקטיבי ביקש להגן על עצמו בדרך של התחמקות מאזכור שמו של גדליה, כשהיום הוא מבין שטעה בהתנהלות זו, שכן לא היה לו מה להסתיר (עמ' 3094; עמ' 3107). כפי שראינו לעיל, היה לפרץ הרבה מה להסתיר, והתמונה המצטיירת מהאזנות הסתר בהן הוא אחד הדוברים, כמו גם מעצם חתימתו על ההסכמים עם גדליה ועם גיל, מלמדת על מודעות ברורה לכך שהוא צד להסדר כובל. אדגיש, כי עם התפתחות החקירה, הוצגו לפרץ השיחות

הרלוונטיות והוא נתבקש להגיב עליהן, אלא שתגובתו המשיכה להיות מתחמקת על אף שבשלב זה ודאי הבין כי הימנעות ממתן הסבר – ככל שהיה בידו הסבר לגיטימי – תעמוד לו לרועץ.

202. אעמוד, בהקשר זה, על דוגמא מאחת מן השיחות המואזנות שפרץ היה צד להן ונראה כיצד התמודד עם השיחה בחקירה לעומת גרסתו בבית המשפט. הכוונה לשיחה מ-9.7.2010 (ת/300, שיחה 6251/141, עמ' 541). בשיחה זו התקשר ירון לפרץ ושאלתו הראשונה הייתה **"יש לך איזה משהו שאני יכול לדבר איתך"** ופרץ השיב בשלילה. היום אין חולק, כי הכוונה הייתה לשימוש בטלפון אחר על מנת למנוע האזנת סתר (ירון, עמ' 2918). גם פרץ מסכים לכך (עמ' 3138-3139), אלא שבחקירה טען כי המשפט הזה **"אין לו שום היגיון מילולי"** (ת/52, עמ' 79, ש' 5). בבית המשפט, בנסותו להסביר את תשובתו לחוקרים, טען כי רק היום, לאחר שישב וקרא את כל החומר במקום רגוע ולא בחדר החקירות, הוא מבין שלכך הייתה כוונתו של ירון. אתקשה לקבל הסבר זה, באשר מיד לאחר שניתנה על ידו התשובה המצוטטת לעיל, הציע לו החוקר מפורשות שכוונתו של ירון לטלפון לא מואזן. נראה כי אלמלא ביקש להתחמק, זה היה המקום **"להבין"** את כוונתו של ירון. המסקנה היא שהתובנה ירדה על פרץ רק כאשר התכוון למשפט, הבין שלא יוכל להתחמק מאישור שכוונתו של ירון הייתה לטלפון **"בטוח"** וביקש לחמוק מן המשמעות המפלילה באמצעות הטענה כי תובנה זו באה לעולם רק בדיעבד, חמש שנים לאחר מעשה.

203. אתעכב עתה על השיחה עצמה, שהמשיכה להתנהל בקודים, לאחר שפרץ השיב שאין לו **"משהו"** שירון יכול לדבר אתו, היינו טלפון בטוח. כפי שנראה להלן, המדובר בשיחה בין שניים המבינים היטב האחד את השני. ואלה היו חילופי הדברים:

"ירון: טוב, בעקרון בעניין ההוא. לפי כל מיני בדיקות שאני עשיתי באמת לא היה, לא היה כנראה שינוי.

פרץ: כן בע"ה

ירון: כן כן. עכשיו מבחינתנו הפנייה היה נעשית בתום לב כשהבנו שהוא לא עומד בתנאים ולכן הוא פנה אלינו. אם הוא אח"כ פתאום שינה זה לא דבר שבשליטה שלנו

פרץ: כן כן בזה אני פחות מודאג אין בעיה."

בחקירה הראשית התבקש פרץ להתייחס לדברים הללו. בכל הנוגע למשפט הראשון של ירון, היינו שעשה בדיקות ואין שינוי טען כי הכוונה לכך ש"ירון תמיד הציג לי את זה ואמר לי פרץ תשמע במכרז של ירושלים יש מעט מאוד קבלנים שיכולים לעבוד במחיר שלנו. לנו יש פה יתרון שאני עבדתי בירושלים. אני יודע לעבוד בשיטה ממוכנת. אנשים שיבואו מהצפון

או אנשים או קבלנים שיבואו ממקומות אחרים לא, יש להם סיכוי מאוד מאוד נמוך לזכות. אנחנו רואים פה שירון מעדכן אותי יום אחרי ההגשה שבעצם ההשערה שלו הייתה נכונה. הוא הרי בדק עם קבלנים מה שנהוג לעשות, לבדוק עם קבלנים אחרי ההגשה לעשות טלפונים להגיד כמה מילאת? לפחות כך אז אני חשבת. זה מה שהיה בעיני רוחי. וכך ראיתי את זה באותו יום. שהוא בדק ואומר יש לנו זהו, יש לנו באמת אנחנו כנראה זוכים".

אין צריך לומר כי הנאום הארוך הזה אינו מתכתב כלל עם דברי ירון, שהבדיקות שעשה מלמדות, לטעמו, ש"לא היה שינוי" ולא שסיכוייהם לזכות גבוהים לנוכח הצעות המחיר של יתר הקבלנים. מעבר לכך, כבר הערתי לעיל כי איני מוצאת סבירות באפשרות שקבלנים מתחרים "התנדבו" לדווח למתחריהם את מחיר הצעתם, בטרם הוחלט על זהות הזוכה (וגם לאחר מכן). הלא מדובר בקבלנים מנוסים, היודעים כי מכרז גם עשוי להיפסל, וחשיפת המחיר בטרם התקבלה החלטה סופית במכרז היא חשיפת סוד מסחרי המצוי בלב ההתנהלות העסקית של כל חברה.

לא זו אף זו. אין לנתק את המשפט הראשון של ירון, מזה שבא אחריו, מיד לאחר שפרץ הביע את בטחונו בעזרת השם. נעלה מכל ספק, כי במשפט זה מציע ירון גרסה מתואמת היה וייחשף ההסכם עמם, העומד בסתירה לעובדה שגדליה הגיש הצעה משל עצמו. אזכיר, כי בימים אלה ירון היה מודאג עד מאוד מן האפשרות הזו. לשאלה מה הבין מדבריו של ירון השיב פרץ כי "התמונה שירון נתן לי אז אחרי ההגשה הוא עדכן אותנו שגדליה הגיש הצעה. ושירון בא ואמר לי את זה הוא אמר לי תשמע אני לא מבין למה הוא הגיש. הוא התחייב לנו שהוא בכלל לא עומד בתנאים. הוא חתם איתנו הסכם. אני לא מבין מה הוא מגיש הצעה. עכשיו אתה יודע אני אז רק ראיתי את זה. ידענו שגדליה הוא לא איזה צדיק גדול בלשון המעטה. וראיתי את זה בניסיון של גדליה או לעשות כמה דברים. אז ישבנו חשבנו על זה מה היה? מה גדליה מנסה לעשות פה? כמובן שלא חשבנו אתה יודע שיש פה איזה שהיא חקירה משטרתית וכל הסיפור הזה. אנחנו חשבנו שגדליה זה קומם אותי מאוד גדליה מצד אחד הבטיח את עצמו. קיבל שיקים מראש. יש לו עבודה כגוזם מומחה אם אנחנו נזכה. מצד שני הוא הולך עכשיו לנסות ולהגיש איזה הצעה תרמיתית כמו שגדליה אוהב לעשות..." (עמ' 3101). מלל מן הסוג הזה נמשך עוד ועוד (עד עמ' 3106). ברור שהדברים עומדים בסתירה גמורה לניסיון של פרץ להציג עצמו כמי שבקושי היה מעורב במכרז ולמעשה "השתרבו" אליו רק משום שביום בו צריך היה לחתום על ההסכם אצל עו"ד גוטגליק היה אסא עסוק. אלא שעל מנת להסביר את השיחה האמורה מגייס פרץ לטובתו טענה הפוכה, והיא שבזמן אמת היה מודע לכך שגדליה התחייב שאינו יכול לעמוד בתנאים (מה שאינו נכון כשלעצמו, כפי שראינו); וכי הכיר את גדליה כאדם ש"אינו צדיק גדול", בסתירה לטענתו בחקירה לפיה לא ידע עליו דבר. כך גם הטענה בבית המשפט, לפיה התקומם על גדליה שהבטיח לעצמו עבודה כגוזם מומחה אולם, מאחורי גבם, הגיש "הצעה תרמיתית" לחברת החשמל, אינה עולה בקנה אחד עם שלוות הנפש בה קיבל את הבשורה על

כך מפיו של ירון בזמן אמת, תוך שהוא מודיע לו שמעניין זה הוא "פחות מודאג". זו אינה תגובה טבעית של אדם שחש שרימו אותו ואף העמידו אותו, שלא בטובתו, בסיכון שיחשדו בו בהסדר כובל (עמ' 3138).

אחר כל הדברים האלה יש לומר, כי בחקירה ברשות (ת/52, עמ' 79-80), כשהתבקש פרץ להסביר ממה בדיוק ירון היה מודאג, השיב כי לו ולירון היו הרבה שיחות בקשר לנושאים רבים, ו"קשה לי לשייך את זה למשהו. זה בטח קשור למשהו אבל אני לא יודע למה". החוקר הציע לו כי הדברים קשורים למכרז הנדון, אולם פרץ עמד על כך שאינו יודע על מה שוחח עם ירון, ובהמשך (עמ' 82), בתגובה לשאלת החוקר לפיה נראה כי הוא וירון משוחחים באותה שיחה על אדם שלא עמד בתנאי המכרז השיב כי אינו יודע, וכי "לא נאמרו פה שמות, אני לא זוכר".

204. דוגמא נוספת למהפך שחל בגישתו של פרץ לראיות תימצא לנו בעדותו בבית המשפט, ולפיה ירון פנה אליו והסביר לו כי יש הפעם בעיה בדרישה לכמות ניכרת של גוזמים מומחים; כי בלית ברירה ייאלצו לשכור את שירותיו של גדליה לשם כך; וביודעו כי אסא עלול להציב מכשול בעניין זה, ביקש אותו לשכנע את אסא להסכים לכך (עמ' 3058). מעבר לכך שדברים אלה אינם תואמים את גרסתו של אסא, שטען בעדותו כי ירון הפעיל עליו לחץ באופן ישיר בעניין זה "וגם דרך אח שלו" (עמ' 3156), הרי שגרסה זו עומדת בניגוד מוחלט ל"ריחוק המלכותי" שביקש לשוות להתנהלותו בקשר למכרז במהלך חקירותיו ברשות. שלא לדבר על כך שהדברים עומדים בניגוד מוחלט לראיות מזמן אמת, עליהן עמדנו לעיל, מהן עולה בבירור כי אסא היה מעוניין מאוד בהשבתת יכולת התחרות של גדליה וכעס על שמואל זילבר המנוח, שהכשיר אותו כמומחה שלב ג', וכי גם פרץ נדרש בזמן אמת לסוגיה והציע אותה הצעה של פנייה בשאלת הבהרה "חוסמת", גם זאת על מנת למנוע מגדליה להתחרות.

מסקנתי היא כי גם פרץ לא הצליח לעורר ולו ספק סביר בעוצמתן של הראיות המפלילות אותו.

(III) התייחסות לטענות הגנה מטעמם של האחים קופר

205. האחים קופר הגישו סיכומים נרחבים ביותר, המשתרעים על פני קרוב ל-600 עמודים (כאורך סיכומיה של המאשימה ביחס לכל האישומים גם יחד). רובן המכריע של טענותיהם קיבל התייחסות במהלך סקירת הראיות הרלוונטיות לעבירות המיוחסות להם, גם אם לא

מצאתי לנכון להביא תחילה פירוט של כל טענה וטענה שהובאה בסיכומיהם. נהגתי כך על מנת שלא להרחיב את מסגרת הכרעת הדין מעבר לנדרש. במקום זה אביא את התייחסותי למספר טענות נוספות.

206. אתייחס תחילה לטענה שנראה כי נטענה בחצי פה, והיא שבכתב האישום לא כללה המאשימה את גדליה כמי שהיה צד להסדר, בעוד שעובדת היותו צד להסדר (תוך שהוא פועל מכוחו של הסכם חסינות) היא נדבך מרכזי בטענות התביעה. לטענת עו"ד ליבאי בסיכומיו (סעיפים 1677-1679), טענת המאשימה לפיה גדליה סיכם עם אחרים כי יגיש הצעה מתואמת למכרז (או ימנע מלהתחרות בו) בעוד שלא תואר כצד להסדר, שומטת את הקרקע תחת גרסת התביעה לקיומו של ההסדר.

איני רואה יסוד לטענה זו. במהלך הסיכומים בעל פה הסביר עו"ד גושן, ב"כ המאשימה, כי לא נקב בכתב האישום (סעיף 72) בשמו של גדליה כצד להסדר, שכן במהלך האירועים נשוא אישום זה כבר פעל תחת הסכם החסינות. במבט לאחור, כך אמר, נראה כי טעה באי הכללתו ברשימת האנשים והחברות שהיו צד להסדר. אכן, נראה כי נכון היה לכלול את גדליה ברשימת הצדדים להסדר, אולם עובדת היותו צד להסדר (גם אם למראית עין, משום שפעל כסוכן), עולה מכל יתר הפרטים העובדתיים הנוגעים לאישום הנדון, והנאשמים הבינו הבן היטב כי זו התשתית העובדתית עמה עליהם להתמודד. והרי מיד לאחר הסעיף המונה את רשימת הצדדים להסדר, מפרט הסעיף הבא לכתב האישום (סעיף 73) את הפעולות שנעשו לשם גיבוש ההסדר, ובכללן פגישת הג'קווי, במהלכה דנו משתתפיה בסכומי הכסף שישולמו לגדליה; הפגישות במשרדו של עו"ד גוטגליק במהלכן הוכנה טיוטת ההסכם עם גדליה ולבסוף אף נחתמה; הפקדת השיקים בנאמנות בידי עו"ד גוטגליק; פגישת בית זית וכו', והכל תוך ייחוס מודעות לאחים קופר באשר לטיבם האמתי של המגעים וההסכמים שנחתמו. ובהמשך (סעיפים 77-78 לכתב האישום) נטען מפורשות, כי סוכם בין ורד בר, ירון, גדליה וגיל מיארה כי ורד בר תשלם לשניים האחרונים סכומי כסף אם תזכה במכרז, וכי ההסכמים הללו נחתמו עמם על מנת להבטיח שהם לא יתחרו בוורד בר ויאפשרו לה לזכות במכרז "בהתאם להסדר הכובל". בנסיבות אלה, איני מעלה על דעתי כי היה מי שלא הבין כי זו התשתית עליה נסמכות טענות המאשימה, ולמעשה לא נטען אחרת גם היום. המדובר, אם כך, בהשמטה של משפט, המסכם למעשה את כל מה שפורט אחריו, היינו, שהמגעים עם גדליה נועדו למנוע את השתתפותו בתחרות ולשם כך משולמים לו הסכומים המוסכמים. ובמלים אחרות, שגדליה הוא צד להסדר הכובל (תוך שפעולותיו נעשות כסוכן מטעם הרשות). ועוד יש לומר, כי גיל, שאף עמו נכרת הסכם אי תחרות, צוין במפורש כצד להסדר באותו סעיף. השאלה היחידה שהייתה טעונה בירור בהקשר זה, ועל כך התנהל המשפט, היא שאלת מודעותם של האחים קופר למתרחש. את מסקנותיי בשאלה זו פרטתי לעיל.

207. טענה נוספת, הנוגעת אך לפרץ, והיא שמסכת הראיות נגדו אינה שונה מזו שעמדה לחובת עו"ד גוטגליק, שלא לומר שכלפי האחרון היו ראיות רבות יותר, והנה לא הועמד לדין. מכאן, שהעמדתו של פרץ לדין מהווה אכיפה בררנית ובלתי מוצדקת. לשם כך השקיעו ב"כ האחים קופר מאמצים רבים בניתוח מסכת הראיות נגד עו"ד גוטגליק (שנחקר כחשוד בפרשה והתיק נגדו נסגר מחוסר ראיות), בהשוואה למסכת הראיות נגד פרץ. לא מצאתי כי השוואה זו משכנעת, מה גם שמכלול הראיות הרלוונטיות לא הונח לפניי (למשל, הודעותיו של עו"ד גוטגליק ברשות, בהן התייחס, מדרך הטבע, לחשדות שהוטחו בו). לא למותר לציין, כי נקודת המוצא של עו"ד ליבאי בעת חקירתו הנגדית של עו"ד גוטגליק הייתה, כי לאחרון לא היה שמץ ידיעה או חשד שההסכם שהוא התבקש לנסח היה נגוע באי חוקיות (ראו למשל עמ' 1624). ואם כך הוא, אין להבין את טענת האפליה. מסקנתי מחומר הראיות העומד לחובת פרץ היא מסקנה חד משמעית, כי היה מודע לכך שההסכמים שנחתמו עם גדליה ועם גיל היו הסכמים בלתי חוקיים, שתכליתם מניעת תחרות. ככל שנוצר ספק בליבה של התביעה, שמא עו"ד גוטגליק לא היה מודע למשמעות ההסכמים, הרי שהמדובר בגישה עניינית, שאינה מקימה עילה לטענה בדבר אכיפה בררנית. אוסיף, כי גם אם ניתן לסבור שחומר הראיות לחובת עו"ד גוטגליק הצדיק העמדתו לדין (ולו כמסייע), ואני רחוקה מלקבוע זאת בהינתן שלא נחשפתי למלוא החומר הרלוונטי כלפיו, הרי ששיקול הדעת הנתון לתביעה להגיע למסקנה כי אין בידיה די ראיות להוכחת אשמתו מעל לספק סביר הוא שיקול דעת רחב, ולא נמצא לי כי הופעל באופן בלתי ענייני או מוטעה, כך שחרג ממתחם הסבירות. העובדה שיכול אדם אחר להגיע למסקנה אחרת, אינה מבססת, כשלעצמה, אכיפה בררנית כל זמן שהערכת הראיות כלפי כל אחד מן המעורבים נעשתה באופן מקצועי והגון, כפי שהיה כאן. לטעמי, גם אם טענה המאשימה בהחלטתה לסגור את התיק כלפי עו"ד גוטגליק (וכאמור, אני רחוקה מלקבוע זאת), אין טעות זו יוצרת עילה של הגנה מן הצדק כלפי פרץ. לא לכך כוונה הגנה זו. המאשימה לא התנהלה בזדון ובחוסר תום לב – על כך אין חולק. אולם גם רשלנות בלתי סבירה לא הוכחה. הערכה מקצועית של חומר הראיות, המצויה בגדרי סמכותה, היא שהדריכה את מסקנותיה ולא מצאתי כי הופרכה חזקת החוקיות ממנה היא נהנית.

זאת ועוד. נאמנה עליי טענת ב"כ המאשימה, לפיה האפשרות שנשקלה ביחס לעו"ד גוטגליק הייתה להעמידו לדין כמסייע, ולא מעבר לכך. בסופו של דבר הוחלט, כאמור, לסגור את התיק נגדו מחוסר ראיות. האבחנה בין מסייע לבין מבצע עיקרי היא אבחנה חשובה שאין להתעלם ממנה בהקשר הנדון. יש לזכור, כי אין התביעה חייבת להעמיד לדין את כל המשתתפים בעבירה רבת משתתפים. ככל שיש שיקולים ענייניים לאבחנה, הרי שאין זו אבחנה אסורה ([דנ"פ 5189/09](#) איילון חברה לביטוח בע"מ נ' מדינת ישראל (20.4.2006)). בהקשר זה, יש לבחון את "קבוצת השוויון" של הטוען לטענת אפליה ([ע"פ 8551/11](#) יצחק

סלכגי נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (12.8.2012) (להלן: עניין סלכגי). פשיטה, שהחובה לנהוג שוויון היא כלפי אלה הנכללים בקבוצת השוויון. איני מוצאת כי עו"ד גוטגליק מצוי בקבוצה בה מצויים האחים קופר. בעלי העניין בזכייה במכרז, אלה שהיו מעורבים בגיבוש ההסדר, ואלה שציפו להרוויח ממנו הם האחים קופר. תרומתו של עו"ד גוטגליק, גם בהנחה שניתן היה להוכיח כי היה מודע לה, לא הייתה במרכז העשייה העבריינית ואינה יוצאת מגדר סיוע. ועל כל אלה יש לזכור, כי אכיפה בררנית אינה היפוכה של אכיפה מלאה. אכיפה בררנית עניינה בפגמים בהפעלת שיקול הדעת של התביעה (ע"פ 6328/12 מדינת ישראל נ' פולדי פרץ (10.9.2013)). לא מצאתי פגמים כאלה בעניין הנדון.

208. טענה כללית נוספת בפי האחים קופר והחברה שבבעלותם, והיא שהצגת השתלשלות האירועים באופן שעשתה זאת המאשימה, היינו כ"סיפור מעשה" אחד, תוך התייחסות כרונולוגית משולבת להשתלשלות האירועים מבלי לעשות אבחנה בין הנאשמים השונים, פגעה בזכותם למשפט הוגן שכן חלק גדול מן הראיות כלל אינן קבילות נגד נאשמים אלה.

איני סבורה כך. לא ניתן להבין את התנהלותם של הנאשמים מבלי שיוצג הרקע הכללי וההקשר בו פעלו. מובן, שבסופו של דבר יש לבחון, לגבי כל נאשם ונאשם, את מערכת הראיות הנוגעת אליו ולבסס מסקנות על יסוד ראיות קבילות בלבד. ואכן, הממצאים נגד האחים קופר וורד בר מתבססים על ראיות כאלה. כך, למשל, האחים קופר לא השתתפו בפגישת מסובים ולפיכך הפגישה אינה מהווה ראיה לחובתם. הפגישה מהווה ראיה לכך שנעשתה פניה לירון בגדרה הובהר לו שאם הוא רוצה לשמור על מעמדו במכרז ירושלים עליו להינזר מתחרות במכרזי הדרום. המפגש מהווה ראיה לכך שמכרז ירושלים נתפס כמכרז "של ירון" על ידי קבלני הגיזום השונים. כפי שראינו, אסא לא חלק על כך. הראיות לחובת האחים קופר וורד בר מתבססות בעיקרן על דברים שנשמעו מפיהם בזמן אמת (בהאזנות הסתר), על ההסכמים עם גדליה וגיל שהם חתומים עליהם, על המסמך שנתפס במכוניתו של ארז (ת/481) ועל גרסאותיהם הבלתי אפשריות בחקירה ובבית המשפט.

209. באופן ספציפי התקוממו ב"כ האחים קופר וורד בר נגד השימוש שעשתה המאשימה בהאזנות הסתר, שהוסכם על הגשתן שלא באמצעות עדים. על פי הנטען, בהסכמה הדיונית בין עו"ד ליבאי לבין המאשימה מ-25.6.2014, הוסכם כי אותן שיחות בהן אחד הדוברים הוא אסא או פרץ, הן בגדר אמרת נאשם שנאמרה באופן חופשי ומרצון והוכחה על ידי מי ששמע אותה. מכאן, לטענתם, אין לעשות שימוש לחובתם בשיחות אחרות. אלא שלהסכמה דיונית זו התווספה מאוחר יותר הסכמה דיונית מתוקנת, בעקבות דיון שהתקיים בבית המשפט ב-2.7.2014, ואשר במהלכו הבהיר ב"כ המאשימה כי אין מתבקשת הסכמה לחריגה

מדיני הראיות. על יסוד ההסכמה הדיונית המתוקנת הוגשו לתיק בית המשפט כל השיחות הרלוונטיות, שלפחות אחד הדוברים בהן הוא נאשם בהליך הנוכחי (בנוסף לשיחות של מאיר רוזנר) (ראו הודעת המאשימה מ-15.9.2014). במהלך הסיכומים בעל פה טען עו"ד ליבאי כי ככל שעדים (ונאשמים בכלל עדים הם) נחקרו על שיחה זו או אחרת, הרי היא קבילה, אולם ככל שהעד הדובר בה לא נחקר עליה, לא ניתן לעשות בה שימוש (עמ' 4314). סייג זה לא היווה חלק מן ההסכמות הדיוניות ואיני מוצאת לו מקום. משהוסכם כי כל השיחות שאחד מן הנאשמים היה צד להן יוגשו לתיק בית המשפט, ומשאותו נאשם היה עד במשפט, רשאי היה כל צד לחקור אותו על כל שיחה שהוא מוצא לנכון. משנמנע מלעשות כן, הסכים לקבילותה כאשר איש אינו חולק כי השאלה אם הקבילות היא לאמיתות התוכן או רק לעצם אמירת הדברים תוכרע על פי דיני הראיות. בסופו של דבר, נראה בעיני כי למחלוקת זו אין נפקות של ממש, שכן השיחות שהובאו שימשו כר נרחב לחקירות בבית המשפט וגם לשיטתו של עו"ד ליבאי שיחות אלה קבילות.

בהמשך סיכומיו טען עו"ד ליבאי, כי מקום שהמאשימה לא ביקשה מפורשות להתבסס על חריג מן החריגים לכלל הפוסל עדות שמיעה (בעניינינו רלוונטיים [סעיפים 9 ו-10 לפקודת הראיות](#)), הרי שגם אם הדובר באותה שיחה מואזנת נחקר עליה בבית המשפט, לא תוכל השיחה להיות קבילה כנגד נאשם שלא היה צד לה, ככל שהדובר הכחיש את האמור בה. הכוונה, למעשה, לשיחה אחת ויחידה, הלא היא השיחה בין ארז לבין זוהר מ-1.7.2010 (שיחה 1773/139, עמ' 382), במהלכה נשמע ארז כשהוא מדווח לזוהר על התרעומת שהשמיע אסא באוזניו על כך שהוא צריך לשלם לגדליה ועל תגובתו לאסא ולפיה גדליה יכול להתמודד, ואם אסא רוצה "לקחת" את המכרז במחיר טוב עליו לשלם לו. ארז, כזכור, הסביר את דבריו לזוהר כהתרברבות, והכחיש את דבר קיומה של השיחה בינו לבין אסא, עליה סיפר לזוהר. כפי שראינו לעיל, הן ארז והן אסא נחקרו על השיחה, השיבו מה שהשיבו, והסקתי מה שהסקתי. בנסיבות אלה, איני רואה מדוע לא תוכל השיחה האמורה לשמש ראיה נגד אסא, גם לגופם של דברים, שכן, כפי שהובהר לעיל, היא עונה על הכללים המכשירים זאת על אף היותה עדות שמיעה. הצהרה של התביעה כי בדעתה לעשות שימוש בשיחה זו – ככל שניתן לעשות זאת – אינה נחוצה (ראו [ע"פ 803/80 אבוטבול נ' מדינת ישראל, פ"ד לו\(2\) 523 \(1981\)](#)).

210. ולבסוף נטען, כי חל שינוי חזית בגישתה של המאשימה ביחס לאסא במובן זה שבסיכומיה היא מייחסת לו מודעות גם להסדרים שנערכו עם זוהר ועם ברזילאי, בעוד שבכתב האישום לא טענה על כך דבר. לנוכח קביעותיי ביחס למעורבותו העמוקה והמודעת של אסא בהסדר הכובל שערך ירון עם גדליה ועם גיל, כל מה שאומר כאן הוא למעלה מן הצורך. עיון בכתב האישום מעלה, כי נטען בו מפורשות שירון וירון בלוא בע"מ; אסא קופר,

פרץ קופר וורד בר בע"מ, ארז מיארה ומוקה גיזום, רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון וכן גיל מיארה, זוהר כץ וראז חקלאות היו צדדים להסדר כובל (סעיף 72 לכתב האישום). היינו, אסא ידע, על פי תיאור זה, כי מיוחסת לו מעורבות בהסדר כובל שאלה הצדדים לו. אכן, בהמשך, מפרטת המאשימה את המגעים שנעשו, בידיעתו של אסא, לשם גיבוש ההסכמים עם גדליה. מגעים אלה הבשילו את ההסכמים שנכרתו בין ורד בר לבין גדליה וגיל. בהמשך מפורטים המגעים שנעשו בין ירון לבין זוהר כץ ובין ירון לבין ברזילאי. המדובר בחלק מן ההסדר הכולל שפורט בסעיף 72. מושכלות יסוד הן שכתב האישום אינו אמור לפרט את כל מסכת הראיות, וככל שלא היה ברור בנקודה זו, ניתן היה לבקש פרוט והבהרות במסגרת הטענות המקדמיות. נראה כי מצב הדברים היה ברור, שכן במהלך המשפט, כפי שגם מסכים עו"ד ליבאי בסיכומיו (עמ' 4496), נחקרו – גם על ידו – כל העדים הרלוונטיים על הראיות הקשורות לתיאומים עם זוהר ועם ברזילאי. איני רואה, אפוא, כיצד חל שינוי חזית ובמה נפגעה הזדמנותו של אסא להתגונן. יודגש בהקשר זה, כי העובדה שהמאשימה מייחסת פה לכלל המעורבים בפרשה הסדר כובל אחד, על כל המשתמע מכך, עומדת בניגוד בולט לסעיפי אישום אחרים, המפרטים הסדרים נפרדים, בין צדדים שונים, במסגרת אותו אישום (מכרזי רעננה ופתח תקווה).

(IV) ארז

211. בסיכומים מטעמו של ארז נטען, כי גדליה גייס אותו תוך ניצול חולשותיו והמצוקה הכלכלית אליה נקלע; כי חלקו של עד המדינה חורג הרבה מעבר לפעולות המקובלות של סוכן סמוי וכי לכל הפחות יש בהתנהלותו כדי לעורר ספק בטענות המאשימה בדבר מעמדו של ארז בפרשה כמי שיזם וניהל באופן עצמאי את ההסדרים הכובלים, לרבות מכרז ירושלים 2010. בטענות המופנות כלפי התנהלותו של גדליה והפעלתו כסוכן סמוי דנתי בפרק שיוחד לכך ומסקנתי הייתה כי אין בהן ממש. אוסיף, כי כבר בחקירתו השנייה ברשות (ת/66) הבין ארז כי גדליה שיתף פעולה עם הרשויות וטען כי הוא יודע **"מי ברבר יותר מדי בגלל זה אני ויודע מה השטויות שהוא ברבר בשכל"**. לשאלת החוקר במי המדובר השיב **"כולם יודעים מי היה בחקירה ומי נעצר"** והבהיר כי כוונתו לגדליה (עמ' 4). לא נשמעה מפיו באותה הזדמנות טענה כי גדליה ניצל אותו.

212. דומה כי לאור מה שכבר פורט לעיל, אין צורך להכביר מלים בנוגע לעומק מעורבותו של ארז בתיאום מכרז ירושלים 2010 (וכפי שנראה גם במכרזים האחרים שבגין מעורבותו בהם מיוחסים לו אישומים נוספים). די אם אזכיר כאן את פגישת הגיקווי, שארז היה מעורב בתיאומה ולאחר מכן נטל בה חלק פעיל על מנת להביא את ירון ואת גדליה לידי הסכמה; את התקשרויותיו הטלפוניות הרבות לאחר הפגישה האמורה ובימים שקדמו להגשת

ההצעות; את הפגישה בבית זית ואת שיחתו עם ברזילאי ולאחר מכן מילוי ההצעה של מנהרת אשקלון ביחד עם ירון; ואת שיחות הטלפון שלאחר ההגשה, כאשר התברר שגדליה עמד על הגשת הצעה מטעמו. מכלול הראיות שהוצג עד כה, עומד בסתירה מובהקת למענה לאישום שניתן על ידי ארז ולפיו לא היה פסול ב"פגישת הג'קווי"; כי לא היה דבר מן המיוחס לו בפגישה בבית זית; כי הצעת מנהרת אשקלון לא הייתה הצעת גיבוי וכי לא היה פסול בכך שהוא ייצג אותה בסיוור הקבלנים והגיש את ההצעה בשמה שכן הוא עצמו (ומוקה גיזום שבבעלות אחיו רונן) לא יכול היה לעמוד בתנאי הסף.

נראה כי גם ארז מודע לכך ולכן ניסה, בעדותו בבית המשפט "ללכת עם ולהרגיש בלי", תוך שהוא מכנה את התנהלותו בפרשה כ"טעויות". כך פרש ארז את נקודת מבטו על האירועים נשוא כתב האישום:

"אני לא מסיר מאחריות שלי, עוד פעם, שלבית המשפט יהיה ברור, אני לא מוריד מהאחריות שלי כהוא זה. אני היום מבין המון טעויות שעשיתי. המון... אבל צריך להבין, בבירור, בפה מלא, שמאחורי הקלעים עמד בן אדם שידע בדיוק מה הוא עושה. הוא הקליט והוא קיבל והוא עשה והוא ניווט והוא ניצל כל הזדמנות של חולשה שהייתה בי. אני מטבעי בן אדם ש... שאני רואה בן אדם אני עוזר לו. אבל, הוא השתמש בזה לרעה, הוא גרר אותי למקומות שבחלומות הכי שחורים שלי לא חשבתי שאני אוכל להגיע למקומות כאלה. היו לי מספר נקודות יציאה שרציתי לצאת בהם, ביקשתי לצאת בהם וזה לא, זה... אני לא יודע להגיד מה ולמה, אבל זה כח ההשפעה והשכנוע שלו גברו על היכולת שלי לרצות לצאת. ושם נפלתי ואין... אין מה לעשות עם זה, אי אפשר להתכחש לזה. אני לא זורק את זה מעליי, חד וחלק. הוא עמד מאחורי הקלעים, הוא ניהל אותי ביד רמה, עופר נתן טיפים מהניסיון שלו וככה זה התנהל המהלך הזה" (עמ' 3499).

213. לא מצאתי בדברים אלה ממש. לגדליה אין כוח השפעה מאגי וארז הוא אדם רציונאלי הפועל משיקוליו הוא. אכן, גדליה הקליט אותו אולם אין בכך משום "ניצול חולשה". הדברים שהשמיע ארז בזמן אמת באו מפיו, ללא כל פרובוקציה או לחץ מצד גדליה. אין צריך לומר, כי רבות מן השיחות המפלילות מקורן בהאזנות סתר שנעשו למי מן המעורבים, ובהן גדליה כלל לא היה מעורב. גם באותן שיחות או במפגשים בהם כן נטל גדליה חלק, ניתן לשפוט ולהתרשם בקלות כי אין הפעלה של לחץ בלתי ראוי מצדו. די אם אזכיר את סירובו של ארז לבקשתו של גדליה שרונו, אחיו, ידריך אותו בעבודה לגובה, סירוב שהביא את גדליה לפנות בבקשה דומה לשמואל זילבר המנוח; את הדיווחים של ארז לירון, שקדמו לפגישה הראשונה עם גדליה בעניין המכרז הנדון, בדבר הסיכומים ההולכים ומתהווים בין גדליה, גיל ושמואל זילבר; את השיחה מ-11.6.2010 (התמליל – ת/345א) במהלכה שואל ארז את גדליה אם הוא "רוצה לשבת" עם ירון ואת ההרהור שהשמיע במהלך אותה שיחה באוזניו של גדליה ולפיו "עדיף שנסתדר" כי במלחמה כולם מפסידים; את השיחות שניהל ארז לפני פגישת הג'קווי עם אסא ועם ירון, בכללן השיחה עם ירון (ת/300,

שיחה 1087/143, עמ' 152) במהלכה חזר על הערכתו שגדליה נחוש להגיע להסדר ולהימנע מ"מלחמה"; כמו גם את פגישת הג'קווי עצמה ואת מעורבותו של ארז בגיבוש עקרונות ההסכם בין ירון לבין גדליה, כפי שדיווח על כך עוד באותו ערב לאחיו רונן.

214. טענת עו"ד לשם בסיכומיה, לפיה סבר ארז כי שיתוף הפעולה בין ירון לבין גדליה חוקי; כי התשלום לגדליה הוא עבור עבודה; וכי הצעת מנהרת אשקלון היא הצעה לגיטימית, אינה עולה בקנה אחד עם הודאתו של ארז במה שכינה "טעויות" שעשה, כפי שאינה עולה בקנה אחד עם התנהלותו בזמן אמת, שפורטה בהרחבה לעיל. וכפי שנראה להלן, גרסאותיו בחקירה ובבית המשפט לא הועילו ולו כדי יצירת ספק סביר לטובתו.

215. כך, בהודעתו הראשונה הכחיש כי יש הסכמות בין קבלנים בנוגע לחלוקת אזורים גיאוגרפיים; כי מעולם לא אמר למישהו אלו מחירים לכתוב בהצעת מחיר למכרז (ת/65, עמ' 11); כי אינו יודע על שיתופי פעולה בין מתחרים על מנת לקבוע מראש מי יהיה הזוכה; כי מעולם לא ביקש ממתחרה שלו להימנע מלגשת למכרז וכי מעולם לא השתתף בפגישות של קבלנים לצורך תיאום זכייה במכרזים (שם, עמ' 12); כי ייצג את מנהרת אשקלון במכרז ירושלים, כשהייצוג התבטא אך ורק בנוכחות בסיוור הקבלנים, וכי היה זה במסגרת שיתוף פעולה לגיטימי, שכן הוא עצמו לא יכול היה לעמוד בתנאי הסף אולם מאוד רצה לבצע את העבודה, בעוד שברזילאי כן יכול היה לעמוד בתנאי הסף (עמ' 13); כי אין לו מושג מי, מלבד מנהרת אשקלון, ניגש למכרז הנדון; כי לא היו פגישות לצורך תיאום המכרז אולם היו לו שיחות עם קבלנים שידועים שיש לו יכולות ביצוע גדולות. עוד טען שם, כי הוא עצמו היה זה שפנה למנהרת אשקלון, כי ירון בלווא פנה אליו וניסה לגשש אם הוא יכול לבצע את העבודה, וכי היה גם ניסיון של גדליה שביקש "שנשלב כוחות ונלך ביחד", אלא שארז לא רצה ללכת אתו משום שגדליה "עקץ" בעבר את אביו ומשום שהוא נוכל (עמ' 20).

בהודעה ת/66 טען ארז כי הקשר בינו לבין ירון בלווא הוא קשר של "שיחות חולין", כי ירון אף פעם לא רחש לו כבוד והתייחס אליו כאל פועל פשוט ולשאלה אם הוא מרבה לשוחח עמו השיב כי הדבר תלוי בתקופה, וכי אולי בתקופה של מכרז ירושלים שוחח עמו משום שירון רצה לבדוק את האפשרות להעסיק אותו כקבלן משנה, אולם בסופו של דבר הוא עצמו בחר ללכת עם מנהרת אשקלון (ת/66, עמ' 8).

בהודעה נוספת (ת/67) טען, כי יודע משמועות על הסדרים שירון עשה עם גדליה במהלך השנים, כי "כל השנים הם חתול ועכבר, זה מה שגדליה אמר לי שהוא היה לוקח כל שנה 500,000 ₪ שהוא לא יפריע לו, גדליה אמר לי שהוא היה אוכל עליו כל שנה 500,000 ₪".

או אז נשאל מפורשות האם המדובר בתמורה עבור התחייבות של גדליה שלא יתמודד במכרז מול ירון השיב **"לא יודע בדיוק על מה. אני יודע שהוא עבד אצלו באזור ירושלים, אני לא יודע אם זה היה תמורת עבודה, תמורת אי השתתפות"** (ת/67, עמ' 13), אולם הכחיש כי סייע בעדם להגיע להסדר במכרז האחרון. עם זאת הודה, כי היו לו שיחות עם ירון ועם גדליה על מנת שיפסיקו את המלחמה ביניהם, וכי **"אולי הגישור הזה גרם להסדר אבל זו לא הייתה הכוונה"** (עמ' 14). בכל הנוגע לפגישת הג'יקוזי טען בהודעה זו כי הוא **"חושב"** שהייתה פגישה אחת בין גדליה לבין ירון אצלו בבית, אולם אין לו מושג על מה שוחחו השניים וכי לא התערב בשיחה (עמ' 16). כך, גם בהודעה מאוחרת יותר (ת/73) טען, כי אינו יודע אם בעקבות הפגישה אצלו הלכו ירון וגדליה לעורך דין על מנת לכרות הסכם ביניהם וכי הם לא עדכנו אותו בכך, והוסיף כי החוקרים **"משעממים"** אותו בשאלותיהם (ש' 140-114).

לשאלה כמה כסף קיבל גדליה מירון השיב ארז בחקירתו (ת/68) כי אינו יודע בוודאות, אולם שמע שהמדובר בסביבות 400,000 ₪ וכי התשלום גם מותנה בעבודה (ש' 73-76). או אז הושמעה לו הקלטת פגישת הג'יקוזי, במהלכה נשמע כשהוא מדווח לירון שהצליח **"להוריד"** את גדליה **"ל-400 לכל שנה"**. ארז התבקש להסביר דברים אלה והשיב **"לא יודע"** (ש' 77-80). בהמשך אותה הודעה הכחיש שאסף את המעטפות של מכרז ירושלים וטען כי אין לו מושג אם בכלל נאספו מעטפות (ש' 113-116).

למעשה, בת/69, הודה, בין השיטין, כי מכרז ירושלים 2010 תואם. כך, למשל, בהתייחס לשיחה שלו עם זוהר (ת/300, שיחה 4007/143) במהלכה דיווח לזוהר כי ברזילאי החליט שלא ייתן גיבוי אבל גם לא יפריע (קרי: לא יתחרה), אמר ארז לחוקר: **"שהוא לא נותן גיבוי אבל לא מפריע, משהו כזה, למרות שזרקתי לו שהוא יכול לקחת את המכרז"** (ש' 178-182), דברים המעידים באופן ברור על הבנתו שיש הסכם לאי תחרות בין ירון לבין ברזילאי (שהפך בסופו של דבר להסכמה להגשת הצעת גיבוי מטעמו, כפי שראינו ועוד אעמוד על כך בעת שאתייחס לעדותו). מיד בהמשך לדברים אלה אישר ארז לחוקר שגדליה רצה לראות את המעטפות של כולם, עובדה שגם היא מלמדת על מודעות לתיאום המכרז. אמנם, ארז סיג את דבריו וטען, כי את המעטפה של מנהרת אשקלון גדליה לא ראה, משום שהמעטפה הייתה סגורה והוא (ארז) קיבל הנחיה מברזילאי שאף אחד לא ייגע במעטפה ולכן הוא **"כמעט בטוח"** שגדליה לא ראה אותה (ש' 185-199). טענה זו, יש להזכיר, אינה עולה בקנה אחד עם הראיות שנסקרו בנוגע לפגישה בבית זית. כך גם, למרות שהכחיש כי הוא היה זה שריכז את תיאום המכרז, הודה שהיה מי שעשה זאת, קרי אותו אדם **"שהמכרז היה שלו"**, בין השאר ירון וגדליה (ת/69, ש' 211-216). זאת ועוד, ארז הוסיף כי במפגש בית זית **"הייתה סגירה בין הקבלנים"** (ש' 239). ושוב לפנינו הודאה במודעות לכך, בזמן אמת, שהמכרז

תואם, תוך ניסיון להמעט את חלקו. ודאי שבנסיבות אלה לא ניתן לקבל את הטענה לפיה ארז סבר ששיתוף הפעולה בין ירון לבין גדליה חוקי.

לא למותר להוסיף, כי בהודעה ת/72, שנגבתה מעט למעלה מחודש לאחר ת/69, טען ארז כי אינו זוכר את שסיפר לחוקר בהודעה המוקדמת יותר בכל הנוגע לפגישה בבית זית. תשובותיו בסוגיה זו היו, ככלל, שאינו זוכר (ש' 778-790). בהמשך ההודעה, התבקש להבהיר את התיעוד ביומנו (ת/404) בתאריך הפגישה בבית זית (8.7.2010) ולפיו **"הגשתי את המכרז בירושלים עבור ירון"**. טענתו הייתה כי זו כנראה טעות סופר וכי ירון לא הגיש כלל הצעה למכרז (ש' 810-813). בבית המשפט טען, כי הכוונה היא שההצעה למכרז הוגשה עבור ברזילאי, והוסיף כי לו מדובר היה בהצעת גיבוי לטובת ורד בר, היה כותב שהגיש עבור ורד בר (עמ' 3634). הסבר זה אינו מעורר אמון כלל ועיקר. מערכת הראיות שהוצגה לעיל מלמדת, כי התנהלותו של ארז בכל הנוגע לתיאום המכרז הייתה מול ירון. זאת ועוד, לפי קביעתי, לכל היה ברור שמכרזי ירושלים הם "של ירון", וכי על אף שלא יכול היה לגשת למכרז הנדון בעצמו, בשל מצוקתו הכלכלית, האינטרס בזכייתה של ורד בר היה של ירון, לא פחות אם לא יותר משל ורד בר. אין ספק כי כך ראה את הדברים ארז, והתיעוד משקף זאת. "טעות הסופר" אינה טעות סופר, אם כך, ולא בכדי כתב ארז את שכתב – הצעת הגיבוי הייתה עבור ירון. אזכיר בהקשר זה גם את העובדה שאת הצעת מנהרת אשקלון מלאו ארז וירון יחדיו.

עוד יצוין, כי במהלך חקירתו ברשות הכחיש ארז במפגיע כי כתב ידו הוא שמופיע על גבי הצעות למכרזים השונים שהוצגו לו (הודעותיו ת/72 ו-ת/73). בכל הנוגע למכרז ירושלים 2010 טען כי "אינו זוכר" של מי כתב היד בהצעה, כי כתב היד "אינו צריך להיות" שלו, כי המדובר בהצעה של מנהרת אשקלון למכרז וכי לא הוא זה שמילא את ההצעה (ת/73, ש' 64-53). בהמשך טען כי אינו יודע מי הגיש את ההצעות שהוגשו למכרז הנדון; כי זו "שאלה טובה" מה היה תפקידו בפגישה בבית זית; כי אין לו מושג מי ארגן את החלוקה וכי "אלוהים" הוא שקבע מי יגיש מה. לשאלה עם מי שוחח בשיחה הידועה כ"שיחת המירס" השיב כי אינו זוכר; ולשאלת החוקר על מה שוחח באותה שיחה השיב "מה אכפת לך" (ת/73, ש' 147-193). יוער, כי בהמשך גביית הודעה זו החל ארז לשיר ולשרוק.

216. הסבריו של ארז בבית המשפט לאופן התנהלותו בחקירה לא היה בהם ממש. כך טען, כי החליט להסתגר בתוך עצמו אם **"זורקים אותי כמו כלב"** בתא מעצר (עמ' 3371). אלא שארז לא "הסתגר בתוך עצמו", כי אם השיב לשאלות החוקרים, תוך הכחשת המיוחס לו, לעתים בזלזול מופגן כלפיהם. לא זו אף זו, התנהלותו הבלתי עניינית בחקירה נמשכה גם

לאחר ששחרר, כשזומן לחקירות שבועות וחודשים לאחר מכן. ניסיונו להציע הסבר תמים למעורבותו במה שנראה בעליל כתיאום מכרזים וכחלוקת שוק בין הגוזמים השונים, התבטא במלל רב בנוגע לאיגוד גוזמים שהוא ניסה להקים, ואשר תכליתו הייתה "שילוב כוחות ושילוב ידיים", על מנת שהגוזמים יפסיקו להילחם האחד בשני (עמ' 3373). בהרצאתו הארוכה בעניין זה הרחיק לכת, טען שנרתם להקמת איגוד גוזמים ואף היה חבר בוועדת אתיקה של גוזמים, שתכליתה שלילת תעודות של גוזם שישחית עצים בשל גיזום לא נכון, יצירת סגנון גיזום אחיד (עמ' 3374-3375) ועוד כיוצא באלה הצהרות "גבוהות" שתכליתן לשכנע עד כמה היה עסוק בעניינם נורמטיביים ראויים. לא מצאתי כל פשר בדיבורים על "הפסקת העוינות", על "עזרה האחד לשני" או על "אתיקה" של גוזמים. כמו בכל ענף, בעלי עסקים מתחרים זה בזה והתחרות עשויה (או עלולה, תלוי בעיני המתבונן) לפגוע ברווחיות של מתחרה זה או אחר. זו נשמת אפו של שוק חופשי. ארז, שבהחלט היה מעורב בניסיונות ל"השכנת שלום", לא עשה זאת למען עקרונות נעלים של אחווה בין בני אדם, כי אם לשם מניעת תחרות.

את תיאורו כמשכין שלום בין כלל הגוזמים ניסה ארז לגייס באופן מיוחד לטובת הסבר לפשר מעורבותו ביחסים בין ירון לבין גדליה. בחקירה ראשית טען כי גדליה ראה בו חוליה מקשרת בינו לבין ירון והוא חשב לעצמו שאפשר לגשר ביניהם. גדליה ביקש זאת ממנו בעשרות שיחות שהתקיימו עוד לפני פרסום המכרז (עמ' 3457-3458). דרך הצגת הדברים המיתממת הזו אין בה ולו כדי לעורר ספק סביר. ראשית, וכפי שאמרתי לעיל, לא השתכנעתי כלל ועיקר כי כל מעייניו של ארז נתונים להשכנת שלום בין הבריות. לא ניתן על ידו ולו הסבר מינימאלי מדוע החליט להשקיע משאבי זמן כה רבים בגישור בין הניצים. שנית, וכפי שראינו במהלך תיאור השתלשלות העניינים בקשר למכרז הנדון (ועוד נראה בקשר לאישומים האחרים המיוחסים לו), העניין של ארז בהשכנת שלום היה תכליתי עד מאוד: "שכל אחד יהיה בפינה שלו".

בנוגע לשיחה ת/345, במהלכה הוא זה ששאל את גדליה אם הוא רוצה "לשבת" עם ירון, התמצו הסבריו בחקירה ראשית בחזרה, בניסוח זה או אחר, על תוכן השיחה (עמ' 3459-3458). עוד טען, כי את דבריו של גדליה בשיחה הנ"ל הבין כהבעת רצון מצדו "להסתדר עם ירון", וכי לו עצמו היה ברור שגדליה אינו עומד בתנאי הסף. לפיכך "ברגע שהוא מפעיל עלי שרירים ועושה עלי קצת מה שנקרא מפעיל את היכולות שכנוע שלו בכוח. שכאילו עדיף בטוב שזה יגמר בטוב. ואני אומר בסדר. אני שמעתי אני ממשיך הלאה. אני ממשיך באותו קו. אין, זה לא שינה הרבה כאילו האיום המרומז כביכול שכאילו ללחוץ על ירון תלחץ על ירון כדי שירצה להסתדר – לא עבד עלי כל כך. אבל אין בעיה. ממשיכים כרגיל. אני יודע שירון רוצה. רוצה להתקשר אתו. וגם ירון לא עומד בתנאי הסף. והאינטרס הוא משותף"

(עמ' 3459). אלא שאין למלל הזה כל קשר לשיחה המדוברת ולא לה הדומות לה. עמדנו על כך שההצעה לפגישה באה מארז, שהמשיך באותה שיחה (ת/345) והסביר לגדליה כי עדיף להימנע מ"מלחמה". עמדנו על שיחות נוספות מהן עולה כי ארז (והאחרים) חשב כי גדליה עשוי לעמוד בתנאי הסף; כי הלחץ הגדול היה מצדו של ירון, שחשש כי גדליה יחבור לשמואל זילבר המנוח ויגיש הצעה תחרותית; וכי הטקטיקה שנקטה הייתה דווקא להסוות מפני גדליה את הלחץ ולא להראות שהוא מעוניין לפגוש בו ("לשחק פוקר"). לאורך כל השיחה אליה התייחס ארז בעדותו המובאת לעיל אין ולו שמץ של לחץ מצדו של גדליה. הוא לא הפעיל שרירים ולא הפעיל בכוח יכולות שכנוע.

217. ארז נשאל על ידי באת כוחו בחקירה הראשית מדוע שוחח שיחות כה רבות עם ירון עובר להגשת ההצעות למכרז הנדון והשיב כי היה זה משום שרצה מאוד לעבוד קרוב לבית וחשב שיהיה זה נכון לחבור לירון, לעזור לו וככל שיזכה יוכל לתת לירון שירות ולהיות מתוגמל על כך (עמ' 3463). מעבר לכך שראינו כי אין המדובר ב"עזרה" אלא במעורבות בלתי לגיטימית ועמוקה בתיאום המכרז, יש לזכור כי בהודעתו ת/66 ניסה ארז לשוות למערכת יחסיו עם ירון אופי סתמי ושטחי וטען כי אולי שוחח עמו בתקופה הרלוונטית על מנת לבדוק את האפשרות להיות מועסק על ידו כקבלן משנה, אולם בסופו של דבר החליט "ללכת עם מנהרת". הגרסאות אינן מתיישבות זו עם זו, גם לא בדוחק.

כזכור, ארז נשמע, בשיחה מואזנת עם אחיו רונן מיד לאחר פגישת הג'קווי, כשהוא מדווח לאחיו על תוצאות הפגישה ומספר לו ש"הוריד" את גדליה ל-400,000 ₪ לכל שנה, ולשאלתו המפורשת של רונן האם "זה עבודה או מזומן בלי כלום" השיב "מזומן". עיון בהמשך השיחה מלמד, כי רונן הבין היטב את התשובה והביע פליאה על התנאים שהשיג גדליה בתמורה לנכונותו להימנע מתחרות. בבית המשפט התבקש על ידי באת כוחו להתייחס לשיחה זו, ותשובתו, האופיינית יש לומר, הייתה "הכוונה שלי לסיימת את העבודה קח כסף. לא התייחסתי לתוספות של רונן. לא ייחסתי לזה חשיבות. לא יודע, לא יודע במה כרגע אתה מתעסק לא ייחסתי לזה חשיבות" (עמ' 3472), או בחקירה נגדית: "לא תמיד אתה מדקדק בדברים ולא תמיד אתה מקשיב עד לסוף הדברים, זה אחרי יום עבודה ארוך, שעה מאוחרת. זה גולש בדברים, אתה לא מתעכב עליהם בקטנות" (עמ' 3602-3603). והרי לפנינו דוגמא נוספת למלל סתמי, כשאין דרך להציע הסבר אלטרנטיבי למילים מפורשות שנשמעו מפיו בזמן אמת, היינו שגדליה מתעתד לקבל 400,000 ₪ לשנה מבלי שיעבוד, כשארז לא רק שהיה מודע למשמעות ההסכם כי אם נטל חלק פעיל בעיצובו. בהקשר זה אפנה גם לדרך התמודדותו של ארז עם שיחתו עם יוני ממך (ת/300), שיחה 4798/143, עמ' 528), במהלכה שאל אותו יוני אם "הוא" לקח 100,000 ₪ בלי עבודה וארז השיב בחיוב. בבית המשפט טען ארז ש"יש גם איל ארגוב ומאיר רוזנר" ולתהיית ב"כ המאשימה אם גם

הם קיבלו באותו מכרז 100,000 ₪ השיב "אני לא מנסה ללכת איתך על דברים, דברים שקרו אני אומר שקרו אבל לא שאני מנסה להגן, תדע, אני בשום מקום לא הגנתי פה על אח שלי או על מישהו אחר מטעמו...אני לא שמעתי את המילה גיל שקושרת את זה למאה אלף שקל. שמעתי את יוני אומר בהלצה, גיל, מאיר רוזנר, איל ארגוב, זה אנשים שהם ידועים באיך אפשר לקרוא לזה, בקרציות שבהם, אבל אין פה כאילו, הוא לא דיבר ספציפית לגיל מיארה..." ולשאלת ב"כ המאשימה אם יש אדם נוסף חוץ מגיל שקיבל מאה אלף על מכרז ירושלים השיב "אני לא ידעתי כמה גיל קיבל, זה ידעתי אחר כך בדיעבד" (עמ' 3604-3605). גם אם נניח לרגע, לשיטתו של ארז, כי השאלה של יוני ממך נסבה על אחד מהשלושה הנזכרים (ואין להניח זאת, שכן ראינו כבר שארז היה מעורה היטב במגעים וכי ההסכם עם גדליה כלל, בנוסף, תשלום לגיל על מנת שלא יעשה "בלגן"), הרי שכך או כך השיב בחיוב לשאלה אם מישהו קיבל תשלום שלא בתמורה לעבודה וממילא יש בכך משום הודאה במודעות לתיאום המכרז. מענה לתהייה זו אין, וגם הפעם מוצף המאזין במלל בלתי רלוונטי: "שומעים אותי גם את העייפות שלי בקול, בשעה, אין לי חשק לענות לו מרוב השטויות שהוא מדבר" (עמ' 3605).

התייחסות דומה ניתנה על ידי ארז לשיחתו עם זוהר (ת/300, שיחה 580/139, עמ' 240), שגם בה הוא נשמע כשהוא מדווח על ההסכמות שהושגו בפגישת הג'קווי. בבית המשפט טען כי "לא דייק בפרטים" והסכים כי אכן דיבר בשיחה "על כסף נטו בלי עבודה", למרות שלטענתו, בפגישת הג'קווי דובר בפירוש על עבודה. לשאלתי מדוע השיב כך לזוהר ומדוע זה גם מה שהשיב לרון אם בפגישה עצמה דובר על עבודה ענה "לשניהם אבל הדברים לא מדויקים". ביקשתי שישביר מדוע וזו הייתה תשובתו: "אני לא יודע גברתי, זה צריך להסתכל על השעה של השיחה, על יום העבודה ... לפעמים אתה מאדיר את השם שלך, לפעמים אתה מתנפח על דברים שהם לא שלך, אתה מתהדר בנוצות שהם לא שלך. יש בעייתיות בדברים". משהברתי שאיני מקבלת תשובה לשאלה פשוטה זו, ניתנה התשובה הבאה: "אני יודע, אני עונה לך לפרטי פרטים לבית המשפט, נכון לאותו רגע, בזמן הסגירה אני דברתי על שטחים. בזמן ההתנהלות דברתי על עבודה נטו. בסוף, בסופו של דבר בסיפא של הדברים, מה שהם הגיעו לזה בהבנה שכל אחד, זה יקבל תשלום וזה יקבל את החלק שלו במזומן או לא במזומן. לאחד אני אומר ככה ולאחד אני אומר ב'. בסופו של דבר, בסופו של תהליך הם החליטו שהם הולכים לעבודה, הולכים לעורך דין, מנהלים את הדברים בצורה מסודרת. בדרך, במשא ומתן עלו אופציות כאלו ואחרות. בסופו של דבר הסגירה שנסגרה זה היה עניין עבודה נטו. במהלך הדרך זה נכון, בשיחה שלי עם זוהר אני אומר לו במפורש הם דיברו על כסף מזומן. זהו... כל שלב היה הבנה אחרת, כל שלב הם התקדמו, זה היה כל כך הרבה שיחות מתישות, כל כך הרבה מפגשים שכל דבר היה מובן ממנו משהו אחר ... כל דבר היה עדכון שונה. אם זה לזוהר, לרון, כל דבר היה משהו אחר" (עמ' 3608-3607).

והשואל נשאר תוהה: האם הדיווח הזה לרונו, ליוני ולזוהר ולפיו ההסכמות בפגישת הג'קווי הן לתשלום בלתי לגיטימי תמורת אי תחרות היה דיווח "בלתי מדויק", שנבע מעייפות, מחוסר שימת לב לשאלה, מחוסר התעניינות בפרטי השאלה או מרצון "להתהדר בנוצות לא לך"? או שמא היה זה דיווח מדויק, אולם נכון לשעתו, ולאחר מכן חלו התפתחויות שהפכו הסכמה בלתי לגיטימית מלכתחילה, להסכמה לגיטימית של תשלום תמורה למי שאינו עומד בתנאי הסף, עבור התחייבות לעבודה בקבלנות משנה? נותרנו עם אמירות ברורות מזמן אמת, שאינן מעוררות כל ספק, שמה שסוכם מלכתחילה – תיאום המכרז ותשלום דמי אי תחרות למי שעשוי (או עלול) להוות תחרות – הוא גם מה שהיה בדיעבד.

218. אם בכך לא די, הרי שככל שניתן, ולא ניתן, לקבל את אחת מטענותיו של ארז לפשר אמרותיו בשיחות עם רונו, יוני וזוהר, הרי שדבריו לירון, בשיחה בה הביע האחרון דאגה שגדליה יסגיר את עובדת התיאום כמעשה נקמה בוורד בר (ת/300), שיחה 4811/143, עמ' 535), ולפיהם "הם היו צריכים להיות מספיק חכמים כדי לעשות את ההסכם הזה למשהו אחר, כאילו כביכול חוזה של עבודה..." אינם יכולים להיות מוסברים בהתרברבות או בשעה מאוחרת או בשינוי הנסיבות עם השתנות העתים, שכן המדובר בשיחה שהתקיימה לאחר הגשת ההצעות. בבית המשפט התבקש ארז להציע הסבר לדברים אלה, המלמדים על מודעות ברורה לכך שההסכם האמתי היה קרטל ולא חוזה עבודה ותשובתו מאלפת: "טעיתי בתשובה שנתתי לו. ירון התייעץ אתי תוך כדי לחץ, אני עניתי לו, אני לא יודע תוך איזה מצב עניתי, עניתי לו את מה שעניתי לו, זה טעות, זה לא נכון מה שעניתי לו. בדיעבד ... אני עניתי לו מה שנקרא ביד חופשית מהבטן בשלום. טעיתי" (עמ' 3608-3609). המסקנה מתבקשת מאליה. לא יעלה על הדעת שארז "טעה" תמיד בכיוון אחד: שההסכמים עם גדליה ועם גיל היו הסכמי אי תחרות בלתי חוקיים. התבטאויותיו האוטנטיות, החוזרות ונשנות בזמן אמת, מלמדות כי ארז תאר את הדברים כהווייתם, וכשל בניסיונו ליתן להם הסבר אחר בבית המשפט. "הטעות" היא אחת – דיבור חופשי בטלפון על מה שהיה באמת, מבלי להביא בחשבון את האפשרות של האזנת סתר.

219. ועוד דוגמא. ארז הודה בבית המשפט, כי את ההצעה של מנהרת אשקלון מילא הוא עצמו, בבית זית. זאת, בניגוד לעמדתו בחקירה ברשות (ת/72), שכפי שראינו לעיל, במהלכה הכחיש כי הוא זה שמילא את ההצעה, גם לאחר שהציגו לו אותה. ארז התבקש על ידי באת כוחו להסביר את תשובתו ברשות ואלה דבריו: "עוד הפעם, זה מאותם נקודות שאני לא זיהיתי את הכתב. לא רציתי לקחת אחריות על הדברים שאני לא יודע במאה אחוז. זה היה חלק מהנקודות של הדווקא שהתחלתי דווקא עם החוקרים שהם שיחקו אתי פינג פונג. גם

אני שיחקתי איתו. יכול להיות שזה... אני לא זוכר מה בדיוק היה באותה נקודה. היה לי הרבה חקירות אז זה היה מתיש. אני מניח שזה שאני לא זיהיתי את הכתב ובזה הוצאתי את עצמי אמרתי שאני לא בטוח. עד שאני אהיה בטוח במאה אחוז אחר כך נחליט" (עמ' 3479). על כך יש לומר שניים: ראשית, החקירה האמורה התנהלה ב-2.2.2011, היינו כחודש וחצי לאחר שארז שוחרר מן המעצר. היה לו זמן רב לחשוב על מעשיו ועל דבריו, והוא בוודאי לא היה מותש מרוב חקירות, שכן החקירה הקודמת (ת/71) התקיימה חודש קודם לכן. שנית, השאלה כלל אינה עניין של חוסר בטחון בזיהוי הכתב. מלבד זאת שאני מתקשה להאמין שארז לא זיהה את כתב ידו, הרי שהוא בוודאי זכר שהוא זה שמילא את המעטפה בבית זית, כפי שזכר זאת היטב חמש שנים לאחר מכן, כשהבין כי לא יוכל להתנער מכך.

220. בבית המשפט הודה ארז, בניגוד לדבריו ברשות (ת/69, ש' 188), כי הראה לגדליה את ההצעה של ברזילאי, שלטענתו הוגשה כהצעה תחרותית. לדבריו עשה זאת משום שגדליה לחץ עליו לראות אותה, ומשום שגדליה ממילא לא התמודד. אלא שאז התבקש להסביר את הקושי הנעוץ בכך שגדליה הלך יחד עם ירון וירון הלך עם ורד בר, רוצה לומר, הוא חשף לכאורה הצעה תחרותית בפני מתחרה (או בעל דברו של מתחרה), והכל עוד בטרם הוגשו ההצעות למכרז. משמע, שגדליה עוד יכול היה לגרום לכך שהצעתה של ורד בר תתקן על מנת לגבור על התחרות הצפויה מצדה של מנהרת אשקלון. תגובתו של ארז לתהייה זו הייתה טיפוסית: "אמרתי את זה בתחילת הדברים שלי בחקירה הראשית שעשיתי טעות, אני מודה בטעות שעשיתי. לא הייתי צריך להראות לו, לא יודע להסביר לך אם זה היה מפחד, מרצון לרצות, מרצון לטיפשות, אני לא יודע למה. הראיתי לו. רמי אמר לי במפורש שומעים את זה, אף אחד לא רואה את המעטפה. טעיתי, טעיתי באמון מול רמי, טעיתי ביושר העצמי שלי, טעיתי" (עמ' 3631).

ארז לא טעה. התנהגותו מעידה על כך שהוא ידע ידוע היטב, כי הצעתה של מנהרת אשקלון אינה הצעה תחרותית ומשכך אין מניעה להראותה למתחרה כביכול. התנהגותו משתלבת באמרותיו ובאמרות אחרים מזמן אמת. הוא לא פחד מגדליה, לא הייתה לו כל סיבה לרצות אותו, הוא כלל אינו טיפש, והוא לא היה מעלה בדעתו לבגוד באמונו של ברזילאי ולהראות למתחרה את הצעתו ולגרום לו בכך להפסיד במכרז.

לא נותר, אפוא, ספק, כי ארז היה גורם דומיננטי עד מאוד בגיבוש ההסדר הכובל במכרז ירושלים 2010. מעשיו נעשו מתוך מודעות מוחלטת, וללא כל לחץ חיצוני.

221. ברזילאי לא היה מעורב במהלכים לגיבוש ההסכם עם גדליה (הגם שהיה מודע למתרחש) ולפיכך הדיון בעניינו נעשה בנפרד. גרסתו היא שהחברה שבבעלותו ניגשה למכרז על מנת להתחרות ולזכות בו. בתקופה הרלוונטית הייתה מנהרת אשקלון אחת מקבלני הגיזום הגדולים והמנוסים בארץ, אלא שתנאי הסף שנדרשו במכרז היו מיוחדים וחסרי תקדים. לפיכך, על מנת לעמוד בדרישות, חבר לארז מיארה, ששימש גם כנציגו הרשמי במכרז וכך גם נרשם בסיור הקבלנים, ואף פעל לצירוף קבלני משנה נוספים שיבצעו את העבודה לאחר הזכייה. במיוחד פנה לירון, שהיה לו יתרון יחסי רב בהיותו בעל ניסיון בביצוע העבודות במחוז ירושלים בשנים שקדמו למכרז. יתרה מזאת, הוא פנה לירון שהיה גם חבר, על מנת לסייע לו במצבו הכלכלי הקשה, עובדה שלא הייתה בבחינת סוד (עמ' 3730). לטענתו, גרסתו – הן במהלך החקירה והן בבית המשפט – נתמכת בהאזנות סתר המלמדות על תום ליבו; בעדויות של גדליה ושל זוהר לפיהן לא היה להם קשר עמו ביחס למכרז הנדון; בעדותו של ירון לפיה מנהרת אשקלון ורמי ברזילאי לא היו חלק מן ההסדר שעשה עם גדליה (עמ' 2809); ובעדותו של ארז לפיה הוא לא ידע על המהות האמתית של הפגישות והשיחות עובר להגשת ההצעות למכרז (עמ' 3531).

עוד טען, כי לא היה לו כל אינטרס במתן גיבוי לירון בירושלים. בהקשר זה עמד עו"ד ממון בסיכומיו על כך שטענת המאשימה, ולפיה האינטרס של ברזילאי היה "שקט" בתל-אביב, אינה מתיישבת עם העובדה שמכרז תל אביב נערך זמן קצר קודם למכרז הנדון ואילו המכרז הבא צפוי היה לצאת רק בעוד חודשים רבים. בנוסף, ירון עצמו העיד כי אין לו עניין במכרזים אורבניים כך שלא היה חשש שייגש למכרז תל-אביב, מכרז שמעולם לא ניגש אליו קודם לכן. עובדה נוספת עליה עמד עו"ד ממון היא שברזילאי לא קיבל מירון כל תמורה עבור הגשת הצעת הגיבוי, בעוד שזוהר קיבל ממנו 10,000 ₪. ללמדך שרק הצעתו של זוהר, אם בכלל, הייתה הצעת גיבוי. יתרה מכך, גדליה אמור היה לזכות בסכומים של מאות אלפי שקלים בשנה תמורת אי התחרות, מה שאין כן לגבי רמי ברזילאי, עובדה נוספת התומכת בגרסתו לפיה הצעתו הייתה הצעה אמתית.

נפנה עתה לבחינת הראיות ולהערכת גרסתו של רמי ברזילאי על יסודן.

222. עמדנו לעיל על כך שבמהלך הפגישה בבית זית עסקו ארז וירון במילוי הצעתה של מנהרת אשקלון למכרז (ת/360); כי ההצעה מולאה בכתב ידו של ארז; כי המחירים המפורטים בה זהים לאלה שפורטו על גבי ת/481, המסמך שנתפס ביום פתיחת החקירה

הגלויה במכוניתו של אסא; וכי מהשיחה המכונה "שיחת המירס" עולה כי בעת שהתנהלה, המעטפה של מנהרת אשקלון לא הייתה בידי ארז (שנרשם בסיוור הקבלנים כנציגה של מנהרת אשקלון). מאחר שברזילאי לא היה בפגישה בבית זית, נעלה מכל ספק כי המעטפה הגיעה בדרך אחרת – שאינה יכולה להיות לגיטימית. כפי שנראה להלן, הראיות מצביעות על כך שהמעטפה הגיעה לפגישה בידיו של ירון.

כאמור, בחקירתו ברשות הודה ירון כי הגיע לסיכום עם ברזילאי ולפיו תגיש מנהרת אשקלון הצעת גיבוי במכרז הנדון. אלה דבריו:

"גדי: ... מי החזיק את המעטפה של רמי ברזילאי

ירון: מי הגיש אותה?

גדי: מי הביא אותה לשמה?

ירון: אני לא זוכר, אני אומר לכם ... אין לי בעיה להגיד אבל אני לא זוכר. אני לא רוצה להגיד משהו שיטעה אתכם

...

גדי: בא נגיד ככה, המעטפה של רמי ברזילאי הייתה שמה?

ירון: אני חושב שכן, הייתה צריכה להיות שם, כן

...

גדי: בא נדבר למה. למה היו את המעטפות של רמי ברזילאי וזהר כץ?

ירון: כי הם היו אמורות להיות גיבוי להצעה שאני הייתי אמור להגיש

...

ירון: כלומר להיות, לתת, אי אפשר להגיש הצעה אחת למכרז כזה. צריך שיהיו לפחות שתיים, שלוש ... הצעות

גדי: אז אתה סגרת איתם שהם יגישו הצעות גיבוי?

ירון: כן

גדי: מה הם קיבלו בתמורה?

ירון: שום דבר

גדי: למה להם להסכים? אני אומר את זה מעבר לזה גם יש עלויות שמה

...

ירון: לא, בעיקרון, בעיקרון. אני, אני הייתי עובד רק באזור ירושלים וזה לא ש, זה לא שאני היוויתי איזשהו איום על אחרים או היוו לגבי איום, אבל אני לא, לא מצאתי לנכון ללכת ולעבוד במקומות אחרים והם לא מצאו לנכון לבוא ולעבוד בירושלים ...

דוד: אני אעזור לך פה בגיבוי ואתה תיתן לי שקט שם?

ירון: זה לא לתת, זה באמת חשוב שתבינו את הסמנטיקה כי זה, אני לא, אני לא עניין אותי העבודה של אף אחד מהם באיזשהו מקום אני חושב

גם לא עניין אותם בעצם העבודה שלי באיזשהו מקום. אני [מל"ב] כמה שזה יראה לכם מוזר מין כזה משהו, הם אומרים שאין לי חברים, אז בסדר. אבל יש לי גם חברים לא התחום של הזה. ... לא הסתכלתי מה הם עושים, מה העבודה שלהם, מה ההיקפים שלהם. אני רציתי ש, לעבוד בירושלים. זה לא שלא הבנתי ואמרתי שמע אני אעשה לך ככה תעשה. היה המילה זה גיבוי זה המילה, גיבוי לא

...

בא, בא הנחה של קבלנים בדברים כאלה היא שהוא יש לו פרנסה, אז הוא לא יבוא ל, לזה. לי יש את הפרנסה ... הרי אם אני או הוא או אני יאבד את המקום שנותן לי את התקורה של האנשים שלי אז אני חייב למצוא עבודה, אז אני אלך למקום אחר ... ואז זה יכול להפריע לו

...גדי: אז יש לו אינטרס בעצם לדאוג שאתה תזכה בירושלים? כן נכון

ירון: נכון" (ת/19, עמ' 11-12).

עמדנו לעיל על כך שירון הסביר לחוקרו את דברי ברזילאי אליו לאחר סיור הקבלנים הראשון, ולפיהם "המעטפה שלי אצלי", שהדברים נאמרו "מהסיבה של התיאום והגיבוי".

ועוד ראינו, כי בחקירתו בבית המשפט חזר בו ירון מן הגרסה המפלילה את ברזילאי, תוך שהוא מודה כי עשה שימוש בהצעתה של מנהרת אשקלון כהצעת גיבוי, אולם שלא בידעיתו (עמ' 2624 ; עמ' 2887-2888).

223. כבר קבעתי, כי אני מעדיפה ללא היסוס את גרסתו המפלילה של ירון בחקירתו על פני עדותו בבית המשפט. לירון לא היה כל מניע להפליל את ברזילאי על לא עוול בכפו, וניתן להתרשם כי דבריו בעת החקירה קולחים, בהירים, ונמסרים ללא לחץ. גרסתו בחקירה נתמכת בראיות מוצקות, העונות על הדרישה ל"דבר מה נוסף" לפי [סעיף 10א לפקודת הראיות](#) והעולות כדי סיוע. לראיות אלה אדרש להלן.

224. אתייחס תחילה לגרסאותיו של ברזילאי. אקדים ואומר, כי התרשמותי מהודעותיו ברשות ומעדותו בבית המשפט, שלא ניתן לייחס להן מהימנות כלשהי. כפי שיפורט במקומות המתאימים (בין בדיון באישום הנדון, בין בדיון באישומים האחרים המיוחסים לו), ברזילאי ניסה ליצור רושם כאילו הוא עסוק עד כדי כך, שאינו שם לב לדברים הנאמרים לו ואינו מתעמק בהם; כי הוא עושה "צחוקים" עם מי שהוא מדבר בטלפון ועל כן אין לייחס לדבריו (המפלילים) כל משמעות רצינית; כי את דבריו ברשות יש לייחס למצבו הנפשי הקשה בעת החקירה, כשלטענתו היה "בבלקאוט אדיר", לא ישן בלילה, לא אכל, "ננעל" ולא יכול היה להשיב לחוקרו תשובות ענייניות (עמ' 3792-3793). דברים אלה לא עוררו בי אמון. ברזילאי הוא איש עסקים רציני. בחברה שבבעלותו 108 עובדים, ולדבריו הוא אדם ריכוזי, הלוקח על

עצמו הכל (עמ' 3685). אדם כזה אינו מתעלם ממה שנאמר לו או משיב "אותה תשובה לשלוש שאלות" (עמ' 3696), כפי שאינו עושה "צחוקים" בשיחותיו. ההתרשמות מן המעקב אחר התמלילים של השיחות המואזנות מלמד כי הוא שולט היטב בפיו ומגיב באופן ענייני ומחושב למה שנאמר לו.

אשר לטענה בנוגע למצבו הנפשי בעת החקירה, עיון בהודעותיו מלמד ההיפך ממה שתואר על ידו. אין המדובר באדם המתייחס לשאלות שנשאל כשהוא מצוי ב"בלקאאוט", אלא במי שמנסה להיחלץ, בהסברים שאינם הסברים, משיחות מפלילות רבות. אביא במקום זה דוגמא אחת, אופיינית עד מאוד, לסוג התשובות שנתן לשאלות החוקרים. בת/85 (שנגבתה בעודו נתון במעצר), טען כי קבלנים אינם מדברים על מחירים לפני הגשת ההצעות למכרז אלא מפריחים שמועות לאוויר, כ"אסטרטגיה" (ש' 78-79). בהמשך, כשנתבקש לתת דוגמא למקרה בו "זרק" סתם מחיר כלשהו, תשובתו הייתה "אין לי דבר כזה. זה כל יום. אני כל יום פולט שטויות" (ש' 101), או "אני לפעמים מדבר בטלפונים שטויות" (ש' 118). זאת ועוד. ברזילאי שוחרר מן המעצר כעבור שלושה ימים (עמ' 3741), אולם חקירתו התמשכה על פני שבועות רבים לאחר מכן. על אף טענתו לפיה החל להיפתח ולהיזכר בדברים ככל שחלף ההלם מן המעצר (עמ' 3743), לא מצאתי כי ניתן להבחין בשינוי בהתנהלותו גם בחקירות המאוחרות. כך לדוגמא, בהודעה ת/89, שנגבתה ממנו כשבועיים לאחר שחרורו מן המעצר, כשנשאל על קטע מתמליל השיחה של פגישת מסובים (העוסקת בחמשת מכרזי הדרום), ובו נשמע אומר "מה שאומר ארז הפסדת את רמלה, ניתן לך במקום אחר חלק בבאר שבע או באשדוד" (בלוויית הערה כי הקטע המצוטט הושמע לאוזניו של רמי שלוש פעמים), תגובתו הייתה: "שמעתי. לא זיהיתי את עצמי. זה דברים בטלים. הבן אדם ניסה לשדל ולהוציא דברים ולא נפגשתי עם אף אחד אחרי זה. גדליה בא במטרה מסוימת ואני מצד שני באתי להעביר את הזמן ולברוח משם ללא שום כוונה. זה רק דיבורים. אני באמת לא זוכר אותם" (שם, ש' 612-618). וכך, למשל, בת/91, בתגובה לשיחה מואזנת שהושמעה לו, אמר לחוקר "אני סומך עליך שאתה אומר שזה הקול שלי" (ש' 61); לשאלה מדוע הוא מספר באותה שיחה לירון כי נפגש עם ארז ומוקה ותשובתו "זה שליפת דברים תוך כדי נסיעה" (ש' 73) ועוד כיוצא באלה דוגמאות.

225. ברזילאי טען בחקירתו ברשות, כי החליט להשתתף במכרז ירושלים 2010 ולהתחרות מתוך רצון לזכות (ת/91, ש' 227-228; ת/92, ש' 45), ועוד טען כי הבטיח לירון להעסיקו כקבלן משנה אצלו אם יזכה במכרז. הבטחה זוהי הבטיח גם לארז, שכן המדובר במחוז גדול ולשם ביצוע העבודות יש צורך בשניים-שלושה קבלנים לפחות (ת/91, ש' 562; ת/92, ש' 59-58; ת/94, ש' 827).

בחקירתו הראשית בבית המשפט העיד, כי ב-2010 הייתה ירידה בהיקפי העבודות של החברה וכשמכרז ירושלים התפרסם "זה נפל לי כפרי שכדאי לקטוף אותו, רציתי להשתתף ולזכות כשהבנתי מירון שהוא בקשיים והוא עצמו כנראה לא משתתף בכלל, לא יכול ולא רוצה להשתתף וידעתי שוורד בר זכו ב-2007, בהזדמנות לבוא להתחרות לזכות באזור זה, דיברתי עם ארז, ארז באותה תקופה היה בפשיטת רגל, הוא לא עמד בתנאי סף, חשבתי שזה יהיה טוב מבחינתי ומבחינת החברה לקחת עוד נתח ומקום שיוכלו לעבוד בהם, גם ארז מצד אחד וגם ירון בלווה ביערות, לזכות באזור זה להתמודד ולזכות". לפיכך הגיע לסיור הקבלנים הראשון ופגש שם את ארז. הוא עצמו היה "לחוץ", כהרגלו, וכשאמורים היו לצאת לשטח, במסגרת הסיור, העדיף שלא לצאת. ארז הציע לו שאשתו (של ארז) שנכחה אף היא בסיור, תירשם כנציגת מנהרת אשקלון וכך היה. בסיור השני ארז כבר ייצג אותו. הרעיון עלה מיוזמתו של ארז. בכל הנוגע להתנהלות מול ירון "ירון כשידע שאני רוצה לזכות במכרז, פנה אלי ואמר לי שהוא רוצה להגיע לאשקלון. אכן הגיע לקינמון, לקונדיטוריה, אמר לי שמע אם אתה הולך לזכות אני מחפש עבודה לעובדים שלי, אני לא הולך להשתתף במכרז, יש לי צוותים פנויים, אמרתי לו אין לי בעיה, מבחינתי זה מצוין" (עמ' 3730).

226. הטענה העולה מן הגרסאות הללו, הן בחקירה ברשות והן בעדות הראשית, כי ברזילאי רצה לזכות במכרז, במיוחד על רקע העובדה שהייתה ירידה בהיקף הפעילות של החברה שבבעלותו. לא זו התמונה המצטיירת מן החקירה הנגדית. מתשובותיו לב"כ המאשימה עולה מניע אחר, מניע "פילנתרופי", של רצון לסייע לירון (וגם לארז): "כיוון שאני ידעתי שבשלוש השנים האחרונות הוא לא זכה ומי שזכה זה היה ורד בר וההתמודדות היא בעצם מול ורד בר בגלל המצב הקשה של ירון בלווא לקחתי לעצמי את המטרה להיות קבלן ראשי והם יעבדו דרכי, זה העזרה" (עמ' 3791). תשובה זו באה לאחר שהושמעה לו שיחה בינו לבין יהודה קסנטיני (קרוב משפחה שלו), במהלכה הוא נשמע אומר "כן, בסדר אני גם באתי בשבילו, לא באתי בשבילי ... כן, נעזור לו, מגיע לו" (ת/300, שיחה 294/137, עמ' 130). המניע הפילנתרופי הוא, אם כן, ההסבר, שביקש לתת בבית המשפט לדברים הללו. אלא שהסבר זה אינו מתיישב עם האופן בו ביקש להתמודד עם שיחה זו בחקירתו ברשות, משהוצגה לו במהלך גביית הודעתו ת/85. להלן הדו-שיח בינו לבין החוקר:

"שאלה: אני משמיע לך קטע נוסף מאותה שיחה... אתה אומר 'אני באתי גם בשבילו, לא באתי בשבילי'. מי זה בשבילו?"

תשובה: בשבילו, בשביל אלוהים. אתה לא צריך להתייחס ברצינות לשיחות הטלפון שלי

שאלה: מה הכוונה של יהודה שאומר לך 'העיקר בשביל לתת להוא'

תשובה: אתה מכניס אותי לראש של יהודה?

שאלה: הוא דיבר אתך

תשובה: זה סתם שטויות

שאלה: מי זה ההוא שייקח כל שנה?

תשובה: לא יודע. לא מכיר דבר כזה.

שאלה" אתה אומר נעזור לו, מגיע לו, מי זה לו?

תשובה: אני עוזר לכולם

שאלה: ובמקרה של השיחה הספציפית הזאת למי רצית לעזור?

תשובה: אני לא יודע" (שם, ש' 176-190).

בהמשך אותה הודעה, לשאלה חוזרת של החוקר מדוע אמר ליהודה "באתי בשבילו לא באתי בשבילי" השיב "זה חלק מהצחוקים. אני צוחק עם כולם. זה צורת הדיבור שלי בטלפון" (שם, ש' 203-204).

227. הנה לפנינו שתי גרסאות בכל הנוגע למניע של ברזילאי להגיש הצעה למכרז הנדון: האחת – הרצון לזכות בו, על רקע הירידה בהיקפי העבודות של החברה; השנייה, שהושמעה לראשונה בבית המשפט – הרצון לסייע לחבר בצרה, שיועסק על ידו ככל שיזכה במכרז. ואילו ברשות, מקום שאך טבעי היה ליתן את הגרסה השנייה לו אמת יסודה, ולהסביר באמצעותה את השיחה המובאת לעיל (הסבר שצף לראשונה בבית המשפט), באה הטענה שהמדובר בשטויות, שהוא עוזר לכולם ושלא ניתן להתייחס ברצינות לשיחות הטלפון שלו, שהן חלק מהצחוקים.

ההסבר הנועץ ברצון לסייע לירון במצוקתו נסתר גם בכך, שברזילאי הודה מפורשות כי היה מודע לכך שאם ורד בר תזכה במכרז ירון יעבוד עמה (עמ' 3795-3796). ואם כך, מדוע טרח בכלל לגשת למכרז? והלא בשיחה בינו לבין ארז (ת/300, שיחה 7889/143, עמ' 847) נשמע ארז אומר לו "הם חייבים לנו הרבה, רק שתדע לך. אנחנו פירפרנו בשבילם". ברזילאי אישר בחקירתו הנגדית ש"לפרפר זה דברים שאת לוקחת למכרז, את הולכת להחתיים עורך דין, הולכת להחתיים רואה חשבון, הולכת לבנק להתחיל להזמין ערבות בנקאית ואת צריכה לעשות עליה הגהה וכל ההגהה הזאת לוקחת יומיים-שלושה ולאשר את הכספים, זה הפרפור" (עמ' 3806). לדבריו, את כל זה עשה כדי לתת לירון עבודה, "לא מעבר לזה" (עמ' 3807). אלא שכאמור, גישה פילנטרופית זו אינה מתיישבת עם המודעות לכך שירון יעבוד עם ורד בר ככל שזו תזכה במכרז.

228. תהייה נוספת העולה מגרסאותיו של ברזילאי עניינה בשאלה מי מלא את הצעתה של מנהרת אשקלון. בהודעתו ת/91 אלה היו חילופי הדברים בינו לבין החוקר:

"שאלה: נתת את מעטפת המכרז של ירושלים למישהו?"

תשובה: נתתי רק להגיש אותה

שאלה: למי?

תשובה: שלחתי מישהו, לא זוכר אם זה הבן שלי או ארז. אני מילאתי, שמת, שמת, שמת את הערבות בפנים

שאלה: נתת את המעטפה לארז?

תשובה: אז כנראה נתתי לארז

שאלה: איפה נתת לו את זה.

תשובה: נפגשנו לדעתי בת"א ...

שאלה: בסוף זה הגיע לארז, אבל נתת את זה לארז?

תשובה: אני חושב ששלחתי את זה עם שליח. אם אני זוכר נכון שלחתי את זה עם ארז ...

...

שאלה: מי מילא את המספרים בהצעה של ירושלים?

תשובה: אני

שאלה: אתה בטוח

תשובה: כן

שאלה: נתת לארז את המעטפה. איך אתה יודע שהוא לא פתח אותה?

תשובה: זה לאלוהים פתרונים ... אני מאמין באנשים...

...

שאלה: אני משמיע לך שיחה המסומנת 1637/47143 בין גדליה וארז... מה אתה אומר על השיחה הזאת?

תשובה: צריך לשאול אותם

שאלה: ארז אומר בסוף 'המעטפה של רמי אצלי'

תשובה: שמעתי בהקלטה. זה ביום ההגשה של המכרז. אם זה ביום ההגשה יכול להיות שהמעטפה הייתה אצלו כי שלחתי את המעטפה אתו. אם זה לפני יום ההגשה, לא יכול להיות שהמעטפה הייתה אצלו. אם זה באותו יום של ההגשה, אז שעה שעתיים לפני ההגשה נתתי את המעטפה לארז" (שם, ש' 246-300).

בהודעה הבאה (ת/92), הוצגה לו ההצעה של מנהרת אשקלון והוא טען כי אינו מזהה את כתב היד (ש' 565-576). ולבסוף, בהודעה שלאחריה (ת/93), נתבקש להסביר כיצד זה שכתב יד שאינו שלו נמצא על הצעת המחיר של מנהרת אשקלון ותשובתו הייתה "אני צריך לבדוק עם כתב היד של הפקידות שלי. אולי זה כתב היד שלהם. אתה אומר שזה כתב היד של ארז, אני לא יודע. אני נתתי לארז מעטפה סגורה עם ההצעה של מנהרת... יכול להיות שהפקידה שלי מילאה את ההצעה עבורי" (ש' 510-516). בהמשך, לאחר שהושמע לו חלק

מהקלטת הפגישה בבית זית (ת/359א), ובפרט המשפט "ארז עכשיו ממלא את המעטפה של רמי", תגובתו הייתה שצריך לשאול "אותם", שמדברים בשמו "יותר מדי". הוא הוסיף והכחיש במפגיע את המשפט המצוטט, ולהערת החוקר שזה מוכרח להיות נכון שכן כתב היד אינו שלו ואינו של המזכירה שלו אלא של ארז השיב: **"אני רוצה לבדוק אם זה כתב היד של המזכירה"** (ש' 545-557).

הנה כי כן, כבר ברשות ידעה גרסתו של ברזילאי תהפוכות בסוגיה מי מילא את הצעת מנהרת אשקלון. מוודאות מוחלטת שההצעה מולאה על ידו (בטרם הוצגה לו ההצעה), וודאות מוחלטת שהיא נמסרה סגורה, לידי ארז, שעה שעתיים לפני המועד האחרון להגשתה (קרי, לכל המאוחר ב-8.7.2010, בשעה 11:00); לאפשרות שיכול להיות שאחת הפקידות מילאה את ההצעה עבורו, תוך עמידה על גרסתו לפיה המעטפה נמסרה סגורה ומלאה לידיו של ארז.

229. בבית המשפט, לאחר שהבין כי לא יוכל לעמוד על גרסתו ולפיה מסר לידיו של ארז מעטפה מלאה וסגורה, הרי שכבר בחקירה ראשית, משהתבקש להגיב על כך שארז מילא את המחירים בהצעתה של מנהרת אשקלון טען: **"בגדול ארז ייצג אותי הייתה הסיבה שרשם. בחקירות התבלבלתי"** (עמ' 3732). ואילו בחקירה הנגדית, כשהוצג לו כי תשובותיו ברשות היו חד משמעיות ולא ניכר בהן כל בלבול טען, כי **"זה עוד לפני ששמו את האזיקים. עוד לפני כל האנטי שנכנסתי אליו וכל הבלקאאוט שתפס אותי, הייתי בטוח בעצמי שאני עושה הכל מבחינת המחיר. פה נפלתי, לא יודע איך. לימים הבנתי שהכנסתי סוס טרויאני. זה המקרה היחיד"** (עמ' 3756). הסבר אין פה. ואדגיש כי גם לשיטתו, כשהשיב בנחרצות כי הוא זה שמילא את ההצעה ומסרה, כשהיא סגורה, לידיו של ארז, היה זה בטרם נכנס ל"בלקאאוט". לא ניתן על ידו כל הסבר מדוע התבלבל, ונזכיר כי החקירה התנהלה רק חודשים ספורים לאחר מעשה. יתרה מזאת, כשהוצג לו, במהלך החקירה, שכתב היד אינו שלו, וכשהוצגה לו קלטת הפגישה בבית זית ממנה עולה מפורשות שארז עוסק, ביחד עם ירון, במילוי ההצעה של מנהרת אשקלון, היה מצופה שייזכר במה שנזכר למעלה מחמש שנים לאחר מכן, בבית המשפט. מעבר לכך שההודעות הנזכרות נגבו ממנו שבועות לאחר ששוחרר ולאחר שנועץ בעורך דין יותר מפעם אחת, הרי שהשמעת השיחה בבית זית אמורה הייתה, ללא ספק, לרענן את זכרונו וליישר את ה"בלבול". תחת זאת, המשיך להכחיש, במפגיע, שארז החזיק בידיו הצעה ריקה של מנהרת אשקלון אותה מילא רק במהלך הפגישה בבית זית, ונותר דבק בגרסתו שייתכן שהמזכירה היא שמילאה את המחירים. הנה כי כן, בלבול אין כאן. ניסיון בלתי מוצלח להתמודד עם הראיות שהוצגו לפניו במהלך החקירה – יש ויש. התאמת הגרסה לראיות שנחשפו עם הגשת כתב האישום, כשאינו מנוס מכך – הוא ההסבר להשתנותה.

בבית המשפט אף הועלתה על ידו גרסה שלישית, לאחר שהתקשה לדבוק בגרסה לפיה מסר לארז מעטפה סגורה. לפי גרסה חדשה זו "יכולה להיות עוד אפשרות שארז קיבל שתי מעטפות, קיבל את המעטפה הראשונה כנראה שראה את המחירים שלי, אחרי זה מילא לעצמו את המעטפה השנייה" (עמ' 3781) וכך "אז אני אומר ביחס למכרז ולכן נתתי לו את המעטפה ואת, את שתי המעטפות, לא אחת, את שתיהן כשיכול להיות שאת הראשונה אפילו מילאתי ובגלל זה אני הייתי בספק מאוד שמישהו אחר מילא במקומי" (עמ' 3809).

230. מסקנתי היא כי יש בגרסאותיו השונות והמשתנות של ברזילאי בכל הנוגע לנסיבות הגשת ההצעה מטעמו ולמילוי המחירים בה משום חיזוק ניכר לגרסתו המפליגה של ירון. יתרה מכך, עצם העובדה שמעטפת הצעתה של מנהרת אשקלון הגיעה לידי של ארז כשהיא ריקה, יש בה משום ראיה להשתתפותו של ברזילאי בתיאום המכרז. גרסאותיו הכבושות, לפיהן ארז שימש כנציגו ולכן לא הייתה כל בעיה מבחינתו שהוא ימלא את ההצעה, או שארז העתיק מהצעת המחיר למכרז הראשון, שבוטל, אינן מתקבלות על דעתי, ולא רק משום שהמדובר בגרסאות כבושות, שהופיעו לאוויר העולם רק שעה שהבין כי כל גרסה אחרת תתנגש התנגשות חזיתית בראיות החד משמעיות שארז הוא שמילא את ההצעה. אסביר.

הגרסה האחת אינה מתקבלת על דעתי משום שלא ניתן על ידי ברזילאי כל הסבר מדוע הפקיד את שיקול הדעת, לעניין קביעת המחיר, בידי אדם שאינו נמנה עם עובדי החברה, והאמור להיות מועסק על ידו כקבלן משנה (אם יזכה). מניין לארז היכולת להעריך את עלויות החברה ואת מתח הרווחים המתבקש? לא זו אף זו. ברזילאי הקפיד לצייר עצמו (במקומות המתאימים מבחינתו), כמי ששומר את הקלפים צמוד לחזהו, כאדם ריכוזי מאוד. לא ניתן מפיו כל הסבר מדוע במקרה הנדון מצא לנכון לחרוג ממנהגו ולהפקיד את ענייני החברה, במכרז גדול וחשוב (כשלפי אחת משתי גרסאותיו, בזמן הרלוונטי החברה ירדה בהיקפי עבודתה והיה לו אינטרס משמעותי לזכות בו), בידי אדם שאין לו, למעשה, כל מחויבות כלפיה.

הגרסה האחרת אף היא אינה מתקבלת על הדעת. המכרז הראשון, ת/145, שפורסם במחצית יוני 2010, קבע את המועד האחרון להגשת הצעות ל-1.7.2010. אלא שהמכרז בוטל עוד ב-24.6.2010, ופורסם מכרז חדש תחתיו (ת/146). בנסיבות אלה, אין סבירות כלשהי שבארבעה הימים שחלפו בין סיוור הקבלנים הראשון לבין ביטול המכרז מילא ברזילאי את הצעת המחיר, אסף את כל המסמכים הנדרשים והעביר את מעטפת המכרז לידי של ארז, כשהמועד להגשה (על פי המכרז הראשון) היה אמור להיות רק 10 ימים לאחר סיוור

הקבלנים. ודאי וודאי שאין סבירות שכך נהג, משהעיד על עצמו כי "הנוהל שלי להגיש את המעטפה כמה שיותר קרוב לדקה התשעים" (עמ' 3762), או במקום אחר: "אני בפירוש לא ממלא את המכרז עד הדקה התשעים. אף אחד לא צריך לדעת מזה, זה מחיר ברגע שאת פותחת מישהו רואה את זה, אחרים יכולים להגיש מחיר יותר נמוך ולזכות. כשאת רוצה להתמודד ולזכות את שמה שקרוב לזמן האמת" (עמ' 3764). ואם צריך עוד ראייה לכך שהאפשרות שארז פשוט העתיק מן ההצעה הראשונה להצעה השנייה אינה מתקבלת על הדעת, זו תימצא לנו בעדותו של ארז בבית המשפט ולפיה "את הראשונה אני חושב שעוד לא הספקנו אפילו לכתוב אותה, מיד הם הודיע לנו שהעניין התבטל ... אז עוד לא הספיקו למלא. בדרך כלל קבלנים מכינים את הניירות שלהם לקראת ההגשה, את המחיר בדרך כלל ממלאים בחמש דקות אחרונות" (עמ' 3532).

231. נותרנו, אם כך, עם מעטפה ריקה ופתוחה, שהגיעה לידינו של ארז במהלך הפגישה בבית זית, מולאה על ידו ביחד עם ירון, ומבלי שניתן כל הסבר, המתחייב בנסיבות העניין, מצדו של ברזילאי, הכיצד זה לא מילא את המעטפה בעצמו והכיצד זה הגיעה, כשהיא פתוחה, לידינו של ארז, אם כוונתו הייתה להגיש הצעה תחרותית למכרז. ההסבר היחיד הוא שברזילאי נאות, בשלב מסוים, להגיש הצעת גיבוי ועל כן שלח את המעטפה לפגישה בבית זית על מנת שירון ימלא את הצעת המחיר ויבטיח בכך את זכייתה של ורד בר.

232. ראיות מחזקות נוספות לגרסתו המפלילה של ירון, שלא לומר ראיות סיוע, יימצאו לנו בפגישת מסובים, בשיחות מואזנות שונות ובשיחת המירס.

233. תחילה לפגישת מסובים. פגישה זו, עליה נעמוד בהרחבה בדיון באישום שעניינו חמשת מכרזי הדרום, התקיימה, כפי שכבר הוזכר, ב-25.3.2010. תכליתה הייתה "חלוקת" מכרזי הדרום בין הקבלנים הרלוונטיים. אולם המשתתפים חששו מפני "הפרעה" מצד הקבלנים הגדולים. והנה, עם הגיעו של גדליה לפגישה, באיחור, לאחר שזומן אליה על ידי גיל מיארה (עמ' 1 לתמליל הפגישה, ת/א335; עדותו של גיל מיארה, עמ' 1386) פנה אליו ברזילאי בדברים אלה: "תראה, פה פחות או יותר הגיעו להבנה, יש חלוקה, יש פחות או יותר סכומים, לכולם מסתדר, כולם בסדר. מה שנשאר זה להתחיל להוריד את הצפונים ואת קודם כל את הגדולים פה, את ורד בר, את השביל הירוק, את אופיר כהן ואת ירון בלוא" ובהמשך: "הבעיה היחידה שנשארה וזה אני יבטיח לירון בלוא שאנחנו לא מפריעים בירושלים" (ת/א335, עמ' 2). ועוד, לקראת סוף הפגישה: "נבדוק מי עוד קנה, חוץ מאלה שפה, מי עוד קנה. אחרי שיגיד לי מי עוד קנה נלך לשבת עם השביל הירוק ולאופיר

כהן, נגיד להם ככה וככה הגיעו פה להסדר, חבל לכם להפריע, גם לירון אני ילך, אבל ירון אני יגיד לו כולם הסכימו לא להפריע לו... " (שם, עמ' 9).

דברים מפורשים. ברזילאי מתחייב לשוחח עם ירון על מנת שלא "יפריע" במכרזי הדרום מתוך הבנה ש"כולם" התחייבו שלא "להפריע" לו בירושלים. כשהושמעה לו השיחה במהלך חקירתו ברשות, טען כי אינו זוכר שאמר את הדברים האלה (ת/86, ש' 156-206). ממילא לא היה בפיו הסבר למשמעותם.

234. הסבריו המאוחרים לדברים הללו, כפי שניתנו בבית המשפט, לא רק שאינם מעוררים אמון אלא יש בהם כדי לחזק את משמעותם המפלילה, שכן ניכר בעליל שאין בידי הסבר חלופי מתקבל על הדעת למובא לעיל. כך טען, בחקירה ראשית, כי כשלעצמו לא היה לו עניין במכרזי הדרום ולא התכוון לגשת אולם ארז פנה אליו ואמר לו שיש התנהלות בנושא הקמת ארגון של קבלני הגיזום וכי הפגישה במסובים היא הזדמנות טובה להעלות את הנושא. כדרכו, היה לחוץ. הפעם משום שהיה זה סמוך לחג הפסח, בתו סיימה באותו יום קורס צבאי והיה עליו להגיע לטקס הסיום: "תפסו אותי ארז ועופר לוי, אמרו לי להגיד כמה מילים, אמרתי שאין לי זמן, אמרו תרגיע את החבר'ה, אתה נחשב אדם מכובד, אתה הכי ותיק, עליתי, פטפפתי כמה מילים ... זרקתי כל מיני שטויות, ... זה הרוב שטויות ולא אמתי, זה היה לצאת ידי חובה". לטענתו, היה במפגש כמה דקות, בדרכו צפונה לעשות את החג ולטוס לברצלונה במוצאי החג (עמ' 3724-3725).

בחקירה הנגדית, משעומת עם העובדה שהיה בפגישה עד סופה ולא "כמה דקות" טען כי ביקש לברוח מהר מן המקום וכי חשב שישחררו אותו מהר אולם נשאר "עוד כמה דקות" (עמ' 3812). כך גם הבין שעליו לתת הסבר לאמור במפגש וכי הטענה כי המדובר ב"זריקת שטויות" לא תצליח. לפיכך היה מוכן להודות שהתבקש להרגיע את גדליה וכי הדברים שהוא עצמו השמיע במפגש מסובים אינם קשורים בשום אופן להקמת איגוד של קבלני הגיזום. לדבריו, היה מוכן להשמיעם כדי לרצות, כי "אני יודע שהדברים האלה לא יחזיקו מים. המכרזים צריך להגיש אותם בעוד שבועיים וחצי ... את מדברת על דברים היום כשאת צריכה להגיש מכרז בעוד שבועיים. אנשים לא מאמינים אחד לשני, בדקה התשעים שמכניסים מכרז" (עמ' 3813). ולשאלה מפורשת על הדברים שאמר בקשר לירון השיב "כן, אמרתי פה אבל מעבר לזה לא עשיתי עם זה כלום ... זאת דיסאינפורמציה שהכנסתי תוך כדי השיחה ותוך כדי הדברים, זה הכל שקרים, שום דבר פה לא עמד במבחן המציאות. כלום, מבחינת הדיבורים שלי איתם ... אני לא דיברתי בכלל אחרי זה עם אף אחד, לא עם

ירון ולא עם הצפוניים ולא עם הדרומיים ולא עם חברת חשמל. כל מה שהפרחתי פה דברים באוויר זה היו דברים שנאמרו, זה הכל. לא עשיתי איתם כלום" (עמ' 3814).

235. עוד יש לומר, כי ארז, שהעיד לפניו במשפט, נחקר על ידי עו"ד ממון ונתבקש לאשר את גרסתו העתידית של ברזילאי בבית המשפט, היינו שהייתה אליו פנייה "שיגיד כמה מילים לגדליה". ארז השיב כי אינו זוכר, והוסיף "אני לא יודע להגיד לך, יכול להיות שרמי הרגיש שהוא צריך לעזור או משהו, אבל אני לא זוכר, אני לא זוכר את רמי מדבר, אני לא זוכר למה, אולי לא הייתי בפנים ... יש לי לגבי רמי יש לי איזה שהוא blackout מוחלט. אני לא זוכר אותו מדבר..." (עמ' 3523-3524). אישור לגרסתו של ברזילאי אין כאן, ונסוגה לערפל הסמיך והנוח של הבלקאאוט יש כאן.

הנה כי כן, מחוסר זיכרון מוחלט שאמר את שאמר, עבור ל"פטפוט" ול"זריקת שטויות" במהלך נוכחות קצרה במפגש שיש לנצלו לשם קידום הקמת ארגון קבלני גיזום, עד שלבסוף הגענו ל"נשארתי עוד כמה דקות" תוך הסכמה כי במהלך הפגישה לא דיבר כלל על ארגון קבלני גיזום, כי אם, לדבריו, על הרגעתו של גדליה (עמו מעולם לא דיבר על "הסדרים", לטענתו) וזרק דיסאינפורמציה שתכליתה כלל אינה ברורה. נותרנו, אפוא, עם השיחה בפגישת מסובים שההסבר היחיד לה עולה מתוכה ואינו טעון כל פרוש: התחייבות מצדו של ברזילאי להודיע לירון שכל המשתתפים הסכימו שלא יפריעו לו בירושלים (והתחייבות נוספת להורדת "הצפונים" ו"הגדולים" ממכרזי הדרום). התחייבות זו משתלבת היטב באמרותיו של ירון בחקירותיו לפיהם מכרז ירושלים 2010 תואם הן עם זוהר והן עם ברזילאי.

236. נפנה עתה לשיחות מואזנות שונות בתקופה שבין פרסום המכרז ועד להגשתו.

מספר ימים לפני סיום הקבלנים הראשון, ב-16.6.2010, שוחח ברזילאי עם ירון (ת/300, שיחה 700/141, עמ' 90) ושאל אותו: "בגדול, בגדול מה אתה רוצה? שנופיע בסיור או אתה לא רוצה שנופיע בסיור?". כמו במקרים רבים אחרים, מפלטו הראשון של ברזילאי ממוצא פיו הטעון הסבר הוא "אני לפעמים מדבר בטלפונים שטויות" ו-"יכול להיות שזה שיחת חולין. זה שום דבר" (ת/85, ש' 115-122). במקום אחר חזרו החוקרים ובקשו הסבר מדוע שאל את ירון אם להופיע בסיור, ותשובתו הייתה "לפעמים זה טקטיקה, לפעמים זה אפשרות לגשש אם שווה לי ללכת ולזכות". אלא שהחוקרים, שלא במפתיע, לא הסתפקו בתשובה בלתי עניינית זו והעמידו אותו על כך שבשיחה הוא נשמע שואל את ירון מה הוא

רוצה (להבדיל מ"טקטיקה" או שיחת גישוש על מנת לראות אם שווה לו להתחרות) ותשובתו הייתה "השאלה יוצאת כשאלה, אבל מבחינתי בשורה התחתונה אני זה שמחליט מה לעשות" (ת/91, ש' 79-84).

בבית המשפט התקשה להסביר מדוע היה עליו להתייעץ עם ירון בשאלה אם להופיע לסיור אם לאו. תשובתו הייתה "לי היה אכפת שירון יעבוד. כששאלתי אם אני פיזית צריך להיות בסיור עצמו. בגדול ידענו את המצב הקשה שלו. אני חשבתי שזה הזדמנות לזכות בירושלים וירון יעבוד דרכי. למחרת אני לא נשארתי יותר משעתיים. כל הכוונה כדי שאני אזכה והוא יעבוד קבלן משנה". גם לאחר שנשאל על ידי מדוע התעניין ברצונו של ירון בכל הנוגע להופעתו בסיור הקבלנים התקבלה תשובה מתחמקת: "מי שמחליט בסופו של דבר זה אני. לאחר מכן עזבתי, השארתי נציגה והמשכתי" (עמ' 3784-3783).

237. לטענת עו"ד ממון בסיכומיו, השיחה לעיל מהווה ראיה להתלבטות של ברזילאי אם להגיע או לא להגיע לסיור, אותה יש לקרוא על רקע ניסיונו להסוות את שיתוף הפעולה בין מנהרת אשקלון לבין ארז. עו"ד ממון מפנה לשיחה בין ברזילאי לבין ארז מ-24.6.2010 (ת/300, שיחה 632/137, עמ' 298), במהלכה נשמע ארז אומר לו: "...אני אהיה נציג שלך ככה אף אחד לא יידע מה מו מי", וכשברזילאי מסכים לכך מוסיף ארז: "כי האלה מיבנה התקשרו וזה וזה ככה שאני אערבב אותם גם קצת". ועוד הוא מפנה להודעתו של ברזילאי, ת/91, כשבתגובה להשמעת שיחה זו טען כי "זו הייתה טקטיקה שלי כדי שלא ידעו שאני הולך להשתתף ואגיש ואולי אזכה" (ש' 434-436).

238. אין בידי לקבל טענה זו. ראשית, היא אינה מתיישבת עם דברים שהשמיע ברזילאי לארז לפני הציטוט המובא: "... אתה לא קנית אל תבוא", ובתגובה אמר לו ארז "לא, אני אלך נציג שלך". כלומר, ברזילאי לא ביקש כלל את הופעתו של ארז כנציגו (המוסווה) בסיור הקבלנים וסבר כי מאחר שלא קנה (מעטפה) אין מקום שיבוא. שנית, היא אינה מתיישבת עם העובדה, שביחס להמשך דבריו של ארז לגבי "אלה מיבנה" אותם יש "לערבב", טען באותה הודעה כי אינו יודע למה הכוונה – תשובה שאינה סבירה כלל ועיקר, הן משום שארז משמיע את הדברים, המעורפלים בכוונת מכוון, למי שיכול להבינם, ותגובתו אליהם היא "טוב בסדר" – תגובה תמוהה למי שלא הבין מה אומרים לו. המסקנה היא שברזילאי לא רצה להתמודד עם המשפט האמור בשל משמעותו, המעידה על שיחות בלתי כשרות עם קבלנים אחרים. ושלישית, היא אינה מתיישבת עם הסבריו של ברזילאי עצמו לשיחת "ההיוועצות" שלו עם ירון, לא ברשות ("שטויות" שהוא נוהג לפלוט בשיחות טלפון, "שיחת חולין" חסרת משמעות) ולא בבית המשפט (הכוונה אם עליו להיות נוכח פיזית ועובדה

שהתייצב לסיור ורק בעת היציאה לשטח אשתו של ארז החליפה אותו – ככל שדברים אלה מהווים הסבר). לא באה בפיו כל טענה לפיה ההתלבטות היא אם להסוות את הקשר בינו לבין ארז במגמה להטעות מתחרים אחרים, שלא לדבר על כך שמתעוררת תהייה מדוע הוא מתייעץ על כך עם ירון (בעוד הוא מודע לקשריו של זה עם ורד בר).

נותרת השאלה שהופנתה לירון במלוא עוצמתה. האם הוא "רוצה" שמנהרת אשקלון תופיע או לא תופיע בסיור. לו בתחרות עסקינה, לא היה מקום לשאלה זו. משלא ניתן לה הסבר, משתלבת השאלה בגרסתו המפלילה של ירון, לפיה תואם המכרז גם עם ברזילאי.

239. ושיחה נוספת. הכוונה לשיחה בין ירון לבין ברזילאי מ-20.6.2010, שעות מספר לאחר סיור הקבלנים הראשון (ת/300, שיחה 1393/141, עמ' 139). בתחילתה נשמע ברזילאי שואל את ירון אם "התחלתם לדבר או עוד לא?". לתשובתו השלילית של ירון הגיב: "טוב אז מה ניתן לו להתבשל עוד קצת או נזמין אותו מחר?". השיחה הוצגה לברזילאי במהלך גביית הודעתו ת/85. אביא כאן את חילופי הדברים בינו לבין החוקר:

"שאלה: אני משמיע לך שיחה 1393/47141 ... אתה אומר 'התחלתם לדבר או עוד לא'?"

תשובה: אני מדבר בטלפון במקביל עם שניים, עונה לפקידה, מריץ את הנהגים, תשמע את כל השיחות שלי ותראה שצורת הדיבור שלי שאני לא מתייחס לשיחה. לא מתייחס לדברים ...

שאלה: עם מי הייתם צריכים להתחיל לדבר?

תשובה: לא יודע.

שאלה: אני משמיע לך קטע נוסף מאותה השיחה ... רמי אומר 'טוב, אז מה ניתן לו להתבשל עוד קצת ...'?"

תשובה: זה צורת דיבור שלי, זה הצחוקים שלי.

שאלה: בצחוקים, למי התכוונת כשאמרת 'ניתן לו להתבשל'?"

תשובה: אני לא יודע למי התכוונתי. כשאני עונה לאנשים תוך כדי נסיעה, מה שאני רואה מולי בסטיקרים זה מה שאני עונה להם תשובה. רואה לוח מודעות יפה, שולף לאנשים תשובה.

שאלה: ראית סטיקר של בישולים כשאמרת לירון 'ניתן לו להתבשל'?"

תשובה: כן.

שאלה: התכוונת לגדליה שצריך להתבשל?"

תשובה: לא התכוונתי לאף אחד. כשאני רואה בסטיקר מולי משהו אני מדבר עליו.

שאלה: אבל אנשים מבינים אותך, עונים לך.

תשובה: מדברים לצאת ידי חובה" (שם, ש' 205-226).

בבית המשפט לא היה לברזילאי מנוס אלא להודות כי אותו אדם ש"ניתן לו להתבשל עוד קצת" הוא גדליה, תוך שהוא מגייס לעזרתו את טענתו הגורפת לפיה בחקירה היה נתון במצב של בלקאאוט ורק כשקרא את העדות ואת השיחות מחדש הבין זאת (עמ' 3794). כפי שכבר קבעתי לעיל, ההסבר בעניין ה"בלקאאוט" אינו מתקבל על דעתי והציטוט הארוך שהבאתי מן החקירה אך מדגים כי אין המדובר באדם הנתון במצב של בלקאאוט אלא באדם המנסה להתחמק ממתן תשובות ענייניות בידיעה שתשובות כאלה תסבכנה אותו. לא מצאתי בעדותו הסבר להתייחסותו לגדליה כאל טעון "בישול", בעוד שגרסתו היא שהתכוון להתחרות במכרז ולזכות בו, על מנת שירון וארז יועסקו על ידו כקבלני משנה.

המשכה של השיחה בין השניים מעיד אף הוא על תיאום. ירון נשמע תוהה מה עשתה "אלונים" בסיוור הקבלנים ותשובתו של ברזילאי הייתה: **"אחה 'אלונים' היה אבל לא זה אתה צריך לדבר עם זוהר, כי הייתה הבטחה מהקטע הזה מזהר"**. ברור מחילופי הדברים שירון מודאג מנוכחותו של נציג חברה מתחרה בסיוור הקבלנים. ואכן לאחר השיחה הנדונה עם ברזילאי, שהציע לו לדבר עם זוהר בעניין זה, שוחח ירון עם זוהר (ת/300, שיחה 255/139, עמ' 155), שאל אותו מדוע שלח את "אלונים" לסיוור וזוהר הסביר כי עשה זאת על מנת שיהיה לו "מספיק קונטרה". מן הדברים הללו עולה כי ברזילאי היה מעורה היטב בסידורים ובהבטחות והיה מעורב עד מעל ראשו בתיאום המכרז.

ולקראת סופה של השיחה, לאחר שירון הסכים שיש לחכות ולהמתין למחר, שאז ישובו וישוחחו השניים על מנת לראות **"איך לקדם את הדברים"**, אמר לו ברזילאי: **"בכל מקרה המעטפה שלי אצלי, תראה איך אתה מתארגן, תראה מה קורה לך עם 'יוד בר', אם הכל בסדר"**.

240. בהודעה ת/85 נשאל ברזילאי על הקטע הזה והתבקש להסביר אלו דברים הם היו אמורים לקדם ותשובתו האופיינית הייתה **"לא התייחסתי לזה. אני כמעט בטוח שבזמן השיחה לא שמעתי את הדברים. ירון מדבר ואני בכלל לא מקשיב. זה אני"**. ולשאלה מה פשר דבריו שבכל מקרה המעטפה שלו אצלו השיב: **"לא יודע במה מדובר. לא שמעתי מעטפה"**. הקטע הושמע לו בשנית, או אז אישר כי שמע, אולם אינו יודע במה מדובר, ובהמשך: **"הטלפונים יושבים לי על הברכיים. מי שמדבר אתי שומע על מה אני מדבר, אני לא שומע מה הם אומרים ... אני לא מקשיב למה שאומרים לי בטלפון"**. ולשאלת החוקר לקראת מה צריך היה ירון להתארגן השיב כי אינו זוכר: **"אם אתה לוקח את השיחה ברצינות, אתה שואל מה שאתה רוצה אבל אני לא לקחתי אותה ברצינות"**. ועוד טען

בהמשך, כי אינו יודע מה הקשר של ירון עם ורד בר בנוגע למכרז ירושלים וכי את דבריו לירון בשיחה הנ"ל, שיראה מה קורה לו עם ורד בר, ביטל באמירה "אתה לא צריך להתייחס למה שאני אומר בטלפון. אפשר לזרוק את זה לפח" (שי' 377-408).

בבית המשפט, לשאלת ב"כ המאשימה מדוע צריך היה ירון לדעת היכן נמצאת המעטפה שלו השיב: "יש דיסאינפורמציה, שאנחנו דוחפים אותה כל הזמן, כל הזמן מדברים באוויר כל הקבלנים, זה פידבק כזה שאחד נותן לשני, מכניס לשני רעיונות באוויר, שואל אותו כל מיני שאלות, מושך ממנו מידע, זה צורת העבודה שלנו זה כדי לזכות ביתרון כשאתה מגיש את המכרז אז יש לך איזשהו יתרון לדעת כמה הוא חושב לשים מחיר מבחינת המכרז וכמה אתה תשים בסופו של דבר". התשובה חסרת פשר. בעקבותיה ביקשה ב"כ המאשימה כי יסביר מהי הדיסאינפורמציה שהרי ידוע שהוא היה בסיוור וגם ירון, שהוא קנה מעטפה והמעטפה אצלו, שלא לדבר על כך שגרסתו (האחת מבין השתיים) הינה שהחלטה להתמודד במכרז הונעה ברצון לסייע לירון ואם כך – מדוע להטעותו. לכך השיב: "אני אומר לו בכל מקרה המעטפה שלי אצלי, תראה איך אתה מתארגן, תראה מה קורה לך עם ורד בר ... אני יודע שירון לא יכול להשתתף, ירון מבחינתו פאסה, נגמר, מי שיכול להשתתף במכרז הזה זה קבלנים שעדיין יש להם כוח כלכלי לבצע את העבודה וגם אפשרות לעמוד בתנאי הסף ולזכות אז אני פה מנסה לשאוב ממנו אינפורמציה על ורד בר. אם אני אוכל לדעת אותה? שיחקתי אותה. לא אוכל לדעת אותה, ורד בר זוכה" (עמ' 3795). התשובה נותרה, אפוא, חסרת פשר גם לאחר שניתנה לו הזדמנות שנייה להסביר אותו קטע מן השיחה המואזנת.

241. ושוב, כמו תמיד, ניתן להתרשם מן המעבר החד מטענה המייחסת לו "דברי ליצנות", או אי הקשבה לדברים הנאמרים לו בטלפון, לטענה חסרת פשר בדבר הרצון "לדחוף דיסאינפורמציה", ולבסוף לטענה בדבר ניסיון לשאוב מירון פרטים על ורד בר, שעל הקשר בינו לבין החברה ידע (בניגוד לגרסתו ברשות). אלא שעיון בדבריו של ברזילאי באותה שיחה מלמד, כי הם אינם דברי ליצנות, כי לא היה בהם כל דיסאינפורמציה, כפי שלא היה בהם ניסיון לשאוב מידע על מתחרה (ורד בר). הדברים מוסבים כולם על מה שאינו יכול להתפרש אלא כעיסוק בתיאום המכרז. אין תמה שלא הצליח ליתן הסבר קוהרנטי, עקבי, לדברים שבאו מפיו. עוצמתה המפלילה של השיחה לא התערערה, אם כך.

242. כאן אנו באים ל"שיחת המירס", כפי שנקלטה במהלך הפגישה בבית זית (ת/359א) ואשר כבר הוזכרה לעיל, בסעיפים העוסקים באותה פגישה. לשיחת המירס בין ארז לבין ברזילאי, קדם דין ודברים בין ארז לבין גדליה, במהלכו דיווח ארז לגדליה ש"התחלתי לברר

אבל רמי אומר לי, רמי אומר לי אני לא שם כלום. הוא לא שם בשבילי למה אני אשים בשבילי" ולשאלתו של גדליה אם הוא בטוח בכך השיב ארז: "זה מה שרמי אמר לי שהבאתי לו את המעטפה. אתה רוצה אני יכול לברר" (עמ' 6 לתמליל ת/א359). מיד לאחר מכן התקשר ארז לברזילאי באמצעות המירס וביקש לערוך את הבירור.

אביא להלן את השיחה כפי שהיא מופיעה בתמליל (ת/א359, עמ' 7):

ארז: תגייד לי יש את ההגשה היום, אני פה למעלה. מה בסוף שמת הכל? נותן לו גיבוי?

רמי: מה? מה? מה? איפה? איפה?

ארז: אני בי-ם, הוא קרא לי לבוא לפה. שמת הכל? יש גיבוי או שמה?

רמי: אמר שאתה עושה לו גיבוי

ארז: מילאת את כל הפרטים? הכל בפנים שמת ניירות או שכלום?

רמי: [מל"ב] למה מה [מל"ב]

ארז: אני שואל אם שמת לו הכל כולל ערבות

רמי: שתהיה בריא קצת בעייתי איפה אתה?

ארז: אני בי-ם מחכה לו הוא צריך להגיע. אמרת לי שאתה לא נותן לו גיבוי

רמי: תהיה בריא תגייד לי משהו אחר ...

...

ארז: תגייד רמי, שמת לו גיבוי או לא שמת לו גיבוי שנדע מה ... ישאלו אותי בכניסה עוד פעם שלא יהיה לי פדיחה. אמרת לי שאתה לא שם בהתחלה, בסדר, אתה שם, שם, סבבה, אין בעיה. טוב, אז אני ידבר אתך אחרי שאני ישים.

רמי: למה יש עם זה בעיה?

ארז: אין שום בעיה. רק רציתי לדעת שלא יהיה לנו את אותה תקלה כמו בגני התערוכה. אני כנראה ישים את שלך אז אני רוצה לדעת מה להגייד בכניסה, למה הוא כבר מכיר אותי בפנים. הוא שם, הוא שם

רמי: [מל"ב] כבר שנה וחצי [מל"ב] הלואי ותזכה

ארז: עשינו פדיחה פעם אחת ... טוב מותק יאללה שיהיה יום טוב ...

כבר מעיון בשיחה, כשלעצמה, ניתן לראות כי תגובתו של ברזילאי מעידה על הבנה מלאה במה מדובר, כשהוא משיב לארז לשאלתו אם הוא "נותן גיבוי" במילים "אמר שאתה עושה לו גיבוי". ועוד ניכר, כי הוא חושש לדבר ומשיב פעם אחר פעם "תהיה בריא", ו"קצת בעייתי". מיד לאחר מכן נשמע ארז אומר "הוא שם, הוא שם", כשברור מן ההקשר כי הוא מדווח לגדליה שהספקות הותרו וכי ברזילאי מגיש הצעת גיבוי.

243. נעמוד עתה על תוכנה של השיחה תוך התייחסות לגרסאות המעורבים בה. אקדים ואומר, כי דבריו של ארז לגדליה לפני השיחה, במהלכה ומיד לאחריה מהווים ראיה לאמיתות תוכנם כלפי ברזילאי, על יסוד [סעיף 9 לפקודת הראיות](#), כפי שקבעתי בנוגע לשיחות אחרות (ראו הדיון על כך בעניינו של אסא). וככל שדבריו של ארז מהווים חזרה על דברים שברזילאי השמיע באוזניו, הרי אלה קבילים לחובת האחרון גם מכוח [סעיף 10א לפקודת הראיות](#). נעלה מכל ספק כי אמרותיו של ארז אותנטיות ומהוות תגובה מיידית על דברים ששמע מברזילאי, או חזרה עליהם. יתרה מזאת, השיחה בין השניים, שבאה מיד בהמשך דבריו לגדליה, יש בה כדי לאשר את נכונותם, שכן ארז משמיע מפורשות באוזני ברזילאי את מה שייחס לו קודם לכן באוזני גדליה ("אמרת לי שאתה לא נותן לו גיבוי"). וברזילאי, בתגובתו, לא הכחיש זאת אלא נמנע במפגיע מהתייחסות ("תהיה בריא"). ולבסוף, בדיוק כפי שארז הודיע: "הוא שם, הוא שם", מצאה המעטפה של מנהרת אשקלון את דרכה לתיבת המכרזים. לנוכח המובא עד כה, טענת עו"ד ממון, לפיה אין לדעת באיזה הקשר נשמע ארז כשהוא מכריז "הוא שם", אינה יכולה לעמוד. הדברים ברורים ומובנים מאליהם, ולא הוצע כל הקשר אפשרי אחר.

244. בבית המשפט (עמ' 3772-3777), במהלך החקירה הנגדית, אישר ברזילאי שכשארז נשמע אומר לו ש"הוא קרא לי לבוא לפה" הכוונה לירון. עם זאת, מיד נסוג וטען כי "אני הסברתי קודם בעדות קודמת, שאני נוהג יש אתי 3 מכשירי קשר, יכול להיות שיש עוד אנשים ברכב לפעמים זה 3 אנשים במקביל" ולכן לא הבין מה ארז אומר לו. ובהמשך, כשהוצג לו שלמעשה אישר כי הוא מגיש הצעת גיבוי טען "זה מה שיצא לי מהפה. זה סתם דברים שיצאו מהפה. אי אפשר להחזיר את המילים לפה". כשהתבקש להסביר את תגובתו לשאלתו של ארז, האם הוא "שם לו הכל, כולל ערבות" טען כי "את יודעת מה התשובה, אם הוא מילא את המכרז, המעטפה לא יכולה להיות סגורה. הרי הוא שאל את עצמו, הרי כדי להגיש את המעטפה ולמלא את המכרז אתה צריך לראות ערבות, אתה צריך לראות דפים של המתמודד, את עורך הדין שחתם, את רואה החשבון שמילא את המסמכים, אז הוא שואל אותי שמת ערבות? איך אתה שואל אותי? אם הוא קיבל את המעטפה הסגורה יכולת לשאול את השאלה. שנינו יודעים שהוא קיבל מעטפה פתוחה. הוא הכניס את הערבות פנימה, הערבות אצלו ביד, הוא יכול לשים ביד. נתתי אמון, טעיתי". ואם, כפי שיוצא מדבריו אלה, לא היה מקום לשאלה מצדו של ארז בקשר לערבות, מדוע השיב לו "שתהיה לי בריא, קצת בעייתית"? והלא מתבקש היה שישאל את ארז מדוע אתה שואל על הערבות אם המעטפה בידך. גם לתהייה זו תשובתו הטיפוסית הייתה: "הייתי בטלפון, אני לא יודע למי ענית. לא ענית. השאלות והתשובות לא היו נכונות הכל היה באוויר". כך גם, בהמשך, לשאלה מדוע לא שאל את ארז על מה הוא מדבר השיב: "השיחה היא ממאות או אלפי שיחות ביום. מתנהלים שיחות נוספות באותה דקה".

גם לשאלה מה משמעות דבריו של ארז בסוף השיחה: "אני כנראה אשים את שלך", לא ניתנה על ידו תשובה עניינית, שהרי לשיטתו, ארז היה הנציג שלו. ושוב, כשנתבקש להסכים שמשאלתו של ארז, בתחילת השיחה, האם מילא את כל הפרטים והכניס את כל הניירות משתמע כי ארז רצה לוודא שהוא מגיש הצעת גיבוי ולא מסתפק בשליחת מעטפה ריקה השיב: **"אצלו כל המסמכים. גם הערבות, המסמכים, תעודות גוזם מומחה, כל הפרטים היו אצלו. אני לא יודע מה עניתי לו"**. במקום זה הציעה לו ב"כ המאשימה את האפשרות לפיה בעת שהתקיימה השיחה ביניהם המתין ארז לירון בבית זית, כשבידי ירון אמורה הייתה להיות המעטפה שלו, אותה העביר לירון יום קודם לכן באמצעות אחיו של ירון (ועל כך עוד ידובר), ומכאן נובעות שאלותיו של ארז – שטרם ראה את המעטפה של מנהרת אשקלון. תגובתו של רמי להצעה זו: **"אין מצב. את הנציג הכרתי אחר כך, לפני כן לא הכרתי, קל וחומר שלא אתן את המעטפה. היחיד שיכול היה לקבל זה ארז כנציג שלי. לא נתתי לירון את המעטפה. לא לו ולא לאחיו. היחיד זה היה ארז ... ארז מילא את המכרז"**. בעקבות הדברים הללו הערתי לברזילאי כי לא ניתן להבין את תשובתו, שהרי הוא עמד, לשיטתו, ליטול חלק במכרז ששווה הרבה כסף. ואם כך, כיצד זה אינו מתעניין בחילופי הדברים בינו לבין ארז, כשלנוכח שאלותיו של האחרון ברור לכל בר דעת כי המעטפה אינה בידו. לא קיבלתי תשובה לתהייה זו אלא חזרה על הטענה לפיה המעטפה, על קרבה ועל כרעיה, הייתה בידי ארז.

245. איני מוצאת ממש בטענה, לפיה ברזילאי נשמע בשיחת המירס מבולבל, עסוק בעניין אחר, לא מבין ולא מקשיב. לא זה הרושם המתקבל. כפי שראינו לעיל, ארז חזר, פעם אחר פעם, על השאלה האם הוא מתכוון להגיש הצעת גיבוי והאם המעטפה של מנהרת אשקלון כוללת הכל, לרבות ערבות. נעלה מכל ספק כי החזרה, במהלך שיחה קצרה וממוקדת, על המילים "הצעת גיבוי" מיקדה את תשומת ליבו במדובר, כפי שתגובתו מעידה על כך ("אמר שאתה עושה לו גיבוי"). לו באדם תם לב עסקינן, הרי שלאחר ששמע לפחות ארבע פעמים את השאלה אם הוא "שם" או "לא שם" גיבוי, היה מזדעק. יתרה מזאת, ברזילאי היה ממוקד עד מאוד ונמנע מלהשיב לשאלה אם שם גיבוי. תשובתו, פעמיים, הייתה "תהיה בריא". זו תשובה של אדם זהיר, שאינו רוצה לדבר בטלפון על דברים שהשתיקה יפה להם.

כך גם אין זה מתקבל על הדעת שזמן קצר בטרם עומדת ההצעה להיות מוגשת, והמדובר במכרז שמחירו (כתוצאה מן ההסדר הכובל) כשלושה מיליון ₪, הייתה דעתו מוסחת עד כדי כך, שלא הבין את מה שחייב היה להבין, היינו כי ארז אינו אוחז בידו את המעטפה, ואם כך – עליו להתפנות מכל עיסוק אחר ולבדוק מה ארע לה. האפשרות "ההגיונית" שמעלה עו"ד ממון, לפיה ארז התעצל ולא רצה לעבור על הנספחים הרבים שבמעטפה והעדיף לשאול על

כך את ברזילאי אינה הגיונית כלל ועיקר. מצופה היה שברזילאי יסב את תשומת ליבו לכך שהוא יכול לבדוק מה יש במעטפה בעצמו ולא להטרידו בשאלות "משונות" כאלה, ובוודאי שמצופה היה כי יברר, על מנת להסיר ספק, שמא הסיבה לשאלותיו של ארז היא העובדה שאינו מחזיק במעטפה. זאת ועוד. לא ניתן לנתק את השאלות על תכולת המעטפה, היינו האם היא מלאה בכל הפרטים ומכילה את כל הנספחים הנדרשים, לרבות הערבות, מן השאלות הקשורות בגיבוי. רוצה לומר, שארז לא ידע, עד לאותה שעה, אם ברזילאי החליט להסתפק בהימנעות מ"הפרעה" לירון או שמא החליט לסייע לו יותר מכך ולהגיש הצעת גיבוי – עניין שהתלבט בו, תוך שהוא מזכיר כי ירון לא עשה עבורו אף פעם מעשה דומה. מכאן שאלותיו האם החליט להגיש הצעת גיבוי וממילא האם המעטפה מלאה בכל המסמכים והפרטים הנדרשים.

גם האפשרות האחרת שמציע עו"ד ממון, והיא שבאותה שעה נמסרה המעטפה לארז כשהיא סגורה והוא עדיין לא פתח אותה אינה אפשרות המעוררת ולו ספק סביר. ראשית, משום שגם לגרסתו של ברזילאי בבית המשפט המעטפה הייתה פתוחה ("שנינו יודעים שהוא קיבל מעטפה פתוחה"). שנית, לו מדובר בהצעת אמת למכרז, שארז רק התבקש להגישה כנציגו של ברזילאי, לשם מה צריך היה בכלל לפתוח אותה, ולחלופין, אם היה על ארז למלא את הצעת המחיר, מדוע הגיעה אליו סגורה. ושלישית, משום שכפי שראינו לעיל, את הצעת המחיר של מנהרת אשקלון מילאו יחדיו, ארז וירון, במהלך הפגישה בבית זית. משמע, המעטפה לא הייתה סגורה. ולבסוף אזכיר, כי בחקירתו במשטרה טען ברזילאי תחילה כי מילא את ההצעה בעצמו, לאחר מכן טען שאינו מזהה את כתב היד וכי יתכן שאחת הפקידות שלו מילאה אותה. גם כאשר הוצג לו שכתב היד הוא של ארז עמד על דעתו כי ארז קיבל מעטפה סגורה. המהפך שחל בגרסאותיו בעניין זה, יש בו כדי להשליך גם על אמינות הסבריו באשר לתוכן שיחת המירס ולהוביל למסקנה כי לא ניתן לקבלם.

246. אפנה עתה לבירור השאלה כיצד הגיעה מעטפת ההצעה של מנהרת אשקלון לתיבת המכרזים, שהרי המסקנה המתחייבת משיחת המירס שהמעטפה לא הייתה בידי של ארז בעת שהתקיימה, בסביבות השעה 08:00 של יום הגשת ההצעות (8.7.2010). עוד ברור, כפי שכבר פורט במסגרת הדיון בפגישה בבית זית, כי בשלב מאוחר יותר, עסקו ירון וארז במילוי ההצעה, ומכאן שהמעטפה הופיעה לזירה עם הגעתו של ירון.

247. עמדתי כבר על כך שיום קודם למועד הגשת ההצעות, ב-7.7.2010, בשעות אחר הצהריים, העביר ברזילאי מעטפה לידיו של עמירם בלבה, אחיו של ירון, בעת שפגש אותו באזור בן שמן. על כך היום אין חולק. המחלוקת היא בשאלה מה היה באותה מעטפה.

הראיות האובייקטיביות מצויות בשיחות מזמן אמת. כך, במהלך הפגישה אצל עו"ד גוטגליק באותו יום, שהתקיימה בשעות אחר הצהריים, שאל גיל את ירון "המעטפה של רמי אצלך בידיים?" ותשובתו של ירון הייתה "עכשיו מביאים לי אותה" (ת/355א, עמ' 14). בערבו של יום, בשעה 20:21, שוחחו ירון וארז (ת/300, שיחה 4603/143, עמ' 499). השיחה התקיימה בעת שארז וגיל מיארה היו באירוע משפחתי, ובמהלכה ביקש ירון מארז שעם סיום האירוע יגיע לביתו כי "אני לא רוצה שתהיה אצלי כל המעטפות" וכן "יש לי את כל המעטפות, זה לא בריא אתה יודע". ארז הסכים, אולם האירוע הסתיים בשעה מאוחרת ולכן לא הגיע לקחת את המעטפות מירון. הדברים באים לידי ביטוי גם בת/359א, כאשר בהמשך לדברי ארז שהוא יכול לברר אם ברזילאי החליט "לשים גיבוי", הוא נשמע כשהוא אומר לגדליה "וואלה ירון מתקשר בשעה אחת בלילה אומר לי אתה עולה אלי? אמרתי לו ירון מה אתה דפוק? [מל"ב] אשתי אמרה לי אתה לא אז מטר" (עמ' 6-7).

248. בבית המשפט נשאל ירון על ידי עו"ד ממון כיצד הגיעה מעטפת המכרז של מנהרת אשקלון לבית זית ותשובתו הייתה "אני מעריך שבאה עם ארז ... מתוקף היותו נציג של רמי ברזילאי". בהמשך נשאל על ידי עו"ד ממון אם המכרז של מנהרת אשקלון היה בידיו בבית זית ותשובתו הייתה שלילית, בניגוד גמור לדברים מפורשים העולים מת/359א, המעידים על כך שהוא היה עסוק שם במילויי ההצעה. ועוד נשאל אם המכרז האמור היה בידיו לפני בית זית, ועל כך השיב כי אינו זוכר: "אני לא זוכר. לא רוצה סתם, אני לא זוכר. לא זוכר. אבל בבית זית הוא לא היה אצלי המכרז, זה אני יכול לענות" (עמ' 2815-2816). לשאלה מה היה במעטפה שהעביר לו אחיו עמירם, אותה קיבל מברזילאי בבן שמן, השיב: "אני לא זוכר, יכול להיות שזה המכרז, יכול להיות שזה חומר שקשור למכרז, אני לא יודע, אני לא זוכר מה הוא לקח בדיוק. הביאו לי, אני זוכר שזה קשור למכרז" (עמ' 2815).

249. גרסתו של ברזילאי במהלך חקירתו ברשות ביחס לשאלה היכן יצא לו לראות את עמירם בלבה הייתה, שאינו יודע מי זה. לשאלה אם יצא לו לראות אותו אי פעם השיב בשלילה "עד כמה שאני זוכר" (ת/90, ש' 529-532). בהודעה אחרת התבקש להגיב על חילופי השיחות בינו לבין ירון לשם תיאום הפגישה עם עמירם, בבן שמן. לשאלה מה אמור היה להעביר לירון השיב: "לא משהו שקשור במכרז. לא משהו שזכור לי ... לא יודע כמה התמקדתי בשיחה. לא יודע במה מדובר. לא זוכר". ובהמשך, לשאלה האם המדובר בחומר הקשור למכרז ירושלים השיב: "לא משהו שקשור למכרז שלי, למעטפה או להצעה שלי... זה לא משהו שקשור למכרז". ועוד: "זה לא משהו שקשור להצעה שלי. אולי נתתי לו משהו שקשור למכתב המלצה ... אולי הייתי צריך להעביר לו משהו, מכתב המלצה. אני לא יודע. הייתי במקרה בבן שמן. אני לא יודע את מי ירון שלח. יכול להיות שזה אח שלו...".

לשאלת החוקר מדוע לא שלח את מה ששלח באמצעות מכשיר הפקס השיב כי אינו יודע מה זה היה (ת/91, ש' 640-676).

בבית המשפט, כשנשאל בחקירה נגדית מה העביר לירון באמצעות אחיו טען כי "העברתי לירון בזמנו הייתה לו בעיה כנראה של הרישיונות, בגלל זה הוא ביקש שאעביר לו, הייתי עם החברה בגיזום, לא היה אכפת לי לחכות, הייתי צריך להעביר לו את התעודות ... של אחד הגוזמים". עוד טען כי אין המדובר בתעודה של עובד שלו אלא של מישהו שעבד בזמנו כקבלן. לתייבת ב"כ המאשימה לשם מה זקוק היה ירון לתעודה שהרי לא התמודד במכרז השיב "אבל הוא רצה את התעודה בשבילו". ולשאלה מדוע לא העביר את התעודה בפקס השיב "זה לא כמו שאת מציגה. לא ישבתי וחיכיתי לירון. אשתי אותו יום הגיעה למקום ... יש שם חנות לכלי בית בבן שמן, קבעתי איתה שם, היו לי גם חבר'ה שגוזמים, אמרתי זו הזדמנות ... זה לא היה משהו כל כך חשוב, לי אין באוטו פקס ... זה לא היה משהו חשוב שצריך לנסוע במיוחד". ברזילאי הוסיף, כי הגוזם המומחה לא ידע שהוא מעביר את התעודה שלו לירון, ולדבריו יכול היה לעשות זאת משום ש" ... יש לי המון עובדים, עברו קורס מומחה לא לוקחים את התעודה. אני משתתף במכרזים ומציג תעודה שלהם. הצילום נשאר אצלי. במקרה היו לי מספר תעודות ביד" (עמ' 3766-3767).

ובכל הנוגע לאופן שבו הגיעה מעטפת המכרז לידיו של ארז, לאחר ששלל, בגרסאותיו המובאות לעיל, שזו הגיעה באמצעות עמירם בלבה לירון וממנו לארז, טען ברזילאי כי הוא אישית לא נתן לארז את המעטפה ביד, או שארז לקח שליח או שהוא הגיע לקחת, מכל מקום "אני לא נתתי אני רק זכרתי שזה היה לפני המכרז" (עמ' 3763).

250. מנגד, גרסתו של ארז בבית המשפט בהקשר זה הייתה כי "אני הייתי בידיעה שלקחתי את המעטפות מרמי, רמי נתן לי הנחיה ברורה. אף אחד לא נוגע במעטפות האלה. אף אחד לא רואה אותם. אתה ניגש ממלא את המחיר שלך מגיש אותם ובזה נגמר הסיפור אף אחד לא נוגע בהם" (עמ' 3478). לעומת זאת בחקירתו ברשות טען שקיבל את המעטפה כשהיא סגורה והכחיש שמילא בה את המחירים (ת/72, ש' 792-794).

251. אם נחזור לרגע לשיחות בין ברזילאי לבין ירון לבין עמירם מ-7.7.2010, נראה כי ברזילאי כלל לא הגיע לפגישה בבן שמן כמי שעתותיו בידי. תחילה דיווח לירון, בשעה 15: 51, כי הוא בדרך לעבודה בבן שמן וכי יגיע לשם בעוד רבע שעה (ת/300, שיחה 6041/141, עמ' 486). בשעה 16: 23, כשירון בושש להגיע, התקשר אליו ושאל אותו "איפה אתה, הרגת אותי. אני בבן שמן". בתגובה הודיע לו ירון כי הוא עומד לצאת מעורך הדין (הוא היה אותה

עת בפגישה עם גדליה וגיל אצל עו"ד גוטגליק) וכבר יוצא אליו. ברזילאי התבקש על ידו להמתין לו. אלא שברזילאי, שבבית המשפט ביקש ליצור את הרושם שהמדובר במפגש לא מיוחד מבחינתו וכי לא היה אכפת לו לחכות שכן ממילא היה עסוק במקום בעניינים אחרים, נשמע בשיחה מזמן אמת שואל אם אין לירון "מישהו" שהוא יכול "להשאיר אצלו". או אז אמר לו ירון שיבקש מאחיו (עמירם) לחבור אליו. תגובתו של ברזילאי הייתה "תגיז לו שיעלה מולי כי אני סתם יושב פה, חבל" (ת/300, שיחה 6059/141, עמ' 489). ואכן, השיחה הבאה היא של ירון עם אחיו עמירם, שהתבקש על ידו לקפוץ למישהו באזור בן שמן שאמור לתת לו משהו. כעבור מספר דקות דיווח עמירם כי הוא "אסף את זה". הנה כי כן, בניגוד לעדותו בבית המשפט, ברזילאי בהחלט לא היה מוכן לחכות. הוא אכן קבע את מקום המפגש בבן שמן משום שהייתה לו עבודה במקום, אולם מן השיחות המובאות עולה כי העבודה לא העסיקה אותו זמן רב וכי הפגישה נועדה במפגיע למטרה אחרת: העברת מסמך לידיו של ירון, ולידיו של ירון דווקא.

252. אשר לתוכן המעטפה, כפי שראינו לעיל ירון לא שלל את האפשרות כי מה שקיבל מברזילאי באמצעות עמירם יכול והיה מעטפת המכרז, ומכל מקום הסכים שהמדובר בחומר הקשור למכרז. לו מדובר במכרז שהתנהל כדין מבחינתם של השניים, ירון לא היה אמור לקבל מברזילאי מסמך הקשור בו, וודאי שלא את מעטפת המכרז. מברזילאי לא נתקבל כל הסבר קוהרנטי מהו אותו מסמך שלא ניתן היה להעבירו באמצעים "מודרניים" יותר, מסמך שירון ראה לנכון לקבל מידיו באופן אישי או באמצעות "דואר שליחים" ולא באמצעות פקס. גם כאן ראינו התפתחות של הגרסה: משלילה מוחלטת של עצם הפגישה עם עמירם (וממילא של עצם העברת מסמך כלשהו באמצעותו), להודאה בפגישה (בעקבות שמיעת השיחות הנ"ל), בלוויית טענה כי אין המדובר במשהו הקשור למכרז, לפחות לא משהו הקשור להצעה שלו, לטענה שאולי המדובר במכתב המלצה, עד לטענה לפיה היה אמור להעביר לירון צילום תעודה של גוזם מומחה (בלא ידיעתו של הגוזם). מעבר לכך שהמדובר בגרסאות שאינן עולות בקנה אחד זו עם זו, ושהגרסה שהושמעה בבית המשפט היא גרסה כבושה, הרי שגרסה אחרונה זו חותרת תחת גרסתו היסודית של ברזילאי לפיה התכוון להתמודד במכרז על מנת לזכות, בעוד שירון לא עמד להתמודד והתכוון להיות מועסק בין על ידו, בין על ידי ורד בר. ואם כך, מדוע שייתן בידי ירון, במסירה אישית, תעודת גוזם מומחה? לירון היא לא יכולה הייתה לסייע, ולעומת זאת עשויה הייתה לסייע לוורד בר, מתחרה פוטנציאלית של מנהרת אשקלון, שהקשר בינה לבין ירון היה ידוע לו. מכאן, שגם אם נקבל את טענתו לפיה המסמך שהועבר באמצעות עמירם היה תעודת גוזם מומחה, יש בה כדי להוסיף נדבך ראייתי לתיאום בין ברזילאי לבין ירון, שכן משמעות הדבר שלא היה בדעתו של ברזילאי להתחרות.

253. מסקנתי הינה, כי הוכח מעבר לספק סביר כי מעטפת המכרז של מנהרת אשקלון, כשהיא מכילה את כל המסמכים הנדרשים מלבד הצעת המחיר שנותרה ריקה עד שמולאה על ידי ארז וירון במהלך הפגישה בבית זית, הועברה לידי של ירון באמצעות אחיו עמירם. המדובר בשרשרת של ראיות נסיבתיות שאינן מותרות מקום לספק. החל מעצם המפגש המתואם בין ירון לבין ברזילאי (כשבפועל הגיע אליו עמירם), יום לפני מועד הגשת ההצעות, כשלא ניתן הסבר של ממש מדוע לא ניתן היה להעביר את המסמכים שהועברו בדרך פשוטה יותר; עבור לכך שירון דיווח בזמן אמת לגיל כי המעטפה של רמי בדרך אליו; המשך בכך שמאוחר יותר באותו יום, בשיחה שקיים עם ארז בשעות הלילה, אמר לו שכל המעטפות אצלו וביקש שארז יבוא וייקח אותן, כי זה "לא בריא" שכולן אצלו; שגם בבית המשפט לא שלל ירון את האפשרות שהמדובר במסמכי המכרז; בהינתן שברזילאי שלל, בעדותו בבית המשפט, כי הוא אישית נתן את המעטפה בידי של ארז בעוד שארז "היה בידיעה" כי קיבל אותה מברזילאי; בשים לב לכך שגרסאותיו של ברזילאי בעניין פשוט זה הלכו והשתנו עם הזמן וככל שחומר הראיות נפרש לפניו, וההכחשה המוחלטת של עצם המפגש ומאוחר יותר שהמדובר בחומר הקשור למכרז – בעוכריו, וכאשר גרסתו בבית המשפט באשר לטיבו של המסמך שנמסר לעמירם אינה יכולה לעמוד; המשך בשיחת המירס ממנה עולה בבירור שהמעטפה אינה בידי של ארז שכן אינו יודע אם רמי החליט או לא החליט "לשים גיבוי", וכלה בעובדה שעם הגיעו של ירון למפגש פרשו הוא וארז מן החבורה והלכו למלא את ההצעה של מנהרת אשקלון – הצעה שארז טען לגביה בחקירה כי הגיעה לידי במעטפה מלאה וסגורה.

לא התעלמתי, במסקנתי זו, מכך שירון העיד בבית המשפט כי הוא "מעריך" שהמעטפה הגיעה לבית זית עם ארז, מתוקף היותו נציג של ברזילאי (עמ' 2815). עם זאת, מיד לאחר מכן הסכים שיכול להיות שבמעטפה שאחיו עמירם העביר לו מידי של ברזילאי היה המכרז, וכי מכל מקום הוא זוכר שזה קשור למכרז (שם). כך גם לא התעלמתי מעדותו של גדליה לפיה ברזילאי שלח את המעטפה שלו עם הערבות הבנקאית בידי ארז (עמ' 744). אלא שכעולה משיחת המירס, בתחילת הפגישה בבית זית לא הייתה בידי ארז המעטפה.

עם זאת, גם אם אצא מנקודת הנחה שלא הוכח בוודאות כי המסמך שהועבר באמצעות עמירם בלבה לאחיו ירון הוא מעטפת המכרז של ברזילאי, ובהקשר זה יש להפנות לכך שהמאשימה אינה עומדת על כך שעובדה זו הוכחה מעבר לספק סביר, הרי ודאי שהוכח כי המדובר בחומר הקשור במכרז, כפי שגם ברזילאי מודה לבסוף. עובדה זו כשלעצמה מהווה נדבך ראיתי חשוב להוכחת מעורבותו המודעת של ברזילאי בתיאום המכרז, שכן, כפי שקבעתי לעיל, שום מסמך כזה לא היה אמור להגיע לידי לירון לו בתחרות אמת עסקינן.

254. כאן המקום לעמוד על אותן שיחות ועדויות אליהן מפנה עו"ד ממון, ומהן מבקש הוא ללמוד כי ברזילאי התכוון להתמודד במכרז, כי המעטפה של המכרז נותרה כל העת בידי עד שמסרה לארז, בתום לב, על מנת שימלא בה את הצעת המחיר וכי ככל שנעשה בה שימוש שלא כדין, היה זה בלא ידיעתו ובלא הסכמתו.

כהערה כללית אומר, כי אין זה נכון להתייחס לכל אותן הפניות שיובאו להלן מבלי לראות את התמונה הכוללת, שכבר במקום זה היא מביאה למסקנה חד משמעית בדבר מעורבותו של ברזילאי בתיאום המכרז. כפי שנראה להלן, איני סבורה כי יש באותן אמירות עליהן מתבססת הגנתו כדי לעורר ולו ספק סביר בתמונה הברורה שהצטיירה עד כה.

255. עו"ד ממון מפנה לעדותו של גדליה לפיה **"אני עם מנהרת אשקלון לא היה לי סיכום"** (עמ' 747); לכך שבפגישה אצל עו"ד גוטגליק ב-7.7.2010 (ת/א355) גדליה לא הביע חשש מן האפשרות שזוהר יזכה אלא רק מן האפשרות שברזילאי יזכה במכרז (עמ' 15-17); לעדותו של גיל מיארה לפיה לא הייתה שיחה כלשהי עם ברזילאי בנוגע למכרז הנדון (עמ' 1492); לכך שגם זוהר העיד שלא היו לו שיחות עם ברזילאי לגבי המכרז (עמ' 1331); שארז טען כי **"מהפגישות שלי עם רמי מהדיבור שלי עם רמי, רמי ברזילאי ממנהרת אשקלון נחוש בדעתו ללכת על המכרז. הוא לא מוכן להיות חלק מהמשחק שלהם ... רמי הוא לא חלק מהתמונה"** (עמ' 3475-3476). ולבסוף לעדותו של ירון בבית המשפט לפיה מנהרת אשקלון **"לא ידעה על הסכמים אחרים שלי"** וכי **"רמי לא ידע מהמהלך שלי מול גדליה"** (עמ' 2809-2810).

256. בכל הנוגע לעדויותיהם של גדליה, של גיל, ושל זוהר, איני מוצאת כי יש בהן כדי להעלות או להוריד. המגעים לתיאום המכרז עם ברזילאי נוהלו על ידי ירון וארז ולפיכך אין זה מפתיע כי השלושה העידו שלא שוחחו עמו בעניין. אעיר, עם זאת, כי ברזילאי גילה בקיאות בנעשה, וכבר עמדנו על כך שלנוכח הבעת הדאגה של ירון מנוכחותו של דרור לזרוביץ', מחברת אלונים, בסיוור הקבלנים הראשון, אמר לו ברזילאי שעל כך הוא צריך לדבר עם זוהר **"כי הייתה הבטחה מהקטע הזה מזוהר"** (ת/א300, שיחה 1393/141, עמ' 139). בכל הנוגע לירון כבר קבעתי כי עדותו בבית המשפט אינה מהימנה עליי, וכי יש להעדיף את הודעותיו, מהן עולה מפורשות מעורבותו של ברזילאי בתיאום המכרז. ואילו באשר לארז, לגרסתו המלאה בעניין מעורבותו במכרז ירושלים 2010 כבר התייחסתי והראיתי, כי לא ניתן לתת אמון בדבריו. ומעל לכל, אחזור ואדגיש כי איני מעלה בדעתי שברזילאי הפקיד בידי ארז מעטפה פתוחה, על מנת שימלא בה את הצעת המחיר לפי שיקול דעתו ויגיש בשמו הצעה תחרותית. למעשה, די בעובדה בה אין הוא כופר היום, ולפיה כך אכן נהג, כדי לשמוט את

הקרקע מתחת לטענה כי היה זה על מנת להתחרות בתום לב במכרז. ואשר לחשש של גדליה, כפי שהובע על ידו במהלך הפגישה אצל עו"ד גוטגליק, לפיו ברזילאי עשוי להגיש הצעה תחרותית, חשש שלא הובע ביחס לזוהר, הרי שההסבר לכך פשוט. נזכיר שעד ליום למחרת, בעת הפגישה בבית זית, לא היה ברור אם ברזילאי יאות להגיש הצעת גיבוי. מעטפת המכרז שלו לא הייתה עדיין בידיהם ולעומת זאת המעטפה של זוהר כבר הייתה. כך נשמע בהקשר זה ירון, בפגישה אצל עו"ד גוטגליק: **"כמו שהצעת, ניקח את המעטפה של רמי ... בבוקר"** (שם, עמ' 17) (בסופו של דבר, כפי שקבעתי לעיל, המעטפה הגיעה באמצעות עמירם בלבה, עוד באותו יום). בנסיבות אלה ברור מדוע גדליה חשש. ונזכיר כי אין המדובר בהסכמים אכיפים. זו גם הסיבה מדוע חשש, גם לאחר הגשת ההצעות, שמא מנהרת אשקלון תזכה. גדליה הסביר זאת בעדותו בבית המשפט, כי זכר ה"עקיצה" של ורד בר מ-2007 לא מש ממנו. החשש שמנהרת אשקלון תזכה ואז יילקח בלעו מפיו, בדיוק כפי שארע ב-2007, אינו שומט את הקרקע מתחת למערכת הראיות המובילה מעבר לספק סביר כי ברזילאי נטל חלק בתיאום המכרז הנדון. הסיכומים בעניין זה נעשו בין ברזילאי לבין ירון, וגדליה, למוד לקח מר, עמד על הגשת הצעתו שלו על מנת להבטיח שלא יעקצו אותו גם הפעם (עמ' 745-747).

257. אפנה עתה לשיחות מהן מבקש עו"ד ממון ללמוד על העדר מודעות מצדו של ברזילאי לתיאום שנעשה, תוך שימוש בהצעתו מאחורי גבו.

כזכור, במהלך סיור הקבלנים הראשון שלח אסא מסרון לירון, כהאי לישראל: **"רמי ברזילאי לא פה זה לא טוב"** (ת/300, שיחה 1260/141, עמ' 133). מהודעה זו מבקש עו"ד ממון ללמוד כי לאסא לא היה קשר כלשהו עם ברזילאי, שהרי פנה לירון דווקא, וממילא גם לא היה ביניהם תיאום. על כך אעיר שניים: האחד, הראיות אינן מצביעות על קשר ישיר בין אסא לבין ברזילאי, וכפי שראינו, אין בכך פלא, שכן התיאום עמו נעשה על ידי ירון וארז. השני, שההתייחסות במסרון היא להיעדרו של ברזילאי מן הסיור, כשהוא מופנה לירון שנכח בו. ממילא אין ללמוד מן המסרון דבר השולל קיומו של קשר כלשהו בין אסא לבינו. על מעורבותו של אסא בתיאום ומודעותו למתרחש עמדתי לעיל. אכן, אסא טען בבית המשפט כי ראה במנהרת אשקלון מתחרה משמעותית והמסרון ששלח לירון הוא בשל החשש שבהיעדרה, תישאר ורד בר ההצעה היחידה ותיפסל. על רקע קביעותיי, ברור בעיניי כי המניע העומד מאחורי עדות זו הוא ניסיון בלתי משכנע מצדו של אסא לשוות לדאגתו בשל היעדרו של ברזילאי נופך תמים. מנקודת הראות של ברזילאי, הסברו של אסא אינו מסייע לו משום שאינו מתיישב עם התבטאויותיו שלו מאותו יום, המלמדות בבירור כי נוכחותו בסיור הייתה חלק ממהלך מתואם עם ירון ועם ארז (בידיעתו המלאה של אסא, כפי שכבר ראינו). אזכיר בהקשר זה את שיחתו של ברזילאי עם קרוב משפחתו יהודה קסנטיני בה הסביר כי

"באתי בשבילו, לא באתי בשבילי"; את שאלתו של ברזילאי במהלך שיחתו עם ירון אם "ניתן לו להתבשל עוד קצת" (כשהכוונה לגדליה) ואת דבריו בהמשך אותה שיחה בכל הנוגע לנוכחותו של דרור לזרוביץ' מאלונים, הטעונה בירור עם זוהר שהייתה ממנו הבטחה "מהקטע הזה".

שיחה נוספת הטעונה התייחסות היא שיחתם של ברזילאי וירון מ-24.6.2010, בעקבות ביטול המכרז הראשון (ת/300, שיחה 2665/141, עמ' 297). בשיחה העריך ירון שאותם קבלנים שהופיעו לסיור הראשון ישתתפו גם בשני. בתגובה העיר ברזילאי: **"...אני גם מאמין שגדליה אולי ישכח מזה ולא יגיע"** וירון השיב שאין סיכוי שכך יקרה. המאשימה מביאה שיחה זו כראיה לכך שגדליה נתפס כאיום תחרותי הן על ידי ירון והן על ידי ברזילאי. ואילו עו"ד ממון סבור כי יש ללמוד ממנה שברזילאי כלל לא היה מודע לתיאום שבין ירון לגדליה, שכן השיחה התקיימה מספר ימים לאחר פגישת הג'קוויזי, ולו ידע על הכספים שהובטחו לגדליה במסגרתה לא היה מעלה בדעתו שגדליה יוותר עליהם. אלא שלא ניתן "לתלוש" שיחה זו מן השיחות שקדמו לה ("באתי בשבילו לא באתי בשבילי"; "ניתן לו להתבשל עוד קצת"; הייתה הבטחה מזוהר "מהקטע הזה"), כפי שלא ניתן "לתלוש" אותה מראיות נוספות המצביעות על מודעותו המלאה של ברזילאי לתיאום המכרז ועל נכונותו ליטול בכך חלק. התקווה שגדליה לא יופיע לסיור החדש קשורה, אפוא, לחשש מפניו – חשש שכפי שראינו לעיל לא הרפה מירון על אף שהבטיח לגדליה סכומי כסף גדולים על מנת שלא יתחרה בו. וכפי שירון, שהיה מודע להבטחה שנתן לגדליה לא הפסיק לחשוש, גם ברזילאי, שהיה מצוי במגעים וכמו ירון הכיר את גדליה, קיווה, לטובתו של ירון, שהלה "ישכח" ולא יגיע, ובדרך זו יאבד את כוחו כאיום תחרותי. אזכיר, כי המדובר בהסדר כובל, בלתי חוקי, שמדרך הטבע אינו אכיף. החששות של המעורבים השונים, האחד מפני השני, שמא יהיה מי שינצל את התיאום ויגיש הצעה על מנת לזכות, בניגוד להתחייבותו, הם חששות שאינם בלתי מתקבלים על הדעת. הערה זו מוסבת לא רק על החששות מפני התנהלותו של גדליה אלא גם על חששות שהובעו, כפי שנראה להלן, שמנהרת אשקלון תזכה. בהינתן עוצמתן של הראיות המפלילות, אין ללמוד מהם שהמדובר במשיחים לפי תומם.

258. ועתה לסדרת שיחות מהן מבקש עו"ד ממון להסיק שלא הייתה לברזילאי כל כוונה להגיש הצעת גיבוי.

השיחה הראשונה בסדרה זו היא שיחה מ-5.7.2010, בין ירון לבין ארז (ת/300, שיחה 5427/141, עמ' 429), במהלכה נשאל ארז על ידי ירון איפה רמי, ובהמשך: **"הדברים אצלך?"**, שאלה שעליה השיב ארז בשלילה ואמר **"לא, זה אצלו"**. משיחה זו מבקש עו"ד

ממון ללמוד כי המעטפה הייתה אצל ברזילאי וכי כל שירון מבקש הוא לאסוף מידע עליו מארז. אכן, העובדה שהמעטפה הייתה באותו שלב אצל ברזילאי אינה נמצאת, על פניו, במחלוקת. היא הועברה, על פי קביעתי לעיל, לידיו של ירון באמצעות אחיו עמירם, רק ב-7.7.2010 בשעות אחר הצהריים. ובכל הנוגע לטענה שניתן ללמוד משיחה זו כי ירון מבקש לאסוף מידע על ברזילאי – עליי להודות כי לא עמדתי על פשרה. וכי מה ערך יש במידע היכן נמצאת מעטפת המכרז של מנהרת אשקלון, אלא אם המדובר במעטפה שיש לה תפקיד בתיאום המכרז?

אביא במקום זה שיחה בין ירון לבין ברזילאי מאותו יום, כשעה לאחר השיחה הקודמת, במהלכה "נזף" האחרון בירון על שנעלם לו והציע שייפגשו למחרת היום. ירון הסכים לכך והוסיף "כי אנחנו צריכים לסגור את העניינים..." (ת/300, שיחה 5442/141, עמ' 430). סמיכות הזמנים למועד הגשת ההצעות והעדר כל הסבר ל"עניינים" אותם יש לסגור, מובילים למסקנה כי אלה ענייני המכרז אותם יש לסגור.

השיחה הבאה אליה מפנה עו"ד ממון בסיכומיו היא שיחה מ-6.7.2010 (ת/300, שיחה 3992/143, עמ' 433), בין ארז לגדליה. במהלך השיחה הביע גדליה חשש ש"מנסים לעשות עליו תרגיל", ולבקשתו של ארז שישים את הדברים על השולחן אמר: "אני אמרתי שאני רוצה להכניס את המעטפות של ורד בר ... וזוהר כץ ... למנהרת אשקלון". בתגובה אמר ארז "מנהרת אשקלון לא רוצה לתת לו גיבוי, המעטפה אצלי". לשאלת גדליה מדוע מנהרת אשקלון אינה רוצה לתת גיבוי השיב ארז "לא נתן לו גיבוי בת"א, אומר מה אני אשים לו ערבויות וכסף וכל זה בשביל מה שישכב לי כל כך הרבה זמן?! למה מה הוא נתן לי?" דבריו של ארז הניבו את התגובה הבאה: "אז זהו, זה כבר אצלי מעלה חשד, הבנת?" וכדי להרגיעו השיב ארז: "זה אצלי המעטפה, אתה רוצה אני אראה לך אותה אין לי בעיה ... אני אתן לך אותה עם כל החומר ממולא...". מכאן, על פי הנטען, ראייה לכך שברזילאי לא רצה לתת גיבוי, וכי כדי להרגיע את גדליה היה על ארז לשקר ולומר כי המעטפה בידיו. והנה ראייה כי השימוש בהצעתה של מנהרת אשקלון נעשה בלא ידיעתו ומאחורי גבו.

שיחה נוספת עליה סומך עו"ד ממון את טענתו בהקשר זה היא ת/300, שיחה 5521/141, עמ' 435, בין ארז לירון, במהלכה מדווח ארז לחברו כי גדליה "רק מפחד מהחבר'ה השניים שם שלא יעשו לו איזה תרגיל". משמע, על פי הטענה, שגדליה חשש מפני מנהרת אשקלון כמתחרה. תגובתו של ירון "אוקיי אוקיי בסדר" מלמדת כי חששו של גדליה היה מוצדק בעיניו ולא התקבל בהפתעה, באשר הכל ידעו שמנהרת אשקלון אינה נותנת גיבוי במכרז. כך גם מפנה עו"ד ממון לת/300, שיחה 4007/143, עמ' 436, בין ארז לזוהר, במהלכה מבקש זוהר

לברר אם מנהרת אשקלון "נותנים גיבוי" וארו משיב על כך בשלילה: "לא, הוא לא נותן גיבוי, אני דיברתי עם רמי ורמי אמר שהוא לא נותן גיבוי. מה הוא יעשה בסוף, זה אני לא יודע". ועוד שיחה – ת/300, שיחה 5547/141, עמ' 441, בין ירון לבין גדליה, במהלכה השמיע גדליה באוזני ירון את מה שלמד מארו בשיחה קודמת, היינו שברזילאי אינו נותן גיבוי: "הבנתי שאדון מנהרת אשקלון לא נותן גיבוי בכלל". לשאלתו של ירון מהיכן הבין זאת (על אף שהעובדה הייתה ידועה לו) השיב גדליה: "מארו, מה המעטפה אצלו. אז אתה רואה ... אני לא שומע את כל האמת...". בעקבות שיחה זו התקשר ירון לארו (ת/300, שיחה 5548/141, עמ' 443), דיווח לו ששוחח עם גדליה ושאל את ארו: "זה אצלך מה שדיברתי או שזה אצל האיש מאשקלון?" ארו השיב כי "זה" בידי האיש מאשקלון, אולם לגדליה אמר ש"זה" אצלו, על מנת להרגיעו, "כי הוא רצה גם את זה. אז אמרתי לו שזה אצלי תהיה רגוע". ירון סבר כי זו טעות: "טעות, זה טעות נשמה. היית משאיר את זה אצלך טוב לא משנה יאללה". עו"ד ממון לומד מדברים אלה, כי ירון, שידע ששאלת הגיבוי אינה על הפרק, מברר בשיחה האמורה רק היכן המעטפה, ואך מביע דעתו כי הייתה זו טעות מצדו של ארו לומר לגדליה שהמעטפה של מנהרת אשקלון בידיו. ועוד שיחה – ת/300, שיחה 4068/143, עמ' 446, במהלכה שאל גדליה את ארו: "תגייד לי, מה הוא לא יודע שמנהרת אשקלון לא נותן גיבוי?" ותשובתו של ארו הייתה "אני לא יודע אם הוא יודע או לא". ועל כך, גדליה: "מה זה הוא לא יודע? יש לו מערכת יחסים עם רמי כמו אח" ותשובתו של ארו: "נכון אבל הוא ארבע שנים לא נתן גיבוי לרמי. אז אני לא יודע, אני לא נכנס לזה, אני מה ששאלתי את רמי, רמי אמר לי שלא. אבל יכול להיות שהשתנו דברים, יכול להיות שהוא כן יתן לו בסוף, אני לא יודע".

259. לא רק שאיני מוצאת בשיחות אלה תמיכה בטענותיו של עו"ד ממון ביחס לתום ליבו של ברזילאי, כי אם להיפך, יש בהן כדי לחזק את התשתית הראייתית נגדו. אסביר. מן השיחות עולה בבירור, כי ארו פנה לברזילאי, בתיאום עם ירון, על מנת שהלה יגיש הצעת גיבוי. עצם הפנייה אליו יש בה כדי ללמד על מעורבותו של ברזילאי בהלכות תיאומי מכרזים. לאדם תם לב, המבקש להתחרות במכרז כדון, אין פונים בבקשה כזו, המסגירה את הפונה כמי שעוסק בפלילים. ארו אישר בבית המשפט כי פנה לברזילאי בעניין הנדון, אולם – לטענתו – הלה סרב: "רמי ברזילאי היה ברור ומה שנקרא ברור כשמש. אמר לי במפורש שום דבר, הכל, מבחינתו זה בכלל לא עמד על הפרק" (עמ' 3534). יוער, כי בחקירתו הנגדית על ידי ב"כ המאשימה, כשהוצגה לו שיחה 4007/143 המובאת לעיל, בינו לבין זוהר, במהלכה נשמע כשהוא אומר לזוהר כי ברזילאי החליט שאינו נותן גיבוי אולם אינו מפריע, טען ארו כי: "אני אומר יכול להיות, אני לא זוכר שדיברתי עם רמי ברזילאי על זה, יכול להיות. אם אני מדבר על זה עם זוהר אז יכול להיות" (עמ' 3636). עם זאת טען, כי ההתלבטות של ברזילאי הייתה "אם לתת הצעה בכלל, לא רק על גיבוי אלא בכלל" (עמ' 3627). וראו גם תשובתו בחקירה החוזרת לשאלה האם שוחח עם ברזילאי על עצם נתינת גיבוי ולפיה

"מכיוון שהיה הלך רוח של הקבלנים באותה תקופה של לוותר אחד לשני מה שנקרא, אז אני חושב ששאלתי את רמי כמה פעמים כאילו אם זה הכיוון או שלא ... הוא ענה לא ברור" (עמ' 3662). אכן, אווירה כללית של ויתור, ובמילים אחרות – של חלוקת שוק. ברזילאי, יש לומר, הכחיש בעדותו בבית המשפט כי ארז שוחח עמו על מתן הצעת גיבוי, ולדבריו "ארז פטפטן" (עמ' 3771-3772). אלא שהכחשה זו אינה עולה בקנה אחד לא עם הדברים הנשמעים בשיחות ולא עם עדותו של ארז בבית המשפט, שבוודאי לא ביקש להזיק לו.

מדברי ארז בשיחות הנדונות עולה כי ברזילאי התחבט בדבר, כי עמדתו עשויה הייתה להשתנות, ואם כך – אין מדובר בהתנהלות תמת לב, של אדם שאינו יודע כי מאחורי גבו הופכת המעטפה להצעת גיבוי. ועל כל אלה, ההסבר שנתן ארז לגדליה מדוע ברזילאי, הקרוב לירון כ"אח", מסרב להגיש הצעת גיבוי, מפליל אף הוא: היינו שירון לא נהג בו באותו אופן ועל כן אינו מוכן לגמול לו על "חסדים" שלא זכה להם ממנו. ודוק: הסירוב לתת הצעת גיבוי (משום שלא זכה למידה כנגד מידה), המעיד כשלעצמו על מודעות לפעולות התיאום המתבצעות, אין בו כדי לשלול את מתן הסיוע בהתחייבות להימנעות מהגשת הצעה בכלל, ובמינוח אליו כבר נחשפנו: "לא להפריע" – מינוח השגור על פיו של ברזילאי (ראו פגישת מסובים). ואכן, בחקירתו ברשות, כשהוצגה לארז שיחה 4007/143 הנ"ל והוא נתבקש להתייחס אליה, אמר: "שהוא לא נותן גיבוי אבל לא מפריע, משהו כזה. למרות שזרקתי לו שהוא יכול לקחת את המכרז, אם אני הייתי יכול להתמודד לא הייתי חושב פעמיים" (ת/69, ש' 178-182). הנה לפנינו הבהרה נוספת על האבחנה בין מתן גיבוי לבין אי הפרעה, ומכאן ההתעניינות במקום הימצאה של המעטפה. ככל שהיא עדיין בידיו של "האיש מאשקלון", גדליה חשש שהוא "יעשה תרגיל" ויכשיל את ההסדר. אשוב ואדגיש – אין המדובר ביחסים חוזיים אכיפים, והחששות של האחד מפני השני הם חששות טבעיים בנסיבות אלה. אוסיף, כי ה"טעות" עליה מדבר ירון בציטוט לעיל אינה מתבטאת אך בכך שארז אמר לגדליה שהמעטפה בידיו (ושיקר לו בזאת), כי אם בכך שארז לא הותיר את המעטפה בידיו ("היית משאיר את זה אצלך"). החשש ברור: ככל שהמעטפה נותרת בידיו של ברזילאי, וטרם נשמעה ממנו הסכמה להגיש הצעת גיבוי, מתעורר החשש שמא "יעשה תרגיל" ו"יפריע".

260. שיחה נוספת שיש לדון בה היא ת/300, שיחה 4241/143, עמ' 460. אף היא מ-6.7.2010, כמו קודמותיה. השיחה היא בין ירון לבין ארז, בשעות הלילה של אותו יום. ירון עומד בה על חשדנותו של גדליה ואומר לארז כך: "עכשיו תראה מה שאני רוצה שתעשה לו, תעשה לו טלפון כאילו לשאול אותו מה העניינים אם הכל בסדר ... אני רוצה לשמוע שזה כאילו אתה יודע, יגיד לך משהו ואם ישאל אותך אם המעטפה אצלך תגיד לו שהעברת אותה היום לרמי, כי אני אמרתי לו שאני יורד לרמי ... ולקחת ולהסתדר וזה אז הוא אמר

לי כן אבל אצל ארז. אמרתי לו לא אבל הוא העביר את זה, אתה מבין, אז שלא תצא שקרן". ארז מילא מיד אחר בקשתו של ירון, והתקשר לגדליה (ת/300, שיחה 4243/143, עמ' 462). בתחילת השיחה דיווח גדליה לארז שהוא וגיל "סגורים", ש"הוא" (מן ההקשר עולה כי הכוונה לירון) אמר לו שזוהר הביא לו מעטפה, וש"הוא הלך לרמי עכשיו להביא את המעטפה וזה שקר. בוא, בינינו עכשיו אני אומר לך ואל תפיץ את זה ... המעטפה אצלך, אתה אמרת לי אתמול שהמעטפה אצלך". על כך הייתה תגובתו של ארז: "נכון אבל בצהריים נאש בא לקחת את המעטפה מאצלי בבית". לשאלתו של גדליה מדוע, השיב ארז: "היא ריקה, ריקה אין בה כלום, אבל אתה רוצה אותה אני אביא לך אותה אין לי בעיה ... היא הייתה אצלי היא אצלו כבר. אני פשוט הייתי בים המלח והשארתי אותה אצלי בבית [קטע לא מובן] כי הוא רצה לקחת את זה מהם. אז אמרתי אין בעיה זה בבית תעברו תקחו אז נאש עבר לקח אותה. עכשיו אין לך מה לדאוג בקטע של רמי". ובהמשך אותה שיחה אמר ארז לגדליה: "... אבל אני יודע בוודאות שדיברתי עם רמי אמר לי אני לא מוכן לתת לו גיבוי, הוא לא נתן לי אני רוצה, הנה המעטפה קח אותה מעבר לזה שום דבר". ולבסוף – ת/300, שיחה 4246/143, עמ' 466, במהלכה דיווח ארז לירון שהמשימה בוצעה, כי הוא דיבר עם גדליה, הרגיע אותו וסיפר לו שבצהריים באו ולקחו מביתו את המעטפה. משיחות אלה מבקש עו"ד ממון ללמוד כי הדברים שהשמיעו ארז וירון לגדליה אינם אמת וכל תכליתם להרגיע את גדליה.

261. לא כך הוא. ראשית, מן הדברים עולה בבירור האבחנה בין הימנעות מהשתתפות במכרז לבין הגשת הצעת גיבוי. באותו שלב, כעולה מדבריו של ארז, ברזילאי היה מוכן לתת את המעטפה שלו ובדרך זו להבטיח ש"לא יפריע", אולם "מעבר לזה שום דבר". דברים אלה עולים בקנה אחד עם התבטאויות קודמות של ארז בעניין זה, הן באוזני גדליה והן באוזני ירון, לאחר שערך בירורים עם ברזילאי בכל הנוגע לעמדתו בסוגיה. שנית, גדליה אכן הביע חשש שברזילאי, המסרב לתת הצעת גיבוי, "יעשה תרגיל". כדי להניח את דעתו שיקר לו ארז שהמעטפה בידי, כפי שהסביר ארז לירון. אלא שאז נוצרה תסבוכת קלה, בכך שירון אמר לגדליה שהמעטפה בידי של ברזילאי. חשדנותו של גדליה, המאפיינת את התנהלותו, עלולה הייתה להתגבר לנוכח הסתירה בדברי שניהם. מכאן בקשתו של ירון שארז יתקשר לגדליה ויספר לו שהמעטפה נדדה שוב מביתו לידי של ברזילאי (ראו הסברו של ארז לשיחה 4241/143 הנ"ל בעדותו בבית המשפט, עמ' 3476-3478).

262. ולבסוף, עו"ד ממון מפנה לשיחה שהתנהלה במשרדו של עו"ד גוטגליק ב-7.7.2010, בין ירון, גיל וגדליה (ת/355א). בשיחה (עמ' 15-17) התנהלו חילופי הדברים הבאים:

"גדליה: עכשיו אנחנו צריכים למלות את ההצעות ירון, צריכים עכשיו לסגור את ההצעות, למלות אותם, ואנחנו רואים, אני נותן לך את שלי, אף אחד לא יודע, ואתה נותן לי את של ורד בר, מה?

ירון: מה פתאום. ורד בר ימלא בעצמם אני אביא את ההצעות ואתה תראה מה המחיר שלהם.

גדליה: בסדר, גם אני אמלא, בדיוק, בסדר, אני גם אמלא באותו הרגע כשאתה ממלא את של ורד בר.

ירון: אני לא מבין, מה אתה חושב שיכול לקרות
גדליה: לא יודע

...

גדליה: שפתאום יהיה רמי הזוכה. אם יהיה רמי הזוכה ההסכם הזה שווה לתחת. נכון או לא?

גיל: גם, בוא נגיד הוא ידפוק משהו אסטרונומי וזה...

גדליה: גם של ירון לא פה. איפה של ירון? ואם ירון יזכה
ירון: שלי פה ...

גדליה: בסדר, אז תשאיר אותו אצל גיל, שתישאר אצלו, לא, זה לא ככה.

...

ירון: תגיד לי אתה חושב שרמי יתעסק איתם?

גיל: רמי לא יתעסק איתם. לא יודע.

גדליה: לא יודע. הם יכולים לסגור ביניהם. ירון, ירון שנייה שנייה [דיבורים במקביל] אתה ויתרת בשביל אינטרס מסוים שהמעטפה שלך לא תוכנס לזה כי עשית איתו שותפות בגלל אינטרס, אתה רצית את המכרז יותר ממני.

ירון: שנייה, רגע. יש לי, אני בעד, זה יהיה אצלי, זה יהיה אצלי, שניהם יהיו אצלו, בבוקר אנחנו ניפגש, מצדי ב-7-8 במסובים, נמלא, ארז יבוא, נפשיט אתו מצדי

...ונלך להגיש, כולם.

...

כמו שהצעתי, ניקח ביחד. נשים את זה אצל אהה... אני אתן לכם את זה של זוהר, ניסע ... ניקח את המעטפה של רמי ... בבוקר. תראה שאין דברים נוספים וזה".

משיחה זו מבקש עו"ד ממון ללמוד, כי ברזילאי לא נתן גיבוי ולא מסר את המעטפה שלו, וכי על כן המשוחחים מטכסים עצה כיצד להסיר את החשש מפני זכייתה של מנהרת אשקלון במכרז, בהיעדר גיבוי מצידה. הפתרון המוצע, כך טוען הוא, קיום פגישה לפני מועד ההגשה, במהלכה תילקח המעטפה של מנהרת אשקלון מידי של ארז, יירשמו בה הסכומים וכולם יעלו יחד לירושלים על מנת לשלשה, עם יתר המעטפות, בתיבת המכרזים. הכל, לשיטתו, מאחורי גבו של ברזילאי.

263. הכשל בתיזה המוצעת הינו, שאם, כנטען, ברזילאי אינו משתף פעולה ומתכוון להגיש הצעה על מנת לזכות, הרי שהצעתו אמורה להיות ממולאת על ידו ואינה אמורה להימצא, כשהיא ריקה, בידי של ארז. די בכך כדי לדחות את הטענה לפיה שיחה זו מובילה למסקנה שמבקש עו"ד ממון להסיק, ולו ברמה של ספק סביר.

אחזור ואדגיש – החשש התמידי של שותפים להסדרים בלתי חוקיים כאלה הוא מפני "חוסר קולגיאליות" של הרגע האחרון, אותה לא ניתן למנוע. ואכן, ברזילאי, שעד לשיחת המירס טרם נתן את הסכמתו למתן הצעת גיבוי (ורק במהלכה נשמעה קריאת הרווחה מפיו של ארז: "הוא שם, הוא שם"), אם כי התחייב "לא להפריע", גרם, לפחות אצל גדליה, לחשש שיש לו כוונה להתמודד במכרז. והרי עם ברזילאי, כפי שהעיד גדליה, לא היה לו סיכום (עמ' 747). רוצה לומר, לו זכה, לא הייתה לו כל מחויבות לשלם לגדליה תמורת הימנעות מהתחרות, בניגוד לסיכום עם ורד בר. למעלה מן הצורך אוסיף, כי על רקע זה ניתן להבין את שאלתו של ירון בתמליל 355א לעיל, האם גדליה חושב שברזילאי "יתעסק איתם". מן ההקשר מתבקש, כי שאלתו של ירון מוסבת על האחים קופר, האם יעז ברזילאי לקרוא עליהם תגר ולהוציא את בלעם מפיהם באמצעות הגשת הצעה תחרותית.

264. השיחות שנסקרו לעיל התנהלו בתקופה שעד להגשת המכרז. לאחר הגשתו, נקלטו בהאזנות הסתר מספר שיחות נוספות של ברזילאי, שעל פי טענתו יש בהן כדי לתמוך בגרסתו לפיה לא היה מודע כלל לתפקיד שמילאה מעטפת המכרז שלו וכי מבחינתו הוגשה הצעה תחרותית, מתוך כוונה אמתית לזכות.

הכוונה לשלוש שיחות: האחת, ת/300, שיחה 6922/141, עמ' 572, מ-12.7.2010. המדובר בשיחה בין ברזילאי לבין ירון, במהלכה ביקש לדעת אם כבר הייתה פתיחת המעטפות. לשאלתו של ירון מדוע הוא מתעניין השיב: "לא, אני רוצה לדעת אם זכיתי טוב לא נורא נחכה עוד יום-יומיים", ועל כך הגיב ירון: "אם תזכה אתה יודע יש לי צוותים". בחקירתו בבית המשפט טען ירון כי משמעות השיחה היא "שהוא מתעניין אם יש תוצאות של המכרז, אם הוא זכה או לא זכה ואני מזכיר לו בטלפון שיזכור שאני זה שהולך לעשות חלק מהעבודה, שאני אלך לבצע את העבודה" (עמ' 2812). השיחה השנייה היא ת/300, שיחה 8561/141, עמ' 714, מ-19.7.2010. אף היא בין השניים. גם בה ביקש ברזילאי לדעת אם יש או אין תשובות, וכשירון השיב כי הוא מעריך שהתשובות תינתנה "היום או מחר" אמר לו ברזילאי: "טוב כי אם לא שלפחות יחזירו לנו את הערבות אני יודע מה, אם זכינו זכינו". על שיחה זו אמר ירון בבית המשפט שברזילאי "מחכה בציפייה מאחר וממזדר ממה מהדברים שנעשו בפועל אז הוא מחכה בציפייה אולי הוא זכה במכרז ואם זכינו אז זכינו, שנבצע את

הדברים ביחד" (עמ' 2813). והשיחה השלישית, ת/300, שיחה 7889/143, עמ' 847, מ-

26.7.2010. המדובר בשיחה בין ברזילאי לבין ארז, וכך מתנהל ביניהם הדו-שיח:

"רמי: תגיד לי מה נסגר בי-ם?

ארז: עבר זהו נגמר.

רמי: מי לקח בסוף? ורד בר או אנחנו?

לשלוש שורות אלה מפנה עו"ד ממון בסיכומיו. אלא שלשיחה יש המשך, שחשיבותו רבה:

ארז: כן ורד בר גם התקשרו אלי, שלחו את הערבות אליך בדואר, בדואר רשום.

רמי: אני מחכה לערבות, עוד לא קיבלתי אותה...

...

ארז: הם חייבים לנו הרבה, רק שתדע לך. אנחנו פירפרנו בשבילם.

רמי: בסדר, הבעיה שהם לא מבינים את זה, אתה מבין. כמה שתהיה בסדר בסופו של דבר יבוא הארות.

ארז: יהיה בסדר, אל תדאג, הם לא יתערבו לנו. הם יתערבו לנו זה יהיה הסוף שלהם..."

בעוד שעו"ד ממון מבקש ללמוד משלוש השיחות לעיל, כי ברזילאי ציפה לתוצאות המכרז כמי שהתמודד בו לפי תומו, טוענת המאשימה כי דבריו נאמרו בבדיחות הדעת או מתוך חשש להאזנות סתר.

265. כפי שכבר חזרתי ואמרתי, גרסתו של ירון בבית המשפט אינה מעוררת בי אמון וכל תכליתה לסייע לברזילאי. הסבריו לשיחות עומדים בסתירה מוחלטת לגרסתו בחקירה, שנמצאה על ידי גרסת אמת (בהסתייגות שאינה כל האמת). לנוכח מכלול הראיות עליהן עמדנו עד כה, לא מצאתי שהשיחות המובאות לעיל מעוררות ולו ספק סביר שמא ברזילאי אכן לא היה מודע לנעשה מאחורי גבו ושמבחינתו ההתמודדות הייתה אמתית. ספק כזה אינו מתיישב בשום פנים ואופן עם כלל הראיות ועם התבטאויות מפורשות מפיו, המלמדות על מעורבותו בתיאום, ואשר עליהן עמדנו בהרחבה (אשר למבחן בדבר קיומו של ספק סביר ראו והשוו: [דנ"פ 4342/97 מדינת ישראל נ' אל עביד, פ"ד נא\(1\) 736 \(1998\)](#), עמ' 811-812; עמ' 818, וכניסוחו של כב' הנשיא ברק באותה פרשה: **"דעתי היא, כי תהיות אלה וחסרים ראייתיים אלו, מבחנם ומשמעותם אינם בעצם קיומם, אלא במשקלם בהתייחס לשאלת חפותו או אשמתו של אל עביד"**, עמ' 858, וכן ראו עמ' 860-864. דברים ברוח דומה נאמרו גם בע"פ [4506/15 צבי בר נ' מדינת ישראל](#), פסקה 89 (11.12.2016): **"אכן – תמיהות. אך אין בכך כדי לסדוק את המסכת הראייתית שהציגה המדינה"**. ראו גם ע"פ [993/00](#) נור נ'

סתר והתנהג בהתאם היא יותר ממסתברת ומשתלבת לחלוטין בתמונת הראיות.

כך, בבוקר היום שנועד להגשת ההצעות, 8.7.2010, התקשר ירון לטלפון הנייד של ברזילאי והודיע לו כי הוא "מתקשר" אליו. ירון אישר, כי ביקש לעבור לטלפון קווי בשל החשש מהאזנות (עמ' 2903). ניתן להתרשם כי ברזילאי הבין מיד את הכוונה והציע מספר טלפון קווי, של המשרד שלו (ת/300, שיחה 6214/141, עמ' 508). יצוין, כי שיחה זו התקיימה כמעט בו זמנית לשיחת המירס הידועה, במהלכה, כפי שראינו, לשאלותיו של ארז בעניין מתן הצעת גיבוי מטעמו התחמק תחילה מלהשיב ואמר "קצת בעייתי איפה אתה". רוצה לומר, ברזילאי הבין היטב מדוע ירון מבקש להתקשר אליו לטלפון קווי שהרי הוא עצמו, באותה שעה בדיוק, נמנע מלהשיב תשובות ישירות, שתוכנן מפליל, בשיחה שהתנהלה באמצעות מכשיר מירס. התהייה הוצגה לברזילאי במהלך חקירתו הנגדית. הוא הכחיש במפגיע שחשש מהאזנות אולם קשה למצוא בדבריו הסבר להתנהלותו ולהתנהלות ירון (עמ' 3803-3804).

זאת ועוד. המלאכותיות שבשיחה השלישית (7889/143) בולטת במיוחד. נזכיר, כי מנהרת אשקלון הגישה הצעה בשם עצמה למכרז. לו מדובר בהצעת אמת, ברזילאי לא היה טורח לפנות לארז ולשאול אותו "מה נסגר בירושלים" ו"מי לקח בסוף – ורד בר או אנחנו". ועדת המכרזים צפויה הייתה להודיע למנהרת אשקלון ישירות את תוצאת המכרז ולא לארז, שלא הגיש הצעה מטעמו. הפנייה לארז מלמדת כי ברזילאי הפקיד בידי ארז את הטיפול במעטפת המכרז שלו, שהוגשה כהצעת גיבוי וכי התעניינותו בתוצאה אינה אמתית. לשאלת ב"כ המאשימה בעניין זה, היינו מדוע צריך היה לשאול את ארז אם זכה, תשובתו הספונטאנית, ויש לומר החושפת טפח מן האמת, הייתה "מה, כל השלוש שיחות האלה הם שיחות מפוברקות? מה, שיחות סתם?" (עמ' 3805). השאלות המקופלות בתשובה הן שאלות רטוריות. נעלה מכל ספק בעיני שברזילאי יודע כי התשובה להן חיובית. ואכן, משהקשתה עלו ב"כ המאשימה ותהתה האם אין זה ברור לו כי ההודעה ניתנת לזוכה השיב בשלילה והוסיף: "מה שקורה בכל המוסדות, גם בעיריות וגם בזה, לא מודיעים עד שהם בודקים את כל תנאי הסף וכל מה ששמו במכרזים עצמם, אחרי שהם מוודאים הכל, משקללים את ההצעה הזוכה, מחליטים שזה הזוכה, מזמינים את הזוכה ואחר כך מודיעים לאלה שנפסלו, מודיעים להם שאתם לא זכיתם" (עמ' 3805). מילים לא מעטות יש כאן. תשובה אין. ואם נותר עוד ספק בליבו של הקורא, באות השורות האחרונות מאותה שיחה ומסירות אותו. שהרי על דבריו של ארז, ששניהם "פירפרו בשבילים" לא הגיב בשאלה על מה הוא שח, כי אם להיפך, השמיע טרוניה ש"הם" לא מבינים את זה. ועל כך הבטיח לו ארז ש"הם לא יתערבו לנו", שאם יתערבו, "זה יהיה הסוף שלהם". הדברים הללו אינם יכולים להיות מוסברים אלא בכך שהוא וארז עשו מאמץ לטובת ורד בר וירון במכרז הנדון ("פירפרנו") וכי

הצפייה היא ש"הם" לא יפריעו או לא יתערבו להם, בתמורה למאמץ הלזה. ההסבר שניתן על ידי ברזילאי למובא לעיל, אינו הסבר: "אנחנו בטוח לא מדברים על שום קטע מהקטע הזה של ורד בר או של האחרים. אם דיברנו אז יכול להיות שעל ירון כי רציתי את ירון כקבלן אבל לא הלך, לא הלך". ולשאלת ב"כ המאשימה האם כוונתו לכך שהוא וארו "פרפרו" כדי שירון יועסק על ידו כקבלן משנה השיב: "אני לא, אני פרפתי פחות כי הייתי צריך לקחת מכסימום את הערבות הבנקאית ולהחתיים אצל עורך הדין אבל הוא נסע והיה בשטח והיה בסיוורים". או אז התבקש להסביר מדוע צריך "לפרפר" עבור ירון אם כל בקשתו לעבוד אצלו כקבלן משנה ותשובתו הייתה: "לפרפר זה דברים שאת לוקחת למכרז, את הולכת להחתיים עורך דין, הולכת להחתיים רואה חשבון, הולכת לבנק להתחיל להזמין ערבות בנקאית ואת צריכה לעשות עליה הגהה וכל ההגהה הזאת לוקחת יומיים-שלושה ולאשר את הכספים, זה הפרפור" (עמ' 3806). זו, אולי, תשובה לשאלה מהו "פרפור" אולם אין בכך תשובה לשאלה מדוע שניהם "פרפרו בשבילם", היינו בשביל ירון וורד בר. אין בדברים אלה משום הסבר על שום מה ולמה טרח ברזילאי רק על מנת שירון יוכל לעבוד אצלו כקבלן משנה. לא למדתי על שום מה ולמה חשש מזה ש"הם" לא יבינו את גודל המעשה אם כוונתו הייתה להתחרות במכרז ולזכות בו. לא למדתי כיצד זה קיבל כמובנת מאליה את תגובתו של ארו שאין מה לדאוג, שאותם "הם" לא יתערבו להם, וכי אם יתערבו, זה יהיה הסוף שלהם. כיצד משתלבים דברים אלה עם "פרפור" תמים שכל תכליתו לזכות במכרז – לרמי ברזילאי פתרונים.

266. ולבסוף – נראה את ת/300, שיחה 3450/137, עמ' 913. המדובר בשיחה בין ירון לבין ברזילאי מ-3.8.2010, במהלכה מצא לנכון לשאול את ירון: "נו, מה העניינים? אפשר כבר להגיד מזל טוב?", שיחה שבהמשכה ביקש לברר כיצד תחזור אליו הערבות והוסיף כי הוא עצמו טרם קיבל הודעה מוועדת המכרזים על כך שלא זכה. על פניו, מתבקש הסבר על מה ולמה ביקש ברזילאי לברך את ירון, בהנחה שכל התנהלותו שלו הייתה מוכוונת לכך שיזכה במכרז ויעסיק את ירון כקבלן משנה. תשובתו של ברזילאי לתהייה זו הייתה: "אני מטבעי לא אדם רע, כשאני רוצה לרצות אנשים אני מרצה אותם ולהגיד לו מזל טוב זה לא מזיק, אז אמרתי לו מזל טוב, לא מעבר לזה" (עמ' 3807). לא ניתן לקבל תשובה זו, שאינה מעוררת אמון. ברזילאי משוחח עם ירון כ"שווה אל שווה", ומברך אותו על זכייתו במכרז, על אף שירון לא הגיש, כידוע, הצעה מטעמו. רוצה לומר, ברזילאי ידע שהמכרז הוא "של ירון", שהוא בעל האינטרס לזכות בו, וכי כל הפעולות סביב המכרז נעשו על מנת לגרום לכך. לו ירון אמור היה בסך הכל להיות קבלן משנה שלו, מדוע זה היה צריך לברכו על הזכייה, שאינה זכייתו? והלא על פי הבנתו (הנטענת), ירון בכל מקרה היה מועסק כקבלן משנה, בין על ידי מנהרת אשקלון ובין על ידי ורד בר. ומה לירון ולערבות שהמציא ברזילאי כחלק מדרישות המכרז?

מסקנתי היא, אפוא, שהוכח למעלה מספק סביר כי ברזילאי נטל חלק ביודעין בהסדר הכובל שנעשה בקשר עם מכרז ירושלים 2010, על כל הנובע מכך.

העבירות

277. לירון ולחברה שבבעלותו מייחסת המאשימה עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות (סעיפים 2(א); 2(ב); 4; 47(א1) ו-47א רישא, (3) ו-4) לחוק ההגבלים העסקיים; קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (סעיף 415 לחוק העונשין); ועשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו (סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון). (לחברה מיוחסת האחריות בעבירות אלה על יסוד סעיף 23(א)2 לחוק העונשין). עבירות אלה מיוחסות גם לפרץ ואסא קופר ולוורד בר. בנוסף מייחסת להם המאשימה עבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד (סעיף 423 לחוק העונשין). לארז ומוקה גיזום, כמו גם לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון, מייחסת המאשימה עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

הנסיבות המחמירות בעבירה של צד להסדר כובל, כפי שהן מפורטות בכתב האישום, הן העובדה שהמדובר בהסדר שעניינו תיאום מכרז ציבורי; השיטתיות, היקפו הכספי של ההסדר; גודל הנזק שנגרם או שצפוי היה להיגרם מן ההסדר; גודל טובת ההנאה שהופקה כתוצאה מן ההסדר; וריבוי הצדדים להסדר.

הנסיבות המחמירות בעבירה של קבלת דבר במרמה, כפי שהן מפורטות בכתב האישום, הן השיטתיות, ריבוי המעורבים, תחכום, היקף הסכומים והפגיעה בהליכי המכרז ובמנגנון הציבורי.

אדון בעבירות לפי הסדר.

א. צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות

278. אקדים ואומר כי הניתוח שלהלן יהיה יפה גם ליתר האישומים בהם מייחסת המאשימה עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות למי מן הנאשמים. משכך, לא אחזור עליו בהמשך, אלא ככל שיהיה צורך להידרש לנסיבות המיוחדות של האישום או לנאשם זה או אחר.

279. זו לשונו של [סעיף 2 לחוק ההגבלים העסקיים](#) :

- (א) הסדר כובל הוא הסדר הנעשה בין בני אדם המנהלים עסקים, לפיו אחד הצדדים לפחות מגביל עצמו באופן העלול למנוע או להפחית את התחרות בעסקים בינו לבין הצדדים האחרים להסדר, או חלק מהם, או בינו לבין אדם שאינו צד להסדר.
- (ב) מבלי לפגוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א) יראו כהסדר כובל הסדר שבו הכבילה נוגעת לאחד העניינים הבאים:
- (1) המחיר שיידרש, שיוצע או שישולם;
 - (2) הרווח שיופק;
 - (3) חלוקת השוק, כולו או חלקו, לפי מקום העיסוק או לפי האנשים או סוג האנשים שעמם יעסקו;
 - (4) כמות הנכסים או השירותים שבעסק, איכותם או סוגם.

[סעיף 4 לחוק האמור](#) אוסר על אדם להיות צד להסדר כובל אלא אם "הוכשר" ההסדר באחת הדרכים הקבועות בחוק (כגון, למשל, שקיבל אישור מאת בית הדין להגבלים עסקיים). אין חולק כי בענייננו לא "הוכשרו" בדרך כלשהי כלל ההסדרים העומדים ביסוד הפרשות השונות.

סעיף העונשין הוא [סעיף 47\(א\)\(1\)](#) לחוק, הקובע כי מי שהיה צד להסדר כובל (שלא קיבל "הכשר") דינו מאסר שלוש שנים. [סעיף 47א](#) לחוק קובע כי עבירה של צד להסדר כובל, שנעברה בנסיבות מחמירות, דינה מאסר חמש שנים.

היסודות העובדתיים של עבירת הבסיס של צד להסדר כובל הינם, אפוא, ארבעה: קיומו של הסדר; ההסדר הוא בין בני אדם המנהלים עסקים; ההסדר כולל הגבלה שהוטלה לפחות על אחד מן הצדדים לו; ההגבלה עלולה למנוע או להפחית את התחרות בעסקים בין הצד המוגבל לבין אחרים. כאשר ההגבלה, או הכבילה, היא באחד מן העניינים המפורטים בסעיף 2(ב), קמה חזקה חלוטה לפיה ההגבלה נעשתה באופן העלול למנוע או להפחית את התחרות, וממילא אין צורך בהוכחת תנאי "העלילות" הקבוע בסעיף 2(א) (ראו: [דנ"א 4465/98 טבעול \(1993\) בע"מ נ' שף היס \(1994\) בע"מ, פ"ד נ"ו \(1\) 56](#), עמ' 95-97 (2005); [ע"פ 2560/08 מדינת ישראל נ' ירון וול](#), פסקה פ"ה (6.7.2009) (ולהלן: [עניין וול](#)); [ע"פ 4855/02 מדינת ישראל נ' בורוביץ, פ"ד נ"ט \(3\) 776](#), עמ' 868-872 (2005) (להלן: [עניין בורוביץ](#))).

ואילו "נסיבות מחמירות" מוגדרות [בסעיף 47א](#) כ"נסיבות שבהן עלולה להיגרם פגיעה משמעותית בתחרות ובעסקים, בין השאר" בשל חלקו ומעמדו של הנאשם בענף המושפע מן העבירה (ס"ק(1)); פרק הזמן בו התקיימה העבירה (ס"ק(2)); הנזק שנגרם או צפוי היה

להיגרם לציבור (ס"ק 3); וטובת ההנאה שהפיק הנאשם (ס"ק 4). לנוכח נוסח הרישא של הסעיף ("בין השאר"), חזר ופסק בית המשפט העליון, כי אין המדובר ברשימה סגורה וכי בית המשפט יכול להוסיף על הנסיבות המנויות בו נסיבות נוספות "בעקבות היצירתיות שיפגינו יוצרי הקרטלים העתידיים אשר יבואו בשעריו ולהתמודדות עמה לפי הצורך" (עניין וול, פסקה קמ"ח; וראו גם ע"פ 1656/16 ישעיהו דוידוביץ נ' מדינת ישראל, פסקה 61 (20.3.2017) (ולהלך: עניין דוידוביץ)). בעניין וול פרט בית המשפט העליון דוגמאות נוספות לנסיבות שבהתקיימן תיחשב העבירה לכזו שנעברה "בנסיבות ומחמירות":

"...שימוש במספר רב של טכניקות הסדר קרטליסטיות העוברות על איסורי הליבה של החוק; ריבויים של הצדדים להסדרים הכובלים וריבוי קרבנות העבירה עד כדי פגיעה בציבור כולו ... נקיטת פעולות מחוכמות להסוואת פעילות ההסדר הכובל המקשות על גילוי; הפסקת פעילותו של ההסדר הכובל רק משנודע לנאשמים על פתיחתה של חקירה פלילית. כל אלה ושכמותם, יכול שיהיו נסיבה מחמירה על פי הסעיף" (שם).

עוד יש לומר, כי העבירה של צד להסדר כובל היא עבירה שלשם גיבושה אין נדרש רכיב תוצאתי בפועל. די בפוטנציאל הפגיעה (תוצאה בכוח), שמשמעותו העמדה בסיכון של הערך החברתי המוגן. הערך המוגן בעבירה זו הוא התחרות החופשית, המהווה, כשלעצמה, כלי להשגת תכליות חברתיות רבות וחשובות ובכללן הגדלת הרווחה הכלכלית בדרך של הורדת מחירים; ניצול יעיל של משאבים; יצירת תמריצים להתייעלות ולחדשנות כמו גם תכליות שאינן כלכליות בלבד, כמו חיזוק הדמוקרטיה, חופש העיסוק ועוד (ראו: מיכל (שיצר) גל ומנחם פרלמן, "חשיבות הניתוח המשפטי והכלכלי של חוק ההגבלים העסקיים", בתוך ניתוח משפטי וכלכלי של דיני ההגבלים העסקיים, כרך ראשון, עורכים מיכל (שיצר) גל ומנחם פרלמן, נבו הוצאה לאור (2008), בעמ' 17).

בהינתן טיבה של העבירה, שאינה עבירה תוצאתית, קבע בית המשפט העליון כי העובדה שההסדר הכובל "לא גרם לנזק, אינה מעלה ואינה מורידה לעניין הרשעה בנסיבות מחמירות על פי אחת החלופות המנויות בסעיף" (עניין וול, פסקה קנ"ד).

היסוד הנפשי הנדרש הוא מודעות להתקיימות היסודות העובדתיים של העבירה.

280. לאחר שהקדמנו מה שהקדמנו, נחזור לנאשמים. ירון הודה בעדותו בבית המשפט כי סיכם עם זוהר על הגשת הצעת גיבוי מטעם ראז חקלאות. כך גם הודה כי עשה שימוש בהצעת מנהרת אשקלון כהצעת גיבוי (אם כי, לטענתו, אותה דחיתי, היה זה מאחורי גבו של רמי ברזילאי). בנוסף הודה כי הכתיב לגיל ולארוז את מחירי ההצעות של ראז חקלאות ושל

מנהרת אשקלון. על כל אלה, הודה כי ההסכם עם גדליה (כמו גם עם גיל) היה הסדר כובל שתכליתו הוצאת גדליה מן התחרות וכי גם ההצעה של גדליה הוגשה כהצעת גיבוי (לאחר דין ודברים בנושא) (כשלטענתו האחים קופר לא היו מודעים לכך וכי פעל כפי שפעל בשל לחצים שהפעיל עליו גדליה תוך ניצול מצבו הכלכלי העגום – גם טענות אלה נדחו על ידי). נזכיר, כי הצעות הגיבוי תכליתן האחת היא להטעות את ועדת המכרזים לחשוב שמתקיימת תחרות חופשית ולגרורם לה לבחור בהצעה "הזולה" מבין ההצעות, כאשר מחיר ההצעה "הזולה" אינו מחיר תחרותי כי אם מחיר שתואם מראש בין המשתתפים בהסדר.

ירון אף הודה, במענה לאישום, כי במועדים הרלוונטיים ניהל עסקים בישראל ואף היה המנהל והבעלים של ירון בלוא בע"מ. ואם כך, על יסוד הודאתו, יש להרשיע את החברה שבבעלותו בכל עבירה בה יורשע הוא עצמו.

קביעותי העובדתיות ביחס ליתר הנאשמים באישום זה, היינו האחים קופר, ארז וברזילאי, הובילו למסקנה כי הוכח מעבר לספק סביר שהיו מעורבים, ביוזעין, בתיאום המכרז. אמנע, אפוא, מלחזור עליהן בפרק זה. גם ורד בר, כמו ירון בלוא בע"מ, ניהלה עסקים בישראל בזמנים הרלוונטיים והאחים קופר היו הבעלים והדירקטורים של החברה. מכאן שיש לראות במעשיהם את מעשיה של החברה. הוא הדבר גם ביחס לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון.

281. אשר למוקח גיזום. חברה זו התאגדה ב-3.3.2009 (למעלה משנה לפני פרסום מכרז ירושלים 2010) והייתה בבעלותו המלאה של רונן מיארה, אחיהם של ארז ושל גיל. סיבת ההתאגדות הייתה שיקולי מס, ועל מנת לגשת למכרזים. בטרם התאגדה החברה, עסק רונן בתחום של גיזום עצים כעוסק מורשה (ראו עדותו בעמ' 1066). בתקופה סמוך לאחר הקמתה, לא ניתן היה להגיש בשמה הצעות למכרזים, שכן טרם צברה את הניסיון הנדרש בהם בדרך כלל. על מנת להשיג את הניסיון, התמודד רונן במכרזים המתאימים כעוסק מורשה, ועם זכייטו ביקש להעביר את החוזה שנחתם עמו על שמה של החברה. דוגמה בולטת לכך היא מכרז תל אביב, ועל ההתנהלות הקשורה לכך אעמוד במסגרת האישום הרלוונטי (האישום השביעי). ארז הודה בחקירתו (ת/65, ש' 47-48) כי הוא מנהל בחברה, כי משרדי החברה נמצאים אצלו בבית וכי הוא "המנהל, לוקח החלטות, אחריות והכל" (ת/75, ש' 182-183). עוד יש לומר, כי רונן הסמיך את ארז, באמצעות ייפוי כוח (ת/417) לשמש נציג מוסמך של החברה בעת ניהול משא ומתן בינה לבין חברת החשמל.

המאשימה סבורה, על יסוד תשתית זו, כי יש לייחס לחברה אחריות פלילית בגין אותם מעשים המיוחסים לארז בכלל האישומים בהם היה מעורב ובין היתר גם באישום הנדון. לטענתה, כפי שפעולות לגיטימיות שביצע ארז בתחום עיסוקה של החברה, כגון רכישת ציוד ופגישות עסקיות עם לקוחות, הן פעולות שנעשו בשמה ולטובתה, הרי שגם פעולות של תיאום המכרז, כגון מילוי הצעת הגיבוי של מנהרת אשקלון והגשתה לחברת החשמל, נעשו על ידי ארז כמנהל החברה ולא כאדם פרטי. איני סבורה כי נכון לומר, שכל אימת שאורגן בחברה פעל במסגרת קרטל מתחייבת מסקנה אוטומטית כי את פעולותיו יש לייחס לחברה. אולם, כפי שנראה מיד, הראיות מלמדות כי בפעולותיו לתיאום מכרז ירושלים 2010 פעל ארז כאורגן של החברה, מתוך ראיית האינטרסים שלה, בעודו מיידע את אחיו רונן, הבעלים, במתרחש.

אכן, אין חולק, כי מוקה גיזום לא יכולה הייתה ליטול חלק במכרז הנדון משום שלא עמדה בתנאי הסף (בנוגע לניסיון הנדרש). עם זאת, גם מי שאינו עומד בתנאי הסף יכול להיות צד להסדר כובל (ע"פ 2929/02 מדינת ישראל נ' סבירסקי, פ"ד נז(3) 135 (2003)) (להלן: עניין סבירסקי). אפנה בהקשר זה לשיחה 1371/143 מ- 21.6.2010 (ת/300, עמ' 190), במהלכה דיווח ארז לרונן על תוצאותיה של "פגישת הג'קווי". וכך התנהלה ביניהם השיחה:

"רונן : כמה אמור לצאת לנו מהמכרז של ירושלים ? כלום ?

ארז : מאיפה ?

רונן : מי-ם, סה"כ תמיכה בירון ? זה הכל ?

ארז : יש לזה הרבה השלכות.

רונן : כן אני אומר, תמיכה בירון, זהו ?

ארז : עכשיו כן, סבלנות".

הנה כי כן, רונן, הבעלים של החברה, ביקש הבהרות מאחיו, מנהל החברה, מה "ייצא" להם מהמכרז לבד מעצם התמיכה בירון, ותשובתו של ארז ברורה: יש לכך הרבה השלכות. רוצה לומר, פעילותו לתיאום המכרז, הפעם לטובתו של ירון, ישליך על ענייניה של החברה והדברים נעשו במודע לשם כך. זאת ועוד, במהלך פגישת מסובים (ת/335א), שקדמה לאירועי המכרז הנדון כאן, נשמע ארז, בעודו מציג לפני גדליה את ההסכמות אליהן הגיעו לשם חלוקת השוק ותיאום המכרזים, כך: **"ורמלה אני ואתה לצורך העניין. מוקה ואתה"** (עמ' 3). כמו פיו העיד, אם כך, ארז על עצמו, כי הוא פועל כאורגן של מוקה גיזום. ממילא יש לראות במעשיו של ארז גם את מעשי החברה, שכן פעל במהלך מילוי תפקידו בתאגיד (ע"פ [99/14 מדינת ישראל נ' מליסרון](#) (25.12.2014) (להלן: עניין מליסרון)). ואם צריך עוד ראיה

לדבר, הרי שכפי שנראה באישום הרביעי, שעניינו מכרז רעננה לשנת 2009, הרי שעם זכייתה של השביל הירוק במכרז, נחתם הסכם להעסקתה של מוקה גיזום בקבלנות משנה (ת/369), אף שהצעתה הוגשה בשמו של רונן מיארה כעוסק מורשה. רוצה לומר, בפועל, כשנה לפני האירועים נשוא האישום הנדון, פעילותו של ארז כבר הייתה כאורגן של מוקה גיזום, גם אם ההצעות למכרזים הוגשו עדיין בשמו של רונן מיארה כעוסק מורשה, בשל דרישת הניסיון בתנאי הסף. שונים הם פני הדברים בכל הנוגע ל"נאש נאש בע"מ", כפי שנראה במסגרת הדיון באישום החמישי.

282. נחזור לבחינת התקיימותם של יסודות העבירה. בענייננו, לא יכולה להיות מחלוקת כי מתקיימים שני היסודות הראשונים המנויים [בסעיף 2\(א\)](#), היינו שהמדובר בהסדר, וכי ההסדר הוא בין בני אדם המנהלים עסקים. עוד הוכח, כי ההסדרים כללו כבילות, וכי אלה נוגעות למחיר, בניגוד [לסעיף 2\(ב\)\(1\)](#) לחוק (באשר ירון קבע את מחירי ההצעות עבור הצעות הגיבוי של ברזילאי, זוהר וגדליה). כמו כן כללו ההסדרים כבילות שעניינן חלוקת שוק, היינו שהמתחרים האחרים יימנעו מלהתחרות בירושלים, בניגוד [לסעיף 2\(ב\)\(3\)](#). ובנוסף, מכוח ההסדר הכובל נגרעו נכסים ושירותים מעסקיהם של המתמודדים הפוטנציאליים במכרז, אשר ויתרו על זכותם להתמודד בו, כפי שהתווספו לעסקיהם של ירון בלוא ושל ורד בר, בניגוד [לסעיף 2\(ב\)\(4\)](#) לחוק. ואם כך – מתקיימת החזקה החלוטה ולפיה ההגבלה נעשתה באופן העלול למנוע או להפחית את התחרות.

נותרה לבירור השאלה האם המדובר בהסדר כובל שנעשה בנסיבות מחמירות. בטרם נידרש לשאלה זו, אעמוד על מספר עובדות רלוונטיות לענייננו. חלקן כבר נסקרו בפירוט לעיל וחלקן יבואו עתה.

283. כבר עמדנו על ריבוי המעורבים בתיאום המכרז; על ריבוי המפגשים והשיחות שנועדו לתיאום המכרז; על המחיר המוצע לשירותי הגיזום שהוזמנו בו (כ-3 מיליון ₪ לשנה), קרי היקף טובת ההנאה שהאחים קופר וירון באמצעותם, ציפו לה; ועל הסכום הגבוה אותו היו נכונים ירון והאחים קופר לשלם לגדליה עבור ההימנעות מן התחרות. כך גם יש לזכור כי התיאום הופסק רק בעקבות פנייתו של גדליה לרשות, הפיכתו לסוכן מטעמה והפתיחה בחקירה הגלויה. וכפי שנראה להלן, אין זו הפעם הראשונה בה מעורב ירון בתיאום מכרזים. ירון עשה כן ביחס למכרזי ירושלים ב-2004 וב-2007, כמו גם בחמשת מכרזי הדרום. ארז וברזילאי לא צפויים היו להפיק טובת הנאה מן המכרז, אולם ארז היה מעורב בתיאום מכרזי רעננה, חמשת מכרזי הדרום, חמשת מכרזי הצפון, מכרז תל-אביב ומכרז פתח תקוה.

וברזילאי היה מעורב במכרזי רעננה, חמשת מכרזי הדרום ומכרז תל-אביב. המדובר, אם כך, בהתנהלות שיטתית ומתמשכת לאורך תקופה משמעותית.

זאת ועוד. תיאום המכרז הנדון נעשה במסגרת ה"חזון", שכונה על ידי ארז "השכנת שלום" בין הקבלנים. משמעותו – שינוי ההתנהלות בענף הגיזום על ידי חלוקה מוסכמת של כלל השוק לטווח ארוך והעלאת המחירים בו בדרך של מניעת תחרות. הדברים באים לידי ביטוי בהתבטאויות שונות של מי מן הנאשמים. כך, למשל, נשמע נאש אומר לחבריו, במהלך שיחה שהתקיימה בשלהי סיור הקבלנים לקראת חמשת מכרזי הדרום, כי –

"נכון יהיה כמו עופר ראש ועד, גדליה ראש ועד ואין מה לעשות ואז חברת חשמל יקבלו שטרונגול שלא חלמו עליו במקום לעבוד במאה אלף שקל כל אחד ייקח חצי מיליון ויעשה חצי עבודה אפילו לא חצי עבודה. במקום לעשות קומפלט במאה אלף, חצי עבודה בחצי מיליון. אני מוכן מישהו אחר שזה יהיה רשום על שמו תן לי את החצי שלי זה ברכה, לא רוצה כאבי ראש או ההיפך מה שאתם רוצים אני מוכן ללכת לשתי הכיוונים" (ת/א334, עמ' 40).

ובהמשך אותה שיחה אמר –

"מקפיצים להם את האזורים לשמים, אלה מתים, אלה בתחנות, אלה יראו יפתחו את המעטפות לא יבינו מה קרה. זה ההזדמנות היחידה" (שם, בעמ' 47).

התבטאות ברוח דומה, הפעם של ברזילאי, במהלך פגישת מסובים, תועדה אף היא –

"...אנחנו צריכים ללכת גם לצפונים להגיד להם תשמעו לא מפריעים לכם. זה בתנאי שכולם פה הגיעו להבנה שמתאים להם מחוז דרום לעבוד, מחירים טובים מחירים גבוהים לפי חלוקה שאנחנו... שהוא גיבש אותה וכולם הסכימו. נתקדם הלאה לפחות גם לסיבוב הבא שימשיכו להתרומם המחירים" (ת/א335, עמ' 2)

284. נסיבה נוספת ההופכת את העבירה למעשה שבוצע בנסיבות מחמירות היא העובדה שהמדובר בהסדרו כובל שתכליתו תיאום מכרז ציבורי, הנוגע למאות אלפי בתי אב ובעלי עסקים.

לפגיעה בתחרות על דרך של תיאום מכרז ציבורי היבט כפול. כפי שמסביר בית המשפט העליון:

"ביסודו של המכרז הציבורי, עומדות שתי תכליות מרכזיות: האחת, עניינה בשמירה על עיקרון השוויון וטוהר המידות, על-ידי מתן הזדמנות שווה לכלל המציעים, בלא משוא פנים ובלא שרירות. השנייה, היא השאיפה לנהוג ביעילות, ולחסוך בכספי ציבור, על-ידי השגת מירב היתרונות למזמין, באמצעות מנגנון המכרז ... היחס בין שתי תכליות אלו, כמוהו כיחס שבין שני "כובעיה" של הרשות, בעת שהיא מתנהלת במרחבו של המשפט הפרטי: כובעה כרשות מינהלית, שמכוחו מושם דגש על שיקולים ציבוריים ועל הבטחת עיקרון השוויון; וכובעה כשחקן בשוק הפרטי, אשר פועל בהתאם לדיני החוזים המבקשים להגשים, בעיקרם, אינטרסים כלכליים" (ע"מ 4607/16 Alstom Transport SA נ' נת"ע נתיבי תחבורה עירוניים בע"מ, פסקה 48 (18.4.2017)).

ההסדר הכובל פוגע, אפוא, בתחרות, מעצם היותו הסדר כובל, שחלות עליו החזקות החלוטות הקבועות בסעיף 2(ב) לחוק ההגבלים העסקיים. בנוסף פוגע הוא בעקרון השוויון, "נשמת אפו של המכרז הציבורי", עקרון הזוכה בדרך כלל למעמד בכורה, הגובר על אינטרס היעילות הכלכלית (ראו לדוגמה, ע"מ 10785/02 חברת י.ת.ב בע"מ נ' משרד הפנים, פ"ד נח(1) 897, 970-905 (2003)).

לנוכח מעמדו של עקרון השוויון במכרז הציבורי, נפסק כי פגיעה בתחרות על דרך של תיאום מכרז כזה מהווה נסיבה מחמירה:

"ברורה ונהירה החומרה הרבה שיש לייחס למעשה של תיאום מכרז ציבורי בין מתחרים. מדובר במעשה החותר תחת עצם התכלית המרכזית שבעטיה מבוצע המכרז, ומרוקן מתוכן את כלליו והוראותיו. מהלך שכזה, במיוחד כשהוא מתבצע בין מתחרים המחזיקים בנתח משמעותי מן השוק הרלוונטי, פוגם באופן קשה בשקיפותו של המכרז, בסיכוי השווה של כל המתחרים לזכות במכרז ובמיוחד ביכולת לשמר את המכרז כהליך יעיל שנועד לאפשר לרשות לזכות באיכות המקסימאלית במחיר מינימאלי, לרווחתו של הציבור" (ע"פ 7068/06 מדינת ישראל נ' אריאל הנדסת חשמל רמזורים ובקרה בע"מ, פסקה 13 (31.5.2007) (להלן: עניין אריאל רמזורים)).

בית המשפט העליון הוסיף ועמד על כך, שתיאום מכרז ציבורי פוגע ביכולתה של הרשות הציבורית למלא את חובתה על פי דין לבחור את הגורמים עמם היא מתקשרת בדרך של מכרז, כשנרוב יהיה עליה לבחור בהצעה הזולה ביותר. לא זו אף זו, מאחר שעם סיום הליכי המכרז ניתן פומבי להצעות השונות, יש בכך כדי להקל על הצדדים להסדר הכובל לאתר את "מפרי המשמעת" ולשמש תמריץ שלילי כנגד כל רעיון של "הסתלקות אופורטוניסטית" מן ההסדר, כלשון בית המשפט העליון, של מי מן הצדדים לו. עובדה זו משמשת אפוא "ביטוח" למימוש ההסדר ויש בה כדי להוסיף על החומרה שבהסדר הכובל (שם). עניינו הרואות.

בענייננו, המדובר במכרז שתכליתו מתן שירות שיבטיח אספקת חשמל סדירה ובטוחה למאות אלפי צרכנים. הביקוש לחשמל הוא קשיח, חברת החשמל היא מונופול, וככל שמחירי הגיזום מאמירים למחירים על תחרותיים בשל ההסדר הכובל, הציבור הוא הנושא בעלות בלתי הוגנת זו.

285. אעמוד כאן על עיקרי עדותו של עו"ד דוד יהב, מי שכיהן כיועץ המשפטי וכמזכיר החברה של חברת החשמל בזמן הרלוונטי. עדותו זכתה לאמוני המלא. עו"ד יהב העיד, כי ככלל, כשיש לחברת החשמל ראיות לכאורה על מעשים פליליים שביצע ספק העובד בשירותה, מובא עניינו לוועדת המכרזים על מנת שתשקול את המשך ההתקשרות עמו ולמצער את השעייתה. אלא שבענייננו, הוסיף עו"ד יהב ואמר –

"אני זוכר שפה הייתה לנו בעיה מאוד גדולה כי לפי המומחים אצלנו החברות שהיו שותפות לקרטל הזה הם תפסו את כל השוק או מירב השוק ואכן זה... גרם לנו ללא מעט קשיים וגרם לנו לשנות ממנהגנו ככלל שאומר שכשיש ראיות לכאורה לחשד לעבירה פלילית אנחנו לא רוצים ספק כזה אצלנו ופה נאלצנו להשלים עם כל מיני דברים שאנחנו בדרך כלל לא היינו משלימים... כמו להמשיך ולעבוד עם ספקים שהוגשו נגדם כתבי אישום על עבירות שקשורות בקרטל, שמבחינתי זה היה תמיד נו גו. זה היה פשוט משהו שפשוט לא יכולנו בלעדיו... ונאלצנו כי באו מנהלי המחוזות ואמרו אנחנו צריכים לעמוד בחורף עם עצים שהם גזומים כמו שצריך בקרבת הקווים ואם לא יהיה לנו גיזום יהיו לנו אסונות כאלה לא הייתה לנו ברירה וכל יום הגמשנו כללים ומתנאי סף עברנו לאמות מידה, זאת אומרת חיפשנו כל דרך מצד אחד לשתף חברות שהם לא חברות בקרטל ומצד שני איכשהו להשלים בצורה כזאת או אחרת עם הסיטואציה הבלתי נוחה בעליל" (עמ' 1170-1171).

לעדותו של עו"ד יהב יש להוסיף את האמור במכתבו לעו"ד חיים ארביב, ראש מחלקת חקירות ברשות, מ-23.5.2013 (ת/435), במסגרתו התייחס, לבקשתה של הרשות, לשאלה כיצד נהגה חברת החשמל בנוגע למימושי האופציות הכלולות בהסכמים שנערכו עם מי מן הנאשמים, בעקבות זכייתם במכרזי הגיזום של החברה, והכל לאחר שנחשף הקרטל. במכתבו עומד עו"ד יהב על חיוניותן של עבודות הגיזום לפעילות חברת החשמל, הן בהיבט הבטיחותי והן בהיבט של אמינות אספקת החשמל, שרידות המערכת ומניעת שרפות. לדבריו, משנחשפה הפרשה פנה למנהלי המחוזות בחברה והורה להם להימנע באותו שלב מקבלת החלטות בנוגע למימושי אופציות בחוזי גיזום קיימים, עד להודעה חדשה. וכך מוסיף עו"ד יהב וכותב:

"מהמידע שנמסר עלה כי קבלנים עמם החברה הייתה קשורה באותה העת בהסכמים לביצוע עבודות הגיזום חשודים שנטלו חלק בקרטל.

לאור זאת, נערכה בדיקה מקיפה בחברה בניסיון לאתר קבלנים בתחום זה, אשר אינם בגדר חשודים בפרשה. הבדיקה כללה בירור מול גופים המעסיקים קבלני גיזום כגון: משרד הביטחון, קק"ל, רשויות מקומיות וכיו"ב וכן בחינת רישומי החברה באשר לקבלנים שהשתתפו בשנים האחרונות בסיורי קבלנים אך לא הגישו הצעות במכרז, ופנייה ישירה אל כל אותם קבלנים שאותרו, ולא הופיעו ברשימת החשודים.

ממצאי הבדיקות הנ"ל העלו כי לא קיימים בארץ קבלני גיזום במספר הנדרש, שהינם בעלי היכולות המקצועיות הנדרשות לצורך ביצוע עבודות הגיזום עבור חברת החשמל (בהיבט של הכשרה מקצועית, ניסיון עבר, היקף כוח אדם וכיו"ב) שאינם חשודים במעורבות בקרטל. זאת ועוד רוב הגופים האמורים לעיל המשיכו והעסיקו את הקבלנים החשודים בקרטל, לאור העובדה שאלה שולטים בפלח העיקרי של השוק.

במצב הדברים האמור, ולצערנו, לא היה באפשרותנו לקבל החלטה בדבר הפסקה כוללת ומידית של קבלת השירותים מקבלני הגיזום החשודים במעורבות בקרטל ויציאה במכרזים חדשים בקשר אליהם. זאת בשל חיוניות השירותים לאספקת חשמל רציפה ובטוחה ונוכח העובדה כי ספק רב אם המציעים הפוטנציאליים שיוותרו לאחר הרחקתם של הגורמים הנחשדים בקרטל, יוכלו להתמודד עם היקף העבודות האמורות".

נוכח כל אלה, מסביר עו"ד יהב במכתבו, פעלה החברה באופן מבוקר והחליטה על יציאה הדרגתית למכרזי גיזום חדשים אשר במסגרתם נאסרה ההשתתפות על אלה שנחשדו (באותו שלב) בעבירות הנדונות ובמקביל "רוככו" תנאי הסף על מנת להקל על כניסתם של קבלנים חדשים. אלא שבמקומות מסוימים, כך הוא כותב, נאלצה חברת החשמל לממש את האופציה עם קבלנים חשודים, וזאת –

"לאחר שנכשל הניסיון לבצע התקשרויות המשך לחצי שנה בלבד עם הקבלנים הקיימים (אפשרות שהייתה עדיפה מבחינתנו, על מנת לקצר, ככל הניתן, את הזמן שאנו ממשיכים לעבוד עם הקבלנים החשודים, בהתאם לתוצאות המכרזים שעל פי החשד תואמו). בפגישות שנערכו עם כל קבלן בנפרד, על מנת לבחון מולו אפשרות לביצוע התקשרות לחצי שנה... סרבו חלק מהקבלנים לביצוע התקשרות לחצי שנה בלבד וחלקם האחר דרש בין 80%-100% מהתמורה החוזית (עבור התקשרויות של חצי שנה בלבד) ... מובן כי לא נראתה הצדקה כלכלית בהתקשרות בתנאים אלו... יצוין כי החלטה זו לא חלה על מחוז ירושלים – בו הוחלט על אי מימוש אופציה עם הקבלן בין היתר לאור מידע ספציפי שקיבלנו מכס לגבי מכרז זה".

ניסיונה של חברת החשמל לאתר קבלני גיזום חדשים, שאינם חשודים בביצוע עבירות לפי [חוק ההגבלים העסקיים](#) לא עלה יפה. עו"ד יהב מדווח במכתבו כי בשישה מכרזים שפורסמו לא התקבלה כל הצעה כשרה העומדת בתנאי הסף. לפיכך הוחלט על ביטול המכרזים, ובארבעה מתוך ששה האזורים הוחלט להתקשר עם מציעים פוטנציאליים, שאינם בין החשודים, ללא מכרז. בשניים האחרים אף לא נמצאו מציעים פוטנציאליים ולכן פורסמו מכרזים חדשים, תוך ביטול תנאי הסף האוסר על השתתפות מי מן החשודים והפיכתו

ל"אמת מידה", המותירה לחברת החשמל שיקול דעת בעניין זה. בנוסף הוגמש עוד יותר תנאי הסף לעניין הסמכת עובדים לעבודה בגובה, לאחר שהתברר כי הוא מהווה מכשלה של ממש עבור קבלנים רבים מלגשת למכרז. סוף דבר, החברה נאלצה להמשיך ולהתקשר עם הקבלנים שהיו מעורבים על פי החשד בקרטל הגיזום, וזאת לנוכח חיוניות העבודות והיעדר קבלנים מתאימים בשוק שאינם ברשימת החשודים.

לנוכח העולה ממכתבו, מובנים דבריו של עו"ד יהב לעו"ד זילברשלג, כי "הדוגמה הזאת מוכיחה בעליל לאיזה מערבולת אנחנו נקלענו עם העובדה שכל השוק הזה היה מקורטל והיינו צריכים איכשהו לחיות בו וזה דוגמה לאיזה מין כזאת סלטה כזאת שעשינו כדי להמשיך ולעבוד בנסיבות הקשות האלה" (עמ' 1192).

286. מסמכים מזמן אמת יש בהם כדי להוסיף ולחזק את עדותו של עו"ד יהב, אף שאינה טעונה כל חיזוק בשל אמינותה הגבוהה. כך, פרוטוקול מימוש האופציות של מכרז תל אביב של חברת החשמל (האישום השביעי) מעלה, כי הוחלט על יציאה מדורגת למכרזים, כי בוצעה בדיקה מול גופים אחרים המעסיקים קבלני גיזום וכי נעשתה פנייה ישירה לקבלנים שאינם חשודים בקרטל. עוד מלמד הפרוטוקול כי הקבלנים שזכו במכרז סרבו לקצר את תקופת האופציה ולהעמידה על מחצית השנה אלא אם תשולם להם מלוא התמורה לשנה שלמה ולפחות 80% ממנה (ת/288); הוא הדבר ביחס למכרז רעננה (האישום הרביעי) (ת/156) וכך גם ביחס לחמשת מכרזי הדרום (האישום החמישי) (ת/426, ת/428, ת/430), ת/432 ות/434). בכל הנוגע למכרז נשוא דיונו, היינו מכרז ירושלים 2010, לא מומשה האופציה שכן הוחלט על פיצול ההתקשרויות הגדולות על מנת להקטין את תלותו של המחוז בקבלן אחד. הקטנת היקף העבודות אפשרה לקבלנים אחרים לעמוד בתנאי הסף (ת/147).

תמונת הראי למצוקה אליה נקלעה חברת החשמל, שנאלצה להמשיך ולהעסיק את הקבלנים החשודים מן הטעם ש"מלוא כל הארץ קרטל" תימצא לנו בדבריו של ארז, כפי שנקלטו במהלך פגישה שהתקיימה בביתו ב-6.4.2010, בקשר עם חמשת מכרזי הדרום:

"עופר אומר שעדיף לשים כמה שיותר אנשים מהסיבה הפשוטה שאם יחשבו על איזה קרטל או משהו כזה, שאין מצב שהם פוסלים אותנו מלהשתתף עוד הפעם. אתה מבין? (ת/340א, עמ' 1).

ובמילים אחרות, אם כולם בקרטל – חברת החשמל תמצא עצמה במלכוד, ובהיעדר קבלנים "נקיים", לא תהיה לה ברירה אלא להמשיך בהתקשרות עם מי שהערים עליה ותנאם מכרזים בלא ידיעתה, או לעשות "סלטות", כלשונו של עו"ד יהב, היינו להיכנע לדרישה

לממש את תקופת האופציה במלואה (אלא אם תשולם מלוא התמורה גם עבור מחצית התקופה), להוריד את תנאי הסף, להתקשר בלא מכרז, לפצל את ההתקשרויות. כך בדיוק קרה.

287. לפנינו, אם כך, קרטל בתחום חיוני עד מאוד, שאי אפשר לה לחברת החשמל (ולציבור) בלעדיו. המדובר בשירות חיוני מבחינה בטיחותית – מניעת שריפות ותקלות בטיחות אחרות והמדובר באספקת שירות חיוני לציבור – הפסקת חשמל ממושכת כתוצאה מנפילת עצים או שריפות היא גזירה קשה עד מאוד על הציבור, שלא לומר מסוכנת, בעידן המודרני. בנסיבות אלה, גיבוש הסדר כובל עד כדי כך ש"כל השוק היה מקורטל" משמעותו אילוץ חברת החשמל להמשיך ולממש אופציות על פי מחירים שהוכתבו במסגרת הקרטל ולא בשוק תחרותי.

על מצב דברים זה אמר בית המשפט העליון בעניין וול, כי "כאשר רובו ככולו של השוק (אף מעל 50% הדרושים ליצירת מונופול) נגוע בהסדר כובל, בוודאי ובוודאי שמתקיימת פגיעה משמעותית בתחרות" (פסקה קנ"א). אכן, במכרז ירושלים 2010 מצאה חברת החשמל פתרון אחר, ולא המשיכה בהתקשרות עם המעורבים בהסדר. אולם אין לנתק את ההסדר הכובל נשוא אישום זה מהקשרו הכללי – מערך של הסדרים כובלים, שנועד "לקרטל" את השוק. וכפי שראינו, המעורבים היו מודעים להקשר הכולל של פעולותיהם.

288. ולסיכום. הנסיבות המחמירות בעניינם של ירון והחברה שבבעלותו מתבטאות בריבוי המעורבים בתיאום המכרז, כאשר מלבד ירון היו מעורבים בכך גדליה (שפעל תחת הסכם החסינות), האחים קופר, ארז, ברזילאי, זוהר וגיל מיארה; בהיקף טובת ההנאה – זכייתה של ורד בר במכרז, ובעקבותיה העסקתו של ירון כקבלן המבצע, זכייה שהובטחה בעקבות התיאום, העניקה לירון טובת הנאה המסתכמת בכ-3 מיליון ₪, וצפי לקבלת 6 מיליון ₪ נוספים לו מומשו שתי תקופות האופציה; בשיטתיות, היינו במעורבותו של ירון בתיאום מכרזי ירושלים פעם אחר פעם, החל מ-2004, ובתיאום חמשת מכרזי הדרום (ועל כך – בפרקים העוסקים בפרשיות אלה); ובעובדה שביסוד ההסדר הכובל עמד תיאום מכרז ציבורי, על מאפייניו הייחודיים של השירות הניתן בו. על כל אלה יש להוסיף כי ירון (כמו יתר חבריו) לא הפסיקו את מעשיהם מרצונם והתיאום חדל רק בעקבות הפתיחה בחקירה. נסיבות מחמירות אלה מתקיימות גם באחים קופר ובוורד בר, למעט השיטתיות. הן מתקיימות גם בארז ובמוקה גיזום, בברזילאי ובמנהרת אשקלון, למעט טובת ההנאה, שהרי נאשמים אלה לא צפויים היו לזכות במכרז.

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות

289. כמו בעבירה של צד להסדר כובל, אדון להלן באופן כללי בעבירה הנדונה, והדיון יהיה יפה לכל אותם אישומים ולכל אותם נאשמים להם מייחסת המאשימה עבירה זו.

והערה נוספת עניינה בטענות בנוגע ליחס בין העבירה של צד להסדר כובל לבין העבירה של קבלת דבר במרמה. על פי הטענה האחת, קיימת חפיפה בין האישום בעבירה האחת לבין האישום בעבירה האחרת, ומשכך מנועה הייתה המאשימה לייחס לנאשמים (הרלוונטיים) את שתי העבירות גם יחד. על פי הטענה האחרת, העבירה של צד להסדר כובל היא נורמה מיוחדת, העדיפה על נורמה רגילה, היינו קבלת דבר במרמה. טענות אלה נטענו כטענות מקדמיות ונדחו על ידי בהחלטה מ-18.3.2014. לא שיניתי את דעתי בעניין זה והנימוקים נמצאים שם.

290. המונח "מרמה" מוגדר [בסעיף 414 לחוק העונשין](#) כ –

"טענת עובדה בעניין שבעבר, בהווה או בעתיד, הנטענת בכתב, בעל פה או בהתנהגות, ואשר הטוען אותה יודע שאינה אמת או שאינו מאמין שהיא אמת".

העבירה של קבלת דבר במרמה משתכללת, אם כך, בהתקיים קשר סיבתי בין המרמה לבין "קבלת דבר". גם עבירה זו, כמו העבירה של צד להסדר כובל, יכול שתבוצע בנסיבות מחמירות.

כך מתאר בית המשפט העליון את היסוד העובדתי של העבירה:

"... היסוד העובדתי של העבירה מורכב משני רכיבים: רכיב אחד הכולל הצגת טענה כוזבת, ורכיב שני הכולל קבלת דבר מכוח אותה טענה ... לפי סעיף 415 לחוק, המצג הכוזב יכול להיעשות בכתב, בעל-פה או בהתנהגות, ולעניין אופן יצירת המצג הכוזב – נפסק כי גם הצגה חלקית של העובדות יכולה להיחשב, בשים לב לנסיבות ולהקשרם של דברים, כהצגת מצג כוזב ... בשל היות העבירה תוצאתית, הרי שבנוסף להוכחת המרמה – יש להוכיח קשר סיבתי בינה לבין קבלת הדבר, קרי כי אלמלא המצג הכוזב לא היה המרמה מקבל את מבוקשו ... יצוין, כי הפסיקה פירשה את רכיבי היסוד העובדתי של עבירת המרמה באופן רחב, הכולל, למשל, גם מצבים שבהם הבעלות בדבר לא עברה בפועל למקבל, וכן מצבים בהם הדבר נתקבל עבור אדם אחר שאינו מבצע המרמה ..." [\(ע"פ 8080/12 מדינת ישראל נ' אהוד אולמרט, פסקה 122 \(28.9.2016\)\)](#) (ולהלן: עניין אולמרט).

ובכל הנוגע ל"דבר" שקיבל המרמה כתוצאה מן המרמה נקבע, כי אין הוא מצטמצם לעניין רכושי או מוחשי, וכי השגת יתרון מכל סוג שהוא תיחשב ל"דבר", לרבות הנחת דעתו של המרומה, המקפלת בחובה פגיעה בחופש השיקול וההכרעה שלו כתוצאה מן המרמה (ע"פ [752/90 שמואל ברזל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו\(2\) 539 \(1992\)](#)). וככל שאלמלא המצג הכוזב יכול והיה המרומה פועל אחרת, הרי שלא רק את הנחת דעתו השיג המרמה במרמה, כי אם גם את "השקט הנפשי", את הידיעה שכתוצאה מן המרמה לא יפעל בעל הסמכות אחרת. ובמילותיו של בית המשפט העליון –

"... על אף מיקומה של העבירה בפרק של עבירות נגד רכוש, אין ליתן למונח "דבר" משמעות רכושית-חומרית אלא משמעות לשונית רחבה, הכוללת כל דבר שהוא בגדר הישג או יתרון למרמה ... בנוסף לכך, נקבע כי אין צורך שלמרומה יגרם נזק או הפסד כתוצאה מקבלתו של אותו "דבר", מאחר שהדגש בעבירה זו והאינטרס החברתי שעליו היא נועדה להגן הוא חופש הרצון, חופש הבחירה וחופש הפעולה של המרומה. משכך, פגיעה באותו חופש רצון ושיקול דעת עשויה לגבש את העבירה..." (עניין אולמרט, פסקה 124)

ולסיכום, גם מצג על דרך של שתיקה או על דרך של העלמת עובדות למצג כוזב ייחשב; וגם קבלת "דבר" בלתי מוחשי, כגון הנחת דעתו של בעל הסמכות כך ששיקול דעתו שובש, נפגע חופש החלטתו ונמנעה ממנו היכולת להפעיל את סמכותו כנדרש, ל"קבלת דבר" תיחשב (ראו עניין אולמרט, פסקה 130).

אשר לקשר הסיבתי נפסק, כי עליו להיות קשר סיבתי "יעיל", היינו, שאלמלא המרמה לא היה המרמה מקבל את מבוקשו. עם זאת, די בהוכחת אפשרות סבירה שכך הוא (ע"פ [555/77 רבי נ' מדינת ישראל, פ"ד לב\(2\) 762 \(1978\)](#)), ודי בכך שמצג השווא מילא תפקיד משמעותי בהערכת המצב של המרומה. אין הוא צריך להיות הגורם היחיד שגרם לתוצאה האסורה (ע"פ [4190/13 סמואל נ' מדינת ישראל \(18.11.2014\)](#)).

היסוד הנפשי הנדרש הוא מודעות ליסודותיה העובדתיים של העבירה, היינו להיות המצג כוזב, לאפשרות התרחשות התוצאה האסורה ולרכיב הקשר הסיבתי שבין המצג הכוזב לבין התוצאה.

ולענייננו.

291. כעולה מקביעותי העובדתיות, ירון הכתיב את מחירי ארבע ההצעות שהוגשו (ורד בר, ראז חקלאות, מנהרת אשקלון וגדליה). המדובר במידע מהותי שיש בו כדי להשפיע על שיקול דעתו של עורך המכרז. ובמילים אחרות, העלמת עובדת התיאום על היבטיה השונים שמטה את הקרקע מתחת הליך המכרז ואיינה את טעמו (ראו והשוו: [ת"פ 9890-10-12](#) מדינת ישראל נ' יאיר רבינוביץ (4.5.2014)). עובדה זו הייתה ידועה מראש לאחים קופר, שכאמור שילמו לגדליה ולגיל על מנת שגדליה יימנע מתחרות והצעתם תזכה במכרז. ארו מילא את הצעת מנהרת אשקלון ביחד עם ירון והגיש אותה וכן מילא תפקיד בגיבוש ההסדרים בין ירון לבין גדליה ובין ירון לבין זוהר כץ. ולבסוף, רמי ברזילאי הסכים שתוגש הצעת גיבוי בשם מנהרת אשקלון.

הנאשמים היו מודעים, אפוא, למצג הכוזב שהוצג לוועדת המכרזים של חברת החשמל, לפיו ההצעות הוגשו באופן עצמאי וללא תיאום בין המציעים השונים (או מציעים פוטנציאליים), וממילא גם לא גילו את עובדת התיאום של ההצעות למכרז. הגשתן של הצעות גיבוי מהווה כשלעצמה מצג כוזב, שהרי אין המדובר בהצעות שהוגשו על מנת לזכות כי אם בהצעות שנועדו לאחז את עיני חברי ועדת המכרזים כאילו המדובר במכרז המתנהל על בסיס תחרות אמתית, בעוד שהמחירים נקבעו מראש על דעת המציעים לרבות ההסכמה איזו מן ההצעות תהיה ההצעה הזוכה.

לא זו אף זו. על פי תנאי המכרז הנדון (וכפי שנראה גם במכרזים העומדים ביסוד אישומים אחרים), נדרש המציע להתחייב מפורשות להימנע משיתוף פעולה שתכליתו "**לקבוע מחירים בצורה מלאכותית ו/או לא תחרותית**" ולהצהיר כי לא פעל בניגוד להתחייבות זו (ת/149, סעיף 45). הנאשמים טענו, אפוא, טענת עובדה כוזבת, ולפיה נמנעו מלתאם את המכרז. ירון שותף, כמבצע בצוותא, למעשי הנאשמים האחרים, גם אם לא הוא שחתם על איזה מטופסי הצעות הגיבוי.

מי שהיה יו"ר ועדת המכרזים במכרז ירושלים 2010 הוא מר יצחק עבודי, מנהל מחוז ירושלים בחברת החשמל. מר עבודי העיד באופן חד משמעי כי לא התעורר כל חשד עם פתיחת תיבת המכרזים, ולא עלה על דעת חברי הוועדה כי המדובר במכרז שתואם בין המציעים השונים. עוד העיד, כי לו ידע על תיאום המכרז בזמן אמת, היה עוצר את ההליך המכרזי ומעביר את העניין לטיפול היועץ המשפטי וליחידת הביטחון (עמ' 1094-1096). כך העיד, כמובן, גם עו"ד יהב (עמ' 1172).

הנאשמים קבלו, אם כך, באמצעות המרמה, את הנחת דעתה של ועדת המכרזים לגבי תקינות המכרז; ירון והאחים קופר זכו ל"שקט נפשי" לנוכח הידיעה כי בשל התיאום תזכה ורד בר במכרז וירון יהיה הקבלן המבצע; כך גם נמנע ביטול המכרז, מה שהיה קורה לו נחשפה ועדת המכרזים למלוא העובדות בטרם הסתיימו הליכי המכרז; ולבסוף – ירון והאחים קופר קיבלו את עצם הזכייה במכרז ואת כספי המכרז. ארז וברזילאי תרמו את חלקם, כמבצעים בצוותא, לשם השגת התוצאה המקווה.

292. העבירה בוצעה בנסיבות מחמירות. נסיבות כאלה עשויות להתייחס לצורת המרמה, לשיטתה, לתכנון, למידת התחכום שבה, להיקף וכדומה (ע"פ 399/88 בלאס נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(4) 705, 742 (1990)). הנסיבות המיוחדות תלויות בכל מקרה ובמאפייניו המיוחדים (ע"פ 618/88 בן עמי נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(3) 227 (1988)). חלק מן הנסיבות המחמירות עליהן עמדתי במהלך הדיון בעבירה של צד להסדר כובל, רלוונטיות גם לעבירה של קבלת דבר במרמה. כך הדבר ביחס לשיטתיות המאפיינת את מעשיהם של ירון, של ארז ושל ברזילאי; היקף הסכומים בהם מדובר והעובדה שהמדובר במכרז ציבורי. לכך יש להוסיף, כי גם בעת ניהול המו"מ בין ורד בר לבין חברת החשמל, לאחר הזכייה במכרז, נמנעו האחים קופר וירון מלגלות את דבר התיאום (פרוטוקול המו"מ – ת/148). זאת ועוד, המדובר בעבירה שהיא פרי תכנון שכלל גם הגשת הצעות גיבוי במחירים שתואמו מראש, תוך שילוב מספר לא מבוטל של אנשים (נזכיר את פגישת מסובים ממרץ 2010, שהיוותה רקע גם למכרז הנדון כאן).

לכך יש להוסיף כי מעשי המרמה נשענים על עבירה אחרת, היא העבירה של צד להסדר כובל. "הכשרת הקרקע" למרמה באמצעות עבירה אחרת עשויה להוות, כשלעצמה, נסיבה מחמירה (ע"פ 446/01 מקס רודמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(5) 25, 42 (2002); כן ראו ע"פ 8235/05 בלס נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (10.1.2007)) (להלן: עניין בלס).

בנסיבות אלה, אין בידי לקבל את טענתו של עו"ד ממון לפיה אין לייחס לברזילאי עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות משום שלא צמחה לו טובת הנאה כספית מן המכרז. עמדנו על כך, שהסכמתו של ברזילאי ליטול חלק בהסדר הכובל ובמעשה המרמה כלפי ועדת המכרזים נועדה לשרת את עניינו במכרזי תל-אביב. כך או כך, להתנהלותו של ברזילאי נלוות נסיבות מחמירות רבות אחרות המפורטות לעיל.

293. אשר ליסוד הנפשי, מן הקביעות העובדתיות נובע, כי כלל הנאשמים באישום זה היו מודעים למצגי השווא המוצגים לפני ועדת המכרזים לשם הנחת דעתה, לעובדה שהמדובר

במצגי שווא מהותיים, ולנסיבות המחמירות בהן בוצעה העבירה. הדברים הם בבחינת פשיטה. אזכיר, בהקשר זה, את מעשי המרמה האקטיביים שנעשו, כגון מילוי הצעות הגיבוי (או מתן הסכמה לכך) ועריכת ההסדר עם מספר מציעים. נסיבות אלה מצביעות כשלעצמן על מודעות למצג השווא כלפי ועדת המכרזים. גם החשש מפני חשיפת מצג השווא מלמד על מודעות לו. כך, כשירון התבטא בחשש רב שמא עמידתו של גדליה על הגשת הצעתו למכרז אינה אלא "תרגיל" שנועד להפליל אותו ואת האחים קופר (ת/300, שיחה 4811/143, עמ' 535, מ-8.7.2010); כך החששות מפני האזנה, הבאות לידי ביטוי, למשל בשיחת המירס בין ארז לבין ברזילאי או החשש מפני הקלטה של גדליה, הבאה לידי ביטוי ב"שיחת נווה אילן" שבין ירון לבין אסא, ועוד שיחות אחרות בהן בא החשש לידי ביטוי ואשר עליהן עמדנו בפירוט בעת סקירת הראיות. גם הסוואת התשלומים שישולמו לגדליה ולגיל בתמורה להימנעות מתחרות באמצעות ההסכמים שנחתמו עמם והרישום על גבי ספחי השיקים, כל אלה מלמדים בבירור על מודעות לנעשה אצל הנאשמים הרלוונטיים. ממילא היו מודעים לקשר הסיבתי שבין המצגים הכוזבים לבין התוצאה, היינו הנחת דעתה של ועדת המכרזים והזכייה במכרז. אלמלא המצג, לא הייתה מתממשת התכנית שרקמו הנאשמים.

ג. איסור הלבנת הון - [סעיף 3\(א\)](#) לחוק איסור הלבנת הון (נאשמים 1-5 בלבד)

294. גם כאן יהווה הדיון העקרוני בעבירה דיון כללי שיחול, בשינויים המחויבים, גם על נאשמים אחרים, באישומים אחרים.

העבירה מיוחסת לירון ולחברה שבבעלותו, כמו גם לאחים קופר ולוורד בר, בקשר עם ההסכמים והתשלומים ששילמה ורד בר לגדליה ולגיל.

295. אפרוש, תחילה, את התשתית הנורמטיבית.

זו לשונו של [סעיף 3\(א\)](#) לחוק איסור הלבנת הון:

העושה פעולה ברכוש, שהוא רכוש כאמור בפסקאות (1) עד (4) (בחוק זה – רכוש אסור), במטרה להסתיר או להסוות את מקורו, את זהות בעלי הזכויות בו, את מיקומו, את תנועותיו או עשיית פעולה בו, דינו מאסר עשר שנים או קנס...

- (1) רכוש שמקורו, במישרין או בעקיפין, בעבירה;
- (2) רכוש ששימש לביצוע עבירה;
- (3) רכוש שאיפשר ביצוע עבירה;
- (4) רכוש שנעברה בו עבירה.

”פעולה ברכוש” מוגדרת [בסעיף 1](#) לחוק (סעיף ההגדרות), כך:

הקנייה או קבלה של בעלות או של זכות אחרת ברכוש, בין בתמורה ובין שלא בתמורה, וכן פעולה ברכוש שהיא מסירה, קבלה, החזקה, המרה, פעולה בנקאית, השקעה, פעולה בניירות ערך או החזקה בהם, תיווך, מתן או קבלת אשראי, ייבוא, ייצוא ויצירת נאמנות וכן ערוב של רכוש אסור עם רכוש אחר, גם אם הוא אינו רכוש אסור.

”עבירה”, היינו ”עבירת המקור”, מוגדרת [בסעיף 2\(א\)](#) לחוק כ”עבירה כמפורט בתוספת הראשונה”. רוצה לומר, לא כל עבירה שהניבה פירות רכושיים, או שרכוש כלשהו שימש את מבצעה, איפשר את ביצועה או שהעבירה נעברה בו, עשויה לשמש תשתית לעבירה של איסור הלבנת הון. רק אלה הנמנות [בתוספת הראשונה](#) הן ”עבירות מקור”. עבירה של קבלת דבר במרמה היא עבירת מקור [\(סעיף 11\)](#) לתוספת הראשונה. לא כך הוא ביחס לעבירה של צד להסדר כובל.

המתקבל מן האמור, שתנאי להשתכללות עבירה של איסור הלבנת הון הוא שהרכוש הרלוונטי קשור, על פי אחת מהחלופות שבסעיפים הקטנים (1) עד (4), בעבירת מקור. היסוד העובדתי כולל רכיב התנהגותי של "עשיית פעולה" ברכוש ורכיב נסיבתי של היות הפעולה ב"רכוש אסור". היסוד הנפשי הנלווה לעבירה הוא מודעות לעובדה שהרכוש שנעשית בו פעולה הוא רכוש אסור, ובנוסף מתחייב יסוד נפשי של כוונה מיוחדת, היינו שהעברין פעל במטרה להסתיר או להסוות את מקורו הבלתי חוקי של הרכוש האסור, את זהותם של בעלי הזכויות בו, את מיקומו, את תנועותיו או עשיית פעולה בו.

בדברי ההסבר להצעת החוק (הצעת [חוק איסור הלבנת הון](#), התשנ"ט-1999, ה"ח התשנ"ט, 420) נאמר, כי "הלבנת הון היא עשיית פעולה ברכוש, לעתים באמצעות המערכת הפיננסית, במטרה להטמיע רכוש, שמקורו בפעילות עבריינית, בתוך רכוש הנושא אופי חוקי ותמים, תוך טשטוש מקורו הבלתי חוקי של הרכוש". וכדברי בית המשפט העליון, המדובר בעבירה עצמאית, הרואה בהלבנת הון, כשלעצמה, "פגיעה בערכיה של החברה, שכן פעולה זו היא שמאפשרת לעברין ליהנות מפירותיה של העבירה שביצע. למעשה, העבירה של הלבנת הון עונה, באמצעות ספר החוקים, על השאלה 'האם הפשע משתלם?' ומנסה ליתן לה מענה שלילי ואפקטיבי" ([ע"פ 2333/07 תענד נ' מדינת ישראל](#), פסקה 233 (12.7.2010)) (ולהלך: עניין תענד). עניינו של האיסור, כך נאמר, אינו בעבירות המקור עצמן. "אלה תטופלנה בדרך הרגילה ... עניינו של החוק הוא אך בפירות אותן עבירות מקור ובכספים וברכוש ששימשו את ביצוען או שאיפשרו אותן" (ע"א 9796/93 שם טוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(5) 397, 401 (2005)).

על רקע האמור נקבע בעניין סלכגי, כי לשם הרשעתו של עברין בעבירה של הלבנת הון, אין די בהוכחה שהסתיר רכוש במטרה להסוות את ביצועה של עבירת המקור. נדרשת הוכחתה של כוונה להסתיר את הכספים על מנת שיעשה בהם שימוש עתידי: "סעיף 3(א) נוקט בנוסח של 'להסתיר את מקורו' ומכאן ניתן ללמוד כי הוא מיועד להגביל את תחום פריסתו למצבים שבהם כוונת העושה אינה מתייחסת לעצם הסתרת הכספים או הרכוש (כדי להסתיר את עובדת ביצועה של עבירת המקור), אלא רק למצבים שבהם קיימת כוונה להסתיר את הכספים או הרכוש כך שיתאפשר שימוש עתידי בהם. כוונה מיוחדת זו מתיישבת היטב עם תכליתו של [חוק איסור הלבנת הון](#). השלב הראשון בחתירה אל היעד של מלביני כספים – 'להפוך כסף שחור לכסף לבן' – הוא הסתרת מקורם של כספים או רכוש בעצם ביצוע עבירה. במלים אחרות, הסעיף מסתפק בהסתרה שהולכת מעבר להסתרת העבירה המקורית – אך אינו דורש כוונה המתייחסת לתהליך הלבנת ההון כולו – אלא רק לשלב הראשון שלו (שבלעדיו אין מבחינת מלביני ההון)" (שם, פסקה 35; וראו גם

ע"פ 8345/15 מאיר אוחנה נ' מדינת ישראל (19.9.2017)). עם זאת, המשיך בית המשפט העליון וקבע, כי אין להגביל את תחולת העבירה "רק לשלבים המתקדמים של השרשרת בהם מתגבשת המטרה בדבר הכשרת הרכוש האסור".

סיכום ביניים: תכלית הפעולה ברכוש האסור היא "הכשרתו" בדרך של ניתוק הקשר בינו לבין המקור האסור, והכל על מנת שניתן יהיה לנצל את פירותיה של עבירת המקור או להשתמש בו לשם ביצוע עבירות נוספות. פעולה ברכוש אסור שכל תכליתה הסתרת עבירת המקור אינה בגדר הלבנת הון.

296. האם משתכללת העבירה של איסור הלבנת הון רק לאחר שבוצעה עבירת המקור? לשאלה זו, כפי שנראה להלן, חשיבות לענייננו. זה לב המחלוקת בין המאשימה לבין הנאשמים.

בעניין בלס עסק בית המשפט העליון במקרה בו עבירת המקור (זיוף חתימות מוטבים על גבי שיקים והצגת מצג שווא כלפי הבנק) התלכדה עם פעולת ההסוואה (הפקדה בחשבון הבנק של הנאשם שהתבקש לעשות כן ולקבל את תמורת השיק במזומן). המערערים טענו, כי על מנת שתשתכלל עבירה לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, דין הוא שקודם לכן תושלם עבירת המקור (את טענתם סמכו על ספרם של יי גרוסמן, ר' בלקין וס' ליכט, איסור הלבנת הון – להלכה ולמעשה 37-40 (מהדורה שניה מורחבת – 2013)). בית המשפט דחה גישה זו, באומרו: "שום דבר בלשון החוק או בתכליתו, איננו מצביע על כך כי צריך להיות נתק מוחלט בין השניים. אין ספק כי רכוש איננו מוגדר כרכוש אסור ללא קיומה של עבירת מקור, אלא שאין כל פסול בכך שתהיה זיקה בין עבירת המקור לבין עבירת הלבנה. במילים אחרות: האירוע העברייני יכול להיות אירוע שחוליותיו שזורות זו בזו. כפי שיובהר להלן, אין גם צורך בהפרדה בין החוליות במישור הזמן, דהיינו, אין צורך כי הפעולה ההופכת את הרכוש לרכוש אסור תושלם לפני שתבצע הפעולה המהווה את פעולת הלבנה" (שם, פסקה 21). מסקנתו של בית המשפט העליון באותה פרשה הייתה כי "פעולה אחת מתמשכת יכולה להוות גם את יצירת הרכוש האסור וגם את הלבנת הכספים, ואין צורך כי האחת תסתיים לפני שרעותה תתחיל" (שם, פסקה 24).

בית המשפט העליון שב ונדרש לשאלה זו בע"פ 8265/13 דמיטרי מלכיאל נ' מדינת ישראל (10.3.2016) (להלן: עניין מלכיאל), והעיר כי גם לעמדתם של אלה הסוברים כי צריך שיתקיים נתק בין עבירת המקור לבין העבירה של הלבנת הון, וכי הראשונה צריכה

להסתיים לפני שתחל השנייה "אין מניעה לחפיפה בין עבירת הלבנת ההון לבין חלקים של עבירת המקור, כאשר עבירת המקור כלולה בתוך מהלך עברייני מורכב שקטעים ממנו ניתנים להגדרה כעבירות מושלמות בפני עצמן" (שם, פסקה מה).

משעמדנו על הכללים העולים מן הפסיקה, נחזור לענייננו.

297. אין חולק, כי ורד בר חתמה על הסכמים עם גדליה ועם גיל, שתוכנם התחייבות ל"שיתוף פעולה" היה וורד בר תזכה במכרז, במסגרתו יעניקו גדליה וגיל "שירותי יעוץ ופיקוח בכל הנוגע לגיזום במחוז...". תמורת מה שכונה בהסכמים הללו "שירותי ייעוץ", התחייבה ורד בר לשלם לגדליה סכום שנתי של 300,000 ₪ בתוספת מע"מ ולשלם לגיל סכום שנתי של 100,000 ₪ בתוספת מע"מ. התשלום הראשון אמור היה להיות משולם לכל אחד מהם עם קבלת ההודעה על הזכייה במכרז. עוד אין חולק, כי השיקים שהופקדו בנאמנות בידי עו"ד גוטגליק על פי ההסכמים האמורים והשיקים שהועברו אליהם לאחר זכייתה של ורד בר במכרז, הקנו להם "זכות ברכוש". הקניית הזכות היא "פעולה ברכוש".

האם המדובר ב"רכוש אסור" כמשמעותו של מושג זה [בסעיף 3\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#), והאם התקיים בנאשמים היסוד הנפשי הנדרש? – על כך, כאמור, נטושה מחלוקת.

על פי קביעותי העובדתיות, הסכמי "שיתוף הפעולה" שחתמה ורד בר עם גדליה ועם גיל (ת/356 ו-ת/456 בהתאמה), בגדרם אמורים היו לקבל תשלומים עבור שירותי "ייעוץ ופיקוח", כמו גם ההמחאות שהופקדו בידי עו"ד גוטגליק בנאמנות – אינם אלא מסווה לתשלומים תמורת הימנעות מתחרות, מה שאפשר את מצג השווא כלפי ועדת המכרזים. הרכוש הוסווה, אפוא, כאילו צמח משירותי ייעוץ לגיטימיים, שלא ניתנו מעולם. עוד על פי קביעותי, ירון והאחים קופר (כמו גם הנאשמים האחרים) הציגו מצג שווא לפני ועדת המכרזים וכתוצאה ממנו זכו להנחת דעתה כי המכרז מתנהל כדין. בכך עברו עבירה של קבלת דבר במרמה (בנסיבות מחמירות). ההסכמים עם גדליה ועם גיל נועדו לאפשר גם את ביצועה של עבירה זו, שכן התשלומים נועדו לשם השגת שיתוף הפעולה של השניים במצג הכוזב כלפי ועדת המכרזים, על ידי מניעת התחרות מצדם ומניעת חשיפת העובדות כהווייתן.

298. לטענת עו"ד ליבאי, אליה הצטרף גם עו"ד גלעדי (כמו גם עו"ד ממון ועו"ד זילברשג ביחס לאישומים המייחסים למרשיהם עבירה זהה), בעת שנחתמו ההסכמים והועברו

השיקים, טרם בוצעה עבירת המקור שהיא תנאי להשתכללותה של העבירה של הלבנת הון. באותה עת, הכסף שאמור היה להיות משולם לגדליה ולגיל היה כסף חוקי של ורד בר. עוד לטענתו, כל החלופות של "רכוש אסור" כהגדרתו [בסעיף 3\(א\)](#) הן חלופות המתייחסות לעבר ואין להתייחס לרכוש שנועד לאפשר ביצוע עבירה שטרם בוצעה כאל "רכוש אסור". לטעמו, תכלית החוק היא מניעת הטמעת רכוש שהוא כבר אסור, ולא כזה שיהיה אסור בעתיד. עו"ד ליבאי ער, כמובן, לפסק הדין בעניין בלס אולם הוא סבור כי המדובר בפסק דין שגוי.

299. אין בידי לקבל טענות אלה, שמשמעותן ריקון [חוק איסור הלבנת הון](#) מתוכנו במידה רבה. עיתוי התשלום אינו יכול להוות, להבנתי, אבן בוחן בסוגיה שלפנינו. מן הבחינה הלשונית, החלופות שעניינן רכוש ששימש לביצוע העבירה או איפשר את ביצועה מתייחסות, באופן טבעי, לתשלום ששולם קודם לביצוע עבירת המקור. התשלום הוא ששימש את הביצוע או איפשר אותו. אם לא תאמר כן, דרך קלה לעקיפת האיסור הקבוע בחוק תהיה הקדמת התשלום למעשה. אכן, אם עשיית פעולה ברכוש מסוים לא הייתה, מלכתחילה, חלק מהתכנית העבריינית בעת עשייתה, לא ניתן יהיה לראותה, בדיעבד, פעולה של הלבנת הון. כך, לדוגמה, [בע"פ 4506/15 צבי בר נ' מדינת ישראל](#) (11.12.2016) (להלן: [עניין בר](#)) קיבל בית המשפט העליון את הטענה העובדתית שהלוואה מסוימת ניתנה למערער בשעתו כהלוואת אמת, אלא שמאוחר יותר לא נדרשה החזרתה והיא הפכה לשוחד. משכך קבע, כי אין לראות ברישומה – עם נתינתה – כהלוואה, פעולה ברכוש אסור. לא זה המקרה שלפנינו. כבר בעת החתימה על ההסכמים והעברת השיקים בנאמנות יועד התשלום לביצוע עבירת המרמה. ניתן לומר, כי בשלב זה יצאו מעשיהם של הנאשמים מגדר מעשי הכנה והפכו לחלק משרשרת פעולות המרמה. יתרה מזאת, המדובר במעשים המהווים, כשלעצמם, רישום כוזב במסמכי תאגיד וכבר ראינו כי אין מניעה בהתלכדותה של עבירת המקור עם העבירה של הלבנת הון. הנה כי כן, בעת שנחתמו ההסכמים והופקדו השיקים, לא היה זה עוד "כסף חוקי" של ורד בר. המדובר בכסף "צבוע", שהוסווה ככסף שמקורו בהסכם לגיטימי. הכל על מנת שירון והאחים קופר יוכלו ליהנות מפירות עבירת המרמה, שהתשלום לגדליה ולגיל איפשר אותה ושימש לביצועה. למעלה מן הצורך אוסיף, כי נראה שגם לשיטתו של עו"ד ליבאי (בהנחה שמרשיו עברו עבירה של קבלת דבר במרמה), אלמלא נחשפו העבירות והתשלומים השנתיים הנוספים היו מועברים, כסדרם, לגדליה ולגיל, היו אלה מהווים פעולות ברכוש שמקורו בעבירת מרמה, והתשלום והסוואתו בנסיבות אלה הם פעולה ברכוש אסור. האם יש הצדקה עניינית לאבחנה בין ההסכם והפקדת השיקים עבור התשלום הראשון בנאמנות, לבין התשלומים הבאים, כשהבסיס לאבחנה הוא העיתוי בלבד?

300. עוד נטען על ידי עו"ד ליבאי, כי גם אם פרשנות המאשימה נכונה, הרי שלא הוסווה מקורו של הרכוש אלא מטרת התשלום, וזו אינה נכללת בהגדרת העבירה של איסור הלבנת

הון. גם טענה זו אין בידי לקבל. מה שהוסווה הוא נכונותו (הנחזית) של גדליה ליטול חלק בהצגת המצג הכוזב כלפי ועדת המכרזים, ולאפשר בכך את זכייתה של ורד בר במרמה. מה שהוסווה, אם כן, הוא מקורו של הרכוש – עבירת המרמה.

301. מסקנתי היא כי טענותיו של עו"ד ליבאי אינן מתיישבות עם ההלכה העולה מפסק הדין בעניין בלס. ובכל הכבוד, מעבר לכך שפסק דין זה הוא הלכה מחייבת, שחזרה ונסתנה בעניין מלכיאל ואין אני רשאית להרהר בה, הרי שהעומד ביסודה עולה בקנה אחד עם תכליתו של [חוק איסור הלבנת הון](#).

302. טענה נוספת שנטענה היא שפעולות ההסוואה נעשו בגלוי ובצורה לא מתוחכמת. אתייחס אליה בקצרה. לא מצאתי כל בסיס בלשון החוק המחייב שפעולות ההסוואה תהיינה מתוחכמות ובלתי גלויות. כך, בעניין בר, בהתייחס לטענה דומה נאמר, כי: "אף שהלוואה הייתה גלויה ומתועדת, אין זה משנה את תכליתה – "להכשיר" את כספי השוחד ולהכניסם למערכת הלגיטימית, כך שלא ניתן יהיה לשחזר את מקורם העברייני" (שם, פסקה 91). וכך גם בע"פ 4456/14 קלנר נ' מדינת ישראל (29.12.2015) אמר בית המשפט העליון כי "אין זה משנה אם הפעולות היו גלויות ולא גילו מורכבות מיוחדת" (פסק הדין בעניין המערער שטרית, פסקה 90). הנה כי כן, משהוכח כי התשלומים שהובטחו לגדליה ולגיל בהסכם נועדו לאפשר עבירת מרמה (וכי ההסכם מהווה, כשלעצמו, עבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד), וכי נוסח ההסכם נועד להסוות את מקור התשלומים ולאפשר לנאשמים שימוש עתידי בכספי הזכייה במכרז – שתוכננה, מלכתחילה, ובין היתר באמצעות ההסכם – להיות מושגת במרמה (כפי שאכן ארע), השתכללו יסודותיה של העבירה לפי [סעיף 3\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#).

ד. רישום כוזב במסמכי תאגיד (נאשמים 3-5 בלבד)

303. העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד קבועה בהוראת [סעיף 423 לחוק העונשין](#), וזו לשונה:

מייסד, מנהל, חבר או פקיד של תאגיד, הרושם, או גורם לרישום, פרט כוזב במסמך של התאגיד, בכוונה לרמות, או נמנע מלרשום בו פרט אשר היה עליו לרשמו, בכוונה לרמות, דינו מאסר חמש שנים...

הפרט הנרשם צריך להיות "כוזב"; רושם הפרט הכוזב או הגורם לרישום צריך להיות בעל תפקיד בתאגיד מאלה המנויים בסעיף; והמסמך בו נרשם צריך להיות של התאגיד, והוא צריך להיות "תעודה שבכתב וכל אמצעי אחר, בין בכתב ובין בצורה אחרת, העשוי לשמש ראיה" ([סעיף 414 לחוק העונשין](#)). היסוד הנפשי הנדרש מתאפיין ב"כוונה לרמות", אם כי די בכוונה כללית לרמות, להבדיל מכוונה לרמות אדם מסוים (ראו [ע"פ 509/76 דב צסיס נ' מדינת ישראל, פ"ד לא\(3\) 733 \(1977\)](#)).

בענייננו, הן ההסכמים עם גדליה ועם גיל, והן ספח השיק שניתן לגיל, מכילים פרטים כוזבים, משל עילת ההתקשרות היא מתן שירותי ייעוץ ופיקוח וזו גם עילת התשלום. ההסכמים והשיק הם בגדר "מסמך", ועילת ההתקשרות והתשלום המצוינת בהם היא עובדה כוזבת. ובלשונו של בית המשפט העליון "**מדובר ברישום כוזב שאיננו משקף את המציאות ובמתכוון**" (ע"פ [2910/94 יפת נ' מדינת ישראל](#), פ"ד נ(2) 353, 430 (1996)).

כפי שראינו, פרץ חתם על ההסכמים ועל השיקים, לבקשתו של אסא. על פי קביעתי, השניים היו מודעים לטיבם האמתי של ההסדרים עם גדליה ועם גיל. מכאן, שהיו מודעים לכוזב שבהסכמים ובספח השיק ועל רקע כל האמור לעיל, נעלה מכל ספק כי הרישום הכוזב נעשה במטרה לרמות.

304. המסקנה מכל אלה שהמאשימה יצאה ידי חובת ההוכחה המוטלת עליה בכל הנוגע לעבירות נשוא האישום הראשון.

אני מרשיעה, אם כך, את הנאשמים בכל העבירות שיוחסו להם באישום זה.

האישומים השני והשלישי – מכרזי ירושלים 2004 ו-2007**האישומים ויריעת המחלוקת**

1. בשני האישומים שיידונו בפרק זה מואשמים ירון בלוא והחברה שבבעלותו, ירון בלוא בע"מ.

2. האישום השני עניינו מכרז ירושלים 2007, שפרסמה חברת החשמל ב-13.6.2007. המועד האחרון להגשת ההצעות נקבע ל-9.7.2007. המכרז נועד לספק לחברת החשמל שירותי גיזום, כריתת עצים ושמירת פרוזדורים קיימים בשטח מחוז ירושלים לרבות בקרבת קווי מתח-על, מתח עליון, מתח גבוה, מתח נמוך וחלוקה ביתית. תקופת ההתקשרות הועמדה על שנה, עם אופציה להארכה לשתי תקופות נוספות בנות שנה, ובסך הכל שלוש שנים.

על פי הנטען בכתב האישום, זמן מה לפני המועד להגשת הצעות למכרז, הוסכם בין ירון בלוא לבין גדליה, כי גדליה לא יתחרה במכרז ובתמורה ישלם לו ירון סכום כסף שנתי, ככל שיזכה במכרז. לשם גיבוש ההסדר ויישומו, חתמו ירון וגדליה על הסכם, נושא תאריך 3.5.2007, ולפיו היה וירון בלוא בע"מ תזכה במכרז, היא תשלם לגדליה סכום שנתי בין 400,000 ₪ ל-500,000 ₪, כאשר הסכום המדויק ייקבע בהתאם להתקיימותם של תנאים שונים שפורטו בהסכם.

למכרז ניגשו ירון בלוא בע"מ, ורד בר וראז חקלאות (כשמה אז – זוהר כץ בע"מ). הצעתה של ורד בר הייתה הנמוכה מבין השלוש, והיא זכתה במכרז.

על יסוד עובדות אלה, מייחסת המאשימה לירון ולחברה שבבעלותו עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות.

3. האישום השלישי עניינו מכרז ירושלים 2004, שפרסמה חברת החשמל ב-19.5.2004. תנאי המכרז הרלוונטיים לענייננו, כמו גם תכליותיו, זהים למכרז נשוא האישום השני. המועד להגשת ההצעות נקבע ל-16.6.2004.

על פי הנטען בכתב האישום, סמוך למועד הגשת ההצעות למכרז, סוכם בין גדליה לבין ירון כי גדליה לא יתחרה במכרז, וככל שתזכה בו ירון בלוא בע"מ, ישולם לגדליה סכום שנתי תמורת הימנעותו מתחרות. לשם גיבוש ההסדר ויישומו נחתם ביניהם הסכם, נושא תאריך 17.5.2004, במסגרתו הוסכם כי היה וירון בלוא בע"מ תזכה, היא תשלם לגדליה סכום שנתי של 400,000 ₪ ככל שמחיר הזכייה יהיה עד 1.9 מיליון ₪, וסכום שנתי של 500,000 ₪ ככל שמחיר הזכייה יעלה על הסכום האמור. עוד הוסכם, כי בנוסף לתשלום האמור, תמסור החברה לגדליה עבודה על פי המכרז בקבלנות משנה, כנגד תשלום, לפי התעריף שנקבע בהסכם.

למכרז ניגשו ירון בלוא בע"מ, ורד בר וראז חקלאות (כשמה אז – זוהר כץ בע"מ). הצעתה של ירון בלוא בע"מ הייתה הנמוכה מבין ההצעות, 2,527,500 ₪. לאחר משא ומתן עמה הועמד הסכום על 2,450,000 ₪ והיא זכתה במכרז.

האישום מוסיף ומפרט כי בהצעה שהגישה החברה למכרז וכן במו"מ שהתנהל עמה לאחר מכן, הציגו ירון והחברה מצגים כוזבים לפני חברת החשמל, כאילו הוגשה ההצעה באופן עצמאי וללא תיאום או קשר עם מציע אחר או עם מציע פוטנציאלי אחר, וזכו להנחת דעתה של ועדת המכרזים בהסתמך על המצגים הכוזבים.

על יסוד עובדות אלה, מייחסת המאשימה לירון ולירון בלוא בע"מ עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וכן עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

4. במענה לאישומים הללו טענו הנאשמים כי ההסכמים שנחתמו עם גדליה, הן עובר למכרז 2004 והן עובר למכרז 2007, הם הסכמים להעסקתו של גדליה בקבלנות משנה. בכל הנוגע לאישום השני, היינו מכרז 2007, נטען, כי גדליה לא יכול היה להיות מתחרה, לא בכוח ולא בפועל, משום שלא עמד בתנאי הסף; כי ההסכם נוסח על ידי עו"ד גוטגליק; כי הייתה תחרות אמיתית בין מספר מתחרים (כשאת מסמכי המכרז רכשו מלכתחילה עוד 13 חברות ועוסקים מלבד הנאשמים); וכי ורד בר היא שזכתה לבסוף במכרז. וביחס לאישום השלישי,

שעניינו מכרז 2004, הרי שגם בו הייתה תחרות אמתית ולא הוצג לוועדת המכרזים מצג כוזב, באשר הצעתה של ירון בלוא בע"מ הוגשה כדין.

עוד יש לציין, כי בכל הנוגע לאישום השלישי, מכרז 2004, נטענה טענת התיישנות ככל שבית המשפט ייקבע כי העבירות המיוחסות בו לנאשמים לא נעברו בניסבות מחמירות.

5. כפי שניווכח לדעת, ירון הודה בחקירותיו כי תיאם עם גדליה הן את מכרז 2004 והן את מכרז 2007. מהודאה זו חזר בו במהלך עדותו בבית המשפט, ונטענו על ידו טענות הנוגעות להתנהלות פסולה מצד החוקרים שהביאוהו להודות במה שלא עשה. בטענות אלה דנתי במסגרת האישום הראשון, שעניינו מכרז ירושלים 2010, ומסקנתי הייתה כי אין להן יסוד. לא אשוב, אפוא, על הדיון בסוגיה זו. גרסתו החדשה של ירון, שהושמעה לראשונה בבית המשפט, היא בבחינת עדות כבושה שלא ניתן לה הסבר, על כל המשתמע מכך. וכפי שכבר קבעתי, יש ליתן משקל מלא להודאתו של ירון בהיותו צד להסדר כובל עם גדליה, הן במכרז 2004 והן במכרז 2007. להלן נראה, כי קיימות ראיות למכביר המחזקות הודאה זו בעוצמה של ראיות סיוע, אם לא ראיות עצמאיות, שדי בהן, כשלעצמן, כדי לבסס הרשעה בשני האישומים הללו.

רקע

6. מערכת היחסים בין ירון לבין גדליה לא החלה עם פרסומו של מכרז ירושלים 2004, כי אם שנים קודם לכן.

היה זה ירון שהוזמן על ידי חברת החשמל לסייע בעבודות שהתחייבו כתוצאה מנזקי מזג האוויר הקשה בחורף 1991-1992. ירון הועסק אותה שעה כקבלן גיזום על ידי הקרן הקיימת לישראל, והפנייה אליו מחברת החשמל נעשתה לאור יכולות הביצוע שלו. על כך אין חולק.

בעקבות האירועים הללו, החליטה חברת החשמל לפרסם מכרז לצורך עבודות גיזום וכריתת עצים, ונעזרה לשם כך במר מאיר כהן, שהיה בשעתו אחד ממנהליה הבכירים של הקרן הקיימת לישראל. כהן העיד, כי המכרז שתוכנן על ידו עבור חברת החשמל היה מכרז "נאיבי", כלשונו, שכן לא נדרשו בו תנאים שעניינם היתכנות כלכלית. כל שנדרש הוא שיהיו

גדליה טען בעדותו, כי גם לו היה הציוד הנדרש והניסיון לצורך עמידה בתנאי המכרז כבר ב-1992, כי הוא היה "אחד הקבלנים המובילים בקרן הקיימת, קבלן גדול. קיבלתי עבודה וסיימתי אותה הרבה יותר מהר מירון בלוא" (עמ' 228-230). עוד טען, כי הגיש הצעה למכרז האמור וכי "זכה במכרז" (קרי – הצעתו הייתה הזולה ביותר), אולם זומן למשרדי חברת החשמל וסולק בבושת פנים והכל משום שירון העסיק בנים של שניים מעובדיה הבכירים (עמ' 98).

בפרק העוסק בהערכת עדותו של גדליה קבעתי כי טענות אלה משוללות יסוד. אוסיף כאן כי גם על פי עדותו של מאיר כהן, שלא נמצאה לי כל סיבה לפקפק בה, גדליה היה קבלן קטן יחסית (עמ' 3044) ולא היו לו הכלים הייעודיים באותה עת "מקסימום היה לו טרקטור עם כננת" (עמ' 3047) (וראו גם עדותו של אדריאן ארנסטר, מהנדס יער בקרן הקיימת לישראל ולפיה היה גדליה קבלן קטן באותן שנים ולא יכול היה להתחרות בירון – עמ' 2986).

על אף האמור, גדליה, שסבר כי העדפת ירון על פניו הייתה שלא כדיון, מצא לנכון לפנות בתלונה לחברת החשמל ולמבקר המדינה, באמצעות עורך דין, אולם תלונתו נדחתה (עמ' 260).

7. לאחר זכייתם המשותפת של ירון ובוועז נבו במכרז 1992, הועסק גדליה על ידם בעבודות של שריפת גזם. בינו לבין ירון התגלעה מחלוקת כספית וגדליה תבע את ירון בבית המשפט. לטענת ירון, סמוך לפני תחילת הדיון חזר בו גדליה מהתביעה (עמ' 2543-2545). גדליה אישר כי אכן ביצע עבודות עבור ירון במסגרת מכרז 1992, אולם טען כי אינו זוכר אם הגיש נגדו תביעה אם לאו (עמ' 239-240). הגם שלא הוצגו על ידי ההגנה מסמכים בכתב המאששים את הטענה בדבר התביעה, הרי שמהתנהלותו הזהירה של גדליה במענה לשאלות בנושא זה נכון להסיק כי כך היה, והדבר אף מתיישב עם אישיותו, כפי שהצטיירה בעיניי.

8. ב-1995 פרסמה חברת החשמל מכרז נוסף למחוז ירושלים, וירון זכה בו. באותה שנה הפך בוועז נבו, שותפו של ירון, למנכ"ל חברת MDF, שקיבלה מן הקרן הקיימת לישראל זיכיון לפעול ביערותיה. ירון ביצע באותן שנים עבודות רבות עבור MDF וגדליה, שלא

הועסק על ידי החברה האמורה, נותר מחוסר עבודה שכן כלל עבודות היערנות של הקרן הקיימת לישראל בוצעו על ידה. משכך, הגיש גדליה (ביחד עם אחר) תביעה נגד הקרן הקיימת לישראל, וזו נדחתה (ת"א (ירושלים) 1755/96 ל.נ.ע. סחר ועבודות מיוחדות בע"מ נ' הקרן הקיימת לישראל (21.2.2000)). בית המשפט מתח אמנם ביקורת על התנהלות הקרן הקיימת לישראל, שהעבירה את העבודות ל-MDF ללא מכרז, אולם דחה את התביעה בשל שיהוי ניכר מצד התובעים. בפרט התייחס בית המשפט להצהרתו של גדליה לפיה יכול היה לעמוד בדרישות העבודה בהיקף הנדרש וקבע כי "דבריו נשמעו מגמתיים ובלתי אמינים"; כי לא הובא מצדו כל ביסוס לטענותיו ביחס ליכולותיו המקצועיות; כי הטענות נגועות בסתירות פנימיות וכי הן הופרכו בעדויות של אחרים.

קביעותיו של בית המשפט בהליך האמור אינן מהוות ראייה בתיק זה, אולם מסקנתי הבלתי תלוייה ממכלול הראיות הרלוונטיות היא כי גם ב-1995 לא היו בידי גדליה יכולות של ממש לבצע עבודות גיזום וכריתה בהיקף גדול.

על פי עדותו של ירון, לנוכח כישלון תביעתו של גדליה והעובדה שנותר ללא עבודה, החל גדליה להטריד אותו ואף פתח בשביתת רעב מול משרדי אגף הייעור של הקרן הקיימת לישראל (עמ' 2546-2547). עדותו של ירון בנקודה זו עולה בקנה אחד עם התרשמותי מגדליה וניתן אפוא לקבוע כי כך היה.

9. הגענו למכרז ירושלים 1998. עדותו של גדליה היא שירון פנה אליו בהצעה לשיתוף פעולה, שתוכנו "לא להפריע לירון בלוא ולבועז נבו ... לא להפריע לו מלזכות בירושלים ולקבל ממנו עבודה", כשהכוונה ב"לא להפריע" היא "שאם אני אבוא ואכניס הצעה מתחרה אז באופן אוטומטי אנחנו מורידים את המחירים" (עמ' 101). גדליה הוסיף כי הפנייה הראשונה אליו נעשתה בעצם על ידי בועז נבו, המשך המגעים היו עם ירון וההסכמה הייתה שבתמורה לכך שהוא יימנע מלהתחרות ואף לא יופיע לסיור הקבלנים, יקבל ממנו עבודה (שם). בינו לבין ירון נחתם הסכם בכתב (ת/328), שהוכן על ידי עו"ד גוטגליק. ירון אכן זכה, וכתוצאה מכך ביצע גדליה חלק מן העבודות וקיבל את הסכומים המובטחים על פי ההסכם (עמ' 102). מחקירתו הנגדית עולה כי אינו שולל את האפשרות שהוא היה זה שעמד על ההסכם בכתב (עמ' 266), כפי שטען ירון בעדותו (עמ' 2548-2549). הוא אף הסכים שגם עורך דינו, עו"ד יוסי ניר, היה מעורב בהסכם (עמ' 278).

לגרסתו של ירון, היה זה גדליה שפנה אליו וביקש "לעשות סולחה", לאחר שהציג עצמו כ"מסכן מאוד", כמי שאינו יכול לפרנס את משפחתו וכמי ש"בסך הכל רוצה להיות תמיד קטנצ'יק". הוא השיב לפנייתו של גדליה כי "אין לי בעיה שתעבוד איתי ... אני ממילא מעסיק קבלני משנה בתחום הזה של האורבני ולקחתי אותו בעצם לעבוד. אני בשבילי זה היה סוג של וין-וין, כי גם ידעתי שזה ייתן לי איזשהו שקט כי הוא הציק לי ברמות שקשה להבין וגם מה זה משנה? במילא אני בעצם עובד עם קבלן משנה או הוא או מישהו אחר, זה לא משנה מבחינתי" (עמ' 2547-2548).

10. ירון זימן לעדות כעד הגנה מטעמו את מר אהרון שמואל, שהיה שותפו של גדליה במשך כמה שנים, החל מ-1991, בעסקי כריתת עצים עבור הקרן הקיימת לישראל. שמואל העיד, כי בשנים הראשונות היו היחסים בינו לבין גדליה "בסדר גמור", אולם כעבור מספר שנים הרגיש שגדליה "התהפך" ו"התחיל להיות אחר" במובן זה שמנע ממנו מלגשת למכרזים באופן עצמאי ודרש ממנו לבצע עבודות רק באמצעותו (היינו כקבלן משנה שלו). למרות מה שמתואר כמתח ביניהם, שכלל גם דרישה של גדליה ממנו שלא יבצע עבודות עבור ירון, פנה אליו גדליה, ש"לא כל כך היה מדבר עם ירון בלוא", וביקש ממנו שיפנה למענו לירון ויבקש ממנו שיעסיק את שניהם במסגרת העבודות שביצע עבור חברת החשמל. בתיווכו של שמואל ובנוכחותו, נפגשו גדליה וירון בבית קפה בקסטל בעניין זה ו"סגרו" על 400,000 ₪ תמורת עבודה בפרוזדור ירושלים, במסגרת מכרז ירושלים 1998. וכך ממשיכה עדותו של שמואל בעניין זה, בחקירתו הראשית:

"ת': ואז כשיצאנו בחוץ ועלינו לאוטו אז הוא אומר לי איך אנחנו סוגרים ביניכם? אמרתי תשמע

ש': מי זה הוא?

ת': גדליה

ש': גדליה ואתה דיברתם?

ת': דיברנו

ש': בלי ירון?

ת': בלי ירון. ירון כבר סגרנו איתו 400 אלף שקל אתה מבין? ואז הוא אמר לי אני אמרתי לו תשמע זה 400 אלף שקל. אתה קח 200 אלף שקל ואני 200 אלף שקל. אני עם עבודה. אתה בלי עבודה. אתה מבין? ואז ביצעתי לו את העבודה ..." (עמ' 3027-3028).

עוינותו של שמואל לגדליה בלטה מאוד עוד בחקירה ראשית והתרשמותי הייתה כי הוא שש להזדמנות להשחיר את פניו. מחקירתו הנגדית של שמואל התברר, כי בתו נשואה לאדם המסוכסך עד מאוד עם גדליה וכי אדם זה אף זרק לפני מספר שנים רימון הלם לעברו והורשע על כך בפלילים. עוד התברר, כי בין בתו לבין גדליה מתנהלים הליכים משפטיים, וכי

הוא מעורה בענייניה (עמ' 3038). אני מתקשה, בלשון המעטה, לייחס אמון כלשהו לעדותו של שמואל. על רקע העוינות המתוארת, ובוודאי על רקע ה"איסור" שהטיל עליו גדליה להיות מועסק על ידי ירון, קשה לקבל שגדליה ביקש להשתמש בשירותי התיווך שלו דווקא, על מנת ששיגי עבור שניהם עבודה אצל ירון. לא למותר להוסיף, כי הגרסה לפיה ההסכם בין ירון לבין גדליה הושג בתיווכו של שמואל, בפגישה המשולשת, לא הוצגה כלל לגדליה, וגם ירון לא העיד על כך בבית המשפט. יתרה מזאת, אין חולק כי המשא ומתן לקראת כריתתו של ההסכם התנהל באמצעות עורכי דין וחילופי טיוטות, הסתיים בהסכם כתוב (ת/328) ולא סוכם בפגישה בבית קפה בקסטל, בניגוד לעדותו של שמואל. כך גם התקשיתי להבין מה ההסבר ל"נדיבות" שגילה שמואל כלפי גדליה, עד כדי כך שהסכים לחלוקה שווה של תמורת העבודה שהובטחה על ידי ירון (400,000 ₪), בעוד שאת מלוא העבודה יבצע הוא.

11. מנגד, אין לקבל את גרסת גדליה לפיה בועז נבו הוא שפנה אליו ב-1998 בהצעה להימנע מתחרות תמורת העסקתו כקבלן משנה, שכן הלה יצא מעסקי הגיזום והחל לשמש כמנכ"ל MDF עוד ב-1995. עם זאת, לא מצאתי כי יש בדבריו אלה של גדליה משום שקר במפגיע. המדובר בעובדה חסרת חשיבות וסביר עד מאוד להניח כי הזמן הרב שחלף מאז שיבש את זכרונו.

גם אם אצא מן ההנחה שגדליה הוא שיזם את הפנייה לירון, עדותו של ירון באשר לנסיבות היערתותו לה אינה מעוררת אמון. לנוכח תיאור ההצקות מצדו של גדליה שהיו מנת חלקו, אתקשה לקבל, ולו ברמה של ספק סביר, כי פנייתו של גדליה, כשיטתו של ירון, נענתה באמירה לפיה "אין לו בעיה" להעסיקו, ש"ממילא הוא מעסיק קבלני משנה" ולכן "אין זה משנה" מי יהיה קבלן המשנה שיועסק על ידו במכרז הנדון. רוחב לב כזה אין מגלים כלפי אדם מציק ומטריד, ובוודאי שאין לקבל את דבריו כאילו מבחינתו "אין זה משנה" מי יהיה הקבלן שיועסק על ידו. גדליה לא היה עוד אחד משורת קבלני המשנה שירון מוכן היה לשקול את העסקתם. הוא היווה עבורו בעיה בהתנהלותו – לפי גרסתו שלו, והוא בהחלט לא היה שווה נפש כלפיו. היה זה, יש לזכור, לאחר שגדליה אף תבע אותו בבית המשפט. זאת ועוד. ניסיונו לגייס את עד ההגנה שמואל לחיזוק גרסתו אך חותר תחתיה, שהרי בפיו של עד זה הייתה גרסה שירון עצמו לא עמד מאחוריה, כאילו הפנייה אליו מצדו של גדליה נעשתה באמצעות אותו שמואל וכי הפגישה בה סוכם מה שסוכם התנהלה בנוכחותו.

נראה, אפוא, כי יש לצאת מן ההנחה שגדליה הוא שפנה לירון על מנת ליישר את ההדורים ביניהם, וכי ירון, שהיה מעוניין בהשגת שקט מכיוונו של גדליה, נעתר לפנייה.

12. נפנה עתה לבירור השאלה, מה היה תוכנו של ההסכם. האם היה זה הסכם חוקי, להעסקת גדליה כקבלן משנה, או שמא היה זה הסכם שתכליתו האמתית מניעת תחרות מצדו של גדליה כשהתמורה לה היא העסקתו כקבלן משנה. אמנם, המדובר במעשים שכך או כך התיישנו ואין מיוחסת לירון ולירון בלוא בע"מ כל עבירה בגינם, אולם יש חשיבות בבירור העובדות שכן הן מקרינות על המשך ההתנהלות בין השניים וממילא על האישומים הנדונים בפרק זה.

13. נראה, תחילה, את ההסכם עצמו. בהקדמה לו נאמר, כי **"הקבלן [קרי: גדליה] מצהיר כי גמר בדעתו ואין בכוונתו להגיש הצעה למכרז".** בהמשך, בסעיף 3 נקבע:

"המזמין [קרי: ירון] מתחייב שלא לפעול לזכייה באמצעות כל מאן דהוא, לרבות באמצעות יואב לוסין ו/או אחים גולברי ו/או משתלת אלון בע"מ אשר הועסקו ע"י המזמין בעבר.

הקבלן [קרי: גדליה] מתחייב שלא להשתתף במכרז באופן כלשהו, לרבות באמצעות אחרים ו/או מי מטעמו לרבות רם שן בע"מ ו/או רם שן כריתה וגיזום בע"מ ... ו/או כל חברה אחרת הקשורה בחברות אלו... (להלן: רם שן).

הקבלן מתחייב שלא לשתף פעולה עם רם שן גם במקרה שרם שן תזכה במכרז והוא מתחייב בזאת להודיע לחברת החשמל על כך שאינו קשור יותר בין מקצועית ובין בדרך אחרת עם רם שן".

סעיפים 6א ו-6ב להסכם קובעים תשלום שנתי של 400,000 ₪ לגדליה, עם אפשרות להתאמת הסכום כלפי מעלה ככל שסכום הזכייה של ירון יעלה על 2 מיליון ₪ או הפחתתו ככל שמחיר הזכייה לא יעלה על 1.3 מיליון ₪.

ירון זכה במכרז, גדליה ביצע את העבודות וקיבל את תמורתן על פי ההסכם (גדליה, עמ' 102).

14. לגרסת גדליה, ההסכם **"לא משקף את מה שנאמר ביני לבין ירון בלוא, אחד התנאים של ירון בלוא לחתימה על ההסכם שאני לא אגיע לסיור הקבלנים ולא אהפוך להיות מתחרה"** (עמ' 275). על מנת להראות כי דברי גדליה בנקודה זו אינם אמת, וכי ההסכם משקף גם משקף את כלל ההסכמות בינו לבין ירון, הצביע עו"ד גלעדי על שורה של הבדלים מהותיים בין טיוטת ההסכם (ג/1(2)), לבין ההסכם כפי שגובש בסופו של דבר (ת/328). השינויים מעידים על משא ומתן שהתקיים בין הצדדים, במהלכו זכה גדליה בהישגים לטובתו. אכן נעלה מכל ספק כי הפערים בין הטיוטה לבין ההסכם מלמדים על משא ומתן ארוך ועל הסכמות המשקפות את אומד דעתם של הצדדים, אולם אין בכך כדי

לסתור את טענתו של גדליה לפיה אין ההסכם משקף את העומד מאחוריו: היינו התחייבות שנתן לירון לפיה לא יתחרה ואף לא יגיע לסיור הקבלנים. ההסכם היה הסכם "אמתי" במובן זה שהתנאים המופיעים בו משקפים הסכמות ביחס לעבודה שיעבוד גדליה כקבלן משנה וביחס לתמורה שיקבל לשם כך. אלא שלא זו השאלה. השאלה היא האם ההתחייבות להעסיק את גדליה כקבלן משנה במסגרת מכרז ירושלים 1998 והתמורה שהובטחה לו נועדו למנוע תחרות מצדו, אם לאו. ודוק: הסדר כובל יכול ללוש צורות שונות. הצורה האחת, אותה ראינו במכרז ירושלים 2010, היא תשלום תמורה עבור הימנעות מתחרות, הא ותו לא. צורה אפשרית אחרת היא הבטחת העסקה כקבלן משנה בתמורה מוסכמת, גם זאת עבור התחייבות להימנע מתחרות. סוג כזה של הסדר כובל נראה, למשל, במכרז רעננה 2009 (האישום הרביעי).

גדליה העיד (עמ' 280), כי בעת עריכת ההסכם מ-1998 אמר עו"ד גוטגליק לצדדים כי הוא בלתי חוקי. אין צריך לומר, כי עו"ד גוטגליק הכחיש את המיוחס לו בתוקף והוסיף כי מהיכרותו את עו"ד יוסי ניר, גם הוא לא היה נותן יד להסכם כזה. עו"ד גוטגליק הוסיף, כי אין לו כל הבנה בהגבלים עסקיים וכי על כן לא היה לו "יסוד משפטי" להרהר בשאלות הנוגעות לתחום זה (עמ' 1570-1571). עו"ד ניר נחקר על ההסכם האמור על ידי הרשות (הודעתו, שהוגשה בהסכמה – נ/1(84)). מעבר לכך שהוא לא זכר כלל את ההסכם ומדבריו עולה כי לא נטל חלק של ממש בעיצובו (ובכך מאשר הוא את עדותו של גדליה בעניין זה), לשאלה האם אמר לעו"ד גוטגליק או למי מן הצדדים כי ההסכם אינו חוקי השיב כי אינו זוכר. בנוסף אמר כי מעולם לא עסק בהגבלים עסקיים וכי ידיעתו בתחום "מינימאלית", כלשונו. התקשיתי להעלות בדעתי ששני עורכי הדין שיתפו פעולה ונטלו, במודע, חלק בעיצובו של הסכם בלתי חוקי. איני מקבלת את עדותו של גדליה בעניין זה.

לטענת ירון, גדליה כלל לא עמד בתנאי הסף של מכרז 1998. עו"ד גוטגליק העיד כי זו הייתה הבנתו באותה עת, וכי למיטב ידיעתו היו לו "כמה מסורי שרשרת ואיזה טנדר מקרטע" (עמ' 1571). ואם כך – ממילא לא היה לירון מניע להגיע עמו להסדר כובל.

עדותו של גדליה בעניין זה היא ש"תמיד" עמד בתנאי הסף (עמ' 266). לטענה זו אין כל תימוכין בראיות ולנוכח הזהירות בה יש לבחון את דבריו, מסקנתי היא כי כמו ב-1992 וכמו ב-1995, גם ב-1998 לא עמד בתנאים הנדרשים. אלא שבכך אין מסתיים הדיון. ירון עצמו הסביר, בהתייחס, אמנם למכרז ירושלים 2004, כי גדליה "הוא בעצם כמו שותף שלי במכרז והוא לא באמת מבצע עבודה אלא מקבל את הרווח היחסי .. לא עשה כלום ובעצם קיבל את הרווח שהיה אמור להיות לו מעבודה אם הוא היה מבצע אותה. כל תקופת זמן

הוא רק העלה את המחיר של...". לשאלתו של החוקר האם בתמורה לשותפות הזו גדליה לא התחרה בו השיב ירון: "זה, זה רק חלק מהעניין. בעצם זה ההסכם של קבלנות משנה, כל פעם הייתי עושה איתו הסכם של קבלנות משנה אבל בפועל הוא לא היה עובד", וכי הגם ש"הוא היה אומר שהוא יכול להתחרות בירושלים אבל זה לא היה השיקול שלי" (ת/19, עמ' 25).

15. לנוכח המובא לעיל יש להניח, כי גם בשנים אלה, לעומת ההתפתחות ביכולותיו של גדליה עם עבור הזמן (ועל כך עמדנו במסגרת הדיון באישום הראשון), גדליה, לבדו, לא יכול היה להתחרות בירון. אלא שירון חשש מיכולת התחרות המתפתחת של גדליה באמצעות אחרים. הדברים באים לידי ביטוי מפורש בהסכם שנכרת ביניהם, ת/328. כפי שכבר ראינו, גדליה התחייב על פיו כי לא ישתתף במכרז באופן כלשהו, לרבות באמצעות אחרים ובאופן ספציפי הוזכרו חברת רם שן בע"מ, רם שן כריתה וגיזום בע"מ וכל חברה אחרת הקשורה בחברות אלה, במנהליה או בבעלי מניותיה. זאת, על אף שתנאי המכרז לא מנעו זאת. לא למותר להפנות, בהקשר זה, לדבריו של ירון ב-2010, בעת פגישה שהתקיימה במשרדו של עו"ד גוטגליק (ת/351א), ואשר במהלכה התקומם גדליה על הכוונה לנסח את ההסכם ביניהם בנוגע למכרז 2010 כך שייכתב בו כי אינו עומד בתנאי הסף. בתגובה לכך אמר לו ירון "אני אומר שגם אני לא עומד ... אבל גם אתה לא עומד לצורך העניין ... אתה יכול גם להתחבר עם מישהו אחר. זה לא משנה" (עמ' 14). הנה כי כן, הרעיון לפיו גדליה יכול לחבור לאחר גם אם אינו עומד לבדו בתנאי הסף אינו נובע רק מפרשנות הכתוב אלא גם מדברים מפורשים מפיו של ירון.

לא מן הנמנע, כי לחשש מפני תחרות מצדו של גדליה בדרך זו הצטרף מניע נוסף, והוא להשיג את רצונו הטוב ולמנוע הטרדות והצקות מצדו. אלא שמניע זה, ככל מניע אחר, אינו יסוד מיסודות העבירה. בנסיבות אלה, גם אם נכונות טענותיו של עו"ד גלעדי, לפיהן גדליה לא העלה בדעתו להתמודד במכרז באמצעות חברה אחרת (שכן ראה עצמו כשיר להתמודד "מאז ומעולם"), או גם אם אותה חברה, כפי שביקש להראות, אף היא לא עמדה בתנאי הסף – אין בכך כדי לשנות. השאלה העומדת לדיון היא מה עמד לנגד עיניו של ירון ולא מה היו תכניותיו של גדליה. וירון, כפי שהדברים באים לידי ביטוי מפורש בנוסח ההסכם, חשש מפני תחרות באמצעות חבירה של גדליה לאחרים, בפרט באמצעות החברות הקשורות ברם שן. לגדליה הייתה שליטה כזו או אחרת בחברות אלה (בהסכם מצוין כי לגדליה מניות ברם שן כריתה וגיזום בע"מ), ומשכך נכרת ההסכם עמו. המדובר, אפוא, בחשש קונקרטי מאוד שירון ביקש להסיר מדרכו. המסקנה כי התחייבותו של גדליה להימנע מתחרות באמצעות אחרים היא תכלית ההסכם נובעת מפשוטו של מקרא. אכן, עורכי הדין של הצדדים להסכם לא התריעו בפניהם על אי החוקיות שבהתחייבות זו (כמו גם בהתחייבות להימנע מתחרות בעצמו),

אולם שניהם העידו כי לא היו מצויים כלל בדיני הגבלים עסקיים ובוודאי שלא שותפו בכוונות האמתיות של הצדדים. לעומתם, ירון וגדליה, שאמנם אינם משפטנים, הבינו הבן היטב תחרות מהי והסכימו לאשר הסכימו, על מנת להסיר כל חשש לתחרות מן הצד האחד, ולזכות בתמורה עבור כך מן הצד האחר.

16. הגענו לסוף תקופת המכרז. בעדותו בבית המשפט טען ירון, כי כמו במכרז הקודם, גם הפעם מצא גדליה עילה להתאנות לו וטען כי מגיעים לו סכומים גבוהים יותר מששולמו לו. ירון, שלטענתו אינו "בנוי לוויכוחים האלה", הציע לגדליה לתת לו "את הרווח שלו" ובלבד שיצא מן העבודה. גדליה הסכים, לקח את הכסף והלך (עמ' 2551). עו"ד גלעדי מפנה בהקשר זה גם לעדותו של אהרון שמואל, שזכר כי בשנת המכרז האחרונה ירון ביצע את העבודות בעצמו (עמ' 3028). על עדותו של שמואל אמרתי מה שאמרתי ובוודאי שאינה מתיישבת עם גרסתו של ירון בנקודה מהותית, היינו מתי, מדוע ומי החליט לתת לגדליה "את הרווח" מכלל התמורה ולהוציאו מן העבודה. בעוד ששמואל טען כי היה זה מיד לאחר הפגישה בקסטל, על פי סיכום "פנימי" בינו לבין גדליה, ללא מעורבות של ירון וללא כל הסבר מדוע הציע זאת לגדליה, הרי שירון טען כי היה זה לקראת סוף תקופת המכרז, וכי הוא זה שעשה כן בשל דרישות חוזרות ונשנות של גדליה להוסיף לו על הסכומים שסוכמו מלכתחילה. אלא שכאמור, העובדות שפורטו לעיל מובילות למסקנה בלתי נמנעת, כי ההסכם ת/328 היה הסכם למניעת תחרות.

17. ב-2001 התפרסם מכרז נוסף של חברת החשמל לאזור ירושלים. גדליה העיד כי לקראת מועד הפרסום שב ירון ופנה אליו על מנת להמשיך את ההסדר אליו הגיעו ב-1998, היינו "לשתף אתנו פעולה, לא להציע הצעה, לא לגשת למכרז" ובתמורה יקבל "סכום שנמצא בתוך מסמכי המכרז ואולי אם אני לא טועה גם חלק ביצוע עבודות" (עמ' 102-104). יצוין, כי הסכם בין השניים בנוגע למכרז האמור לא אותר.

18. גרסתו הראשונה של ירון בחקירה, לאחר שהחל לשתף פעולה עם חוקריו, מתועדת, כזכור, בת/32, הלא הוא זכרון דברים מ-23.12.2010 שכתב ראש מחלקת החקירות ברשות, מר חיים ארביב ונחתם (גם) על ידי ירון. לענייננו כך נאמר מפיו: "ירון סיפר לי שהוא החל לעבוד עם גדליה בשנת 98 אז גדליה עבד אצלו. לאחר מכן לאחר שלמד על אופיו הרע של גדליה הגיע למסקנה שאין לו ברירה והוא חייב לשלם לגדליה כדי שלא יתחרה בו. כך היה בשנים 2001 ו-2004". בכתב ידו הוסיף לאחר מכן "אני לא סגור על שנת 1998 לגבי העבודה בח' חשמל". מן העובדות המפורטות לעיל עולה כי תחילת העבודה המשותפת של השניים היא ב-1992 ולא ב-1998, וכי לכל הפחות החל מ-1998 תיאמו ביניהם את מכרזי ירושלים.

בהודעה ת/19 הסביר ירון כי "כל פעם הייתי עושה איתו הסכם של קבלנות משנה אבל בפועל הוא לא היה עובד" (עמ' 25), וכי גדליה "היה אומר שהוא יכול להתחרות בירושלים אבל זה לא היה השיקול שלי". בהמשך, לשאלתו של החוקר האם ב-2004 קבע עם גדליה "מין שותפות", שכל שעליו לעשות הוא לקבל כסף "ולסתום ת'פה ולא להפריע" השיב: "כן כן, להמשיך, להמשיך את התהליך הזה כן" (עמ' 27), והוסיף כי "פחדתי [מגדליה] ממנו מהרבה מובנים, כל הזמן השמיע אימים, כל הזמן אמר שהקליט כל מיני דברים. שכן אתה כבר לא יודע מה, אם עשית, מה עשית ... זאת אומרת... יש פה סחיטה נטו של בנאדם". לדבריו, העדיף שלא להתמודד עם התופעה ולשלם לו על מנת שישתוק.

19. בבית המשפט טען ירון, כי גדליה, ששמו הלך לפניו כאיש ריב ומדון, אימת קבלני הגיזום, פנה אליו פעם נוספת לקראת פרסום המכרז ל-2001 "למרות כל מה שהיה בינינו ואמר לי תשמע בוא נשים את הדברים מאחור ועכשיו אנחנו יודעים איך אני צריך לעבוד, אתה בסך הכל היית מרוצה כשעבדתי. אני עשיתי את השיקולים שלי ... וצריך לזכור שבסופו של יום אני בן אדם אחד, זאת אומרת הלחצים שיש עליי הם גדולים ועוד לחץ מהסוג של גדליה ... אני הייתי מרגיש כל הזמן שכל הזמן יש מישהו שאורב לי וחורש רע". הוא נעתר לבקשתו להעסיקו כקבלן משנה, שכן "יש אמרה תחזיק את האויבים קרוב אליך, וזה האג'נדה שאמרתי. אמרתי אני לא יכול להתמודד עם אחד כזה, אני לא עברייני, אני לא אעשה דברים שאחרים היו עושים אולי כדי להוריד אותו, אני צריך קבלן משנה ממילא, הסכום שהוא עובד בשבילי הוא מתאים לי, הפנייה באה ממנו, אין לי שום בעיה וכך עשינו, עשיתי איתו חוזה כמו שהוא דרש. הוא ביצע לא יודע אם זה היה 200 יום אבל 150 יום לפחות בכל שנה מהשנים האלה, 2001 עד 2004 ושלוש על ישראל" (עמ' 2553-2554). הסיבה היחידה לשיתוף הפעולה שלו עם גדליה הייתה להשיג שקט וכי "אישית מאוד פחדתי ממנו". גדליה, לדבריו, מעולם לא היווה איום על עבודתו בירושלים, שכן תנאי הסף היו משמעותיים ואילו גדליה היה מן הקבלנים הקטנים ביותר, בעל יכולת ביצוע מצומצמת (עמ' 2554).

בחקירה נגדית טען, כי הגם שבהודעתו ת/19 (עמ' 25) אמר שגדליה חזר וטען בפניו במרוצת השנים, כי הוא יכול להתחרות, הרי שהאמת היא שגדליה מעולם לא טען זאת בפניו, למעט ב-2010, וכי אמר מה שאמר לחוקר מפאת הלחץ שהיה נתון בו (עמ' 2954).

דיון בנוגע לקבילות הודאותיו של ירון ולמשקל שיש לתת להן ערכתי במסגרת האישום הראשון והנימוקים מצויים שם. כאן אסתפק באזכור קביעתי לפיה יש ליחס להודאתו של

ירון בת/32 משקל מלא בהסתייגות שעולה ממנו בבירור שלא היה גלוי לב עד הסוף. ולמקרא הודעתו ת/19, שנגבתה ממנו יום לאחר ששחרר מן המעצר, ניתן להתרשם כי לא היה נתון בלחץ, כי ברר את מילותיו היטב וכי גם בה נמנע מלמסור לחוקרים את מלוא המידע שבידו.

20. לגופו של עניין, גרסאותיו השונות והמשתנות של ירון אינן מתיישבות זו עם זו, כפי שנראה עתה.

בת/32 אמר ירון מפורשות כי ב-2001 גיבש עם גדליה הסדר כובל, כפי שגם בהודעתו ת/19 הסביר שההסכם מ-2004 הוא המשך למערכת יחסים שכבר "מוסדה" ביניהם, ולפיה גדליה מקבל תשלום כשבפועל אינו עובד. כך גם אישר באותה הודעה, שגדליה חזר וטען בפניו גם בשנים מוקדמות כי הוא יכול להתחרות בו, אם כי הוסיף באותה נשימה כי לא זה היה השיקול שלו להגיע עם גדליה להסכם ותאר את היחסים ביניהם כיחסי סחיטה (מצדו של גדליה). יודגש, כי אין בגרסתו של ירון משום שלילת כל אפשרות שגדליה יכול היה להתחרות בו באותן שנים. וכפי שראינו לעיל, ההסכם מ-1998, ת/328, מלמד כי החשש היה שמא גדליה יתחרה בו באמצעות אחרים. התוספת שהוסיף ירון בחקירה, ולפיה החשש מפני תחרות לא היה השיקול שלו, אינה מעלה או מורידה, שכן המניע לגיבוש ההסדר הכובל אינו רלוונטי. כך או כך, גרסתו של ירון בחקירה, לפיה שילם דמי לא יחרץ לגדליה ולא דרש תמורתם כל עבודה, אינה מתיישבת עם טענתו בבית המשפט לפיה התשלום שקיבל גדליה בין השנים 2001-2004 היה תשלום הוגן עבור עבודה שביצע כקבלן משנה. ואם לא די בכך, גרסה זו אינה מתיישבת עם מה שאמר בבית המשפט ביחס למהות התשלום במכרז 1998. והלא כיצד זה ניתן לטעון באותה נשימה כי "הסכום שהוא עובד מתאים ל" ולכן הסכים להעסיקו כקבלן משנה במכרז 2001, בעוד שלגבי המכרז שקדם לו טען, כי עיף מדרישותיו הכספיות המוגזמות של גדליה ולכן הציע לו שייקח "את הרווח שלו" ויצא מן העבודה. איני מקבלת, אם כך, שעילת התשלום היא סחיטה, אולם מגרסתו של ירון בחקירה, ובהיבט זה יש לתת לה משקל מלא, עולה בבירור כי התשלום לא היה עבור עבודה. גם אם המניע כלל גם רצון "להרגיע" את גדליה, התכלית הייתה מניעת תחרות מצדו.

21. גם בקשר למכרז 2001 השקיע עו"ד גלעדי משאבים רבים כדי להפריך את טענתו של גדליה לפיה עורך דינו, הפעם היה זה עו"ד יוסי לוי, עמד על כך שההסכם (שכאמור העתק ממנו לא נמצא) אינו חוקי, ואילו עו"ד גוטגליק דחה את דבריו כ"שטויות". בהקשר זה הפנה, בין היתר, לחקירתו של עו"ד לוי ברשות (נ/1(83)), במהלכה הכחיש במפגיע אפשרות שהיה משתף פעולה עם מהלך בלתי חוקי שכזה. ועוד הפנה לכך שאין כל היגיון בגרסתו של גדליה, לפיה בעוד שבשנת 1998 טען עו"ד גוטגליק כי ההסכם אינו חוקי, בעבור שלוש שנים

שינה טעמו ופטר את הסתייגותיו של עו"ד לוי ב"שטויות". אכן, אף לטעמי אין לחשוך בעורכי הדין הללו כי נתנו את ידם, ביוזעין, להסכם בלתי חוקי, כפי שכבר קבעתי ביחס למכרז 1998. אלא שפרכה זו בעדותו של גדליה אין בה כדי לפגום בעוצמת הודאתו של ירון בחקירה, ולפיה גם ההסכם מ-2001 נועד למנוע תחרות מצדו של גדליה, כשההסכם מ-1998 (ת/328) משמש חיזוק רב משמעות להודאתו.

הוא הדבר גם ביחס לטענותיו של עו"ד גלעדי לפיהן קבלנים גדולים מגדליה לא יכולים היו לעמוד בתנאי הסף של אותו מכרז וביחס לטענותיו המופרכות של גדליה לפיהן "שלט" ירון בתנאי המכרז וגרם לכך שאלה ייקבעו בהתאם ליכולותיו הייחודיות שלו. אכן, כבר קבעתי כי בשנים אלה גדליה לא יכול היה לעמוד לבדו בתנאי המכרז ולא נמצא בסיס לטענתו כאילו ירון הוא שהכתיב את תנאי המכרז לחברת החשמל על מנת לשמור על מעמדו כמתמודד היחיד המסוגל לעמוד בהם. אולם גם בהינתן כל אלה, אחזור ואפנה להודאתו המפורשת של ירון בחקירה כי ההסכם מ-2001 היה הסכם למניעת תחרות, וכי החשש, כפי שבא לידי ביטוי בהסכם שקדם לו, הוא מפני תחרות של גדליה ולו באמצעות אחרים.

22. טענה נוספת אליה אתייחס כאן היא הטענה לפיה בשנים שלאחר זכייתו של ירון במכרז 2001 עבדו הוא וגדליה בהרמוניה, כפי שטען ירון בעדותו (עמ' 2560). זו הייתה גם גרסתו של גדליה (עמ' 312). אין חולק, כי במהלך השנים הללו ביצע גדליה עבור ירון עבודות שאינן קשורות במכרז ירושלים (ראו לדוגמה חשבונית נ/1(9) מנובמבר 2002); כי גדליה מכר לירון מחפרון מסוג "בובקט" בנובמבר 2003 (נ/1(13)); וכי במאי 2004 העמיד ירון לרשותו של גדליה משאית מנוף, עבור מכרז במחוז הדרום של חברת החשמל (נ/1(12)). גדליה העיד כי המשאית נועדה לסייע בעדו לזכות במכרז חברת החשמל באזור אשקלון (עמ' 312). מכאן לומד עו"ד גלעדי, שירון לא ראה בגדליה איום תחרותי, שאלמלא כן לא היה מעמיד לרשותו את המשאית.

כפי שכבר הערתי, ההתנהלות האידיאלית, של יחסי עבודה טובים ושל עזרה הדדית, אינה עולה בקנה אחד עם הטענה לפיה התשלומים ששילם ירון לגדליה היו תשלומים שגדליה הצליח לסחוט ממנו. "גמישותה" של הגרסה שמציג ירון אינה מאפשרת מתן אמון בה. ובכל הנוגע לסיוע שהעמיד ירון לגדליה נראה בהמשך (בעת הדיון במכרז 2007), כי לירון היה אינטרס בזכייתו של גדליה באשקלון.

23. העולה מן המקובץ, שירון, שעל פי הודאתו חשש מפני תחרות מצדו של גדליה – ולו באמצעות אחרים – שילם לו על מנת למנוע תחרות מצדו. יחסי סחיטה ודאי לא היו כאן, גם

אם, כגרסתו בחקירה, ראה בתשלום, בנוסף, דרך להשיג את רצונו הטוב של גדליה, על מנת שלא יהפוך מטרד עבורו על ידי הגשת תלונות נגדו לחברת החשמל, למבקר המדינה, כמו גם תביעות לבתי משפט.

מכרז 2004 – האישום השלישי

24. על פי עדותו של גדליה, ירון פנה אליו לקראת פרסום המכרז ל-2004 והם המשיכו בדפוס הפעולה הקודם ולפיו הוא נמנע מלגשת למכרז, אינו מגיע לסיור הקבלנים וחוזרים על ההסכם שנוסח אצל עו"ד גוטגליק (עמ' 104). עדותו של גדליה עולה בקנה אחד עם הדברים שאמר ירון בחקירתו ואשר תועדו בת/32. ירון טען בבית המשפט, כי לקראת פרסום המכרז פנה אליו גדליה ואמר לו "שהוא מאוד מאוד נהנה ושמח שאנחנו עובדים ביחד ושהוא רוצה להמשיך להיות קבלן משנה שלי ולהמשיך לעבוד באותה מתכונת וכך היה וגם אתו נערך עוד פעם הסכם" (עמ' 2561). כאמור, גרסה זו אינה עולה בקנה אחד עם האופן בו תאר ירון את מערכת היחסים בינו לבין גדליה במהלך חקירותיו. כך גם אין היא מתיישבת עם עדותו של ירון ביחס למכרז 1998 ועם עדותו של עד ההגנה מטעמו, אהרון שמואל.

25. ההסכם שנחתם בין השניים ביחס למכרז 2004, הוא ת/329.

גם הפעם, ב"הואיל" הרביעי, מודיע הקבלן (היינו, גדליה) כי הוא –

"מעוניין לבצע עבודות כקבלן משנה עבור המזמין לאור הצהרתו שאין בדעתו להשתתף במכרז ומתחייב שלא להתחרות בו בכל הנוגע למכרז ובכלל זאת שלא להגיש הצעה נגדית ולא להתקשר בהסכמים עם אחרים שיכולים להתמודד במכרז בכל הנוגע למכרז".

ובנוסף, בסעיף 33 –

"הקבלן מתחייב ומצהיר שלא להתקשר עם אחרים בהסכם בכל הנוגע למכרז בלי הסכמת המזמין בכתב ומראש ושלא להגיש הצעה למכרז בין בעצמו ובין באמצעות אחרים".

בכל הנוגע להתחייבותו של גדליה על פי ההסכם נקבע בסעיף 4א, כי הוא –

"יעבוד עבור המזמין כקבלן משנה לביצוע עבודות עפ"י המכרז והקבלן מתחייב בזאת לעשות כל שביכולתו כדי לגרום לביצוע מלא ומושלם של כל התחייבויות המזמין עפ"י המכרז".

סעיף 5 קובע את התמורה ואף הוא יובא להלן. האותיות המלוכסנות בסוף ס"ק ב' הן תוספת בכתב ידו של גדליה (ראו עדותו בעמ' 297) –

"א. והיה ויזכה המזמין במכרז יקבל הקבלן את הסכומים המפורטים להלן:

במקרה וסכום הזכייה השנתי יהיה בסך 1.9 מיליון ₪ + מע"מ ומעלה, יקבל הקבלן סך של 500,000 ₪ + מע"מ עבור כל שנה.

במקרה וסכום הזכייה השנתי יהיה עד 1.9 מיליון ₪ + מע"מ – יקבל הקבלן סך של 400,000 ₪ + מע"מ עבור כל שנה.

ב. בנוסף לאמור בס"ק א' לעיל המזמין יספק לקבלן, לפי דרישתו של הקבלן עבודה נוספת מעבודות המכרז של גיזום שוטף בהיקף של 100 ימי עבודה לשנה במשך תקופת המכרז ובלבד שהקבלן יודיע על רצונו בביצוע העבודה במהלך חודש יולי בכל שנה משנות המכרז. התמורה המוסכמת הכוללת בגין כל יום עבודה (צוות של 2 אנשים, כלים, טרקטור ויתר הנדרש לגיזום שוטף) תעמוד על 1,400 ₪ + מע"מ.

העבודה הנ#ל איננה כוללת פיני גזם#.

26. בניגוד בולט להסכם ת/328, לפיו נקבע (סעיף 5ב) כי "הקבלן יבצע מתוך העבודות הכלולות במכרז את העבודות של גיזום ואחזקה שוטפת בכל שטח מחוז ירושלים למעט העיר ירושלים והמושבים אורה, עמינדב ואבן ספיר ולרבות בשטחי המושבים בפרוזדור ירושלים, בית שמש ויהודה ושומרון", ניתן להתרשם כי ההסכם למכרז 2004 אינו קובע קביעה קונקרטית כלשהי ביחס לעבודות אותן יבצע גדליה כקבלן משנה. כל שנאמר בו הוא אמירה כללית לפיה הוא מתחייב לעבוד עבור "המזמין" כקבלן משנה ולעשות ככל יכולתו כדי לגרום לביצוע המלא והמושלם של התחייבויות המזמין על פי המכרז. הבדל בולט נוסף מתבטא בכך שהוראות ההסכם ת/328 כוללות, בנוסף לגדירת תחום אחריותו ועבודתו של קבלן המשנה, סעיפים נוספים המעידים על כך שהמדובר בתשלום עבור עבודות שבוצעו בפועל. כך, בין היתר, נקבע בסעיף 6ג לאותו הסכם, כי התשלום לקבלן יהיה "גב אל גב", היינו שעם קבלת תשלום מחברת החשמל יועבר החלק המגיע לקבלן המשנה באופן מידי בגין העבודות שביצע. עוד נקבעו בו הוראות כגון כפיפותו של קבלן המשנה למזמין, לעניין העבודה וביצוע ההסכם, וחובתו לתקן כל פגם וליקוי בעבודתו; כי העבודה תבוצע לשביעות רצונו של המזמין כמו גם לשביעות רצונו של חברת החשמל; כי קבלן המשנה מתחייב לבטח את עצמו כמפורט בהסכם ועוד כיוצא באלה הוראות, המלמדות על כך שכוונת הצדדים הייתה שהקבלן אכן יבצע עבודות בפועל. סעיפים אלה חסרים לחלוטין מן ההסכם ת/329, ללמדך שאין המדובר בהסכם לשכירת שירותיו של גדליה כקבלן משנה (בין כתמורה להימנעות מתחרות, כפי שקבעתי בכל הנוגע להסכם ת/328, בין אם לאו).

זאת ועוד. ת/329 מתנה את התשלומים לגדליה בזכייה במכרז, הא ותו לא, מבלי שנדרש לבצע עבודה כלשהי, וללא כל התניה הקשורה בקבלת תשלומים מחברת החשמל.

די בהשוואה בין שני ההסכמים כדי להגיע למסקנה ודאית, שהפעם המדובר בהסכם לפיו קיבל גדליה תמורה "נטו" עבור הימנעותו מתחרות, ולא על ידי העסקתו כקבלן משנה.

על משמעות הסכומים שישולמו לגדליה על פי סעיף 5ב' אעמוד בנפרד, בהמשך.

27. הד לשינוי טעמו של ירון, מתשלום תמורה בדרך של העסקתו של גדליה כקבלן משנה עבור הבטחתו להימנע מתחרות, לתשלום בלא כל עבודה מצדו, יימצא לנו בעדותו של ירון לפיה בסוף תקופת ההסכם הנוגע למכרז 1998, לנוכח דרישות חוזרות ונשנות של גדליה להוסיף על התשלומים ששולמו לו על פי ההסכם, הציע לו שייקח "את הרווח" שלו וייצא מהעבודה (עמ' 2551). הרעיון למעבר לסוג כזה של הסכמים – המונע חיכוכים חוזרים ונשנים על רקע יחסי עבודה נמשכים – נבט כבר אז. זו גם התשובה לתהייה שמעלה עו"ד גלעדי בסיכומיו, היינו מה ארע שהביא לשינוי בין הסכמי 1998 ו-2001 לבין הסכם 2004. במאמר מוסגר אעיר כי בעוד שבכל הנוגע ל-1998 ברור שההסכם מהווה התחייבות של ירון להעסקתו של גדליה כקבלן משנה בתמורה להימנעותו מתחרות, הרי שבכל הנוגע ל-2001 אין לפנינו הסכם. עדותו של גדליה בעניין זה אינה חד משמעית ולדבריו תמורת הימנעותו מתחרות היה אמור לקבל "את חלקי בשותפות, סכום שנמצא בתוך מסמכי המכרז ואולי אם אני לא טועה גם חלק ביצוע בעבודות" (עמ' 103).

נפנה עתה להסברים שניתנו על ידי ירון בנוגע לפער בין שני ההסכמים.

28. ההסבר האחד הוא, שיחסי העבודה של ירון עם גדליה לקראת מכרז 2004 היו טובים, הם עבדו זה עם זה מספר שנים, על כן פחת הצורך בפירוט וההסכמים ביניהם הלכו ונעשו "רזים". הערתי את מה שהערתי לעיל על "גמישותה" של הטענה בדבר טיב היחסים בין השניים, טענה הנעה בין תיאור גדליה כאויב, כאיש בעל אופי רע, שסחט אותו, לבין תיאור של יחסי עבודה תקינים ואף יותר מכך – הכל לפי הצורך והעניין. ההסבר אינו מעלה ולו ספק סביר בנסיבות אלה.

29. גם ההסבר השני, ולפיו ההסכמים חזרו על עצמם ולפיכך הלכה רמת הפירוט וירדה (עמ' 2561), אינו מתקבל על הדעת.

ראשית, ככל שהמדובר באותו הסכם, לא הייתה כל מניעה להעתיק את ההסכם ת/328 כפי שהוא. לא למדתי לשם מה נערך הסכם שונה, על אחת כמה וכמה כאשר על פי עדותו של עו"ד גוטגליק ההסכמים שערך עבור ירון לא היו הסכמים מסוג "דבר דבור על אופניו", כלשונו, וכי ירון לא הקדיש תשומת לב להסכמים שכן היה "איש של עבודה ולא של ניירות" (עמ' 1566). היא הנותנת. אם מתכונת ההסכם נותרה זהה, ובהנחה שירון לא התעניין בפרטי ההסכמים, מדוע היה צורך לשנות את ההסכם? ההסבר הבלתי נמנע הוא שהתנאים השתנו, והשוני – כפי שהוא עולה בבירור מהשוואת שני ההסכמים, הוא במעבר למתכונת של תשלום "נטו" שלא בתמורה לעבודה. אכן, עו"ד גוטגליק לא חשד שהמדובר בהסכם בלתי חוקי, אולם הוא לא הובא בסוד העניין ומידת ערנותו שלו לדיני ההגבלים העסקיים לא הייתה גבוהה, בלשון המעטה, על פי עדותו שלו.

שנית, ירון תאר הן בהודעתו ת/19, והן בעדותו בבית המשפט, חילוקי דעות עם גדליה באשר להגדרת היקף אחריותו. כך, בת/19 (עמ' 24) התייחס ירון לוויכוח שנתגלע בינו לבין גדליה על עבודה סביב מתח גבוה, כשלבדבריו גדליה –

"בא וטען שהוא בעצם גם עושה עבודה של המתח הגבוה לכן מגיע לו יותר כסף ומה שסיכמתי איתו בכלל לא מספיק והיו עוד ועוד מקרים כאלה של. כי בעצם הבנאדם לא רוצה לעבוד ... ובאיזשהו שלב אמרתי לו שמע כי זה הפריע לי באמת לניהול השוטף של העבודה זה כל פעם ויכוחים ולצעוק ותלונות ... אמרתי לו תשמע ... קח את המאתיים לך שב בבית בשקט אני לא רוצה, אל תעבוד..."

ברוח דומה העיד גם בחקירתו הראשית, כשאמר ש"עם גדליה שלא כדאי להתעסק איתו וגם תמיד העדפתי לגמור בצורה יפה. לא מסתדר? ... קח את הרווח שלך ותעזוב אותי בשקט, וזה מה שעשיתי עם גדליה ב-2000 או משהו כזה ... הוא לא בן אדם שכדאי להתעסק איתו, זה תביעות משפטיות, זה כספים של עורכי דין, זה זמן ..." (עמ' 2551-2550). ההתנהלות הקשה הזו ודאי לא נשתכחה מירון, והטענה לפיה ב-2001 הצליח גדליה, במתק שפתיים, להציע לו "תשמע בוא נשים את הדברים מאחור ועכשיו אנחנו יודעים איך אני צריך לעבוד" (עמ' 2553), להביא אותו לידי הסכמה מחודשת, כשלפי הנטען במהלך תקופת המכרז (2004-2001) היה "שקט יחסי", עד שב-2004 לא ראה צורך לגבש עמו הסכם מדוקדק היא יותר מתמוהה. הטענה כי הדברים "חזרו על עצמם" ולכן לא היה צורך בהסכם מפורט שבו ייקבע היקף העבודה שהיה על גדליה לבצע תמורת התשלום המוסכם אינה מתיישבת לא עם תיאור התנהלותו של גדליה בת/19 לעיל ולא עם התיאור המובא מעדותו

של ירון בבית המשפט. גדליה לא הפך לאיש אחר במהלך השנים, ועל רקע הוויכוחים והתלונות, לא הייתה כל סיבה להניח כי גדליה יעמוד בהסכם בעל פה לפיו **"הוא נותן לי צוות כל השנה, שזה בין 150 ל-200 ימי עבודה"** (עמ' 2561).

שלישית, לגרסתו של ירון בבית המשפט, ההסכם לשנת 2004 נעשה לבקשתו של גדליה, שבניגוד לקבלני משנה אחרים עמד על הסכם בכתב. גדליה עמד על כך משום ש**"היה חשדן, גדליה אמר שאני עומד מול נותן העבודה ומבחינתו אני נותן העבודה, הוא רוצה שיהיה לו איזשהו מסמך. הרבה יותר קל לגדליה לתבוע אותי 'מחר' אם יש לי חוזה איתו. מה שהספיק לקבלנים אחרים שזה המילה שלי אז לגדליה זה לא מספיק"** (עמ' 2562). אלא שאם כך הוא – אין זה מתקבל על הדעת שגדליה, החשדן, לא עמד על פירוט היקף העבודה והותיר את העניין מעורפל וחסר כל הגדרה. וכי כיצד יוכל לתבוע את ירון אם אין כל פירוט של היקף העבודה הנדרשת תמורת הסכום המובטח? גם אם ירון אינו **"איש של ניירות"**, הרי שגדליה, לטענתו, עומד על קוצו של יוד ודורש הסכמים כתובים, בניגוד לכל יתר הקבלנים. ואם כך, גדליה, שידע לעמוד על זכויותיו והמשא ומתן להסכם לווה על ידי עורך דין מטעמו, ודאי היה עומד על הגדרת היקף העבודה הנדרשת לו באמת בכך עסקינן.

ואכן, כשהיה על ירון להסביר בבית המשפט מסמך (נ/15) בו מאשר גדליה בחתימת ידו כי קיבל לידיו מירון סכומי כסף שונים עבור עבודתו בשלהי תקופת המכרז הנדון (2006-2007), טען כי זו דוגמה לכך ש**"כל מה שקשור לגדליה נעשה בכתב ברחל בתך הקטנה וכל דבר נעשה שם מתועד כדי למנוע כל תביעה או כל אי הבנה"** (עמ' 2570). למסמך זה ולנובע ממנו עוד אחזור בהמשך, אולם הסברו של ירון ביחס אליו ודאי אינו עולה בקנה אחד עם הטענה ההפוכה לפיה לא היה עוד צורך בפירוט בהסכם לשנת 2004, שכן הכל **"היה אותו דבר"** והדברים חזרו על עצמם. הטענה שנטענה בסיכומיו של עו"ד גלעדי, לפיה יש לפרש את דבריו של ירון כמוסבים אך על הצורך בתיעוד התשלומים ששולמו לגדליה, שרק בקשר אליהם יש להקפיד **"ברחל בתך הקטנה"**, רחוקה מלשכנע, בלשון המעטה. האמירה היא אמירה כוללת, לפיה כל מה שקשור לגדליה נעשה בכתב. בנוסף, הרי במקום אחר טען ירון עצמו כי גדליה מעולם לא הסתפק במילתו ודרש הסכמים בכתב. ואם כך, אין כל סיבה לחשוב שההסכם ל-2004 אינו מתעד את מערכת ההתחייבויות כלפי גדליה ומותיר משהו ל**"תורה שבעל פה"**.

30. עדותו של עו"ד גוטגליק אינה יכולה להוות תנא דמסייע לגרסתו של ירון. מעבר לכך שהוא לא הכיר לעומקה את מערכת היחסים בין ירון לבין גדליה, התרשמותי הייתה כי הגם שהתיק נגדו נסגר, הוא עשה מאמץ ניכר להשיל מעצמו כל אבק של חשד שמא היה מודע למתרחש. טענתו לפיה ההסכמים שנהג ירון לערוך לא היו הסכמים מפורטים יש בה כדי

לספק הסבר, מבחינתו, לחוסר מודעותו לטיבם האמתי של ההסכמים אותם ערך עבור ירון, אולם אין בה כדי לסייע. גם אם ירון לא גילה עניין "בניירות" ולא דקדק בהסכמים, גדליה, שהיה מלווה בעורך דין מטעמו, בהחלט הקפיד על הפרטים. ואם אין בהסכם כל פירוט של העבודה אותה התחייב גדליה לבצע, בשונה מן ההסכם לשנת 1998, אין זאת כי לא הייתה עבודה כזו. ועל כל אלה, אין המדובר בהסכם "רזה" כלל ועיקר. הוא כולל פירוט ניכר של התנאים המוסכמים, וההתחייבות הנעדרת ממנו אינה התחייבות זניחה כלל ועיקר, כי אם עניין מהותי ביותר. מכלל הן אתה שומע לאו – מה שאין בו אינו בנמצא מן הסיבה הפשוטה שלא היה חלק מן ההסכם.

31. ואם צריך ראייה נוספת לכוונה האמתית העומדת מאחורי התמורה המובטחת על פי סעיף 5א להסכם לשנת 2004, הרי שזו תבוא לנו מהשוואת סעיף זה לסעיף 5ב. סעיף 5א קובע, כאמור, כי גדליה יזכה לתשלום שנתי של 400,000 עד 500,000 ₪, ובלבד שה"מזמין" (ירון) יזכה במכרז. כנגד התמורה התחייב התחייבות מעורפלת ובלתי מוגדרת "לעשות כל שביכולתו לגרום לביצוע מלא ומושלם" של התחייבויות המזמין על פי המכרז. ואילו סעיף 5ב קובע, כי בנוסף לתמורה לעיל, מתחייב ירון, לדרישתו של גדליה, לספק לו עבודה נוספת מעבודות המכרז בהיקף של 100 ימי עבודה לשנה, בתמורה של 1,400 ₪ + מע"מ ליום, תוך פירוט שהמדובר בתשלום עבור צוות של שני אנשים וכלים הנדרשים לגיזום שוטף. וגדליה הקפיד להוסיף, בכתב ידו, כי העבודה האמורה אינה כוללת פינוי גזם. ללמדך שגדליה אכן איש של הפרטים הקטנים שלא התעצל מלתעד עבור מה בדיוק תשולם לו התמורה. כך אינו נוהג מי שדי לו בהסכם כללי, המהווה חזרה על הסכם קודם.

32. בניגוד להודאתו בחקירה, לפיה התשלום ב-2004 (כמו ב-2001) נועד למניעת תחרות מצדו של גדליה (ת/32, ת/19), גרסתו – הכבושה – של ירון בבית המשפט ביחס לסעיפים 5א ו-5ב להסכם ת/329 הייתה, שהתשלום השנתי על פי סעיף 5א להסכם היה תמורת זאת שגדליה התחייב להעמיד לשירותו של ירון צוות גיזום למשך כל השנה, כשלהערכתו המדובר ב-150-200 ימי עבודה בשנה במחוז ירושלים ואילו התשלום על פי סעיף 5ב היה עבור ימי עבודה שבוצעו על ידי צוות שני של גדליה, בהזדמנויות שונות. בין היתר אמר ירון בהקשר זה כי "גדליה בעיקרון ... היה לו שני צוותים. צוות אחד היה 'קבור' אצלי בירושלים וצוות אחר הוא לקח אתו לפעמים מכרזים נגיד ברמלה. עכשיו, רמלה לא הצריך הרבה זמן עבודה אז הוא ביקש אופציה שיוכל להעסיק את הצוות השני שלו אצלי במחיר שמבחינתי היה מחיר מצוין, כי 1,400 זה מחיר מאוד מאוד זול... אז היה לו פה אופציה בעצם להעסיק עוד צוות וגם לי מבחינתי זה משתלם מאוד להעסיק אותו" (עמ' 2564-2565). אין צריך לומר, כי גרסה זו, המתארת יחסי עבודה חבירים והוגנים, עד כדי נכונות בלתי טיפוסית של גדליה להסתפק במועט, אינה מתיישבת עם הטענה לפיה יחסיו עם גדליה היו יחסים מתוחים, עם

אדם "שלא כדאי להתעסק איתו" ואשר על כן היה מוכן לשלם לו ובלבד ש"יעזוב אותי" בשקט".

ירון חזר וטען בבית המשפט, כי על פי סעיף 5א להסכם, העמיד גדליה לרשותו צוות גיזום למשך כל השנה. כך, למשל, אמר "ההסכם שלי איתו היה שהוא מעמיד קבוצה עבורי כל השנה" (עמ' 2448); שבתמורה לתשלום לפי סעיף 5א נתן גדליה "צוות כל השנה, צוות גיזום כל השנה, זה יצא בסביבות בין 150 ל-200 ימים" (עמ' 2550). בדרך זו ביקש ירון להסביר את התשלום של 500,000 ₪. שהרי לו היה זה אך עבור עבודות גיזום במשך עונת ההכנה לחורף (כ-100 ימי עבודה המשתרעים על פני מספר חודשים בלבד), היה יוצא ששילם לגדליה סכום של 5,000 ₪ ליום עבודה, שלכל הדעות הוא סכום מופרז עד מאוד בתקופה הרלוונטית. ואם התשלום האמור הוא עבור העסקת צוות למשך כל השנה, בין 150 ל-200 ימי עבודה, יוצא שגדליה קיבל 2,500 ₪ עבור יום עבודה, שלטענת ירון היה מחיר מתקבל על הדעת אותה עת.

ירון ביקש לבסס את גרסתו על מה שכונה על ידו "יומן עבודה" (נ/72) בצירוף ת/585, שהוא דף שנשמט בסריקת המוצג מטעם ההגנה, המתייחס לתקופה בת חצי שנה, מיולי 2006 ועד דצמבר 2006. לדבריו, המדובר בתיעוד אותנטי, שנערך על ידי אחד ממנהלי העבודה שלו, כשלהערכתו הוא נוהל "ברמה יומית" על ידי מנהל העבודה האחראי (עמ' 2566).

33. את המסמך נ/72(72) מילא חיים חסון, אחד מעובדיו הוותיקים והבכירים של ירון, שהוזמן לעדות מטעמו (עמ' 3006). חסון כינה את המסמך "ריכוז נתוני עבודה", להבדיל מ"יומן עבודה". מעדותו עולה, כי הנתונים המופיעים בו (בצורת טבלה מודפסת) אינם אלה שנרשמו על ידו יום יום, כי אם ריכוז שלהם, לאחר שהועתקו על ידו מן היומן שלו. מכאן, שאין המדובר במסמך אותנטי. יתרה מזאת, עיון במסמך ת/585, הכתוב בכתב ידו של חסון והמתייחס לחודשים יולי ואוגוסט 2006, מעלה כי כל המתועד בצדו האחד של הדף נמחק על ידו, וחסון הסביר ש"כנראה שלא העתקתי את זה נכון מהיומן שלי וזה מה שנעשה" (עמ' 3011). קיומם של הבדלים משמעותיים בין הרישומים שנמחקו לבין הדפים האחרים אינו מאפשר הסתמכות על המסמך הנדון כעל מסמך המתעד את הדברים כהווייתם בזמן אמת. גדליה מצדו, הכחיש בתוקף שעבד במהלך כל השנה וטען כי העבודה שביצע בפועל ושעבורה קיבל תשלום הייתה על פי המוסכם בסעיף 5ב, היינו תעריף של 1,400 ₪ ליום (ומע"מ), ולגרסתו היה זה עבור 87 ימי עבודה בלבד. עוד טען, כי אינו מכיר כלל את המסמך האמור,

כי המדובר במסמך פנימי שירון הכין לצרכיו ואף הביע ספק באשר לתוכנו, שכן לא זכר שעבד במקומות המצוינים בו (עמ' 306-307).

אכן, כטענת עו"ד גלעדי, אין ספק כי המסמך נ/1(72) הוא מסמך אותנטי במובן זה שנערך בזמן אמת ולא לצרכי המשפט; כי הוא משקף עובדות שהתרחשו בפועל כגון העסקתם של אייל ארגוב ושאלו זכרי אף הם כקבלני משנה על ידי ירון במהלך אותה תקופה; כי עבודתו של ארגוב הופסקה בשל סכסוך עם המפקח מטעם חברת החשמל, ועוד. עם זאת, אין להתייחס אל המסמך ככזה המתעד באופן מדויק את נתוני ההעסקה היומיים. גם טענת ההגנה לפיה, אם בכלל, המסמך משקף הטיה לצמצום ימי העבודה מאלה שבוצעו בפועל, שכן בזמן אמת ירון היה מעוניין לשלם לגדליה כמה שפחות, אינה מקובלת עליי. כפי שכבר הערתי, התרשמותי היא שגדליה לא היה מוותר על תשלום המגיע לו בגין ימי עבודה וירון לא יכול היה לסמוך על כך שגדליה אינו מנהל רישום מקביל משלו, ואם ינסה לרמות אותו (כך עולה מן הטענה) – הניסיון ייחשף על נקלה.

כך או כך, ככל שירון ביקש להוכיח באמצעות נ/1(72) שגדליה העמיד לרשותו צוות גיזום למשך כל השנה (ועל כך קיבל תשלום של 500,000 ₪), הרי שמשימה זו לא צלחה בידו, שכן המסמך מתייחס אך לחודשים יולי עד דצמבר, אותם חודשים המהווים חודשי הכנה לקראת החורף. ריכוז היומנים אינו מצביע על העסקת צוות מטעמו של גדליה במחצית השנה האחרת. ירון התייחס לכך בעדותו ואמר בחצי פה כי **"חסר פה ינואר עד יוני, כנראה זה בתיקה אחרת או משהו"** (עמ' 2566). אמירה זו אינה מהווה ראיה ולא תחילתה של ראיה שאכן גדליה הועסק גם במחצית האחרת של אותה שנה.

34. כאן המקום להתייחס למסמך ת/586. העמוד הראשון במסמך זה הוא פתק בכתב ידו של ירון, בו הוא מבקש ממזכירתו, ריקי, **"פירוט של כל הימים בהם עבד [גדליה] בעונת 2006-2007 איפה בדיוק ותאריכים"**. בצד ימין למטה של אותו פתק נכתב, ככל הנראה בכתב ידה של ריקי **"דברתי עם חיים [חסון] 23.7.2007"** ובהמשך, בכתב יד אחר, נכתב **"הוכן"**. העמוד השני במסמך זה הוגש גם על ידי ההגנה כ-נ/1(5), והוא מתעד את ההתחשבות בין ירון לבין גדליה – עליה נעמוד בהמשך. שני העמודים הנוספים הם פירוט ימי העבודה שהכין חיים חסון לבקשתה של ריקי (ראו עדותו של חסון עמ' 3008). הפירוט מתייחס, כאמור, אך לחודשים יולי – דצמבר 2006.

בחקירתו החוזרת התבקש ירון על ידי בא כוחו להסביר למה מתייחס הביטוי "עונת 2007-2006" ותשובתו הייתה **"עונת 2006-2007 מתחילה בעצם ביוני 2006 ומסתיימת ביולי 2007"**

משהו כזה (עמ' 2976). רוצה לומר, מדבריו של ירון עצמו עולה כי כשביקש פירוט של ימי העבודה של גדליה ל"עונת" 2006-2007, כוונתו הייתה לקבל פירוט לגבי השנה המלאה המתחילה ביוני 2006 והמסתיימת ביולי 2007. ואם כך, הפירוט שקיבל מחסון מלמד כי הוא מתייחס לכל השנה וגם מעובדה זו עולה המסקנה כי גדליה לא הועסק כלל בין החודשים ינואר 2007 – יולי 2007. אלא שלטענת עו"ד גלעדי, אין לייחס לביטוי "עונת 2006-2007" משמעות של שנה שלמה, למרות דבריו הברורים של ירון, הן משום שהם באו בחקירה חוזרת, לאחר ימי חקירה ארוכים על ידי כל הצדדים בתיק והן משום שהאמירה סויגה על ידי ירון במילים "משהו כזה". ועוד לטענת עו"ד גלעדי, לו ערך חסון ריכוז של ימי עבודתו של גדליה לאורך כל השנה היה טורח לכתוב משהו דוגמת "גדליה לא עבד בחודשים ינואר 2007 עד יולי 2007". מכאן, שת/586 מתייחס אך ורק לחודשים יוני 2006 – דצמבר 2006 ואינו מתיימר לתעד את עבודתו של גדליה במהלך השנה כולה.

35. טענות אלה אינן משכנעות כלל ועיקר ואינן מעוררות ולו ספק סביר.

ראשית, בחקירתו החוזרת השיב ירון תשובה מפורשת לשאלה מפורשת וברורה. הוא נשאל מה פשר הביטוי "עונת" והשיב כאמור ש"עונת 2006-2007" מתחילה ביוני 2006 ומסתיימת ביולי 2007. התוספת "משהו כזה" בסוף אותו משפט אינה יכולה להתפרש ככזו ה"מקצרת" את התקופה בחצי שנה. פשוטם של דברים ומובנם הטבעי שתחילת וסוף ה"עונה", המשתרעת על פני שנה שלמה (מיוני ועד יוני), אינם תחומים באופן מדויק אלא "משהו כזה".

שנית, ההתייחסות הנדרשת, לעונת 2006-2007, מלמדת כשלעצמה שהכוונה לשנה שלמה, שכן אם הכוונה לעונת הגיזום האינטנסיבית בלבד, הרי שזו המתחילה ביוני 2006, מסתיימת בנובמבר-דצמבר 2006, וממילא לא היה מקום ל"גלוש", בפירוט המתבקש, ל-2007. ושלישית, פנייתו של ירון לריקי ובאמצעותה לחיים חסון באה בשלהי יולי 2007, היינו בסוף "עונת 2006-2007" כדבריו בחקירה החוזרת. קשה להבין על שום מה יציג לפניו חסון, באותו מועד, פירוט המתייחס אך לימי העבודה שבין יוני 2006 לדצמבר 2006, כשהתבקש, מפורשות, להציג את הפירוט ל"עונת 2006-2007". אלא אם תאמר שלא היה מה להציג מעבר לכך. קרי, שגדליה לא עבד אחרי דצמבר 2006. איני מוצאת כל סיבה להניח, כטענת ההגנה, כי לו התייחס הפירוט לשנה כולה, היה חסון טורח לצרף הערה שגדליה לא עבד בחודשים ינואר – יולי 2007. פירוט ימי העבודה משקף עובדה זו בלא כל צורך בהערות הסבר. ולבסוף, בעוד שירון טען בעדותו כי במחצית השנה השנייה, היינו ינואר עד יולי 2007, החזיק גדליה צוות שיבצע עבורו קריאות מיוחדות ורג'קטים, וכי המדובר ב-15 ימי עבודה

בחוּדש (עמ' 2569), הרי שחסון כלל לא תמך בטענה זו והעיד כי במחצית השנייה של השנה, ככל שהתעוררה תקלה או הופנתה דרישה מטעם חברת החשמל היה צריך ללכת ולפתור זאת. לשאלתו של עו"ד גלעדי מה התכיפות של אירועים כאלה, האם בכל יום, פעם בחודש, השיב "לא, מדי פעם, מתי שיש תקלה" (עמ' 3007-3008). חסון לא נשאל על ידי עו"ד גלעדי האם גדליה העמיד לרשותו של ירון צוות גיזום במשך כל השנה, לא הציג לו את גרסתו של ירון בעניין זה והמסקנה מתבקשת מאליה – מוטב היה שלא לקבל תשובה. מעדותו של חסון עולה אפוא בבירור, שלא היה צורך בהעסקה שוטפת של צוות גיזום מטעמו של גדליה במחצית השנייה של "עונת 2006-2007" וגם בכך יש תמיכה במסקנה שפירוט ימי העבודה בת/586 מתייחס לשנה שלמה, במהלכה הועסק גדליה בפועל רק בחודשים יוני – דצמבר 2006. ואם כך, ודאי שלא הועסק במשך 150-200 ימים וממילא אין הסבר לתשלום של 500,000 ₪ לפי סעיף 5א להסכם אלא כתשלום עבור הימנעות מתחרות.

36. נעמוד עתה על מסמכי ההתחשבות שבין ירון לבין גדליה לגבי 2006-2007. המסמכים הרלוונטיים הם נ/1(5) ו-נ/1(8), כמו גם ת/584, הזהה ל-נ/1(5) אולם יש בתחתיתו עדכון בכתב יד, ו-ת/331, "הסכם הפרידה" בין ירון לבין גדליה מפברואר 2008, שגם בו משתקפת ההתחשבות ביניהם. גם מסמכים אלה מהווים ראיה לכמות ימי העבודה שביצע גדליה בפועל ב-2006-2007.

המסמך הראשון לפי סדר ההתהוות הוא נ/1(8), הנושא תאריך 11.1.2007. זו לשונו:

"הריני לאשר קבלת תשלום ע"ח שנה שלישית לפי הסכם (בנוגע לחברת חשמל) בסך 150,000 ₪ בתוספת מע"מ וזאת מתוך סך של 500,000 ₪ בתוספת מע"מ עבור עבודה בשנת 2006-2007 בחברת חשמל מחוז ירושלים.

כמו כן בנוסף לסכום זה מגיע לגדליה נוראל סך של 87 ימי עבודה וסך הכל 121,800 (לפי 1400 ₪ ליום) בתוספת מע"מ

..."

המסמך נ/1(5) אינו נושא תאריך, אולם נראה כי אין חולק שהוא נוצר בתווך שבין המסמך לעיל לבין ת/584, שתאריכו 5.8.2007. כך נכתב בו:

"הריני לאשר קבלת תשלום נוסף ע"ס 150,000 ₪ בתוספת מע"מ בנוסף לתשלום שקיבלתי ב-11.1.2007 וזאת עבור עבודה בחברת החשמל מחוז ירושלים.

ביחד עם תשלום זה קיבלתי סך של 300,000 ₪ המגיעים לי, וכן 121,800 ₪ המגיעים לי בגין ימי עבודה.

סה"כ נותרו לתשלום 321,800 בתוספת מע"מ. הסכום הנ"ל משולם לי בשיקים מס' ... (ההדגשות אינן במקור).

ואילו על גבי ת/584, שתוכנו זהה ל-נ/5), הוספה הערה בכתב יד ולפיה: **"סה"כ נותר לתשלום 271,800 בתוספת מע"מ"**.

ולבסוף, "הסכם הפרידה" בין גדליה לבין ירון, ת/331, מ-4.2.2008 קובע, כי **"לסילוק סופי ומוחלט של כל טענות הצדדים ... תשלם ירון בלוא בע"מ לגדליה נוראל סך של 321,875 ₪"**.

יוער, כי הגם שלכאורה על פי לשונו של נ/5) קיבל גדליה לידי, במועד החתימה עליו, גם את הסכום של 121,800 ₪ המגיע לו בגין ימי עבודה, המסקנה המתבקשת היא שלא כך היה. שהרי במסמך עצמו כתוב שנתרו לתשלום 321,800 ₪, ומכאן שטרם קיבל לידי סכום זה, שירון נותר חייב לו כמו גם עוד 200,000 ₪ מכוחו של סעיף 5א להסכם (וביחד 321,800 ₪ ש"נותרו לתשלום"). עוד יושם אל לב, כי המסמך האמור מבחין בבירור, כפי שהדגשתי, בין סכום של 300,000 ₪ "המגיע" לגדליה, כך סתם, לבין הסכום של 121,800 ₪, המגיע לו "בגין ימי עבודה". האבחנה בין שני הסכומים ברורה, ואינה משתמעת לשתי פנים.

37. מן המקובץ עולה, כי ההתחשבות בין השניים משקפת את התשלום השנתי בסך 500,000 ₪, המגיע לגדליה על פי סעיף 5א להסכם, ואילו הסכום של 121,800 ₪ מתייחס, בנפרד, ובמפגיע, ל-87 ימי עבודה לפי 1,400 ₪ ומע"מ ליום, וזאת מכוח סעיף 5ב להסכם. הנה כי כן, ובדיוק כפי שהוסכם ביניהם בסעיף 5ב, התחייב ירון לספק לגדליה, לפי דרישתו, מאה ימי עבודה בתעריף האמור. גדליה העיד שאכן כך היה, אם כי כמות ימי העבודה שסופקה לו הייתה פחותה ממאה בכל אחת משנות ההסכם (עמ' 105-106; עמ' 307). לטענתו זו של גדליה אישור מפורש במסמך נ/8), המתייחס ל-87 ימי עבודה בשנת 2007.

אם כך, המסמכים לעיל נוקבים, או מתייחסים במשתמע, ל-87 ימי עבודה בשנת 2007, כפי שגם סכום החוב, 121,800 ₪, מבטא תשלום לפי תעריף של 1,400 ₪ ליום ומע"מ עבור 87 ימים. זו, כאמור, גם גרסתו של גדליה. אלא שכמות ימי העבודה אינה עולה בקנה אחד עם ריכוז יומני העבודה נ/72), מהם עולה כי גדליה עבד באותה שנה (2006-2007) 90 ימי עבודה ועוד 19 ימים כשהחליף את ארגוב ובסך הכל 109 ימים. האפשרות שגדליה וויתר, ביודעין, על תשלום תמורת 22 ימי עבודה נוספים שביצע בפועל אינה מתקבלת על דעתו של איש. גם

מכאן מבקש עו"ד גלעדי להסיק, כי יש לקבל את גרסתו של ירון, ולפיה התשלום של 500,000 ₪ לשנה, לפי סעיף 5א להסכם, היה תשלום גלובאלי עבור הגיזום השוטף שביצע גדליה במהלך כל השנה, במסגרת המכרז, בעוד שימי העבודה הנוספים, עליהם קיבל תשלום נפרד לפי סעיף 5ב להסכם אינם קשורים בהכרח לעבודות נשוא המכרז. חלקם אכן מתייחסים להעמדת צוות נוסף במקום הצוות של ארגוב שעבודתו במסגרת המכרז הנדון הופסקה, וחלקם מתייחסים לעבודות שביצע גדליה עבור ירון במקומות אחרים, כעולה ממסמכים שונים שהציגה ההגנה (נ/7), (נ/10) ו(נ/11) – עבודות שגם גדליה לא חלק על ביצוען (עמ' 299). ומכאן, לשיטתו, מסקנה נוספת, לפיה המסמכים שהיו בידי המאשימה ובידי ירון אינם מלאים ואינם משקפים את מכלול העבודות שביצע גדליה עבורו בשנים הרלוונטיות למכרז 2004. הפרכה בטענת ההגנה בולטת, כפי שאסביר להלן.

כעולה ממסמכי ההתחשבות, לא יכול להיות חולק כי התשלום עבור 87 ימי עבודה, אותם ביצע גדליה עד 11.1.2007 (מועד יצירתו של נ/8), היה לפי תעריף של 1,400 ₪ ליום ומע"מ, בדיוק כפי שנקבע בסעיף 5ב להסכם. עוד לא יכול להיות חולק, גם לשיטתו של ירון, כי 87 מתוך 109 הימים המופיעים בריכוז יומני העבודה, הם ימי עבודה שבוצעו על ידי גדליה במסגרת המכרז (על פי פרוט מקום העבודות בריכוז יומני העבודה), ואם כך – התשלום עליהם, ושוב לשיטתו, אמור היה להיות תשלום גלובאלי על פי סעיף 5א. רק לגבי 19 הימים שביצע גדליה במקום ארגוב יכול ירון לטעון כי התשלום עבורם היה לפי התעריף שנקבע בסעיף 5ב, שכן אלה לא נכללו – על פי הגרסה הזו – בסכום הגלובאלי שבסעיף 5א. ואם כך, נותרו לפחות 68 ימי עבודה נוספים (19-87) במסגרת המכרז, שבגינם קיבל גדליה תשלום על פי התעריף הקבוע בסעיף 5ב, כעולה ממסמכי ההתחשבות. עובדה זו אינה מתיישבת, כמובן, עם גרסתו של ירון בבית המשפט ודי בכך כדי לדחותה.

38. זאת ועוד. באמצעות חשבוניות שונות שהציג, כאמור, והמוכיחות תשלומים שונים לגדליה, ביקש ירון להצביע ולו על אפשרות המעוררת ספק סביר, כי אלה העבודות שביצע גדליה, כי המדובר בעבודות שאינן קשורות בהכרח למכרז, ואשר עבורן קיבל תשלום לפי התעריף האמור. כפי שנראה מיד, ניסיון זה לא צלח.

ראשית, במסגרת "הסכם הפרידה" ת/331, הוציא גדליה חשבונית, הכוללת גם את הסכום של 121,800 ₪, בגין 87 ימי העבודה הנזכרים עוד במסמך נ/8). משמע, עד פברואר 2008 לא קיבל גדליה את התשלום עבור ימי עבודה אלה וממילא לא ניתן לקבל שסכומים שונים ששולמו לגדליה, על פי חשבוניות המוקדמות למועד זה, רלוונטיים לענייננו. שנית, חלק מן החשבוניות (נ/9) – (נ/13) מתייחסות למועדים המוקדמים לימי העבודה בעונת 2007-

2006 ועל כן גם הם אינם יכולים לבוא בחשבון. ושלישית, שתי החשבוניות נ/1(6) מתייחסות בבירור לרצף התשלומים החודשיים של 50,000 ₪ במסגרת הסכום המוסכם של 500,000 ₪ לפי סעיף 5א, כששני התשלומים האחרונים ברצף (נ/1(74)) מתאימים במועדיהם לשתי החשבוניות שבנ/1(6). ואילו החשבונית נ/1(7) מ-10.5.2007, מתייחסת לשני סכומים: 15,000 ₪ "ע"ח עבודות בחברת החשמל" ו-49,725 ₪ "עבור ריסוס". אלא ששני הסכומים אינם מתחלקים ב-1,400 ₪. יתרה מזאת, הסכום השני מתייחס למחיר המחושב לפי דונם ולא לפי ימי עבודה ואינו קשור כלל לעבודות גיזום.

ועל כל אלה – מדוע יסדירו ביניהם גדליה וירון, באמצעות סעיף 5ב להסכם, התקשרויות שאינן קשורות כלל ועיקר למכרז הנדון, בעוד עניינו המפורש של ההסכם הוא מכרז ירושלים 2004, ואף סעיף 5ב עצמו מתייחס, על פי לשונו, ל"עבודה נוספת מעבודות המכרז"?

39. נותרנו עם המסקנה לפיה 87 ימי העבודה עליהם קיבל גדליה תשלום לפי תעריף יומי של 1,400 ₪ ומע"מ הם ימי העבודה שביצע גדליה בירושלים בחודשים יולי-דצמבר 2006, ולא יסף. אכן, ריכוז ימי העבודה מצביע על כמות ימי עבודה גדולה יותר, כשעיקר הפער נובע מ-19 הימים שביצע גדליה עבור ארגוב. לא למותר להעיר, בהקשר זה, כי עו"ד גלעדי לא חקר את גדליה בשאלה האם ביצע עבודות במקום ארגוב והאם העמיד לרשות ירון צוות שני לשם כך, כטענת ירון בבית המשפט (ראו חקירתו הנגדית של גדליה בנקודה זו, בעמ' 304). מאחר שאין המדובר ברישום מדויק, כפי שקבעתי לעיל, ומאחר שאין חולק כי גדליה לא ראה את המסמכים הללו ולא אישר אותם, לא ניתן להסיק מן הפער האמור כל מסקנה. מנגד, אין דרך אחרת להסביר את התשלום עבור 87 ימי עבודה לפי התעריף הקבוע בסעיף 5ב להסכם אלא בכך שהוא מתייחס לעבודה שביצע גדליה בפועל במסגרת המכרז, אותם ימי עבודה שירון התחייב לספק לו, על פי דרישתו, ולשלם עבורם, בנוסף, סכום של 1,400 ₪ ומע"מ ליום. ואילו הסכום "הגלובאלי" ששולם לו מכוח סעיף 5א להסכם הינו תמורת אי תחרות – מסקנה העולה בקנה אחד עם מכלול הראיות שנסקרו לעיל.

40. ראייה נוספת לכך שההסכם מ-2004 היה הסכם למניעת תחרות תימצא לנו בשיג ושיח שהתנהל בהקשר זה בין גדליה לירון במהלך "פגישת הג'קווי". אלה דבריו של גדליה:

"הרבה שנים נהניתי מזה, אני לא משקר, הנה ארז יכול לשמוע. קיבלתי, נהניתי, הרווחתי. אתה הרווחת היינו בסדר גמור. הבעיה שלי ... אני אגיד לך מאיפה התחיל החשד שלי. א' כל, אצל העורך דין שלך, שעשינו הסכם, שבמזל אני קראתי אותו, זה לא היה ההסכם המקורי שלנו. ... כי אני כבר לא רציתי לשלם לעורך דין שלי כסף. אמרתי ניקח את ההסכם ... ובסופו של דבר חתמתי, נתתי לך, שמתתי את כל הביצים בסל אחד. תראה, הרי אתה יודע שיש סכום שאנחנו דיברנו עליו שלא

עוברים אותו. אתה כנראה גם עברת אותו ... וזה מה שהעלה לי את החשד" (ת/348א, עמ' 14).

והנה, בתגובה לטענתו של גדליה, לפיה ירון רימה אותו במכרז 2007 והציע הצעה גבוהה מן המוסכם ביניהם (ובשל כך הפסיד במכרז וורד בר זכתה – מה שמנע מגדליה את פרי הסכם אי התחרות עם ירון), לא נשמעה מירון כל טענה לפיה אינו יודע על מה גדליה שח, שהיה זה הסכם עבודה אמתי ולא תיאום מכרז. ההיפך – תגובתו הייתה ש"השותפות שלך ושלי דלפה", ועל פי ההקשר – לאחים קופר (שם, עמ' 15). במכרז 2007 אדון מיד, אולם מן הדברים המובאים עולה בבירור, שמכרז 2007 תואם בין השניים, וההסכם שנועד לעגן זאת אינו הסכם להעסקתו של גדליה כקבלן משנה. כמו 2010, גם הוא נועד להבטיח אי תחרות. ומאחר שירון מתייחס לשני ההסכמים, הן זה של 2004 והן זה של 2007 באופן זהה, כשעל פי הטענה שניהם נועדו להעסיק את גדליה כקבלן משנה (שאינו יכול להתחרות), הרי שבנפול הטענה לגבי האחד, נופלת הטענה לגבי האחר.

41. עו"ד גלעדי טוען, כי המחיר ששולם לגדליה על פי ההסכם, 500,000 ₪ לשנה, אינו עולה בקנה אחד עם האפשרות שהמדובר בתמורה עבור מניעת תחרות, שכן המדובר במחיר גבוה מדי. לראיה מצביע הוא על מקרים אחרים בהם שולמו סכומים נמוכים לאין ערוך. טענה זו אינה יכולה לעמוד ולו משום שסכום דומה עד מאוד, 400,000 ₪, הובטח לגדליה במכרז 2010, ולגביו אין חולק כי היה זה עבור אי תחרות. אחזור ואדגיש, כי ירון הודה בחקירתו (ת/19, ת/32) כי הסכום ששולם לגדליה בהסכם 2004 (כמו ב-2007) נועד למנוע תחרות. להודאה זו ניתן על ידי מלוא המשקל וכפי שראינו עד כה, היא משתלבת היטב במכלול הראיות. עוד אזכיר, בהקשר זה, את שיחתם של ארז וזוהר (ת/300, שיחה 580/139, בעמ' 236) מ-2010.6.23, במהלכה נשמע ארז כשהוא מדווח לזוהר על מה שהוסכם בין ירון לבין גדליה בפגישת הג'וקוזי שהתקיימה יומיים קודם לכן, ולדבריו, לאחר שגדליה העמיד את דרישתו על סכום של 700,000 ₪ ביקש ממנו ירון שיציע לגדליה "כמו שנה שעברה 500" (שם בעמ' 241). רוצה לומר, מפיו של ירון (כמובא מפיו של ארז) אנו שומעים כי סכום שנתי של 500,000 ₪ תמורת הימנעות מתחרות הוא סכום סביר בנסיבות.

42. בפי ההגנה טענה נוספת, ולפיה די בעובדה שירון לא ערך הסכמים דומים עם קבלנים אחרים, כדי להכשיל את טענת המאשימה לפיה ההסכם עם גדליה היה הסדר כובל. כל כך, באשר אין היגיון בעריכת הסכם כזה עם קבלן אחד, בעוד שהיתר ממשיכים להוות איום תחרותי. שאלה זו לא נעלמה מעיני החוקר, ולהלן הדו-שיח שהתנהל בעניין זה בינו לבין ירון:

"ש': ... דברנו על 2004 בפעם הקודמת ורציתי לדעת איך הצלחת, איך, אה, ידעת שאחרי שסגרת עם גדליה, אה, שאתה תזכה במכרז כלומר,

ת': אני לא זוכר.

ש': סגרת עם אנשים אה?

ת': אין לי בעיה. אני חוזר ואומר שאין לי בעיה. החלטתי לשתף פעולה אבל אני לא זוכר. אני לא רוצה להגיד סתם דברים שיהיו לא נכונים. עברו שש שנים מאוד אינטנסיביות עליי. לא זוכר.

ש': אני עדיין צריך לשאול אותך ברחל בתך הקטנה. גם אם תגיד לי שאתה לא זוכר אני עדיין מחויב לשאול. אה, זוהר כץ הגיש מעטפת גיבוי ב-2004?

ת': יכול להיות לא, שוב, אני לא זוכר. מן הסתם אתה יודע יותר טוב ממני, יכול, יכול להיות.

ש': רמי ברזילאי?

ת': [לא ברור]

ש': אני לא ממש רוצה לפתוח את 2007 אבל אם אנחנו כבר מדברים על הנושא, ... הבטחת לעופר לוי בשנת 2007 מאתיים אלף ₪ תמורת אה, השתתפות במכרז?

...

ת': לא, לא, אני זוכר שהיו איתו שיחות ... אני לא זוכר מה הובטח בהן אבל בכל מקרה ... הוא לא היווה בעבורי איום במכרז, הוא לא עמד בתנאי המכרז... זה נכון שהיה לי איתו שיחות, הבטחתי לו משהו יכול להיות.

ש': היו לך איתו שיחות מה? לגבי זה שהוא מה? מה היו השיחות?

ת': שהוא יתחרה או לא יתחרה אבל אני אומר ... הוא לא אחד שלקחתי אותו בחשבון שיכול לבצע את העבודה...

...

ש': אני אחזור ל-2004 כי אני דיברתי אתך על הדפוס ואני פשוט, אני אומר ב-2010 כמו שאתה אמרת לי הרי אין מצב כזה שאתה ידעת שבעצם מגישים ריאליים שהשתתפו בסיוור השני יש מעט ובעצם דאגת שכאילו אלה יהיו גיבוי, גדליה לא מתחרה.

ת': זה לא שגדליה לא מתחרה, אה, זה חשוב שתדע, לא חשבתי לרגע שגדליה,

ש': לא, סליחה אני אתקן את עצמי. הגיבוי, עם גדליה אתה סוגר אתו הסכם, ורד בר ואתה בעצם נכנסים ברמת הקבלנות משנה אז בעצם, ואז ידעת בוודאות שוורד בר לוקחים ... אלא אם יהיו איזשהן הפתעות מרעישות.

ת': לא, אף פעם אני לא יודע, לא ידעתי בוודאות. זה לא דבר שהוא.

ש': לא, אני מדבר ... כלומר אני אומר אם יש לי איקס משתתפים אז מתוך השישה אה, נכון זה שישה בערך שהיו בשני, אז נגיד שגדליה זה אחד, ירון, ורד בר, זוהר ששלח זה, רמי והיה נראה לי עוד מישהו שם, אבל נגיד שזה רק חמישה.

ת': גיל מיארה היה.

ש': גיל. אז נגיד שאתה, אתה בעצם נעלם כי אתה בעצם הופך להיות ורד בר, שני אלה הם גיבוי והוא במסגרת הסכם וככה אתה בעצם מעלה את הסיכויים המרביים שלך לזכות שם.

ת': כן

ש': אז אני יוצא, אז אני אומר ב-2004 גם היה את העניין הזה שבעצם אתה

ת': לא תמיד אה, ... לא תמיד אתה יכול לסגור את כל ה, זאת אומרת אני לא, אין מצב אה, זה גם מה שקרה בעצם ב-2007. אני לא יכול לקחת בחשבון את כל הקבלנים לא, מה הם יעשו, מה הם יתנו ... אתה לא שולט בשוק בצורה כזאתי שיכולים להגיע לקבלנים ש, אתה עושה את המקסימום ש, מהצד שלך כדי לזכות אבל יכול להיות מצב שמישהו אחר שלא לקחת אותו בחשבון יזכה. זה מה שקרה לי ב-2007 מבחינתי. אתה עושה הנחות של מי יכול להגיש, מי, ויש עוד קבלנים שאתה יודע שזה לא התחום שלהם אז הם לא בכיוון של המחירים בכלל, הם מתמחרים את זה הרבה יותר גבוה, למה לך להגיע אתם לאיזשהו הסכם?

ש': אה, ב-2004 אתה זוכר שעשית סגירות עם קבלנים אחרים?

ת': נראה לי שכן, אני חושב שכן, עשיתי.

ש': מעבר לגדליה אתה זוכר עם מי?

ת': לא ... אני מעריך שזה אותם שחקנים שיש בשוק ...

...

אני אומר מן הסתם זה דומה למה שניסיתי לעשות ב-2007 וב-2010. יכול להיות שהיו שחקנים אחרים, אתה מבין? יש, צצים, באים ... (ת/20, עמ' 2-5).

מדברים אלה עולות מספר תובנות. האחת, שירון כלל אינו שולל את האפשרות שערך הסדרים דומים גם עם קבלנים אחרים. אכן, הוא אינו מואשם בכך וניתן להניח כי לא היו בידי המאשימה ראיות לביסוס אשמה כזו. אלא שבמענה לשאלה מפורשת שנשאל ירון בחקירתו והיא מדוע סבר שההסכם עם גדליה יבטיח את זכייתו במכרז השיב ירון את שהשיב. הדברים באו ממנו. תובנה נוספת, שמי שלא היווה איום תחרותי מבחינתו של ירון, לא הובא על ידו בחשבון, והיו גם קבלנים כאלה. ומכלל לאו אתה שומע הן – גדליה היווה לדידו איום תחרותי. ולבסוף, ירון היה מודע לכך שאינו יכול לשלוט בשוק, גם בהינתן המאמצים שהשקיע על מנת לסלק מתחרים. לטענתו, זה מה שארע ב-2007: ההסכם עם גדליה (וואולי גם עם אחרים) לא הועיל, משהחליטה ורד בר להיכנס לשוק ולהתחרות בו.

43. עניין אחרון בו יש לעסוק במסגרת הדיון במכרז 2004, הוא שאלת עמידתו של גדליה בתנאי הסף. גם ביחס למכרז זה טען גדליה כי עמד בהם. איני סבורה כי ניתן לקבוע זאת כממצא שהוכח מעבר לספק סביר, באשר על עדותו של גדליה, כשאינה מסתייעת בראיות נוספות, אתקשה לסמוך. יתרה מזאת, בזמן אמת, במהלך פגישה שהתקיימה במשרדו של

עו"ד גוטגליק ב-4.7.2010, אמר גדליה לירון "אל תגידי שאני לא עומד בתנאי הסף. אני עומד. אני כבר שלוש שנים עומד בהם" (ת/א351, עמ' 14). המאשימה מבקשת אמנם להצביע על כך שהדברים נאמרו בקשר לדרישות הציוד שבמכרז, כשאין חולק כי מנהג רווח בין קבלני הגיזום היה להשלים ציוד האחד מהשני לשם עמידה בתנאי הסף. מכאן טענתה, כי יש לפרש את אמרתו של גדליה כמוסבת על כך שכבר לפני שלוש שנים (היינו לקראת מכרז 2007) דאג להצטייד בציוד הנדרש, וכי אין להסיק מדברים אלה שלא יכול היה לעשות כן לו ניגש למכרז ב-2004. יתכן שכך הוא, אולם "יתכן" אינה רמת הוכחה מספקת במשפט פלילי. נקודת המוצא הינה, אפוא, שגדליה, בעצמו, לא יכול היה לעמוד בתנאי הסף במכרזים שקדמו לזה של 2007, כפי שהעיד על עצמו בדברים שזו פרשנותם הטבעית.

אלא שגדליה היווה סיכון תחרותי מבחינתו של ירון, גם אם לא יכול היה להגיש לבד הצעה. הוא יכול היה לרתום למכרז קבלנים אחרים ולהגיש עמם הצעה משותפת, או להתחרות באמצעות אחרים. וכמו במכרזים הקודמים, גם הפעם נועד ההסכם למנוע זאת. הערתי כבר, כי השאלה אינה האם, בפועל, גדליה התכוון להתחרות באמצעות אחרים או ביחד עם אחרים. בזמן אמת, ירון חשש מפני האפשרות הזו והיה מוכן לשלם כסף רב על מנת למנוע אותה. הדברים עולים מפשוטו של ההסכם שנחתם בין גדליה לבין ירון (ת/329), בגדרו נדרש גדליה להתחייב שלא יתחרה במכרז בין בהגשת הצעה מטעמו ובין בהתקשרות עם אחרים היכולים להתמודד בו. לא למדתי על שום מה טרח ירון לכלול תנאי כזה בהסכם, שלכאורה כל תכליתו להעסיק את גדליה כקבלן משנה, אלא אם ביקש למנוע כל תחרות אפשרית מצדו. אביא כאן את חילופי הדברים בין ירון לבין החוקר במהלך גביית הודעתו ת/19, בה התייחס להסכם הנדון:

"ש': אוקיי, אז בוא נדבר על מכרז 2004 ... אז במכרז 2004 כבר היה את התהליך הזה, כבר אתה יודע שאתה בעצם משלם לו.

ת': אז הוא קרא לו בעצם, שהוא בעצם כמו שותף שלי במכרז והוא לא באמת מבצע עבודה אלא מקבל את הרווח היחסי.

...

לא עשה כלום ובעצם קיבל את הרווח שהיה אמור להיות לו מעבודה אם הוא היה מבצע אותה...

ש': אבל בתמורה, בתמורה לשותפות הזאת גדליה לא התחרה בך?

ת': זה, זה חלק מהעניין. בעצם זה ההסכם של קבלנות משנה, כל פעם הייתי עושה איתו הסכם של קבלנות משנה אבל בפועל הוא לא היה עובד.

ש': ...גדליה גם אז כל הזמן היה אומר לך שהוא בעצם יכול להתחרות בירושלים.

ת': זה לא היה השיקול שלי.

ש': הוא היה אומר את זה אבל?

ת': לא, אני. הוא היה אומר שהוא יכול להתחרות בירושלים אבל זה לא היה השיקול שלי" (עמ' 25, וראו גם ת/20, עמ' 5)

ובהמשך (עמ' 27) טען ירון ש"פחדתי מהבן אדם הזה... פחדתי ממנו מהרבה מובנים. כל הזמן השמיע איומים, כל הזמן אמר שהקליט כל מיני דברים. שגם אתה כבר לא יודע מה, אם עשית או לא עשית, זאת אומרת זה סחיטה נטו... אי אפשר לקרוא לזה בשם אחר".

44. אצא מנקודת הנחה שגדליה – כפי שהצטייר במהלך המשפט – אכן היווה "מטרד" לא מבוטל עבור חבריו הקבלנים, בשל מנהגו להגיש תלונות, להציק ואולי אף לאיים. אפנה, בהקשר זה, לדברי כב' השופט ע' שחם, בת"פ [28192-08-12](#) מדינת ישראל נ' ירון אנגל (9.7.2015), לפיהם "גם אם במישור המניע הפנימי היה טעם נסתר כזה או אחר להסכמה, אין בכך כדי לשנות. תוכנה של ההתקשרות נגזר מן ההעדה החיצונית של המציע והניצע על גמירת דעתם להתקשר בה..." (שם, פסקה 466).

ואכן, גם אם ליווה את התנהלותו של ירון מניע פנימי של הורדת "הלחץ" מצדו של גדליה, אין בכך כדי להשליך על המסקנה החד משמעית המצטיירת ממכלול הראיות, ולפיה ההסכמים עם גדליה היו הסכמים למניעת תחרות. ראינו כי פעם אחר פעם טרח ירון לגבש הסכם בכתב עם גדליה ולכלול בו התחייבות מפורשת מצדו שלא יתחרה בו, בין בעצמו בין באמצעות אחרים. לו בסחיטה עסקינן, על מה ולמה נערכו ההסכמים הללו, ולשם מה כללו תנאי מפורש בדבר התחייבותו של גדליה להימנע מתחרות? די היה בתשלום הסכום הנדרש, מבלי להוסיף לכך הסכם בכתב הכרוך בעלות של שירותים משפטיים, והמנוסח כפי שהוא מנוסח. הדברים יפים הן למכרז 2004 והן למכרז 2007. זאת ועוד. איני מוצאת בסיס לטענה לפיה במערכת היחסים בין ירון לבין גדליה בזמן אמת, עד ל"פיצוץ" שארע ב-2007, היה אלמנט של פחד או של סחיטה. ראינו כבר שירון, כמשיח לפי תומו (ככל שאפשר להתבטא כך בהקשר הנדון), מתאר את יחסיו עם גדליה עד למשבר האמור כ"שותפות". האופן – הבלתי עקבי, יש לומר – בו ביקש ירון, בעת חקירתו, כמו גם במהלך המשפט, להציג את מערכת יחסיו עם גדליה, נועד למזער את חומרתו של המעשה הפלילי ואינו משקף את הדברים כהווייתם.

45. בהקשר זה יש לעמוד גם על העולה משיחות שקיים ירון בתקופת המתנה להחלטת ועדת המכרזים ב-2010. כזכור, הפעם חשש עד מאוד שמא גדליה עשה לו "תרגיל" והגיש הצעה תחרותית לאחר שמלוא הנתונים על מחירי ההצעות האחרות גלויים לפניו, והכל כנקמה על מה שגדליה פירש כ"עוקץ" שנעשה לו בקשר עם מכרז 2007. במהלך השיחות

הללו נשמע ירון חוזר ואומר כי להבדיל מ-2010, "אף פעם לא הייתי לחוץ כי הייתי אתה יודע במאה אחוז" (ת/300, שיחה 8430/141, עמ' 708, בינו לבין פרץ קופר, מ-18.7.2010), או "בשנים עברו בכלל לא נכנסתי ללחץ כי לא היה לי למה להיכנס להילחם אתה מבין כי ידעתי, שיערתי מה התוצאות" (ת/300, שיחה 8405/141, עמ' 703, בינו לבין מאיר רוזנר, מאותו יום). ובמילים פשוטות, בעוד שבעבר זכייטו הייתה מובטחת משום שדאג להסכמים המתאימים ולא חשש מהפרתם, הרי שב-2010 החשש מפני התנהלותו של גדליה, על רקע מה שהלה תפס כ"עוקץ" שנעשה כלפיו במכרז הקודם, טרד את מנוחתו. אין ספק, כי ירון, שהוא איש עסקים רציני, לא היה קושר עצמו בהתחייבות לשלם לגדליה מאות אלפי שקלים סתם כך. המחיר ששילם, שיקף עבורו ערך "הוגן" להסרת החשש התחרותי מצדו של גדליה ואם כך – המדובר באיום תחרותי שירון העריך אותו כאיום בעל משמעות. ואחזור שוב – לו מדובר בהסכם שנועד ל"שיריונו" של קבלן משנה, הנעדר יכולת להתמודד, לא היינו מוצאים בין תנאי ההסכם, תנאים שחזרו על עצמם פעם אחר פעם, התחייבות מצדו של אותו קבלן משנה להימנע מתחרות בעצמו, או בשיתוף/באמצעות אחרים. זו הרי השחתת מילים לריק.

46. ולסיכום, כמו שראינו ביחס למכרזי ירושלים הקודמים, גרסתו של ירון אינה קוהרנטית. אם בחקירה הודה כי שילם לגדליה תמורת התחייבותו להימנע מתחרות, אולם הוסיף כי היה זה על רקע של סחיטה, הרי שבבית המשפט טען פעם אחת כי יחסי העבודה ביניהם היו הוגנים וכי התשלום היה עבור עבודה בפועל כקבלן משנה. פעם אחרת טען, כי היחסים ביניהם היו מתוחים וכי גדליה אינו אדם "שכדאי להתעסק אתו". כל גרסה, בתורה, באה לשרת תכלית אחרת ומכאן הסתירות. אמון לא ניתן לתת בעדותו. על רקע המכלול, הודאתו של ירון לפיה שילם לגדליה עבור הימנעותו מתחרות במכרז הנדון נותרת במלוא עוצמתה ומכאן מסקנה נוספת כי עדותו של גדליה באשר לטיבו האמתי של ההסכם ת/329 היא עדות אמת. המאשימה עמדה, אפוא, בנטל להוכיח מעבר לספק סביר את שיוחס לירון באישום השלישי.

העבירות

המאשימה מייחסת לירון ולירון בלוא בע"מ עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

א. צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות

47. כפי שראינו, ירון הודה בחקירתו בכך שהיה צד להסדר כובל בכל הנוגע למכרז הנדון, אולם חזר בו מהודאתו בבית המשפט. את טענותיו באשר ליחס החוקרים אליו (טענות שתכליתן לחתור תחת קבילותן של ההודאות ולכל הפחות להפחית ממשקלן) – דחיתי. מכל מקום, גם בהתעלם מהודאותיו, מכלול הראיות הובילני למסקנה שמעבר לספק סביר, כי בין ירון לבין גדליה התגבש הסדר כובל, והוא העומד ביסוד ההסכם שנכרת ביניהם (ת/329). ההסכם המדובר הוא הסכם בין מנהלי עסקים, שתכליתו חלוקת שוק (מניעת התמודדות מצדו של גדליה באזור ירושלים) ובתשלום תמורת ההימנעות מתחרות. בנוסף מהווה ההסדר כבילה שעניינה כמות הנכסים או השירותים שבעסק, איכותם או סוגם ([סעיפים 2\(ב\)3](#) ו-[2\(ב\)4 לחוק ההגבלים העסקיים](#), בהתאמה).

48. לטענת עו"ד גלעדי, גם בהנחה שירון וגדליה היו צד להסדר כובל בכל הנוגע למכרז 2004, נסיבותיו אינן מקימות את החזקה הקבועה [בסעיף 2\(ב\)3 לחוק ההגבלים העסקיים](#) (הסדר שהכבילה בו נוגעת לחלוקת השוק, כולו או חלקו, לפי מקום העיסוק או לפי האנשים או סוג האנשים עמם יעסקו). את טענתו משתית עו"ד גלעדי על פסק הדין בעניין אריאל רמזורים, ממנו מבקש הוא ללמוד כי רק מקום שבין הצדדים מתקיימת עסקה הדדית, לפיה כל צד מקבל את חלקו בשוק הרלוונטי, מתגבש הסדר כובל. בענייננו, כך טוען הוא, כל שהוסכם הוא שצד אחד (גדליה) יימנע מלהתמודד במכרז ואם כך אין המדובר ב"חלוקה" של השוק. אודה על האמת כי לא עמדתי על פשרה של טענה זו. אכן, חלוקת שוק יכולה להיות הדדית (ודוגמאות לכך נראה באישומים העוסקים בחמשת מכרזי הדרום ובחמשת מכרזי הצפון). אולם היא יכולה להיות גם חלוקה המתבטאת ב-100% לאחד ולא כלום למתחרהו. גם לזה חלוקה ייקרא. פסק הדין בעניין אריאל רמזורים עסק בחלוקה הדדית (חיפה לעומת ירושלים), שכן אלה היו הנסיבות העובדתיות. אולם לא נשללה בו האפשרות שחלוקה דוגמת זו שלפנינו תבוא בגדרה של החזקה הקבועה [בסעיף 2\(ב\)3 לחוק](#). ואכן, [בע"פ 5672/05 טגר נ' מדינת ישראל](#) (21.10.2007) (להלן: [עניין טגר](#)) נדונה סיטואציה הדומה בנסיבותיה לענייננו, במובן זה שצד אחד ויתר לצד השני ונמנע מהתמודדות במכרז רכש (תמורת טובת הנאה של שותפות בנרכש). הצדדים להסדר הורשעו באותה פרשה גם לפי [סעיף 2\(ב\)3 לחוק](#), מבלי שבית המשפט העליון ראה לקיים על כך דיון, בבחינת המובן מאליו.

הוא הדבר גם ביחס לכבילה לפי [סעיף 2\(ב\)4 לחוק ההגבלים העסקיים](#). פשיטה שצד, המתחייב שלא להתמודד במכרז, מגביל עצמו במובן זה שכמות "הנכסים או השירותים" שבעסקו תקטן (ראו עניין טגר לעיל; [ת"פ \(י-ם\) 22847-12-10 מדינת ישראל נ' בובליל](#) (12.1.2014)) (להלן: [עניין בובליל](#)).

49. ועוד אין בידי לקבל את טענת ההגנה, לפיה המדובר בהסדר אנכי ולא בהסדר אופקי, משום שהמדובר בהסדר בין קבלן לבין קבלן משנה שאינו עומד בתנאי הסף. עמדתי לעיל על כך שההסכם בין גדליה לבין ירון כלל התחייבות של גדליה להימנע, בין היתר, מלהתמודד באמצעות חבירה לאחרים (סעיף 3ב להסכם ת/329). משכך, המדובר בקבלן שיכול היה להוות איום תחרותי על ירון וממילא אין המדובר בהסכם בין קבלן לבין קבלן משנה. שנית, טענה מסוג זה נדחתה על ידי בית המשפט העליון בעניין אריאל רמזורים, שמצא כי גם בהנחה שאחד הצדדים להסדר לא יכול היה להתמודד במכרז, הרי שקניית "ודאות" למשתתף במכרז בזכיתו, על דרך של התחייבות להימנע מנקיטת הליכים משפטיים שיסכלו את תוצאת המכרז ויביאו לביטולו, עשויה להוות אף היא פגיעה בתחרות (שם, סעיף 19).

50. עו"ד גלעדי הפנה, בנוסף, לפסק הדין בעניין וול, ממנו מבקש הוא ללמוד שהסדר לתיאום מכרזים אינו בגדר חלוקת שוק. איני מוצאת כי הנדון דומה לראיה. אסביר. למיטב הבנתי, בית המשפט העליון לא שלל את האפשרות שהסדר לתיאום מכרזים, ככזה, עשוי לבוא בגדרו של [סעיף 2\(ב\)\(3\)](#). אלא שחלוקת השוק צריכה להתייחס, על פי לשונו של הסעיף, לחלוקה "לפי מקום העיסוק". בעניין וול לא כך נעשתה החלוקה. ואילו בענייננו, החלוקה עניינה בפירוש חלוקת שוק לפי מקום העיסוק וכך בדיוק היה בעניין אריאל רמזורים. רוצה לומר, העובדה שחלוקת השוק לפי מקום העיסוק נעשתה במסגרת תיאום מכרז אינה מוציאה את ההסדר מכלל החזקה הקבועה [בסעיף 2\(ב\)\(3\)](#). ההסדר יוצא מכלל החזקה הקבועה בו, אם חלוקת השוק אינה לפי מקום העיסוק, בין במסגרת של תיאום מכרז בין אם לאו.

51. מסקנתי היא כי המאשימה עמדה בנטל להוכיח כי ירון, כמו גם ירון בלווא בע"מ, היו צד להסדר כובל.

52. סוגיה נוספת הטעונה הכרעה היא האם המדובר בהסדר כובל בנסיבות מחמירות. בהקשר זה עומדת המאשימה על כך שהמדובר במכרז ציבורי, על השיטתיות בביצוע העבירות מצדו של ירון (היינו מעורבותו בתיאום מכרזי ירושלים 2007 ו-2010 כמו גם חמשת מכרזי הדרום), על ההיקף הכספי של המכרז, כשאינן חולק שירון זכה במכרז במחיר שנתי של 2,450,000 ₪ עם אפשרות הארכה לשלוש שנים (כפי שאכן היה), על גודל הנזק ועל גודל טובת ההנאה, הנגזרים מההיקף הכספי של המכרז.

אפנה בסוגיה זו לדיון שערכתי בה במסגרת האישום הראשון (מכרז ירושלים 2010). אין בידי לקבל את טענת המאשימה לפיה יש לקבוע שהעבירה נעברה בנסיבות מחמירות על יסוד

השיטתיות, שכן עליי להשקיף על נסיבות ביצוע העבירה כפי שנעברה ב-2004, ובאותה שנה אין לדבר על שיטתיות. במלים אחרות, אין להשליך את מה שהתרחש מאוחר יותר על מעשה העבירה הנדון כאן. אלא שדי בנסיבות האחרות כדי להוביל למסקנה כי המדובר בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות.

אתייחס עוד לטענה לפיה אין לייחס לירון עבירה בנסיבות מחמירות באישום זה (טענה שנטענה במסגרת הטענות המקדמיות) משום שבנוסף לו רכשו את מסמכי המכרז עוד ארבעה קבלנים נוספים (שמואל זילבר, מאיר רוזנר, זוהר כץ וורד בר) ולא נטען כי אלה היו צד להסדר הכובל. יוער, כי בסופו של דבר זילבר ורוזנר לא הגישו הצעות למכרז (ת/153). בנוסף אפנה לדיון, שערכתי לעיל, בטענה שעצם העובדה שירון לא ערך הסדרים מקבילים עם המציעים האחרים יש בה כדי לשמוט אל הקרקע מתחת לטענת המאשימה לפיה ההסדר עם גדליה היה הסדר כובל. הדברים שקבעתי שם יפים גם כאן.

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות

53. בכל הנוגע לעבירה זו, אפנה לדיון שערכתי בקשר עם האישום הראשון. אזכיר אך זאת כי ירון הגיש את הצעתו למכרז מבלי שגילה את דבר התיאום לוועדת המכרזים ועל פי עדותו מר יגאל בן אריה, מנהל מחוז ירושלים בחברת החשמל בשנים 1996-2006 ויו"ר ועדת המכרזים בתקופה הרלוונטית, לא הייתה לו ידיעה כלשהי על התיאום, היינו שקבלן אחד קיבל תשלום מחברו על מנת שלא יתחרה (עמ' 894-895).

הנסיבות המחמירות בענייננו הן היקף הסכומים בהם מדובר, העובדה שהמדובר במכרז ציבורי והעובדה שמעשה המרמה נשען על עבירה אחרת, היא העבירה של צד להסדר כובל. מסקנתי היא כי הוכח שירון (וירון בלוא בע"מ) עברו עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

ג. טענת ההתיישנות

54. ההסכם בין ירון לבין גדליה, העומד ביסוד אישום זה, נחתם ב-17.5.2004 ואילו הודעתו הראשונה של גדליה נגבתה ממנו ב-23.6.2009, בעבור חמש שנים וחודש ממועד ביצוע העבירה (לשיטתו). על בסיס נתונים אלה טען עו"ד גלעדי, כי חלה התיישנות על

העבירה אלא אם ייקבע כי היא נעברה בנסיבות מחמירות (שהרי אז מדובר בעבירה שהיא פשע, ותקופת ההתיישנות לגביה היא 10 שנים – [סעיף 9\(א\) לחוק סדר הדין הפלילי](#) [נוסח משולב], התשמ"ב-1982). משקבעתי את אשר קבעתי, אין לטענת ההתיישנות מקום.

למען הסר ספק אוסיף, כי גם לו מדובר בעבירות שנעברו שלא בנסיבות מחמירות, הרי שהמדובר בעבירות נמשכות. ירון והחברה שבעלותו המשיכו לקבל תשלומים מחברת החשמל על יסוד הזכייה במכרז עוד ב-2007 (ת/541, עמ' 10-13, פרוט התקבולים של החברה), וגדליה המשיך לקבל תשלומים מירון, על פי ההסדר, עוד ב-2007 (ת/584 לדוגמה). (על כך שהעבירה של צד להסדר כובל היא עבירה נמשכת ראו פסקה 42 להחלטתי מ-18.3.14; עניין בורוביץ, עמ' 857-859, וכן עניין בובליל, פסקה 30). לנוכח קביעותיי אלה איני רואה צורך להידרש למחלוקת בין הצדדים בשאלות מתי החל מרוץ ההתיישנות, האם במועד חתימת ההסכם ת/329 (17.5.2004) או שמא במועד החלטתה של ועדת המכרזים (30.6.2010) בדבר זכייתה של ירון בלווא בע"מ במכרז (ת/153) והאם הודעתו הראשונה של גדליה (ת/624), שנגבתה ב-23.6.2010, היה בה, על פי תוכנה, להפסיק את מרוץ ההתיישנות. כך או כך, המדובר בעבירה נמשכת שהתקיימה עוד ב-2007 ולכן לא התיישנה גם אם לא נעברה בנסיבות מחמירות.

55. אני מרשיעה, אם כך, את ירון ואת ירון בלווא בע"מ בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בכל הנוגע למכרז ירושלים 2004.

מכרז 2007 – האישום השני

56. לקראת המכרז האמור, ב-3.5.2007, שב ונחתם הסכם בין גדליה לבין ירון, ת/330. אביא להלן את הסעיפים הנוגעים לענייננו.

במבוא להסכם נכתב כי –

"הקבלן מעוניין לבצע עבודות כקבלן משנה עבור המזמין לאור הצהרתו שאין בדעתו להשתתף במכרז ומתחייב שלא להתחרות בו בכל הנוגע למכרז ובכלל זאת שלא להגיש הצעה נגדית ולא להתקשר בהסכמים עם אחרים שיכולים להתמודד במכרז בכל הנוגע למכרז"

התחייבות זו חוזרת על עצמה גם בסעיף 3ב להסכם.

אשר להגדרת עבודתו של גדליה נקבע בסעיף 4א, כי:

"הקבלן יעבוד עבור המזמין כקבלן משנה לביצוע עבודות עפ"י המכרז והקבלן מתחייב בזאת לעשות כל שביכולתו כדי לגרום לביצוע מלא ומושלם של כל התחייבויות המזמין עפ"י המכרז"

הדמיון להסכם מ-2004 (ת/329) בולט: אין כל הגדרה בנוגע להיקף העבודה ולטיב ההתחייבויות של גדליה.

התמורה עבור "עבודתו" של גדליה מפורטת בסעיף 5, וזו לשונו:

"א. והיה ויזכה המזמין במכרז יקבלן הקבלן את הסכומים המפורטים להלן:

במקרה וסכום הזכייה השנתי יהיה בסך 1.9 מיליון ₪ + מע"מ ומעלה – יקבל הקבלן סך של 500,000 ₪ + מע"מ עבור כל שנה.

במקרה וסכום הזכייה השנתי יהיה עד 1.9 מיליון ₪ + מע"מ – יקבל הקבלן סך של 400,000 ₪ + מע"מ כל שנה.

ב. היה והקבלן לא יזכה במכרז גיזום באזור אשקלון של חברת החשמל יקבל הקבלן סך נוסף של 50,000 (חמישים אלף) ₪ עבור כל שנה ובלבד שהקבלן מתחייב להשתתף במכרז אשקלון בתום לב ובאופן תחרותי."

סעיף 5ב שונה מן הסעיף המקביל בהסכם הקודם, אשר כפי שראינו הוסכם בו על התחייבות של ירון לספק לגדליה עד מאה ימי עבודה, בתעריף יומי של 1,400 ₪ ומע"מ, בנוסף לתשלום השנתי שנקבע בסעיף 5א.

57. ורד בר זכתה במכרז, ולפיכך גדליה לא קיבל את הסכומים שהובטחו לו. גדליה היה משוכנע כי ירון שיתף פעולה מלכתחילה עם ורד בר והונה אותה, או כלשונו "עקץ" אותה. כפי שראינו, הוא משוכנע בכך עד היום. ירון מכחיש זאת בתוקף. עמדתי על כך בעת שדנתי בהערכת עדותו של גדליה ובהשלכתו של מניע הנקמה, שללא ספק תרם להגעתו לרשות ההגבלים העסקיים, למסירת המידע שהיה בידיו ולחתימתו על הסכם החסינות עמה. לצורך דיוננו, אצא מנקודת הנחה שירון לא הונה את גדליה ולא הגיע מאחורי גבו להסכם עם ורד בר, שכן מלבד עדותו של גדליה, המבוססת על תחושות ולא על ראיות של ממש, לא הוצגה לפניי ראיה שניתן להשתית עליה ממצא בסוגיה זו, לכיוון זה או אחר.

כמתועד במזכר של חיים ארביב מ-23.12.2010 (ת/32), ירון הודה כי גם ב-2007 הגיע להסדר כובל עם גדליה, "אולם לאור זאת שוורד בר זכתה במכרז לא שילם לגדליה וכל הגוזמים חושבים שהוא הגיע להסכם עם ורד בר כדי לדפוק את גדליה אך זה לא נכון".

58. בהודעתו (ת/23), לשאלתו של החוקר האם לקראת מכרז 2007 פנה שוב לגדליה על מנת להגיע לסידור שכבר היה ביניהם השיב ירון כי יכול להיות שגם גדליה פנה אליו. מכל מקום, ירון אישר כי נחתם ביניהם הסכם לפיו גדליה יקבל כסף מבלי שיעבוד, אולם לטענתו "גם היה ברור לי לפני כן שהוא לא יכול לעשות את העבודה ולא יכול להתחרות בה זאת אומרת לא מבחינת עבודה ולא מבחינת תנאי הסף שלה... אבל כבר היה מוכתב הנושא הזה של שותף שלי במכרז.. כבר היה בעצם כמו הסכם כזה שהוא בעצם כמו שותף שלי במכרז" (עמ' 16). לשאלה אם היו קבלנים שהגישו הצעות גיבוי במכרז הנדון השיב "אני לא זוכר אם מישהו הגיש שמה הצעת גיבוי. אני יודע שהיה לי את ההסכם עם גדליה" (שם). בהמשך, לאחר שהוצגה לו גרסתו של זוהר כץ באחת מהודעותיו, לפיה לא רק שהוא עצמו הגיש הצעת גיבוי בירושלים 2007 לבקשתו של ירון, מתוך תקווה שאם ירון יזכה ישכור את שירותיו, אלא שגם עם הקבלן עופר לוי הגיע ירון להסכם, הכחיש ירון שהגיע להסכם עם עופר, הסביר שלא הייתה לו סיבה לעשות זאת משום שעופר מעולם לא היווה איום מבחינתו והוסיף "אתה רואה שאני בא להגיד לך עשיתי הסכם עסקה עם גדליה" (עמ' 19).

מן המובא לעיל עולה בבירור, כי ירון אינו מכחיש, בהודעה האמורה, שהוא זה שפנה לגדליה אם כי אינו מוציא מכלל אפשרות שהייתה גם פנייה מצדו של האחרון. בנוסף, ירון מודה בה, באופן חד משמעי, כי ההסכם מהווה תשלום שאינו מותנה בעבודה (תשלום "נטו"). וכפי שבכל הנוגע להודאתו ביחס למכרז 2004, בגדרה ביקש להמעיט מחומרת הדברים בטענה כי גדליה לא יכול היה לעמוד בתנאי הסף אולם הוא נאלץ לשלם לו משום שנסחט ואוים על ידו, גם הפעם שב וטען כי גדליה לא יכול היה לעמוד בתנאי הסף, אולם – כך עולה מדבריו – ממדרגת סוחט ומאיים הועלה למדרגת "שותף" במכרז. אלא שהפעם, וכפי שכבר הוזכר לעיל, במהלך הפגישה אצל עו"ד גוטגליק ב-4.7.2010 טען גדליה באוזני ירון כי זה כבר שלוש שנים הוא עומד בתנאי הסף (ת/351א, עמ' 14), היינו החל מ-2007. ירון לא סתר את דבריו בהזדמנות זו וקיבלם ללא עוררין. אין לפנינו, אם כך, כל הסבר ל"שותפות" מלבד הרצון למנוע מגדליה להתמודד במכרז, או "להפריע", על פי הז'רגון המקובל בין המעורבים בפרשה.

59. לכל אלה אוסיף את הדו שיח בין ירון לבין גדליה במהלך "פגישת הג'קווי" (ת/348א, עמ' 14-15) שהובא במסגרת הדיון באישום השני, את דבריו לפרץ קופר בשיחה מ-18.7.2010.

(ת/300, שיחה 8430/141, עמ' 708), שאף היא הובאה לעיל, לפיהם במכרזים הקודמים לא הייתה לו סיבה להיות לחוץ משום שהיה "במאה אחוז", ואת דבריו בהודעה ת/20 (עמ' 5), לפיהם מאחר שלא תמיד ניתן "לסגור" הכל ולהביא בחשבון את כל הקבלנים, יכול להיות שלמרות כל המאמצים למנוע תחרות יבוא מישהו שלא הבאת אותו בחשבון והוא יזכה, כפי שקרה הדבר ב-2007. דברים מפורשים.

בהקשר זה אזכיר גם את שיחתם של ירון וגדליה ב-3.7.2010 (ת/300, שיחה 4725/141, עמ' 391), במהלכה, לאחר שירון דיווח לגדליה על הפגישה שנקבעה למחרת היום אצל עו"ד גוטגליק (על מנת להכין הסכם אי תחרות למכרז 2010), ביקש גדליה לוודא כי הזוכה במכרז אמור להיות ירון ולא אסא, על מנת שהכל "יחזור להיות מה שהיה", שכן "לא רוצה לחזור לא לפני שלוש שנים ולא זה". ירון, שביקש להניח את דעתו, הגיב באומרו "פעמיים לא יעשו לי ולך דברים כאלה". הנה כי כן, מכרז 2010, שאין חולק כי תואם, אמור להחזיר את הדברים למסלולם, קרי לתיאום שהיה נהוג בעבר, בטרם עשו לירון ולגדליה גם יחד "דברים כאלה". ירון מדבר, אפוא, עם גדליה כשותף לתיאום וכמי שכמו גדליה "נגזל" ממנו המכרז.

60. עדותו של גדליה היא שההסכם נחתם בעקבות פנייתו של ירון אליו ובפיו בקשה זהה לבקשות מן השנים הקודמות, היינו שלא יתמודד במכרז. התשלום עליו הוסכם הוא תמורת הימנעותו מתחרות ולא היה עליו לעשות דבר מלבד זאת (עמ' 106-108). גרסתו של ירון בבית המשפט היא, כי היה זה גדליה שפנה אליו, וכי באותה תקופה "הדברים בינינו היו תקינים, היינו חברים, הכל היה בסדר, הוא עבד כמו שצריך, היה לי שקט" (עמ' 2580). לא למותר לשוב ולהעיר כי החברות והיחסים התקינים אינם עולים בקנה אחד עם הטענה בדבר פחד מגדליה ואיומים מצדו, כפי שאינה עולה בקנה אחד עם טענתו שבשל התנהלותו של גדליה הציע לו לקחת את "הרווח שלו" ולהסתלק מן העבודה.

כבר כאן אומר, כי עדותו של גדליה באשר לעומד מאחורי ההסכם ת/330 מקבלת תמיכה משמעותית ביותר הן בנוסח ההסכם, הן בהודאתו של ירון בחקירה ברשות, הן בפגישת הג'קווי, הן בפגישה אצל עו"ד גוטגליק והן בשיחות המואזנות המובאות לעיל, כמו גם בגרסתו הבלתי קוהרנטית של ירון ביחס למערכת היחסים בינו לבין גדליה. בנסיבות אלה אני מקבלת אותה במלואה.

61. זאת ועוד. ירון התבקש להסביר, בחקירתו הראשית, את סעיף 5 לעיל, ואלה היו דבריו:

"קודם כל רואים פה ששוב נכנס הסעיף הזה שמשאיר בערפל את המחיר זכייה אמתי שלי בירושלים מול גדליה, שזה 5(א) וכשהייתי עם גדליה במשא ומתן ב-2007 הוא רצה, הוא אמר היה התייקרויות, היה פה, היה שם, הוא רוצה 550 אלף שקל עבור הקבוצה שתלווה אותך כל השנה. אני אמרתי לו תשמע, זה לא יכול להיות שתהיה תלוי רק בי בעבודה, אני חושב שאתה צריך לחפש עוד מקורות עבודה, לא רק רמלה הזה שלך שהיא קטנה ולא משמעותית, תחפש לך מקורות אחרים של עבודה. אני חושב שגם פה לא הכנסתי בכלל זה את ההתחייבות שלי לתת לו עוד ימים בעצם, לא רואה פה שיש סעיף להתחייבות לעוד ימים אבל אז אמרתי לו שיש איזשהו תמריץ בעצם לצאת ולחפש עבודה לקבוצה הנוספת שלו שאם הוא יזכה במקור נוסף של עבודה, קרי אשקלון שהוא היה אמור לגשת אליה, אני חושב שבאותו זמן הוא הגיש ולא היה תוצאה, כן היה תוצאה, לא משנה, אבל במהות, אז הוא יקבל, אם הוא יזכה הוא יקבל חצי מיליון שקל בלבד ואם הוא לא יזכה הוא יקבל 550 אלף" (עמ' 2581).

הסברו של ירון לסעיף האמור תמוה ביותר. ראשית, הסעיף אינו יוצר תמריץ חיובי לחיפוש עבודה על ידי גדליה, כי אם תמריץ שלילי, שהרי אם לא יזכה במכרז אשקלון יקבל מירון סכום שנתי של 550,000 ₪ (ולפיכך היה צורך בסיפא, היינו התחייבות של גדליה להשתתף במכרז אשקלון בתום לב ובאופן תחרותי, תוספת שאין בה כל צורך אם ההנחה היא שכדאי לגדליה להתמודד במכרז האמור). שנית, ככל שכדברי ירון, במועד חתימת ההסכם גדליה כבר ניגש למכרז אשקלון ואך המתין לתוצאות, הרי שלא היה כבר כל צורך לתמרץ אותו. ושלישית, אין חולק, כי גדליה זכה במכרזי אשקלון כמעט באופן רציף החל מ-1990 (עדותו של גדליה, עמ' 311, וראו גם עדותו של מסלטי בעניין זה בעמ' 384, לפיה גדליה "היה מחזיק את אשקלון הוא זכה בה הרבה שנים"). ואם כך, ירון ודאי שלא היה צריך לתמרץ אותו לחפש דווקא שם עבודה.

בחקירתו הנגדית הוסיף ירון הסבר על הסברו לעיל:

"גדליה רצה יותר כסף בשביל העבודה שלו במחוז ירושלים. אני חשבתי שזה לא נכון, אני אמרתי לו כמו שאתה מרגיש שותף איתי בעצם המכרז לך תתחרה, תנסה לעבוד במקומות אחרים ואז אם אתה מרוויח שמה כסף אז זה כאילו החלק שלי באופן יחסי, אני כביכול שותף איתך לצורך העניין באשקלון. זכית באשקלון, אתה תקבל חמישים ... פחות ממני. זה הרעיון מאחורי זה"

ולתהיית ב"כ המאשימה כיצד זה מהווה סעיף 5ב תמריץ לחפש עבודה, שהרי גדליה יקבל ממנו פחות כסף אם יזכה באשקלון, השיב:

"זה לא פחות כסף, זה בעצם, הרעיון שהוא עובד אתי בירושלים, הוא רוצה לצמוח יחד אתי, אמרתי לו תנסה גם אתה למצוא דברים בעצמך, לזכות במקומות אחרים. אם אתה זוכה באשקלון ואז כביכול אני אתך ביחד באותה סירה אז אני לא אקח את החלק שלי באופן יחסי ואז אני

**אתן לך חמישים אלף שקל, הם יישארו אצלך מאשקלון, זה הרעיון
מאחורי זה" (עמ' 2954-2955).**

על פי גרסה זו, ירון וגדליה שותפים, הן במכרז ירושלים והן במכרז אשקלון. גם דברים אלה אינם מתיישבים עם הטענה לפיה היחסים ביניהם היו יחסי סחיטה. יתרה מזאת, אמנם על פי דבריו, גדליה דרש יותר כסף עבור העבודה שלו בירושלים, אלא שמיד בהמשך סתר ירון את האמור, והסביר את סעיף 5 בכך שכמו שגדליה "מרגיש שותף איתי בעצם המכרז", כך הוא "שותף" עם גדליה במכרז אשקלון. השותפות "בעצם המכרז" אינה עולה בקנה אחד עם הטענה בדבר יחסי עבודה, בגדרם ירון הוא "המזמין" וגדליה הוא קבלן משנה המבצע עבורו עבודות במסגרת המכרז. וכפי שירון ראה בזכייה של גדליה באשקלון רווח עבורו – מבלי שיעבוד, גם ההיפך נכון, קרי שזכייתו של ירון בירושלים היא רווח עבור גדליה מבלי שיעבוד. המדובר, אם כך, בשיתוף ברווחים ולא בביצוע עבודות. והשיתוף ברווחים הוא התמורה שקיבל גדליה תמורת הימנעותו מתחרות.

העבירה

62. במסגרת האישום השני ייחסה המאשימה לירון ולחברה שבבעלותו עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות.

על יסוד העובדות שהוכחו לעיל, עמדה המאשימה בנטל המוטל עליה. בכל הנוגע למכרז הנדון מתבטאות הנסיבות המחמירות בעובדת היותו מכרז ציבורי; בעובדה שזו פעם שנייה שירון הוא צד להסדר כובל עם גדליה; בהיקף הכספי (מחיר הזכייה של ורד בר עמד על למעלה מ-2.7 מיליון ₪, עם אפשרות הארכה לשלוש שנים – ת/151) ובנזק שנגזר מן ההיקף הכספי.

גם בנוגע למכרז זה, כמו במכרז שקדם לו, טען עו"ד גלעדי כי אין המדובר בעבירה שנעברה בנסיבות מחמירות, באשר 13 קבלנים נוספים רכשו את מסמכי המכרז. וכמו ביחס למכרז הקודם, אין בידי לקבל טענה זו. מבין כלל הקבלנים שרכשו את מסמכי המכרז, שלושת המציעים היו אך ורק ורד בר (שזכתה), זוהר כץ וירון. ממילא לא נהנתה חברת החשמל מן התחרות שההליך המכרזי אמור היה לייצר אלמלא התיאום. ובנוסף אפנה לדיון שערכתי בטענה שהעובדה שירון לא ערך הסדרים מקבילים עם המציעים האחרים יש בה כדי לשמוט אל הקרקע מתחת לטענת המאשימה לפיה ההסדר עם גדליה היה הסדר כובל. הדברים יפים גם לסוגייה הנדונה כאן, היינו האם מדובר בעבירה שנעברה בנסיבות מחמירות.

63. אני מרשיעה את ירון ואת ירון בלווא בע"מ בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ביחס למכרז ירושלים 2007.

האישום הרביעי – מכרז רעננה 2009

האישום ויריעת המחלוקת

1. הנאשמים באישום זה הם ארז מיארה ומוקה גיזום; רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון; הראל גולסט והשביל הירוק. במקור הואשמו גם עופר לוי ושאול זכרי, אולם עניינם הסתיים בהסדר טיעון. עוד מעורבים בפרשה זו גיל מיארה, זוהר כץ וראז חקלאות, שהועמדו לדין בכתבי אישום מקבילים. גדליה, שהיה מעורב אף הוא בגיבוש ההסדר הכובל, זכה לחסינות מפני העמדה לדין לנוכח שיתוף הפעולה שלו עם הרשות.

2. על פי עובדות כתב האישום, ב-11.5.2009 פרסמה חברת החשמל מכרז לעבודות גיזום וכריתת עצים באזור רעננה. המועד האחרון להגשת ההצעות נקבע ל-27.5.2009.

3. כתב האישום בפרשה זו עוסק בשני הסדרים כובלים שנעשו בקשר עם המכרז הנדון. האחד, בין הראל גולסט והשביל הירוק לבין ארז מיארה ומוקה גיזום, רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון, שאול זכרי, עופר לוי, גיל מיארה וגדליה, לפיו תזכה השביל הירוק במכרז, תוך העלאת המחיר יחסית לשנים הקודמות, ואילו האחרים יוותרו על האפשרות לזכות בו בתמורה להבטחה מצד גולסט והשביל הירוק שהם יועסקו בקבלנות משנה על ידה, לאחר שתזכה במכרז.

לשם גיבוש ההסדר נערכו מגעים ומפגשים, בהרכבים שונים, בין הצדדים לו. בפרט עומדת המאשימה על מפגש שהתקיים במשרדי השביל הירוק, לפני המועד להגשת ההצעות למכרז, בהשתתפות כלל הנאשמים באישום הנדון, ובנוכחות גיל מיארה וגדליה.

ההסדר השני נעשה בין גולסט והשביל הירוק לבין זוהר כץ וראז חקלאות, בו הוסכם כי ראז חקלאות לא תיגש למכרז, ואילו זוהר ייתן ייעוץ לשביל הירוק בתמורה ל-100,000 ₪. גם לשם גיבוש הסדר זה התקיימו מפגשים בין המעורבים, לרבות פגישה בין זוהר כץ להראל גולסט באזור מחלף נשרים.

על פי ההסדר האחד, נגשו למכרז רונן מיארה ומוקה גיזום (ההצעה הוגשה על ידי ארז מיארה), רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון, עופר לוי, שאול זכרי, גיל מיארה, והשביל הירוק. הצעתה של השביל הירוק הייתה הנמוכה מבין ההצעות ועמדה על סכום שנתי של 1,241,000 ₪, אולם הייתה גבוהה ב-35% מהאומדן הפנימי של חברת החשמל. לפיכך החליטה ועדת המכרזים לזמן את כלל המציעים על מנת שיסבירו את התמחור ולשם ניהול משא ומתן עם. כל מגישי ההצעות, למעט רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון, נעתרו לבקשה להוזיל את המחיר. הצעתה של השביל הירוק הועמדה על סכום שנתי של 1,100,000 ₪ והיא נותרה ההצעה הנמוכה ביותר. המציעים השונים לא דיווחו לוועדת המכרזים על העובדה שהצעותיהם הוגשו על בסיס הסדר כובל שגובש ביניהם, וכתוצאה מכך זכתה השביל הירוק במכרז. בפועל שלמה חברת החשמל לשביל הירוק סכום העולה על 3 מיליון ₪ (לאחר מימוש האופציות להארכת ההתקשרות).

לאחר הזכייה, חילקה השביל הירוק את העבודות, על פי המוסכם, לשאול זכרי, לעופר לוי, למוקה גיזום ולגיל מיארה, ושילמה להם סכום כולל של 730,570 ₪ לשנה (למעלה מ-2.2 מיליון ₪ בשלוש שנות המכרז). בנוסף שילמה השביל הירוק למוקה גיזום (לארז) דמי ניהול בסכום של 40,000 ₪ לשנה למשך שלוש שנים.

4. על פי ההסדר השני, שלמה השביל הירוק לראז חקלאות, בחודשים יולי-אוגוסט 2009, סכום של 116,500 ₪ (כולל מע"מ). על מנת להסתיר את מקור התשלום נרשם במסמכים כי הוא עבור גיזום עצים.

5. כל הנאשמים באישום זה מואשמים בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (לחברות מיוחסות עבירות אלה על יסוד [סעיף 239\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#)). להראל גולסט ולשביל הירוק מיוחסות, בנוסף, עבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד ועשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו, לפי [סעיף 3\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#).

המענים לאישום

6. ארז מיארה ומוקה גיזום כפרו במיוחס להם במסגרת אישום זה. לטענתם, מוקה גיזום כלל לא עמדה בתנאי הסף (בהיעדר הניסיון הנדרש) וממילא לא יכולה הייתה לוותר על האפשרות לזכות במכרז. ההצעה הוגשה בשם רונן מיארה כעוסק מורשה, כשלחברה "מוקה גיזום בע"מ" אין כל קשר להצעה זו. עוד נטען, כי ככל שהיו מפגשים בין קבלני גיזום שונים, היו אלה מפגשים לגיטימיים, במסגרת קשרי משפחה וחברות או קשרי עבודה. אכן, השביל הירוק התקשרה עם מוקה גיזום לשם ביצוע עבודה בקבלנות משנה, אולם לא היה זה במסגרת הסדר כובל פסול. רונן מיארה, במסגרת פעילותו כעוסק מורשה, שימש קבלן משנה גם במכרזים קודמים, והבחירה במוקה גיזום כקבלן משנה נעשתה על יסוד מקצועיותה והיכרות עובדיה את העבודה הדרושה. התשלומים שקיבלה היו תשלומים לגיטימיים עבור העסקתה. באשר לארז נטען, כי שימש מנהל גם עבור זוכים במכרזים קודמים לאזור רעננה, וכי הצורך בהעסקתו במשרה זו נבע מריבוי היישובים באזור ומהיקף העבודה, שחייבו העסקת מספר קבלני משנה.

7. רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון כפרו אף הם במיוחס להם במסגרת אישום זה. לטענתם, העובדה שהם היחידים שלא הוזילו את הצעתם במסגרת המשא ומתן שהתנהל על ידי חברת החשמל לאחר פתיחת תיבת המכרזים אך מלמדת כי לא היו מתואמים עם אחרים. הוא הדבר גם ביחס לעובדה שלא הועסקו כקבלני משנה ולא קיבלו תמורה כלשהי לאחר זכייתה של השביל הירוק במכרז. עוד טוענים הם, כי מפגשים בין קבלני גיזום שונים, המקיימים ביניהם קשרי משפחה, חברות ויחסי עבודה, הם מפגשים לגיטימיים כשלעצמם. ככל שמושמעות במהלך פגישות אלה אמירות שונות, המדובר באמירות שקריות ובמהלכים טקטיים שתכליתם השגת יתרון במכרזים, בלא כל כוונה לתאם מחירים שלא כדין.

8. הראל גולסט והשביל הירוק כפרו בהיותם צד להסדר כובל וממילא ביתר העבירות המיוחסות להם. על פי הנטען במענה לאישום, אכן התנהלו מגעים בינם לבין קבלני גיזום אחרים, אולם היה זה במסגרת התנהלות עסקית לגיטימית. ההצעה שהוגשה מטעמם הייתה הצעה תחרותית, במחירי שוק, והתשלומים ששולמו על ידם לקבלני המשנה ולראז חקלאות היו תשלומים עבור עבודה ועבור ייעוץ. מבחינתם, ההתקשרות במכרז הייתה התקשרות בתום לב. עוד נטען מטעמם, כי עובדה היא שחברת החשמל האריכה את ההתקשרות עמם גם לאחר שהחקירה הפכה גלויה. משכך, ייחוס העבירות גם לתקופה שלאחר הפתיחה

הערות כלליות

9. העובדות הנוגעות לאישום הנדון אירעו עוד בטרם הופעל גדליה כסוכן. פנייתו הראשונה לרשות ההגבלים העסקיים הייתה ביוני 2009 (ראו עדותו בעמ' 817). היה זה סמוך לאחר המועד להגשת ההצעות למכרז (27.5.2009 – ת/156) ולאחר שהמציעים השונים זומנו למשא ומתן (17.6.2009 – ת/158), אולם לפני שהוכרז הזוכה (15.7.2009 – ת/157). הסכם החסינות עם גדליה נחתם רק בפברואר 2010 (ת/333) ורק אז החל את פעולתו כסוכן.

בנסיבות אלה, מערכת הראיות בקשר להסדר הראשון מבין השניים הנוגעים לאישום הנדון, הסדר שיכונה להלן "הסדר הקבלנים", נשענת על עדותו של גדליה, שאינה מגובה בהקלטות של שיחות בזמן אמת או בהאזנות סתר. לנוכח התרשמותי ממנו, יידרש סיוע כבד משקל על מנת שאוכל לסמוך ממצאים על עדותו. כפי שנראה להלן, סיוע מסוג זה נמצא הן בהודעותיו המפלילות של גיל מיארה, אותן אני מעדיפה באופן חד משמעי על פני עדותו המתחמקת בבית המשפט, הן ברישומים שערך ארז ביומנו והן בראיות נוספות, עליהן אעמוד בהמשך.

10. מערכת הראיות הנוגעת להסדר בין גולסט והשביל הירוק לבין זוהר כץ וראז חקלאות נשענת במידה רבה על עדותו של זוהר כץ. כפי שכבר ראינו, זוהר התחמק ממה שאמר בחקירות השונות, וביקש לספק לדבריו, המפלילים עד מאוד, הסברים שיעקרו את תוכנם. כבר קבעתי כי יש לקבל את הודעותיו ללא היסוס, וליתן להן משקל מלא. מובן, שהודעות אלה טעונות חיזוק וכזה נמצא בשפע.

11. על אף שכתב האישום מתאר שני הסדרים נפרדים שגובשו ביחס למכרז רעננה 2009 והמאשימה אינה מייחסת לקבלנים המעורבים ב"הסדר הקבלנים" אחריות להסדר מול זוהר כץ, כפי שאין היא מייחסת לזוהר כץ אחריות להסדר הקבלנים, הרי שמערכת הראיות ביחס לכל אחד משני ההסדרים מחזקת את רעותה, ודאי כך ביחס להראל גולסט ולשביל הירוק. כפי שנראה להלן, גולסט היה מעוניין עד מאוד לזכות במכרז הנדון, ולפיכך גיבש, בידו האחת, את הסדר הקבלנים ובידו האחרת את ההסדר עם זוהר כץ. התמונה שתצטייר משתי מערכות הראיות ומשילובן היא חד משמעית.

12. הערה כללית נוספת עניינה שתיקתו של גולסט בחקירה ברשות. גולסט נחקר שלוש פעמים (ת/119, ת/120 ו-ת/121). בכל החקירות שתק. לטענתו, עשה זאת בעצת עורך דינו ומשכך אין לזקוף לחובתו את השתיקה ואין לראות בה חיזוק לראיות. ממילא אין לראות בעדותו בבית המשפט גרסה כבושה. לו מצאתי כי ניתן ליתן אמון כלשהו בעדותו של גולסט בבית המשפט, ניחא. אלא שלא כך הם פני הדברים, ופרטי עדותו ייסקרו במקומות המתאימים, הן בדיונו באישום זה והן באישומים האחרים המיוחסים לו. בנוסף, עיון בעדותו של עו"ד מתן מרידור, שיעץ לגולסט בתחילת הדרך ואשר גולסט ויתר על החסיון ביחסיו עמו, מלמד שלא בדיוק כאלה הם פני הדברים. עו"ד מרידור העיד, כי לתפיסתו, התחום של הגבלים עסקיים הוא תחום מורכב שהוא, כלשונו, "עתיר פוטנציאל לעבירות גם אם אתה בא הכי נקי שיש, ובמיוחד אם אתה לא בא הכי נקי שיש, מאוד קל לקרטל אותו ומאוד קל ליפול בו גם אם אתה מאוד תמים" (עמ' 4159). מאחר שלא הייתה לגולסט "טענת אליבי מוצקה", כגון שהחברה כלל לא השתתפה במכרזים הנדונים, הסביר לו את המשמעות של השתיקה, ו"שבנסיבות העניין, אלא אם כן הוא מרגיש צורך לספר מה שהוא לא יודע, הוא אפילו לא מבין את העבירות והוא גם לא יבין אותם... כי זה לא אינטואיטיבי ומי שלא מכיר את זה לא חי את זה... ויש חשד לאי סדרים בחברה, אנחנו לא יודעים אם אנחנו מגיעים לרמה הפלילית ואנחנו לא יודעים בדיוק איפה מתחילים ואיפה נגמרים אז הסברתי לו את המשמעות שבשתיקה, את הקושי שבשתיקה ושיכול להיות שזו אופציה הכי טובה בשבילו. הבחירה באופן טבעי היא של הלקוח, אני לא מכריח את הלקוח שום דבר אני גם לא יודע מה שהלקוח יודע אבל כשבנסיבות האלה כמו בהרבה נסיבות אחרות יכול להיות שהאופציה הנכונה ביותר היא לשתוק וכך הוא עשה" (עמ' 4160).

הנה כי כן, עו"ד מרידור לא יעץ לגולסט לדבוק בזכות השתיקה אלא העמיד אותו על היתרונות ועל החסרונות שבכך. את הבחירה עשה גולסט. זאת ועוד. אין לפנינו התנהלות בשוליים של העבירה, שגם צד תמים עלול – לתפיסתו של עו"ד מרידור, להיכשל בה ומשכך עלול להפליל עצמו מבלי דעת, כאשר אינו מבין את אשר הוא שח. המדובר במעשים המצויים בלב ליבו של האיסור הפלילי, שגם מי שאינו אמון על דיני הגבלים עסקיים מבין את הפסול שבהם. שלא לדבר על כך שהמעשים כוללים גם עבירות מרמה, רישום כוזב במסמכי תאגיד והלבנת הון. כפי שנראה להלן, הראל גולסט הבין היטב את אשר הוא עושה, היה מודע לחלוטין למעשים הפליליים שהוא וחבר מרעיו מבצעים, ניסה להסוותם בזמן אמת והעיד עדות מתחמקת ובלתי אמינה בבית המשפט. שתיקתו של גולסט מהווה, בנסיבות אלה, חיזוק לראיות נגדו (ראו, לדוגמא, ע"פ 458/14 אדרי נ' מדינת ישראל (29.1.2015), פסקה ט).

(א) עדותו של גדליה

13. בחקירתו הראשית התייחס גדליה להסדר הנדון בעמ' 110-131. גדליה העיד, כי זמן מה לאחר סיור הקבלנים נכח בפגישה שהתקיימה במשרדי השביל הירוק, בה תואם כי זו תזכה במכרז **"על מנת להרים את המחירים"**, שכן מחירי המכרזים הקודמים לאזור רעננה עמדו על 400 עד 480 אלף ₪ בשנה. סוכם בפגישה, כי השביל הירוק תגיש הצעה בסכום של 1.1 מיליון ש"ח לשנה (עמ' 112). עוד אמר, כי מלבדו נכחו בפגישה רמי ברזילאי ו"זאב" שייצג את השביל הירוק והציג עצמו כמנהל החברה. עו"ד זילברשלג, בא כוחם של גולסט והשביל הירוק, התנגד לרענון זכרונו של גדליה בנקודה זו, והחקירה הראשית המשיכה לסוגיות אחרות, עד שב"כ המאשימה ביקש לחזור לבירור שמו של נציג השביל הירוק בפגישה. במהלך הדין ודברים שהתנהל בין ב"כ המאשימה לבין עו"ד זילברשלג, ועוד בטרם הוצגה לגדליה הודעתו מ-23.6.2009, בה התייחס לזהות הנוכחים בפגישה הנדונה, פנה גדליה לב"כ המאשימה ואמר **"רגע, רגע, אם אני לא טועה יכול להיות שזה היה הראל, לא בטוח"** (עמ' 129). במצב דברים זה התרתי לתובע לרענן את זכרונו של העד ולאחר מכן הבהיר גדליה כי **"אותו אדם שאני מכנה אותו זאב, טעיתי בשם שלו, זה הראל"** (עמ' 130). אין לי ספק כי המדובר בהראל ולא ב"זאב". מעבר לכך שבזמן אמת נקב גדליה בשמו הנכון של מנהל החברה ועוד בטרם רוענן זכרונו תיקן את טעותו, הרי שהפגישה התקיימה במשרדי השביל הירוק, שהראל גולסט הוא אכן מנהלה, ולא נטען כי קיים עובד של החברה ושמו זאב, אשר יכול והוא השתתף בפגישה (זו או אחרת) מטעם החברה. לכל אלה יש להוסיף, כי גדליה הכיר את הראל גולסט לראשונה בפגישה במשרדי השביל הירוק (עמ' 791). הוא לא נמנה עם מודעיו, ולכן טעות בשמו מתקבלת על הדעת.

בהמשך עדותו הוסיף, כי בפגישה השתתפו גם ארז מיארה, עופר לוי ("אם אני לא טועה") וגיל מיארה (עמ' 118). גדליה לא הזכיר את שאול זכרי בין הנוכחים. במענה לשאלה בכמה פגישות היה במשרדי השביל הירוק השיב **"פגישה אחת לצורך העניין של מכרז רעננה ועוד שניים או שלוש פגישות בקשר למכרז מע"צ"** (עמ' 116).

ולסיכום עדותו הראשית: גדליה נכח בפגישה אחת במשרדי השביל הירוק שעניינה מכרז רעננה. הפגישה התקיימה לפני המועד להגשת ההצעות למכרז (ואחרי סיור הקבלנים),

תכליתה הייתה "להרים" את מחירי המכרז בדרך של תיאום והמשתתפים בה היו הראל, ארז, גיל, עופר לוי, רמי ברזילאי והוא עצמו.

גם בחקירה הנגדית עמד גדליה במפגיע על כך שהפגישה התקיימה לאחר סיור הקבלנים ולפני מועד הגשת ההצעות (עמ' 791-792). זאת, על אף שבהודעתו מ-23.6.2009 אמר כי הכיר את הראל גולסט לראשונה שבועיים קודם למועד מסירת ההודעה, ואם כך – לאחר מועד הגשת ההצעות. גדליה הסביר, כי ייתכן שלא דייק בהודעתו, כשהעריך כי הפגישה הייתה שבועיים קודם לכן, אולם עמד על כך שהפגישה התקיימה לפני מועד הגשת ההצעות: **"יכול להיות שהתאריכים לא מתאימים אבל הסדר הכרונולוגי הוא כזה, היה סיור קבלנים ברעננה, זומנתי לפגישה במשרדי החברה בשביל הירוק, נפגשתי בשביל הירוק ושם פעם ראשונה פגשתי את הראל"** (עמ' 792). וכפי שטען בחקירתו הראשית, גם בחקירתו הנגדית העיד, כי בנוסף לפגישה שעסקה בתיאום מכרז רעננה, נפגש עם הראל גולסט עוד שתיים או שלוש פגישות, אלא שאלה התקיימו לאחר מכן (שם).

בחקירתו הנגדית חזר גדליה על גרסתו בחקירה הראשית ולפיה עופר לוי נכח באותה פגישה. אלא שמסקירת המודיעין שנערכה על יסוד המידע שמסר לרשות ההגבלים העסקיים ביוני 2009, מתברר שלא רק שלא נקב בשמו של עופר לוי כאחד המשתתפים, אלא אמר לגביו כי כשיצא מהפגישה במשרדי השביל הירוק עדכן אותו טלפונית או בדרך אחרת, אמר לו שהוא (גדליה) **"יורד מהעניין"** והציע לעופר לשוחח עם הראל על **"החלק שלו בעניין ואכן עופר דיבר עם הראל וסגר אתו"**, בעוד שגדליה סגר שיקבל עשרים אלף ₪ דמי תיווך (עמ' 834). תגובתו של גדליה הייתה בשאלה האם המדובר באותו תאריך או שהמדובר בישיבה נוספת. או אז הופנה לגרסתו בחקירה הראשית לפיה הייתה פגישה אחת בלבד בעניין המכרז הנדון ותגובתו הייתה: **"אז אני אומר לך שאם אמרתי שהרמתי טלפון לעופר ועדכנתי אותו אכן זה קרה ואני אמרתי לאדוני לפני כן שהייתי במשרדי השביל הירוק ביותר מפגישה אחת, אולי כמה פגישות שאני הייתה בפגישה נפרדת עם זה, יכול להיות שאמרתי וזה מקשר אותי ומביא אותי לזה שהייתה עוד פגישה ... ואני אומר שאדון עופר, לפי זכרוני, ...היה בפגישה הראשונה ... אני אומר לגברתי היו עוד פגישות שלא בהכרח היו על הפגישה של רעננה אבל אני יצאתי מפגישה עם הראל, יכול להיות בנסיבות אחרות של מכרזי מע"צ שרצינו, שדיברתי אתו באותה זה על אפשרות ללכת למכרזי מע"צ והוא אמר לי לבוא אליו. הגעתי אליו ויכול להיות אחרי הפגישה שלי עם הראל הודעתי לאדון עופר שאני לא ממשיך עם ההסכם הזה ברעננה"** (עמ' 834-835).

אתיחס כבר כאן לטענת עו"ד לשם ועו"ד זילברשלג, לפיה היה על המאשימה לזמן לעדות את עופר לוי (כמו גם את שאול זכרי), על מנת לתמוך בטענתה כי גם הוא השתתף בפגישה שהתקיימה לפני מועד הגשת ההצעות, ומשלא עשתה כן יש לזקוף לחובתה את המשמעות של הימנעות מהבאת ראיה שיכולה הייתה לתמוך בטענתה. איני סבורה כך. הן עופר לוי והן שאול זכרי היו נאשמים על פי כתב האישום שלפניי, וממילא לא נכללו ברשימת עדי התביעה. המאשימה לא נמנעה, אפוא, מהעדת עד שהיה בידה להעיד. אכן, ניתן להניח, כי לו היה בגרסאותיהם של עופר לוי ושל שאול זכרי לתמוך במיוחס לנאשמים, היו הם מזומנים לעדות לאחר שחתמו על הסדר טיעון ועניינם הסתיים. ההימנעות מזימונם מלמדת אך זאת, שבחקירותיהם לא שתפו השניים פעולה עם רשויות החקירה ולבבם לא התהפך גם לאחר שהודו בהסדר טיעון והורשעו על פי הודאתם. בנסיבות אלה אין להסיק דבר לחובת המאשימה. לא למותר להעיר, כי איש לא מנע מן הסניגורים לזמנם לעדות לו סברו כי יהיה בכך לתרום להגנת לקוחותיהם.

14. אשר לתוכן הפגישה, גדליה העיד כי טענת הנוכחים הייתה שהם עובדים במחירים נמוכים מדי עבור חברת החשמל. הוא עצמו סבר שלא נכון יהיה להעלות את מחירי ההצעות ב"בום אחד גדול במכה אחת" (עמ' 119). אמנם הראל (שבאותו שלב בעדותו של גדליה עדיין כונה "זאב") סבר, כי נכון יהיה להעמיד את המחיר על 1.8 מיליון ₪, אולם, כאמור, הוא הציע שלא להעלות את המחיר לרמה כזו בבת אחת, בהינתן שמחירי המכרזים מן השנים הקודמות עמדו על 400 עד 480 אלף ₪. הראל קיבל את עמדתו וסוכם כי המחיר יועמד על 1.1 או 1.2 מיליון ₪. עוד סוכם, שהשביל הירוק תזכה והקבלנים האחרים יקבלו, בתמורה, עבודה כקבלני משנה. מאחר שלטענתו ניתק מגע לאחר הפגישה, לא ידע גדליה לומר כיצד חולקה העבודה, והראל וארז הם שהמשיכו לרכז את פעולות התיאום. הוא עצמו אמר היה לעבוד יחד עם עופר לוי בעיר רעננה, אולם בסופו של דבר עופר ביצע את העבודה לבד. גדליה לא זכר אם קיבל מעופר סכום כסף כלשהו (עמ' 120-121). בחקירתו הנגדית עמד גדליה על כך שהפגישה במשרדי השביל הירוק לא הייתה פגישה מקדמית: "נסגרו שם דברים" (עמ' 761) ונקבע שהשביל הירוק תהיה הזוכה (עמ' 767).

כבר כאן אומר, כי לעדותו של גדליה יימצא חיזוק רב משמעות בדבריו של ארז במהלך פגישת הגיקוזי (ת/348א), בה הוא נשמע ממליץ לירון ולגדליה ש"לא צריך להילחם", שכן "כמו שהיום המחוז פה הוא בשמיים, יכל להיות בכל מקום אחר בארץ. מה מונע? למה רעננה צריכה לעמוד על מיליון מאה ומשהו ואשקלון צריכה לעמוד על ארבע מאות תשעים? (שם, עמ' 20-21). והנה, הסכום של 1.1 או 1.2 מיליון הוא הסכום עליו דיבר גדליה בעדותו כסכום שיהיה הגיוני להציע על מנת "להרים" את מחירי מכרז רעננה במסגרת התיאום.

15. שאלה נוספת אליה התייחס גדליה בחקירתו הראשית הייתה מי זימן אותו לפגישה. תחילה טען, כי זומן לפגישה על ידי ארז מיארה (עמ' 118). מאוחר יותר, במהלך רענון זכרונו לשם בירור זהותו של נציג השביל הירוק, התברר כי בחקירתו ברשות מסר שזומן לפגישה על ידי גולסט (עמ' 130). או אז טען, כי הזימון לפגישה נעשה הן על ידי גולסט והן על ידי ארז. גם אם לפנינו ניסיון "לאחד" שתי גרסאות שאינן עולות בקנה אחד זו עם זו, הרי שהמדובר בסתירה בנקודה שולית, וממילא תיבחן עדותו של גדליה לנוכח מכלול הראיות.

נפנה, אם כך, עתה, לעדויות התומכות בגרסתו של גדליה באשר לעיתוי הפגישה, לנוכחים בה, ולתוכנה.

(ב) ראיות סיוע לעדותו של גדליה

(1) גיל מיארה

16. בבית המשפט בחר גיל למצוא עצמו "בבלקאאוט"; טען כי הדחיק את כל מה שהיה משום ש"זה לא עניין" אותו; כי אינו זוכר; וכי מחק את כל מה שהיה בראשו (עמ' 1381-1376). הודעותיו הוגשו לבית המשפט מכוח [סעיף 10א לפקודת הראיות](#) (תמלילי ההודעות הוגשו על ידי ההגנה, ואפנה אליהם).

17. בטרם אפנה להודעות אלה ולהסקת המסקנות המתבקשות מהן, אדון בטענותיו של עו"ד זילברשלג באשר לאופן חקירתו של גיל, המובילות, לטעמו, למסקנה לפיה אין ליתן משקל להודעותיו.

אסיר תחילה מן הפרק טענה הנוגעת להתנהלות המאשימה, ולפיה "העלימה" את העובדה שהודעותיו של גיל מיארה הוקלטו ולא רק הוקלדו, כשהעומד מאחורי התנהלות זו, כך לפי הנטען, הרצון להימנע מחשיפת היות החקירה מגמתית ופסולה. איני מוצאת לטענה זו יסוד. הסנגורים היו מודעים לקיומן של ההקלטות עם מסירת חומר החקירה (ולא נטען אחרת). משמע, שממילא לא יכולה הייתה המאשימה להעלים דבר. אכן, ב"כ המאשימה ביקש להגיש את ההודעות המוקלדות בלבד, לאחר שהתרתי לו להגישן משהתמלאו התנאים הנדרשים [בסעיף 10א לפקודת הראיות](#). עו"ד זילברשלג ביקש להגיש את הקלטת ההודעות

בצירוף תמליליהן, וכך היה. כפי שנראה להלן, לא מצאתי כי יש בהודעות המוקלטות כדי לתמוך בטענותיו באשר להתנהלות חקירתו של גיל מיארה, וגם מטעם זה יש לדחות את הטענה לפיה ביקשה המאשימה להסתיר מבית המשפט את העובדות.

18. הטענה האחת היא שהחקירה התנהלה תחת איום בדבר המשך מעצרו של גיל אם לא ישתף פעולה. לשם ביסוס טענה זו מפנה עו"ד זילברשלג ל-נ/16(23א) עמ' 100. עיינתי בהפניה האמורה ולא מצאתי בה את שמבקש הוא למצוא. הדו-שיח בין גיל לבין החוקר בהקשר הרלוונטי מתחיל בשאלתו של החוקר אם גיל כבר רעב, שאלה עליה השיב גיל כי הוא הולך הביתה היום וזה לא משנה. לאחר מכן מתנהלים חילופי דברים בין השניים באשר לשעה בה ילך הביתה, כאשר החוקר אומר כי הכל תלוי בשאלה אם גיל הולך היום לבית המשפט אם לאו, ומסקנתו של גיל מן האמור היא "אז אני הולך הביתה". שאלתו הבאה של החוקר היא "מתי אתה חושב שאתה בא לפה מחר?". בחילופי הדברים הללו אין כל איום, ולו מרומז, שהליכתו של גיל הביתה תלויה בהתנהלותו בחקירה. על כך יש להוסיף, כי בפתח החקירה נשאל גיל על ידי אחד החוקרים אם הוא הולך הביתה היום ותשובתו של גיל הייתה שאינו יודע, וכי בעניין זה למד מניסיון החיים שלו (עמ' 2). והנה, בהמשך הוא מפליל את ירון בהסדרים הכובלים שעניינם מכרזי ירושלים (ראו, למשל, עמ' 33), מבלי שזכרת בכלל שאלת שחרורו מן המעצר, וכשמצב דעתו של גיל – כאמור – שהדבר אינו ברור. גם מכאן ניתן ללמוד, כי התנהלותו של גיל בחקירה לא הייתה תלויה בשאלת שחרורו מן המעצר. זאת ועוד, ניתן לראות כי דבריו המפלילים של גיל בנוגע למכרז רעננה נפרשים על פני עמודים רבים קודם לעמ' 100 הנ"ל. והנה, בעודו נתון במעצר ושאלת שחרורו ודאי מעסיקה אותו, הוא נשמע כשהוא אומר לחוקר "אתה יודע שאני מכחיש את כל מה שאמרת שאני יוצא בחוץ ... אני אומר אתה יודע שאני מכחיש את כל מה שאמרת, בסוף אני יצא החוצה תעשו לי פדיחות עם כל הקבלנים, ירצחו אותי" (עמ' 99). כך אין מתנהג מי שחושש שאם לא ישתף פעולה עם חוקריו ימשיך לשהות במעצר.

אוסף על כך, שמעדותו בבית המשפט עולה, כי כנראה שבמהלך גביית ההודעה האמורה כלל לא היה עצור, שכן לדבריו הוא שוחרר למחרת מעצרו. הוא היה הראשון שהלך הביתה, והחוקרים, שהתחשבו במצבו הכלכלי, אפשרו לו לעבוד למרות שבאופן כללי היה נתון בתנאי שחרור מגבילים (עמ' 1477). ממילא אין יסוד לטענה שהודעתו המפלילה ניתנה תחת איום בהמשך המעצר.

גיל אמנם טען בבית המשפט, במענה לשאלותיו של עו"ד גלעד, כי מה שעניין אותו היה להשתחרר מן המעצר במהירות וכי החוקרים "השתמשו בזה", אמרו לו "תראה אם אתה

לא רוצה לראות את הילדים שלך באזיקים ..., כשהם יודעים שהילדים הם נקודת התורפה אצלו, ולכן "זרם אתם" (עמ' 1422-1423). במהלך חקירתו על ידי עו"ד זילברשלג הופנה גיל להודעתו נ/16(22א), בה נשמע החוקר מאור דן אומר לו שבעקבות החקירה לא יוכל עוד לזכות במכרזים: **"מקסימום תוכל לגנן ולגזם לאנשים פרטיים ואני יכול להגיד לך שאתה דופק את הילדים שלך ואני יודע שזה הדבר הכי חשוב לך בעולם"** (עמ' 65 להודעה הנ"ל). לטענת גיל, רוב האיומים בעניין הילדים הושמעו מחוץ לחדרי החקירה, כשיצא להפסקות התאווררות, וכי היה מוכן לומר לחוקרים מה שהם רוצים ובלבד שיניחו לילדיו (עמ' 1526-1525). אלא שעיון בהודעה אליה הפנה עו"ד זילברשלג מלמד ההיפך. בתגובה לאמירתו של החוקר לפיה הוא "דופק" את ילדיו, אמר לו גיל שהוא מבקש ש"את הילדים שלי תשאיר מחוץ", וכי **"עוד פעם תעלה את הילדים שלי אני אסתום את הפה שלי, תעשה מה שאתה רוצה, תחזיר אותי למעצר. בסדר? בוא נחסוך את השיחה הזאת. אתה רוצה שנחסוך אותה עכשיו? אני מוכן לחסוך אותה עכשיו. תחזיר אותי למעצר אני אעשה את זה, אתה יודע מה? באהבה ואני אלך עם אותו חיוך. איך אני?"** (עמ' 66 להודעה). הנה כי כן, בתגובה לאזכור ילדיו כמי שעלולים לסבול מהשלכותיה של החקירה, הודיע גיל כי יסתום את פיו וכי ניתן להחזירו למעצר. ההיפך הגמור מנכונות לומר לחוקרים מה שהם רוצים ובלבד שיניחו לו.

19. טענה נוספת היא שגיל הוכווו על ידי החוקרים להשיב תשובות ה"נוחות" להם. כדוגמה לביסוס הטענה הפנה עו"ד זילברשלג לנ/16(23א) עמ' 100, שם נשמע גיל אומר לחוקר **"אני מספר לך הכל ... סיפרתי לך הכל, אתה רואה? אני יספר לך מה שאתה רוצה"**. ועוד הפנה לעמ' 88, למקום בו אומר החוקר לגיל **"בוא אני אכוון אותך לפגישה הזאת עם השביל הירוק עם הראל"**. גם לטענה זו לא מצאתי יסוד. ראשית, עיון בתמלילי החקירות במלואם מלמד כי גיל אמר מה שהוא רוצה ולא הובל לאמירות שירצו את החוקרים. שנית, הקשר הציטוטים שהובאו לעיל מלמד כי אין במדובר בהכוונה לתשובה מסוימת. הציטוט הראשון נקרא כפשוטו. האמירה **"אני יספר לך מה שאתה רוצה"** באה מיד אחרי שגיל אמר לחוקר שסיפר לו הכל וכי יספר לו הכל. היינו, הכוונה לכך שהוא מוכן להשיב על כל שאלה שיישאל, כפי שעשה עד כה, כשמבחינתו לא כיחד דבר. לא למותר להפנות לראשית העמוד, כאשר נתבקש על ידי החוקר פעם נוספת להיזכר מי יזם את הפגישה, ותשובתו של גיל הייתה **"באמת שאני לא יודע. אני לא אגיד לך סתם"**. אין זו התנהלות של אדם המבקש לרצות את חוקריו בתשובות שאינן אמת רק על מנת להשמיע באוזניהם מה שהם רוצים לשמוע. ואילו הציטוט האחר בא אחרי שגיל הזכיר מיוזמתו את השביל הירוק כמי שקנתה מעטפה של המכרז (עמ' 86) והשיב בחיוב לשאלה האם התבצע תיאום בין הקבלנים בקשר למכרז הזה (עמ' 87). מכל מקום, לאחר האמירה **"בוא אני אכוון אותך לפגישה הזאת..."** המשיך החוקר ואמר **"אני שומע אותך, דבר"** (עמ' 88), ובמילים אחרות, הותיר את "הבמה" לגיל, על מנת שיספר מה היה בפגישה. קריאת המשך התמליל

בעמודים הבאים מלמדת, כי לא הייתה כל הכוונה באשר לתוכן עדותו של גיל, והוא פרש אותה על פני עמודים מספר, לפי הבנתו, במענה לשאלות פתוחות, ובאופן חופשי לחלוטין.

20. נוכח האמור לעיל, ובהמשך לקביעתי הכללית לפיה יש להעדיף את הודעותיו המפלילות של גיל מיארה על פני עדותו בבית המשפט, המסקנה המתבקשת היא כי יש לתת להודעותיו אלה משקל מלא.

21. בהודעתו הראשונה (נ/16(21)) טען, כי השביל הירוק פנתה לקבלני המשנה רק לאחר שזכתה במכרז (עמ' 19). אלא שבהודעתו השלישית (נ/16(23א)) אישר כי היה תיאום של המכרז; כי הראל אמר "שהשביל ייקחו את האזור ... על הנייר וייקחו איזה כמה אחוזים על הניהול" (שם, עמ' 95); וכי העבודה תחולק בין הקבלנים. גיל לא זכר, עם זאת, אם חילקו את האזורים בפגישה הזו או בפגישה שהתקיימה אחריה, וכי אינו יכול לשלול שהחלוקה בפועל נעשתה רק לאחר הזכייה במכרז. מכל מקום, החלוקה נעשתה בתמורה לכך שהם לא ייגשו למכרז (עמ' 98-100). הוא, לדבריו, מיהר לוותר על המעטפה שלו (קרי – ויתר על התמודדות במכרז), אמר לעצמו כי "מה שיתנו לי סבבה" (עמ' 100), והשאיר את המעטפה שרכש במשרדי השביל הירוק או שנתן אותה לאחד הקבלנים (עמ' 102). עוד אמר באותה הודעה, כי "דיברו על זה שהמחיר שם הוא מצחיק, ... ושאף אחד אה, לא יעבוד במחיר שזוהר עבד שם" (עמ' 101).

22. במקום זה אתייחס לטענתה של עו"ד לשם, לפיה אין לייחס משקל להודעתו המאוחרת של גיל ואין מקום להעדיפה על פני הודעתו הראשונה, בה טען כי הפגישה במשרדי השביל הירוק התקיימה רק לאחר המועד להגשת ההצעות. טענה זו נסמכת על העובדה, שבניגוד לדבריו בהודעה המאוחרת, לפיהם "ויתר על המעטפה" והותיר אותה במשרדי השביל הירוק, הרי שבפועל הגיש הצעה מטעמו, ת/173, בסכום כולל של 1,382,000 ₪, ואף זומן לניהול מו"מ (כיתר המציעים).

בבית המשפט טען גיל, במענה לשאלות הנוגעות לגרסתו בחקירה לפיה "ויתר על המעטפה", כי "לא עניין אותנו" מה שנשאל בחקירה וכי היה נתון בלחץ שכן היה בעיצומו של הליך גירושין קשה וחשש כי מעצרו יכשיל את מאבקו על משמורת ילדיו. לפיכך ניסה מאוד לרצות את חוקריו (עמ' 1476-1478). אלא שבבית המשפט לא הייתה בפיו גרסה של ממש לגופו של עניין. כך, למשל, לשאלה האם הקשר שלו עם השביל הירוק נוצר לאחר הזכייה במכרז השיב תחילה "יכול להיות, כן", ולאחר מכן, כשהופנה להודעתו הראשונה, בה טען, כאמור, כי פנו אליו רק לאחר הזכייה הגיב "יכול להיות. לא זוכר את הזמנים מבחינת לפני, אחרי" (עמ' 1478).

1477-1478). ניכר היה שהוא מנסה להלך בין הטיפות: לא להעיד עדות שקר מצד אחד, ולרצות את חבריו הנאשמים מן הצד השני. אזכיר, כי גיל "הבטיח" לחוקריו כי כך יתנהל כשיהיה עליו לעמוד מול חבריו.

ובנוגע ל"ויתור על המעטפה" – סוגיה זו לובנה עם גיל בהודעה מאוחרת שנגבתה ממנו, ת/465 מ-2010.4.6. גיל הופנה לכך שבהודעתו נ/16(23א) טען כי הותיר את המעטפה שלו במשרדי השביל הירוק בעת שנכח שם בפגישה עם קבלנים נוספים, ונשאל אם הוא זוכר למי נתן אותה. תשובתו הייתה כי אינו זוכר, וכך השיב גם על השאלה אם המחירים בכתב הכמויות היו מלאים בעת שנתן את המעטפה. בהמשך זיהה את כתב היד בכתב הכמויות ככתב ידו (אם כי בהמשך ההודעה, ש' 155, הביע חוסר ביטחון בכך), אולם המשיך וטען כי אינו זוכר אם הוא זה שחתם על ההצעה שלו, מי הגיש אותה, האם מישהו הכתיב לו את המחירים שעליו למלא ועוד. גם על השאלה האם היה במעמד החתימה על ההסכם עם השביל הירוק השיב כי אינו זוכר, והוסיף: **"היינו שם פעמיים במשרדי השביל הירוק. כל הזמן היו ויכוחים על כסף ומי שניהל את המשא ומתן היה עופר לוי. מי שהיה פעמיים היו שאול זכרי, עופר לוי, ארז ואני. בעצם אני הייתי רק פעם אחת ולא הגעתי בפעם השנייה. אני לא סגור על עצמי אם הייתי בשתי הפגישות או באחת"** (ש' 141-144).

גם בחקירה הראשית הופנו לגיל שאלות בעניין זה. לשאלת ב"כ המאשימה אם זכורה לו העובדה שוויתר על המעטפה השיב בשאלה **"שויתרתי עליה?"** וב"כ המאשימה הוסיף ושאל: **"אני לא יודע אם זה אומר שמסרת את המעטפה למישהו או שהסכמת לא להגיש הצעה"**. על כך תשובתו הייתה **"לא יודע, אולי לא הגשתי, אין לי מושג"** (עמ' 1382).

23. המסקנה המתבקשת מכל אלה, שעל אף שגיל השתמש בביטוי "ויתור על המעטפה", שככלל, משמעותו (בקרב ה"עוסקים" בכך) הותרתה ריקה מתוך כוונה שלא להתחרות, הוא לא שלל בהודעה ת/465, כמו גם בחקירתו הראשית, אפשרויות אחרות, מהן נובע שהסכים כי המעטפה שלו תשמש הצעת גיבוי ולשם כך מילא אותה הוא עצמו או התיר לאחרים לעשות זאת במקומו. אין בידי לקבוע מה בדיוק היו נסיבות הגשת ההצעה של גיל למכרז, אולם כן אוכל לקבוע, מעל לכל ספק סביר, כי המעטפה לא מולאה לשם הגשת הצעה תחרותית במכרז. אדגיש בהקשר זה, כי גיל לא התנער בהודעתו האחרונה, ת/465, מן הדברים שאמר בהודעתו הקודמת, נ/16(23א). הוא לא טען כי שיקר באומרו ש"ויתר על המעטפה". זאת, על אף ההזדמנות שניתנה לו ועל אף תחושת אי הנוחות כלפי חבריו הקבלנים (עד כי אמר לחוקריו כי בצאתו מן החקירות יתכחש להודעותיו). ת/465 נגבתה ממנו למעלה משלושה חודשים לאחר ההודעה האחרונה שמסר בימי החקירה

האינטנסיביים, והייתה לו שהות ארוכה לשקול את אמרותיו ולתקן, ככל שרצה לעשות כן. וכאמור, גם בחקירה הראשית לא שמענו מפיו גרסה ברורה, המתנערת מהודעותיו המפלילות והמציעה אחרת תחתיה.

אכן, לאחר שהוצגה לו גרסתו בהודעה הראשונה (נ/16(21)), בה אמר כי אף קבלן לא היה מעוניין להתחרות במחיר נמוך שלא היה מאפשר לו להעסיק קבלני משנה, השיב לעו"ד זילברשג, כי זה ההסבר להצעת המחיר מטעמו (עמ' 1529). אלא שעיון בתשובות שהשיב גיל בחקירה הנגדית בכלל ובנקודה זו בפרט מלמד, כי הוא היה רחוק מהצעת גרסה מתקבלת על הדעת לדיבור "ויתור על המעטפה", מלבד הטענה הכללית שבמהלך החקירה במשרדי הרשות ביקש למהר ולשוב לענייניו ולא התעניין במיוחד בשאלות שנשאל. ככלל, השיב כי אינו זוכר; היה מוכן לאשר כי לו סוכם, בפגישה במשרדי השביל הירוק, מחיר ההצעה האמורה לזכות, היה זוכר זאת, אולם "לא שאני זוכר שהיה איזשהו מחיר שמישהו קבע ליי"; כי אם גדליה אמר שסוכם על סכום שבין מיליון מאה למיליון מאתיים, "אז אמר". לאחר שהסנגור הסביר לו כי הוא זקוק לתשובה קונקרטית והציע לו כי הוא מבין מדבריו שהוא מכחיש את עדותו של גדליה, תגובתו הראשונה הייתה "עניתי לך כבר קודם לא?". רק משהוצג לו, ברחל בתך הקטנה, על ידי הסנגור "לא היה כזה דבר?" השיב ב"לא". התנהלותו של גיל בחקירה הנגדית אינה מאפשרת לתת אמון בתשובותיו, וכאמור אין בהן הסבר של ממש לאמרותיו המפלילות בחקירותיו.

24. משקלן הפנימי של ההודעות המפלילות מתחזק בעובדה שבמהלך גביית ההודעה נ/16(א23) שרטט גיל, לבקשת החוקרים, את חדר הישיבות במשרדי השביל הירוק, בו התקיימה הפגישה האמורה, ואת מקום ישיבת משתתפיה (השרטוט – ת/454). בשרטוט מופיעים, מלבדו, הראל גולסט, שאול זכרי, עופר לוי, ארז מיארה, גדליה ורמי ברזילאי. התנהלות זו אינה עולה בקנה אחד עם הטענה לפיה לא התעניין כלל בשאלות שנשאל, שהיה טרוד, ראשו ורובו, במשבר הגירושין הקשה וכי השיב לחוקרים כלאחר יד, מתוך רצון לרצותם וללכת הביתה. השרטוט מבטא חוויה אותנטית שחווה גיל ונכונות לשקפה לחוקרים כהווייתה.

25. חיזוק נוסף למשקלן הפנימי של ההודעות המפלילות אני מוצאת בדבריו הספונטניים של גיל ב-נ/16(א23) לחוקר שגיא תמיר, בנוגע לשוני בין ההתנהלות במכרז רעננה לבין ההתנהלות במכרז ירושלים:

"גיל: אבל אתה צריך להבין משהו פשוט. אני רוצה להגיד לך משהו, באזור, ההבדל הענקי בין מכרז רעננה למכרז ירושלים, קודם כל המחיר,

פה אולי עשו כאילו מן אה, איזשהו סגירה, אבל היא הייתה חסרת משמעות מבחינת כסף, אתה מבין?

שגיאת תמיר: לא

גיל: לא. בוא אני אסביר לך. נגייד בירושלים יש לך רווח של שני מיליון שקל או מיליון שקל, פה חברת השביל הירוק לקחה איזה שלושים אלף שקל על כל הסיפור, כאילו לא מבחינת רווח, מבחינת ניהול או משהו כזה, זה כמה אחוזים.

שגיאת תמיר: כן?

גיל: שלושים אלף שקל וכל אחד לקח עבור עבודה, נטו עבודה. זאת אומרת זה לא שנגיד אני הייתי לוקח על החלק שלי איזה שלוש מאות אלף שקל, הייתי אומר וואלה שמתו כסף בכיס" (עמ' 101-102).

רוצה לומר, בעוד שבמכרז רעננה העניין היה להבטיח את זכייתה של השביל הירוק (ולהעלות את מחיר המכרז), חברה שזה מקרוב באה לענייני גיזום, והקבלנים האחרים זכו, בתמורה, לנתח בעבודה, הרי שבמכרז ירושלים שולמה תמורה בלא עבודה, תמורת הוויתור על האפשרות להתמודד. המדובר באמירה של אדם המצוי בענייני התיאום, יודע לעמוד על ההבדלים בין ההסדרים השונים ומתנדב לשתף במידע את חוקריו, גם מבלי שנשאל על כך. הכל, חוץ מחוסר עניין ורצון לסיים וללכת הביתה. אוסיף ואעיר, כי דבריו אלה של גיל, בנוגע להבנתו את התנהלותה של השביל הירוק במכרז הנדון, מקבלים חיזוק של ממש בדברים שאמר זוהר כץ בחקירתו ברשות, ולפיהם **"הראל מאוד רצה להיכנס לתחום הגיזום והיה מוכן לשלם על כך הרבה, גם במחיר שלא להרוויח הרבה מהמכרז הספציפי הזה"** (ת/446, ש' 140-141). על כך שיש להעדיף את אמרותיו של זוהר כץ בחקירה על פני עדותו במשפט עמדתי בהרחבה בפרק שייחדתי לכך.

ועוד חיזוק למשקלן הפנימי של ההודעות המפלילות אני מוצאת בכך שגיל התייחס בהודעתו נ/16(23) לאינטרסים של המעורבים, התייחסות המלמדת על ידיעה ועל ערנות למתרחש. האינטרס של גדליה, כך אמר באותה הודעה, היה לגרום לכך שהראל גולסט יפעיל את השפעתו על אסא מוורד בר ויגשר על הסכסוך ביניהם. בנוסף, גדליה רצה לראות אם יוכל לקבל עבודה במסגרת המכרז הנדון, כפי שמאוחר יותר אכן סוכם שהוא יחלוק עם עופר לוי את כפר סבא (עמ' 96-98). ואילו רמי ברזילאי בא לפגישה כדי להגיד **"אני בסדר ואני לא רוצה כלום"**, על מנת שהשביל הירוק יזכו ברעננה ולא יפריעו לו בתל-אביב (עמ' 90-91, עמ' 96), ובמילים אחרות **"להראות נוכחות ... גם כדי שלא ליצור, אתה צריך להבין שרמי כאילו בא שלא יהיו מריבות שלא יבואו לריב על תל-אביב ... כדי שלא יפריעו לו במכרזים שלו בתל-אביב"** (עמ' 98). כשאדון בגרסתו ובטענותיו של רמי ברזילאי ביחס לאישום הנדון, אתייחס גם לסוגיה של האינטרס שלו בתיאום מכרז רעננה. אקדים כבר פה ואומר, כי דבריו של גיל אינם תלושים מן המציאות ובוודאי שלא היה לו עניין לטפול על חבריו אשמות שווא.

לא נטען כלפיו – להבדיל ממה שנטען כלפי גדליה – כי הוא מונע ביצר נקם, או כי הוא אדם לא אמין, הנכון לשקר על ימין ועל שמאל. אכן גיל היה רחוק מלהעיד אמת בבית המשפט, אולם התרשמותי ממנו הייתה כי היה נתון בין הפטיש לסדן. הוא בוש בהתנהלותו כלפי בית המשפט ומנגד התקשה להפליל את חבריו (ואת אחיו בפרט). בחקירתו, לעומת זאת, כשהיה חופשי מן העימות הישיר עם חבריו וכשהחליט לשתף פעולה, העיד אמת.

26. מסקנתי, אפוא, כי יש להעדיף את אמרותיו המפלילות של גיל בחקירה על פני גרסאותיו המוקדמות ועל פני עדותו בבית המשפט. הודעתו נ/16(23) כוללת פרטים ברורים באשר לתוכן הפגישה, לזהות המשתתפים בה, ומוסרה מעיד על עצמו, בדבריו, כי היה ער עד מאוד לנעשה במהלכה, לטיב ההסכמה המושגת, לאינטרסים של הנוכחים, להבדל בין ההסדר נשוא מכרז רעננה לבין ההסדר בירושלים, ולמניע של העלאת מחיר המכרז. הדברים מתיישבים היטב עם עדותו של גדליה. אכן, גדליה לא מנה, בעדותו, את שאול זכרי בין המשתתפים, וסתר עצמו בשאלה אם עופר לוי נכח או לא נכח בפגישה, אולם איני מוצאת כי יש בכך משום כרסום של ממש במהימנות עדותו, כשהיא נתמכת באופן כה ברור בגרסתו המפלילה של גיל מיארה. מהודעתו של גיל עולה עוד, כי גדליה לא שיקר כשטען – לאחר שהתבררה הסתירה בשאלת נוכחותו של עופר לוי – שהייתה יותר מפגישה אחת (נ/16(23)א) עמ' 94). מדבריו של גיל עולה בברור כי אחת מן הפגישות, לפחות, התקיימה קודם למועד הגשת ההצעות. שאם לא כן, אין משמעות לאמרתו בנוגע ל"ויתור" על המעטפה, להסבר בדבר ההבדלים בין מכרז רעננה למכרז ירושלים, לעמידה על האינטרסים של המשתתפים השונים בפגישה, ולסיכום ש"השביל ייקחו את האזור".

27. גרסתו המפלילה של גיל מהווה, אפוא, סיוע כבד משקל לעדותו של גדליה, הן באשר לתוכן הפגישה, הן באשר לעיתויה והן באשר לזהות הנוכחים בה. למעשה, ניתן לראות בה ראיה העומדת בזכות עצמה, הטעונה חיזוק לפי [סעיף 10א לפקודת הראיות](#). החיזוק האחד מצוי בעדותו של גדליה ובראיות הנוספות שיפורטו להלן.

(2) יומנו של ארז

28. סיוע משמעותי נוסף לעדותו של גדליה ולהודעותיו המפלילות של גיל באשר לתוכן הפגישה או הפגישות במשרדי השביל הירוק ימצא לנו ביומנו של ארז, ת/418. המובאות הבאות רלוונטיות לענייננו:

20.5.2009: "היה סיור קבלנים בחח"י עבור אזור רעננה";

25.5.2009: "בערב נסענו לניצנים להצעת מחיר אני ורון ברשות שמורות הטבע, אחר כך

נסענו ליבנה לשביל הירוק נפגשנו עם הראל ורמי מנהרת";

26.5.2009: "אני וגיל נפגשנו אצל הראל מהשביל הירוק משם נסענו לפרדס חנה לאסוף

מעטפות בערב אני ורון נפגשנו בחתונה של ... בסוף החתונה נסענו לצומת התשבי לאסוף מעטפה מזכרי";

27.5.2009: "אני וגיל נפגשנו אצל הראל ביבנה ומשם נסענו להגיש את המכרז של רעננה";

19.7.2009: "בערב נפגשנו עם הראל מהשביל הירוק וסיכמנו על אזור רעננה".

היומן מלמד, אפוא, כי התקיימו שלוש פגישות רצופות, שלושתן בין ארז לבין הראל (כשלושתיים מהן התלווה אליו גיל), במשרדי השביל הירוק, יום אחרי יום, בימים שבין סיור הקבלנים לבין מועד הגשת ההצעות במכרז. ארז העיד, כי "הראל היה איש מאוד עסוק. לקבוע עם הראל פגישה זה אחד למיליון" (עמ' 3379). העובדה שהאיש העסוק הזה התפנה, במהלך השבוע שקדם למועד הגשת ההצעות, לשלוש פגישות עם ארז, מתיישבת עם דבריו של זוהר לפיהם היה להראל עניין רב לזכות במכרז ולהיכנס בדרך זו לתחום הגיזום.

29. רונן מיארה, אחיו של ארז, שהעיד כעד מטעם התביעה, טען, אמנם, כי הפגישה המתועדת ב-25.5.2009 עניינה רכישת מכונת ריסוק גזם, כפי שגם טען בחקירתו ברשות, וכי במסגרתה ביקש הראל שהם יכינו לו תכנית עסקית (עמ' 1085-1086). לחיזוק עדותו, מפנה עו"ד לשם לקובץ המסמכים נ/6(31), הכולל מסמך שתאריכו 12.5.2009 וכותרתו "כדאיות תפעול", כששם הקובץ הדיגיטלי הוא "טבלת סיכום עלויות – ראשוני לפני פגישה"; מסמך שתאריכו 13.5.2009 וכותרתו "הוצאות והשקעות (הערכה ראשונית)", כששם הקובץ הדיגיטלי הוא "הוצאות והשקעות – ראשוני"; ומסמך מ-12.5.2009, ששם הקובץ הדיגיטלי שלו הוא "טיוטת הסכם למיזוג – מכירה לשביל" והוא כולל שבעה עמודים המתחילים במילים "להלן טיוטת הצעה לשיתוף פעולה עסקי בין מוקה לשביל". כבר כאן מתעוררת תהייה: על פי עדותו של רונן, בעקבות הפגישה ביקש הראל שתוכן עבורו תכנית עסקית. תכנית זו, על פניו, היא אותה טיוטה מ-12.5.2009. ואם כך – הפגישה התקיימה לפני מועד זה ולא ב-25.5.2009. התהייה מתעצמת, לנוכח העובדה שעל פי הרישום ביומנו של ארז, בפגישה שהתקיימה ב-25.5.2009 נכח גם רמי ברזילאי ("רמי מנהרת"). ומה לרמי ברזילאי ולתכניותיהם העסקיות המשותפות של הראל גולסט והאחים ארז ורון מיארה?

נראה עתה כיצד התייחסו ארז וגולסט בעדויותיהם לפגישה האמורה.

"אני ורונו נסענו להצעת מחיר ברשות שמורות הטבע ... כנראה שאני באותה תקופה עבדתי כקבלן משנה של מנהרת אשקלון בתל אביב ושל השביל הירוק זה היה בתחילת הדרך שהתחלתי לעבוד עם השביל הירוק בגינון אם אני לא טועה. אני לא זוכר. אני חושב שאו פגשתי או שהלכתי כדי להגיש חשבון, חשבונית לשביל הירוק. או שאספתי מרמי שיק. אני לא זוכר בדיוק מה הייתה הסיטואציה אבל מי שמכיר את דפוס העבודה של מנהרת אשקלון יודע שלרמי אין משרד אין דברים כאלה... או סברה נוספת זה שבאותם ימים אנחנו דיברנו עם הראל מהשביל הירוק ... על איזה שהוא שיתוף פעולה עסקי... הראל מה שנקרא אני הבנתי את זה באותה תקופה שהוא זיהה את הפוטנציאל שיש בנו והציע, אמר לנו שיש לו שטח ואם אנחנו יכולים להכין לו תכנית עסקית להקים אתר רסק גזם או להכין תכנית עסקית בכלל, איך החברות יכולות להתמזג על זה וללכת על זה".

ולשאלתי מדוע הופיע רמי לפגישה ככל שעניינה אתר לריסוק גזם השיב –

"אני לא יודע. רמי אולי, רמי גם עובד עם השביל הירוק בהיכרות שלו בתל אביב. אני לא יודע מה הסיטואציה ששניהם היו שם. לא היה לי קשר מחובר עם שלושתם. היה לי קשר עם כל אחד מהם בנפרד. אבל אולי. אז אחת מהסברות שהיה זה שאולי זה היה להגיש להראל את התכנית כי הראל היה איש מאוד עסוק..."

מה שלא מנע מארז לומר, שתי שורות אחר כך, כי התכנית העסקית שהם הכינו לשביל הירוק, ושככל הנראה נועדה להצגה באותה פגישה (לפי גרסה זו), נשמרה על ידם באופן מאוד סודי: "מאוד חששנו מזה שזה ידלוף החוצה ומה שנקרא מישהו ייקח את הרעיון ויעשה את זה בלעדיו. המסירה הייתה אישית וישירה להראל. העדפנו לדלג על אנשי המשרד בדרך. אולי זה היה, אולי באותה פגישה הגשתי לו את המסמך אני לא זוכר. אבל יכול להיות סביר להניח" (עמ' 3378-3380).

אין צריך לומר, כי לשאלתי מה עשה ברזילאי בפגישה שנועדה להצגת תכנית עסקית סודית המשותפת לאחים מיארה ולשביל הירוק לא קיבלתי תשובה. ועוד יש לומר, כי ארז לא התייחס בחקירותיו ברשות לאותה תכנית עסקית משותפת ולא טען כי זו יכולה הייתה להיות סיבת הפגישה. טענתו כי לא נשאל על כך (עמ' 3379) לאו טענה היא – וכי מניין יידעו חוקרי הרשות על תכנית זו? ואם תאמר, שאין לזקוף לחובתו של ארז את העובדה שגם בבית המשפט לא "זכר" בוודאות שזו הייתה תכלית הפגישה, באשר העדות ניתנה בעבור כשש שנים ממועד האירועים, הרי שבחקירתו ברשות זכרונו ודאי היה טרי יותר וקשה להעלות על הדעת כי משהוצג לו, בחקירתו, הרשום ביומנו ביחס ל-25.5.2009 לא זכר זאת. והנה, כך הגיב אז למראה הרישום: "נפגשנו, נפגשנו. אין בזה שום דבר פסול" ולשאלה מדוע צריך היה להיפגש עם הראל גולסט ורמי ברזילאי יומיים לפני הגשת המכרז השיב "לא זוכר שזה

היה משהו מתוכנן. אני חושב שאולי היינו באזור או משהו כזה. היינו בניצנים. לא יודע אולי נפגשנו על הדרך או משהו כזה ... אולי קבענו עם רמי לקחת שיק" (ת/72, ש' 247-238).

31. הקורא לא יופתע להיווכח, כי גם גולסט, ששמר על זכות השתיקה בחקירתו, אימץ בחקירתו הראשית את נושא הפגישה, וטען כי "נפגשתי עם ארז גם לפני המכרז ולאחר שהיה לו איזה יוזמה עם האחים שלו להקים מפעל לטיפול בגזם. הוא עניין אותי בנושא הזה, הוא שמע שאנחנו מבחינתנו מתכוונים להיכנס לתחום הזה של הגיזום. היה גם איזה שהוא דיון על זה שאולי אנחנו בכלל נרכוש את החברה של מוקה, היה לו כל מיני רעיונות עסקיים כאלה ואחרים בתחום הזה של הגיזום אז היו פגישות". לפיכך, ישנה אפשרות שהפגישות המתועדות ביומנו של ארז, או חלקן, קשורות לתכניות העסקיות הללו. בהמשך, משהוצג לו קובץ המסמכים נ/6(31) אישר כי מסמכים אלה מתייחסים לאותה תכנית עסקית שנשקלה וכי "זה היה הרעיון העסקי של ארז המאוד מאוד פורה ועשה רושם שזה יכול להיות משהו מאוד מאוד רציני ואני זוכר שגם עדכנו את רמי ברזילאי בנושא הזה, שקלנו אולי לעשות איזה משהו כזה יותר גדול אצלנו ביבנה ... כן היו כמה פגישות סביב הנושא הזה" (עמ' 3883).

זו הייתה, אפוא, דרכו של גולסט לקשור בין נוכחותו של רמי ברזילאי בפגישה, לבין התכנית העסקית. גולסט העיד, כמובן, אחרי ארז, ויכול היה להיווכח כי ארז לא נתן ולו תחילתו של הסבר לנוכחותו של רמי בפגישה שתכליתה הצגת תכנית עסקית סודית. והנה, בעוד שארז טען כי לא היה דבר שיחבר את שלושתם יחד (היינו מיארה, ברזילאי וגולסט) וכי על כן נוכחותו של ברזילאי במקום הייתה מקרית ובלתי קשורה לתכנית העסקית, לפתע פתאום מתברר כי הוא "עודכן" בתכנית – עובדה היכולה לספק הסבר תמים לנוכחותו באותה פגישה. ברזילאי, יש לומר, אינו טוען ש"עודכן" במיזם הנדון.

32. מסקנתי היא שהפגישה ב-25.5.2009 לא נועדה בשום פנים ואופן להצגת התכנית העסקית. גרסתו הנפתלת של ארז, וניסיונו הדחוק של גולסט לקשור בין הנוכחים בדרך לא דרך, אך מחזקת את המסקנה כי ההסבר האמתי לאותה פגישה לא ייטיב עם המעורבים בה, בלשון המעטה.

33. עניין נוסף שיש לעמוד עליו הוא המובאה מן היומן, המתעדת את "פרויקט" איסוף המעטפות. עו"ד לשם טענה בסיכומיה, כי ארז לא נחקר על מובאה זו בחקירותיו ברשות אלא אך ורק על הפגישה מ-25.5.2009 ועל זו שהתקיימה ב-27.5.2009 (ת/72, ש' 234-297)

ונראה כי מסיבה זו לא נכללה טענה על כך בכתב האישום. זאת ועוד, כאשר רונן נחקר בבית המשפט לא הציגה לו המאשימה את התיזה לפיה ב-26.5.2009 נסע עם ארז על מנת לאסוף את המעטפה של שאול זכרי. הוא הדבר ביחס לגיל, שגם הוא לא נחקר על כך לא ברשות ולא בבית המשפט. רק בחקירתו הנגדית של ארז רמז, כך נטען, ב"כ המאשימה, כי ב-26.5.2009 אספו ארז, רונן וגיל את המעטפות של שאול זכרי ושל עופר לוי במכרז רעננה. לטעמה, משנמנעה המאשימה מלחקור את המעורבים בעניין זה, כמו גם משנמנעה מלזמן את עופר לוי ואת שאול זכרי לעדות, אין היא יכולה להסתמך על המובאה האמורה.

את שהיה בידי להעיר בנוגע להימנעות מהעדתם של זכרי ועופר לוי כבר הערתי. אכן, ארז וגיל לא נחקרו על המובאה הנדונה במהלך חקירותיהם ברשות, ורונן וגיל לא נחקרו על כך בבית המשפט. אלא שהיומן, על הכתוב בו, התקבל בהסכמה, ובחקירה הראשית העיד ארז, באופן כללי, כי נהג למלא את היומן באותו יום, או מאוחר בלילה או למחרת היום, או בסוף שבוע "איזה שעה שעתיים יושב וממלא מהזיכרון" (עמ' 3381). טענה בדבר רישום דברים שלא היו ולא נבראו אין כאן. איני סבורה כי בנסיבות אלה נאסר על המאשימה לחקור את ארז על הרישומים השונים המופיעים בו. איש לא מנע ממנו להציג הסבר לפשר התיעוד המצוטט. אלא שכל שהיה בידו לומר הוא כי "אני לא זוכר את ההקשר של זה" (עמ' 3639), "הרבה קבלנים גרים בפרדס חנה", וכי "זה מה שכתוב, אם זה כתוב, כתוב" (עמ' 3641-3639). אין חולק כי עופר לוי גר בפרדס חנה והקבלן הנזכר באותה מובאה בשמו המפורש הוא שאול זכרי. וכבר ראינו, על פי עדויותיהם של גדליה ושל גיל, כי הן עופר לוי והן זכרי היו צדדים להסדר הכובל במכרז רעננה (כפי שהודו הם עצמם במסגרת הסדר טיעון) ולאחר זכייתה במכרז, חתמה עמם השביל הירוק על הסכמי קבלנות משנה (עם עופר לוי, תחת השם "א.ע. גיזום" – ת/368; עם גיל מיארה ומוקה גיזום – ת/369) ועם זכרי, על פי עדותו של הראל גולסט, בעמ' 3940, וראו גם ת/613).

פעולת "איסוף מעטפות" מוכרת לנו ממכרז ירושלים 2010, ואינה אלא פועל יוצא מתיאום המכרז. הנה לפנינו ראיית סיוע נוספת לעדותו של גדליה, ולפיה תואם המכרז בפגישה במשרדי השביל הירוק.

34. מכל מקום, גם אם אתעלם ממובאה זו, הרי שגם המובאה הבאה יש בה כדי ללמד על תיאום המכרז, באשר היא מתעדת פגישה משותפת של ארז ושל גיל בשביל הירוק ונסיעה ממשרדיה על מנת להגיש את המכרז. פגישה כזו טעונה הסבר, שכן על פניה אינה יכולה להיות תמימה. והנה, כשהוצגה לארז המובאה האמורה בחקירתו, טען כי אינו זוכר מה עשו הוא וגיל אצל הראל ביבנה ביום הגשת המכרז (ת/72, ש' 288-291) ובהמשך טען כי אינו זוכר

שבכלל היה במשרדי השביל הירוק ביום ההגשה ושנפגש עם מישהו מן החברה (שם, ש' - 312-311). בחקירה הראשית בבית המשפט התבקש ארז להסביר כיצד קשור גיל לענייני התכנית העסקית ומדוע נסע עמו להגיש את המכרז, ואלה דבריו:

"ארז: גיל לא קשור בשום דרך לתכנית העסקית ולא לגביה ולא כלום אצלנו בחברה... אני לא יודע מה הנסיבות שהוא היה אתנו. שהוא היה איתי. אני מניח שנסענו לתל אביב, או שאני לא יודע.

עו"ד לשם: טוב. נסענו להגיש את המכרז של רעננה אתם נוסעים ביחד?

ארז: לא. אני לא יודע אם נסענו ביחד או לא. אבל אין לי מושג מה הסיבה שהוא הצטרף אלי באותו יום מקרי על דרך. מעולם לא חשפתי בפני גיל את התכנית שלנו עד היום. מעולם הוא לא ידע אפילו מקום אחד מה עשיתי בו" (עמ' 3381).

הנה לפנינו עוד משתתף, בפגישה נוספת עם הראל, שבשום פנים ואופן אינו קשור בתכנית העסקית. לא ניתן כל הסבר מפיו של ארז לפשר נוכחותו של גיל בה, כאשר הפגישה מתקיימת ביום הגשת ההצעות, בדרך למשרדי חברת החשמל. וכפי שאין להעלות על הדעת שרמי ברזילאי השתתף בפגישה שנועדה להציג תכנית עסקית סודית של האחים ארז ורוגן מיארה, כך גם אין להעלות על הדעת שגיל נכח בפגישה כזו, וארז כאמור אינו טוען אחרת. היומן מחזק את האמור בהודעה נ/16(23א) של גיל, כי התקיימו שתי פגישות במשרדי השביל הירוק בקשר למכרז הנדון. המובאות מן היומן של ארז מלמדות, כי גיל נכח פעמיים, יום אחרי יום, ביחד עם ארז, במשרדי השביל הירוק, במועדים שקדמו להגשה. הקשר היחיד של גיל לשביל הירוק הוא המכרז, ובהינתן שהגיש הצעה בשמו, הפגישות שקדמו למועד ההגשה אינן יכולות להיות לגיטימיות. בדיוק כפי שהעיד גדליה.

35. אכן, גם לאחר המועד להגשת ההצעות, ב-19.7.2009, התקיימה פגישה בין ארז להראל במשרדי השביל הירוק בה הם "סיכמו" על אזור רעננה. מפגישה זו מבקשת עו"ד לשם להסיק, כי יש לאמץ את גרסתו של ארז (עמ' 3381-3382) לפיה הפגישה במשרדי השביל הירוק בקשר למכרז רעננה התקיימה רק לאחר הזכייה של חברה זו במכרז וממילא אין יסוד לכתב האישום. חיזוק לטענה מוצאת עו"ד לשם בעובדה שהחלטה על הזוכה במכרז התקבלה רק ב-15.7.2009 (ת/157 – פרוטוקול ועדת המכרזים), וסמיכות התאריכים מלמדת על נכונות גרסתו של ארז. לעומתה טוענת המאשימה, כי אין בקיומה של הפגישה לאחר שהתקבלה ההודעה בדבר הזכייה כדי לשמוט את הקרקע מתחת לעמדתה, שהרי ברור כי לאחר הזכייה היה צורך לסכם את פרטי ביצוע העבודה בקבלנות משנה, וההסכמים עם הקבלנים נחתמו לאחר מכן, בתחילת אוגוסט (ת/368 ו-ת/369).

לנוכח המובא עד כה, לא יכול להיות ספק כי התקיימו במשרדי השביל הירוק לפחות שתי פגישות שקדמו למועד הגשת ההצעות. מסקנה זו מתבססת על תיעוד אובייקטיבי מזמן אמת, קרי יומנו של ארז – שהניסיון לתרץ את המתועד בו בתכנית עסקית, שהוצגה באותם ימים להראל גולסט, כשל, ולא ניתן לו הסבר אחר. הסיבה לפגישות אלה מוסברת בעדותו של גדליה ובהודעותיו של גיל, בהן נתתי אמון מן השיקולים המפורטים לעיל. משכך, אין לקבל את גרסתו של ארז לפיה הפגישה הראשונה שהתקיימה במשרדי השביל הירוק בקשר עם המכרז הנדון הייתה ב-19.7.2009, ולו כאפשרות המעוררת ספק סביר. המאשימה אמנם לא הציגה לארז או לגולסט את התיזה לפיה פגישה אחרונה זו נועדה לסכם את פרטי ההעסקה של קבלני המשנה, אולם איני מוצאת כי היה צורך בכך, בהינתן גרסתם של השניים ביחס אליה: ארז טען, כי "הישיבה הזאת אכן התקיימה אבל הייתה אחרי שקראתי להם לפגישה וזו הייתה פגישת היכרות עם הראל ושם התחלנו לגלגל את הרעיון ושם ניסו לעשות התנעה כמובן אחרי שהם זכו במכרז" (עמ' 3384). וכך טען גולסט כי "אני נפגשתי עם הקבלני משנה פעם אחת אחרי שזכינו במכרז" (עמ' 3879). אלא שהראיות החד משמעיות מלמדות כי היו פגישות שקדמו למה שמכנה ארז "פגישת התנעה" וכי ההיכרות עם קבלני המשנה נעשתה קודם להגשת ההצעות. המאשימה לא צריכה הייתה אפוא להידרש להיפותזות, כטענת עו"ד לשם, על מנת להסיק מה עומד מאחורי התיעוד בדבר הפגישה ב-19.7.2009. הדברים עולים בבירור מגרסאותיהם של ארז ושל גולסט, תוך דחיית אותו חלק מהגרסה לפיו הייתה זו הפגישה הראשונה – גרסה עליה נחקרו רבות.

(3) גרסתו של זוהר כץ

36. חיזוק ראייתי נוסף מצוי בהודעתו של זוהר כץ, ת/446. בין היתר נשאל זוהר על ידי החוקרים מה סיכם הראל עם הקבלנים האחרים (בקשר למכרז רעננה) ותשובתו הייתה:

"זוהר: אני יודע מארז מיארה על ההסכמים ביניהם. יש 4 אזורים – כפר סבא, רעננה, הרצליה ורמת השרון והקבלנים סיכמו ביניהם שהם ייתנו להראל לזכות במכרז, הוא ייקח את רמת השרון ויחלק להם את שאר האזורים. את הרצליה קיבל שאול זכרי, את רעננה קיבל עופר לוי, את רמת השרון קיבל, כמו שאמרתי, הראל שעובד עם ניר קרמר, ואני יודע שארז מיארה עושה את כפר סבא עם יוני ממון כקבלן משנה, אבל אני לא יודע אם זה היה הסיכום בהתחלה או שזה השתנה.

החוקר: מתי הם הגיעו לחלוקה הזו?

זוהר: אני שמעתי על החלוקה שהם הגיעו אליה מארז מיארה (שם, ש' 159-167).

בהמשך ההודעה נשאל זוהר האם ארז סיפר לו "כמה הם קבעו שכל אחד יגיש במכרז רעננה", ותשובתו הייתה "לא. אני יודע שהם תיאמו כמה כל אחד יגיש, אבל אני לא הייתי מעורב בתיאום ביניהם..." (ש' 183-185).

37. בבית המשפט, כדרכו, התחמק זוהר ממתן תשובות לשאלות ב"כ המאשימה, ולשאלה האם שמע את הדברים המובאים לעיל מארז השיב "לא זוכר אבל סביר להניח, אני לא יודע, לא יכול להגיד לך בוודאות כי נאמרו הרבה דברים. יכול להיות. מאיפה אני הייתי אמור לדעת? אני לא הייתי מעורב בכלום" (עמ' 1231). בחקירה הנגדית טען, כי אם אמר לחוקרת שהיה תיאום של המכרז, הרי היה זה "סוג של פרשנות, לא היה לי שום מידע על הנושא הזה" (עמ' 1307). אלא שעיון בציטוט המובא לעיל מלמד, כי לא ב"סוג של פרשנות" עסקינן, כי אם בעובדות ברורות, אותן שמע מפיו של ארז. אזכיר, כי גרסתו של זוהר על מה ששמע מארז מהווה אמרת נאשם מחוץ לכותלי בית המשפט ומשכך קבילה כלפי ארז. ומאחר שארז היה עד במשפט, ובהתקיים התנאים הקבועים [בסעיף 10א לפקודת הראיות](#), הרי היא קבילה גם נגד הנאשמים האחרים, וגולסט בפרט (ראו הדיון על סוגיה זו במסגרת האישום הראשון).

ארז נחקר בחקירה ראשית על הודעתו של זוהר כך. התייחסותו לציטוטים לעיל הייתה ש"זוהר כץ לפי דעתי פה אומר מה שהוא שמע, אבל הסמיכות של התאריכים הם מאוד מאוד קרובים, אני דיווחתי לו, לא דיווחתי לו אולי באחת מהשיחות שלי אתו הוא שאל אותי איך הולך ברעננה? או משהו כזה. אז אמרתי לו שאנחנו עובדים ככה וככה ... אחרי שהתחלנו לעבוד כמונן" (עמ' 3389). אלא שבדברים אלה אין התייחסות לכך שזוהר אמר מפורשות לחוקרים ששמע מפי ארז על תיאום מראש, היינו שהקבלנים יתנו לשביל הירוק לזכות במכרז ובתמורה תחולק העבודה ביניהם. ואם, כהודאתו של ארז, זוהר אומר מה שהוא שמע, אלה הדברים ששמע, ומפיו. לפיכך, גם אם ארז דיווח מה שדיווח לזוהר אחרי שהם התחילו לעבוד, הדיווח כלל אמירה מפורשת על כך שזכייתה של השביל הירוק הייתה זכייה שתואמה מראש בין הקבלנים.

(4) גרסתו של הראל גולסט

38. אתייחס עתה בפרוט רב יותר לגרסתו של גולסט באשר לעיתוי הפגישה ולתוכנה. כפי שנראה להלן, גם בגרסה זו ניתן למצוא חיזוק ניכר לגרסתו של גדליה, המגיע, לטעמי, לכדי סיוע.

39. כאמור, הראל גולסט טען בעדותו כי נפגש עם קבלני המשנה פעם אחת, לאחר הזכייה במכרז (עמ' 3879). גרסתו אינה עולה בקנה אחד עם תשובתו לסעיף 110 לכתב האישום, בו טוענת המאשימה מפורשות כי "בין היתר התקיימה פגישה לפני המועד להגשת הצעות במכרז במשרדי השביל הירוק". במענה לאישום כפר גולסט (והשביל הירוק) באמור בסעיף זה "פרט לכך כי אכן התקיימו שיחות ומפגשים, במסגרת התנהלות עסקית וייעוץ לגיטימיים ולא לצורך גיבוש הסדר כובל". מכאן, שלא הייתה כפירה בקיומה של פגישה לפני המועד שנקבע להגשת הצעות במכרז, אלא שהטענה הייתה כי המדובר בפגישה "במסגרת התנהלות עסקית וייעוץ לגיטימיים".

בחקירתו הנגדית התבקש גולסט להסביר את הסתירה בין המענה לאישום לבין גרסתו בחקירה הראשית וטענתו הייתה כי "מה שהיה עם כל הכבוד זה היה פגישות עם אדון עד מדינה בנוגע למכרזים אחרים, לאספקת ציוד ואספקת טרקטורים ומנופים. ואחרי שהוא לא הצליח לעשות את זה לבד, אז הוא הביא עוד קבלנים אחרים אתו וזה מה שהיה. עם כל הכבוד לא הייתה פגישה שדיברנו לא על רעננה ולא על תיאום על רעננה ולא על חלוקה של שום שוק" (עמ' 3921). לנוכח תשובתו זו, ביקשתי שיבהיר מדוע לא נטען, במענה לאישום, כי הפגישות שהתקיימו לפני המועד להגשת הצעות למכרז לא היו קשורות כלל למכרז כפי שהוא טוען עתה, בעוד שמן המענה לאישום ניתן להבין כי הגרסה העובדתית היא שאכן התקיימו פגישות או שיחות בענייני מכרז רעננה, אולם אלה היו שיחות לגיטימיות. על כך השיב "אני לא יודע לענות על זה. אני יודע לענות על מה שהיה בפועל" (עמ' 3922). לא למותר להוסיף, כי מענה זהה ניתן על ידי גולסט (והשביל הירוק) גם לסעיף 112 לכתב האישום, בו נטען כי לצורך גיבוש ההסדר עם זוהר כץ נפגש גולסט עם כץ לפני המועד להגשת הצעות במכרז. אלא שבנוגע לזוהר כץ, גם בבית המשפט הודה גולסט כי נפגש עמו לפני המכרז ובקשר למכרז, כשלטענתו היה זה לאחר שווידא כי זוהר אינו ניגש למכרז ואינו יכול לגשת למכרז (עמ' 3879). הנה כי כן, גולסט יודע להבחין היטב בין פגישות שהתקיימו לפני המועד להגשת המכרז והעוסקות בענייני המכרז (כשלטענתו הן לגיטימיות), לבין פגישות בנושאים אחרים. כאמור לעיל, לא ניתנה על ידו תשובה מדוע לא נעשתה אבחנה זו בעת מתן המענה לאישום.

יצוין, כי ההסכמה לכך שגם עם הקבלנים האחרים התקיימה פגישה לפני המכרז ואשר עסקה במכרז רעננה הדריכה את קו החקירה של עו"ד זילברשלג במהלך פרשת התביעה. כך, למשל, הציג לגדליה, במהלך חקירתו הנגדית, כי "אין לי שום בעיה עם זה שבאמת היה סיכום עקרוני לחלוקת העבודה בתוך רעננה ושהסיכום הזה באמת המשיך, אין לי עם זה שום בעיה, להיפך, זה דבר טוב ... העבודה באמת התחלקה אחר כך בדומה לסיכום שהיה,

זה בסדר, נכון, ...מזה אתה מסיק גם שבאמת השביל הירוק זכה ככה בגלל הסיכום, זה הסקת מסקנה שלך נכון? (עמ' 835). כך גם ביקש עו"ד זילברשלג את התייחסותו של גדליה למסמכים שונים שהציג לו (נ/16(1), נ/16(2) ו-נ/16(3)), מהם ביקש להסיק שבתקופת המכרז הנדון מותר היה לקבלנים לשוחח ביניהם על שיתוף פעולה עתידי, מה שנאסר היום (עמ' 825-826). זו הייתה ההנחה גם בעת שנחקר גיל מיארה על ידי עו"ד זילברשלג (עמ' 1520). אכן, שאלותיו של עו"ד זילברשלג אינן יכולות לבסס ממצאים נגד מרשיו, אולם יש בהן כדי לתמוך במסקנה כי במענה לאישום לא כפר גולסט בעצם קיומן של פגישות ושיחות עם הקבלנים לפני המכרז ואשר עסקו במכרז (תוך הסתייגות שהמדובר בפגישות לגיטימיות). על פניו נראה, כי השינוי בעמדה בא בעקבות גרסתו של ארז בעדותו ולפיה הפגישה התקיימה רק לאחר הזכייה במכרז. תהיה הסיבה לשינוי הגרסה אשר תהיה, עצם השינוי יש בו כדי ללמד על קושי לעמוד מאחורי המענה שניתן לאישום בנקודה זו, על כל המשתמע מכך.

40. בפני גולסט עמד האתגר "לשבץ" את גדליה בפגישה לגיטימית, שקדמה למועד הגשת ההצעות למכרז. באותה הזדמנות, ביקש גולסט, כפי שנראה מיד, להציע הסבר גם לנוכחותו של רמי ברזילאי. אמנם, הסבר אחד, או רמז להסבר אחד, הוצע בקשר לאותה תכנית עסקית עם האחים מיארה, בה "עודכן" גם רמי. אולם הרמז הזה ודאי שלא יכול היה להסביר את נוכחותו של גדליה בפגישה בה נכחו גם ארז וגיל מיארה וגם רמי ברזילאי. גדליה ודאי לא יכול היה להיות מושא ל"עדכון" בנוגע לתכניות עסקיות המתקמות בין השביל הירוק לבין האחים מיארה. לשם כך גויס מכרז גדול של מע"צ, אשר לטענתו של גולסט, נפגש "באותה תקופה" עם גדליה בקשר אליו. לדבריו, היה זה ככל הנראה רמי ברזילאי שערך היכרות ביניהם, על מנת שיוכל לקבל סיוע מגדליה במכרז האמור, במסגרתו צריך היה להראות שיש לו טרקטורים ומנופים שלא היו לו. במאמר מוסגר יוער, כי טענתו של גולסט לפיה גדליה יכול היה לסייע לו במכרז גדול של מע"צ על ידי העמדת ציוד מכני כבד לרשותו, אינה עולה בקנה אחד עם ניסיונותיהם של הנאשמים באישומים אחרים (ובפרט האישומים הנוגעים למכרזי ירושלים המאוחרים) "להקטין" את ממדיו של גדליה ולצבוע אותו כקבלן לא רציני.

גולסט טען, כי לא הגיע לידי הבנות עם גדליה בפגישה האמורה, ולכן התקיימה ביניהם פגישה נוספת ו"נדמה" לו שאליה הגיעו גם האחים מיארה. אף פגישה זו הסתיימה בלא כלום (עמ' 3880). לפגישה זו "חיבר" גולסט גם את רמי ברזילאי, שהגיע אליה, לטענתו, בעניין אחר לגמרי, והוא ניסיונו של ברזילאי לגרום לכך שהשביל הירוק תרכוש חברה מסוימת ("שטאנג" שמה), שהייתה חייבת לו כספים רבים, כשבדרך זו קיווה שהחוב של אותה חברה כלפיו ייפרע (עמ' 3881).

גדליה אכן אישר כי הייתה לו פגישה או שתיים עם גולסט בנוגע למע"צ (עמ' 116), אולם לגרסתו פגישות אלה התקיימו לאחר הפגישה בעניין רעננה. בעדותו בעניין זה לא הזכיר את נוכחותם של האחים מיארה או של רמי ברזילאי. הוא לא נשאל על ידי עו"ד זילברשלג אם האחים מיארה ורמי נכחו בפגישותיו בנושא מע"צ ולא הציע לו שהפגישה, שהתקיימה לפני המועד להגשת ההצעות במכרז רעננה, עסקה בעצם במע"צ. גרסה זו לא הוצגה אף לא לארז ולגיל מיארה וגם לא לרמי ברזילאי.

41. משילוב גרסאותיהם של ארז ושל גולסט בעניין זה מצטיירת תמונה בלתי אפשרית: בראש שולחן הישיבות במשרדי השביל הירוק יושב לו הראל גולסט, וכמו בחצרו של אדמו"ר מגיעים, באקראי, "מבקשי בקשות" שונים ומשונים. ארז ורון מיארה מגיעים על מנת להציג תכנית עסקית, עת רמי ברזילאי נמצא שם במקרה. בהרכב אחר, מגיעים ארז וגיל – איש אינו מסביר מדוע הגיעו השניים ביחד – וגם הפעם הם פוגשים ברמי ברזילאי, שלשיטתו של גולסט הגיע על מנת לשכנע אותו לרכוש חברה החייבת לו כספים רבים. והנה מזדמן למקום גם גדליה, שבא לשוחח עם גולסט על מתן סיוע במכרז מע"צ. והכל, בסמיכות זמנים מפתיעה למועד להגשת ההצעות למכרז רעננה. לעומת זאת, אם נחזור לגרסאותיהם של גדליה ושל גיל – כמו גם למענה לאישום מטעמו של גולסט, ההדורים ייושרו. הפגישה, שהתקיימה לפני המכרז, עסקה במכרז. כל הנוכחים נמצאים באותו עניין עצמו, ואליהם מתווספים זכרי ועופר לוי, כעולה ממכלול הראיות שפורטו לעיל. עצם הצורך להמציא הסברים, תמוהים כשלעצמם, לנוכחות "המזדמנת" של כל אחד מן הקרואים, מלמד על כך שההסבר הנכון הוא ההסבר שניתן על ידי גדליה וגיל.

(5) אורי דנון

42. תמיכה משמעותית לעדותו של גדליה והפרכה נוספת לגרסתו המאוחרת של גולסט ולפיה הפגישה עם קבלני המשנה נערכה רק לאחר הזכייה במכרז תימצא לנו בעדותו של אורי דנון. דנון החל את עבודתו בשביל הירוק ב-9.7.2009, כמנהל רכש והתקשרויות. בעבור שנתיים קודם לתפקיד סמנכ"ל רכש ולוגיסטיקה והוא עובד בחברה עד היום (עמ' 342).

43. על פי דבריו של גולסט בחקירתו הראשית, בעקבות הזכייה, החלה ההיערכות לביצוע העבודות נשוא המכרז. במסגרתה –

"התחיל לעבוד אורי דנון יחד עם זוהר כץ לקנות ציוד, להיערך לזה שבעצם תהיה יכולת בחברה לתחום הזה של הגיזום, מנופים, טרקטורים, כלים וכן הלאה. ואורי מדווח לי על זה שהוא מתקשה

להשיג קבלני משנה לטובת הפרויקט הזה, כאשר הרעיון היה שחלק מהעבודה אנחנו נבצע בעצמנו עם היכולות שיש לנו ועם היכולות שפיתחנו וחלק מהעבודות אנחנו נמסור לקבלני משנה. אורי מספר לי שקבלני המשנה בתחום הזה בין קשים לבין יותר ... אורי מאוד במצוקה, הוא לא מצליח להתקדם עם קבלני המשנה ואז זוהר כץ מייעץ לאורי לקחת את ארז מיארה בתור פרויקטור של הפרויקט הזה... להרגשתי לא היה לנו יותר מדי ברירות ואורי נפגש עם ארז ומסכם אתו שהוא בעצם הפרויקטור. ופתאום ארז מביא מספר קבלנים והדברים מתחילים להיכנס ... אורי ממשיך עם ארז להתווכח עם הקבלנים ... ובאיזה שהוא שלב הוא אומר לי תשמע, אני מביא פה את כל הקבלנים שהגענו איתם בישורת האחרונה למשרד, אני חייב את העזרה שלך שתיכנס לחדר רגע ותרגיע את כולם, הם בלחץ גדול, לא מכירים אותנו ... בקיצור איזה שהוא מצב של חוסר אמון בין אורי לבין הקבלנים וביקש ממני להשתתף באיזה שהיא פגישה כזאת. באמת הייתה פגישה כזאת במשרדנו ... ואז אמרתי נדמה לי זה היה לעופר, אמרתי עופר אין שום בעיה, תכין חוזה משפטי ... תעשה חוזה... בפגישה הזאת זאת פעם הראשונה שראיתי אותם" (עמ' 3875-3876).

זה, אם כן, הסברו של גולסט לפגישה עם כלל קבלני הגיזום, הסבר שאין בו כדי להסביר את נוכחותם של גדליה ושל ברזילאי בה, שהרי לא הועסקו כקבלני משנה במסגרת המכרז.

44. אלא שהמעט שניתן לומר על דברים אלה, שהם עומדים בסתירה חזיתית לעדותו של דנון, שוודאי לא היה מעוניין להזיק לגולסט ולשביל הירוק – נותני לחמו. דנון ביקש להתנער, במהלך עדותו, ממעורבותו בעריכת ההסכמים עם קבלני המשנה (ת/368 ו-ת/369), בניגוד לדבריו בחקירתו ברשות (עמ' 344). עם זאת, דבק בגרסתו כפי שנמסרה לחוקריו ברשות, ולפיה בעת שהחל את עבודתו (כשבוע ימים לפני ההודעה על הזכייה במכרז הנדון), "החתן והכלה היו כבר מאורסים" (עמ' 350). רוצה לומר, כבר הושגו ההסכמות בין קבלני המשנה לבין השביל הירוק. גם בהודעתו (ת/371) אמר, כי הגיע לחברה ביולי 2009 "כך שכל מה שבעצם הגיע לידיים שלי הגיע כמעט כמוצר מוגמר. כלומר כבר התנהל מו"מ עם קבלני משנה, אני לא יודע מי מהחברה ניהל את המו"מ" (ש' 96-97). ובהמשך: "אני יודע שכשהגעתי לחברה הודיע לי, אני מעריך שהראל גולסט או יובל רגב הם אלו שאמרו לי שזכינו במכרז זה ושנבחרו כבר קבלני משנה שהם ארז מיארה, עופר פיגאלי [יוער כי כך מכונה עופר לוי], שאול זכרי, גיל מיארה. הם ביקשו שאערוך להם את ההסכם וזאת עשיתי" (ש' 136-139). התיאור שמסר דנון הפוך, אפוא, ב-180 מעלות מזה שמסר גולסט בגרסתו הכבושה. הכל היה כבר מוכן, נבחרו כבר קבלני המשנה, לא היה צריך את עזרתו של ארז כדי לאתר קבלנים כאלה, לא היה צריך להיכנס לחדר כדי "להרגיע" אותם ולא היה צורך בניהול מו"מ עמם. תפקידו התמצה בעריכת ההסכמים עם הקבלנים שנבחרו זה מכבר. יודגש, כי גרסתו של גולסט לא הוצגה לדנון במהלך חקירתו הנגדית על ידי עו"ד זילברשלג (וגם לא לזוהר ולארז), ומכאן שלא כפר בעדותו של דנון. ברור, שגרסתו של דנון יש בה משום סיוע של ממש לעדויותיהם של גדליה ושל גיל, ואילו את גרסתו הכבושה של גולסט – כבושה

פעמיים: הן משום ששמר בחקירה על זכות השתיקה, הן משום שלא הציגה לעד רלוונטי כלשהו עד שבא תורו להעיד – אין לקבל. יתרה מזאת, היא כשלעצמה, בהיותה סותרת באופן מובהק ובפרט מהותי את עדותו של דנון, יש בה משום סיוע לעדויותיהם של גדליה ושל גיל, באשר המדובר בשקר מהותי שהופרך באופן פוזיטיבי בעדותו של דנון, שגולסט לא חלק עליה בעת שניתנה.

(6) ראיות נוספות התומכות בעדותו של גדליה

45. ראייה מסייעת נוספת לעדותו של גדליה יש למצוא במסמך ת/491, הוא רצף של התכתבויות פנימיות בשביל הירוק, באמצעות הדואר האלקטרוני. על מסמך זה אעמוד בהרחבה עת אדון באישום החמישי, שעניינו חמשת מכרזי הדרום. במקום זה אפנה לכך, שב-23.3.2010 (יום לאחר סיוור הקבלנים בחמשת מכרזי הדרום) כתב יובל רגב סיכום של פגישה שערך עם עובד אחר של השביל הירוק, ובו המלצה "לתאם מפגש הצהרת כוונות בין קבלני מכרז מרחב רעננה (מיארה, פיגאלי, קרמר, זכרי) במפגש זה לתאם אזור אחד מתוך החמישה שיוצאים למכרז בו ההצעות יוגשו במתכונת הקיימת". סיכום הפגישה הועבר על ידי רגב לעיונו של גולסט יום למחרת, ותגובתו המידית של גולסט הייתה "מסכים אלדד לטיפולך אודה". והנה לנו ראיה לכך שגולסט הסכים לפעול בחמשת מכרזי הדרום באותה מתכונת בה פעל במכרז רעננה, היינו מתכונת של "תיאום אזורים". כאמור, על גרסאותיהם של גולסט ושל רגב בעניין זה אעמוד בהרחבה במסגרת הדיון באישום החמישי. כאן אומר בקצרה, כי המדובר בגרסאות שאינן מעוררות אמון כלשהו, ואין בהן כדי לעקר את המשמעות המפלילה של הטקסט.

46. ועוד יש להביא במקום זה את שיחתם של רונן וארז מיארה מיד לאחר פגישת הג'קווי, ב-21.6.2010 (ת/300, שיחה 1371/143, עמ' 190), במהלכה דיווח ארז לרונן את תוצאות הפגישה. בין היתר, נשמע ירון אומר לארז את הדברים הללו: "אתה תראה, כולם ירצו חלק בת"א של עבודה. את אותו הסדר ש'השביל' עשו איתנו ברעננה זה מה שכולם ירצו איתנו בת"א".

47. ולבסוף, חיזוק משמעותי לגרסתו של גדליה לפיה הפגישה התקיימה לפני המועד להגשת ההצעות ותכליתה הייתה תיאום המכרז ימצא בעובדה שגרסתו של גדליה בעניין זה נמסרה לחוקר הרשות ב-23.6.2009, היינו עוד בטרם הוכרזה הזוכה במכרז, והנה מן ההודעה עולה כי גדליה אמר לחוקר שההיקף הכספי של המכרז עמד עד כה על 650,000 ₪,

ואילו עתה הוקפץ פי שניים בשל התיאום (ראו הציטוט מן ההודעה על ידי עו"ד זילברשלג, בעמ' 828). הצעתה של השביל הירוק (בטרם ניתנה ההנחה שהתבקשה לתת במהלך המו"מ שנוהל עם כלל המציעים) עמדה על 1,241,000 ₪, בדיוק כפי שאמר גדליה לחוקר. איני סבורה, כי המדובר אך בהערכה של גדליה. אכן, הכל סברו, לרבות גדליה, שמחירי המכרז עד כה היו נמוכים יתר על המידה, כי תנאי המכרז של 2009 שונו ודרשו סבבי גיזום רבים יותר וכי על כן הייתה הצדקה להעלאת המחיר. עם זאת, כפי שהעיד ראש מדור מכרזים במחוז דרום בחברת החשמל, מר אבינועם פלג, הגם ששלושה סבבי גיזום, כפי שנדרשו במכרז הנדון, דורשים יותר עבודה מסבב גיזום אחד, כפי שהיה במכרזים הקודמים, הפער אינו משמעותי: "זה אמנם טיפול רוב השנה אבל אם עושים את הגיזום הראשון יסודי אז לא צריך להשקיע בגיזום הבא" (עמ' 1010). בהמשך הסכים, כי הפער בין מכרזי רעננה בשנים קודמות לבין המכרז הנדון הצדיק עליית מחיר בשליש (עמ' 1017). ואכן, על פי פרוטוקול ועדת המכרזים למכרז הנדון, ת/158, האומדן העצמי של חברת החשמל עמד על 920,000 ₪. אלא שלפנינו "הקפצה" של המחיר פי שניים ולא העלאתו בשליש. גם אם יש יסוד לטענה כי האומדן של חברת החשמל היה נמוך, וכי לימים (ב-2015) אף נקבע על ידה מחיר גג של 1,205,500 ₪ לאזור רעננה והמציעים אמורים היו להתחרות על שיעור ההנחה שיעניקו לה (נ/6/11)), הרי שלפנינו "ניחוש פרוע" של גדליה, שמחירי ההצעות יוקפצו פי שניים. אלא אם תאמר שגדליה לא ניחש אלא ידע על מה הוא שח, שכן נכח בפגישה בה הוסכם על כך.

(ג) חלקו של רמי ברזילאי בהסדר הקבלנים

48. אין חולק, כי ברזילאי לא היה בין קבלני המשנה שזכו, בתמורה לוותר על האפשרות לזכות במכרז, בחלק מן העבודה.

ברזילאי לא חלק על כך שנכח בפגישה שהתקיימה במשרדי השביל הירוק, ואף אישר כי ישב במקום שגיל סימן אותו בשרטוט ת/454 (עמ' 3830). בחקירתו ברשות טען, כי הגיע לפגישה אצל הראל גולסט על מנת לגרום לכך שהראל יפרע את חובה של חברת שטאנג, אותה עמד לרכוש, וכי הוא חושב ש"כשהייתי עם הראל נכנסו לשם קבלנים, אמרתי שלום והתקפלתי תוך זמן קצר". לשאלה מי הקבלנים ש"נכנסו" השיב כי הוא זוכר את ארז וגיל וכן את גדליה, אולם אינו זוכר מי עוד היה, באופן ספציפי אינו זוכר אם זכרי או ארגוב היו שם. לדבריו, הקבלנים דברו באותה ישיבה על עבודה, על גיזומים. הראל פנה גם אליו בשעתו והציע לו עבודה במסגרת המכרז אולם זה לא היה באותה ישיבה ומכל מקום הוא לא נעתר להצעה. עוד טען, כי אינו יודע אם דברו על העלאת מחיר המכרז, כי יכול להיות שגם עופר לוי נכח בפגישה, כי לא זכור לו שהקבלנים הגיעו לפגישה עם מעטפות המכרז וכי אינו יודע

אם דובר על כך שהראל יהיה הזוכה. כדרכו, גם הפעם שהה בנוכחות הקבלנים זמן קצר "וונעלם" (ת/93, עמ' 1-16).

גם בבית המשפט טען כי הגיע למשרדי השביל הירוק על מנת להביא לכך שחובותיה של שטאנג כלפיו ייפרעו, וכי תוך כדי השיחה עם גולסט נכנסו קבלני גיזום. **"באתי בתור אורח אמנם ישבתי מספר מועט של דקות"** ולא זכור לו על מה דובר שם בדיוק: **"קמתי עזבתי לא שתיתי, עזבתי את המקום"** (עמ' 3737-3738, וראו גם עמ' 3747). בחקירה נגדית טען כי ישב עם גולסט בחדר אחד, ולאחר מכן עבר עמו לחדר הישיבות בו כבר היו יתר הקבלנים (עמ' 3831). לתמיכה בטענה לפיה נוכחותו במקום הייתה בלתי מורגשת וחסרת רלוונטיות לעילת הפגישה מפנה עו"ד ממון לכך שארז "לא זכר" כלל את נוכחותו בפגישה וטען בעדותו בבית המשפט כי אינו זוכר פגישה עם גדליה ועם ברזילאי; כי ארז לא זכר שברזילאי נכנס לפגישה עם גדליה; שאכן הייתה פגישה עם גדליה ועם כמה קבלנים **"והחלטנו שאנחנו מנסים להניע את ההליך של העבודה, איך אנחנו נעשה את החלוקה של העבודה והכל ... אבל זה לא נגע לרמי בכלל, זה לא, ממש לא. זה היה גם בתקופה אחרת לגמרי"** (עמ' 3540). מעבר לכך שעדותו של ארז לא עוררה בי אמון כלשהו, ועולה ממנה מאמץ עקבי, במחיר האמת, לחלץ את ברזילאי מכל מעורבות באישומים המיוחסים לו, הרי שהפגישה לא הייתה "בתקופה אחרת לגמרי". ואם באותה פגישה ניסו "להניע" את הליך העבודה ולחלקה בין קבלני המשנה, לא היה לגדליה, כמו גם לברזילאי, מה לעשות בה אם התרחשה אחרי הזכייה. גדליה, משום שלא הציע הצעה (אם כי רכש את מסמכי המכרז) ולא השתתף בחלוקה כקבלן משנה (ולכל היותר הגיע להסכמה משלו עם עופר לוי) וברזילאי משום שהגיש הצעה משל עצמו – וממכלול הנסיבות לא היה זה על מנת לזכות – ולא השתתף בחלוקה בין קבלני המשנה.

נחזור לפגישה. כבר אמרתי מה שאמרתי על המקריות הבלתי מתקבלת על הדעת, שעוד ברזילאי מנהל פגישה עם גולסט (שנקבעה על ידו מראש לשם כך, עמ' 3829), מגיעים קבלני גיזום בעניין מכרז רעננה, ובמקביל מגיע גם גדליה, שלשיטתו של גולסט היה זה על מנת לדון עמו בסיוע שיושיט לשביל הירוק במכרז מע"צ. כפי שקבעתי, הוכח מעבר לכל ספק סביר כי ברזילאי היה חלק אינטגרלי מהפגישה של קבלני הגיזום שתכליתה תיאום המכרז וכי נוכחותו במקום לא הייתה אקראית. הדרך בה בחר, לכל אורך המשפט, להתמודד עם הראיות נגדו, היינו שכל אימת שהוכח כי היה מעורב בעניין מסוים בעל אופי מפליל נשמעה מפיו הטענה שתשומת ליבו לא הייתה מופנית לכך, שמיהר, ששהה במקום זמן קצר, שדיבר שטויות וכו', אינה מעוררת אמון, בלשון המעטה.

49. מה אם כן, היה המניע של ברזילאי ליטול חלק בפגישה, בשים לב לכך שלא ביקש להיות חלק מן ההסדר ולקבל עבודה במסגרת המכרז? לשאלת ב"כ המאשימה את גדליה האם קיבל ברזילאי משהו בחלוקה שנעשתה במסגרת תיאום המכרז השיב כי אינו זוכר את הפרטים "לעומקם", כלשונו, **"אבל כל אחד הגן על האינטרסים שלו וכנראה שרמי ברזילאי יצא נשכר באזור תל אביב בעבודות של גיזום"** (עמ' 121-122). עוד אמר, כי ברזילאי דיבר במהלך הפגישה נגד מלחמות מחירים בין הקבלנים: **"הוא אמר שלא כדאי ללכת עם מלחמות במחירים כולם מפסידים בסופו של דבר"** (עמ' 122). בשלב זה ביקש ב"כ מאשימה לרענן את זכרונו של גדליה בהודעתו מ-3.3.2010. בשל התנגדותו של עו"ד זילברשגל, הוריתי לו להמשיך ולהציג לגדליה שאלות וגדליה נשאל, נוכח אזכורו את עניין תל אביב, מה מקורות המידע שלו לגבי זה. תשובתו הייתה כי הוא עצמו מעולם לא התעניין בתל אביב, **"אבל ככל שעלה זה עלה בפגישה הזאת, משמועות הייתי שומע על אזור תל אביב אבל אף פעם לא נכנסתי לשם לעבוד שם. הפעם הראשונה שדובר עליה באופן זה, זה היה בפגישה אצל זאב [וכזכור, הכוונה להראל] במשרדי החברה של השביל הירוק"**. לשאלה נוספת מי דיבר על כך באותה פגישה תשובתו של גדליה הייתה **"גם ארז מיארה וגם רמי ברזילאי"**. עם זאת טען, כי אינו יכול לזכור מה נאמר על ידי ברזילאי, לנוכח העובדה שהיה עד להרבה מאוד מסמכים ולהרבה מאוד שיחות וכי מה שמסר בהודעותיו בזמן אמת זה מה שהוא יודע (עמ' 123). בשלב זה התרתי לב"כ המאשימה לרענן את זכרונו של גדליה, ולאחר עיון אמר כי **"עכשיו זה מזכיר לי"**. מה שנזכר בו הוא **"שרמי ברזילאי וארז מיארה אמרו שלקחו את האזור באזור תל אביב במחיר טוב, הסתדרו עם איל ארגוב"**. בהמשך הוסיף כי הכוונה לכך ששילמו לאיל ארגוב סכום כסף על מנת ש"לא יפריע" להשיג את המחיר הטוב לביצוע העבודה בתל אביב (עמ' 124).

מחקירתו הנגדית של גדליה על ידי עו"ד נחשון, בא כוחו של איל ארגוב (שבשלב זה עדיין התגונן במשפטו), עולה, כי בהודעה מ-3.3.2010 אמר גדליה כי שמע שני סיפורים משני אנשים. האחד, מפיו של ברזילאי, שאמר לו כי למנהרת אשקלון היה חוב לאיל ארגוב בגין עבודה אחרת, והוא החזיר לו אותו ואף שילם לו על מכרז 2009. בעדותו הבהיר גדליה, כי אינו חושב שזה הסיפור ששמע בפגישה ברעננה (עמ' 700-701). הסיפור השני עליו דיבר גדליה באותה הודעה היה סיפור ששמע מפיו של גיל מיארה, ולפיו ארז אחיו סיפר לו, שברזילאי שילם לאיל ארגוב סכום של 300,000 ₪ על מנת שלא יתחרה בו בגוש דן. גדליה אישר את הדברים (עמ' 701). עם זאת, בהמשך הבהיר, כי שמע על כך [גם] מבעל החוב, רמי ברזילאי (עמ' 702), והוסיף ואמר כי **"האמת השיחה של גיל מיארה אתה מזכיר לי אותה והיא מעומעמת לגבי מאוד מאוד. השיחה היותר ברורה הייתה במשרדי השביל הירוק ביבנה"** (עמ' 704), אם כי ייתכן שאת פרטי ההסדר בין ברזילאי לבין ארגוב שמע מגיל מיארה (עמ' 705). גם בחקירה נגדית לעו"ד ממון אמר גדליה כי במהלך הפגישה במשרדי השביל הירוק

אמר ברזילאי ש"הסתדרו בתל אביב והשיגו מחירים יפים" אולם את פרטי ההסדר שם שמע מגיל מיארה (עמ' 726-763).

50. בסיכומיו טוען עו"ד ממון כי נוצרה "תסבוכת" בעדותו של גדליה, ושורשיה נעוצים בעובדה שב"כ המאשימה טרח לרענן את זכרונו של גדליה אך בקטע אחד מן ההודעה הרלוונטית. על כך אומר שניים. ראשית, לא מצאתי "תסבוכת" של ממש בעדותו של גדליה בעניין הנדון. גדליה העיד באופן ברור, כי במהלך הפגישה במשרדי השביל הירוק אמר ברזילאי שהוא וארז השיגו מחיר טוב בתל אביב לאחר "שהסתדרו" עם איל ארגוב. העובדה שבמהלך החקירה הנגדית התברר כי את פרטי ההסדר שמע מפיו של גיל מיארה אינה גורעת מן החד משמעיות של דבריו ולפיהם שמע ישירות מברזילאי, באותה פגישה, על עצם קיומו של ההסדר עם ארגוב. שנית, איש לא מנע מן הסנגורים להגיש לתיק בית המשפט את הודעתו של גדליה, ככל שסברו שהאופן בו רוענן זכרונו של גדליה, או עדותו, אינם עולים בקנה אחד עם האמור בה. העובדה שההודעה לא הוגשה מלמדת, כי במהלך החקירה הנגדית התבהרו אותם דברים שלסנגורים היה עניין להבהירם. לענייננו, די בכך שניתן לקבוע בבירור, כי עדותו של גדליה היא שלרמי ברזילאי היה אינטרס בתל אביב, וכי האינטרס "אזורי" על ידו, במו פיו, במהלך הפגישה במשרדי השביל הירוק כמו גם האינטרס למנוע מלחמת מחירים.

51. עדותו של גדליה בנוגע לקשר שראה ברזילאי בין נוכחותו בפגישה לבין האינטרס שיש לו באזור תל אביב מקבלת סיוע של ממש בהודעתו של גיל, נ/16(23א). גיל מספר בה, כי הציע לארז להגיש הצעה משותפת, אלא שעופר לוי וברזילאי פנו לארז ובקשו ממנו שלא יתחרה: **"זאת אומרת שלא יתחרה ושכאילו שחברת השביל הירוק עושה לרמי הרבה בעיות בתל אביב כאילו, שלא.. שהם לא יפריעו לו בתל אביב"**. את הדברים הללו שמע מפיו של עופר ומאוחר יותר גם מפיו של ארז (עמ' 91-92). בבית המשפט טען גיל כי המדובר בשרשרת של שמועות, וכי לא שמע את הדברים יוצאים מפיו של ברזילאי (עמ' 1496).

אלא שלהודעתו יש המשך, כפי שכבר ראינו. כך, לאחר שתיאר את חלוקת האזורים שנעשתה שם, כמה כל אחד מהם שווה (חלוקה שנעשתה על ידי עופר לוי המכיר את האזור), עמד גיל על האינטרס של גדליה, שבעיקרו היה שהראל ידבר עם אסא מוורד בר וכן כדי לראות אם יוכל לקבל עבודה. ואילו **"רמי בא לשם כדי להגיד אני בסדר ואני לא רוצה כלום כאילו** [לא ברור] **תל אביב. הוא לא אמר את זה אבל כאילו הדברים נאמרו"** (עמ' 96). דברים אלה באו באופן ספונטני מפיו של גיל, מבלי שנשאל על כך על ידי החוקר. בהמשך חזר החוקר על אמרתו של גיל, לפיה ברזילאי היה אמנם בפגישה אבל לא רצה דבר אלא להראות – וגיל

השלים "נוכחות", והוסיף "גם כדי שלא ליצור, אתה צריך להבין שרמי כאילו בא שלא יהיו מריבות כדי שלא יבואו לריב על תל אביב ... כדי שלא יפריעו לו בתל אביב ... כמה שיותר שקט וסדר, הוא כזה צריך ... שיהיה סדר בבלגאן כדי שלא יפריעו לו במכרזים שלו בתל אביב (עמ' 98). בבית המשפט היה מוכן להיענות להצעת סנגורו של ברזילאי, עו"ד ממון, כי גם דברים אלה הם אותן שמועות ששמע מעופר לוי ששמע מארז (עמ' 1497). אלא שההצעה לפרשנות אינה מתיישבת עם הטקסט ועם האותנטיות המתלווה לו. גיל מתאר התרשמות חווייתית, לפיה ברזילאי הביע, בנוכחותו, דרישה ל"סדר" ומדבריו לחוקר עולה בברור כי כמשתתף בפגישה יכול היה להבין זאת גם ללא מילים מפורשות. יתרה מזאת, לא הוצע הסבר אחר לנוכחותו של ברזילאי בפגישה, לבד מן ההסבר הבלתי מתקבל על הדעת לפיה הזדמן לשם, במקריות מופלאה, בעניין חובותיה של שטאנג, שתה קפה עם חבריו והסתלק מן המקום. משנפל הסברו, נותרה נוכחותו בלא הסבר אלא זה העולה מעצם השתתפותו בפגישה, היוצרת חשד על פניה כי תכליתה אינה עולה בקנה אחד עם הוראות [חוק ההגבלים העסקיים](#). החשד הופך לוודאות על יסוד עדויותיהם של גדליה וגיל ומופרכותה של טענתו בדבר עילת הפגישה.

52. ברזילאי ביקש לקעקע את עדותו של גדליה, כמו גם את דבריו של גיל בחקירה, בטענה כי ההצעה לפיה האינטרס שלו היה בשמירה על ענייניו במכרז תל אביב אינה מתקבלת על הדעת. כל כך, משום שהמועד האחרון להגשת ההצעות במכרז תל אביב 2009 (נשוא האישום השביעי) היה 14.5.2009 (ת/276) ואילו מועד הפגישה במשרדי השביל הירוק היה, לכל הדעות, לאחר סיום הקבלנים במכרז רעננה, הינו אחרי 20.5.2009 (עמ' 3723, עמ' 3738, עמ' 3832) ואם כך, לא היה עוד כל אינטרס מצידו בתיאום מכרז רעננה, עובדה המלמדת כי דבריו של גיל ניזונים משמועות ומהשערות והם חסרי בסיס. אלא שגם לאחר שהוצגה הטענה לגיל, הוא לא היה מוכן לחזור בו באופן מובהק ממה שאמר בחקירתו ברשות ותגובתו הייתה "יכול להיות". יותר מכך לא הצליח עו"ד ממון לחלץ מפיו (עמ' 1498).

53. לגופו של עניין, העובדה שמכרז תל אביב 2009 הסתיים לפני הפגישה שהתקיימה במשרדי השביל הירוק אין בה כדי ליצור ולו ספק סביר בעדויותיהם של גדליה ושל גיל באשר לאינטרס שהיה לברזילאי להגיע לפגישה. אסביר.

מן הראיות עולה, כי למעורבים בעניין חשיבה "אסטרטגית". כך, למשל, נשמע ברזילאי אומר בפגישה מסובים (ת/335א), תוך הצגת "תכנית החלוקה" בקשר עם חמשת מכרזי הדרום, ש"נתקדם הלאה לפחות גם לסיבוב הבא שימשיכו להתרומם המחירים" (שם, עמ')

2). רוצה לומר, גם כשאין לו אינטרס במכרז עצמו (וכפי שנראה, ברזילאי לא השתתף באף לא אחד מחמשת מכרזי הדרום), הוא מוכן ליטול חלק במאמצי התיאום לשם "הרווחה הכללית", היינו העלאת מחירי המכרזים בשוק הרלוונטי.

גם ארז, שהיה אחד המציעים במכרז תל אביב, הביע את מחשבותיו לעתיד. בשיחה בינו לבין אחיו רונן מ-21.6.2010 (ת/300, שיחה 1371/143, עמ' 190), נשמעים השניים כך:

"רונן: אתה תראה, כולם ירצו חלק בתל אביב של עבודה. את אותו הסדר שה"שביל" עשו אתנו ברעננה זה מה שכולם ירצו אתנו בתל אביב.

ארז: אל תדאג, אף אחד לא יעשה את זה, יהיה בסדר. נגיע לנקודה שיהיה בסדר. בסדר, לאט לאט אנחנו נבנה את הפינה, תן לנו עוד ציון אחד של מכרז טוב בתל אביב."

בחקירתו הראשית, לאחר שהסכים כי במועד השיחה עם רונן הם כבר עבדו בתל אביב לאחר שזכו בחלק מן המכרז, התבקש ארז להסביר על מה רונן מדבר, אם כך. ותשובתו הייתה "זה עוד חזון למועד זה עוד רחוק. מכרז תל אביב יוצא עוד שנתיים לפחות" (עמ' 3391). הנה, שבועות לא רבים לאחר הזכייה במכרז האחד, משוחחים השניים על החשש שמא קבלנים אחרים ירצו לחלוק אתם את המכרז הבא, שאינו צפוי לצאת בקרוב אלא בעוד שנתיים. ההתייחסות העתידית באה לידי ביטוי בשיחה נוספת של ארז, הפעם עם קבלן הגיזום יוני ממון, שהתקיימה למחרת (ת/300, שיחה 1382/143, עמ' 202). השניים שוחחו, בין היתר, על זוהר כץ, המעוניין בהבטחה "על פתח תקווה", וארז נשמע כשהוא מסביר ליוני ממון כי אינו רוצה "להפריע" שם "כי אני לא רוצה שיפריעו לי בנישה בתל אביב. אחי אם אני עושה בלגאן עכשיו יהיה סלט חבל על הזמן. אני רוצה בעוד שנתיים שתל אביב יוצאת, ללכת בקלאסה".

לפנינו, אם כן, ראיות חד משמעיות לכך שגם אם האינטרס של ברזילאי ושל ארז מיארה בא על סיפוקו במכרז תל אביב 2009, קיימים אינטרסים נוספים בתיאום מכרז רעננה: קידום האינטרס הכללי של העלאת מחירי המכרזים (כפי שאכן קרה ברעננה) ושמירה על אינטרסים ארוכי טווח בתל אביב.

54. זאת ועוד. הוכח כי לברזילאי היו אינטרסים נוספים בתל אביב, ולא רק במכרז הגיזום שהסתיים סמוך לפרסום מכרז רעננה. למנהרת אשקלון היו חוזים רבים עם העירייה (ראו עדות יעל בן שבת, בתקופה הרלוונטית סגנית מנהלת מחלקת מכרזים בעיריית תל אביב, בעמ' 934). ברזילאי אף הסכים, בחקירה נגדית, במענה לשאלה אם עיקר עיסוקו היה

במחוז המרכז ונתח נכבד ממנו בתל אביב, כי "אמרתי שהתפרסתי בזמנו על כל הארץ, נכויותי בכל המקומות, חזרתי חזרה. כל הלוגיסטיקה, כל הכלים, כל הציוד היה בתל אביב, כן" (עמ' 3833). אלא שגם השביל הירוק עבדה בתל אביב כקבלן גינון. אמנם, לטענתו של ארז, השביל הירוק ומנהרת אשקלון "עבדו כל אחד בצד שלו. אין מה להפריע. הם עבדו כבר בתוך המכרז בתל אביב. זה לא קשור לכלום. לא הייתה שום הפרעה ביניהם. בתל אביב עובדים 34 קבלני גינון. אין קשר ביניהם בכלל. זה לא, לא יכולים להפריע אחד לשני" (עמ' 3383). אין בדברים אלה ממש. דווקא בשל העובדה שהן מנהרת אשקלון והן השביל הירוק שימשו קבלני גינון עבור עיריית תל אביב, היה לכל אחת מהן אינטרס לזכות במכרזי גינון חדשים והן עלולות היו (לשיטתן) "להפריע" האחת לשנייה. לנוכח העובדה שעיקר עבודתה של מנהרת אשקלון בתל אביב, ושהשביל הירוק עשויה להתחרות בה במכרזים ממכרזים שונים, רצונה הטוב של חברה זו ודאי היה מעניינו של ברזילאי. נוכחותו בפגישת התיאום שידרה, אפוא, את המסר הנכון, מבחינתו, היינו שלא יתחרה בשביל הירוק בדרך של הגשת הצעה תחרותית, במחיר נמוך מן המחיר ה"מוסכם".

55. על כל אלה אוסיף, כי גם אלמלא הוכח מה היה המניע של ברזילאי ואיזו תועלת הייתה עשויה לצמוח לו כתוצאה מנטילת חלק בגיבוש ההסדר הכולל במכרז רעננה, ניתן להרשיעו בעבירה של צד להסדר כובל, באשר המניע, או התועלת, אינם יסוד מיסודות העבירה. השתתפותו בפגישה בה תואם המכרז, בנסיבות המתוארות, הופכת אותו צד לעבירה.

ההסדר עם זוהר כץ

56. בעת שסקרתי את עדותו של זוהר כץ והגעתי למסקנה כי יש להעדיף את הודעותיו המפלילות בחקירה, התייחסתי גם למסמך ת/436, מסמך בכתב ידו המתעד רישומים של הכנסות והוצאות בגין רכישת מכרזים. קבעתי כי המדובר במסמך המתעד, תחת הכותרת "החזר כספי", תשלומים שונים שקיבלה ראז חקלאות, באמצעות זוהר כץ, תמורת הימנעותה מהשתתפות במכרזים. בין היתר, תחת הכותרת האמורה מופיע הרישום "100 שביל". במהלך גביית הודעתו ת/445, לאחר שהוצג לו לראשונה המסמך האמור והוא התבקש להתייחס לרישום זה באופן ספציפי, השיב זוהר "אני לא רוצה לענות" (שם, ש' 508-509). סמוך לאחר מכן הופסקה החקירה לבקשתו של זוהר, שרצה להיוועץ בעורכת דינו.

למחרת היום, לאחר שנועץ בעורכת הדין, התייצב זוהר לחקירה נוספת והוא התבקש בשנית להתייחס לרישום "100 שביל". או אז סיפר על ההסדר בינו לבין גולסט במסגרת המכרז הנדון. אביא כאן את דבריו:

"חוקרת: בוא נעבור לרישום הבא שלך 100 שביל. הסבר?"

זוהר: מדובר במכרז של חברת חשמל רעננה האחרון, בערך לפני שנה וחצי.

חוקרת: מה היה שם?

זוהר: זרקו אותי באמצע החוזה. הקבלנים לא ידעו שאני לא יכול לגשת או יותר נכון פחדו שאני אלך עם מישהו אחר.

חוקרת: ומה היה אז?

זוהר: אני לא זוכר מי היה הראשון שפנה אלי. אני חושב שהראל מהשביל הירוק. הראל מאוד רצה להיכנס לתחום הגיזום והיה מוכן לשלם על כך הרבה, גם במחיר שלא להרוויח במכרז הספציפי הזה. הפגישה שלי ושל הראל הייתה פגישה קצרה יחסית באזור מחלף נשרים. עמדנו בצד כמה דקות.

חוקרת: מה הוא אמר לך?

זוהר: הוא שאל אותי כמה אני רוצה תמורת כך שלא אגש למכרז. סיכמנו שהוא ישלם לי 100 אלף ₪ תמורת כך שאני לא אגש וגם תמורת שאני אעזור לו.

חוקרת: כיצד תעזור לו?

זוהר: לתת לו יעוץ לגבי מה המכרז שווה, איזה מחירים לתת, מי קבלן משנה שטוב לעבוד איתו.

חוקרת: אבל ה-100,000 ₪ שהוא שילם לך היה עבור כך שלא תיגש, נכון?

זוהר: ברור. היה לו מאוד חשוב שלא אגש עם אף אחד. ברור שזה היה תמורת כך שאני לא אגש ולא תמורת הייעוץ" (ת/446, ש' 133-151).

ובהמשך:

"חוקרת: איך הראל שילם לך את ה-100 אלף ₪?"

זוהר: אני חושב בשני שיקים על סך 50 אלף ₪ לטובת החברה, או שיק אחד של מאה. אני יכול לבדוק.

חוקרת: הוצאת לו חשבונית?

זוהר: כן.

חוקרת: מה רשמת על החשבונית?

זוהר: לא זוכר. אולי ייעוץ. כי באמת גם נתתי לו ייעוץ. ממש נתתי לו ייעוץ מקצועי, אבל אני מודה שהתשלום היה תמורת כך שאני לא אגש למכרז. אבל הוא היה גם צריך את הייעוץ ממני, היה גם את החשיבות של תוספת הייעוץ. השקעתי בו זמן" (ש' 172-181).

ב-31.12.2010 נגבתה מזוהר הודעה נוספת, לאחר שהתבקש להביא לחקירתו מסמכים שונים, ובכללם שני שיקים לפקודת ראז חקלאות בסכום של 100,000 ₪ מחברת השביל הירוק בגין ויתור על מכרז רעננה והחשבונית שהוציאה ראז חקלאות. בין החוקרת לבין זוהר התנהל דין ודברים בנוגע לשאלה אם הבין אלו מסמכים התבקש להביא עמו. בכל הנוגע לענייננו השיב:

"כן. אני הבנתי. כשבדקתי התברר לי שהשיק שקיבלתי על ויתור, ייעוץ ושירות מכרז רעננה בגין 100,000, בנוי משני שיקים של 20,000 ₪ ו-80,000 ₪ ולא 50,000 ו-50,000 כמו שאמרתי בחקירה וגם ה-20 אלף היו בגין חוב קודם שהשביל הירוק היה חייב לי בגין עבודה על רמת השרון" (ת/448, ש' 45-48. האותיות המלוכסנות הוספו בכתב ידו של זוהר כץ לאחר שעבר על ההודעה בטרם חתימה עליה).

57. אין חולק, כי השביל הירוק שילמה לראז חקלאות 116,500 ₪ (כולל מע"מ), בשלושה שיקים: ת/374, ת/375 ו-ת/376, האחד בסכום של 80,000 ₪, אחד בסכום של 20,000 ₪ והאחר בסכום של 16,500 ₪ וניתנו על ידה חשבוניות, כשהתשלום הוא עבור **"גיוזם עצים – חח"י רעננה"** (ת/439).

58. בבית המשפט, כפי שחזר בו מכל הודעותיו, חזר בו זוהר גם מן הגרסה המתייחסת לתשלום שקיבל מהשביל הירוק. במהלך עדותו טען, כי המדובר בתשלום שקיבל עבור שירות שנתן לשביל הירוק ועבור חוב קיים, בסכום של 20,000 ₪, בגין עבודות שביצע עבורה ברמת השרון. זוהר טען, כי גולסט פנה אליו בידיעה ברורה שהוא מנוע מלהתמודד במכרז, בין כקבלן ראשי ובין כקבלן משנה. לכן גם לא היה חשש שיחבור לקבלן נוסף על מנת להתמודד במכרז רעננה. אמנם, בניגוד למה שכתוב בחשבונית, לא סיפק שירותי גיוזם, אבל לשיטתו הדבר אינו מעלה או מוריד שכן סיפק טרקטורים לשביל הירוק לצורך גיוזם עצים (עמ' 1226-1230). עוד טען (עמ' 1360-1361), כי החוקרת "שתלה" לו גרסאות, כשהוא נאחז לשם ביסוס טענה זו בשאלתה של החוקרת בת/446 (ש' 149): **"אבל ה-100,000 ₪ שהוא שילם לך היה עבור כץ שלא תיגש, נכון?"**

59. מעבר לקביעתי הכללית, לפיה יש להעדיף את הודעותיו המפלילות של זוהר כץ בחקירותיו על פני עדותו, אתייחס כאן באופן ספציפי לגרסתו בקשר למכרז רעננה ואראה מדוע יש להעדיף את שאמר בחקירה על פני עדותו במשפט.

אפנה תחילה להודעותיו. ראינו לעיל, כי בעת שקרא את הודעתו ת/448, הקפיד להוסיף שהתשלום של 100,000 ₪ שולם לו גם עבור ייעוץ ושירות שנתן במסגרת המכרז, אולם לא

מחק את המילה "ויתור". רוצה לומר, תשומת ליבו של זוהר הייתה מלאה, הוא ביקש להבהיר כי התשלום כולל תמורה גם עבור משהו ממשי (ייעוץ ושירות), אולם גם עבור ויתור על תחרות. בהודעה מאוחרת יותר, ת/451 מ-17.2.2011, התבקש זוהר לענות על השאלה מה הסביר לבעלי ראז חקלאות בנוגע לכספים שקיבל מהשביל הירוק "בגין ויתור על מכרז רעננה". כלומר, בשאלה הייתה מקופלת הנחת החוקרת, שהתבססה על מה שכבר אמר זוהר בחקירותיו הקודמות, כי התשלום היה עבור ויתור על המכרז. לזוהר הייתה הזדמנות, במקום זה, לתקן את גרסתו ולומר – כפי שאמר בבית המשפט – כי הכספים שולמו לו כדין עבור שירותים שונים שנתן לשביל הירוק. תחת זאת השיב: **"אני לא הסברתי להם. באותה תקופה הם לא פיקחו על ההכנסות"** (ש' 524-526). לפנינו, אם כן, שתי הזדמנויות, בהן יכול היה זוהר לתקן את גרסתו, אולם הוא לא עשה כן, על אף שמהתיקון שתיקן בת/448 עולה בבירור שהיה מודע למשמעות הדברים. יתרה מזאת, בניגוד לדבקו בגרסה לפיה התשלום שקיבל מהשביל הירוק היה, לפחות בחלקו, עבור אי תחרות, הרי שיומיים קודם להודעתו ת/448, בעת שנגבתה ממנו ההודעה ת/447, חזר בו מן הגרסה המפלילה לעניין המכרזים בגדרה ואור יהודה (ש' 20-29), ובהודעה המאוחרת, ת/451, בה אמר, כאמור, כי לא טרח להסביר לבעלי ראז חקלאות את הכספים שקיבל תמורת הויתור על מכרז רעננה, חזר בו מן הגרסה המפלילה לעניין מכרז הגינון בצפת (ש' 599-615). מכאן, שזוהר היה ער עד מאוד לדבריו. מקום שביקש לחזור בו – חזר בו, ואילו בכל הנוגע למכרז רעננה נותר בגרסה המפלילה המובהקת.

בנוסף, ניתן להתרשם כי הקפיד להבחין בין הידוע לו מידיעה אישית לבין מה ששמע מכלי שני לבין מה שאינו ידוע לו בכלל. כך אמר, כי על הסיכום בין הראל גולסט לבין קבלני המשנה למד מארז מיארה (ת/446, ש' 160); כאשר אמר כי יוני ממן עובד בכפר סבא כקבלן משנה של ארז הוסיף כי אינו יודע אם כך היה הסיכום מלכתחילה או שהדברים השתנו (ת/446, ש' 165); וכשנשאל אם ידוע לו על הצעות גיבוי שהוגשו במכרז השיב בשלילה ואמר כי אינו מצוי בפרטים, וכי כל שידוע לו הוא שהיה הסדר כולל בין הקבלנים (ת/446, ש' 171).

כך גם היה זהיר בתשובותיו בנוגע לשאלה כיצד שולם לו הסכום המוסכם של 100,000 ₪. תשובתו הייתה כי הוא חושב שהיה זה בשני שיקים בסכום של 50,000 ₪ כל אחד או בשיק אחד על מלוא הסכום (ת/446, ש' 172-174); לשאלה מה נרשם על גבי החשבונית השיב כי אינו זוכר, אולי "ייעוץ" (ת/446, ש' 177-178); ולאחר שבדק אמר כי מצא שהתשלום התחלק ל-20,000 ₪ ול-80,000 ₪ ולא כפי שסבר קודם (ת/448, ש' 45-48) והוסיף כי הסכום של 20,000 ₪ שולם לו עבור חוב שהשביל הירוק הייתה חייבת לו בגין עבודות שביצע עבורה ברמת השרון (שם). השיקים והחשבוניות והקבלות הובאו על ידו מאוחר יותר באותו יום (ת/449).

אשר לטענה בדבר "שתילת" גרסאות על ידי החוקרת, די אם נזכיר באופן כללי, כי זוהר נמנע בעקביות מלהשיב על שאלות הנוגעות לווד בר ולא ניתן היה "לשתול" לו גרסה כלשהי בעניינה של חברה זו ובעליה; כי זוהר חזר בו, עוד במהלך החקירה, מגרסתו המפלילה, בכל הנוגע למכרזי צפת, אור יהודה וגדרה. ממילא איש לא "שתל" לו גרסה בניגוד לרצונו; וכי הגם שדבק בגרסתו המפלילה לפיה קיבל מן השביל הירוק כסף בתמורה להימנעות מתחרות במכרז רעננה, בדק את דבריו ותיקן אותם בהודעה מאוחרת יותר, בה הסביר כי מתוך הסכום של 100,000 ₪ ששולם לו, 20,000 ₪ היוו פרעון חוב קודם שהשביל הירוק הייתה חייבת לו. ובכל הנוגע לשאלה הספציפית שהופנתה אליו, באמצעותה ביקש להראות שהודרך, הרי שאין לנתקה מן ההקשר. תחילה נשאל שאלה פתוחה בה התבקש להסביר את הרישום "100 שביל". התשובה שניתנה על ידו הייתה מפורטת וברורה, ובאה כולה מפיו, ללא כל הדרכה. בגדרה, כפי שראינו, הסביר זוהר כי הקבלנים חששו שהוא ילך עם מישהו אחר, שגולסט רצה עד מאוד להיכנס לתחום הגיזום ולכן היה מוכן לשלם על כך הרבה, גם אם לא ירוויח מן המכרז הנדון, ועל רקע רצונו זה פנה אליו בשאלה כמה הוא רוצה תמורת הימנעות מהשתתפות במכרז. רק אחרי שזוהר אמר לחוקרת כי הוא וגולסט סיכמו ביניהם על תשלום בסך 100,000 ₪, והוסיף כי היה זה "תמורת כך שאני לא אגש וגם תמורת שאני אעזור לו", התבקש להבהיר מהו הייעוץ שנכלל בתמורה ובהמשך האם נכון הוא שהתמורה הייתה עבור הימנעות מהשתתפות. במענה לשאלה זו הבהיר זוהר כי מובן שהתשלום היה תמורת ההימנעות מהשתתפות ולא תמורת הייעוץ. לכך יש להוסיף, כי גם בהמשך חזר זוהר ועמד על כך שנתן לגולסט ייעוץ מקצועי על אף שהתשלום היה תמורת הימנעות מהשתתפות במכרז. נוכח כל אלה, איני מוצאת כל יסוד לטענה בדבר "שתילת הגרסאות".

ניתן אם כך להתרשם מגרסה אותנטית, ברורה, עקבית וזהירה, המגובה במסמכים מזמן אמת.

60. לעומת זאת, את עדותו של זוהר בבית המשפט לא ניתן לקבל. כאמור, בחקירה טען, כי הגם שראו חקלאות לא יכולה הייתה להתמודד במכרז, גולסט חשש שזוהר יחבור למישהו אחר. ואילו בבית המשפט טען, כי לא היה כל חשש כזה משום שלא יכול היה להשתתף במכרז, גם לא כקבלן משנה. בחקירתו הנגדית אף הוסיף, כי הדברים נאמרו מפורשות בסיוור הקבלנים על ידי נציג חברת החשמל, במענה לשאלתה המפורשת של נציגת ראז חקלאות, ענת שמה. משכך, כל הקבלנים ידעו זאת וממילא גולסט לא צריך היה "לקנות" אותו (עמ' 1356-1357). לדברים אלה אין שחר.

ראשית, זוהר עצמו לא השתתף בסיור הקבלנים וכל עדותו באשר למה שנאמר או לא נאמר בו היא עדות שמיעה. שנית, בעוד שמעדותו בחקירה ראשית משתמע כי לא השתתף בסיור הקבלנים ואף לא שלח אליו נציג מטעמה של ראז חקלאות משום שחברת החשמל אמרה "שאינן לחברת ראז חקלאות יכולת ופוטנציאל להשתתף במכרז" (עמ' 1227), בחקירתו הנגדית הזכיר את אותה ענת. ואכן ראז חקלאות שלחה נציגה לסיור הקבלנים ואף רכשה את מסמכי המכרז (ת/158). אלא שענת לא זומנה לעדות, ואיש מן העדים האחרים לא הזכיר בעדותו אותה אמירה נטענת של נציג חברת החשמל לפיה ראז חקלאות מנועה מלהשתתף אפילו כקבלן משנה. אפנה בעניין זה לעדותו של יובל רגב, שהשתתף כנציג השביל הירוק בסיור הקבלנים (עמ' 3993) ולא נשאל על כך כל שאלה במסגרת עדותו בחקירה ראשית, על אף שהעיד, כמוכן, אחרי זוהר. לא זו אף זו. ת/616, טופס סיור הקבלנים שחלקו כתוב בכתב ידו של רגב (עמ' 3992) אינו כולל אזכור כלשהו באשר להודעה מטעם חברת החשמל ולפיה ראז חקלאות מנועה מלהשתתף במכרז בדרך כלשהי. כך גם, ברשימת הקבלנים שרשם רגב בצדו השני של ת/616 מנויים 14 קבלנים, לרבות "זוהר כץ" בלא שתצוין בצד שמו הערה באשר לאי יכולתו להשתתף במכרז. ולבסוף, גם גולסט לא טען כי בסיור הקבלנים נאמר שראז חקלאות מנועה מלהשתתף במכרז ולו כקבלן משנה. טענתו בעדות הייתה שיוכל חזר מסיור הקבלנים ואמר שבמהלכו הודיעו ש"זוהר כץ או חברת ראז חקלאות לא תוכל להשתתף במכרז הזה" (עמ' 3871), ולכן הציע לו לפנות לזוהר על מנת ללמוד ממנו על הפרויקט נשוא המכרז. מאחר שלא הוצגה מטעמו בעניין זה כל שאלה ליובל רגב, איני מייחסת משקל לעדותו של גולסט בנקודה נשוא דיונונו והיא משתלבת בחוסר האמינות הכללית של עדותו.

61. מכאן מסקנה, כי גרסתו המפלילה של זוהר כץ בחקירתו בעינה עומדת ויש ליתן לה משקל מלא. גם אם ראז חקלאות מנועה הייתה, כשלעצמה, מסיבה זו או אחרת, מלהשתתף במכרז, ולא הובאה על כך תחילתה של ראיה, לא הייתה כל מניעה שתשתתף כקבלן משנה. חששו של גולסט שמא זוהר "ילך עם מישהו אחר" היה, אפוא, חשש ריאלי, אותו רצה להסיר, ולשם כך היה מוכן לשלם.

62. גרסתו המפלילה של זוהר נתמכת תמיכה ממשית בגרסתו המפלילה של גיל מיארה, עליה כבר עמדנו, וכפי שנראה בהמשך, גם בעובדה שהתמורה שקיבל "גולגלה" על קבלני המשנה עמם נכרתו ההסכמים לאחר זכייתה של השביל הירוק במכרז נשוא דיונונו.

הגשת הצעות, המשא ומתן וזכיית השביל הירוק

63. 12 קבלנים רכשו את מסמכי המכרז (ת/158). מתוך אלה, שישה הגישו הצעות: השביל הירוק (ת/169 וכתב הכמויות ת/170); שאול זכרי (ת/171); עופר לוי (א.ע. גיזום עצים) (ת/172); גיל מיארה (ת/173); רונן מיארה (ת/174) ומנהרת אשקלון (ת/175). עם השישה שרכשו את המסמכים ולא הגישו נמנים גדליה וזוהר כץ בע"מ (כשמה הקודם של ראז חקלאות). ואם כך, מבין 12 רוכשי המסמכים שמונה היו צד להסדר הכובל.

במאמר מוסגר אעיר, כי העובדה שהמאשימה לא זימנה לעדות את ארבעה הקבלנים הנוספים שרכשו את מסמכי המכרז (ולא ניגשו) אינה פועלת לחובתה, בניגוד לטענת עו"ד זילברשלג. ככל שאלה נחקרו ברשות והכחישו כי היה תיאום, יכולה הייתה ההגנה לזמנם לעדות, כפי שיכולה הייתה לעשות כן גם אם לא נחקרו כלל. הימנעות התביעה מזימונם בנסיבות אלה אינה יוצרת ספק סביר במערכת הראיות שהונחה לפניי.

64. נחזור לענייננו. מפרוטוקול ועדת המכרזים (ת/158) עולה, כי הצעתה של השביל הירוק, בסכום של 1,241,000 ₪, הייתה אמנם הזולה ביותר, אולם הייתה גבוהה בשיעור 35% מהאומדן העצמי ובשיעור 77% ממחירי הקבלן המבצע אותה עת. יתר ההצעות היו גבוהות, כמובן, בשיעורים גבוהים עוד יותר מהאומדן העצמי, עד כדי 76%. בנסיבות אלה החליטה ועדת המכרזים לבטל את המכרז, אולם מאחר שסברה כי לא תופק תועלת מעריכת מכרז חדש, החליטה לנהל מו"מ עם כלל המציעים על מנת לנסות ולהוריד את המחירים.

בעקבות ההחלטה שנשלחה לצדדים (ראו לדוגמה ההודעה שנשלחה לשביל הירוק, ת/611), נפגשו ששת המציעים עם נציגי חברת החשמל לשם ניהול מו"מ (סיכומי המו"מ: ת/159 – השביל הירוק; ת/160 – שאול זכרי; ת/161 – גיל מיארה; ת-162 – עופר לוי; ת/163 – מנהרת אשקלון ו-ת/164 – רונן מיארה).

גולסט הגיע לפגישה כשהוא מצויד בהעתק כתב הכמויות של הצעת השביל הירוק, ת/169, שמולא על ידי רגב (רגב אישר בעדותו כי המספרים המופיעים בת/169 נראים בכתב ידו – עמ' 4011). על גבי עמודו השלישי של המסמך כתב גולסט תרשומת קצרה של הנאמר בפגישה: **"להשלים של כל הכלים. 1,100,000 ₪"** (גולסט אישר שהמדובר בתרשומת בכתב ידו וכי המדובר בפרטים מן המשא ומתן – עמ' 3937). יוער בהקשר זה, כי כעולה מפרוטוקול המו"מ, ת/159, הובהר לו כי לא צורפו להצעה, בניגוד לנדרש, רישיונות בתוקף לכלי עבודה ממונעים ונראה כי זה ההסבר למשפט "להשלים של כל הכלים". אשר לסכום של 1.1 מיליון ₪ העיד גולסט, כי **"זה בעצם המספר של חברת החשמל כיוונה אותי אליו"** (עמ' 3938).

65. כעולה מפרוטוקול המו"מ, גולסט הסביר את התמחור "לפי עבודה של 3 צוותים ב-3 שבבים סה"כ 600 י"ע ובנוסף רווח קבלני". כאן עלינו לעשות אתנתא, ולפנות למסמך נ/16(29).

המדובר במסמך בן שלושה עמודים, בכתב ידו של רגב ועניינו תמחור מכרז רעננה 2009. על פי עדותו בחקירה ראשית (עמ' 3977-3978), זה המסמך עליו עבד לקראת המכרז. לטענת המאשימה, כל אחד משלושה העמודים הוא תמחור שונה לאותו מכרז. אפרט:

העמוד המסומן בנומרטור F 1522, מציג תמחור לפי ימי עבודה, המסתכמים ב-393 ימים, כמופיע בראש העמוד "393 י"ע". רגב הסכים כי הקיצור "י"ע" משמעותו ימי עבודה לצוות טרקטור, אולם טען כי אין המדובר בכתב ידו: "אני חושב שזה לא משהו שאני כתבתי ואני לא יכול לאשר". הוא לא חלק שיתר העמוד נכתב על ידו (עמ' 3997-3998). התמחור מבוסס על 210 ימי עבודה לסבב א', 90 ימי עבודה לסבב ב', 50 ימי עבודה לסבב ג' ועוד 43 ימי עבודה שאינם משויכים לאיזה מן הסבבים. סכימת ימי העבודה מביאה אותנו לסיכום לעיל (393 ימים).

העמוד המסומן בנומרטור F 1523, מציג גם הוא תמחור לפי ימי עבודה, המסתכמים הפעם ב-603 ימים: 333 ימי עבודה לסבב א' ו-135 ימי עבודה הן לסבב ב' והן לסבב ג'. בצד ימי העבודה מתומחרת עלות יומית לצוות בסבב א' בסכום של 2,000 ₪ ועלות יומית לצוות בסבבים הבאים בסכום של 1,900 ₪. הסכום הכולל מגיע ל-1,179,000 ₪, ובתוספת עבודות מיוחדות - המחיר הכולל המופיע באותו עמוד הוא 1,259,000 ₪.

העמוד המסומן בנומרטור F 1524 אינו תמחור לפי ימי עבודה אלא לפי מסירת העבודה לארבעה קבלני משנה, לפי אזורים, "קומפלט" לשנה. עבור כל אחד מארבעה האזורים הוצג טווח מחירים: מחיר מינימום של 150,000 ₪ ומחיר מקסימום של 175,000 ₪. עבור כל אחד משני אזורים מוצג מחיר של 325,000 ₪, שהוא הממוצע בין המחיר המינימאלי לבין המחיר המרבי כפול שני אזורים. סכימת מחיר המינימום, המופיעה אף היא בעמוד זה, היא 600,000 (4X150,000), כפי שמופיעה בו סכימת מחיר המקסימום, 700,000 (4X175,000) וסכימתו של המחיר הממוצע לכל אזור היא 650,000 (2X325,000). (ראו ת/617, עותק צבעוני של העמוד, המקל אחר המעקב). מכאן עולה, כטענת המאשימה, כי הערכת השביל הירוק הייתה שניתן למסור את עבודות המכרז לארבעה קבלני משנה אזוריים, שיקבלו תשלום כולל (עבור ארבעה האזורים גם יחד) במחיר הנע בין 600,000 ₪ לבין 700,000 ₪ לשנה.

נזכיר, כי כתב הכמויות של השביל הירוק כפי שהוגש במסגרת הצעתה למכרז (ת/170) עמד על 1,241,000 ₪ והתייחס, כטענתו של גולסט בישיבת המו"מ שנוהלה עמו, ל-600 ימי עבודה של שלושה צוותים בשלושה סבבים, היינו בהתאמה קרובה עד מאוד לתמחור המופיע בעמוד המסומן בנומרטור F 1523.

66. בחקירתו הנגדית אישר רגב שהתמחור בעמוד המסומן בנומרטור F 1522 מפרק את רעננה לארבעה-חמישה אזורים לפי ימי עבודה (עמ' 3998). אלא שלטענתו, התמחור המופיע בעמוד המסומן בנומרטור F 1524 אינו מה שטוענת לו המאשימה. כשהתבקש לאשר, כי המדובר בתמחור המתבסס על הערכה כמה יהיה על השביל הירוק לשלם "קומפלט" לכל אחד מארבעה קבלני המשנה, סכום המגיע, במצטבר, לטווח שבין 600,000 ₪ ל-700,000 ₪ לשנה לכלל האזורים גם יחד, ובממוצע 650,000 ₪ דחה את הטענה, וכך הסביר את התמחור המופיע בעמוד זה:

"למיטב זכרוני ההערכה היא חילוק ארבעת האזורים לארבעה חלקים שווים שכל אחד מהן יעלה בין 600 ל-700 אלף בחילוק ארבע, הכוכבית זה מה שמופיע מהעמוד הקודם תוספות לעלויות הסדרי תנועה, שיטור, פינוי גזם, תקשורת, תקורות, מנהלות... וכן הלאה, כל מה שכוכבית מצטרף לעוד 650 אלף שקל. כשאתה לוקח בין 600 ל-700 ועוד 650 אתה מגיע לאותו חישוב שהגענו כמעט גם בטווח ימי עבודה, זאת אומרת מכאן ומשם העלות נשארת אותה עלות" (עמ' 4001).

ובלשוני: הסכום של 650 אלף ₪ המופיע בעמוד המסומן כ- F 1524, אינו הסכום הסופי על פי שיטת התמחור המפורטת בו. מצטרף אליו סכום נוסף, זהה, המשקף עלויות נוספות, (אף שאין מופיע בצידן חישוב עלותן) ואלה מפורטות בצד הכוכביות המופיעות בתחתית העמוד המסומן בנומרטור F 1523.

67. טענה זו אינה מתקבלת על הדעת ממספר טעמים.

האחד, טוב מראה עיניים: מבט בתחשיב המופיע בעמוד F 1524 מלמד עד כמה מלאכותית הטענה. הסכום של 650,000 ₪ הוא ממוצע פשוט של הסכומים המופיעים בו, לאחר סכימתם. אין נאמרת בו מילה על עלויות נוספות שיש להוסיף על המחיר המתקבל.

השני, אם הסכום של 650,000 ₪ משקף את סכימת העלויות של הפרטים המופיעים בצד הכוכביות שבתחתית העמוד המסומן כ-F 1523, הרי שיש להוסיפו גם לתמחור של ימי העבודה המופיע בו, 1,259,000 ₪ (באשר נכתב שם מפורשות כי תמחור ימי העבודה אינו כולל את העלויות שבצד הכוכביות). ואם כך, התמחור של השביל הירוק ממריא לכ-1.9 מיליון ₪. מאחר שהצעתה הועמדה על 1,241,000 ₪, אין להניח כי התכוונה להפסיד סכום של כ-700,000 ₪ לשנה. תהייה זו הוצגה לרגב במהלך חקירתו הנגדית וטענתו הייתה כי "זה פירוש לא נכון של המסמך הזה", והנכון הוא שהכוכביות המופיעות בתחתית העמוד המסומן F 1523 כלל אינן שייכות לאותו עמוד:

"אבל זה לא שייך לעמוד הזה, זה שייך לעמוד הנוסף. כל העלויות הנוספות של מחירים להסדרי תנועה, שיטור, פינוי, תקורות וכן הלאה קשורות ל-650 אלף. ה-650 אלף הוא תוספת או ל-600 אלף או ל-700 אלף לקבלני משנה על העבודות האלה. קבלני משנה ב-600 אלף לא יסגרו את כל עלויות הפרויקט ולכן יש פה את הכוכבית בתוספת 650 אלף" (עמ' 4007).

המדובר בתירוץ דחוק, שאין צורך להכביר מילים על אי סבירותו. וכי מדוע יירשמו בתחתית העמוד האחד עלויות שאינן רלוונטיות לתמחור המופיע בו, כי אם לתמחור המופיע בעמוד אחר, עמוד שנותר בו מקום רב לפירוט העלויות הנוספות לו היו כאלה?

השלישי, טיב העלויות המדוברות מלמד, כי אין המדובר בעלויות שעל השביל הירוק לשאת בהן ככל שהעבודה תימסר "קומפלט" לקבלן משנה. וכי מדוע תישא, בנוסף לעלות הכללית, גם בתשלומים עבור הסדרי תנועה, שיטור, פינוי גזם, רכישה והשכרת ציוד וכדומה? האין אלה מסוג העלויות הנכללות, באופן טבעי, באותו "קומפלט"? גם תהייה זו הוצגה לרגב:

ש': ... אני אומר לך שזה לא נכון כשאתה מוסר עבודה לקבלן משנה קומפלט אתה לא משלם לו על הסדרי תנועה ועל פינוי גזם ועל הפלאפונים של הצוות שלו, בוודאי לא אם הוא צריך לשכור ציוד או לרכוש ציוד. נא אישורך

ת': לא מאשר. לא מאשר" (עמ' 4008).

מענה לתהייה לא מצאתי בכך. ואכן, מאחר שהתמחור המופיע בעמוד המסומן F 1524 הוא תמחור "קומפלט", אין תמה שאין מופיע בצדו פירוט של עלויות. זו טיבה של מסירת עבודה "קומפלט" – הסרת דאגה מראשו של הקבלן הראשי והעברתה לקבלן המשנה. אין תמה, שבשני העמודים האחרים, הן F 1522 והן F 1523, המשקפים תמחור לפי ימי עבודה של צוות טרקטור, מופיעות כוכביות ובצידן פירוט של עלויות נוספות (שכלל לא תומחרו). כך הוא כאשר הקבלן הראשי הוא מי שמבצע את העבודה. הנה כי כן, הטענה כי עלויות אלה

מגיעות כדי 650,000 ₪ באה לעולם רק על מנת להגיע לתוצאה המתמטית הרצויה, היינו שאין פער בין חישוב לפי מחיר "קומפלט" של עבודה המועברת כולה לקבלני משנה, לבין חישוב לפי ימי עבודה. מותר לנחש, כי סכום העלויות הנוספות שעל פי עדותו של רגב יש להוסיף לתמחור "קומפלט", היה משתנה, עולה או יורד, בהתאם לפער בין שתי שיטות החישוב.

טענתה של המאשימה לפיה המסמך נ/16(29) מכיל שלושה תמחורים שונים היא אם כן בלתי נמנעת. התמחור בעמוד המסומן F 1523 הוא היקר משני האחרים, ובאופן ניכר. ביחס ל-F 1524 הוא יקר כמעט פי שניים, וביחס ל-F 1522 הוא מבטא 603 ימי עבודה לעומת 393 ימי עבודה. כאמור, ההצעה שהוגשה על ידי השביל הירוק הייתה קרובה עד מאוד לזו שב-F 1523, כאשר גולסט הסביר את תמחורה ב-600 ימי עבודה. זו הייתה, אפוא, הדרך שנבחרה על מנת "להקפיץ" את מחיר המכרז פי שניים ממחירו במכרז הקודם. גם בכך יש כדי להוסיף תמיכה משמעותית לעדותו של גדליה באשר למה שהוסכם בפגישת התיאום שהתקיימה במשרדי השביל הירוק.

נחזור להשתלשלות העניינים.

68. כאמור, בעקבות המחירים הגבוהים שהוצעו, בוטל המכרז ונוהל משא ומתן עם כלל המציעים. משהסכימה השביל הירוק לתת הנחה בשיעור של כ-11% ולהעמידה על 1.1 מיליון ₪, זכתה במכרז (החלטת ועדת המכרזים – ת/157).

לטענת עו"ד זילברשלג, ונראה כי כך רואה את הדברים גם עו"ד לשם, משבוטל המכרז, הסתיים פרק "התיאום" (שגם בו כופרים מרשיו). התחרות נפתחה, אם כן, מחדש, וכל קבלן יכול היה להציע הצעה ככל העולה על רוחו. המאשימה לא הצביעה על ראיה כלשהי על מנת להראות כי התיאום נמשך גם בשלב זה, ועל כן אין קשר בין התיאום לבין זכייתה של השביל הירוק בסוף הליך המשא ומתן. בהקשר זה נטען, בנוסף, כי לא נעשה על ידי המאשימה כל מאמץ חקירתי לשם בירור העובדות לאחר ביטול המכרז, על אף שגדליה כבר פנה אליה ומסר לה פרטים על התיאום שנעשה – לטענתו – בשלב הראשון. בנסיבות אלה, מעבר לכך שאין בידי המאשימה ראיות להמשך פעולות התיאום, יש לתת משקל מכריע למחדל החקירתי האמור ולזכות את הנאשמים.

69. על כך יש להשיב, כי ככל שהשביל הירוק תיאמה את זכייתה במכרז עם קבלנים אחרים תוך הבטחה לחלוקת העבודה ביניהם בקבלנות משנה – כפי שאכן הוכח על פי קביעותיי לעיל, השתכללה העבירה של צד להסדר כובל. אין מוטלת על המאשימה החובה להוכיח את כל המגעים שהתנהלו בין הצדדים להסדר, ואשר תכליתם הייתה להבטיח את זכייתה של השביל הירוק.

בענייננו, מן הראיות עולה כי בפגישה במשרדי השביל הירוק סוכם כי הצעתה של חברה זו תעמוד על 1.1 מיליון ₪ או 1.2 מיליון ₪, כעדותו של גדליה. השביל הירוק אכן הציעה 1,241,000 ₪, וכל יתר ההצעות היו גבוהות יותר. בְּעוֹבְדָה, גם לאחר שהתנהל המשא ומתן וגם לאחר שכל המציעים, למעט מנהרת אשקלון, הסכימו לתת הנחה, נותרה הצעתה של השביל הירוק ההצעה הנמוכה מכלל ההצעות והיא זכתה במכרז. אכן, אין ראיות כי בין הצדדים התקיימו מגעים גם במהלך המשא ומתן. אלא שאיני מוצאת כי יש בכך כדי להוביל למסקנה בדבר מחדל חקירתי. יש לזכור, כי פנייתו הראשונה של גדליה לרשות הייתה ב-21.6.2009, וההודעה הראשונה נגבתה ממנו ב-23.6.2009. המו"מ התנהל עם המציעים השונים ב-22.6.2009 וב-25.6.2009. הסכם החסינות נחתם עם גדליה רק במרץ 2010. שהרי, עד שנחתם הסכם חסינות שכזה, על הרשויות לבחון באופן מושכל וזהיר את העומד לפנייהן. ממילא לא היה בידי המאשימה סיפק להתחיל בפעולות חקירה – סמויות או גלויות – נגד המעורבים בתיאום מכרז רעננה.

על כל אלה יש להוסיף, כי רף המחירים במכרז הנדון נקבע על פי התיאום בין המעורבים, והיה בו כדי להשפיע על המחירים שהוצעו גם בשלב המאוחר יותר, במהלך המשא ומתן. לא זו אף זו, עיון בסיכומי הישיבות של ועדת המכרזים עם כל אחד מן הנאשמים (ת/164-ת/159) מלמד, כי כל אחד מהם הסביר את התמחור בעלויות שונות להן טען, וכמובן שלא הציג את האמת – היינו שמחיר ההצעה הוא פרי התיאום עליו הוסכם בפגישה בשביל הירוק קודם למועד הגשת ההצעות. איש מהם לא חזר בו ואיש מהם לא ביקש לפתוח דף חדש.

ההסכמים עם קבלני המשנה

70. ב-1.8.2009 חתמה השביל הירוק על הסכמי קבלנות משנה עם עופר לוי (א.ע. גיזום) (ת/368) ועם מוקה גיזום וגיל מיארה (ת/369). אין חולק כי נחתם הסכם מקביל גם עם שאול זכרי (גולסט, עמ' 3877). בעמוד האחרון לכל אחד מן ההסכמים מופיע נספח שכותרתו "הסבר התמורה". לפי ההסבר, סך כל התמורה השנתית שהתקבלה מחברת החשמל (למעט עבודות מיוחדות המכונות "עבודות רגיל"), עמד על 1,072,420 ₪. זכרי קיבל ממנו סכום של

330,000 ₪, ואילו יתרת התמורה התחלקה שווה בשווה בין כל אחד משלושת קבלני המשנה האחרים: גיל מיארה (מוקה גיזום), עופר לוי והשביל הירוק, שנחשבה לקבלן משנה של עצמה. החלק שלה בוצע באמצעות ניר קרמר, קבלן עצמאי שעבד לפי תעריף יומי (עמ' 3945). כל אחד מן השלושה קיבל לידי סכום ברוטו של 247,473 ₪, ומכאן מפרט הנספח את הניכויים:

"הפחתת סך של 21,459 (מהווה 25,000 כולל מע"מ) מכ"א מקבלני המשנה.

פחות 10,000 ₪ שכר ארז מיארה לכ"א מקבלני המשנה

סה"כ שאול זכרי: 298,541 ₪

סה"כ כ"א מקבלני המשנה גיל מיארה, א.ע. והשביל הירוק 216,014

לא כולל עבודות רג"י המסתכמות לכל ההסכם בסך של 27,580

298,541 – זכרי

בתוספת 216,014 כפול 3 קבלני משנה

946,583 מהווה

בתוספת 85,836 – דמי יעוץ לא כולל מע"מ

בתוספת 40,000 דמי ניהול מיארה

סה"כ: 1,072,419 לפני קיזוז 3% דמי ניהול ולא כולל עבודות רג"י."

ניכר בעליל, כי המדובר ב"הסכם קולקטיבי" ולא פרטני, כאשר נספח התמורה המופיע אצל כל אחד מקבלני המשנה מפרט מה קיבל כל אחד מהם. עובדה זו, כשלעצמה, גם בה יש כדי לחזק את עדותו של גדליה בדבר התיאום.

71. אין חולק, כי הסכום של 21,459 ₪ (לפני מע"מ) שקוזז מכל אחד מן הקבלנים משקף את עלות התמורה ששולמה לזוהר כך, בסכום כולל של 100,000 ₪. רוצה לומר, גם קבלני המשנה האחרים נשאו בעלות התשלום לזוהר, כל אחד מהם בשיעור של 25% ממנה. עובדה זו תומכת במסקנה לפיה ההסדר עם זוהר היה הסדר אי תחרות ולא תשלום לגיטימי עבור שירותי ייעוץ, שהרי מה לקבלני המשנה ולייעוץ שהעניק זוהר לשביל הירוק?

ואכן, כעולה מעדותו של גולסט, "פנינו לזוהר אחרי שהבנו שהוא לא יכול לגשת. ביקשתי ממנו יעוץ כללי גם בנושא של ציוד וכן הלאה וגם בנושא של מכרז רעננה" (עמ' 3932). ובהמשך אישר כי נושא מרכזי בייעוץ של זוהר היה "הקמת צוותי גיזום פנימיים או צוות גיזום פנימי של השביל הירוק" וכן "רכישת ציוד, טרקטורים, מנופים" (עמ' 3933). גם

מהודעתו של אורי דנון (ת/371) עולה, כי הייעוץ שהעניק זוהר לשביל הירוק חרג לחלוטין ממכרז רעננה והתייחס לפרויקטים אחרים של החברה בתחום הגיזום ולטיב הציוד שעל החברה לרכוש על מנת להיכנס לתחום. ודאי שלקבלני המשנה לא היה כל עניין בסוג זה של ייעוץ, הם לא הפיקו ממנו תועלת, ולא להם היה לשאת בעלויות הנובעות ממנו. אלא אם תאמר, כפי שכבר אמרתי וכפי שהעיד זוהר בחקירותיו (בניגוד לעדותו בבית המשפט), כי התשלום ניתן עבור הימנעותו מתחרות. מהימנעות זו הפיקו גם קבלני המשנה תועלת, שהרי זכו בעבודה בעקבות זכייתה של השביל הירוק במכרז. סילוקו של זוהר כץ מדרכה של השביל הירוק היה, אפוא, גם אינטרס שלהם, ועל כך שילמו.

לא זו אף זו, מתוך הסכום של 100,000 ₪ ששילמה השביל הירוק לזוהר, 20,000 ₪ תועדו כפרעון חוב שהיה לשביל הירוק כלפי זוהר בגין עבודות שביצע עבורה ברמת השרון. בעלות זו ודאי שלא היה על קבלני המשנה לשאת, אלא אם נשוב ונאמר שהעילה האמתית לתשלום סכום זה הייתה אף היא מניעת תחרות מצדו של זוהר.

72. ראיית חיזוק נוספת למעורבותה של השביל הירוק בהסדרים הכובלים שנעשו בקשר עם מכרז רעננה תימצא לנו בהתנהלות החריגה במשרדיה בקשר עם ההסכמים שנכרתו עם קבלני המשנה.

אורי דנון סיפר בחקירתו (ת/371 מ-12.4.2011), כי כשלושה חודשים קודם לזימונו לחקירה חיפש את ההסכמים עם קבלני הגיזום בקלסר ההסכמים בו הם מתויקים לפי סדר האלף בית "וההסכם הזה כאילו בלעה אותו האדמה". דבר זה הדיר את מנוחתו והוא שב וחיפש את המסמך ולא מצא (ש' 266-272). בהמשך הסביר, כי הסיבה בגינה חיפש את החוזה הייתה משום שאלדד לואנץ ביקש לראות את החוזים עם הגורמים המבצעים את העבודה ברעננה, אולם, כאמור, הוא לא מצא אותם (ש' 482-486). דנון הוסיף ונשאל על גלגול העלות של התשלום לזוהר כץ על קבלני המשנה וכך נראים חילופי הדברים:

ש': מי אמר לך לגלגל את התשלום ששולם לזוהר כץ על קבלני הגיזום במכרז חברת החשמל הרעננה?

ת': קיבלתי את זה כמצב נתון. קיבלתי או מייל או נייר עבודה.

ש': יש לך את המסמך הזה?

ת': לא. ואני יודע שלא כי כשחיפשתי את ההסכם של הגוזמים חיפשתי ניילונית בה היה כל החומר ולא מצאתי אותו" (שם, ש' 590-595).

בבית המשפט טען דנון כי אינו זוכר שחיפש את המסמכים, כי כל חודש הוא מחפש איזה מסמך ובסוף מוצא אותו, אולם בהמשך הסכים כי לא שיקר לחוקרים (עמ' 357-358). אני מעדיפה, אפוא, ללא היסוס את הודעתו של דנון בחקירה בנקודה זו.

73. מעבר להיעלמות המחשידה של המסמכים האמורים ולניסיונו של דנון, במהלך עדותו בבית המשפט, לשוות לה התנהלות טיפוסית וטריוויאלית, בניגוד לדבריו בחקירה, לפנינו מסמך נוסף המעיד עד כמה אין הדברים כפשוטם. הכוונה לפתק ת/370, הכתוב בכתב ידו של דנון (עמ' 359), ובו כתוב: **"אלדד שולי צריכה הבהרות לגבי הסכומים, היא לא מבינה את עמלת זוהר כץ"**.

שולי היא שולמית כץ, עובדת השביל הירוק, בחשבות פרויקטים, הן בזמן הרלוונטי והן במועד עדותה (עמ' 432). חוסר רצונה להעיד בלט עד מאוד ולא למותר להוסיף כי בטרם הגיעה לעדות נועצה בעורך דין, שהשביל הירוק מימנה את שכר הטרחה שלו (עמ' 443). המבין יבין.

משהוצג לה הפתק ת/370 הסכימה, אמנם, כי הוא מופנה אליה ("יש שולי אחת במשרד", עמ' 443) אולם טענה כי אינה מבינה את הכתוב בו וכי אינה זוכרת אם ראתה אותו בזמן אמת (עמ' 442). כך גם לא זכרה אם ביקשה הבהרות או אם הייתה זקוקה להבהרות לגבי הנושא המופיע בפתק (עמ' 443).

יצוין, כי מלבד אי ההבנה של "עמלת זוהר כץ", מושג שאכן קשה להבינו אם אין יודעים את העומד מאחוריו, מתברר כי בזמן אמת חוותה שולי כץ חריגות נוספת בכל הנוגע להתנהלות סביב מכרז רעננה. על פי עדותה בבית המשפט, לא עשתה בדיקה של חשבוניות קבלני המשנה בנוגע למכרז רעננה (עמ' 436), על אף שבמסגרת עבודתה היא בודקת ומאשרת חשבוניות של קבלנים אלה (עמ' 433). במהלך ריענון זכרונה בבית המשפט מתוך הודעתה (עמ' 438), התברר כי את שגרת תפקידה תארה כ"**בודקת התאמה בין חשבוניות קבלני משנה לבין החשבוניות שאישר לנו הלקוח**". לאחר מכן התנהלו בינה לבין החוקר חילופי הדברים הבאים:

"ש': האם יש בפרויקטים נוספים מלבד פרויקט זה בהם איתי גרינשפן מאשר תשלומים לקבלני משנה וזאת ללא בדיקתך או כל פעולה אקטיבית מצידך?

ת': בדרך כלל זה לא קורה.

ש': כלומר ממה שאנחנו מבינים בפרויקט הזה חברת חשמל רעננה ניתן לומר שזה מקרה חריג שבו איתי מאשר ואת לא מעורבת? שבו רק איתי מאשר ואת לא מעורבת?

ת': נכון".

ובחקירה נגדית ציטט עו"ד זילברשלג קטע נוסף מהודעתה:

"ש': למה לא התעסקת בפרויקט הזה?

ת': כי בחברה לא נתנו לי לא בכל פרויקט אני מתעסקת עם קבלנים".

העדה הסבירה, כי התוספת באותיות המלוכסנות היא בכתב ידה, בעת שעברה על ההודעה עם סיום החקירה ובטרם חתמה עליה (עמ' 445). מן הדברים לעיל עולה, כי ככלל היא זו הבודקת ומאשרת תשלומים לספקי משנה, וכי בדרך כלל לא קורה אחרת. פרויקט רעננה היה חריג במובן זה. יתרה מזאת, על פי מה שאמרה בהודעתה, במכרז רעננה לא נתנו לה להתעסק בפרויקט. המדובר, אפוא, בהתנהלות מכוונת וחריגה. לנוכח התרשמותי מן העדה, אין לי ספק כי הוסיפה את אשר הוסיפה בכתב ידה על מנת לרכז את עוצמת המשמעות של דבריה בחקירה ולא משום שזו האמת. התוספת אינה מתיישבת כלל ועיקר עם תיאור החריגות שבהתנהלות כפי שתוארה על ידה במשפטים שלפני אותה תוספת.

הנה כי כן, הצירוף של הפתק ת/370, בו מבקשת שולי הבהרה שכן אינה מבינה את "עמלת זוהר כץ", לעובדה שהתשלומים לקבלני המשנה בפרויקט רעננה אושרו ללא בדיקתה, באופן חריג, לרצונה העז להימנע מהפללת מעסיקיה, למצוקה הרבה בה הייתה נתונה בבית המשפט – כל אלה מלמדים כי המסקנות שהסקנו מ"נספח התמורה" הן מסקנות שאין בלתן.

74. לכך יש להוסיף את עדותו של אלדד לואנץ בסוגיית הפתק ת/370 והתשלום לזוהר כץ. אמנם, בעת עדותו כבר לא עבד בחברה אולם התרשמותי ממנו הייתה כי הדבר האחרון שהוא מעוניין בו הוא לעמוד על דוכן העדים ולהפליל את מעסיקיו לשעבר.

לואנץ העיד, כי אינו זוכר את הפתק ת/370 "אבל יכול מאוד להיות שזה היה אצלי" (עמ' 976). התייחסותו לתשלום לזוהר כץ מאלפת. כך, בבית המשפט, לשאלה האם הבין לשם מה התשלום השיב כי לא הוא ערך את ההסכם, וכי תחום אחריותו היה ביצוע ותפעול. הוא לא התעמק בעניין ולא ביקש להבין עבור מה התשלום (עמ' 972-973). והנה מתברר, כי לא כך הציג את הדברים בחקירתו. הסכום של 100,000 ₪ עניין אותו בהחלט, עד כי ביקש לראות

את החוזים עם הגוזמים והוא פנה לשם כך לאורי דנון. בבית המשפט לא זכר לואנץ מה הייתה תוצאת הפנייה, אולם בחקירתו ברשות זכר גם זכר, וסיפר לחוקרים כי דנון לא מצא את החוזים, בדיוק כפי שאמר דנון בחקירתו. עוד מתברר מדבריו לחוקרים, כי פנה להראל גולסט בכבודו ובעצמו על מנת שיסביר לו את פשר התשלום לזוהר כץ, ותשובתו של הראל הייתה "שזה מחוץ לתחום שלי ואני לא אמור להתעסק בזה". לשאלה אם הציטוט מזכיר לו משהו השיב שאינו יודע (ראו חילופי הדברים בעמ' 972-975). חוסר זכרונו של לואנץ אינו מעורר בי כל אמון, ואין לי ספק שמה שאמר בחקירה משקף את הדברים לאשורם. אין צריך לומר, כי אמרתו של גולסט, הבאה מפיו של לואנץ, היא אמרה מפלילה עד מאוד, העולה בקנה אחד עם הדרתה המכוונת של שולי כץ מעיסוק בעניין, והמשתלבת בכל הנתונים האחרים המלמדים על ההתנהלות החריגה ביחס למכרז הנדון.

גולסט, יש לומר, לא כפר בכך שלואנץ פנה אליו בנוגע לתשלום לזוהר כץ. אלא שלדבריו היה זה משום שביצועיו של לואנץ נמדדו על פי מדדים של רווח והפסד, והוא לא רצה שהתשלום לזוהר כץ ייחשב כהוצאה של פרויקט רעננה (עמ' 3884). המדובר בתירוץ שאינו מעורר אמון, בשים לב לכך ש-75% מעלות התשלום לזוהר כץ גולגל לקבלני המשנה. מכל מקום, תיזה זו, שהיא גרסה כבושה כשלעצמה לנוכח שתיקתו של גולסט בחקירותיו, לא הוצגה ללואנץ בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד זילברשלג ודי בכך כדי לדחותה.

75. ועל כל אלה, גם הנסיבות האופפות את הזמנת הרכש שהוצאה לזוהר כץ חריגות. ההזמנה, על סך 100,000 ₪ + מע"מ, נושאת תאריך 20.7.2009, בעוד שהתשלום הראשון (20,000 ₪) בוצע קודם לכן, ב-6.7.2009 (הזמנת הרכש – ת/610, השיק ע"ס 20,000 ₪ - ת/375). בעדותו טען גולסט כי קודם מוציאים הזמנת רכש, לאחר מכן מגיעות החשבוניות ומוציאים השיקים. רק לאחר שהופנתה תשומת ליבו לכך שהזמנת הרכש מאוחרת למועד התשלום של חלק מן הסכום, נאלץ להודות כי במקרה זה לא כך התנהלו הדברים. גולסט אף לא ידע להסביר מדוע מן החשבון עבור גיזום עצים ברעננה ניכו סכום על חשבון חוב קודם של רמת השרון (עמ' 3928-3929). לכך יש להוסיף, כי תשלום "על חשבון" היה טעון את אישורו של גולסט כמנכ"ל, בנוסף לאישורם של מנהל הפרויקט ומנהל התחום, כפי שהעידה אילנה רוניס, שעבדה בשעתו כמנהלת חשבונות ראשית בשביל הירוק (עמ' 421). גם מנתונים אלה יש להסיק את מה שכבר הסקנו, היינו שהתשלום לזוהר כץ, כל כולו, מהווה תמורה להימנעותו מתחרות.

העבירות

א. צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות

76. משקבעתי כי ארז מיארה, רמי ברזילאי והראל גולסט נכחו בפגישה במשרדי השביל הירוק אשר במהלכה תואם מכרז רעננה; כי ארז הגיש הצעת גיבוי בשם רונן מיארה וכי ברזילאי הגיש הצעת גיבוי בשם מנהרת אשקלון; כי התיאום התבטא, בין היתר, בהסכמה על העלאת מחירי המכרז; בחלוקת השוק לפי מקום העיסוק (היינו שהשביל הירוק תזכה באזור רעננה ושחלק מן המציעים יועסקו על ידה כקבלני משנה על פי החלוקה שנקבעה); וכי פועל יוצא מן התיאום שכמות השירותים בעסקיהם של המציעים האחרים פחתה (בין משום שוויתרו לגמרי על הזכייה ובין משום שהסתפקו במתן שירותים כקבלני משנה בחלק מסוים בלבד מאזור רעננה), הרי שהתקיימו יסודות העבירה של צד להסדר כובל וקמו החזקות החלוטות הקבועות [בסעיפים 2\(ב\)\(1\)](#), [2\(ב\)\(3\)](#) ו-[2\(ב\)\(4\)](#) [לחוק ההגבלים העסקיים](#). הדיון הכללי בעבירה זו נמצא באישום הראשון. יסודות עבירה זו מתקיימים גם ביחס להסדר הכובל שנעשה בין גולסט לזוהר, ולפיו תימנע ראז חקלאות מתחרות בתמורה ל-100,000 ₪ ומע"מ.

אשר לנסיבות המחמירות, הרי שגם בסוגיה זו ערכתי דיון כללי במסגרת האישום הראשון, ולא אחזור עליו.

77. בטרם אתייחס באופן פרטני, כמתחייב, לכל אחד מן הנאשמים באישום הנדון, אדון באחריותה של מוקה גיזום לפעולותיו של ארז. דיון זה מתבקש לנוכח העובדה שהחברה הוקמה ב-3.3.2009, היינו כחודשיים בטרם פורסם מכרז רעננה, ולכן לא יכולה הייתה לעמוד בתנאי הסף לו הגישה הצעה למכרז. ההצעה הוגשה אפוא על שם רונן מיארה כעוסק מורשה. על תפקידו של ארז בחברה עמדתי במסגרת הדיון באישום הראשון וכך גם עמדתי שם על העקרונות הכלליים לייחוס אחריות לחברה בגין פעולותיו. וכמו באישום הראשון, מסקנתי היא כי יש לייחס למוקה גיזום את מעשיו של ארז. אפנה, לשם ביסוס מסקנה זו, לת/418, יומנו של ארז, בו כתב ב-26.5.2009 כי נסע עם רונן בערב לחתונה ומשם נסעו על מנת "לאסוף מעטפה" משאול זכרי. כן אפנה לשיחה מ-21.6.2010 בין רונן לארז, מיד לאחר "פגישת הג'קוזי" (ת/300, שיחה 1371/143, עמ' 190), בה נשמע הדו-שיח הבא:

"רון : אתה תראה, כולם ירצו חלק בת"א של עבודה. את אותנו הסדר ש"השביל" עשו איתנו ברעננה זה מה שכולם ירצו איתנו בת"א.

ארז : אל תדאג, אף אחד לא יעשה את זה, יהיה בסדר. נגיע לנקודה שיהיה בסדר, בסדר לאט לאט אנחנו נבנה את הפינה, תן לנו עוד ציון אחד של מכרז טוב בתל אביב."

ולבסוף אפנה לכך שעם זכייתה של השביל הירוק במכרז, נחתם בינה לבין מוקה גיזום (להבדיל מרונון מיארה כעוסק מורשה) וגיל מיארה הסכם לקבלנות משנה (ת/369).

המסקנה מכל אלה שיש לייחס למוקה גיזום את מעשיו של ארז במסגרת האישום הנדון.

לית מאן דפליג כי מנהרת אשקלון מחויבת במעשיו של רמי ברזילאי ואותה מסקנה חלה על השביל הירוק, שהראל גולסט היה מנהלה בתקופה הרלוונטית (גולסט לא חלק על כך ביחס לאישום הנדון. כפי שנראה להלן, טען כי בתקופת חמשת מכרזי הדרום היה זה לואנץ שהחליף אותו בניהול החברה בפועל, אולם טענה זו אינה רלוונטית למכרז רעננה).

78. באופן פרטני לגבי כל אחד מן הנאשמים באישום הנדון:

הנסיבות המחמירות ביחס לארז ולמוקה גיזום הן שהמדובר במכרז ציבורי; שהמדובר בפעם שנייה (בעת מעשה) שארז והחברה שבניהולו מעורבים בהסדר כובל (מכרז תל אביב, נשוא האישום השביעי, קדם למכרז הנדון במספר שבועות); שההיקף הכספי משמעותי – מחיר ההתקשרות עם השביל הירוק עמד על 1.1 מיליון ₪ עם אפשרות הארכה עד שלוש שנים (ובסך הכל למעלה מ-3 מיליון ₪); הנזק שנגרם או צפוי היה להיגרם בשל העבירה נגזר מההיקף הכספי; ארז ומוקה גיזום קיבלו טובת הנאה במונח זה שנכרת עמם הסכם לעבודה בקבלנות משנה; וריבוי הצדדים לעבירה (המכרז תואם עם הראל גולסט, עם רמי ברזילאי, עם זכרי ועופר לוי, עם גיל מיארה ועם גדליה).

הנסיבות המחמירות, למעט טובת ההנאה, מתקיימות גם ברמי ברזילאי ובמנהרת אשקלון. אעיר, לעניין השיטתיות, כי גם ברזילאי ומנהרת אשקלון היו מעורבים במכרז תל אביב.

אשר להראל גולסט והשביל הירוק, הנסיבות המחמירות לגביהם זהות לאלה של ארז ומוקה גיזום. לעניין השיטתיות – אמנם, בעת מעשה הייתה זו מעורבותה הראשונה של השביל הירוק בהסדרים כובלים בענף הגיזום, אולם לצורך המכרז הנדון התקשרה בשני הסדרים כובלים במקביל, האחד עם ברזילאי, ארז ויתר הקבלנים הנזכרים והאחר עם זוהר.

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות

79. את הדיון העקרוני בעבירה זו ערכתי במסגרת האישום הראשון, והוא חל, כמובן, גם על ענייננו.

80. עניין עקרוני אחר שיש להידרש אליו כאן, הוא המחלוקת בין המאשימה לבין ב"כ הנאשמים להם מיוחסת עבירה זו, מקום שוועדת המכרזים החליטה על המשך ההתקשרות עם ועל מימוש האופציה, גם לאחר שהחקירה הפכה גלויה. עמדת המאשימה היא, כי מאחר שחברת החשמל נאלצה לממש את האופציה משום שהתקשתה לאתר קבלנים אחרים שיוכלו לעמוד במשימה, הרי שיש לייחס לנאשמים הרלוונטיים קבלת דבר במרמה גם בנוגע להמשך ההתקשרות. להכרעה בשאלה זו תהיה השלכה גם ביחס להיקף העבירה של פעולה ברכוש אסור, לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#).

על משמעות העובדה שחברת החשמל מצאה עצמה מול שוק "מקורטל" ונאלצה להאריך התקשרויות עם קבלנים החשודים בנטילת חלק בהסדרים כובלים ובקבלת דבר במרמה, עמדתי במסגרת הדיון באישום הראשון בעבירה של צד להסדר כובל ובנסיבות המחמירות בהן בוצעה. סברתי כי המדובר, אכן, בנסיבה מחמירה. עם זאת, אין בידי לקבל את הטענה לפיה ההחלטה על מימוש אופציה גם לאחר שהחקירה הפכה גלויה מהווה, כשלעצמה, קבלת דבר במרמה. בשלב זה, עמדו מלוא העובדות לפני ועדת המכרזים וההחלטה – הגם שנתקבלה בליט ברירה – הייתה מתוך ידיעת החשדות. ועדת המכרזים לא פעלה ב"ריק הכובל ולא בשל מצג שווא שלא הייתה מודעת לו. אם צריך – לפנינו דוגמה לאבחנה בין שתי העבירות, אשר בעטיה דחיתי בהחלטתי מ-18.3.2014 את הטענה לפיה העבירה של הסדר כובל חופפת לעבירה של קבלת דבר במרמה.

משבאתי למסקנה זו, כל אימת שההחלטה על הארכת ההתקשרות על דרך של מימוש האופציה התקבלה לאחר שהחשדות למעשי הנאשמים נחשפו עם הפיכת החקירה לגלויה, לא ניתן יהיה לייחס לנאשם הרלוונטי קבלת דבר במרמה לגבי ההחלטה עצמה ולגבי התקבול שבא בעקבותיה.

81. ועתה לאישום שלפנינו.

כל אחד מן הנאשמים הוזהר מפורשות כי עליו להימנע מתיאום המכרז ומפעולות העומדות בניגוד לדיני הגבלים עסקיים (ת/169, עמ' 3, סעיף 16). כל אחד מהם הגיש הצעה ולא גילה את אוזנה של ועדת המכרזים את דבר התיאום. כל אחד מהם נקרא לפגישת משא ומתן בחברת החשמל, במהלכה התבקש להסביר את תמחור ההצעה, וגם בהזדמנות זו לא גילה את דבר התיאום (ת/159-164, ת/157, ת/413). מר שלמה סבג, יו"ר ועדת המכרזים הרלוונטית העיד, כי לא חשד בתיאום. לדבריו: **"לדעתי זו ממש קטסטרופה, אני הייתי מרומה ושעבדו עליי. דבר כזה ממש מפתיע אותי"** (עמ' 1027). עוד העיד, כי לו התעורר חשד בליבו, היה פונה ליועץ המשפטי של חברת החשמל ולקצין הביטחון שלה, ומנחה אותם להגיש תלונה במשטרה: **"לא היינו יכולים להשלים עם דבר כזה שתיאמו מכרזים ולא תהיה תחרות"** (עמ' 1027).

עוד יש לומר בהקשר הנדון, כי האופציה הראשונה מומשה כשמונה חודשים בטרם הפכה החקירה לגלויה, בשלב בו לא הייתה לחברת החשמל ידיעה אודות המרמה (ת/167). בנסיבות אלה, המדובר בהחלטה ובתקבול שהתקבלו במרמה (ראו סעיף 16 להחלטתי מ-2014.3.18). לעומת זאת, האופציה השנייה מומשה לאחר פתיחת החקירה הגלויה. כמתואר בפרוטוקול הדיון (ת/156 מ-2011.6.11) ועולה גם מעדותו של עו"ד יהב שנסקרה במסגרת האישום הראשון, נבחנה האפשרות להאריך את ההתקשרות בשישה חודשים בלבד במחירים הקיימים או במחירים נמוכים מהם אולם בשל אי הסכמת הקבלנים מומשה האופציה במלואה. פועל יוצא של מסקנתי לעיל, אין לייחס לנאשמים את תקבולי ההארכה השנייה כתקבולים שהתקבלו במרמה. אין בכך כדי למעט מחומרת הנסיבות בהן בוצעה העבירה של קבלת דבר במרמה, עליהן עמדתי בדיון באישום הראשון והרלוונטיות גם לעניינו. אזכיר את העובדה שהמדובר במרמה שהיא פרי תכנון מוקדם ושיתוף פעולה בתכנית העבריינית של מספר לא מבוטל של אנשים; שהמדובר במכרז ציבורי; שהיקפו הכספי גבוה; ושמעשה המרמה נשען על עבירה אחרת, בבחינת עבירה גוררת עבירה. לכל אלה יש להוסיף, כי בעקבות הצלחתו של מעשה המרמה "קפץ" מחיר המכרז פי שניים יחסית לשנים הקודמות, בעוד שלכל היותר אמור היה לעלות בשליש לנוכח הגדלת כמות סבבי הגיזום הנדרשים.

ג. סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון

82. גם בנוגע לעבירה זו קיימתי דיון כללי במסגרת האישום הראשון ולא אחזור עליו. במקום זה אתייחס לנסיבות הרלוונטיות לעניינו. אזכיר כי העבירה מיוחסת אך להראל גולסט ולשביל הירוק.

גולסט והשביל הירוק שילמו לזוהר כץ ולראז חקלאות סכום של 116,500 ₪ (כולל מע"מ). במענה לאישום, בהתייחס בין היתר לתשלום האמור, נטען כי המדובר בתמורה עבור ייעוץ. אין חולק, כי התשלום האמור מהווה "פעולה ברכוש" כהגדרתו של מונח זה [בחוק איסור הלבנת הון](#).

משקבעתי כי התשלום נועד להבטיח אי תחרות מצד ראז חקלאות, ומשקבעתי כי ההסכמה להימנעות מתחרות הוסתרה מוועדת המכרזים והתשלום הוסווה כתשלום תמורת "גיזום", הרי שמדובר ברכוש ששימש ואף איפשר (גם) את ביצוע העבירה של קבלת דבר במרמה. על ידי התשלום, הוצא זוהר מן הזירה, הובטח כי המעשה לא ייחשף והוצג מצג שווא לפני ועדת המכרזים, כאילו המכרז מתנהל בתנאי תחרות. בו זמנית, בעצם תיעוד התשלום כפי שתועד, בוצעה, כפי שנראה בהמשך, עבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

83. אשר לפעולת ההסתרה של מקור הרכוש, אין חולק, כי על גבי ספחי השיקים ששולמו על ידי השביל הירוק לראז חקלאות נכתב כי התשלומים הם "ע"ח גיזום עצים רמה"ש" (ת/375, מ-7.7.2009, בסכום של 20,000 ₪) ו"גיזום עצים – חח"י רעננה, שולם על חשבון" (ת/376, מ-23.7.2009, בסכום של 80,000 ₪) ו"חש. ספק מרכזת, גיזום עצים – חח"י רעננה" (ת/374, מ-15.8.2009, בסכום של 16,500 ₪). גולסט חתום על שיקים אלה (חוות דעתו של המומחה ניב, ת/410, הודעתו של עו"ד זילברשלג כי אינו חולק על כך, עמ' 927-928). במקביל, בחשבוניות שהוציא זוהר כץ (עמ' 1-2 לת/439) נכתב, ביחס לתשלום בסכום של 20,000 ₪ (חשבונית מ-13.7.2009) "עבור גיזום עצים ברמה"ש", וביחס לשני התשלומים האחרים הוצאה ב-20.7.2009 חשבונית בה נכתב "עבור חן מקדמה על חשבון גיזום עצים חברת חשמל רעננה". כרטסת הספק של השביל הירוק, ת/377, מלמדת, כי בתקופה מ-1.1.2009 עד 13.12.2010, אלה שני התשלומים היחידים ששולמו לראז חקלאות. גם על כך אין חולק. וכפי שראינו, אילנה רוניס העידה כי תשלום "על חשבון", כפי שמופיע בכרטסת "ראז חקלאות" (ת/377) טעון אישור המנכ"ל (בנוסף על אישורם של מנהל הפרויקט ומנהל התחום). זאת, בנוסף על העובדה כי גולסט הוא החתום על השיקים.

עוד אין חולק, כי זוהר כץ לא ביצע עבודת גיזום כלשהי עבור השביל הירוק במסגרת מכרז רעננה (גולסט, עמ' 3871-3872, עמ' 3932; זוהר כץ, עמ' 1230). המסקנה הבלתי נמנעת, שהרישום על גבי ספחי השיקים ובחשבוניות אינו משקף את האמת.

עמדנו על כך שבחקירתו הודה זוהר כץ כי התשלום שקיבל היה תמורת כך שלא ייגש למכרז, ולאחר מכן הוסיף כי היה זה גם עבור ייעוץ. הודאתו נתמכת בת/436, מזמן אמת (י"100)

שבילי") ובתגובתו המעידה כאלף עדים על משמעות הרישום, בעת שהוצג לו המסמך בחקירה: **"נחנקתי. מי רושם דברים כאלה..."**. לכך יש להוסיף את דבריו של זוהר בחקירה לפיהם נמנע מלדווח לבעלי ראז חקלאות על הסיכומים בינו לבין הקבלנים, כי הללו לא דרשו הסברים וכי לו היו דורשים, היה אומר להם שהתשלומים הם בגין עבודה שהוא עומד לבצע (ת/451, ש' 147-159). לו מדובר בתשלום לגיטימי עבור ייעוץ, לא הייתה כל סיבה להסתירו מבעלי החברה. גם אם חלק מן הסכום היווה פרעון חוב – מה שנסתר מן הראיות, כפי שכבר ראינו – אין בכך כדי לעקר את המרכיב של הלבנת ההון. ראשית, חלק הארי של התשלום נועד למניעת תחרות ושנית, כריכת תשלום לגיטימי בתשלום שמקורו בעבירה מהווה התנהלות טיפוסית להלבנת הון (ראו: [ע"פ 4456/14 אביגדור קלנר נ' מדינת ישראל](#), פסקאות 90 ו-96 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן (29.12.2015)). הגדרתו של זוהר כ"ייעוץ" נועדה להקנות חזות לגיטימית לתשלום בלתי חוקי ולאפשר את ערבוב הפעולה ברכוש במחזור הפעילות העסקית הלגיטימית.

את ההסתרה מחזקות הראיות שנסקרו לעיל, ובכללן ההתייחסות ל"עמלת זוהר כץ" כפי שמכונה התשלום בת/370; עדותו של לואנץ, בגדרה ביקש להדגיש כי לא הוא ערך את ההסכם עם זוהר כץ, כי הוא מעריך שהיה כתוב בו "גם ייעוץ או משהו כזה", דבריו בחקירתו ברשות לפיהם נוכח התשלום ביקש מאורי דנון לראות את החוזים עם קבלני המשנה אולם אלה לא נמצאו, כמו גם הדרתו מעיסוק בעניין על ידי גולסט; העובדה שהסכום של 20,000 ₪, לכאורה עבור חוב מן העבר, נרשם במסמכי השביל הירוק כחלק מהתשלומים ששולמו במסגרת מכרז רעננה וגולגל על כתפי קבלני המשנה.

בכל הנוגע לאופן רישום התשלום של 20,000 ₪ במסמכי השביל הירוק טען גולסט בחקירתו הנגדית, כי **"זוהר כץ בוודאי עשה עבודות ברמת השרון, אפשר להביא את הכרטסת של ראז חקלאות פה אם תרצו למשהו מסוים ... אז אין לדעת אם זה שייך לייעוץ או זה שייך לרמת השרון, את זה אני לא יודע, אבל היה איתו הסכם על ייעוץ, הוא קיבל כסף על ייעוץ. החשבונית שנרשמה לא נרשמה כראוי שזה ייעוץ..."** (עמ' 3945). לא מצאתי בדברים אלה משום הסבר לפשר הרישום. ועוד יש להפנות לדבריו של זוהר כץ, שאישר שלא ביצע עבודות גיזום במכרז רעננה (בניגוד למה שנכתב על גבי ספחי השיקים).

84. נוכח המפורט לעיל, המסקנה המתחייבת היא שהפעולה ברכוש האסור והסתרתה נועדו לשרת את התכנית העבריינית ולהפקת רווח כלכלי בעתיד: הצגת מצג כוזב לפני ועדת המכרזים על מנת להפיק רווח כלכלי מן המרמה – הזכייה במכרז, צבירת ניסיון ורכישת

מוניטין על מנת לעמוד בתנאי הסף הנדרשים במכרזים עתידיים. מכאן מסקנה כי התקיים בהראל גולסט היסוד הנפשי הנדרש לעבירה הנדונה, לרבות "המטרה להסתיר".

ד. רישום כוזב במסמכי תאגיד

85. גם עבירה זו מיוחסת רק לגולסט ולשביל הירוק, וגם בנוגע אליה ערכתי דיון כללי במסגרת הרישום הראשון.

הרישום הכוזב במסמכי השביל הירוק מתבטא בספחי השיקים שניתנו לזוהר כץ, שעל גביהם נכתב כי התשלום הוא עבור "גיזום עצים". גולסט חתום עליהם, הוא היה מנהל בחברת השביל הירוק בזמן הרלוונטי, הוא היה מודע לכזב שברישום ומכאן שעבר עבירה של רישום כוזב במסמכי התאגיד.

86. אני מרשיעה, אם כך, את ארז מיארה ומוקה גיזום; את רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון; ואת הראל גולסט והשביל הירוק, בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. בנוסף אני מרשיעה את הראל גולסט ואת השביל הירוק בעבירה לפי [סעיף 3\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#) ובעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד.

האישום החמישי – חמשת מכרזי הדרום

האישום ויריעת המחלוקת

1. הנאשמים באישום זה הם ירון בלוא ובלווא בע"מ; ארז מיארה ומוקה גיזום; רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון; ניסים ברזילאי (המכונה נאש) ונאש נאש בע"מ; הראל גולסט, יובל רגב והשביל הירוק בע"מ; רמי עזרא; ניסים קסנטיני, שולמית קסנטיני וקסנטיני ובניו בע"מ.

כתב האישום כלל נאשמים נוספים בפרשה זו, והם עופר לוי, שאול זכרי, עמיר גולשני ואמיר החוטבים בע"מ, אולם עם נאשמים אלה נערכו כבר בתחילת המשפט הסדרי טיעון, הם הודו והורשעו לפי הודאותיהם ונגזרו עליהם עונשים שונים. בנוסף כלל כתב האישום את איל ארגוב והחברה שבבעלותו, ארגוב איל בע"מ, אולם בהסדר טיעון שנערך עם ארגוב בשלב מתקדם מאוד של המשפט, קיבלה המאשימה את טענתו לפיה בעת שהתרחשו האירועים נשוא אישום זה שהה בחו"ל, ואת ענייניה של החברה שבבעלותו הפקיד בידי מאיר רוזנר (שהועמד לדין על חלקו בפרשה זו בכתב אישום מקביל, הודה ועונשו נגזר בהסדר טיעון). לפיכך הורשעה במסגרת אישום זה רק החברה (ארגוב הורשע במסגרת ההסדר האמור באישום השביעי).

ועתה לעובדות האישום בקצרה.

2. במהלך 2010 פרסמה חברת החשמל מקבץ של חמישה מכרזים לעבודות גיזום במחוז הדרום: מכרז לאזור רמלה (ולהלן: **מכרז רמלה**); מכרז לאזור באר שבע (ולהלן: **מכרז באר שבע**); מכרז לאזור אשדוד (ולהלן: **מכרז אשדוד**); מכרז לאזור נתניה (ולהלן: **מכרז נתניה**); ומכרז למתח עליון ולמתח-על מחוז דן (להלן: **מכרז מתח עליון**). תקופת ההתקשרות שנקבעה במכרז הייתה שנה, עם אופציה להארכה בשנתיים נוספות. המועד האחרון להגשת ההצעות נקבע ל-7.4.2010.

על פי הנטען בכתב האישום, הנאשמים בפרשה זו, ביחד עם מעורבים אחרים: זוהר כץ וראז חקלאות בע"מ; גיל מיארה, יוסף מסילטי (המופיע בחומר החקירה גם בשם מסלאתי או מסילתי), מאיר רוזנר וכפר חיטים בע"מ היו צדדים להסדר כובל בכך שחילקו ביניהם את המכרזים באופן הבא: מכרז רמלה יועד לגדליה ולמוקה גיזום; מכרז אשדוד יועד לגיל מיארה ולרמי עזרא; מכרז באר שבע לארגוב איל בע"מ, לכפר חיטים ולקסנטיני ובניו; מכרז נתניה לעופר לוי ולשאול זכרי ואילו מכרז מתח עליון לאמיר החוטבים ולמסילטי.

לשם גיבוש ההסדר הכובל ויישומו, קיימו הצדדים לו מגעים שונים לרבות פגישות בהרכבי משתתפים שונים. חלקם אינם ידועים באופן מלא ובמדויק למאשימה.

3. בין היתר, מיד לאחר שהסתיים סיור קבלנים שקיימה חברת החשמל ב-22.3.2010, במשרדה בתל-אביב, התקיימה פגישה בקרבת בניין המשרדים ובה נטלו חלק עופר לוי, שאול זכרי, נאש, רמי עזרא, ניסים קסנטיני וגדליה. בפגישה דנו המשתתפים ברמת המחירים הנמוכה במכרזי חברת החשמל ובצורך להעלותה.

ב-25.3.2010 התקיימה הפגישה הידועה בכינויה "פגישת מסובים". בפגישה השתתפו ארז מיארה, רמי ברזילאי, נאש, שאול זכרי, עופר לוי, רמי עזרא, עמיר גולשני, יוסף מסילטי, גיל מיארה, מאיר רוזנר, אדם נוסף שזהותו אינה ידועה למאשימה וגדליה. בפגישה זו חלקו ביניהם המשתתפים את חמשת המכרזים על פי הפרוט לעיל, ודנו בנושאים נוספים כגון הצורך בהעלאת מחירי חמשת המכרזים; הצורך לשכנע את קבלני הגיזום מצפון הארץ שלא להתמודד במכרזים בדרומה, תוך מתן הבטחה הדדית לגבי התנהלותם של קבלני הדרום ביחס למכרזי הצפון; והצורך לשכנע את ירון, את הראל גולסט וקבלנים נוספים שלא ייטלו חלק בחמשת המכרזים הללו.

4. במסגרת ההסדר הכובל, מסר זוהר כץ את טופסי ההצעה של ראז חקלאות לידי ארז מיארה, כאשר הטפסים חתומים אך ריקים מן המחירים המוצעים; טופסי ההצעה של השביל הירוק נמסרו על ידי רגב או לכל הפחות בידיעתו, וכן בידיעתו של גולסט, והגיעו לידיו של ארז מיארה. גם טפסים אלה היו חתומים וריקים מהצעת המחיר; גיל מיארה מסר את טופס ההצעה שלו למכרז באר שבע לידיו של ארז מיארה; עמיר גולשני מסר את טופס ההצעה של אמיר החוטבים למכרז רמלה לידיו של ארז מיארה, כאשר הטופס חתום וריק מהצעת מחיר; כך נהג מסילטי ביחס למכרזי רמלה, אשדוד ומתח עליון; ואילו נאש אסף את טופסי ההצעה במכרזים הנדונים מידיהם של מספר קבלנים והעמיד את חלקם לשם הגשה כהצעות גיבוי.

ארז מיארה מילא את הצעות המחיר בטופס הצעתה של השביל הירוק במכרז רמלה; בטופסי ההצעה של ראז חקלאות במכרז רמלה ובמכרז נתניה; בטופס ההצעה של אמיר החוטבים במכרז רמלה; ובטופס ההצעה של גיל מיארה במכרז באר שבע.

5. ב-6.4.2010 התקיימה פגישה בביתו של ארז מיארה עם גדליה, כשבהמשכה הצטרפו לפגישה נאש ואיתן קסנטיני. במהלך הפגישה מילא ארז, בנוכחות גדליה ובתיאום עמו, את הצעות המחיר במכרז רמלה של אמיר החוטבים, של השביל הירוק ושל רונן מיארה (מוקה גיזום). בנוכחות נאש ואיתן קסנטיני דנו המשתתפים בפרטי הטיפול בטופסי ההצעה שנאספו מצדדים אחרים להסדר הכובל וסיכמו כי טופס ההצעה של קסנטיני ובניו במכרז רמלה יוגש כהצעת גיבוי. בנוסף סיכמו ירון, ארז וגדליה, כי תוגש מטעם בלוא בע"מ הצעת גיבוי במכרז רמלה.

ב-7.4.2010, סמוך לפני הגשת הצעות, התקיימה פגישה באזור שכונת התקווה בתל-אביב, בה השתתפו ארז, עופר לוי, שאול זכרי, עמיר גולשני, ניסים קסנטיני, מאיר רוזנר ואנשים נוספים שזהותם אינה ידועה למאשימה. בפגישה נערכו המשתתפים להגשת הצעות לחמשת המכרזים, על פי ההסדר הכובל.

6. כתב האישום ממשיך ומפרט את ההצעות השונות שהוגשו בכל אחד מחמשת המכרזים ואת ההצעה הזולה שזכתה, על פי מה שהוסכם מראש בין הצדדים להסדר הכובל, תוך הצגת מצגים כוזבים לפני ועדת המכרזים, שלא הייתה מודעת לכך שההצעות תואמו.

כך, במכרז רמלה, הוגשו הצעות של ארז מיארה (בשם רונן מיארה); אמיר החוטבים בע"מ; ארגוב איל בע"מ (על ידי מאיר רוזנר); רמי עזרא; עופר לוי; בלוא בע"מ; השביל הירוק; קסנטיני ובניו; ראז חקלאות; כפר חיטים; מסילטי וגדליה. הצעתו של גדליה, בסכום של 297,000 ₪, הייתה הזולה מכולן וזכתה במכרז.

במכרז באר שבע הוגשו הצעותיהם של ארגוב איל בע"מ (על ידי מאיר רוזנר); קסנטיני ובניו; רמי עזרא; עופר לוי; ארז מיארה (בשם רונן מיארה); ראז חקלאות וגיל מיארה. הצעתה של ארגוב איל בע"מ הייתה הנמוכה ביותר ועמדה על 865,000 ₪.

ב-18.4.2010, לאחר הגשת ההצעות, קיימה חברת החשמל ישיבת בירור עם מאיר רוזנר, כנציגה של איל ארגוב בע"מ, וביקשה הסברים לתמחור ההצעה במכרז. כתוצאה ממשא ומתן שנוהל בין חברת החשמל לבין רוזנר כנציגה של ארגוב איל בע"מ, סוכם כי החברה תיתן הנחה במחיר והוא אכן הועמד על מחיר שנתי של 807,640 ₪.

בכל הנוגע למכרז אשדוד, דרש רמי עזרא כי במסגרת חלוקת המכרזים בין הצדדים להסדר הכובל, תהיה הזכייה במכרז זה על שמו ולא על שם גיל מיארה. בסופו של דבר כד סוכם בין רמי עזרא לבין גיל וארז מיארה.

ההצעות שהוגשו במסגרת מכרז אשדוד היו של רמי עזרא; ארז מיארה (בשם רוני מיארה); אמיר החוטבים; השביל הירוק; ארגוב איל בע"מ (על ידי מאיר רוזנר); ראז חקלאות, גיל מיארה ומסילטי. הצעתו של רמי עזרא הייתה הנמוכה ביותר ועמדה על 426,400 ₪.

גם עם רמי עזרא נערכה ישיבת בירור ב-18.4.2010, במהלכה נדרש להציג הסברים לתמחור הצעתו, וגם עמו נערך משא ומתן בגדרו הסכים לתת הנחה במחיר והעמידו על 392,288 ₪.

יוער, כי כתב האישום ממשיך ומפרט אירוע שהתרחש סמוך לאחר זכייתו של רמי עזרא במכרז, במהלכו – על פי הנטען, סחטו ארז וגיל מיארה את רמי עזרא באיומים, בכך שאיימו עליו בפגיעה אם לא ישלם לגיל סכום של 100,000 ₪ בגין כל אחת משלוש השנים של מכרז אשדוד. אלא שבסיכומיה הודיעה המאשימה כי היא חוזרת בה מן האישום האמור (ראו סעיף 1001 לסיכומים) ומשכך אני מורה על זיכויו של ארז מיארה מן העבירה של סחיטה באיומים לפי [סעיף 428 לחוק העונשין](#).

במכרז נתניה הוגשו הצעותיהם של עופר לוי; שאול זכרי; ארז מיארה (בשם רוני מיארה); השביל הירוק; ארגוב איל בע"מ (על ידי רוזנר) וראז חקלאות. הצעתו של עופר לוי הייתה הנמוכה ביותר ועמדה על 565,000 ₪.

עופר לוי זומן אף הוא לישיבת בירור שהתקיימה ב-18.4.2010, ובה נדרש להסביר את התמחור של הצעתו. גם עמו נוהל משא ומתן, והוא הסכים לתת הנחה מן המחיר שדרש מלכתחילה. המחיר הועמד אפוא על 532,000 ₪.

לאחר זכייתו במכרז שילם עופר לוי סכום של 5,000 ₪ לשאול זכרי תמורת חלקו של זכרי במכרז.

ולבסוף, במכרז מתח עליון, נטען בכתב האישום כי בפגישת מסובים ובהזדמנויות נוספות דרש עמיר גולשני לקבל יותר ממה שיועד לו על פי חלוקת המכרזים שנעשתה באותה פגישה.

על פי החלוקה, אמור היה מכרז מתח עליון להתחלק בין גולשני לבין מסילטי. בסופו של דבר סוכם בין גולשני, מסילטי וארז מיארה, כי תמורת חלקו של מסילטי במחוז דן ישלם לו גולשני סכום כסף.

למכרז הוגשו הצעותיהם של אמיר החוטבים; רמי עזרא; ארז מיארה (בשם רונן מיארה); השביל הירוק; שאול זכרי; ארגוב איל בע"מ (על ידי רוזנר); ראז חקלאות; כפר חיטים ומסילטי. הצעתה של אמיר החוטבים הייתה הנמוכה ביותר, בסכום של 317,000 ₪.

נערכה ישיבת בירור גם עמה. בעקבותיה, הועמדה הצעתה של אמיר החוטבים על 285,300 ₪ והוכרזה כזוכה.

במסגרת ההסדר הכובל שילם גולשני למסילטי סכום של 15,000 ₪, בשני שיקים, שעל גבי כל אחד מהם נכתב, בכזב, כי התשלום הוא עבור עבודת גיזום ופינוי גזם.

7. על יסוד העובדות המפורטות לעיל מייחסת המאשימה לכל הנאשמים באישום זה עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. לשולה קסנטיני מיוחסת האחריות הפלילית להסדר הכובל על יסוד [סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#) (מנהל פעיל בחבר בני אדם שנעברה בידו עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות). בנוסף מיוחסת לכל הנאשמים, פרט לרמי ברזילאי ולשולה קסנטיני, עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. לחברות מיוחסת האחריות הפלילית למעשי העבירה על יסוד [סעיף 23\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#).

8. להלן אפרט את המענים לאישום.

ירון בלוא ובלוא בע"מ כפרו בכך שהיו צד להסדר כובל במסגרת חמשת מכרזי הדרום. בכל הנוגע למכרז רמלה נטען, כי ירון נעתר לבקשת גדליה והגיש הצעה למכרז. כפי שנראה בהמשך, הן בחקירותיו במשטרה והן בעת עדותו, הודה כי הגיש, כלשונו, "הצעה מפוברקת" למכרז רמלה, היינו שהיה צד להסדר כובל. עם זאת, בבית המשפט טען שהודח לכך, בעקיפין, על ידי גדליה.

ארז מיארה ומוקה גיזום כפרו במעורבות בהסדר כובל וממילא כפרו בכך שהחלטת ועדת המכרזים הסתמכה על מצגים כוזבים. ארז הודה כי נכח בפגישת מסובים, אולם טען כי הפגישה נועדה לשם דיון בהקמת איגוד קבלנים, שתכליתו הכשרת כוח עבודה מקצועי ואיכותי. בכך אין משום עבירה. מטבע הדברים, הושמעו במהלך הפגישה דברים הנוגעים למצבו של השוק, למחירי ההפסד המוצעים במכרזים, המביאים לרמת ביצוע נמוכה של

העבודות נשוא המכרזים, לאספקת כוח אדם לא מקצועי ולעתים אף לפשיטות רגל של הקבלנים, והצורך להימנע מהגעה למצבים שכאלה. אומר כבר כאן, כי בסופו של דבר חל מפנה בהתייחסותו של ארז לעובדות האישום הנדון, ומסיכומי באת כוחו ניתן להבין כי אינו מכחיש את מעורבותו בהסדר הכובל, אלא שלטענתו שודל והודח על ידי גדליה בעודו "קבלן קטן וצעיר", וכי על כן אין לייחס לו עבירה של הסדר כובל בנסיבות מחמירות. הוא הדבר ביחס לעבירה של קבלת דבר במרמה.

רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון כפרו בהיותם צד להסדר כובל. הם לא ניגשו למכרזים נשוא אישום זה; החלוקה הנטענת בין קבלני הצפון לבין קבלני הדרום אינה נכונה מן הבחינה העובדתית; הקבלנים בתחום מכירים האחד את השני ומקיימים ביניהם קשרי עבודה, לרבות כקבלני משנה האחד של השני והדבר ידוע ומקובל. עוד נטען במענה לאישום, כי נעשו ניסיונות במועדים שונים להתארגן תחת איגוד מקצועי ועריכת השתלמויות מקצועיות וכי לשם כך התקיימו פגישות שונות; כי מטבע הדברים עשויים קבלנים להיפגש ולשוחח על ענייני עבודה; וכי הואיל והמדובר במתחרים עשויות להישמע לעתים אמירות, פעמים רבות שקריות, שתכליתן השגת יתרון טקטי במכרזים ללא שום כוונה לתיאום מחירים פסול.

נאש ונאש נאש בע"מ הכחישו מעורבות בהסדר כובל ועמדו על כך שלא הגישו הצעות למכרזי הדרום. בסיוור הקבלנים ב-22.3.2010 נכח אמנם נאש, אולם לא בשם נאש בע"מ, שאותה עת לא יכולה הייתה ליטול חלק במכרזים משום שלא עמדה בתנאי הסף. נוכחותו הייתה בשמו ובשם תיק העוסק בלבד, ולא בשם החברה שהיא אישיות משפטית נפרדת. על אף שרכש שניים מטופסי חמשת המכרזים, בסופו של דבר לא הגיש כל הצעה. בנוסף חזר על טענות אביו, רמי ברזילאי, בנוגע לטיבן של הפגישות שהתקיימו לעתים בין קבלני גיזום ולאמירות שהושמעו בהן, כמפורט לעיל.

הראל גולסט, יובל רגב והשביל הירוק בע"מ כפרו כפירה גורפת במיוחס להם.

רמי עזרא הודה כי נכח בפגישת מסובים אולם הכחיש כי היה זה מתוך כוונה להיות צד להסדר כובל. הוא לא ידע מראש את תכליתה של הפגישה וגם במהלכה לא רק שלא היה צד להסדר כובל, כי אם התנגד להצעה שהועלתה, פעל בניגוד לה, ואף היה קורבן לסחיטה משום שלא נטל חלק בהסכמה כלשהי. ההצעות שהגיש לאלו ממכרזי הדרום לא תואמו עם אחרים.

ניסים קסנטיני, שולמית קסנטיני וקסנטיני ובניו בע"מ כופרים אף הם במיוחס להם. ניסים קסנטיני הודה, אמנם, כי נכח בפגישה שהתקיימה ב-22.3.2010, מיד לאחר סיוור הקבלנים, אולם לטענתו לא היה בפגישה דבר המלמד על תיאום מכרזים. שולמית קסנטיני כלל לא ידעה על קיומה של הפגישה ולא ידעה כי בנה, ניסים, מתעתד להשתתף בה. ניסים ושולמית קסנטיני מוסיפים וטוענים כי לא רק שלא נכחו בפגישה מסובים אלא שלא היה להם מושג אודות מה שדובר וסוכם בה.

מכאן – לבירור העובדות.

הערה כללית

9. מבחינת סדר הזמנים, האירועים נשוא אישום זה קדמו לאירועי מכרז ירושלים 2010, העומדים ביסוד האישום הראשון. למעשה, אירועי האישום החמישי, נשוא דיוננו בפרק זה, הם האירועים הראשונים במסגרתם הופעל גדליה לאחר שנחתם עמו הסכם עד המדינה, או הסכם החסינות בלשון המאשימה (ת/333 מ-10.2.2010). מפעילו, שלום יהודה, נפגש עמו לראשונה ב-17.2.2010 (ראו עדותו בעמ' 1708). חמשת מכרזי הדרום פורסמו כשלושה שבועות לאחר מכן, ב-9.3.2010 (ת/176).

10. באישום זה ארבעה "ציוני דרך". הראשון – מפגש שנערך מיד עם סיום סיוור הקבלנים שהתקיים ב-22.3.2010; השני – פגישת מסובים, שהתקיימה ב-25.3.2010 (הרלוונטית, כפי שראינו, גם לאישום הראשון); השלישי – מפגש שהתקיים בביתו של ארז מיארה ב-6.4.2010 ואשר במהלכו, כפי שנעמוד בהמשך בהרחבה, התקבצו ובאו להן מעטפות המציעים השונים לחמשת מכרזי הדרום ומולאו חלק מהצעות המחיר על ידי ארז; והרביעי – מפגש שהתקיים ב-7.4.2010, בשכונת התקווה בתל-אביב, שעות מספר לפני מועד הגשת הצעות ואשר גם הוא נועד למילוי חלק מן הצעות. המפגש הרביעי, שגדליה לא היה נוכח בו, לא הוקלט. שלושת האחרים הוקלטו, אולם במהלך הפגישה בבית ארז ארעה תקלה במכשיר ההקלטה וסופה לא הוקלט. עניין זה שימש כר נרחב לחקירות ולטענות שהדיון בהן יבוא בעתו. בין לבין, וגם לאחר הגשת הצעות, נקלטו על דרך של האזנת סתר או על דרך של הקלטה, שיחות בין מי מן המעורבים, שיש בהן כדי ללמד על מצבם דעתם בזמן אמת. בנוסף כולל חומר החקירה מסמכים רלוונטיים שונים כמו גם עדויות שיהיה בהן לשפוך אור על האירועים ועל המעשים נשוא האישום. התשתית הראייתית עשירה, אפוא, בראיות עצמאיות רבות שהערכתן אינה תלויה בעדותו של גדליה.

המפגש שלאחר סיור הקבלנים ב-22.3.2010

11. גדליה צויד במכשיר הקלטה לקראת סיור הקבלנים, אשר ההשתתפות בו נקבעה במכרז כתנאי להגשת הצעות למכרזי הדרום (ההקלטה – ת/334, ותמלולה – ת/334א). כאמור, לאחר הסיור, נפגשו מי מהם בגן הציבורי שליד משרדי חברת החשמל וגדליה, שנכח גם הוא בפגישה, המשיך והקליט גם אותה. גדליה זכר את נוכחותם של רמי עזרא, נאש ושאל זכרי. לאחר ריענון זיכרון באמצעות הקראת דו"ח הפעולה שכתב שלום יהודה באותו יום (נ/133), אישר את נוכחותם של עופר לוי וניסים קסנטיני, בנוסף (עמ' 138-135 לעדותו). אין לי ספק, כי בזמן אמת זכר גדליה באופן מדויק יותר את זהות המשתתפים בפגישה ואך טבעי הוא שבעבור חמש שנים התקשה לזכור את מלוא הפרטים, במיוחד בשים לב לריבוי המפגשים שנטל בהם חלק. משכך, והדברים נכונים גם למקרים אחרים, כל אימת שתועדו מפיו של גדליה דברים סמוך לאחר התרחשות האירוע עליו דיווח, אעדיף את התייעוד על פני עדותו של גדליה בבית המשפט, כפי שהוא עצמו הציע (ראו, למשל, עמ' 138).

12. על תכלית המפגש העיד גדליה, כי הוא נועד "להרים את המחירים של חברת החשמל" (עמ' 138). כפי שנראה מיד, הטקסט אינו טעון פרשנות והדברים מתפרשים מאליהם. כך נשמעים הדוברים:

"נאש: מה זה יותר? מה יגיש? מאה אלף שקל בחייאת גדליה מה, מסילתי הזה יגיש מאה אלף שקל מה, מי הוא? מה הוא שווה בכלל שהוא רוצה להרוס את המכרז. אני רוצה להיכנס לחברת חשמל, תגייד לי אתה שאלה לי אליך עכשיו. אם אני מבטיח לו שייקח חצי אזור חצי מיליון שקל, חצי אזור ייקח עם רמי עזרא סתם דוגמא ייקח כל אחד חצי מיליון שקל למה תעשה להם במאה אלף שתהיה בחברת חשמל רשום השם שלך? למה? למה לא טוב?" (עמ' 35)

"נאש: אני שואל אותך שאלה מה אתה רוצה להיות רשום? מה אכפת לי? אני לא רוצה להיות רשום. תביאו לי חצי מיליון שקל על אזור אני אעבוד חצי אזור עם עוד קבלן תיקחו את האזור שיהיה רשום על שמכם... תרוויחו שיהיה לכם לבריאות. תן לי, למה שאני אעבוד במאה אלף, כאבי ראש.. וזה למה למה?"

...

נאש: מה זה אין לו סוף, עוד הפעם. אם, אם אנחנו מגיעים להסדר הוא לא מפריע, אם מגיעים להסדר.

רמי עזרא: אם מגיעים להסדר הוא לא מפריע.

...

נאש: אבל אם אין הסדר אז למה שהוא לא יבוא?

רמי עזרא: אז בוא נגיע להסדר" (עמ' 36).

"רמי עזרא: הם [מן ההקשר ברור כי המדובר בחברת החשמל – הערה שלי] רוצים להכניס תחרות.

נאש: שמע, לא מעריכים את העבודה שלנו והם לא רוצים תחרות הם רוצים במחיר זול.

רמי עזרא: הם רוצים מחיר זול כן נו תחרות.

נאש: זה לא תחרות זה מלחמה.. אנחנו צריכים לזיין אותם. צריכים להתאגד עליהם, להתאגד ושקבלן אחד ייקח את החמש אזורים וכולם יחתמו לו שהם מוכנים לעבוד ולדאוג שיהיה ועד לא יודע מה שידאג שכולם יקבלו את הכסף בזמן, לפי דעתי זה הכי טוב על החברת חשמל שיקבלו את השטרונגול.

...

חברת החשמל יקבלו את השטרונגול שהם לא חלמו עליו זה האפשרות היחידה שלנו אין מה לעשות.

...

אני מוכן לתת ערבות לכל אחד אבל אם לא מבצעים את העבודה כמו שצריך קנסות. אני מוכן לתת ערבות לכל אחד כל האזורים יהיו רשומים על שמי אני מחלק את העבודה לכולם שווה בשווה רק מה, תבדוק בדיוק מי מתכוון לעבוד ומי מתכוון בא לבוא להפריע אתה מבין גם מסילתי ירוויח גם זה גם רמי כולם במקום שיהיה סיפורים ויעבדו במאה אלף שקל וחברת חשמל תרוויח אנחנו נזיין אותם" (עמ' 39).

"נאש: ... עוד הפעם אם מגיעים להסדר שאתה לוקח חצי והוא לוקח חצי וההוא לוקח חצי במקום לקחת אזור במאה אלף שקל.

רמי עזרא: איך תסתדר עם כולם, בא לך אחד כמו -

נאש: מה זה? או שמסתדרים או שלא.

רמי עזרא: בא לך אחד קח הנה אני אגלה לך, בא לך אחד כמו ג'אווד רוצה על השם של פדידה הוא רוצה את נתניה.

נאש: הוא לא יכול, לא מי זה פדידה שילך עם ג'אווד תגייד מה יש לך אתה דפוק. למה פדידה יקלקל לעצמו בצפון שבוע הבא יוצא הצפון.

...

עופר: קודם כל לדעתי הוא שלח לפה את, שלח אותו לכאן כדי שאנחנו לא נבוא להפריע בצפון שיהיה להם איזה שהוא... (עמ' 40).

נאש: אז יאללה רק להביא את כולם להחליט שכולם אין להם בעיה ואני בנזונה אם אנחנו לא מזיינים את חברת חשמל, אונסים אותם.

...

נאש: עוד הפעם אם אזור יהיה על שמו יהיה מלחמה, לא רוצים מלחמה אנחנו רוצים להרוויח כסף. כמה נהיה חמורים נעבוד להם למה שחברת חשמל ירוויחו.

...

נאש: אתה מסכים אתי שירון בלוא לא ירצה כלום, זוהר כץ לא ירצה כלום.

...

נאש: זוהר מחוץ לתמונה, בלוא מחוץ לתמונה אם זה, אם באמת אני לוקח הכל אז אני דואג השביל הירוק מחוץ לתמונה זוהר מחוץ לתמונה.

...

נאש: יש לי בעיה אחת, יש לי בעיה אחת ובאמת היחידי אם כולם פה כולם גברים באמת היחידי שיכול לעשות בעיה זה גילי מיארה צריך לרכך אותו להגיע איתו להסכם.

גדליה: עם מי?

נאש: עם גילי מיארה ומסילתי אלה שתיים.

שאל: מסילתי הוא בעייתי.

נאש: שיהיה איתם בעיה, אני יודע.

שאל: מסילתי רוצה אזור על שמו זה מה שאני יודע.

נאש: עוד הפעם אתה אתה לא שמים אזור על שמך במאה אלף שקל.

שאל: אני לא צריך.

נאש: שתיקח אזור בחצי מיליון.

...

נאש: לא עדיף לך חצי אזור שואל אותך?

שאל: לי עדיף, עדיף לי.

נאש: מסילתי לא עדיף חצי אזור בחמש מאות אלף?

שאל: אני רוצה ... בירושלים באמא שלי, אני רוצה את ...ירושלים.

נאש: לא, אם אנחנו מגיעים להסדר יהיה הסדר.

...

נאש: אפשר להגיע להסדר אם יביאו את כולם.

שאל: אני אין לי בעיה.

נאש: כמו גברים.

שאל: אני מוכן.

נאש: לישיבה ו

עופר: נו יאללה תקבע תאריך.

נאש: תאריך? זה היום צריך להיות.

...

גדליה: אני רוצה להגיד לך משהו. אבא שלך וירון והשביל הירוק ועופר ואנחנו ישבנו יש כבר מתווה נכון?

נאש: נכון אבל עכשיו באו עוד.

גדליה: נלך על המתווה הזה עזוב אותך באו באו ...

נאש: מה זה באו באו? מסילתי יבוא עכשיו יגיש לך את המעטפה אתה יכול לא לבחור אותו.

...

נאש: אנחנו צריכים לבוא למסילתי להסביר לו את המצב להגיד לו למה להפסיד כסף, בוא תרויח. מה אתה צריך אזור על שמך מי אתה קבלן של חברת חשמל מה אתה צריך אזור על שמך (עמ' 41-43).

הדברים שהשמיע גדליה באוזני הנוכחים ולפיהם ישב עם אביו של נאש, היינו רמי ברזילאי, עם ירון, עופר לוי והשביל הירוק וכי הם גיבשו מתווה אינס אמת, שהרי באותה תקופה כלל לא היה בקשר עם ירון. גדליה לא ידע להסביר, בעדותו, את הקשר המשפט (ראו עמ' 484-483). התהייה נותרה תהייה, אולם אין בה כדי להשליך על הבנת הדברים הנשמעים מפי המשתתפים בשיחה, שגדליה היה דובר מאוד שולי בה.

13. ניתן היה להמשיך ולצטט גם מן העמודים הבאים, בהם נשמעים הנוכחים מדברים על האפשרות להציע למסילטי חצי אזור ברמלה או ברחובות; על כך שיש לדבר עם "הקליברים" שנאש מתחייב "להוריד" אותם, שאם יש הסדר, כמאמרו של נאש "כולם אוכלים", ובסופו של המפגש נשמע הדיאלוג הבא:

"נאש: אתה דואג לפגישה היום או מחר.

עופר: אני מבחינתי מה שאתה אומר מקובל.

נאש: מקפיצים להם את האזורים לשמים, אלה מתים, אלה בתחתון, אלה יראו יפתחו את המעטפות לא יבינו מה קרה. זה ההזדמנות היחידה.

...

נאש: נדבר יותר מאוחר נחליט אם יסכימו להגיע הקטנים להסדר אני מבחינתי מה שתחליטו מי שאתם רוצים" (עמ' 47).

וכפי שהסביר גדליה בעדותו בבית המשפט, הדברים שהושמעו במפגש הקבלנים היו בבחינת "הצהרת כוונות" לגבי העתיד. בלשונו, נכחו בו "חצאי אנשים" חצי ממי שנכחו בסיוור הקבלנים. מפגש הקבלנים היה, אפוא, תחילת הדרך של תהליך התיאום של חמשת מכרזי הדרום, בטרם חולקו "המשימות" (עמ' 852-853). המפגש הבא, פגישת מסובים, היה מפגש "מתקדם" אליו הגיעו בעלי עניין על מנת לקדם את הדברים (עמ' 854).

אקדים את המאוחר – הבטחתו של נאש כפי שהיא נשמעת בסוף השיחה לעיל, לפיה פתיחת המעטפות תכה את ועדת המכרזים בתדהמה לנוכח "הקפצת האזורים לשמים", התקיימה במלואה. על כן נקראו בעלי ההצעות הנמוכות ביותר (שהיו גבוהות בעשרות אחוזים מן האומדן הפנימי של חברת החשמל), לשיחות בירור.

פגישת מסובים – 25.3.2010

14. שלושה ימים לאחר סיור הקבלנים התקיימה פגישת מסובים. הפגישה הוקלטה (ת/335) ותומללה (ת/א335).

אין חולק, כי בפגישה נכחו, בנוסף לגדליה, ארז, רמי ברזילאי, נאש, שאול זכרי, עופר לוי, רמי עזרא, עמיר גולשני, גיל מיארה, מסילטי, מאיר רוזנר ואדם נוסף שזהותו אינה ידועה למאשימה (גדליה, עמ' 147-148; דו"ח פעולה של שלום יהודה נ/3(13)).

15. גדליה העיד, כי הגיע לפגישה באחור. עדותו נתמכת בארבעה מקורות לפחות. ראשית, בחקירתו ברשות העיד גיל מיארה, כי הוא זה שזימן את גדליה לפגישה וזאת רק לאחר שעופר לוי ביקש ממנו להודיע לגדליה על קיומה (ת/461, ש' 271-272). בעדותו בבית המשפט אמר גיל כי "יכול להיות" שכך היה וכי אינו זוכר (עמ' 1386). אני מעדיפה ללא היסוס את אמרתו של גיל במשטרה (כפי שקבעתי גם ביחס לאמרתו הנוגעות לאישום הראשון), באשר היא נתמכת בשלושה המקורות הנוספים לביסוס עובדה זו, מעבר לכך שלא נמצאה לי סיבה לחשוב מדוע לא אמר אמת בנקודה זו בהודעתו הנ"ל.

המקור השני הוא פלט השיחות של גדליה ב-25.3.2010 (ת/571, עמ' 11). ניתן לראות בו שיחה נכנסת מגיל מיארה בשעה 11:53. דקות ספורות אחריה מתועדת שיחה יוצאת של גדליה לשלום יהודה, לאחר מכן שיחה יוצאת של גדליה לגיל ולאחריה עוד שלוש שיחות לשלום יהודה, והכל טרם תחילת ההקלטה של מפגש מסובים, בשעה 12:52.

המקור השלישי הוא הודעתו של רמי עזרא (ת/497, ש' 281-297) לפיה זומן לפגישה על ידי ארז מיארה, בשיחת טלפון אליו שנעשתה כמה שעות קודם למועד שנקבע לה. לדבריו, הגיע בשעה היעודה, ואילו גדליה הגיע בסוף הפגישה.

והמקור הרביעי הוא ההקלטה של פגישת מסובים. עם כניסתו של גדליה למפגש, פונה אליו ארז ואומר לו כך:

”רק שתדעו שאת התחלת השיחות, הטלפון הראשון גדליה קיבל, אבל האחריות הייתה של גיל להודיע לו לבוא כי אתה הטלפון שלך אף פעם לא זמין” (עמ' 1).

מחילופי הדברים בין ארז לגדליה שבאו מיד לאחר מכן יש להסיק באופן ברור, כי לארז היה מספר טלפון שגוי של גדליה ונראה כי זו הסיבה לזימונו המאוחר. בהמשך, מיד לאחר מכן נשמע רמי ברזילאי כשהוא מדווח לגדליה מה הוסכם עד שהגיע:

”הלאה גדליה, תראה, פה פחות או יותר הגיעו להבנה, יש חלוקה, יש פחות או יותר סיכומים...” (עמ' 2).

דבריו של רמי ברזילאי משתלבים היטב באופן בו תוארה השתלשלות העניינים על ידי רמי עזרא, כמפורט לעיל, ממנה עולה מפורשות כי החלוקה התגבשה קודם להופעתו המאוחרת של גדליה.

מפעילו של גדליה העיד אף הוא שגדליה קיבל טלפון במהלך אותו יום ונאמר לו כי מתקיימת פגישה בצומת מסובים, שכבר החלה (עמ' 1710, וראו גם עמ' 1841). הגם שעדותו של שלום יהודה, כשלעצמה, היא עדות שמועה לגבי אמיתות תכנה, הרי שהעובדה שגדליה אמר לו, בזמן אמת, כי הפגישה החלה וכי הוא זומן אליה באיחור, מחזקת את האמור לעיל, כפי שהעובדות שהובאו לעיל מלמדות שגדליה אמר לשלום יהודה את האמת.

16. מסקנתי הינה, אם כך, שנעלה מכל ספק שהפגישה החלה בטרם הגיע אליה גדליה, וכי הוא זומן אליה על ידי גיל מיארה. ממילא לא הוא היה היוזם של פגישה זו.

17. פגישת מסובים, לדברי גדליה, הייתה פגישת המשך לתכנון כיצד לגשת למכרזים ולגרום לכך שרמת המחירים תעלה. העבודה חולקה בה ולאחר מכן המשיכו הצדדים לתיאום להידבר בשיחות טלפון (עמ' 148). גם הפעם, הדברים הנשמעים בפגישה אינם טעונים פרשנות כלל ועיקר. כפי שנראה להלן, עסקו משתתפי הפגישה בחלוקת חמשת מכרזי הדרום בין המשתתפים השונים, תוך הסכמה מראש מי יזכה בעבודות בכל מכרז. הזוכים אמורים היו להימנע מתחרות במכרזים האחרים, והקבלנים האחרים היו אמורים להימנע מתחרות במי שאמור היה לזכות במכרז המסוים. עוד עסקו המשתתפים בחלוקה במכרזים

עתידיים, בהעלאת המחירים במכרזי חברת החשמל ובחלוקה בין הקבלנים "הצפונים" לבין הקבלנים "הדרומים", על מנת שאלה לא יתחרו באלה.

להלן מובאות טיפוסיות מן המפגש:

"רמי ברזילאי: הלאה גדליה, תראה, פה פחות או יותר הגיעו להבנה, יש חלוקה, יש פחות או יותר סכומים, לכולם מסתדר, כולם בסדר. מה שנשאר זה להתחיל להוריד את הצפונים ואת קודם כל את הגדולים פה, את ורד בר, את השביל הירוק, את אופיר כהן ואת ירון בלוא. בגדול צריך ללכת גם לצפונים..."

דובר לא מזוהה: אתה רוצה להגיד לו את החלוקה?

רמי ברזילאי: תיכף נגיד לו גם את החלוקה. אנחנו צריכים ללכת גם לצפונים להגיד להם תשמעו לא מפריעים לכם. זה בתנאי שכולם פה הגיעו להבנה שמתאים להם מחוז דרום לעבוד, מחירים טובים מחירים גבוהים לפי חלוקה שאנחנו... שהוא גיבש אותה וכולם הסכימו. נתקדם הלאה לפחות גם לסיבוב הבא שימשיכו להתרומם המחירים. אני צריך ללכת לצפון ולחברה האלה ולהודיע להם לא מפריעים לכם" (עמ' 2).

"ארז: עכשיו לגבי הצפון. כשיצאו מכרזים אנחנו לא עושים את הטעות שעשינו במכרזים שלנו. אני ורמי ונאש, היו מכרזים שלא הלכנו אליהם כי אותו קבלן ויתר לנו. אבל אותו קבלן חשב שאנחנו לא הגענו למקום כי לא ראינו את המכרז ואז הוא מנפנף לנו בזה שרק הוא ויתר לנו. הוא לא נמצא פה הקבלן הזה ויש עוד כמה כאלה. ואז אנחנו מאולצים להגיע לאותו מכרז, לקחת את המעטפה ולהגיד לו אדוני, קח את המעטפה, תודה רבה שלא הפרעת לנו. אנחנו נבחר נציגים מפה שילכו לצפון, ייקנו את המעטפות בשביל לנסות לסגור להם שם פינות ולעזור לגבש ביניהם. אנחנו המטרה שלנו שהצפונים יהיו צפונים והדרומים יהיו דרומים. אנחנו נסתדר אחד עם השני. וככה כל עבודה הכי קטנה שתצא של שקל נדע להסתדר איתה כולנו. זה המטרה. עכשיו החלוקה, גדליה: באר שבע – יש לנו את ארגוב, את רוזנר ואת קסנטיני. אשדוד – גיל ורמי עזרא. נתניה – עופר וזכרי. גוש דן – גולשני ומסילתי. ורמלה אני ואתה לצורך העניין. מוקה ואתה..."

...

ארז: אני חילקתי לפי מיקומים. הוא גר באשדוד זה נוח לו אשדוד, אני המשרד שלי צמוד לאזור שלך..." (עמ' 3).

"ארז: חברה תקשיבו הנוסחה פשוטה, או לעבוד במחיר זנתי על כל האזור או לעבוד במחיר כפול על חצי אזור."

...

ארז: ...תקשיב אתה צריך להתחלק אתו חצי חצי במתח עליון.

..

ארז: אתה רוצה עוד חלק שלא קיים.

גולשני: למה לא קיים?

ארז: כי החלק הזה שייך לאנשים אחרים, לקבלנים אחרים.

...

דובר לא מזוהה: אתה מקבל אזור בבאר שבע רק אם הוא מקבל אזור בצפון" (עמ' 6).

"רמי ברזילאי: נבדוק מי עוד קנה, חוץ מאלה שפה... אחרי שיגיד לי מי עוד קנה נלך לשבת עם השביל הירוק ולאופיר כהן... נגיד להם ככה וככה הגיעו פה להסדר, חבל לכם להפריע, גם לירון אני ילך, אבל ירון אני יגיד לו כולם הסכימו לא להפריע לו, יתנו את המעטפות האלה, אני ממשיך לאסוף...

גדליה: ורגע, כשהוא נותן אתה לוקח ממנו חתימה על הזה, לא? המעטפה שלו? ...

...

גדליה: ...אני מדבר מי שנתן לך את המעטפה חותם עליה את השם שלו, את הפרטים שלו.

רמי ברזילאי: אני כאילו מעמיד אותם במצב שאני לא מאמין להם, ואין מצב כזה. עד היום עם ורד בר ועם השביל הירוק ...

גדליה: למה? חותמת שלהם. מה?

...

רמי ברזילאי: אני הולך לקחת, הם לא לקחו ממני, מה שהם ביקשו הייתי איתם בסדר גמור, גם הם היו אתי בסדר גמור. הניסיון שלי, אז לא הייתה לי בעיה.

גדליה: אבל מה הבעיה לחתום על המעטפות?

רמי ברזילאי: זה כאילו אני לא מאמין להם. אני לא יושב עם הפקידה שלהם. אני יושב עם פרץ ואני יושב עם הראל" (עמ' 9).

"דובר לא מזוהה: המטרה היא לא הסיבוב הזה רק, המטרה היא גם הסיבוב הבא.

...

רמי ברזילאי: אף אחד לא צריך לדעת. אני מתחיל ורד בר, הולך השביל הירוק, הולך לאופיר כהן, אחר כך אני קורא לירון בלווא, נפגש אתו באיזה מקום, אמר לו תשמע ירון, תבוא עם המעטפה, כך וכך, יגיד לי לא אני לא עושה הסדר, אני מודיע לכולם לא עושים הסדר" (עמ' 10).

הדברים מובנים מאליהם. נחזור אליהם במהלך סקירת השתלשלות האירועים השונים וכשנידרש לבחינת גרסאותיהם של הנאשמים.

מפגישת מסובים ועד הפגישה בביתו של ארז ב-6.4.2010

18. כפי העיד גדליה (עמ' 153-154), "תכנית החלוקה" העקרונית שבפגישת מסובים חייבה עוד התדיינויות בין המעורבים, ואלה באו לידי ביטוי בשיחות טלפון בין מי מהם.
19. בפרק העוסק באישום הראשון, שעניינו מכרז ירושלים 2010, עמדתי על כך שזרעי התיאום באותו מכרז נזרעו בפגישת מסובים, כאשר הקבלנים שהיו מעוניינים בתיאום ביחס למכרזי הדרום "ויתרו" לירון במכרז ירושלים, על מנת שהלה יימנע מ"להפריע" להם במכרזים אלה. בהמשך לאותה תובנה, העיד גדליה שיום לאחר הפגישה במסובים, ב-26.3.2010, התקשרו אליו רמי ברזילאי וארז, בשיחת ועידה, ודיווחו לו שירון רוצה להגיע עמו להסדר ביחס למכרז ירושלים (עמ' 153). ביטויה של שיחת הוועידה מצוי בפלטי השיחות של גדליה (ת/571, עמ' 12), של ארז (ת/573, עמ' 33) ושל רמי ברזילאי (ת/576, עמ' 16). המעיין רואה שרמי ברזילאי התקשר בשעה 15:02 לארז. עוד השיחה נמשכת, ב-15:03, התקשר ארז לגדליה. עם סיומה, התקשר גדליה לשלום יהודה ודיווח לו על פרטי השיחה. שלום יהודה כתב על מה ששמע זכרון דברים, שלא הוגש (ראו עדותו בעמ' 1758). משמע שדברי גדליה בזמן אמת, כפי שתועדו על ידי מפעילו, תואמים לעדותו של גדליה בבית המשפט (להרחבה בעניין הקשר בין חמשת מכרזי הדרום לבין מכרז ירושלים 2010 ראו באישום הראשון).
20. ימים ספורים לאחר מכן, ב-31.3.2010, התרחש משבר. יש לומר, כי עיון בתמליל פגישת מסובים מלמד, כי המשבר היה צפוי. כך, למשל, במהלך הפגישה עמד רמי עזרא על דעתו, שמכרז אשדוד יהיה רשום על שמו, שכן טרם זכה שיהיה מכרז על שמו בחברת החשמל. דרישתו לא זכתה לאהדה (ראו עמ' 4-5 לתמליל ת/335א). על פי עדותו של גדליה (עמ' 154), רמי עזרא התקשר אליו לאחר המפגש וביקש את התערבותו. עדותו של גדליה עולה בקנה אחד עם ההתנהלות במפגש מסובים סביב דרישתו של עזרא ולא נמצאה לי סיבה לפקפק בה. ויכוח נוסף התנהל בין גולשני לבין מסילטי בעניין מכרז מתח עליון.
- ביטויו של המשבר בא לידי ביטוי במסרון ששלח ארז לגדליה ביום האמור, בשעה 13:07 (ת/337) בו כתב: **"אני מצטער אין סידור הכל בוטל שיהיה בהצלחה לכולם"**. טענת המאשימה, ולפיה מסר זהה נשלח על ידי ארז לרוזנר, לפדידה, להראל גולסט, לגיל ולרמי עזרא מבוססת היטב בעובדה שפלט השיחות היוצאות של ארז (ת/573, עמ' 37) מראה, כי בתוך 11 שניות שלח ארז שישה מסרונים, שרק אחד מהם, זה שנשלח לגדליה, נותר לפליטה (לאחר שמסך הטלפון של גדליה צולם) והפך לראיה במשפט. פרק הזמן הקצר בו שוגרו ששת המסרונים, והעובדה שכולם מיועדים לקבלני גיזום המעורבים בתיאום מכרזים, מובילים

למסקנה הבלתי נמנעת, שהמסרונים זהים. מיד לאחר קבלת ההודעה (בשעה 08:13), התקשר גדליה לשלום יהודה (ת/571, עמ' 13).

21. בטרם אמשיך בסקירת השיחות השונות, יש לעמוד כאן על העובדה שב-29.3.2010 נמסר לגדליה מכשיר הקלטה, על מנת שיקליט באמצעותו שיחות שיהיו לו, ככל שיהיו לו, בנושא המכרז. המכשיר הוחזר לידי שלום יהודה ב-4.4.2010. שלום יהודה הסביר, כי המכשיר נמסר לגדליה מסיבה טכנית שאינה קשורה בגדליה, וכעבור מספר ימים, כשסר טעמה, נלקח ממנו המכשיר (עמ' 1850). גדליה קיבל משלום יהודה תדרוך כיצד להפעיל את המכשיר וכיצד לכבותו. זה המקרה היחיד בתקופת הפעלתו של גדליה, שנמסר לו מכשיר הקלטה שהופעל על ידו. בכל יתר הפעמים הופעלו אמצעי ההקלטה וכובו על ידי שלום יהודה (עמ' 1711). על פי דו"ח ביצוע ההקלטה (ת/511), בעת החזרת המכשיר פרק ממנו שלום יהודה שלושה קבצים, ואלה שלוש שיחות עם ארז, שהקליט גדליה בימים בהם היה המכשיר בידיו. שתיים מהן התקיימו ב-31.3.2010 (האחת בשעה 09:40 והאחרת בשעה 15:13) ואחת התקיימה ב-2.4.2010 (בשעה 15:17).

על פי עדותו של שלום יהודה, בזמן שהמכשיר היה בידיו, הונחה גדליה לקבל שיחות ולא ליזום אותן (עמ' 1763). ככל שרצה ליזום שיחה, היה עליו לקבל על כך מראש את אישורו, ואם אין בחומר החקירה זכרון דברים המתעד אישור כזה שניתן לו, הרי שגדליה פעל בניגוד להנחייתו (עמ' 1768; עמ' 1847-1848). ואכן, בעוד שהשיחה הראשונה בין גדליה לבין ארז הייתה ביוזמת ארז, הרי שהשתיים האחרות היו ביוזמתו של גדליה מבלי שקיבל אישור לכך. הגם שהמדובר בחריגה מהנחייה, איני רואה לייחס לה משקל, מעבר לזהירות הכללית בהערכת עדותו של גדליה מן הטעמים שעמדתי עליהם בהרחבה בפרק העוסק בכך. כל כך, משום שהשיחות עצמן הוקלטו, ניתן להתרשם מתוכן וממצב דעתו של ארז במהלכן, ומשום שהמדובר בשיחות בודדות לעומת מאות שיחות שנקלטו בהאזנת סתר והקלטות של מפגשים שנעשו בשליטת המפעיל. זאת ועוד. שתי השיחות שהתקיימו ביוזמת גדליה, משתלבות לחלוטין בחומר החקירה הרב וכלל אינן חורגות מן התמונה המצטיירת ממנו. ועל כל אלה, מפלט השיחות של גדליה לתקופה בה היה מכשיר ההקלטה בידיו (ת/571, עמ' 13-14), ניתן להתרשם כי שוחח באותם ימים רק עם ארז ולא עם קבלנים מעורבים אחרים, וקיבל, בנוסף, שני מסרונים מגיל מיארה (ב-2.4.2010). השיחות עם ארז בימים אלה הסתכמו בחמש בלבד, מתוכן הקליט גדליה שלוש. השתיים האחרות, שלא הוקלטו, התקיימו ב-29.3.2010, כשעתיים לאחר שנמסר לידיו המכשיר, והמדובר בשיחות שיזם ארז. אין לומר, אפוא, כי מצטיירת התנהלות שיטתית של חריגה מן ההנחיה. ההיפך הוא הנכון.

22. נראה עתה את השיחות עצמן. הראשונה (ת/336, והתמליל ת/336א), התקיימה, כאמור, ביוזמת ארז. ארז פותח אותה בדיווח על כך שהחל לאסוף את המעטפות ומוסיף ושואל את גדליה אם הכין כבר את שלו, שכן הוא צריך לאסוף אותן. ועוד הוא אומר לגדליה: **"נכין בהם חומר, נכין בהם זה או מה שאתה רוצה. אני קודם כל אוסף אותם ואז אחר כך אנחנו נחליט אחר כך מי נותן גיבוי ואיפה"**. בתגובה אומר לו גדליה שיאסוף קודם כל את **"של הקליברים"** וארז מדווח לו כי נאש עכשיו בדרך לירון בלוא ולוורד בר על מנת לאסוף אותן. ארז משיב בחיוב לשאלת גדליה אם **"ורד בר נותן"** וגדליה מוודא שארז דואג שהמעטפות יהיו חתומות. בהמשך השיחה מדווח ארז לגדליה שרמי עזרא עושה בעיות, שהוא הצליח להשיג מידע מחברת החשמל לפיו יש 78 מעטפות (כלומר נרכשו 78 מעטפות לכלל חמשת המכרזים) וכי **"אנחנו אוספים מכולם. אני רושם כל אחד כמה יש לו כמה זה"**, וכי אמר **"לכל אחד באזור שלו שינסה לדעת מה האומדן"**.

את השיחה הבאה (ת/338, והתמליל ת/338א), יזם גדליה, זמן קצר לאחר קבלת המסרון מארז ולפיו **"אין סידור"**. כאמור, היה זה בניגוד להנחיות שקיבל. עם זאת, השיחה גופה אין בה כל חריגה מבחינת התנהלותו של גדליה. הוא פותח בשאלה **"מה העניינים"** וארז משיב לו שהם הגיעו לישורת האחרונה אבל גולשני אינו מוכן לעבוד עם מסילטי וטוען כי מכרז מתח עליון אין בו די עבודה לשני קבלנים. על כן הוא רוצה לקבל אותו לבד. לחלופין, הוא דורש 50,000 ₪ בתמורה להסכמתו לחלוק את מתח עליון עם מסילטי. ועוד לדברי ארז, הוא אמר לגולשני שרוזנר ייצא מבאר שבע ומסילטי ייכנס לשם, ואז הוא (גולשני) יישאר לבד במתח עליון, אולם גולשני עומד על הבטחה עכשיו, הבטחה שארז הסביר לו כי אינו יכול לתיתה בשלב זה. לשאלת גדליה אם לקח את המעטפות מירון ומוורד בר משיב ארז כי עכשיו יצטרכו להחזיר להם (משום ש"אין סידור"). לשאלה נוספת של גדליה השיב ארז כי המעטפות אצל נאש באוטו וכי אצלו (ארז) יש 12 מעטפות. לקראת סוף השיחה הציע גדליה לארז שלא ימהרו להתייאש.

יומיים לאחר מכן, ב-2.4.2010, התקיימה השיחה השלישית (ת/339, והתמליל ת/339א), שגם אותה יזם גדליה. במהלכה מדווח ארז לגדליה כי **"נסגרו כבר כל העניינים נאספו כבר רוב המעטפות ... זהו, בהתחלה לא הסתדר לנו אשדוד עוד הפעם ונהיה ברדק, רציתי לשאול אותך אם אתה מוכן עוד הפעם לשנות את השם שם ברמלה, בסוף זה הסתדר, הם סגרו את העניינים ביניהם. רמי [מן ההמשך ברור שהכוונה לרמי עזרא] יבצע את כל האזור, ישלם לגיל את החלק שלו או שיבצע לגיל בקבלנות משנה את החלק שלו"**. ועוד הוא מדווח ש"מסילתי אז מהמתח עליון, אני צריך לתת לו עבודה למסילתי, התחייבתי לתת לו עבודה, אם הוא לא יזכה באילת הוא יקבל עבודה ממני". ובהמשך: **"קבלנים שהשנה האזורים על שמם, שנה הבאה במכרזים שייצאו שיהיו כאלו אתה יודע, משנה, האזורים לא יהיו על**

שמים ... מה עוד היה שם? זהו, השביל הירוק אמרנו להם שהפעם הם לא מפריעים בכלל, בפעם הבאה הם יקבלו אזור גדול חצי חצי עם קבלן אחר. זהו". לשאלת גדליה אם "הם" חתומים על המעטפות השיב בחיוב, לרבות ורד בר וירון בלוא. בתגובה לדברים אלה אמר לו גדליה "הנה אני אומר לך חד וחלק, אם המעטפות של העוקצים האלה אני לא רואה אותם חתומות וזה, סליחה ארז, אני לא ... לא בכיוון" ועל כך השיב ארז "זה היה חלק מהדרישות שלך, קיבלתי את זה". לפיכך, ממשיך ואומר גדליה "כשאתה בא אלי לקחת את המעטפות אני נותן לך את המעטפות שלי חתומות, אני רוצה את המעטפות של הקליברים האלה אצלי". בהמשך השיחה אומר לו ארז כי צריך לשים שיק עירבון ל"צפונים" על מנת להניח את דעתם שהם לא באים "להפריע" להם במכרזים שלהם, ואז "אולי הם יורדים". לשאלת גדליה על באר שבע השיב ארז כי המכרז באזור זה מחולק בין קסנטיני, איל ארגוב ורוזנר, ומסילטי יקבל את החלק של מי מהם שלא יהיה מעוניין; כי מכרז נתניה מחולק בין עופר לוי לבין שאול זכרי וברמלה נשאר שניהם (גדליה וארז). ושוב, לקראת סוף השיחה, אומר גדליה לארז "אמרתי רק דבר אחד. רק דבר אחד אני רוצה, רק את ה ... זה, את החתימות של הקליברים האלה, ורד בר ירון בלוא ורמי ברזילאי".

23. עמדתי על שיחות אלה בעת שבחנתי את הטענות הכלליות הנוגעות להתנהלותו של גדליה ובכללן הטענה שהוא זה שיזם את הקרטל, הוביל אותו ושידל את האחרים ליטול בו חלק (ככל שהמדובר בנאשמים המודים, ולו בדיעבד, כי פעלו במסגרת קרטל). אפנה למה שקבעתי שם בהקשר זה והדברים ישובו וייבחנו בעת שאדון בגרסאות הנאשמים ביחס לאישום הנדון. אעיר, עם זאת, כבר כאן, כי בניגוד לנטען, התמונה המצטיירת היא הפוכה. מלבד זאת שתוכן השיחות מדבר בעד עצמו, הרי שפלט השיחות של גדליה בתקופה בה החזיק במכשיר ההקלטה מלמד על מיעוט שיחות, חמש בלבד, כולן עם ארז. לעומת זאת, פלט השיחות של ארז (ת/573) מן הימים שבין מפגש מסובים ועד למועד הגשת ההצעות מלמד על שיחות רבות שהלה ניהל עם מעורבים שונים, בכללם הראל גולסט, אהרון פדידה, עופר לוי, רמי ברזילאי, זוהר כץ, גיל מיארה, מסילטי, שאול זכרי, רמי עזרא, יובל רגב, מאיר רוזנר, נאש וירון בלוא. ההבדל בין שני פלטי השיחות משתקף בתוכן השיחות, שהרי בולט כי ארז הוא שמספר בהן לגדליה, פעם אחר פעם, על המתרחש במסגרת המגעים בין הקבלנים השונים לגיבוש הקרטל ועל פעולותיו הרבות לקידומו. הפעילות המצטיירת היא פעילות אינטנסיבית ויוזמה מצדו של ארז, בעוד שגדליה שואל שאלות כלליות ופתוחות. אכן, הוא עמד על הדרישה למעטפות חתומות (וכבר הערתי שאין פסול בכך שבמסגרת הפעלתו סייע באיסוף ראיות) וחזר פעם אחר פעם שיש לקחת את המעטפות מן "הקליברים". גם אם מה שהניע את גדליה הוא נקמה, הרי כפי שראינו, עוד בטרם הגיע למפגש מסובים אף האחרים סברו שיש לאסוף מעטפות מהם על מנת ש"לא יפריעו". דבריו של רמי ברזילאי במהלך המפגש, שהובאו לעיל, מבטאים זאת היטב. ואכן, "תכנית החלוקה" גובשה בהיעדרו של גדליה והוצגה לו עם הגעתו. הוא לא יזם אותה ולא הכריח

איש ליטול בה חלק. אין כל דרך להתרשם מן השיחות שהובאו לעיל כאילו הופעל בהן לחץ בלתי ראוי מצדו של גדליה כלפי ארז, או שאלמלא אמירותיו ביחס ל"קליברים" לא היו אלה מגיעים לידי עבירה.

הפגישה בביתו של ארז ב-6.4.2010

24. ערב יום הגשת ההצעות, התכנסו בביתו של ארז גדליה, נאש ובן דודו, איתן קסנטיני (אחיו של ניסים קסנטיני ובנה של שולה קסנטיני). גדליה הגיע ראשון והאחרים הצטרפו מאוחר יותר. לקראת הפגישה הופעל מכשיר ההקלטה (תיעוד הפגישה – ת/340, והתמליל – ת/340א).

גדליה העיד, כי תכלית הפגישה הייתה קיבוץ כל המעטפות שנאספו ומילוי ההצעות. עם הגיעו, הציג לו ארז מעטפות, לרבות זו של השביל הירוק, אולם לא כל המעטפות היו שם והן אמורות היו להגיע (עמ' 157-158). דברי גדליה אמת. כך, ביומנו (ת/404), תעד ארז את מעשיו באותו יום כך: "נסעתי לת"א להיפגש עם קבלנים לאסוף מעטפות. בערב נש + גדליה + יוני ממון + גיל היו אצלי בבית". ארז, למעשה לא הכחיש זאת. במענה לשאלת ב"כ המאשימה על כך ששומעים בהקלטת המפגש את הרעש של המעטפות ושהם "ממלאים דברים" השיב: "אני לא מכחיש, אני אומר יכול להיות, מה אני לא בא ואחר כך גם תבוא ותגיד שאמרתי שקבלנים מסוימים. אני אומר, יכול להיות שנפגשתי עם קבלנים ולקחתי להם את המעטפות, ובהמשך גם אני רושם שנאש, גדליה, יוני וגיל היו אצלי. אבל שומעים לאורך ההקלטה שגדליה לא עזב עד שהם קמו ביחד והלכו. שזה לא היה. זה לא נברא. אז יש פה דברים שהם לא הכי נכונים". לשאלתי מה "לא היה" השיב "גיל ויוני לא היו אצלי באמת בבית. זה לא הכי מדויק". אלא שאז העיר התובע כי שומעים אותו בטלפון קורא לגיל לבוא, ותגובתו של ארז הייתה "בסדר, אבל זה לא הכי מדויק מה שכתוב ביומן, זה לא הכי מדויק. אני אומר, אני לא מכחיש, אני אומר, יכול להיות שנאספו מעטפות, סביר להניח שכן...". עד שלבסוף באה האמירה הבאה בעניין זה "אנחנו יוצאים מתוך נקודת הנחה שאני לא מכחיש את מה שקרה שמה. אבל כאילו אני לא, לא נכנס לדקויות האלה" (עמ' 3589-3590). דקויות או לא – לפנינו הודאה מפורשת, גם אם נפתלת, מפיו של ארז, ולפיה אסף מעטפות מקבלנים וכי בביתו מולאו הצעות המחירים.

25. וכמו בהקלטות המפגשים הקודמים, הדברים מתפרשים מתוך עצמם, ללא צורך בסיוע כלשהו. אביא עתה קטעים מתוך תמליל המפגש:

"ארז: זה של השביל הירוק, הכל קומפלט. חתום הכל. נוציא את מה שרלוונטי אלינו [רעש של מעטפות]. עופר אומר שעדיף לשים כמה שיותר אנשים מהסיבה הפשוטה שאם יחשבו על איזה קרטל או משהו כזה, שאין מצב שהם פוסלים אותנו מלהשתתף עוד הפעם. אתה מבין?"

...

גדליה: ... זה של השביל הירוק, כן?

ארז: כן. תוציא את זה של רמלה שים בצד כי אני צריך לתת לנאש עכשיו את באר שבע. אני חילקתי כל אחד מי שמתמודד קיבל את המעטפה שלו ... נתתי לגולשני את מתח עליון, נתתי לזה, זה של מי זה? הנה, זה רמלה שלי. אני רק צריך למלות את ה ... זה של גולשני אני חושב הבאתי. זה של גולשני. זה רמלה של גולשני. בוא נראה מה הוא שם... " (עמ' 1).

בבית המשפט הודה ארז כי כוונת הדברים במשפט "אני חילקתי כל אחד מי שמתמודד..." הינה ש"כל אחד מי שמתמודד, מי שמתמודד באותו אזור, צריך לדעת לשבת עם אותו קבלן שמתמודד איתו באותו אזור, אם זה היה שניים או שלושה קבלנים שהתמודדו על אותו אזור שיעשו ביניהם את הסידור, את החלוקה, מי זוכה, מי לא, מי עובד באיזה חלק, כמה, למה, הכל" (עמ' 3585). הכל – חוץ מתחרות.

26. נחזור לתמליל השיחה –

"ארז: ... לקחתי ממנו, נתתי לו את המתח עליון. אני עשיתי ככה, עברתי אחד אחד, אתה מתמודד באר שבע קח את באר שבע. אתה מתמודד זה קח את זה... לעשות הפרדת כוחות. אתה מבין? גם כן צריך מישהו שיכניס את המעטפות אחרי הכל. זה רמלה גולשני, קח שיהיה אצלך. זה אשדוד ...

גדליה: הוא מילא? מילאת?

ארז: לא מילאתי כלום, אני מחכה לך. אני לא מילאתי כלום.

...

ארז: ...מה אתה רוצה למלא? אה הסתכלת אם זה עם מע"מ או בלי מע"מ?

גדליה: בלי, בלי.

...

ארז: כמה לשים אותו?

גדליה: מה שנראה לך, לא...

ארז: נקפיץ אותו מעל החמש מאות?

גדליה כן" (עמ' 2).

בהמשך נשמעים השניים דנים במחירים שיש לנקוב בהצעות שבידיהם:

"ארז: נעשה חמש פה?

גדליה: לא, פה.

...

ארז: אוקי. שלושת אלפים פה נכון?

גדליה: כן.

...

ארז: פה אנחנו רושמים שש מאות חמשים נכון?

גדליה: כן.

ארז: פה? שבעים?

גדליה: כן. זה פרק...

...

ארז: אתה שם 390 ורג'י או שאתה שם -

גדליה: לא, לא, כולל, 390 אני שם כולל רג'י, בוא אל תשרוף אותם.

...

ארז: ...טוב אז אם אתה שם 390 אני ישים 410?

גדליה: כן.

...

ארז: עבודות מיוחדות 6000" (עמ' 2-5).

יצוין, כי המספרים הנשמעים בשיחה בין ארז לגדליה במהלך מילוי ההצעה של ארז למכרז רמלה (בשם רונן מיארה) זהים לחלוטין להצעת מיארה, שאכן הוגשה כהצעת גיבוי (ת/180). בחקירתו הנגדית בבית המשפט ארז לא הכחיש כי מילא את הצעתו ביחד עם גדליה (עמ' 3589).

27. בשלב זה נכנסים נאש ואיתן קסנטיני, וארז פונה לנאש ומתלונן **"נהייתי פקידה עם כל המעטפות"**. ואף בפיו של נאש תלונה: **"היום הגזמתם לגמרי, נתתם לי לעשות סיבוב ... וואלק רדפנו אחרי אנשים"** (עמ' 5). בהמשך נשמע נאש מדווח כי **"כרגע אנחנו באנו בשביל אזור רמלה. יש לי פה את המעטפה של שולה"** [הכוונה לשולה קסנטיני]. ארז מבקש מנאש ש"ישלוף את המעטפה" כי גדליה רוצה לראות את המעטפות אולם גדליה אומר כי על שולה הוא סומך. ונאש מסביר כי **"שולה רוצה שיכניסו את שלה גיבוי"**. להערתו של ארז שגם הם רוצים שכולם "יכניסו" מגיב נאש: **"זה לא יכול להיות שיקנו ואני ישים רק מעטפה אחת. אז היא רוצה להכניס גיבוי ברמלה. יש את של שולה, שלי, של ורד בר, של ירון בלוא. אתה מבין?"** (עמ' 6).

ועתה מתפתח דיון בין הנוכחים אם להכניס את ההצעות של ירון ושל ורד בר, כאשר ארז מצדד בהגשתן ואילו נאש סבור שאין בכך צורך, ואומר כי יחזיר להם את המעטפות ואת השיקים שהם הפקידו בידיו. גדליה דרש שהמעטפות יוגשו, וארז הביע את דעתו שיש להגיש לפחות את רמלה, אלא שנאש הסביר כי **"אמרתי לו שאנחנו לא מגישים כלום, שאני מחזיר לו את המעטפות אחרי ההגשה"**. היינו, המעטפות נלקחו על מנת שירון וורד בר לא יוכלו להגיש הצעה תחרותית ("לא יפריעו"), אולם עם עבור המועד להגשת ההצעות, ניתן יהיה להחזירן להם. אלא שגדליה שב והביע הסתייגות ואמר כי אינו סומך על כך וארז הוסיף ש**"אפשר להכניס אותו כגיבוי חסר לנו גיבוי"** (שם). או אז הציע איתן שאת המעטפה של ירון יכניסו כגיבוי לרמלה, וארז ביקש אותו להתקשר לירון, ו**"תגייד לו ככה, ארז הולך על רמלה, אם אפשר להכניס אותך כגיבוי אותך ואת ורד בר"**. נאש מיד התקשר לירון (בתמליל נכתב כי היה זה איתן שהתקשר, אולם מהשוואת הקול לקולו של נאש במקומות אחרים מתבקשת המסקנה כי המדובר בנאש), ודבריו נשמעים בהקלטת הפגישה בביתו של ארז. שאלתו של נאש לירון היא **"אני יושב פה עם ארז ועם גדליה. הם שואלים אם אפשר להכניס מעטפה שלך של רמלה לגיבוי"** (עמ' 7).

28. הפגישה נמשכת, והנה דבריו של נאש:

"נאש: הוא לא יזייף פה, המעטפות אצלי עכשיו. אם אני לא מחזיר לו הוא לא יכול להגיש כלום, אז מה? הוא יכול להגיש משהו?"

גדליה: והשני? מה אתו?"

נאש: גם, המעטפות אצלי, מה? אני מחזיר להם, אני מילה שלי, שאני מחזיר להם את המעטפות, הרי יש פה שיקים שלהם. ...אני בא אחרי ההגשה, בשתיים עשרה כולם הגישו, לא מחר, יום למחרת אני יביא להם את הזה... אתה מבין? ...שלא יוכלו להגיש בכלל אם יהיה איזה משהו, אתה מבין. זה מה שאתם רוצים, אני פשוט מאוד, אתם רציתם מעטפות, אני הלכתי אספתי מאנשים מעטפות, נתתי להם מילה, הכל טוב ויפה, עכשיו הכל נשאר זה רק למלות את המחיר ולהגיש ומי שזוכה שיהיה לו אלף לבריאות" (עמ' 8).

בהמשך לדברים אלה ולשאלתו של איתן, המופנית, על פי ההקשר, לארז, אם הוא זה שממלא את המעטפות של כולם, השיב ארז **"מה פתאום"** ואיתן הסביר כי יש להיזהר כך שכתב היד יהיה שונה בהצעות השונות, כדי לא **"לסבך את העניינים"**. ארז השיב כי אכן **"בגלל זה אנחנו נפגשים בבוקר"**.

בהמשך נשאל נאש על ידי גדליה אם "הוא" (ועל פי ההקשר הכוונה לירון) נתן לו את המעטפה של ורד בר, או שמא נאש קיבל את המעטפה ישירות מוורד בר. תשובתו של נאש הייתה שהיה אצל ורד בר בבוקר. עוד אמר, שיש לו שלושים מעטפות באוטו. הנוכחים ממשיכים ומחליטים להכניס את המעטפה של שולה קסנטיני כגיבוי לרמלה; מוצגת המעטפה של ירון; ועוד כיוצא באלה דיבורים (עמ' 9).

29. משהבין גדליה מדברי נאש כי ירון אינו מוכן להגיש הצעת גיבוי לרמלה, אלא רק להפקיד בידיו של נאש את מעטפות מכרזי הדרום עד לאחר עבור המועד להגשת הצעות (היינו "לא להפריע"), אמר לנאש "תגייד לו בטלפון עכשיו כל הנושא שביני ובינו לירושלים מותנה בזה שמחר הוא מגיש הצעת גיבוי ברמלה... אם הוא מגיש הצעת גיבוי ברמלה אז אני רואה את הדלת נפתחה. אם אני, הוא לא הגיש הצעת גיבוי ברמלה, אז אין על מה לדבר. הוא יכול להגיש מה שהוא רוצה ברמלה" (עמ' 10). אעיר במאמר מוסגר, כי התייחסותו של גדליה ל"נושא שביני ובינו לירושלים" מלמדת, כי דיווחו למפעיל ועדותו בבית המשפט, שיום לאחר פגישת מסובים נעשתה אליו פנייה מצד ירון, באמצעות רמי ברזילאי וארז, ולפיה הוא מעוניין להגיע עמו להסדר במכרז ירושלים – אמת יסודם.

כתוצאה מהדו-שיח הזה יצא איתן מן החדר על מנת להתקשר לירון והוא נשמע פונה לירון בשיחה טלפונית: "ירון, איתן קסנטיני, מה המצב?". במקביל פנה גדליה לנאש בשאלה היכן המעטפה של ורד בר ותשובתו של נאש הייתה "פה. הכל באוטו. גם של שולה וגם של אבא שלי וגם של... אני אמרתי לך, אני הלכתי היום, עשיתי מהלך, אני קיבלתי את המעטפות האלה סגורות, הוא אמר לי ש...אל תפתח אותן, אמר לי ככה תשאיר אותם ככה, אם יהיה סידור תחזיר, אל תגיש כלום, תחזיר לי אותם. אם לא יהיה סידור, תחזיר לי אותם, אני יפתח אני ירשום מה שבא לי. אתה מבין? הוא יחליט לבד. אמרתי לו אין בעיה, מה שאתה רוצה. תשמע, אני רציתי את זה אצלי ביד. כל עוד שזה אצלי ביד אני יודע שאנחנו יכולים להסתדר. אתה מבין? הרי מה כל המהלך שאנחנו עושים? להקפיץ את המחיר. הורדתי שתיים, את ורד בר ואת בלווא ואני מבסוט. בינינו אנחנו יכולים להסתדר" (עמ' 11).

תשובתו של ירון לאיתן קסנטיני בשיחה השנייה לא נשמעה, מדרך הטבע, ועל כן גם לא הוקלטה. אולם המסקנה שהייתה זו תשובה חיובית היא בלתי נמנעת. שהרי אין חולק כי הוגשה מטעם ירון הצעה למכרז רמלה, וירון הודה כי הייתה זו "הצעה מפוברקת", כלשונו.

30. גדליה דיווח למפעילו על המפגש לאחר שהסתיים, בין היתר על מה ששמע מאיתן בנוגע לשיחתו עם ירון. על פי הדו"ח שכתב המפעיל מפיו של גדליה, ירון אמר שמבחינתו

"אין בעיה" להגיש הצעת גיבוי ברמלה, וכי השניים "ישבו וידברו לפני המכרז של ירושלים, והוא, ירון בלוא, יוכיח לגדליה שלא עקץ אותו במכרז של חברת חשמל בירושלים" (עמ' 508). פגישה כזו התקיימה לימים, הלא היא "פגישה הג'קוזי", המוכרת לנו מן האישים הראשון.

31. גדליה הסביר בעדותו את התנהלותו בפגישה בבית ארז בכך ש"זה חלק מעשיית הקרטל, אי אפשר, אני לא יכול לשבת בצד ואני לא מדבר כלום. אז יגידו אנחנו לא עושים קרטל כי גדליה לא בפנים, אז אני בפנים, אני זורם אתם ביחד" (שם). ואכן לא מצאתי כי הייתה בהתנהלותו במהלך אותה פגישה משום חריגה מן ההנחיות שקיבל ומן המצופה מסוכן סמוי המתבקש לאסוף ראיות.

32. מיד לאחר סיום השיחה עם ירון נקטעה הקלטת הפגישה. היו מי מן הנאשמים שניסו, במהלך חקירת העדים הרלוונטיים, להוביל למסקנה כי גדליה הפסיק את ההקלטה בזדון, וגדליה נחקר בכיוון זה בחקירות הנגדיות (ראו, לדוגמא, עמ' 507, עמ' 599). אין בליבי ספק כי הסיבה לכך היא תקלה טכנית. העיד על כך שלום יהודה. קודם לתחילת ביצוע ההקלטה וכפי שנכתב בדו"ח הביצוע (ת/512), נבדק המכשיר ונמצא תקין. הפסקת ההקלטה, לדבריו, אינה תוצאה של מגע יד אדם של מי מן המעורבים, אלא תולדה של תקלה במתח שהמכשיר קיבל (עמ' 1814). זאת ועוד, לגדליה לא הייתה גישה למכשיר ולו ניסה "להתעסק" בו, היה יודע על כך (עמ' 1772, עמ' 1811). עדותו של שלום יהודה נמצאה על ידי אמינה לחלוטין. משכך, יינתן משקל מלא לאותו חלק מן הפגישה שהוקלט עד לתקלה (ראו לעניין זה ע"פ 639/79 אפללו נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(3) 561 (1980); ע"פ 869/81 שניר נ' מדינת ישראל, פ"ד לח(4) 169 (1984)).

הפסקת ההקלטה אפשרה למעורבים לטעון שכלל לא היו מעטפות ברכב של נאש, עובדה שנחשפה על ידי גדליה במהלך הפגישה, וכי זו הסיבה בעטיה הפסיק את ההקלטה. מעבר לכך שלגדליה לא הייתה שליטה על ההקלטה וכפי שקבעתי היא לא הופסקה על ידו, נראה להלן כי מכלול הראיות מוביל למסקנה ודאית שנאש הביא עמו מעטפות שונות לביתו של ארז.

מעטפות – היו או לא היו

33. כעולה מ-נ/9, פרוטוקול פתיחת ההצעות, ירון רכש את מעטפות חמשת מכרזי הדרום אולם הגיש הצעת מחיר רק למכרז רמלה. בחקירתו הראשית בבית המשפט העיד, כי הוא זוכר שפנו אליו קבלנים, שזהותם אינה זכורה לו ו"ביקשו את המעטפה של המכרז של רמלה", משום "שיש איזשהו מתווה שרוצים להגיע אליו". לטענתו, הבין ש"גדליה כנראה רוצה את המעטפה שלי כדי להבטיח איזשהו הסכם שיש ביניהם, זה מה שאני הבנתי... אם לא אז לא יהיה הסכם, הוא לא ייתן לשום הסכם שם להתממש". לדבריו סרב לדרישה אולם "נתתי אותה בסוף למישהו והייתי צריך לקבל אותה חזרה, אני לא זוכר למי נתתי אותה", אם כי בהמשך הסתייג ואמר "אני גם לא בטוח שנתתי אותה. אני לא זוכר. עם הקטע הזה יש לי די איזשהו חור" (עמ' 2595-2596).

דבריו של ירון ולפיהם נתן את המעטפה והיה אמור לקבל אותה בחזרה מתיישבים בדיוק עם מה שנשמע מפיו של נאש במהלך הפגישה בביתו של ארז, כגון "אמרתי לו שאנחנו לא מגישים כלום שאני מחזיר לו את המעטפות אחרי ההגשה" (עמ' 7 לת/340א). כך הוסכם, אפוא, מלכתחילה, בינו לבין נאש, אלא שכפי שראינו, הן ארז והן גדליה סברו כי יש להגיש את הצעתו של ירון כהצעת גיבוי, וירון נתן את הסכמתו לכך. מחלוקת דומה בין הנוכחים בביתו של ארז הייתה גם בעניין הצעתה של ורד בר, אולם נראה כי איש מהם לא העז להרהר אחר הסיכום לפיו גם המעטפה שלה תיאסף רק על מנת למנוע "הפרעה" ולפנות אל מי מן האחים קופר בבקשה שישקלו מחדש את עמדתם.

34. נאש טען בחקירתו הראשית כי כשהגיע לביתו של ארז אכן אמר לגדליה שאסף 30 מעטפות וכולן אצלו באוטו, שהוא יכול להיות רגוע וכי אזור רמלה שלו. עם זאת, האמת היא שלא הייתה בידיו שום מעטפה, וכי אמר מה שאמר בשל הלחץ "המטורף" שהפעיל עליו גדליה ולבקשתו של ארז שיסייע לו ויוריד את גדליה מהעץ. לו היו שומעים את המשך השיחה, שהקלטתה נקטעה, היו רואים שגדליה "עלה עליו" והבין שאין בידיו מעטפות כלל ועיקר. עוד טען, כי כשנשמע בהקלטה כשהוא מציג לגדליה מעטפה כאילו היא של ירון, הרי שבפועל הציג לו מעטפה של ארז, וגדליה לא שם לב (עמ' 4070-4072). גרסתו אינה מתקבלת על דעתי, משום שהיא עומדת בניגוד מובהק להודאתו של ירון בבית המשפט, לפיה מסר את מעטפת המכרז שלו. לירון ודאי לא היה עניין להפליל עצמו במעשה שלא עשה. לכך מצטרפים נימוקים נוספים, שיפורטו להלן.

35. כפי שראינו, במהלך הפגישה בביתו של ארז, נשמעים ארז ונאש כשהם משוחחים על מלאכת איסוף המעטפות, בה נטלו שניהם חלק, כדבריהם. התרשמותי מארז ומנאש (איתן לא זומן לעדות) היא כזו, שאני מתקשה לראות כיצד מסוגלים היו במשך דקות ארוכות של

פגישה לייצר שיח דמיוני, העוסק כולו בטרחה סביב איסוף המעטפות, משל למדו טקסט בעל פה לקראת הצגה שעליהם להציג לפני גדליה. וכן, לו מדובר בסתם דיבורים, ב"הצגה", הכיחזר זה התקשרו נאש ואיתן לירון, כל אחד בתורו, בנוכחות גדליה, ושוחחו עמו על הגשת המעטפה שלו כהצעת גיבוי, כשלטענת נאש זו כלל לא נאספה על ידו? והלא אין חולק כי השיחות עם ירון התנהלו גם התנהלו (והדברים אף באים לידי ביטוי בפלט השיחות הנכנסות של ירון לאותו יום, ת/575, עמ' 300). ה"הצגה" הייתה נחשפת, אפוא, כבר בשיחה הראשונה ומאחר שבשלב זה ההקלטה פעלה, ניתן היה להיווכח בכך. אלא אם תאמר שגם ירון גויס להצגה – תזה שלא רק שאינה מתקבלת על הדעת, היא לא הוצגה לו במהלך חקירתו על ידי באי כוחם של ארז ושל נאש.

זאת ועוד. בשיחה שהתקיימה בין גדליה לבין ארז עוד ב-31.3.2010 (ת/338א), שבוע ימים לפני הפגישה בביתו של ארז, נשמע ארז כשהוא מדווח לגדליה כי המעטפות כבר אצל נאש באוטו וכי גם בידיו יש 12 מעטפות. אין להעלות על הדעת, שארז ונאש החלו בביום "ההצגה" עובר לאותה שיחה, ושדבריו של ארז לגדליה כבר אז נאמרו במסגרת תכנון לרמות את גדליה.

36. קושי נוסף בגרסתו של נאש נעוץ בכך, שבמהלך הפגישה בביתו של ארז, במענה לטענתו של גדליה כי מן המעטפה שנאש הציג לו אין לדעת האם אכן המדובר במעטפה של ירון, השיב לו נאש: "רגע, רגע. בוא נוציא פה מעטפה, מעטפה. לא יכול להיות, אני ראיתי אותם חתומות היום. ראיתי גם שיק. זה הכל ירון בלוא, הכל רשום ירון בלוא" (עמ' 9 לת/340א). ואכן, מיד בסמוך להשמעת הדברים הללו נשמע רשרוש של ניירות. היינו, מוציאים "מעטפה מעטפה". בהקשר זה יצוין, כי על פי עדותו של ראש מדור מכרזים במחוז דרום של חברת החשמל, מר אבינועם פלג, בעת מכירת חוברת המכרז נרשם שם הקבלן על גבי העמוד הראשון של החוברת, ליד המילה "לכבוד" (עמ' 1000). מכאן מסקנה, שכשנאש אמר לגדליה "זה הכל ירון בלוא, הכל רשום ירון בלוא", הוא הראה לו את העמוד הראשון של חוברת המכרז, שנרכשה על ידי ירון. לכך יש להוסיף, כי בעוד שירון זיהה בוודאות את כתב ידו על גבי הצעת המחיר מטעמו (ת/187), הרי שלגבי החתימה בתחתית העמוד, הנחזית להיות חתימה מקוצרת שלו, העיד כי "יש סיכוי שזה חתימה שלי ויש סיכוי שלא" (עמ' 2962). האפשרות שחתימתו הוספה על ידי מי מן הנוכחים בביתו של ארז, לאחר שנתן את הסכמתו כי ייעשה שימוש בהצעתו כהצעת גיבוי, עולה בקנה אחד עם ההסכמה המקורית של ירון, כפי שתוארה על ידי נאש במהלך הפגישה בביתו של ארז (היינו שהמעטפה תילקח ותוחזר אליו עם עבור המועד להגשת ההצעות), ועם דברי נאש, הנשמעים בהקלטה, לפיהם "הכל רשום ירון בלוא" (על ידי נציג של חברת החשמל), להבדיל מחתום על ידו.

משהוצגה לו העובדה שבהקלטה הוא נשמע אומר "הכל רשום ירון בלוא", מה שאינו מתיישב עם טענתו לפיה הציג לגדליה מעטפה של ארז, השיב "זה בטח ארז רשם" (עמ' 4145). גם דברים אלה אינם מתקבלים על דעתי. מעבר לכך שהם עומדים בסתירה לטענתו הקודמת, ולפיה המעטפה שהציג לגדליה הייתה של ארז והוא לא שם לב לכך, אין כל סבירות שארז כתב על גבי מעטפה שלו, אותה התכוון להגיש למכרז, את שמו של ירון בלוא. זאת ועוד, ראינו כי שמו של הקבלן הרוכש את המעטפה נרשם על ידי נציג חברת החשמל, כעדותו של פלג. בנוסף, דברי נאש מתייחסים ליותר ממעטפה אחת ("בוא נוציא מעטפה מעטפה", "הכל רשום ירון בלוא"), ובאים לידי ביטוי גם בתמליל הפגישה, בעמ' 9, במקום בו נשמעים הדוברים מתייחסים למעטפות נוספות של ירון ("אזור רמלה, נתניה, באר שבע").

37. עו"ד ממון ביקש לתמוך את טענתו של נאש לפיה לא הביא עמו את מעטפות מכרזי הדרום לפגישה בביתו של ארז, בשיחה שהתקיימה בין גדליה לבין ארז ב-22.6.2010 (ת/300, שיחה 1583/143, עמ' 231), שעניינה ההכנות לקראת מכרז ירושלים 2010. לטעמו, משיחה זו עולה בבירור שנאש לא הביא עמו את המעטפות של מכרזי הדרום, שהרי גדליה אומר במהלכה לארז "אבל ארז, בחייאת ארז, המעטפות של אדון אסא, אני לא רוצה עוד פעם איזשהי בעיה". רוצה לומר, בפעם הקודמת – כך טוען עו"ד ממון, לא הייתה מעטפה של "אדון אסא", ומכאן מסקנה שלא נאספו מעטפות מכרזי הדרום על ידי נאש וממילא לא הובאו על ידו לביתו של ארז. אלא שהמשך השיחה מלמד אחרת. לאחר שהן ארז והן גדליה מאשרים זה באוזני זה כי הם יודעים שורד בר קנתה מעטפה למכרז ירושלים 2010, נשמע הדו-שיח הבא:

"גדליה : שלא יעשה כמו מה שהיה, מה קוראים לזה

ארז : לא לא

גדליה : עם נו, נאש נאש שהביא לי

ארז : לא לא לא לא, הפעם אני הולך אישית, לא נאש ולא נעליים ואין דבר כזה לא פותח, מה זה לא פותח ?!"

הבעיה במכרזי הדרום הייתה, אם כן, שהמעטפה של ורד בר לא נפתחה, בניגוד למעטפות אחרות, שכן, בניגוד להסכמתו של ירון במהלך הפגישה בביתו של ארז, לא הוסכם עם ורד בר כי יגישו הצעת גיבוי למכרז כלשהו ממכרזי הדרום.

38. אתייחס כאן גם לגרסת ארז בעניין זה. ארז הודה, אמנם, שחלק מהמעטפות היו בידיו, אולם טען כי המעטפות של ירון ושל ורד בר לא היו בכלל אלה בעת שגדליה היה בדרכו אליו הביתה לראות את המעטפות. לשאלת עו"ד ממון כיצד יצא מ"הפלונטר הזה" השיב: "מה שהיה, אני חושב, אני כמעט זוכר שהוא, שמה שעשינו זה שנאש הציג לו

כביכול שנאש שומר עליהם כבונקר. נאש אומר לו, ארז, זה בסדר, ארז אתה יכול לנהל אותו איך שאתה רוצה, תעשה אתו מה שאתה רוצה, אני הם אצלי, אומר לך הם אצלי. תסמוך על המילה שלי. גדליה לא יכול היה לעמוד מול נאש. נאש זה לא ארז מיארה שבא מנקודה חלשה ורוצה לעשות מה שהוא רוצה ורוצה להתרברב. נאש בא מנקודה חזקה שהוא לא מפחד ממנו ולא כלום. הוא אומר לו, הלו, זה מה יש, מתאים לך טוב, לא מתאים לך לא טוב". ולשאלת עו"ד ממון אם נכון מה שאמר נאש עם הגיעו לביתו, היינו שהמעטפות אצלו, השיב ארז "לא. נאש ידע גם שהוא לא יכול לבדוק אותו, אז מה?" ובהמשך הוסיף כי "ברור" ששניהם שיקרו לגדליה כאילו נאש מחזיק במעטפות (עמ' 3526-3527). אודה על האמת, כי התקשיתי לעקוב אחר הרצאת דברים תמוהה זו, שתוכן של ממש אין בה. וכי לשם מה הגיע נאש לביתו של ארז אם אין בידו מעטפות? האם עשה זאת במסגרת "ההצגה" המתוכננת לגדליה? לשם מה עליו להגיע למפגש אם כל תכלית הגעתו היא לומר לגדליה שיש בידו מעטפות אולם הוא לא יראה לו אותן? מכל מקום, הטעמים שהובאו לעיל, העומדים ביסוד מסקנתי לפיה נאש הגיע כשבכליו מעטפות, לרבות זו של ירון, טובים גם לדחיית גרסתו של ארז כגרסה החסרת כל עוגן במציאות.

אוסף על כך, שכפי שנראה עת נדון בגרסתו של נאש, מתברר כי אישיותו "מתכווצת" או "מתרחבת" חליפות, לפי העניין. לעתים המדובר ב"ילד" שאינו מסוגל לעשות דבר (כפי שתיאר אותו אביו, רמי ברזילאי, באחת מהודעותיו) או קבלן זוטר שכלל אינו מגיש הצעות (כפי שהתייחס אליו גדליה בעדותו), כזה שגדליה "לא ספר אותו". לעיתים הוא "גוליבר", המסוגל להתגבר על אישיותו המאיימת של גדליה, להכרית כל איום הצפוי ממנו ולהרגיעו, בעוד שארז, החלש, אינו מסוגל לעשות כן.

39. לאור האמור, מתחייבת המסקנה כי גדליה העיד אמת, כשאמר כי בנוסף למעטפות שראה מונחות על השולחן בביתו של ארז, הגיעו מעטפות עם נאש אולם אינו יכול לזכור היום של מי היו אלה.

40. זאת ועוד. בחקירתו הנגדית בבית המשפט העיד גדליה שנאש הביא עמו מעטפות לא חתומות (עמ' 669, עמ' 754-758, עמ' 856), וכי מה שאמר לשלום יהודה בזמן אמת קרוב יותר למציאות מאשר עדותו בעבור מספר שנים (עמ' 866-867). לפיכך, רוענן זכרונו מסעיף 6 לדו"ח הפעולה שכתב שלום יהודה באותו יום (עמ' 864-866):

"נאש הביא אתו את המעטפות של ירון בלוא, אך המעטפות לא היו חתומות על ידי ירון. גדליה ראה את השם של ירון בלוא על המעטפות שנאש הביא אתו (כאשר נמכרות מעטפות על ידי חברת חשמל, נרשם

שם הקונה על המעטפה במועד המכירה). גדליה שאל את נאש למה המעטפות של ירון לא חתומות ונאש אמר שירון לא רצה לחתום עליהן".

גם שלום יהודה נחקר על כך והעיד כי הוא זוכר שגדליה דיווח לו שנאש הביא מעטפות אולם אינו זוכר מעבר לכך (עמ' 1718). עם זאת, בתגובה לשאלה האם גדליה סיפר לו שראה במו עיניו מעטפות שנאש הביא השיב בחיוב והוסיף "על אחת המעטפות אני חושב שהופיע גם השם של ירון בלוא, הכל כמובן זה מה שגדליה סיפר לי. אני לא זוכר יותר" (שם).

סעיף 6 לדו"ח הפעולה קביל, בנסיבות אלה, כראיה לאמיתות תכנו, על פי הכלל של הקפאת הזיכרון שבעבר. הדברים תועדו מפיו של גדליה בזמן אמת, גדליה העיד, והדברים הם בבחינת המובן מאליו, כי עבור השנים לא היטיב עם הזיכרון שלו, במיוחד על רקע ריבוי האירועים העומדים ביסוד כתב האישום. יש ליתן לדו"ח הפעולה משקל מלא, שהרי הדברים מתיישבים היטב עם התמליל ת/340א, עם עדותו של אבינועם פלג, לפיה נרשם שם הקבלן בעמוד הראשון של המכרז, ועם הספק שהביע ירון באשר לחתימתו על גבי ת/187, בדיוק כפי שתיעד גדליה את מצב הדברים באוזני שלום יהודה לאחר הפגישה (על המבחנים לקבילותו של מסמך כראיה לאמיתות תכנו על פי הכלל של הקפאת הזיכרון שבעבר, ראו [ע"פ 869/81](#) הנ"ל, בעמ' 212-217). בהקשר זה יוער, כי על אף השימוש במונח "מעטפות", אין הכוונה למעטפה במובנה הרגיל, כי אם לחוברת המכרז. על המעטפות עצמן אסור שיהיה סימן מזהה (פלג, עמ' 1013; ירון, עמ' 2598; גדליה, עמ' 857). לפיכך, כל אימת שמדובר ב"רישום על המעטפות", ב"חתימה על המעטפות" או על "מעטפות חתומות", הכוונה לרישום או לחתימה על מסמכים מתוך חוברת המכרז.

41. עוד יש לעמוד כאן על העובדה, שבמהלך היום בו התקיימה הפגישה בביתו של ארז, התנהלו שיחות בין ארז ונאש לבין בלוא. לפי פלט השיחות היוצאות של ארז (ת/573, עמ' 41-42), התקשר ארז לירון שלוש פעמים בשעות הבוקר ולפני הצהריים, ואילו ירון התקשר אליו פעם אחת, בצהריים. בדיוק כפי שנשמע ארז אומר במהלך הפגישה בביתו (ת/340א, עמ' 7): "חסר לנו גיבוי. דיברתי אתו היום כל היום". גם בין ירון לבין נאש התקיימה תקשורת. כך, לפי פלט השיחות היוצאות של ירון (ת/575, עמ' 88), שלח ירון לנאש מסרון בשעות הבוקר, ואילו נאש שלח שלושה מסרונים לירון בשעות הבוקר והצהריים (ת/575, עמ' 296, עמ' 298). גם לאחר הפגישה היו התקשרויות ביניהם (פעמיים בשעות הערב של אותו יום, ת/575, עמ' 301) ופעם נוספת למחרת היום, בשעה 04:12 (ת/575, עמ' 302).

בבית המשפט העיד נאש, כי "באותו יום היה לי שיחות עם ירון, אבל זה הפעם היחידה שאני דברתי עם ירון ... אני לא יודע בכלל אם היה שיחות, פשוט מאוד הם ביקשו ממני להתקשר אליו, הם זה גדליה וארז, ולהביא ממנו מעטפות. ירון לא ידע מי אני, הוא אמר שאין לו מה לדבר אתי..." (עמ' 4073-4074) וכך "היה לי מלא שיחות טלפון באותם יומיים האלה, שהם בקשו ממני אפילו להתקשר נראה לי לאנשים" (עמ' 4143). והרי כך בדיוק העיד ירון, הגם שנמלט אל מחוזות חוסר הזיכרון בנוגע לזהות מי שפנה אליו, ואמר שביקשו ממנו את המעטפה של רמלה אותה נתן בסופו של דבר ל"מישהו". טענתו של נאש לפיה ירון לא ידע מיהו וסרב לדבר עמו נסתרת הן בהודאתו של ירון לפיה מסר בסופו של דבר את המעטפה והן בעובדה שנאש נשמע מתקשר לירון, מביתו של ארז, ומשוחח עמו על הצעת גיבוי.

מספרן הרב של השיחות בין השלושה במהלך שעות ספורות ב-6.4.2010, עובר לפגישה בה דובר על המעטפות של ירון ושל קבלנים אחרים, מחזקת את הראיות למעורבותם של ארז ונאש באיסוף המעטפות של ירון ובפרט ושל אחרים בכלל.

42. על יסוד המפורט לעיל יש לקבוע, כי הוכח מעבר לכל ספק סביר שארז ונאש עסקו באיסוף המעטפות מן הקבלנים הרלוונטיים לחמשת מכרזי הדרום. וכדברי גדליה: "ברגע שהוא מסר את המעטפה שלו למישהו אחר זאת אומרת שהוא לא מפריע ... אם אני נתתי לך את המעטפה שלי והוא מגיש אותה, הוא שולט בתוך המעטפה אז אני לא יכול להגיש את המחיר שאני רוצה. מי שמגיש אותה, אותו בן אדם שמגיש אותה פועל בתוך המעטפה הזאת כראות עיניו, הוא יכול גם לא להכניס אותה אז היא לא מתחרה בכלל" (עמ' 150). תכלית האיסוף הייתה, אם כך, לעשות שימוש בחלק מן ההצעות, בכללן בזו של ירון, כ"הצעות גיבוי", היינו ליצור מראית עין של תחרות, וכן למנוע מן האחרים "להפריע".

מילוי כתבי הכמויות של הקבלנים האחרים

43. כפי שראינו, במהלך הפגישה בביתו של ארז, הציע איתן קסנטיני, וארז הסכים כי הדברים בבחינת מובנים מאליהם, שחלק מן ההצעות שנועדו להיות מוגשות כהצעות גיבוי, ימולאו על ידי אחרים על מנת שלא יתעורר חשד לנוכח הזהות בכתב היד שבכל אחת מהן. ואכן כך היה.

44. מר ניצן יניב, מומחה ממעבדת המסמכים והשוואת כתבי יד, חיווה דעתו כי כתב ידו של ארז הוא המופיע בחלק מכתבי הכמויות של קבלנים אחרים (חוות הדעת – ת/390). על פי קביעתו, בכל המקרים בהם זיהה את כתב ידו של ארז, היה זה בדרגת הזיהוי הגבוהה ביותר **“כלומר, זה האדם שכתב את המסמכים המפורטים”** (עמ' 935). מר יניב נחקר בבית המשפט (פרוטוקול מ-16.4.2015), ועדותו הרשימה במקצועיותה ובעניינותה. למעשה, בסופו של דבר, לא מצאתי כי בסיכומיה חולקת עו"ד לשם, באת כוחו של ארז, על מסקנותיו של המומחה. לא זו אף זו, לחוות דעתו קיימות ראיות חיזוק, שיפורטו להלן.

על פי קביעת המומחה, כתב הכמויות של השביל הירוק במכרז רמלה (ת/179) מולא בכתב ידו של ארז. חיזוק ממשי לקביעה זו יימצא לנו בתמליל הפגישה ת/340א (בעמ' 3), בה נשמעות בבירור הספרות שמצאו דרכן להצעת השביל הירוק. בדיוק כפי שהעיד גדליה (עמ' 158), היינו שארז הציג לו את המעטפות של השביל הירוק והם מילאו הצעות בביתו.

ועוד על פי קביעת המומחה, כתב הכמויות של חברת ראז חקלאות במכרז נתניה מולא על ידי ארז, וכך גם במכרז רמלה. ואכן, זוהר כץ העיד (עמ' 1233-1234) כי מסר את המעטפות של ראז חקלאות לידיו של ארז, כשהן ריקות ועליהן חותמת החברה בלבד.

הוא הדבר ביחס לכתב הכמויות של הצעת גיל מיארה למכרז באר שבע (ת/196), אשר לפי קביעת המומחה הכתב הוא כתב ידו של ארז. חיזוק לכך יימצא בשיחת הטלפון שנקלטה במהלך הפגישה ת/340א, ובה מבקש ארז מגיל שיביא לו **“את הזה”** שלו, משום שהוא רוצה למלא אותו. בהודעתו ת/465, ש' 174-223 אמר גיל כי **“באר שבע יש משהו מוזר. ההצעה שאתה מראה לי לא נראית כמו ההצעה שלי. כלומר אני לא זוכר שהוצאתי ערבות ובגלל זה ההצעה לא נראית לי כמו ההצעה שלי”**. בשלב זה הציג החוקר לגיל שמי שמילא את

הצעותיו למכרזי באר שבע ואשדוד הוא ארז, ותגובתו של גיל הייתה שעל אחיו אינו מוכן לדבר מטוב ועד רע. בבית המשפט, יש לומר, התחמק גיל מלהשיב שאלות ענייניות בקשר לכתב הכמויות הנדון (עמ' 1396-1398), ותשובותיו נעו בין "יכול להיות" ל"אני לא יודע" או "אני לא זוכר". כפי שכבר קבעתי ביחס לעדותו בבית המשפט, למעט התחמקותיו העקביות ביחס לארז אחיו.

גם ביחס להצעת אמיר החוטבים (גולשני) במכרז רמלה הגיע המומחה למסקנה החד משמעית כי כתב הכמויות מולא בידי ארז (ת/186). חיזוק למסקנה זו מצוי בת/340א, עמ' 2-1, כאשר ארז נשמע כשהוא ממלא את מכרז רמלה של גולשני, והמספרים שהוא נוקב בהם זהים למספרים המופיעים בהצעה האמורה.

ולבסוף, מסילטי לא מילא את כתבי הכמויות של הצעותיו במכרזי רמלה, אשדוד ומתח עליון (ת/189, ת/206 ו-ת/219 בהתאמה). מסילטי לא זיהה את הכתב ככתב ידו במסמכים אלה והעיד, כי את המעטפות של רמלה ושל אשדוד "זרק" בביתו של ארז כשהן ריקות לחלוטין. במכרז מתח עליון נתן את פרטיו ושיק בטחון חתום בידי עורך דין מבלי שצוין בו סכום, ואת הסכום לא הוא מילא (עמ' 374-375). כתבי הכמויות של המכרזים של מסילטי מולאו על ידי אדם בלתי מזוהה, וכזכור בת/340א דובר על כך שאין למלא את הצעות בכתב יד של אותו אדם על מנת שלא יתעורר חשדה של ועדת המכרזים של חברת החשמל. לשם כך נועד המפגש בבוקר הגשת המכרזים, ואליו נפנה עתה.

יום הגשת המכרזים – 7.4.2010

45. הראיות מצביעות על כך שבבוקר יום הגשת המכרזים נפגשו בשכונת התקווה בתל-אביב ארז, עופר לוי, שאול זכרי, עמיר גולשני, ניסים קסנטיני, מאיר רוזנר ואנשים נוספים שזהותם אינה ידועה.

46. מן המפגש שהתקיים בביתו של ארז בערב הקודם, עולה בבירור כי ארז היה עסוק בתיאום הפגישה למחרת בבוקר ושוחח על כך עם מספר קבלנים. תכלית הפגישה, וכבר עמדתי על כך לעיל, הייתה מילוי הצעות בכתבי יד שונים על מנת שלא יתעורר חשד. ואכן, כשאתן שאל את ארז במהלך הפגישה האם הוא ממלא עבור כולם השיב ארז בשלילה ואמר "בגלל זה אנחנו נפגשים בבוקר" (ת/340א, עמ' 8).

וכך, בעמ' 3 לת/340א, מתועדת שיחתו עם מאיר רוזנר:

"כן מאיר? קבענו לבוקר קודם כל, דבר שני, אמרתי ליוני אם זה מתאפשר ואתה בכיוון לפה אתה הולך מפה לשם ותיתן לו רק את המעטפות שלא רלוונטיות אליך. אם זה מתאפשר, כן, אם לא, בבוקר. כן אני עכשיו יושב עם גדליה אנחנו עושים כבר סדר, עוד מעט נאש מגיע זוהר, נסיים את כל הברדק".

רוזנר אישר, במהלך עדותו בבית המשפט, לאחר שהקטע המובא לעיל הושמע לו, כי ארז הוא הדובר וכי הוא יכול "לשער" כי ארז משוחח עמו (עמ' 1998).

47. בכל הנוגע לעדותו של רוזנר ביחס לפגישה הנדונה יש לומר, כי תחילה טען כי כלל אינו בטוח אם התקיימה כזו, על אף מה שאמר לו ארז ערב קודם (עמ' 1998). משאמר מה שאמר, רוענן זכרונו באמצעות הודעתו ברשות, בה סיפר כי ביום הגשת ההצעות לחמשת מכרזי הדרום נפגשו כל הקבלנים במקום מסוים וכתבו מחירים. או אז הודה כי הוא נזכר בכך. משנזכר, התבקש לומר מה הוא זוכר מאותה פגישה. תשובתו, האופיינית יש לומר, הייתה **"אני הייתי בחוץ, ניסיתי להשיג את איל בטלפון ... ובאיזשהו שלב כבר לא ניסיתי להשיג אותו והלכתי להגיש את המכרזים"** (עמ' 1999).

זכרונו של רוזנר הוסיף והשתפר לאחר שהוקרא לו קטע נוסף מאחת מהודעותיו, בה אמר כי בין הנוכחים בפגישה הבוקר היו ארז, שאול זכרי, גולשני, ניסים קסנטיני ואנשים נוספים שאינו מכיר (עמ' 2000). אולם משהתבקש לשוב ולהתייחס למה שהתרחש בפגישה שב על טענתו לפיה היה בחוץ והוסיף כי שמע צעקות וויכוחים. בא כוח המאשימה ביקש לרענן את זכרונו מאימרתו, ולפיה **"לא זוכר אם זה ממש ביום ההגשה או יום לפני שישבנו למלא את כל המכרזים וכתבי הכמויות"**. רוזנר נשאל אם הציטוט מרענן את זכרונו, והשיב **"אני חייב להגיד לאדוני שהאופי והדרך ואני אמרתי לך את זה גם בפגישות קודמות, שהחקירות מתנהלות וכל הזמן משמיעים אתה די מובל לאיזה נקודה ואתה או שאתה משתף פעולה ישר או שאתה הולך למעצר ואני הלכתי עם החקירה שם בשביל לעבור את זה בשלום אבל להגיד לך דברים ודאיים מה שאמרתי לך על הפגישה זה מה שאני יודע. אני הייתי בחוץ, שמעתי ויכוחים, אני לא יודע מעבר לזה להגיד לך שום דבר ודאי"** (עמ' 2001). עם זאת, אישר בעדותו כי אמר לחוקריו את הדברים שצוטטו מפיו, אלא שלטענתו, היה זה בעקבות איומים שהושמעו כלפיו שילך למעצר.

יצוין, כי רוזנר חזר על תיאור מה שהתרחש בפגישה בשכונת התקווה גם בהודעה מאוחרת שלו (מ-22.2.2011), כחודשיים לאחר תחילת החקירה, כשברור שה"איום" הנטען במעצר הוסר מעליו. במענה לשאלה האם ארז או מישהו אחר מן הקבלנים אמר לו אלו סכומים לרשום בכתב הכמויות השיב "אני לא זוכר את זה אם קבלנים אמרו לי או שאני חשבתי לבד. מישהו שם אמר מה הסכום הזוכה בכל מכרז, הנחה את כולם לרשום מעל. אני לא זוכר מי זה אמר את הסכום". גם ציטוט זה לא הועיל וזכרונו של רוזנר בכל הנוגע לתוכן הפגישה לא נעור (עמ' 2002). והנה מתברר, כי בחקירתו אמר רוזנר בעניין הנדון דברים נחרצים עוד יותר. כך, באותה הודעה מאוחרת, הציג החוקר לרוזנר תהייה על גרסתו לעניין תוכן הפגישה המדוברת, באשר בכל גרסאות הקבלנים שהשתתפו בחמשת מכרזי הדרום לא תואר אירוע בו ישבו קבלנים וכתבו את הצעותיהם למכרזים הללו. תגובתו של רוזנר הייתה "אני מוכן להישבע שהיה דבר כזה". על אף הציטוט, עמד רוזנר על טענתו בבית המשפט כי היה בחוץ וכי על כן אינו יודע מה התרחש בפגישה (עמ' 2003).

48. דבריו אינם מתקבלים על דעתי ואני מעדיפה ללא ספק את אמרותיו ברשות. רוזנר אישר את חתימותיו על גבי ההודעות, את העובדה שהוא מסר אותן, ועדותו ניתנה לאחר שהודה והורשע במסגרת הסדר טיעון (עמ' 1989-1990). הרושם שהותיר בי רוזנר במהלך עדותו היה של רצון עז להתחמק מאמירת דברים מפלילים ובריחה אל מחוזות אי הזיכרון כל אימת שהדבר התאפשר. על אף נטייה זו, הודה רוזנר, בסופו של דבר, כי הגם שהיה במצב "לחץ" בחקירות הוא תמיד אומר אמת וכך עשה במהלך חקירותיו, למרות שאיימו עליו במעצר (עמ' 2005). טענתו לעניין האיום במעצר שהושמע כלפיו חסרת שחר, הן לנוכח המועד בו נגבתה ההודעה האחרונה והן לנוכח התעקשותו על כך, באותה הודעה, שהייתה פגישה שזו הייתה ההתנהלות בה, על אף שהחוקר הציג לו שאין לגרסתו – המפלילה – תימוכין בגרסאות של קבלנים אחרים. השאלה שהפנה אליו החוקר ואופן ניסוחה חותרים תחת האפשרות שרוזנר איום במעצר אם לא ישמיע דברים שיהיו "ערבים" לאוזני החוקרים. חיזוק נוסף לאמרותיו של רוזנר במשטרה מצוי, כמובן, בתכלית הפגישה, כדברי ארז בת/340א, מן הערב שקדם לה.

49. ולא רק עם מאיר רוזנר שוחח ארז בערב שקדם לפגישה הנדונה. בת/340א (עמ' 7), מתועדת שיחה של ארז עם קבלן אחר, במהלכה הוא נשמע אומר לו "שמונה בבוקר הוא מחור בתל אביב, המשרד של רמי...". ארז העיד, כי הקבלן עמו שוחח בנקודת זמן זו היה רמי עזרא (עמ' 3441).

מקטע זה ניתן ללמוד כי הפגישה נועדה להתקיים בשעה 08:00, וכי מיקומה היה משרדו של רמי ברזילאי בתל-אביב. זאת אנו יודעים מן העובדה שנאש העיד כי משרדו היה ברחוב שתולים בתל אביב וכי גם לאביו, רמי ברזילאי, הייתה גישה למשרד זה (עמ' 4084) (וראו גם עדותו של ברזילאי בעמ' 3687).

50. ראיה נוספת בעלת משקל לעניין עצם קיומה של הפגישה ולמיקומה נמצאת בפלטי איכון הטלפונים הסלולאריים של ארז, רוזנר, ניסים קסנטיני, גולשני, זכרי ועופר לוי באותו אזור גאוגרפי של שכונת התקווה בדרום תל-אביב, שם, ברחוב שתולים, נמצא "המשרד של רמי". פלטי האיכונים (ת/320 לגבי ארז, ת/318 לגבי רוזנר, קסנטיני, גולשני, עופר לוי ושאול זכרי) הוגשו בהסכמה, ומשכך אין מחלוקת לגבי האיכון בשעות הבוקר של ה-7.4.2010. יוער, כי משרדי חברת החשמל בתל-אביב מצויים במיקום אחר וברור אם כן, כי הימצאותם של כל הקבלנים הללו באזור שכונת התקווה באותו זמן אינה יכולה להיות מוסברת בעובדה שכולם הגיעו באותו מועד פחות או יותר למשרדי חברת החשמל על מנת להגיש את הצעותיהם (מפות כיסוי האתרים של חברות התקשורת הרלוונטיות – ת/317 ו-ת/319).

51. וראיה אחרונה לעניין הנדון – במועד האמור (7.4.2010) כתב ארז ביומנו (ת/404): **"הגשתי את המכרזים של חברת חשמל אזור דרום בהסדר"**. ארז אף אישר, בעדותו בבית המשפט, כי חמשת מכרזי הדרום אכן הוגשו במסגרת ההסכמות בין הקבלנים, אליהן הגיעו במפגש מסובים ושבנו אליהן לאחר ה"משבר" (עמ' 3591), למרות שטען כי אינו זוכר את הפגישה בבוקר ה-7.4.2010.

52. מכל אלה יש לקבוע, כי הוכח מעבר לספק סביר דבר קיומה של הפגישה בבוקר ה-7.4.2010, בסמוך למשרדו של ברזילאי בתל-אביב וכי בפגישה זו עסקו הנוכחים במילוי ההצעות שלא מולאו בביתו של ארז ערב קודם, על מנת שלא יתעורר חשדה של ועדת המכרזים למראה כתב יד אחיד על גבי כלל ההצעות שהוגשו.

בפרק הבא אחזור אחורנית, ואראה את פרטי ההסדר הכובל כפי שגובשו בין הקבלנים, על מנת שנוכל להתרשם עד כמה פעל הכל על פי מה שגובש, ועל מנת שנוכל, לאחר מכן, לעמוד על גרסאותיהם ועל טענותיהם של הנאשמים במסגרת אישום זה.

"תכנית החלוקה"

53. כפי שראינו, עיקריה של "תכנית החלוקה" הוצגו בפגישת מסובים, ולפיהם את באר שבע יקבלו ארגוב, רוזנר וקסנטיני; את אשדוד יקבלו גיל ורמי עזרא; את נתניה יקבלו עופר לוי ושאול זכרי; את מתח עליון יקבלו גולשני ומסילטי; ואילו את רמלה יקבלו גדליה וארו (עמ' 3 לת/335א).

אעמוד עתה בנפרד על כל אחד מחמשת המכרזים.

א. מכרז באר שבע

54. כאמור, מכרז זה אמור היה להתחלק בין ארגוב, רוזנר וקסנטיני, ולכל אחד מהם שליש מן העבודה. על המתווה, שגובש בפגישת מסובים, חזר ארו באוזני גדליה בשיחה ת/339א מ-2010.4.2. בחקירתו ברשות הוצגה לרוזנר גרסתו של ניסים קסנטיני, ולפיה רק בעקבות הזכיה של ארגוב איל בע"מ פנה לרוזנר והציע עצמו כקבלן משנה. בתגובה אמר רוזנר לחוקר "זה לא היה ככה, הוא אמר לי שהוא רוצה 150 אלף שקל על החלק בבאר שבע". רוזנר התבקש להגיב על דברים אלה בבית המשפט, לאחר שקודם לכן טען ש"יכול להיות" שבשלב כלשהו היו לו מגעים עם ניסים קסנטיני בקשר למכרז באר שבע. תגובתו הייתה "לא זוכר לפרטי פרטים אבל היה משהו כזה". בהמשך הודעתו בחקירה, כפי שהוצג לו בבית המשפט, אמר ש"ניסים קסנטיני רצה לבצע שליש מהעבודה או לקבל כסף ללא עבודה". בתגובה לציטוט זה אמר בבית המשפט "אני זוכר שהוא רצה לבצע חלק מהעבודה" ולגבי האפשרות החלופית, שיקבל כסף ללא עבודה, טען "אני לא יודע להגיד לך בוודאות היום ממרחק הזמן אם הייתה כוונה לזה או שזה היה החלק היחסי של הביצוע שלו לגבי ביצוע העבודה". עם זאת, אישר שהעיד אמת בחקירה (עמ' 2004-2005). בחקירתו הנגדית על ידי בא כוחו של ניסים קסנטיני, עו"ד חימי, הסכים לכל הצעה שבאה מפיו, כגון שקסנטיני לא דיבר עמו אישית בכלל, ובפרט לא על שליש עבודה בבאר שבע וכי אינו בטוח כי זו הייתה החלוקה בכלל, וכי "אני לא מכיר דבר כזה שמישהו מקבל כסף והוא לא מגיש, לא אמרתי דבר כזה אף פעם" (עמ' 2016-2017). כבר הערתי על התרשמותי מעדותו של רוזנר בהקשרים אחרים, וגם במקום זה היא אינה שונה. אני מעדיפה ללא היסוס את אמרותיו של רוזנר בחקירה, כפי שצוטטו לפרוטוקול בית המשפט, אמרות המתיישבות לחלוטין עם מה שסוכם בפגישת מסובים ועם השיחה בין ארו לבין גדליה מ-2010.4.2. כך גם מראה המציאות, כי מה שסוכם הוא גם מה שהיה: ההצעה הנמוכה ביותר שהוגשה למכרז באר שבע הייתה של ארגוב איל בע"מ. הצעתו של ניסים קסנטיני הייתה השנייה אחריה.

גדליה העיד בבית המשפט, כי הוא יודע שאיל ארגוב זכה בבאר שבע אולם מעבר לכך אינו זוכר פרטים מדויקים. הוא נשאל אם היו לו מגעים עם ארז, רוזנר או קסנטיני בנוגע לבאר שבע והשיב כי הוא זוכר פגישה שהייתה, אם אינו טועה, בצומת נחשון, במהלכה ביקשו ליישב חילוקי דעות. או אז רוענן זיכרונו מזכ"ד מ-8.12.2010, שנכתב על ידי מפעילו, ולפיו **"גדליה סיפר לי כי לפני מספר דקות שוחח עם הקבלן ניסים קסנטיני לגבי עבודות גיזום במשרד הביטחון. במהלך השיחה ניסים אמר לגדליה שדפקו אותו בהסדר האחרון"**, וגדליה אישר כי הדברים זכורים לו (עמ' 168-169). דברים אלה עולים בקנה אחד עם הקלטת פגישת מסובים ועם השיחה מ-2.4.2010 בינו לבין ארז (ת/339א). יש לציין, בהקשר זה, כי גדליה כלל לא היה עוין את קסנטיני כי אם להיפך.

ב. מכרז אשדוד

55. על פי החלוקה המוסכמת במפגש מסובים היה מכרז זה אמור להתחלק בין גיל לבין רמי עזרא. אולם רמי התנגד, כזכור, לכך שהזוכה המוכרז יהיה גיל ורצה שיהיה לו מכרז משל עצמו, הגם שהביע נכונות מלאה לחלוק בו (עמ' 3-4 לתמליל המפגש במסובים, ת/335א).

לאחר שרוענן זכרונו בזיכרון דברים שכתב שלום יהודה מפיו, העיד גדליה כי רמי עזרא התקשר אליו ב-28.3.2010 וביקש **"שאני אלחץ כאילו שהאזור הזה, אזור אשדוד יהיה על שמו. הוא לא היה מוכן שזה יהיה על שם מישהו אחר"** (עמ' 154, וראו גם תשובותיו בחקירה נגדית לבא כוחו של רמי עזרא, עו"ד אוחיון, בעמ' 788). ואכן, בפלט השיחות של גדליה (ת/571, עמ' 13), שתי השיחות הראשונות המופיעות בו באותו יום הן בין השניים. מסקנתי שגדליה העיד אמת בנקודה זו, לנוכח התימוכין לה, הן בתמליל פגישת מסובים והן בפלט השיחות האמור.

התעקשותו של רמי עזרא שמכרז אשדוד יהיה על שמו, מה שהערים קשיים על גיבוש סופי של ההסדר, באה לידי ביטוי גם בשיחות שקיים גדליה עם ארז לאחר מפגש מסובים (ת/336א ות/339א), וכבר עמדנו עליהן לעיל.

תימוכין ימצאו גם בעדותו של גיל מיארה לגבי המכרז הנדון:

”אני הייתי אמור לבצע עבור רמי עזרא, הייתי אמור לבצע לו, לבצע ביחד אתו בהתחלה בשיתוף פעולה חצי מהאזור, מבחינת ללכת לשיתוף פעולה על אותה עבודה, להיות כקבלן משנה שלו או שהוא יהיה קבלן משנה שלי, אחרי דין ודברים הוא אמר לי עזוב, אני רוצה את האזור לעצמי וקח כסף ולך” (עמ' 1385).

הצעתו של רמי עזרא (ת/429), שהוגשה בהתאם לסיכום, הייתה ההצעה הנמוכה ביותר למכרז אשדוד.

ג. מכרז נתניה

במפגש מסובים סוכם על חלוקה בין עופר לוי לבין שאול זכרי במכרז נתניה, כשעופר הוא הזוכה. כך עולה גם בשיחה ת/339 מ-2.4.2010 ומן המפגש בביתו של ארז ב-6.4.2010 (ת/340א, עמ' 6).

בשיחה עם ארז ב-15.6.2010 (ת/300, שיחה 183/143, עמ' 26) הביע עופר הערכה רבה באוזניו של ארז על **”המאמץ הענק הזה שעשית”** וארז, בהצטנעות, הגיב **”עזוב אני לא מחפש מדליות אחי, אני מחפש שיהיה לי שקט בעבודה, אני מחפש שלכולם יהיה פרנסה, ברגע שכולם שבעים אז רובם ישבו בשקט ולא יבואו להפריע למעט גדליה וגיל ועוד איזה אחד כזה ... זהו ת'אמת אם יש לך את נתניה בחצי מיליון ₪ מה אתה תבוא להתחרקש בשביל איזה 100 אלף ₪ במקום אחר?”**.

ובהתאם להסכמות, הייתה הצעתו של עופר לוי הנמוכה ביותר מבין ההצעות ואחריה של שאול זכרי (ת/431).

ד. מכרז רמלה

56. רמלה יועדה לחלוקה בין גדליה לבין ארז (ראו גם ת/339א, ת/340א עמ' 5, עמ' 9, וראו גם שיחה בין ארז לבין מאיר רוזנר, ת/300, שיחה 7223/143, עמ' 806, מ-30.7.2010). ואכן, בהתאם למתווה, הייתה הצעתו של גדליה ההצעה הנמוכה ביותר והצעתו של ארז הייתה הבאה בתור (ת/433).

ה. מכרז מתח עליון

57. מכרז זה היה מיועד לחלוקה בין גולשני לבין מסילטי (ראו ת/א335 עמ' 6). גולשני לא היה "מאוהב" ברעיון. הוא סבר שאין הצדקה לחלוקת המכרז לשניים שווה בשווה ודרש לקבל, בתמורה להסכמתו, גם רבע ממכרז באר שבע (ת/א335 עמ' 6-8). הקשיים שהערים גולשני בעניין זה מצאו את ביטויים בשיחות שהתנהלו בין ארז לבין גדליה בימים שלאחר מפגש מסובים (ת/א338 ו-ת/א339).

על שהתנהל ביחס למכרז זה העיד מסילטי בבית המשפט, לאחר שרוענן זיכרונו, כי הוא זומן, כמו אחרים, לפגישת הבהרה ביחס להצעת המחיר שלו במכרז ולשם ניהול מו"מ על כך. במפגש שבחורשה ליד משרדי חברת החשמל, שנערך ביום השימוע, נכחו ארז, עמיר ובני גולשני והוא עצמו. מסילטי זכר, כי בפגישה זו הביע גולשני חוסר אמון בכולם "אז כשישבנו בחוץ אני אמרתי לו אני נתתי 15% [קרי – הציע הנחה של 15% מהמחיר המקורי, כפי שאכן היה] ... הוא אומר אני לא מאמין לאף אחד, חכה ונראה מה יהיה התוצאות". מסילטי הסביר, כי חששו של גולשני היה, שההנחה שהציע הייתה גדולה יותר "הוא חשד שאני אתן ארבעים אחוז ואז אני אקח לו את המכרז. זה העניין" וכי הוא עצמו רצה מגולשני "את החצי של גוש דן" כפי שסוכם בפגישת מסובים (עמ' 377).

58. בכך לא תם העניין. על אף שבסופו של דבר זכה גולשני במכרז מתח עליון (ת/א425) ועל פי ההסדר היה עליו לחלוק בעבודה עם מסילטי, הוא סירב לתת לאחרון את חלקו.

כך העיד מסילטי בבית המשפט :

"ת. הוא זכה בכל המכרז של גוש דן, בסוף הוא אמר לי שאני לא נותן לך כלום, סתם, צחקתי אתך. אמרתי איך אתה צוחק אתי? ומיארה היה ערב לזה שהוא ייתן לי חצי מגוש דן.

ש: איזה מיארה?

ת: ארז. אז בסוף החליטו לתת לי חמשים אלף ואני ארד מהעניין. בסוף ייתנו לי כמה ימי עבודה ואני ארד מזה. בסוף קיבלתי עשר אלף או חמש עשרה אלף או אחד עשרה אלף, לא זוכר בדיוק וזהו וגולשני עשה את העבודה ואני יצאתי בחוץ.

...

ש: עשית משהו תמורת התשלום הזה?

ת: לא, לא עשיתי כלום.

ש: אם אתה יכול להרחיב בבקשה מה היה תפקידו של ארז מיארה במגעים האלה בינך לבין גולשני שתקבל כך או תקבל ככה?

ת: הוא היה מתווך בינינו, הוא היה מתווך בינינו הוא שסגר את הדבר הזה אתו עם גולשני שאני אקח חצי מגוש דן ואני אעבוד עם גולשני, בסוף שלא יצא כלום אז באתי לארז, אמרתי לו מה, לא יצא שום דבר, מה עוד פעם זרקתם אותי הצידה? הוצאתם אותי הצידה? אז הוא אמר לי אל תדאג, יהיה בסדר. יהיה בסדר. עבר תקופה ואז רצו לתת חמשים אלף, לא רצה. ארבעים, שלושים, לא יודע מה, הגיעו בסוף לעשר או לחמש עשרה כולל מע"מ ונתתי לו חשבונית" (עמ' 377-378, וראו גם את עדותו בעמ' 407).

עדות ל"התרוצצותו" של ארז בין גולשני לבין מסילטי ניתן למצוא במספר שיחות מואזנות. כך, למשל, בשיחה מ-15.6.2010 (ת/300, 268/143, עמ' 55), בין ארז לבין עמיר גולשני, נשמע ארז כשהוא שואל את גולשני "מתי אנחנו פותרים את הבעיה ... של אדון מסילטי?" (וראו שיחות נוספות, כגון שיחה מ-13.7.2010 5555/143; שיחה מ-5806/143, עמ' 621, מ-14.7.2010, ועוד).

ארז העיד בבית המשפט, בהקשר זה, כי:

"...היו למעשה ארבעה קבלנים שהם לא, לא הסתדרו ביניהם ולכן גם לא התערבנו גם. בנקודה הזאת לא התערבנו. זה היה גיל ורמי עזרא וזה היה עמיר גולשני ויוסי מסילטי. הם הגיעו לפשרה ביניהם. הם הסתדרו ביניהם שהם יפצו אחד את השני בדרך כזו או אחרת. במקרה הזה הוא הבטיח לו 20 אלף שקל כדי שלא יעבוד ... ואני לא התערבתי ביניהם. אני נקלעתי לשיחה הזאת שירדנו מהתמחור, שחברת חשמל קראה לנו לתמחר את המתח עליון ... כשירדנו למטה הם היו באמצע הוויכוח ביניהם ושמה הם סגרו את הדברים" (עמ' 3592).

59. לנוכח התמונה המצטיירת מן הראיות שפורטו לעיל, אני רחוקה מלקבל את עדותו של ארז לפיה היה אך עד לוויתור בין מסילטי לבין גולשני, וכי לא התערב בוויתור בין שני זוגות הקבלנים. אולם אישור יש בה לעדותו של מסילטי – שהעיד בכנות רבה ועדותו נמצאה על ידי אמינה במלואה – בנוגע לעצם קיומה של הפגישה בחורשה שליד משרדי חברת החשמל, לאחר ישיבת השימוע ולתוכנה. אם צריך עוד ראיה לכך שמעורבותו של ארז בוויתור בין השניים חרגה רבות מ"היקלעות" לשיחה, זו תימצא לנו בפגישת הג'וקוזי הזכורה לנו מן האישום הראשון (ת/348א), במהלכה נשמע ארז אומר **"באותו יום במכרז אמרתי אני לוקח את מסילטי עלי ויהי מה, לקחתי אותו עלי, באש ובמים, אני חייב לדאוג לו לעבודה עכשיו"** (עמ' 28).

אחר הדברים האלה

60. הצעות המחיר שהוגשו במסגרת ההסדר בין הקבלנים, ואשר תכליתן הייתה, בלשונו של גדליה **"להרים את המחירים של חברת החשמל"** (וראו גם תמליל המפגש מיד לאחר סיור הקבלנים ב-22.3.2015, ת/334א. על לשונו הגסה של נאש לא אחזור כאן), אכן הפתיעו את חברת החשמל, שהאומדן שלה היה נמוך יותר. כתוצאה מכך זומנו מי מן הקבלנים לישיבות בירור, במסגרתן התבקשו להסביר את תמחור הצעותיהם. ישיבות הבירור הללו התקיימו ב-18.4.2010 והקבלנים שזומנו אליהן היו אלה שהצעת המחיר מטעמם הייתה הנמוכה ביותר מבין הצעות המחיר שהוגשו בכל אחד מן המכרזים (ראו פרוטוקול פתיחת ההצעות ת/427 לגבי מכרז באר שבע; ת/429 לגבי מכרז אשדוד; ת/431 לגבי מכרז נתניה ו-ת/424 לגבי מתח עליון). מן הפרוטוקולים של פתיחת ההצעות עולה כי הפער בין האומדן לבין ההצעות עמד על עשרות רבות של אחוזים ולמעלה מכך (כך, למשל, ההצעה הנמוכה ביותר למכרז באר שבע, מטעם איל ארגוב בע"מ, הייתה גבוהה ב-134% מן האומדן והגבוהה ביותר הייתה גבוהה בשיעור של 232% מן האומדן; במכרז מתח עליון הייתה ההצעה הנמוכה ביותר בשיעור 163% מן האומדן והגבוהה ביותר הייתה בשיעור 307% ממנו). אין תמה, אפוא, שכעדותו של גדליה **"חברת החשמל הופתעה מהמחירים, המחירים הוקפצו שם ברמה דרסטית ביותר וניסו לעשות סימונים ושימועים לראות מה קורה להזיל את המחירים"** (עמ' 161).

לישיבות זומנו מאיר רוזנר, כנציג איל ארגוב במכרז באר שבע; רמי עזרא בקשר למכרז אשדוד; עופר לוי בקשר למכרז נתניה ועמיר גולשני בקשר למכרז מתח עליון. מובן, כי איש

מהם לא מצא לנכון להסביר את הצעות המחיר בהסדר הכובל שתואם בין הקבלנים (ראו הפרוטוקולים של ישיבות הבירור, ת/414).

61. ב-21.4.2010 נפגש גדליה עם מפעילו, שלום יהודה. גדליה דיווח לו כי שוחח עם הקבלן עופר לוי והלה סיפר לו על הבירורים שערכה חברת החשמל עם חלק מהקבלנים. בנוכחות המפעיל התקשר גדליה לארז, ושוחח עמו. מאחר שלא ניתן היה להקליט את השיחה מסיבות טכניות, כעדותו של שלום יהודה, ביקש הלה מגדליה לשים את הטלפון שלו על רמקול על מנת שיוכל לשמוע את שני הצדדים, וכתב כמעט מילה במילה את דבריהם (עמ' 1721-1722). תיעוד השיחה הוא ת/514. להלן הדברים שתיעד שלום יהודה:

1" ---

2. ---

3. ---

4. גדליה שאל את ארז מה היה ביום ראשון בחברת חשמל וארז אמר שהקבלנים הגיעו ושאלו אותם כיצד הם הגיעו למחירים שהציעו.

5. ארז אמר שלא אמרו לקבלנים מי זכה במכרז ומי לא. ארז אמר שלכל הקבלנים היה הסבר טוב בנוגע למחיר שהציעו, פרט למתח עליון. גדליה שאל אם גולשני אמור להיות במתח עליון וארז השיב בחיוב. גדליה שאל כמה הוא (גולשני) הגיש וארז אמר שהוא הגיש 300. גדליה אמר שזה פי ארבע מהאומדן וארז אמר שזה פי שש. גדליה אמר שהאומדן הוא 75 אלף וארז אמר שגדליה טועה, והוסיף שהאומדן הוא 50 אלף.

6. גדליה שאל את ארז מי היה בבאר שבע (הכוונה מי היה אמור להיות הזוכה במכרז הגיזום בבאר שבע) וארז אמר מאיר רוזנר, שהגיש 860 אלף.

7. ארז אמר שבאשדוד מי שאמור להיות הזוכה זה רמי עזרא שהגיש 389 אלף לא כולל הרג'י וכולל הרג'י הוא הגיש 400 ומשהו אלף.

---"

עיון בהצעותיהם של ארגוב (ת/191), רמי עזרא (ת/199) וגולשני (ת/215) מלמד, כי המספרים שציין ארז בשיחה האמורה הם אכן המחירים, בקירוב רב, שהציעו אלה. ארז לא יכול היה לדעת אותם אלא אם המדובר במכרז שמחיריו הוסכמו מראש.

אעיר כאן, ועוד אחזור לכך בהמשך, כי גם משיחה זו, כמו מקודמותיה (ת/338 ו-ת/339) עולה בבירור כי גדליה לא היה היוזם והמתכנן של ההסדר הכובל בחמשת מכרזי הדרום, שאלמלא כן לא היה נזקק לבירור שערך עם ארז. לו פנה אליו בשאלות המתועדות לעיל, על אף שהוא "אבי ההסכם", הייתה מתבקשת תגובה שונה לגמרי של ארז, דוגמת מה פשר השאלות שהוא שואל, הרי הוא זה שקבע מי יזכה ובאיזה מחיר. ללמדך שארז היה המוציא והמביא, ובניגוד לגרסתו, לא פעל על פי הנחיות של גדליה.

62. בעקבות שיחות הבירור שערכה חברת החשמל עם הקבלנים השונים, הוציאה עדכונים לאומדנים שלה לגבי כל מכרז (נ/6(2)). בהודעתה בעניין זה כתב צוות הבדיקה כי הנושאים העיקריים שעלו בשיחות הבירור היו ההוצאות בגין איסוף ופינוי גזם, שעלו, מסיבות שונות; דרישה לגיזום צמחיה המטפסת על עמודים, שהתווספה; העלייה בדרישות העיריות לגיזום מעוצב ואסתטי ועוד. בהמשך, במאי 2010 נוהל מו"מ עם הקבלנים שהגישו את ההצעות הנמוכות ביותר לשם הוזלת הצעותיהם, ולאחר שנעותרו לדרישת חברת החשמל להציע הנחות, הוכרזו כזוכים.

על פי החלטת חברת החשמל, מכרז מתח עליון בוטל והתנהל מו"מ עם כלל המציעים. שבעה מתוך תשעה הקבלנים שהציעו הצעות זומנו לשיחות הבהרה ולניהול מו"מ ולבסוף זכתה הצעתו של גולשני, שהייתה מלכתחילה הנמוכה ביותר.

63. בסופו של דבר, הזוכים בפועל בחמשת מכרזי הדרום היו הקבלנים שלגביהם הוסכם מראש, במסגרת "תכנית החלוקה", כי הם יהיו הזוכים. כך גם, אלה מן הקבלנים שלגביהם הוסכם במפגש מסובים כי יתחלקו בעבודה עם הזוכה או יפוצו בסכום כספי (מכרזי באר שבע, נתניה ורמלה), הצעת המחיר שלהם הייתה ההצעה הנמוכה הבאה בתור לאחר הצעתו של הקבלן הזוכה (הצעת המחיר הנמוכה אחרי זו של ארגוב במכרז באר שבע הייתה של קסנטיני ובניו, ת/427, שלגביו הוסכם כי יקבל שליש מן העבודה, בעוד רוזנר לא רכש את המכרז עבור החברה שבבעלותו, כפר חיטים; במכרז נתניה הייתה ההצעה הנמוכה השנייה זו של שאול זכרי, ת/431, שהיה אמור להתחלק בעבודה עם הזוכה – עופר לוי; ואילו במכרז רמלה הייתה ההצעה השנייה הנמוכה זו של ארז, בשם רוני מיארה, ת/433, שהיה אמור להתחלק בעבודה עם הזוכה – גדליה). התנהלות הקבלנים בפועל עולה, אם כך, בקנה אחד, עם מה שהוסכם בפגישת מסובים ולאחריה.

האם היה גדליה "סוכן מדיח"

64. עסקתי בשאלה זו בעת שדנתי בעדותו של גדליה באופן כללי. טענה זו הועלתה על ידי מי מן הנאשמים גם בהקשר הספציפי של האישום הנדון, ולפיכך אדון בה ואסיר אותה מן הפרק בטרם אפנה לבירור גרסאות הנאשמים וטענות ההגנה הנוספות, המשתנות מנאשם לנאשם.

65. העבירה של צד להסדר כובל היא עבירת חשיפה. רוצה לומר, אין לפני רשויות האכיפה נפגע, המתלונן על היותו קרבן עבירה והחושף, בתלונתו, את מעשיהם של מי שפגעו בו. הצדדים המעורבים בה נהנים מחלוקת שוק ומרוויחים ממנה. הציבור הנזקק לאותו שוק הוא הנפגע. הוא משלם יותר עבור המוצר נשוא ההסדר הכובל ואין הוא יודע על כך. הדרך העיקרית לחשיפת עבירות מסוג זה היא באמצעות פעילות יזומה של רשויות האכיפה, בכלל זאת באמצעות הפעלת מי שבא מתוך השוק הרלוונטי. מדרך הטבע, אותו אדם "החוצה את הקווים" אינו צדיק נסתר. מניעיו עשויים להיות בלתי טהורים לחלוטין. הוא עשוי להיות מעוניין בנקמה במי מן המעורבים בהסדר הכובל, הוא עשוי להיות מעוניין בסילוק מתחרים מן השוק ועוד כהנה וכהנה. הפעלת סוכן סמוי היא, אם כך, הכרח בל יגונה, כל זמן שנשמרים הכללים שתכליתם להבטיח שאין המדובר בהדחת אנשים תמימים שלא היו מעלים בדעתם לבצע עבירות אלמלא הסוכן (ראו לעניין זה [ע"פ 1224/07 בלדב נ' מדינת ישראל](#) (20.2.2010)).

הפסיקה מציבה שני מבחנים לבירור הטענה האם הסוכן בו מדובר הוא בבחינת "סוכן מדיח" (ראו [ע"פ 1856/10 ספיה נ' מדינת ישראל](#) (22.11.2010)). האחד, המבחן האובייקטיבי, תכליתו לברר את התנהלות הרשות ולראות האם הייתה התנהלות "בלתי נסבלת". המבחן האחר הוא המבחן הסובייקטיבי, האם הייתה לנאשם נטייה מוקדמת לבצע את העבירות, גם אלמלא הסוכן המדיח.

66. אקדים מסקנה לבירור. גדליה לא היה סוכן מדיח. ניתן להגיע למסקנה זו בנקל, למקרא מה שפורט עד כה. אוסיף על כך את הדברים הבאים.

67. הפעלתו של גדליה כסוכן מטעם רשות הגבלים עסקיים, כשהאישום החמישי הוא האישום הראשון שבמסגרתו פעל, באה לעולם לאחר שגדליה פנה לרשות, ביוני 2009, ומסר בידיה מידע בנוגע לחשדות לביצוע עבירות על [חוק ההגבלים העסקיים](#). הוא החל את פעילותו כסוכן במרץ 2010, לאחר שחתם על הסכם חסינות ולאחר שמסר לרשות מידע שהיה בו כדי להניח בסיס לחשדות כלפי המעורבים השונים. עבירות על החוק בקרב מי מן הנאשמים בוצעו קודם להפעלתו של גדליה (כגון מכרז רעננה מ-2009, וכגון מכרזי ירושלים לשנים 2004 ו-2007). אירועי האישום החמישי, נשוא דיוננו בפרק זה, היו מתרחשים גם אלמלא הופעל גדליה על ידי הרשות. הרשות לא יזמה אותם באמצעותו וגדליה לא יזם אותם בעצמו. מכאן, שאין לפנינו התנהלות "בלתי נסבלת" של הרשות, התנהלות של טמינת פח.

68. ומן הבחינה הסובייקטיבית, אין מצטיירת לפנינו תמונה של אנשים שומרי חוק, שלא העלו על דעתם להסתבך בעבירות של תיאום מכרזים והצגת מצגים שאינם אמת לוועדות המכרזים השונות, עד שבא גדליה והסיתם לדבר עבירה. המדובר במי שתיאום מכרזים, בין על ידי הגשת "הצעות גיבוי", בין בדרך של הימנעות מהגשת הצעה על מנת ש"לא להפריע", בין תמורת תשלום בגין הגשת ההצעה המגבה או ההימנעות מהגשה, בין תמורת הדדיות, היה לחם חוקם, התנהלות טבעית ומובנת מאליה, שנמשכה על פני תקופות ארוכות. המעורבים לא חששו לדבר על כך האחד עם השני, עד כדי כך היו הדברים מובנים מאליהם. כך, למשל, נשמע ארז אומר בפגישת מסובים (ת/335א):

"עכשיו לגבי הצפון. כשיצאו מכרזים אנחנו לא עושים את הטעות שעשינו במכרזים שלנו. אני ורמי ונאש. היו מכרזים שלא הלכנו אליהם כי אותו קבלן ויתר לנו. אבל אותו קבלן חשב שאנחנו לא הגענו למקום כי לא ראינו את המכרז ואז הוא מנפנף לנו בזה שרק הוא ויתר לנו. ...ואז אנחנו מאולצים להגיע לאותו מכרז, לקחת את המעטפה ולהגיד לו אדוני, קח את המעטפה, תודה רבה שלא הפרעת לנו" (עמ' 3).

זו דוגמא, אחת מני רבות אחרות, המלמדת על קיומו של "נוהג" של תיאום מכרזים. דברי ארז הושמעו בנוכחותם של קבלנים רבים. איש לא מיחה בידו, איש לא טען כי אינו רוצה להיות מעורב במעשים אשר כאלה ואיש לא השמיע טענה שאין הוא יודע על מה הוא שח. ההיפך הוא הנכון. ראינו עד כמה ער היה הדיון בין המשתתפים השונים, דיון שהוחל בו עוד במפגש שנערך מיד לאחר סיור הקבלנים ונמשך בלא צורך בעידודו של גדליה. המנהג "לאסוף מעטפות" בא לעולם הרבה לפני שגדליה הפך סוכן מטעם הרשות. כפי שראינו, הדברים מתועדים יפה ביומנו של ארז (ת/418), כאשר ב-26.5.2009, עובר להגשת ההצעות במכרז רעננה, כתב "אני וגיל נפגשנו אצל הראל מהשביל הירוק משם נסענו לפרדס חנה לאסוף מעטפות".

אין ספק, שכל המפגשים שעניינם חמשת מכרזי הדרום ואשר נסקרו לעיל (זה שנערך מיד לאחר סיור הקבלנים, פגישת מסובים, הפגישה בביתו של ארז והפגישה בשעות שקדמו להגשת ההצעות), לא התקיימו ביוזמתו של גדליה (שבפגישה מ-7.4.2010 אף לא נכח). כשהגיע גדליה לפגישת מסובים, אליה זומן על ידי גיל, הוצגה לפניו "תכנית החלוקה" שגובשה קודם בואו. הוא לא היה הוגה הרעיון לחלוקת חמשת המכרזים כפי שחולקו. הלא ארז הוא שהכריז באוזני המשתתפים "אני חילקתי את זה לפי מיקומים". "אני" ולא גדליה. אזכיר במקום זה, כי עם הופעתו של גדליה למפגש מסובים התברר, כי אין בידי ארז אפילו מספר הטלפון של גדליה וכי השיחות הראשונות ביניהם החלו להתנהל רק לאחר המפגש ולא קודם לו (ראו פלט השיחות של גדליה, ת/571). ארז טען, אמנם, בעדותו בבית המשפט, כי גדליה "דיבר אתי כמה פעמים" לפני פגישת מסובים, אמנם לא בתדירות גבוהה, אולם היו להם, לטענתו, שניים או שלושה מפגשים או שיחות טלפון אחרי סיור הקבלנים

ומפגשים אלה הם ש"הציתו את הרעיון" (עמ' 3521). אלא שדבריו אינם עולים בקנה אחד עם פלט שיחות הטלפון, כפי שאינם עולים בקנה אחד עם העובדה החד משמעית שלא היה בידי ארז מספר הטלפון של גדליה ועם העובדה שעם הגיעו למפגש, באיחור, מצא ארז לנכון להציג לפניו את התכנית. והלא – אם גדליה יוצרה, לא היה בכך צורך. הערתי על כך גם בהתייחס לשיחה שהתקיימה בין גדליה לבין ארז בנוכחות שלום יהודה (ת/514), במהלכה השיב ארז לשאלות גדליה, שהעידו על עצמן כי האחרון אינו בקי בפרטי המתווה. ארז לא הביע כל תמיהה ביחס לשאלות שנשאל, כפי שמצופה היה לו נכונה טענתו שגדליה הוא שאחראי על גיבושו. מנגד, לארז היו גם היו שיחות עם מספר גדול של קבלנים בין מפגש מסובים לבין מועד הגשת ההצעות במכרז (פלט השיחות של ארז, ת/573) וגם לאחר מכן (כפי שראינו את התנהלותו ביחס לוויכוח בין מסילטי לבין גולשני), עובדה המלמדת כשלעצמה על מרכזיותו של ארז בגיבוש ההסדר נשוא האישום הנדון, מבלי שיהיה זקוק לעידוד מצדו של גדליה.

זאת ועוד. טענתו של ארז לפיה גדליה הוא שקבע את חלוקת חמשת מכרזי הדרום עוד קודם לפגישת מסובים, בעוד שתפקידו שלו בפגישה התמצה בהצגת אותה חלוקה (עמ' 3421) לא נטענה על ידי ארז במהלך חקירותיו ברשות והיא בבחינת גרסה כבושה. במהלך החקירות, משהוצגו לו קטעי הקלטה מפגישת מסובים והוא התבקש להסבירם הגיב ב"מה יש להסביר" (ת/66, ש' 93-122), זאת למרות שהזכיר את נוכחותו של גדליה במקום ותאר אותו כמי "שברבר יותר מדי" (ת/66, ש' 77-83). לו אמת בפיו, מצופה היה שיאמר לחוקרים את מה שאמר בבית המשפט, היינו שגדליה הוא יוזם התכנית.

הוא הדבר גם ביחס למסרון ששלח ארז ב-31.3.2010 (ת/337) ובו הודיע כי "אין סידור הכל בוטל". בחקירתו במשטרה (ת/73, ש' 227-252, ש' 408-466) טען, בהתייחס לטקסט האמור, כי "יש סידורי עבודה, יש סידורי פרחים, יש סידור שמתפללים בו, יש הרבה סידורים". בבית המשפט טען, כי את המסרון שלח "אחרי שהיה ניסיון לקשר בין הקבלנים, אחרי שהבנתי שאין סיכוי. אין סיכוי הגאווה העצמית של כל אחד מהם ... ניסיתי לפשר בין אנשים, התאמצתי, חיי המשפחה שלי באותו זמן לא היו חיי משפחה. אני הרגשתי שדי מיציתי אני לא רוצה. ניסיתי, עשיתי את הניסיון שלי, תודה אבל לא תודה. רוצה לקחת אחורה ... שלחתי הודעה לכולם שידעו שאין שום דבר ... כמה דקות אחר כך טלפון מהמפעיל, מגדליה ... אני אומר לו זה כבר גדול עלי. די זה הישורת האחרונה. מספיק, אין לי כוח, אני מבקש כאילו לסיים את העניין. זהו" (עמ' 3427). אלא שכאמור, המדובר בגרסה כבושה, ועיון בתמליל שיחת הטלפון המדוברת, ת/338א, במהלכה נשמע גדליה אומר לו "תן לעניינים להתנהל, חכה, אל תמהר להתייאש" מביא למסקנה כי לא הייתה פה כל הפעלת לחץ מצדו של גדליה. אמירתו "החלבית" של גדליה לא יכולה הייתה ליצור תמריץ של ממש

להמשך פעילותו של ארז, ככל שנכונה טענתו לפיה הגיע באותו שלב למצב של הרמת ידיים, ייאוש מוחלט וחשש לחיי המשפחה שלו. מכאן מסקנה, כי גדליה כלל לא הדיח את ארז לדבר עבירה.

הדברים נכונים גם לגבי היתר.

69. לטענת ירון, גדליה לחץ, בעקיפין, פעם אחר פעם, על מנת שיגיש הצעת גיבוי ברמלה. על אף שמלכתחילה לא התכוון ליטול חלק בתיאום מכרזי הדרום, הוא "נגרר" לכך בלחץ של קבלנים אחרים, שלחצו עליו לאחר שהופעל עליהם לחץ מטעמו של גדליה. ירון אינו טוען, משום שעל פי לוחות הזמנים הידועים לנו אינו יכול לטעון, כי היה קשר ישיר בינו לבין גדליה בעניין זה.

עוד הוא טוען, כי התעקשותו של גדליה על גרירתו להסדר הייתה בניגוד מוחלט להוראות מפעילו. גדליה הרי איים להכשיל את ההסדר אם ירון לא ייטול בו חלק, כעולה מתמליל השיחה ת/339א, במהלכה הודיע גדליה לארז ש"אם המעטפות של העוקצים אני לא רואה אותן חתומות וזה, סליחה ארז, אני לא בכיוון".

אכן, כפי שהעיד שלום יהודה בהגינות, גדליה לא צריך היה להתעקש על המעטפות של ירון (עמ' 1771). עם זאת, הגם שגדליה חרג בעניין זה מן ההנחיות שניתנו לו, ואיני מתעלמת מכך שפעולותיו הודרכו בעוינות שנוצרה בליבו כלפי ירון והאחים קופר לנוכח מה שארע במכרז ירושלים 2007, איני מוצאת כי יש לראות בכך התנהלות העולה כדי הדחה.

ראשית, את מעטפות מכרזי הדרום רכש ירון מיוזמתו שלו, לאחר ששלח לסיור הקבלנים נציג מטעמו (חיים חסון). היה זה עוד בטרם הבשיל התיווך בינו לבין גדליה, באמצעות ארז, לידי פגישה ביניהם, לאחר תקופה ארוכה של נתק. אמנם, לטענתו, רכש את המעטפות בתום לב, ועל מנת ליצור לעצמו אופציה להתמודד בהם. בעניין זה אפנה לקביעתי, בפרק העוסק באישום הראשון, לפיה רכש ירון את המכרזים על מנת "לאותת" על כך שהוא עשוי להתחרות בהם אם לא יימנעו מ"להפריע" לו במכרז ירושלים 2010. אביא בהקשר זה את דבריו באחת מהודעותיו, ולפיהם "הנחה של קבלנים בדברים כאלה היא שהוא יש לו פרנסה אז הוא לא יבוא לזה. לי יש את הפרנסה ... אם אני או הוא או אני יאבד את המקום שנותן לי את התקורה של האנשים שלי אז אני חייב למצוא עבודה. אז אני אלך למקום אחר" (ת/19, עמ' 12). אזכיר, כי כך פרשו את התנהלותו הקבלנים האחרים, כעולה מפגישת

מסובים וגם בעניין זה הרחבתי שם. ואם כך, משהחלה הפעלתו של גדליה כסוכן, היה זה במקביל לכך שירון "אותת" לחבריו הקבלנים שהוא מצפה מהם שלא "יפריעו" לו במכרז ירושלים על מנת שלא יתחרה בהם בדרום. משמע, ירון לא היה "זקוק" לגדליה על מנת לייצר בתודעתו נכונות לעבור עבירות לפי [חוק ההגבלים העסקיים](#). הנכונות הייתה קיימת קודם לכן, שלא לדבר על מעורבותו השיטתית בהסדרים כובלים קודמים בירושלים, החל מ-2004 (ואף קודם לכן – מעשים שהתיישנו), כפי שהודה בחקירותיו ברשות.

שנית, הדרישה שירון יגיש הצעת גיבוי ברמלה באה גם מארז. כעולה מתמליל הפגישה בביתו של ארז, ת/340א, ארז הביע את דעתו כבר בתחילתה כי "עדיף לשים כמה שיותר אנשים מהסיבה הפשוטה שאם יחשבו על איזה קרטל או משהו כזה, שהם פוסלים אותנו מלהשתתף עוד הפעם" (עמ' 1). גם בהמשך הפגישה, לאחר שנאש ואיתן קסנטיני הגיעו, פנה ארז לנאש ואמר לו "תכניס גיבוי את רמלה". כשנאש התנגד לכך ואמר ש"את שלהם לא מגישים בכלל" היה זה ארז שהגיב "אני אומר תגיש", תוך שהוא מסביר כי הדבר נחוץ לשם מניעת חשד לקרטל. ארז חזר על דרישתו להכניס את המעטפה של רמלה פעם אחר פעם: "לפחות את רמלה תכניס אותם" או "אפשר להכניס אותו כגיבוי חסר לנו גיבוי" ולבסוף, ארז הוא שביקש מאיתן להתקשר עם ירון ולומר לו "תגיד לו ארז הולך על רמלה, תשאל אותו אם אפשר להכניס אותו כגיבוי" (עמ' 7). יש לזכור, כי רמלה נועדה לחלוקה בין גדליה לבין ארז, וכי היה זה אפוא גם עניין אישי של ארז לגרום לכך שהצעתו של גדליה תזכה והוא יקבל את חלקו. המובא לעיל שולל כל אפשרות שירון היה נתון בלחץ, שלא בטובתו, לאפשר את השימוש במעטפה שלו כהצעת גיבוי. פנייתו של ארז אליו הייתה פנייה המנוסחת כבקשה, וירון יכול היה בקלות להימנע מכך אם לא היה מעוניין ליטול חלק במעשה העבירה. פנייתו של ארז ודאי אינה פנייה של סוכן מדיח.

שלישית, בחקירתו ברשות ירון לא טען כלל שהופעל עליו לחץ בעניין הנדון. ירון נשאל מדוע התבקש לתת את המעטפה של רמלה והשיב "כי אני חושב, אני אומר לך מה אני חושב, אני לא בוודאות שגדליה יש כנראה עשו שם איזה הסדר ושגדליה אמר שאני, אני בטח לא יסכים להסדר או שאני בטח יתחרה בו או שהוא רוצה את המעטפה שלי. זה התנאי שלו בשביל ההסדר. זה מה שהבנתי. אבל אומר לך, לא נכנסתי לזה, לא. אני זוכר שביקשו ממני את המעטפה, לא זוכר כבר למי ואני לא זוכר אם חתמתי עליה, אם מילאתי אותה..." (ת/19, עמ' 15). דברים מפורשים. ירון, לדבריו, כלל לא התעניין מדוע מתבקשת ממנו המעטפה, ברקע הבין שיש איזו דרישה של גדליה כתנאי להסכמתו להסדר אולם העניין כלל לא העסיק אותו. לחץ והדחה מצדו של גדליה ודאי אין כאן.

ולבסוף, הגם שגדליה התעקש הן על המעטפות של ירון והן על המעטפות של ורד בר, הרי שהמעטפות של האחרונה לא הוגשו כהצעות גיבוי, וניתן להסיק כי הוחזרו לחברה לאחר עבור המועד להגשת ההצעות במכרז. כאמור, מדבריו של נאש במהלך הפגישה בביתו של ארז, גם ההצעה של ורד בר הייתה בידיו, וכפי שקבעתי הוכח מעל ספק סביר שדברי נאש המוקלטים משקפים את מה שארע, כהווייתו. יש להניח, כי ורד בר לא מצאה עצמה נאשמת באישום הנדון משום שהמעטפות הוחזרו לידיה והמאשימה סברה בנסיבות אלה כי אין בידיה די ראיות לביסוס אשמתה. מכל מקום, ראיה לכך שפעולתו של גדליה אינה עולה כדי הדחה יש כאן: מי שלא רצה להגיש הצעת גיבוי – לא הגיש.

70. טענה נוספת בפיו של ירון בנוגע להדחה, נשענת על העובדה שגדליה הסכים, במהלך עדותו בבית המשפט, שהיה לו אינטרס גם ברמלה וגם בירושלים (לשיטתו של עו"ד גלעדי גדליה היה היחיד שהיה לו אינטרס בשני המקומות הללו גם יחד), וכי אמר שאין לו מה לעשות הסדר בדרום אם אין הסדר בירושלים (עמ' 487-488). רוצה לומר, גדליה הוא זה שקישר בין מכרזי הדרום לבין מכרז ירושלים. לכך הוסיף עו"ד גלעדי והפנה לשיחה בין גדליה לבין רמי עזרא, מ-28.3.2010, במהלכה התלונן לפניו האחרון שלא נותנים לו "לרשום" את אשדוד על שמו. גדליה אישר כי אמר לרמי ש"צריך להסתדר" וכי בינתיים אין עסקה כי "ירון עדיין לא התרכך" (עמ' 489-491); ולשיחה שהתקיימה מיד לאחר מכן בין גדליה לבין ארז במהלכה שוחחו השניים על המחלוקת בין רמי עזרא לבין גיל מיארה וגדליה אמר "גם ככה אין עסקה כי ירון לא רוצה לדבר". מכאן שגדליה התנה את השתתפותו בהסדר מכרזי הדרום ב"התרככותו" של ירון וגם מכאן יש להסיק על הדחה.

גם טענה זו אין בידי לקבל. מתמליל פגישת מסובים ת/335 עולה בבירור, כי על הקשר בין מכרזי הדרום לבין מכרז ירושלים עמדו משתתפי הפגישה עוד בטרם הגיע אליה גדליה. כך עולה מדברי רמי ברזילאי: "הבעיה היחידה שנשארה וזה אני יבטיח לירון בלוא שאנחנו לא מפריעים בירושלים (עמ' 2). ובהמשך אומר רמי ברזילאי: "...נגיד להם ככה וככה הגיעו פה להסדר, חבל לכם להפריע, גם לירון אני ילך, אבל ירון אני יגיד לו כולם הסכימו לא להפריע לו, יתנו את המעטפות האלה ... אחר כך אני קורא לירון בלוא. נפגש אתו באיזו מקום, אומר לו תשמע ירון, תבוא עם המעטפה, כך וכך, יגיד לי לא אני לא עושה הסדר, אני מודיע לכולם לא עושים הסדר" (עמ' 9-10). מכאן, שהרעיון לקבל את המעטפות של ירון במכרזי הדרום כתנאי לכך ש"לא יפריעו" לו במכרז ירושלים כלל לא בא מגדליה. ההיפך הוא הנכון, גדליה הביע תרעומת על כך שכולם "וותרו" לירון בירושלים, ולשאלתו של רמי ברזילאי מה הוא אמור לומר לירון ביחס להתנהלותו הצפויה של גדליה, היינו האם ניתן לסמוך על כך שגם הוא "לא יפריע" לירון בירושלים, השיב גדליה "לא, לגבי ירושלים אני חד וחלק אני אומר את האמת אני ניגש לירושלים".

71. כאמור, ירון טען בחקירתו הראשית, כי היו אליו פניות של קבלנים, שזהותם אינה זכורה לו, וביקשו ממנו את המעטפה של מכרז רמלה. לטענתו, היו אלה מספר קבלנים שאמרו לו ש"גדליה בעצם מערים עליהם קשיים ושהם בסך הכל רוצים להתפרנס והם רוצים שהענף הזה לא ירד לזנות ושיהיה יותר מסודר ויותר מוגדר ושגדליה בעצם מתנה את זה במעטפה שלי". עוד טען במקום זה, כי "ירושלים לא הייתה על הפרק" (עמ' 2596-2595). רוצה לומר, בניגוד לטענת בא כוחו, לשיטתו לא היה כל קשר בין מכרז ירושלים לבין הפנייה אליו במסגרת מכרזי הדרום. כל תכליתה הייתה לרצות את גדליה, שלא הסכים להסדר במכרזים אלה אלא אם ירון ייתן את המעטפה שלו במכרז רמלה. גרסתו זו של ירון אינה עולה בקנה אחד עם התובנות העולות מפגישת מסובים, שם הכל הבינו את המהלך שעשה ירון (להבדיל מגדליה) כמהלך המאיים בהגשת הצעה מתחרה, אם לא יבטיחו לו שלא תהיה תחרות בירושלים על מנת שלא ייאלץ לרעות בשדות זרים כדי לספק פרנסה לו ולעובדיו. טענתו שאינו זוכר מי הקבלנים שפנו אליו נועדה, לטעמי לחמוק מהפללתו של רמי ברזילאי. אזכיר, כי היה זה ברזילאי שנטל על עצמו את המשימה לשוחח עם ירון ולקבל ממנו הבטחה לפיה יימנע מתחרות באזור הדרום תמורת הימנעות של כל היתר מתחרות בירושלים. ואכן, בחקירתו ברשות, לא שלל ירון את האפשרות שהיה זה ברזילאי שפנה אליו בעניין זה (ת/19, עמ' 16). עוד אזכיר, בהקשר זה, כי המעטפה של ירון הגיעה לביתו של ארז על ידי נאש, בנו של ברזילאי.

"התרככותו" של ירון הייתה, אפוא, עניין לכולם, שכן ירון החזיק במעטפות של חמשת מכרזי הדרום, אותן רכש נציגו במהלך סיור הקבלנים. מבלי שימסור אותן לכלל המעורבים בהסדר כדי להבטיח אי תחרות מצדו, לא היה ההסדר במכרזי הדרום יוצא אל הדרך.

72. ולבסוף, גם בדרישתו של גדליה לכך שהמעטפות יהיו חתומות עסקתי כבר, בפרק העוסק בהערכת עדותו והתנהלותו במהלך הפעלתו. גדליה ידע, כמובן, שתכלית הפעלתו היא איסוף ראיות נגד חברי הקרטל (ראו את הסכם החסינות, ת/333). דרישתו לחתימה נועדה לגיבוש ראיות נגדם, כאשר עצם פעולת איסוף המעטפות הייתה פעולה "שגרתית", שתכליתה מניעת "הפרעות" ממי שאמור ש"לא להפריע". אזכיר בהקשר זה את דבריו של רמי ברזילאי במפגש מסובים (ת/335א בעמ' 9) ולפיהם הוא נוטל על עצמו את המשימה לפנות לירון ולומר לו שכולם הסכימו "לא להפריע לו, יתנו את המעטפות האלה, אני ממשיד לאסוף". או את הרישום ביומנו של ארז (ת/418, מ-26.5.2009), עובר להגשת ההצעות במכרז רעננה "אני וגיל נפגשנו אצל הראל מהשביל הירוק משם נסענו לפרדס חנה לאסוף מעטפות". לפיכך, גם אם עמידתו של גדליה על כך שהמעטפות, שנאספו כאמור שלא בהדרכתו, יהיו חתומות, הייתה בגדר חריגה מהנחיות שקיבל להיות פאסיבי, לא מצאתי כי

המדובר בחריגה שיש לה השלכה על הראיות שנאספו על ידו. גדליה הסביר את התנהלותו בכך שבלא החתימות, לא ניתן היה לשייך מעטפה לקבלן, שכן, כלשונו, "למעטפה אין צבע, אין כלום אלא אם הבן אדם חתם עליה" (עמ' 857). העבירה התגבשה בעצם ההסכמה בדבר ההסדר הכובל, ודרישתו של גדליה לחתימות על מעטפות שנמסרו כחלק מן ההסכמה, אינה פעולת הדחה. כאמור, איש לא אילץ מי מבין המעורבים לחתום על הצעה ולאפשר את הגשתה כהצעת גיבוי, מבלי שהיה מעוניין בכך. ההסכמות, מתווה החלוקה, איסוף המעטפות, כל אלה היו פרי פעולותיהם העצמאיות, כשגדליה לא יזם דבר בעניין זה.

הערכת גרסאותיהם הנאשמים

(א) ירון בלוא

73. ירון הודה הן בחקירתו (ת/19, עמ' 14-15) והן בבית המשפט כי נתן הצעת גיבוי במכרז רמלה. בעדותו בבית המשפט הסביר, כי הוא עצמו מילא את ההצעה למכרז האמור, כשהמחיר אותו היה עליו למלא, נמסר לו באמצעות גורם שלישי. ולדבריו: "זה מה שגדליה ביקש. זה מה שהתבקשתי. המחיר היה גבוה מאוד, זאת אומרת שש מאות אלף או לא זוכר, מחיר, אם רמלה הייתה על 240 אלף, אני נתתי פי שלוש או פי שתיים ומשהו וזה היה שגדליה אמר שהוא רוצה לראות בגלל שכנראה לא נתתי את המעטפה להראות רצון טוב שלי לקראת איזושהי סולחה או משהו כזה ביני לבינו. אז אני כן, אני מודה בכך שאני מילאתי הצעה מפוברקת מהבחינה הזאת" (עמ' 2599). ירון הוסיף כי כלל לא התכוון להשתתף במכרז רמלה, שלא עניין אותו, וכי לא נראה היה לו "תקין" לתת את המעטפה (עמ' 2596).

משדחיתי את הטענה לפיה הודח ירון בידי גדליה, נותרה הודאתו בעינה, כשאליה מצטרפות שלל הראיות שנסקרו לעיל, והמלמדות כי הודאת אמת היא.

(ב) ארז

74. גם ארז אינו כופר, למעשה, במעורבותו בהסדר הכובל שנעשה במכרזי הדרום, אולם לטענתו לא הוא שיזם זאת. מי שגיבש את החלוקה, לטענתו, היה גדליה, שגם שידל אותו לקחת חלק במעשים אלה. משכך, גם אם פעולותיו של גדליה אינן מגיעות כדי "הדחה"

במובן המשפטי, הרי שיש בהן כדי להשליך על מידת החומרה שבמעשיו של ארז ולהוביל למסקנה כי אין לייחס לו עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות.

75. הראיות מלמדות באופן חד משמעי שלא כך הוא. דמותו של ארז, כמנהיג דומיננטי ומרכזי באירועים נשוא כתב האישום, ולא רק בנוגע לחמשת מכרזי הדרום, מצטיירת ככזו באופן שאינו מותיר מקום לספק.

בכל הנוגע לאישום הנדון, עיון בתמליל פגישת מסובים ת/335 ממלמד, כי ארז ניהל את הפגישה, הציע את "תכנית החלוקה" והפעיל לחצים (ביחד עם אחרים) על רמי עזרא ועל עמיר גולשני להסכים לעקרונותיה. בהודעותיו (ת/67, ש' 34-38; ת/70, ש' 43) ובעדותו בבית המשפט (עמ' 3416) טען, כי אינו זוכר מי יזם את הפגישה וכי ייתכן שהשמועה על קיומה עברה מפה לאוזן. אולם הן מסילטי (עמ' 369, עמ' 373), הן רמי ברזילאי (עמ' 3812) והן רמי עזרא (עמ' 4195) העידו כי היה זה ארז שזימנם אליה. כך גם אזכיר, כי הפגישה שנועדה לאיסוף המעטפות ולמילוי הצעות המחיר של הקבלנים שהשתתפו בהסדר התקיימה בביתו של ארז, כי הוא זה שקבע את המשכה, בבוקר שלמחרת, על מנת לסיים את "פרויקט" מילוי ההצעות בטרם יוגשו לחברת החשמל, וכי הוא זה שמילא בכתב ידו את חלקן (של השביל הירוק במכרז רמלה, של זוהר כץ במכרזי רמלה ונתניה, של גיל במכרז באר שבע ושל גולשני במכרז רמלה). בנוסף, וגם על כך עמדתי בהרחבה בעת שסקרתי את השתלשלות האירועים, היה זה ארז שעסק בקדחתנות בגיבוש ההסדר וניהל שיחות רבות עם קבלנים מעורבים והוא זה שהודיע, בעת משבר, כי "אין סידור הכל בוטל". ללמדך – שהוא ריכז את פעילות הקרטל ההולך ומתהווה.

76. לנוכח עמדתו בבית המשפט, ממנה עולה כי הוא מודה בכך שנטל חלק בהסדר כובל, איני רואה צורך לעמוד בהרחבה על טענותיו בחקירתו ברשות, ולפיהן תכלית הפגישה במסובים הייתה להקים "איגוד קבלני גיזום" (ת/66, ש' 65-77; ת/70, ש' 42-43). יש לומר, כי גם בבית המשפט הרחיב ארז על חשיבותו הרבה של איגוד קבלני גיזום אותו ראה לעיני רוחו (עמ' 3373-3375; עמ' 3416-3417). אלא שכבר ראינו כי לא ניתן להבין את הדברים שהושמעו במהלך אותה פגישה, בין מפיו ובין מפי אחרים, ככאלה המוסבים על הקמת איגוד. לא למותר להוסיף כי גם רמי ברזילאי אישר כי דבריו בפגישת מסובים אינם קשורים "בשום צורה" לאיגוד קבלני גיזום (עמ' 3813).

77. ואכן, לא רק שארז היה פעיל ביותר במהלך מפגש מסובים ולאחר מכן במפגש בביתו ובארגון המפגש בשכונת התקווה, הראיות מלמדות על פעילותו הרבה בנוגע לאיסוף מעטפות

המכרז מן הקבלנים השונים, בהתאם למתווה המוסכם. עמדתי לעיל על כך שנאש הביא עמו לביתו של ארז את מעטפות המכרז של ירון, ולא אחזור על פרוט הראיות שהובילו למסקנה זו. אוסיף ואפרט ראיות נוספות לפעילותו.

כאמור, ארז הוא שמילא את הצעת המחיר של השביל הירוק למכרז רמלה, וברי כי לא יכול היה לעשות כן אלמלא הגיעה לידי חוברת המכרז שרכשה השביל הירוק. בעדותו בבית המשפט לא ידע ארז להסביר כיצד זה הגיעה המעטפה לידי (עמ' 3439). עוד יצוין במקום זה, והדברים יפורטו בהרחבה בהמשך, כי גם חוברת המכרז של השביל הירוק לאזור באר שבע (ת/383) נמצאה בביתו של ארז בחיפוש שנערך בביתו ביום מעצרו (20.12.2010). נראה כי ההסבר לכך נעוץ בדבריו של ארז עצמו כפי שתועדו במפגש בביתו ב-6.4.2010. הכוונה לכך שבתחילת הפגישה (עמ' 1 לתמליל ת/340א) נשמע ארז אומר **"זה של השביל הירוק ... חתום הכל. נוציא את מה שרלוונטי אלינו..."**. ואכן, הצעת השביל הירוק לרמלה הייתה "רלוונטית" להם והוגשה כהצעת גיבוי, בעוד שהצעת השביל הירוק לבאר שבע לא הוגשה, ונותרה למעצבה בביתו של ארז. איסופה מילא תפקיד של "אי הפרעה" בלבד.

אשר למעטפות של ראז חקלאות, הרי שזוהר כץ הודה, גם בעדותו בבית המשפט (עמ' 1234-1233), כי מסר את המעטפות לידי ארז. לטענתו עשה זאת בשל לחץ כבד מצדו. כתבי הכמויות של ראז חקלאות (ת/181, ת/192, ת/202, ת/209 ו-ת/221) לא מולאו, על פי עדותו, לא על ידו ולא על ידי איש מראז חקלאות. חוברות המכרזים נמסרו לידי ארז כשהן ריקות אולם הוטבעו בהן חותמות החברה, ללא חתימות של מורשי החתימה. כוונתו הייתה שלא ישתמשו בהן לצורך גיבוי (וראו גם הודעתו ת/450, ש' 103-335). כזכור, על פי קביעת המומחה, כתב הכמויות של חברת ראז חקלאות במכרז נתניה מולא על ידי ארז, והוא הדבר גם במכרז רמלה.

מסירת המעטפה של גיל לידיו של ארז עולה מת/340א (עמ' 3-4), בה נשמע ארז משוחח עם אחיו גיל ואומר לו **"טוב, גיל, אני רוצה שתביא לי את הזה שלך אני רוצה למלות אותו"**. ואכן, על פי קביעת המומחה, כתב הכמויות של הצעת גיל למכרז באר שבע מולא בכתב ידו של ארז. הוא הדבר גם ביחס להצעתו של גולשני (אמיר החוטבים).

מסילטי העיד, כי השתתף בסיוור הקבלנים ורכש שלושה מכרזים מתוך חמשת מכרזי הדרום: מכרז אשדוד, מכרז רמלה ומכרז מתח עליון (עמ' 368-369). לדבריו, במסגרת הסיכומים שהושגו לעניין התיאום, הגיע לכפר אוריה (מקום מגורי ארז ואחיו), נפגש עם ארז ועם גיל ומסר להם את שלוש המעטפות שרכש: **"זרקתי את זה אצלם בבית ... עזבתי את זה"**

אצלם בכפר אוריה והלכתי". את מעטפות מכרזי רמלה ואשדוד לא מילא כלל ואילו לגבי מכרז מתח עליון מילא את פרטיו ואת שיק הביטחון בחתימה של עורך דין, אולם **"הסכום לא מילאתי"** (עמ' 374-375). מסילטי הסביר את תכלית מסירת המעטפה של מתח עליון: **"מסירת מעטפה כזאת לתת מכרז יותר גבוה שגולשני יזכה וייתן לי חצי מתל אביב ... אם אני אתן חמש מאות הוא ייתן ארבע מאות אז הוא זוכה, זה הכל"**, ולגבי מסירת שלוש ההצעות אמר: **"הבאתי את כולם בשביל לקחת חלק ממתח עליון, זה הכל"** (עמ' 412).

כפי שכבר קבעתי במקום אחר, התרשמתי שמסילטי, שהעיד לאחר שהורשע במסגרת הסדר טיעון ודינו נגזר, בא להעיד אמת. הוא איש עבודה, שאינו נושא עיניו לגדולות, והנסיבות הובילוהו ליטול חלק בתיאום המכרזים בהם היה מעוניין לזכות בנתח משלו.

אשר לקסנטיני ובניו, מת/340 א עולה בבירור כי נאש ואיתן הביאו עמם את המעטפה של מכרז רמלה של חברה זו והסבירו כי **"שולה רוצה שיכניסו את שלה כגיבוי"** (עמ' 6).

78. פעולת האיסוף של ארז (בה נטל חלק גם נאש) הניבה, אפוא, את מעטפותיהם של ירון, של השביל הירוק, של ראז חקלאות, של גיל, של מסילטי, של גולשני ושל קסנטיני ובניו. חלקן מולאו על ידו.

כך, בסופו של דבר, תאר ארז את פעילותו – בהקשר של המפגש בביתו ב-6.4.2010:

"ברור לי כשמש שזה זוועה מה שקרה שמה. עוד הפעם אני לא מסיר מעלי אחריות אני את כל האחריות לוקח על הכתפיים שלי. אבל יש פה מגמה ברורה של הנחיות מאנשים ותיקים ממני. מאחד כמו גדליה שעשה את זה בעורמה ידע בדיוק מה הוא עושה. אני נפלתי בפח שלו. אני לא, עוד פעם אני לא מגמד" (עמ' 3437).

את טענת ההדחה מצדו של גדליה דחיתי מכל וכל. התנהלותו של ארז כמוציא וכמביא בולטת לכל אורך השתלשלות האירועים בפרשה זו. הוא לא נפל בפח של איש, לבד מן הפח שכרה לעצמו.

(ג) רמי ברזילאי

79. בעת שסקרתי את פגישת מסובים הבאתי ציטוטים מפיו של רמי ברזילאי, המלמדים בבירור על כך שנטל חלק מודע וחשוב בגיבוש ההסדר הכובל ביחס לחמשת מכרזי הדרום. הוא שהציג את התכנית לפני גדליה, עם הגיעו של הלה לפגישה. בין היתר הציג את ההסכמה שהקבלנים הצפוננים "לא יפריעו" לאלה הדרומים, ולהיפך. כך גם נטל על עצמו את התפקיד לפנות לירון ולהבטיח לו שהקבלנים "לא יפריעו" לו במכרז ירושלים, על מנת להסיר את החשש ש"יפריעו" להם בחמשת מכרזי הדרום. בנוסף התחייב להיפגש עם השביל הירוק (הראל גולסט), ורד בר (פרץ) וירון, על מנת לקבל מידיהם את המעטפות למכרזי הדרום.

80. גרסתו של ברזילאי בבית המשפט ביחס לדברים המפורשים הנשמעים מפיו, היא בלתי אפשרית, בלשון המעטה. עמדתי עליה גם בהתייחס לעובדות האישום הראשון, וארחיב עתה ביחס לאישום הנדון בפרק זה.

אפנה תחילה לכך, שבמהלך חקירותיו ברשות סרב לאשר שהמדובר בקולו וטען כי "אולי זה לא הקול שלי אבל אולי כן; "יכול להיות"; "לא יודע" (ראו: ת/87, ש' 50-63). הוא אף הביע ספק אם בכלל היה נוכח במפגש, וכי אם היה – "ראשו" לא היה שם (ת/88, ש' 278; ש' 286-285, וכן ראו ת/89, ש' 104-106; ש' 128; ש' 237-246).

אשר לתוכן הדברים טען בחקירותיו כי המדובר ב"אסטרטגיה" ביחס למחיר שיציע במכרז (ת/87, ש' 287-293). כך טען גם כי דבריו נוגעים לאיגוד מקצועי של קבלני הגיזום (ת/87, ש' 31-28; ת/88, ש' 217-218; ת/89, ש' 419-422).

81. בעדותו בבית המשפט שב אליו זכרונו. הוא אישר כי קולו נשמע במפגש מסובים ואף הביע פליאה הכיזד זה בחקירה לא זיהה אותו (עמ' 3811). לטענתו "בחלוף הזמן, בשנה האחרונה אני רואה שזה אני" (עמ' 3820). איני שותפה לפליאתו. ניכר בעליל, כי בעת החקירה ביקש ברזילאי להותיר בידי את כל האופציות ולא להתנגש התנגשות חזיתית עם עובדה ניצחת ולפיה הוא אחד הדוברים באותה פגישה. לכן השיב כי "אולי כן ואולי לא" וכך איפשר לזכרונו להתעורר כעבור חמש שנים, מבלי שניתן יהיה לכאורה להעמידו על סתירה חזיתית עם גרסתו ברשות. הדברים אינם משכנעים כלל ועיקר. דבר לא קרה "בשנה האחרונה" שהיה בו כדי לגרום לו להיווכח שהמדובר בקולו, דווקא עתה. כפי שזיהה אותו בקלות באולם בית המשפט, כך לא הייתה כל מניעה שזיהה את קולו בעת החקירה. לא ניתן על ידו כל הסבר למהפך שחל בעמדתו בעניין זה.

לגופם של הדברים שתועדו מפיו במהלך מפגש מסובים הודה בבית המשפט, כי אלה "לא קשורים בשום צורה" לאיגוד מקצועי של קבלנים (עמ' 3813). עם זאת, בעדותו בבית המשפט ביקש לשוות לנוכחותו במקום נוכחות שולית וקצרה, ואת הדברים שאמר ביקש לאפיין כדברי הבל, כשטויות. בדרך זו ביקש להמשיך אותו קו שנקט בחקירה, ולפיו גם אם היה נוכח במקום פיזית, ראשו לא היה שם. כך, למשל, טען כי התבקש להגיע לפגישה שנושאה איגוד מקצועי וכי בפתח הפגישה התבקש "לזרוק כמה מילים", "כדי להרגיע את החבר'ה" (עמ' 3724). הוא זכר שדיבר "שטויות", טען שדבר מהדברים שאמר "לא עמד במבחן המציאות" וכי "לא הייתי אמור להישאר שם מעבר למספר דקות" (עמ' 3820). מעדותו עולה במפורש כי הבין שהנושא המדובר הוא תיאום מכרזים, אולם למרות הבנתו את הנושא ולמרות שמיהר מאוד לטקס סיום קורס צבאי של בתו, נותר במקום "כי אני יודע שהדברים האלה לא יחזיקו מים", ואמר מה שאמר "סתם בשביל לרצות" (עמ' 3813-3812).

את דבריו בקשר להבטחה שיבטיח לירון שהם "לא יפריעו" לו בירושלים הסביר בכך ש"זאת דיסאינפורמציה שהכנסתי תוך כדי השיחה ותוך כדי הדברים, זה הכל שקרים ... יושבים ומדברים קבלנים, מדברים, מדברים, מדברים כדי לשמוע אינפורמציה מהאחרים ונעלמים מהמציאות" (עמ' 3814).

82. שמיעת קלטת הפגישה (ת/335) כמו גם מעקב אחר התמליל (ת/335א) אינו מותיר מקום לספק: ראשו של ברזילאי היה ממוקד לחלוטין במתרחש והוא היה בין הדוברים המרכזיים. הטענה שנטענה בחקירתו ברשות נועדה אפוא לאפשר לו להתחמק ממתן הסבר לדברים שהסברם הטבעי והפשוט הוא עיסוק מודע ומובהק בתיאום מכרז. זאת ועוד, בניגוד לגרסתו ברשות, לפיה שהה במקום זמן קצר משום שמיהר לענייניו, מן הקלטת עולה כי נכח במקום כחצי שעה. גם לכך לא ניתן הסבר בעדותו בבית המשפט. כך גם לא למדתי מהי אותה "דיסאינפורמציה" בה ביקש להזין את השומעים, ואיזו "אינפורמציה" ביקש לשמוע מהם על מנת "להיעלם" אחר כך "מהמציאות", כדבריו. כל מה שנשמע מפיו אינו אינפורמציה או דיסאינפורמציה, כי אם מתווה ברור לחלוקת המכרזים בין המתחרים השונים, על מנת שלא יתחרו אלה באלה. ואם צריך עוד ראיה לדבר, הרי שכל מה שנשמע מפיו במהלך הפגישה, התגשם במציאות וכלל לא "נעלם" ממנה.

83. זאת ועוד. מעורבותו של ברזילאי בתיאום חמשת מכרזי הדרום לא הסתיימה בפגישת מסובים. כאמור, יום לאחר הפגישה התנהלה שיחת ועידה בינו לבין ארז וגדליה. בחקירתו ברשות הכחיש את השיחה האמורה בטענה כי אינו נוהג לענות לטלפון בימי שישי

(ת/89, ש' 779). לא רק שיחת הוועידה האמורה התנהלה עמו, כי אם שיחות נוספות שקיים הן עם ירון והן עם ארז, בין סמוך לאחר פגישת מסובים בין למחרת (פלט השיחות של ברזילאי ת/576, עמ' 16; פלט השיחות של ירון ת/575, עמ' 272 ופלט השיחות של ארז ת/573, עמ' 32 ועמ' 153).

והנה, בבית המשפט, משהוצגו לו פלטי השיחות של המעורבים, מהם עולה בבירור שיחת הוועידה בינו לבין ארז וגדליה, טען כי עדיין אינו זוכר שיחה כזו אולם **"יכול להיות, אני אומר פה, אני אישית לא התקשרתי אליו. אם ארז ביצע פה איזושהי שיחת ועידה? יכול להיות"**. ובניגוד לטענתו ברשות לפיה אינו נוהג להשיב לשיחות טלפון ביום שישי, בבית המשפט טען כי בשבת אינו מדבר בטלפון אולם ביום שישי כן (עמ' 3824). עוד בבית המשפט הוצג לברזילאי, כי פלט השיחות שלו מלמד על שיחות קצרות בינו לבין ירון או בינו לבין ארז לאחר סיום פגישת מסובים; כי בערבו של אותו יום שוחח במשך למעלה מחמש דקות עם ארז ומאוחר יותר אף שוחח 11 דקות עם זוהר כץ. התנהלות זו אינה עולה בקנה אחד עם האופן בו ביקש להציג את התנהלותו באותו יום ולאחריו, התנהלות של אדם קצר רוח, שראשו אינו בנעשה משום שהוא נתון לענייני משפחתו: סיום הקורס של בתו ונסיעה לצפון על מנת לחגוג שם את ליל הסדר, כמו גם המראה לברצלונה מיד לאחר מכן. לא נתקבל הסבר כלשהו לתהייה האמורה. כך, למשל, אמר בעדותו כי **"אם אין הקלטה על השיחות אני לא יודע מה להגיד לך. אני אתו [הכוונה לירון] לא דיברתי. יכול להיות שחייגתי אליו אבל לא"**. ולשאלה כיצד חייג אליו אם היה כה עמוס השיב **"תוך כדי נסיעה ברכב אני עושה המון דברים"** (עמ' 3822). תשובה לתהייה בכל אלה לא מצאתי.

84. לכל אלה יש להוסיף, כי מנהרת אשקלון קנתה את המעטפות של מכרזי באר שבע, אשדוד ורמלה ואילו נאש רכש את מכרזי נתניה ומתח עליון. איש מהם לא הגיש הצעה למכרז מן המכרזים הללו (נ/6(9)). בכל הנוגע לנאש העיד ברזילאי, שככל הידוע לו הוא היה פסול אותה עת מלגשת למכרזי חברת החשמל בגלל "המקרה שקרה לו ב-2007" (עמ' 3825). אשר לקניית המעטפות מטעמו, הרי שבחקירתו ברשות (ת/94, ש' 527-529) טען, כי **"הרבה קבלנים שבאים לסיוור קונים מעטפות כאילו לא יפריעו. אני לא מאמין להם... אין לאותם קבלנים יכולות והם רוצים להראות עצמם"**. רוצה לומר, את המנהג של קניית מעטפה כדי **"לא להפריע"**, הכיר. אמנם, לטענתו, המדובר בהתרברבות של אותם קבלנים (וכך טען גם בעדותו, עמ' 3826), אולם מדבריו בפגישת מסובים ניתן להיווכח עד כמה היה מעורה במנהגי המקום, וש"אי הפרעה" אינה התרברבות כלל ועיקר, כי אם הסדרה של השוק על מנת למנוע תחרות. מכל מקום, הסבר לרכישת המעטפות על ידו אין כאן. בבית המשפט טען, כי רכש את המעטפות של שלושה מתוך חמשה המכרזים על מנת לשמור לעצמו אופציה, אולם הוא **"ירד מן העניין"** מהר מאוד (עמ' 3825-3827).

וראה זה פלא: ברזילאי ונאש רכשו ביחד את מעטפות חמשת המכרזים, כששניהם כלל לא התחרו בהם ולא התכוונו להתחרות בהם. נאש הגיע למפגש בביתו של ארז וציין כי הוא מחזיק בידיו, בין היתר, גם את המעטפה של אביו (ת/340א, עמ' 10). טענתו של ברזילאי בהקשר זה הייתה כי המדובר בדיבורים ריקים שנועדו לרצות את גדליה אולם לא היה בהם מן האמת. על כך שנאש הגיע גם הגיע עם מעטפות עמדתי לעיל. משכך, אין בידי ברזילאי הסבר אחר לפשר דבריו של נאש, שיהיה בו כדי לעקר את הפליליות המשתמעת מהם.

85. ואכן, בשיחה שניהל ארז עם גדליה (ת/338א מ-31.3.2010) הוא נשמע אומר לו: **"אני ורמי פרפרנו עד שיצאה לנו הנשמה פה"**. מעורבותו של ברזילאי בפגישת מסובים, המשימות שנטל על עצמו באותה פגישה, כמו גם רכישת המעטפות למכרז שכלל לא התכוון להתחרות בו, כל אלה אכן ראויים לביטוי "פרפור", ביטוי השגור על לשונו של ארז (ראו ת/300, שיחה 7889/143, עמ' 849, בקשר עם מכרז ירושלים 2010) לשם תיאור השקעת משאבי זמן רבים, עד כדי "הוצאת הנשמה".

נוכח כל אלה, טענת ההגנה לפיה מעורבותו של ברזילאי במכרזי הדרום הייתה קטנה מאוד, אינה עולה בקנה אחד עם הראיות. הטענה כי לא הייתה לו כל כוונה לגשת למכרזים אלה וכי במועד הגשת ההצעות שהה בצפון ואחר כך טס לחו"ל עומדת לו לרועץ. אם כך הוא – אין להבין את הטרחה הרבה שטרם בפגישת מסובים ואין להבין מדוע הוא ובנו (שהיה מנוע מלהתחרות בשל התנהלות קודמת שלו מול חברת החשמל) טרחו לרכוש את כל חמשת המעטפות. ההסבר היחיד העולה מחומר הראיות הוא חלקם בהסדר שהתגבש: הם אמורים היו ש"לא להפריע". כדי להבטיח זאת רכשו את המעטפות ואלה ניתנו בידי ארז עד עבור מועד הגשת ההצעות. הכל על פי "הנוהג" המקובל של רכישת מעטפות והפקדתן בידי אדם המקובל על כולם, על מנת להסיר כל חשש מליבם של השותפים להסדר הכובל שמא מאחורי גבם תוגש הצעה תחרותית.

86. עוד יש לדחות את טענת ההגנה, לפיה, בניגוד לטענת המאשימה, לא היה לברזילאי אינטרס לשתף פעולה בהסדר הכובל המתהווה, שכן רצונו להשיג "שקט" בתל-אביב (אזור עבודתו הקבוע, ראו, למשל, עדותו בעמ' 3675) אינו יכול לשמש הסבר. כל כך, משום שמכרז תל-אביב האחרון נסגר מספר חודשים קודם לכן, וצפוי היה להתחדש רק בעוד מספר שנים. הראיות מלמדות אחרת. כך, למשל, מסביר ירון באחת מהודעותיו (ת/7, ש' 283-303), כי דבריו של ברזילאי בשיחה עמו בעניין נוכחותה של חברת אלונים בסיור הקבלנים של מכרז ירושלים 2010 (ת/300, שיחה 1393/141, עמ' 139, מ-20.6.2010), מוסבים על ההסדר הכובל

"שלא מפריעים באזור השני לכל אחד", כי **"במסגרת הבנות שהיו במשך השנים שכל אחד מתחרה פחות או יותר באזור שהוא נמצא בו"** וכי הוא משער כי העניין של ברזילאי במפגש שלו עם גדליה (בקשר עם מכרז ירושלים) **"שיהיה להם שקט באזור שלהם בגלל גדליה"**. גם גיל מיארה הבין את מעורבותו של ברזילאי במכרזים שלא היה לו עניין בהם (כגון מכרז רעננה) על מנת **"להראות נוכחות וכדי שלא יהיו מריבות על תל אביב בין הקבלנים. רמי בא לדאוג שיהיה שקט בין הקבלנים כדי שלא יפריעו לו במכרזים שלו בתל אביב"** (ת/461, ש' 201-203). וכך הסביר זוהר כי האינטרס של ברזילאי במתן גיבוי למכרז ירושלים 2010 הוא **"לדעתי שקט בגוש דן, שזה האזור שלו"** (ת/442, ש' 581). הנה כי כן, בתקופה בה התרחשו האירועים הנוגעים לחמשת מכרזי הדרום (ומכרז ירושלים מעט מאוחר יותר), התנהלותו של ברזילאי הייתה התנהלות אסטרטגית, היינו יצירת הבנות ארוכות טווח באשר לחלוקת האזורים בין הקבלנים השונים. זאת ועוד, בצדק טוענת המאשימה כי גם האינטרס הכללי של העלאת רמת המחירים במכרזים השונים של חברת החשמל הכתיב את מעורבותו, כפי שמעידים דבריו בפגישת מסובים **"נתקדם הלאה לפחות גם לסיבוב הבא שימשיכו להתרום המחירים"** (ת/335א, עמ' 2).

87. וכמו בנוגע לאישום הראשון, עדותו של ברזילאי בבית המשפט לא הותירה בי רושם של כנות, בלשון המעטה. לא אוכל לסמוך ממצא כלשהו על עדותו, גם לא ברמה של יצירת ספק סביר. ההיפך הוא הנכון, יש בה כדי לחזק עד מאוד את ראיות המאשימה.

(ד) נאש

88. מעורבותו של נאש בתיאום חמשת מכרזי הדרום הייתה דומיננטית ביותר, כפי שראינו הן במפגש שהתקיים מיד לאחר סיום הקבלנים ב-22.3.2010 (ת/334א) והן במפגש ביתו של ארז ב-6.4.2010 (ת/340א). נאש אף רכש את המעטפות של מכרז נתניה ומכרז מתח עליון (נ/96), כשלשיטתו היה מנוע מלהתמודד בהם לנוכח התנהלותו מול חברת החשמל במכרז קודם. ניתן להיווכח, כי במהלך מפגש הקבלנים נאש היה הדובר הבולט ביותר, ובדבריו חזר פעם אחר פעם על הרעיון לפיו יש להביא להעלאת מחירי המכרזים על ידי מניעת תחרות בין הקבלנים.

89. והנה, בהודעתו הראשונה (ת/102), טען במפגיע כי לא היה שותף לתיאום בין קבלנים עובר לחמשת מכרזי הדרום וכי אינו זוכר מפגש שהתקיים בין קבלנים מחוץ למשרדי חברת החשמל בתום סיום הקבלנים (ש' 259-262). בהמשך טען ש"במיליון אחוז" לא היה במפגש

כזה (ש' 273). משהושמעה לו הקלטת המפגש טען כי אינו יודע מי דיבר שם, אולם אין זה הוא; כי אינו מזהה קולות וכי **"מה, יש רק נאש אחד במדינה?"** (ש' 310-316).

נאש הכחיש באותה הודעה, שנכח בביתו של ארז ב-6.4.2010 והכחיש שאסף אי פעם מעטפות מקבלנים, שהרי אסור לעשות דבר כזה (ת/102, ש' 276-291). הוא אישר שהיה בסיוור הקבלנים אולם אינו זוכר שרכש את מעטפות המכרז. משהושמעה לו הקלטת השיחה בביתו של ארז הכחיש שאמר במהלכה שהוא מחזיק בידיו את ההצעה שלו עצמו, את ההצעה של שולה קסנטיני ואת ההצעות של ירון ושל ורד בר, הכחיש שאסף מעטפות וטען כי אינו יודע מי מדבר שם, וכי אינו מזהה את הקול (ש' 546-559), ובהמשך: **"מאיפה אני יודע שהקלטה לא מפוברקת, שאתה [היינו – החוקר] לא דיברת בהקלטה הזו?"** (ש' 578-579).

בהודעתו הבאה (ת/103) לא השיב לשאלות החוקרים.

90. בחקירתו הראשית הסביר את התנהלותו ברשות בכך שהיה בהלם כשראה את אביו באזיקים ובעקבות החיפוש שעשו חוקרי הרשות במשרדו והפכו הכל. לפיכך, כשזומן לחקירה יומיים לאחר שהפכה לגלויה, הגיע למשרדי החקירות כשהוא **"מאוד אנטי, מאוד סגור, מאוד עצבני. כזה אני בלהט הדברים. וזהו. יכול להיות שזה טעות מבחינתי שאני הייתי אנטי בחקירה"** (עמ' 4057). כך באשר להודעה הראשונה.

אשר לחקירה השנייה, אליה זומן כעבור כחצי שנה, טען כי הוזמן למשרדי לה"ב 433 וכשהגיע, התבקש להפתעתו להיכנס לחדר שלא היה בו מחשב ושלא נראה היה כלל כחדר חקירות. הוא שאל את החוקר **"מה זה פה, מה זה לא חקירה, איפה המחשב, איפה אתה לא צריך לרשום? אז הוא אמר לי לא, אני לא הבאתי אותך לחקירה, הבאתי אותך כי אני רוצה לעזור לך"**. לתהייתו במה יכול החוקר לעזור לו השיב החוקר **"אני יכול להביא לפה את הדפים לקרוע אותם וכאילו אתה לא היית פה בחקירה ולא היה כלום. אם אתה תעבוד אתי"**. נאש הסביר לו שאינו מוכן לעבוד כסוכן סמוי אם לכך הכוונה, וביקש שהחוקר ישחרר אותו לדרכו באותו רגע. או אז הגדיל החוקר את הפיתוי ואמר לו **"תשמע, אני אקח גם את החומר של אבא שלך וגם אותו אני אקרע. אני ממש אנקה אתכם לא יהיה לכם בעתיד שום דבר"**. נאש, לדבריו, לא היה מוכן לשתף פעולה עם החוקר והתקשר מיד לעורך דינו דאז, רונאל פישר. עורך הדין הורה לו להגיע למשרדו לאלתר, והוא פרט לפניו מה בדיוק אירע. יום לאחר מכן התקשר אליו אותו חוקר ושאל אותו **"מה החלטת, אתה רוצה לזרום אתי?"** גם הפעם השיב נאש בשלילה, וכעבור יומיים זומן לרשות הגבלים עסקיים על מנת להיחקר על הפרשה שלפנינו.

במהלך חקירתו הראשית הוצג מכתב שכתב עורך דינו דאז לרשות הגבלים עסקיים, נושא תאריך 5.6.2011 (נ/18). הצילום שהוגש אינו קריא במיוחד, אולם ניתן לראות כי במכתב מגולל עורך הדין את טענתו של נאש לפיה משהתייצב, על פי הזימון, במשרדי לה"ב 433 פנה אליו רכז המודיעין של היחידה בהצעה לגייסו כסוכן סמוי בקרב שחקני קלפים שנאש נמנה עמם. אותו רכז, כך על פי המכתב, הבטיח לנאש כי תמורת שיתוף הפעולה המתבקש ייסגרו תיקי החקירה נגדו ונגד אביו ואיים, מנגד, בהגשת כתב אישום אם לא ייעתר נאש להצעה, על אף שאין ראיות נגדו.

91. כמו בכל עדותו, גם בנקודה זו התקשיתי ליתן אמון בגרסתו של נאש. בכל הנוגע לטענה בדבר ההלם בו היה נתון בעת שזומן לגביית ההודעה הראשונה, עיון בה מלמד כי לא זה היה מצב רוחו וכי תגובותיו לשאלות שנשאל היו רציונאליות ובשליטה. הוא לא בחר בזכות השתיקה, אלא השיב תשובות שאינן אמת. כך, עד שלא נחשף להקלטות, הכחיש במפגיע השתתפות במפגש שלאחר סיור הקבלנים ונוכחות בביתו של ארז. משהתברר לו כי יש הקלטות של שני המפגשים, בחר באסטרטגיה של הכחשה שהוא הדובר, עד כדי התרסה: "מה יש נאש אחד במדינה?" ו"מאיפה אני יודע שההקלטה לא מפוברקת". זאת ועוד, בחקירה הנגדית התברר, כי בטרם הגיע לראשונה להיחקר, הספיק להיוועץ בעורך דין (עמ' 4083) וממילא אין לדבר על אדם המצוי בהלם, שאינו יודע את אשר לפניו.

בכל הנוגע לחקירה השנייה, בפתח הודעתו, שנגבתה במשרדי רשות הגבלים עסקיים ולא במשטרה, נכתב מפיו כי "מופעל עליו לחץ מהמשטרה כדי לספק מידע על עבריינים" וכי "הוא לא מוכן להשתתף בסחיטה הזאת והוא לא ישתף אתי פעולה" (ש' 14-16). אמר ולא יסף. לא באה מפיו כל טענה לפיה ניסה רכז מודיעין של משטרת ישראל "לפתות" אותו בהבטחה "העלמת" חומר החקירה נגדו ונגד אביו בתמורה לשיתוף פעולה מצדו. וככל שניתן לעמוד על תכנו של המכתב נ/18, גם בו לא נטען כי ההצעה הייתה להשמדת חומר חקירה כנגד שיתוף פעולה מצדו, כי אם סגירת התיקים תמורת שיתוף פעולה. הטרוניה שהועלתה במכתב הייתה כי נאש אוים, שככל שלא ייעתר להצעה, יוגש נגדו (ונגד אביו) כתב אישום, על אף שאין בחומר הראיות דבר המסבך אותו. כך או כך, הדברים נראים על פניהם חסרי שחר. לא מן הנמנע, כי רכז המודיעין פנה לנאש על מנת לרתום אותו לשיתוף פעולה בחשיפת עבריינים, בעניין שאינו קשור כלל למכרזי הגיזום (מן המכתב נ/18) עולה, כי המדובר בקשר שיש לנאש עם שחקני קלפים). אולם אתקשה להעלות על דעתי כי אותו רכז הבטיח לנאש שהראיות נגדו ונגד אביו "יועלמו" והתיקים ייסגרו. גם אם המדובר ברכז מודיעין שאינו תם לב (ואני רחוקה מלקבוע כך, בהיעדר כל ראיה לדבר), הרי נאש, ככל בר דעת, ודאי הבין, שלא היה בכוחו להבטיח מה שיוחס לו. "בעל הבית" העיקרי של החקירה

הייתה רשות ההגבלים העסקיים ולא המשטרה; גם אם רוצים, לא ניתן להעלים סתם כך חומרי חקירה; ולפיכך לא התעורר בליבי ולו ספק שמא אכן נאמרו הדברים שייחס נאש לרכז המודיעין בעדותו הראשית, גם לא בגרסה הממעיטה יותר, כאילו הובטח לו שתיקי החקירה ייסגרו כנגד שיתוף פעולה. אוסיף, כי שמו של רכז המודיעין שיוחסו לו דברים אלה ידוע (הוא מוזכר במכתב נ/10(18)), ונאש יכול היה לזמנו לעדות על מנת שהדברים יתבררו בבית המשפט. ועל כל אלה, תגובתו של נאש ללחץ שהופעל עליו, לטענתו, אינה קוהרנטית. כאמור, נאש זומן למשרדי הרשות ולא למשטרה והחקירה שהתנהלה נסובה על מעורבותו במכרזי הגיזום. אם הייתה בידו גרסה שיש בה כדי להפיג את החשדות כלפיו, אתקשה להבין את הקשר בין הלחץ המשטרתי הנטען לבין ההימנעות מניצול ההזדמנות שניתנה לו לספק הסבר תמים להתנהלותו בקשר עם המכרזים הנדונים, לאחר שהייתה לו שהות ארוכה עד מאוד (כחצי שנה) להיוועץ בעורך דין ולשקול את גרסתו.

נאש נותר, אם כן, בלא הסבר לגרסתו הכבושה, שנשמעה לראשונה במהלך עדותו בבית המשפט. כבר מטעם זה אתקשה ליתן בה אמון. כפי שיובהר להלן, ובניגוד להצעתו של עו"ד ממון, לא התרשמתי ממהימנות גרסה זו גם לגופה, כי אם להיפך.

92. כבר ראינו, כי הנאמר במפגש הקבלנים מיד לאחר תום הסיור אינו טעון פרשנות. המדובר בדברים מפורשים, בוטים עד מאוד, שנשמעו בעיקר מפיו של נאש, ולפיהם על הקבלנים להגיע להסדר כדי לגרום להעלאת מחירי המכרזים של חברת החשמל ויפה שעה אחת קודם. בבית המשפט הבין נאש כי לא יוכל לעמוד מאחורי גרסתו המכחישה בחקירה (בין שלא היה נוכח כלל במפגש, בין שאין זה קולו). דרכו להתמודד עם אמרי פיו דומה לדרכו של אביו: ניסיון ליצור אווירה של קלות ראש סביב ההתנהלות המפלילה. כך, למשל, טען, ביחס לאותו מפגש כי **"אם לוקחים את הדברים כהווייתם אז לא הייתה פה שום כוונה לתאם מכרז בשיחה הזאת שהייתה שמה כי זה קבלנים שעומדים ומדברים הרבה שטויות הרבה דיבורי סרק אחד עם השני"**. אכן, נאש נאלץ להסכים כי **"חלק מהדברים לא נשמעים טוב, כי עוד פעם, אחד זורק לאוויר והשני זורם עם הזרם והסכומים שנשמעים שמה זה בכלל סכומים מופרכים"** (עמ' 4060). לטענתו **"לא יצא מזה כלום, זה היה סתם בשיחת חולין"**, שהרקע לה הוא תחושת המרמור של הקבלנים, על כך שהם מפסידים כסף כל השנים **"וגם אני הוספתי מים למדורה"** (עמ' 4061). אלא שנאש לא הוסיף מים למדורה, כי אם שמן.

אשר ל"הסדר" הנזכר על ידו פעמים רבות במהלך המפגש האמור טען נאש, כי **"השיחה הזאת התקיימה הרבה פעמים. לפני גם הסיור עצמו גדליה ועופר לוי הציעו הרבה פעמים**

שיהיה איזה גוף או ארגון מסודר שיזכה במכרזים ויחלק את העבודה לקבלנים וידאג, הרי גם מהעבר שלי באותו זמן אני בצעתי עבודה ולא שולמה לי התמורה עבור העבודה ואני הייתי ממורמר על חברת החשמל... אני רציתי שאם אני מבצע עבודה שיהיה מי שידאג לי שאני אקבל את התמורה עבור מה שביצעתי ... לא היה, לא עולה מהדברים האלה שום דבר לכיוון של תיאום מכרז" (עמ' 4063). פעם אחר פעם חזר על הטענה לפיה הנושא המדובר הוא קבלת תמורה עבור העבודה (ראו עמ' 4109, עמ' 4114-4115). המדובר בניסיון מלאכותי עד מאוד לשוות אופי תמים לדברים, ניסיון שאינו מתיישב עם הטקסט כלל ועיקר. איש לא נשמע מתלונן על כך שחברת החשמל אינה פורעת את חובותיה כלפי קבלני הגיזום. הטענה החוזרת ונשנית הייתה שיש למנוע תחרות על מנת לגרום להעלאת מחירי המכרזים. די אם אזכיר את דבריו של נאש באותה פגישה ולפיהם "מסילתי הזה יגיש מאה אלף שקל מה, מי הוא? מה הוא שווה בכלל שהוא רוצה להרוס את המכרז. אני רוצה להיכנס לחברת חשמל, תגייד לי אתה שאלה לי אליך עכשיו. אם אני מבטיח לו שייקח חצי אזור חצי מיליון שקל, חצי אזור ייקח עם רמי עזרא סתם דוגמא ייקח כל אחד חצי מיליון שקל למה תעשה להם במאה אלף שתהיה בחברת חשמל רשום השם שלך? למה?" וכן "עוד הפעם אם מגיעים להסדר שאתה לוקח חצי והוא לוקח חצי והוא לוקח חצי במקום לקחת אזור במאה אלף שקל" או "לא רוצים מלחמה אנחנו רוצים להרוויח כסף..." או "היחידי שיכול לעשות בעיה זה גילי מיארה צריך לרכך אותו להגיע אתו להסכם" או "הקליברים אני דואג להוריד" ועוד ועוד. וכי לאיזה הסכם צריך להגיע עם גיל מיארה ומדוע הוא טעון "ריכוך", אם כל השיחה נסובה על התנהלות לא הוגנת של חברת החשמל שאינה משלמת על עבודה שבוצעה בפועל? ומה הקשר בין הסדר לפיו אחד לוקח חצי ואחר לוקח חצי בחצי מיליון שקל במקום לקחת אזור [שלם] במאה אלף שקל, לבין תמורה עבור עבודה שבוצעה? ולאיזה צורך יש "להוריד את הקליברים"? אכן, הדברים "אינם נשמעים טוב", כפי שהודה נאש, משום שתוכנם מהווה עבירה. אין המדובר ב"שטויות", באמירות קלות דעת, בהתבדחות או בהבעה של מרירות כלפי חברת החשמל על אי תשלום חובות. הדברים נשמעים כמו הסדר כובל והם הסדר כובל. אין דרך להבינם אחרת.

גם העובדה שנאש לא נחשב לקבלן של ממש, כדברי גדליה בעדותו: "נאש הוא לא קבלן בכלל, הוא לא קבלן, הוא לא מגיש הצעות" (עמ' 141) אין בה כדי להעלות או להוריד. לנאש עסקי גיזום, והיה לו עניין למנוע תחרות בקרב הקבלנים על מנת שיוכל לזכות בנתח לעצמו, כשרווח נאה בצדו, יותר ממה שחברת החשמל תשלם במציאות של תחרות. בהקשר זה יוער, שנאש העיד בחקירתו הראשית, כי בזמן הרלוונטי לכתב האישום גדלה פעילותו עד כי רואה החשבון שלו הציע לו, משיקולי מס, להקים חברה, תחת התנהלותו כעוסק מורשה (עמ' 4053). מכאן שהיה לו אינטרס של ממש במתרחש במכרזי הגיזום, ואין בידי לקבל את האופן בו ביקש אביו לתארו באחת מהודעותיו, כאילו "הוא ילד, זה שפת דיבור של רחוב ... זה שיחה בטלה, אין פה כלום, בן אדם לא מסוגל לעשות כלום בעצמו" (ת/85, ש' 660-662).

שפת דיבור של רחוב – אכן. אולם המדובר ב"ילד" הצומח מעוסק מורשה לבעלים של חברה, היכול גם יכול לעשות הרבה בעצמו ולעצמו.

93. טענה נוספת בה ביקש נאש להיאחז על מנת לשכנע שדבריו במפגש הקבלנים הם דיבורים ריקים שאין מאחוריהם כלום הייתה שהמתווה שגובש בסופו של דבר אינו המתווה עליו דיבר במפגש האמור. על כך יש לומר שניים. ראשית, כפי שבמפגש הקבלנים הביע נאש את דעתו לפיה עדיף שכל קבלן יקבל חצי אזור במחיר גבוה במקום שיקבל אזור שלם "על שמו" במחיר נמוך, הרי שגם ארז העלה על דעתו רעיון זהה, והשמיעו בקול בפגישת מסובים: **"חבר'ה תקשיבו הנוסחה פשוטה. או לעבוד במחיר זנתי על כל האזור או לעבוד במחיר כפול על חצי אזור"** (ת/335א, עמ' 6). ושנית, אכן, המתווה שגובש בסופו של דבר היה שונה, במובן זה שנאש הציע שקבלן אחד יזכה בכל חמשת המכרזים ויחלק את העבודה לחבריו, בעוד שההסכמה הייתה שבכל אחד מחמשת המכרזים יהיה זוכה אחר והאזור יחולק בינו לבין מי שנקבע מראש. אלא שמפגש הקבלנים היה מפגש ראשוני, של הצהרת כוונות לגבי העתיד, כפי שהעיד גדליה. אחריו היו התדיינויות עד שעוצב המתווה הסופי. השאלה כיצד בסופו של דבר יצא ההסדר אל הפועל אין בה כדי להשליך על מצב דעתו של נאש ועל האופן בו יש להבין את דבריו. מתגובותיהם של יתר הדוברים באותו מפגש, נעלה מכל ספק שגם הם הבינו כי נושא השיחה הוא תיאום המכרז ומניעת תחרות באופן שיביא להעלאת מחירים.

94. נאש נכח גם בפגישת מסובים, אולם נוכחותו בפגישה זו לא הייתה דומיננטית. הוא השמיע את קולו במהלך הוויכוח עם גולשני על השאלה האם יחולק מכרז מתח עליון בינו לבין מסילטי. נאש נשמע אומר לו: **"יש לך מתח עליון על השם שלך, אתה מתחלק אתו חצי"** (ת/335א, עמ' 7). בחקירתו הנגדית ניסה נאש לטעון, כי כוונתו הייתה לתאר את מצב הדברים נכון לאותה עת, היינו שגולשני גוזם במתח עליון במסגרת זכייתו במכרז הקודם (עמ' 4126-4127). זהו ניסיון סרק. ההסבר אינו מתיישב עם המשך המשפט: **"אתה מתחלק אתו חצי"**. בהמשך המפגש נשמע נאש כשהוא מנסה לשכנע את גדליה שאם **"הוא סגר אתם, אני נותן לך את מילה שלי ואתה סומך עליי שזה סגור"** (ת/335א, עמ' 9). מאחר שמספר שורות לפני כן נשמע אביו של נאש, רמי ברזילאי, אומר **"נגיד להם ככה וככה הגיעו פה להסדר, חבל לכם להפריע, גם לירון אני ילך אבל ירון אני יגיד לו כולם הסכימו לא להפריע לו, יתנו את המעטפות האלה, אני ממשיך לאסוף..."** ברור שדבריו של נאש הם בגדר **"המלצה"** על אביו, שיש לסמוך על דברתו. גם דברים אלה אינם ניתנים להסבר זולת מעורבות בגיבוש המתווה להסדר כובל.

95. על המשמעות המפלילה של נוכחותו של נאש בביתו של ארז ב-6.4.2010 עמדתי לעיל, בין היתר, בפרק העוסק בגרסתו של ירון ובנסיבות שהביאו לכך שמעטפת המכרז שלו מצאה דרכה לביתו של ארז באותו יום, כשעל פי קביעתי היה זה באמצעות נאש. נאש טען בעדותו, כפי שטען ארז, כי הגיע לביתו של האחרון לבקשתו "שאני אוריד אותו מהעץ שהוא היה עליו" (עמ' 4070). בשקר לגדליה הוא ראה משום עשיית "טובה" לארז. לדבריו "הסכמתי לארז שאני אשקר לגדליה ואגיז לו שהמעטפות אצלי אבל עוד פעם..." ולשאלת ב"כ המאשימה מדוע הסכים לעשות זאת השיב "כי גדליה לחץ באופן שלא נתקלתי בו אף פעם. גדליה פשוט מאוד רצה בכל מחיר שהדבר הזה ייצא לפועל ואם אני לא הייתי מגיע לדבר הזה זה לא היה יוצא לו לפועל". לשאלתי למה זה היה אכפת לו השיב "ארז ביקש ממני טובה בוא לבית שלי בבקשה אני הייתי שמה בדיוק על השעון רבע שעה. בדיוק רבע שעה על השעון ואם היו שומעים את סוף ההקלטה אז היו מבינים זה לא במקרה לפי דעתי שההקלטה הזאת פתאום נעצרה להם. כי גדליה הבין שלא היו לי מעטפות" (עמ' 4131). גם לאחר דרשה זו לא הצלחתי להבין מדוע נאש מצא לנכון לשתף פעולה ב"הצגה" לגדליה, על אחת כמה וכמה כשהמדובר במכרז שהוא (נאש) לא נטל בו חלק. שלא לומר, שגם אם נתן את הסכמתו לשקר לגדליה על מנת שהלה "לא יפוצץ" הסדר, הרי שגם בכך יש, כשלעצמו, משום עבירה של הסדר כובל כמבצע בצוותא. והרי גם לפי הודאתו בבית המשפט היו מעטפות של קבלנים בביתו של ארז כשהוא הגיע לשם, הוסיף והודה כי הגיע לביתו של ארז בשביל "לסגור" את מכרז רמלה, על מנת שגדליה יהיה הזוכה (עמ' 4132), ואף טען כי גדליה וארז "הכינו אותו" בטלפון על כך שארז אמור להגיש הצעת גיבוי למכרז רמלה. על כן ידע לשאול, מיד עם הגיעו, על אחת המעטפות שראה, האם היא מעטפת גיבוי (עמ' 4134-4135). "סגירה" כזו, מראש, אינה אפשרית אלא במסגרת תיאום מכרז שלא כדין וכך הדבר ביחס להגשת הצעת גיבוי. ואם כך, הבין הבן היטב שהוא משתף פעולה ביצירת הסדר כובל.

תמיהה נוספת בהקשר זה, שגם עליה לא ניתן הסבר מצדו של נאש, היא מדוע זה בכלל בקשו ממנו לכאורה לאסוף מעטפות מירון ומוורד בר ("הקליברים"), כשלטענתו לא הכיר אותם בכלל והיה קבלן זוטר. במענה לתהייה זו השיב נאש שמהשיחה שהתקיימה לאחר מפגש הקבלנים "גדליה ראה אותי כאחד שיכול, אולי ממה שהוא שמע ... שאני אמרתי לו שאני יכול להוריד את הקליברים. זה נטו מהשיחה הזאת לפי דעתי גדליה רצה שאני אהיה מעורב" (עמ' 4068 וראו גם עמ' 4138-4139). מה, אפוא, גרסתו של נאש? שהוא התבקש להביא מעטפות על ידי גדליה? אותו גדליה, שמצד אחד "לא ספר" אותו ומצד שני התרשם מיכולותיו כתוצאה מהדברים שהשמיע במפגש שלאחר סיור הקבלנים ולחץ על ארז שיגיע לפגישה בביתו? או שמא ארז הוא שביקש ממנו לעשות טובה ולהגיע לביתו ולשקר לגדליה כאילו יש בידו מעטפות? נאש ביקש "לאחד" בין הגרסאות וטען, בחקירתו הנגדית, שנענה ללחץ שהפעיל עליו ארז על מנת שישתף עמו פעולה ב"הצגה" לגדליה, וכי גם גדליה התקשר אליו יום או יומיים לפני הפגישה בביתו של ארז ולחץ עליו להביא מעטפות "אולי הם ראו בי

איזה נער שליחויות או אני לא יודע מה" (עמ' 4131). הקושי כפול: ראשית, פלט השיחות היוצאות והכנסות של גדליה (ת/571) מלמד, כי לא התקיימה ולו שיחה אחת בינו לבין נאש בימים הרלוונטיים. שנית, חזרנו להתייח והיא האם נאש הוא "רב מג" או "נער שליחויות".

על משמעותה המפלילה של השיחה שהתנהלה בביתו של ארז, בנוכחותו של נאש ובתרומתו לה עמדתי כבר בפרק העוסק בהשתלשלות האירועים. נעלה מכל ספק כי נושא השיחה היה הצעות גיבוי של מי מן הקבלנים (ארז, ירון ושולה קסנטיני); במילוי ההצעות במגוון כתבי יד ובקבלת אישור מירון להגיש את הצעתו, שהגיעה כהצעה בלתי חתומה, כהצעת גיבוי. נאש ללא ספק היה מודע למשמעות של דברים אלה והוא אף "הוכן" לקראתם, כדבריו: **"כשהגעתי למקום זה אחרי שארז וגדליה כבר הם הכינו אותי בשביל מה אני בא"** (עמ' 4134). משנדחו על ידי הסבריו המאולצים עד מאוד של נאש לדברים הנשמעים מפיו ומפי הדוברים האחרים בשיחה, נותרנו עם אמירות מפורשות, שלו ושל האחרים, כי הוא אכן אסף מעטפות של קבלנים, לרבות אלה של ירון ושל קסנטיני ובניו, הביאן לביתו של ארז והציגן לפני גדליה, בדיוק כפי שתיאר זאת גדליה למפעילו מיד לאחר מכן.

96. העובדה שנאש לא הגיש הצעה למכרז כלשהו מבין חמשת מכרזי הדרום ולא קיבל תמורה במסגרת ההסדר הכובל אינה מעלה או מורידה. נאש תרם את תרומתו לגיבושו של ההסדר ולהוצאתו אל הפועל, והוא לא עשה זאת לשם שמים.

(ה) הראל גולסט ויובל רגב

97. כבר למדנו, במסגרת האישום הרביעי, כי הראל גולסט הוא מבעלי השביל הירוק ומנכ"ל החברה. יובל רגב היה סמנכ"ל השיווק בחברה בתקופה הרלוונטית, שתפקידו, בין היתר לאתר מכרזים המתאימים לפעילויותיה. השביל הירוק רכשה את מעטפות חמשת מכרזי הדרום (ראו עדות רגב, עמ' 4021). על גבי עותק של ההודעה בדבר פרסום המכרזים כתב רגב **"להכין שיקים השביל הירוק"** (ת/619). בכתב יד אחר על גבי אותו מסמך נכתב **"ללכת על הכל"** (עמ' 4022).

למחרת סיור הקבלנים התקיימה פגישה פנימית בין יובל רגב לבין עובד החברה ושמם תובל שלו. בסיכום הפגישה, מ-23.3.2010 (ת/491) נכתב, בין היתר, כך:

"יש/מומלץ לתאם מפגש הצהרת כוונות בין קבלני מכרז מרחב רעננה (מיארה, פיגאלי, קרמר, זיכרי). במפגש זה לתאם אזור אחד מתוך החמישה שיוצאים למכרז בו ההצעות יוגשו במתכונת הקיימת".

רגב הפיץ את הסיכום ב-24.3.2010, באמצעות הדואר האלקטרוני, להראל גולסט ולגורמים נוספים בחברה. גולסט הגיב כעבור דקות ספורות בדואר אלקטרוני משלו לכלל המכותבים, וכתב בו **"מסכים אלדד לטיפולך הדחוף אודה"** (ת/491). "אלדד" הוא אלדד לואנץ, שגם אותו כבר הכרנו במסגרת האישום הרביעי. תפקידו בזמן הרלוונטי היה מנהל חטיבת הנוף בחברה, שהייתה אחראית, בין היתר, על עבודות גיזום.

98. יום למחרת, ב-25.3.2010, התקיימה פגישת מסובים. בפגישה לא נכח נציג מטעם השביל הירוק, אולם, כזכור, ברזילאי חזר והתייחס לחברה זו כאל חברה המשתייכת לקבוצת "הקליברים", אותם צריך "להוריד" ממכרזי הדרום ולהביא לשיתוף פעולה שלהם ב"הסדרת" השוק. ברזילאי אף נטל על עצמו את המשימה לשוחח עם החברה הנדונה (ועם "קליברים" אחרים).

ועוד נזכיר כאן, כי כעבור מספר ימים, ב-31.3.2010, שלח ארז מסרון (ת/337) בו דיווח כי "הסידור בוטל". המסרון נשלח לגדליה ונשמר. בו זמנית, בתוך 11 שניות, שלח ארז עוד חמשה מסרונים. אחד מהם לגולסט (ראו פלט השיחות של ארז, ת/573, עמ' 37, כשמספר הטלפון הנייד של גולסט נלמד מכותרת הודעתו, ת/119). קבעתי לעיל, על יסוד נסיבות אלה, כי המדובר במסר זהה שנשלח לכל הנמענים.

בשיחה של ארז עם גדליה ב-2.4.2010 (ת/339א) דיווח ארז כי **"השביל הירוק אמרנו להם שהפעם הם לא מפריעים בכלל, בפעם הבאה הם יקבלו אזור גדול חצי חצי עם קבלן אחר"**. ארז לא אמר דברים אלה לגדליה כהוזה, וכפי שכבר ראינו – הנבואה התגשמה: השביל הירוק "לא הפריעה" הפעם.

99. כאמור, השביל הירוק רכשה את כל חמשת מכרזי הדרום, ומירב אליה, רכזת המכרזים בחברה זו, העידה על האופן בו התנהלה מלאכת הכנת ההצעות למכרזים. ככלל, התרשמתי כי עדותה מהימנה, עם זאת, בשאלות שהתקרבו באופן משמעותי לליבת המעשים הפליליים המיוחסים לרגב, שהיה הממונה עליה, נסוגה לחוסר זיכרון, והמתח שליווה אותה, באופן טבעי, ניכר בה. מירב העידה, כי לצורך מילוי אותם חלקים בחוברת המכרז שהצריכו מידע, כגון ניסיון החברה, הייתה מצלמת את הדפים הרלוונטיים מתוך החוברת

ומעבירה אותם לרגב. הלה היה ממלא את הפרטים הנדרשים ומחזיר את הדפים אליה, והיא הייתה מעתיקה אותם בכתב ידה לחוברת המכרז (עמ' 450-451).

רגב היה אחראי לכך שהצעות השביל הירוק במכרזים יוגשו לחברת החשמל, אלא אם כן התקבלה החלטה שלא להגישן. בכל הנוגע לחמשת מכרזי הדרום העיד רגב כי אינו זוכר ואינו יכול לזכור החלטה של החברה שלא לגשת למכרזים הנדונים (עמ' 4032-4034). יוער, כי אין ראיה אחרת בדבר החלטה כזו.

100. ב-6.4.2010, במהלך המפגש בביתו של ארז, נשמעים ארז וגדליה כשהם ממלאים את הצעת השביל הירוק למכרז רמלה. ואכן, המומחה לזיהוי כתב יד קבע כי כתב הכמויות של הצעה זו (ת/179) מולא בידי ארז, והמחירים הנקובים בהצעה זהים למחירים הנשמעים במהלך השיחה (ת/340א).

בתיבת המכרזים של חברת החשמל נמצאו הצעות השביל הירוק למכרזי רמלה, אשדוד, נתניה ומתח עליון (כתבי הכמויות הם ת/179, ת/203, ת/212 ו-ת/222 בהתאמה). כך עולה מפרוטוקול ועדת הפתיחה של תיבת המכרזים (נ/6(9)). גולסט ורגב אינם טוענים כי הצעות השביל הירוק הוגשה על ידה. כך, למשל, העיד גולסט: "לא, לא, זאת עובדה, אנחנו לא הגשנו אדוני, יש institute של החברה, החברה לא הגישה את ההצעות האלה, נקודה" (3949).

101. בחיפוש בביתו של ארז נמצאה חוברת המכרז של השביל הירוק למכרז באר שבע (ת/383, דו"ח החיפוש ת/496). החוקר הדר עדוי זיהה את החוברת כזו שתפס במהלך החיפוש והוסיף כי זכור לו שבמהלך החיפוש עבר בעצמו על חוברות המכרזים שנמצאו בביתו של ארז וכי הוא זוכר באופן ספציפי את חוברת המכרז של השביל הירוק (וכך גם חוברת של ורד בר, הנוגעת למכרז שלא הוגש בגינו כתב אישום ולכן לא הוגשה כמוצג), משום שברגע שראה אותה נדלקה לו נורה אדומה (עמ' 2416-2418). המדובר בהסבר משכנע עד מאוד ומסקנתי שעדותו אמת, כפי שככלל התרשמתי ממהימנותו.

כתב ידה של מירב אליה מופיע בעמ' 7-8 לחוברת המכרז האמור (עמ' 456-457); בתחתית עמ' 8 מופיעה חתימתו של יובל רגב וחתימתו כמצהיר מטעם החברה מופיעה בעמ' 9 (עמ' 4029). רגב הוסיף, כי "יכול להיות" שהתאריך המופיע בצד חתימתו בעמ' 8, 4.4.2010, אף

הוא בכתב ידו (עמ' 4030). חתימת עורך הדין בעמ' 9 היא של עו"ד אייל רז, עורך דינה של השביל הירוק (עמ' 457).

102. במהלך חיפוש שנערך במשרדי השביל הירוק נתפסה חוברת שבראש עמודה הראשון כתוב **"ישיבת דירקטוריון מיום 21.6.2010"** (ת/382, דו"ח החיפוש ת/487). שלושת העמודים האחרונים בחוברת זו הם טבלת אקסל שנועדה לצרכי מעקב אחר מכרזים. את הטבלה ניהלו רגב ומירב אליה (עמ' 453-454; עמ' 4034). בעמוד השני לטבלה מופיעים חמשת מכרזי הדרום בחמש שורות עוקבות ובצד כל אחד מהם נכתב **"לא אנחנו הגשנו"**. פשוטם של דברים, שהכותב התכוון לומר שהמכרזים הוגשו, אולם לא על ידי החברה. נראה בהמשך כיצד התמודדו גולסט ורגב עם הכתוב והאם בצד הפשט ניתן לסבור קיומו של דרש.

אקדים, כי מירב אליה העידה כי העדכונים לטבלה נעשו על ידה, ככל שידעה מה לעדכן, או על ידי רגב, או על ידי שניהם גם יחד. עדכון משותף נעשה כך שהיא ורגב היו יושבים האחד ליד השני כשאל מול כל אחד מהם מחשב, יובל היה אומר לה לעדכן שורה זו וזו והיא הייתה מעדכנת. בכל הנוגע לרישום **"לא אנחנו הגשנו"** העידה מירב אליה, כי אינה מבינה את הרישום וכי אינה זוכרת מי היה זה שרשם אותו. היא לא שללה את האפשרות שהיא זו שהקלידה את המילים על פי הנחיה של מישהו (עמ' 454-456).

אפנה עתה לבירור גרסאותיו של רגב בהתייחס לראיות המפורטות לעיל.

103. רגב נחקר שלוש פעמים (הודעותיו: ת/122, ת/123 ות-ת/124). בהודעה הראשונה, שנגבתה ממנו ב-2.1.2011, השיב לשאלות החוקרים. עולה ממנה כי הגיע לחקירה לאחר שנועץ בעורך דין. רגב אמר לחוקריו כי ההחלטה אם לגשת למכרז אם לאו מתקבלת לאחר התייעצות בינו לבין גולסט, ובסופה מחליט גולסט (ש' 46-48); כי הוא זה שממלא בדרך כלל את הצעות המחיר במכרזי השביל הירוק (ש' 69); כי בדרך כלל הוא זה שמגיש את מעטפות המכרז, וכי אם אין הדבר מסתייע, עושה זאת עובד אחר של החברה (ש' 73-75). רגב הכחיש במפגיע כל מעורבות בתיאום מכרזים. לטענת החוקר כי בידיו ראיות לכך שמעטפות של השביל הירוק נמצאו אצל מתחרים לפני מועד הגשת הצעות השיב **"אין לי תגובה לזה, אין לי מושג על כך. אני לא מאמין שיש עדות כזאת"** (ש' 296-298). כך הכחיש כי מישהו מחוץ לחברה מילא מסמכי מכרז שלה (ש' 321-322). לשאלה אם הוא היה זה שהגיש את הצעתה של השביל הירוק למכרז רמלה השיב כי אינו בטוח, וכי יכול להיות שהיה זה אחד מעובדי החברה (ש' 330-334).

בפתח שתי ההודעות הבאות הודיע רגב לחוקריו כי בהודעה הראשונה אמר את האמת, כי אין לו מה להוסיף על מה שכבר אמר וכי הוא כופר בחשדות המיוחסים לו ושומר על זכות השתיקה.

104. בבית המשפט הסביר את התנהלותו בחקירה בכך שעל אף ששיתף פעולה עם החוקרים ונתן להם את כל המידע שברשותו, הרבה דברים שאמר לא נרשמו; הוא הבין שסימנו אותו כעבריין ואינם מעוניינים בחקר האמת; וכי נועץ בעורך דינו, שאמר לו שאם אמר את כל מה שיש לו לומר זה יהיה בסדר גמור אם ינצל מכאן ואילך את זכות השתיקה. עצתו של עורך הדין נראתה לו "כי למיטב זכרוני אחרי החקירה הזאת גם לא שאלו אותי או הציגו בפניי דבר חדש, הם הציגו את אותם דברים כשהם כבר נעולים על זה שאני..." (עמ' 3071-3072).

ההסבר לשתיקה אינו הסבר. רגב בא לחקירה השנייה והשלישית כשבפיו הצהרה מוכנה, שניתנה על ידו בפתח החקירה. מכאן שהטענה שלא הציגו לפניו דבר חדש לאו טענה היא, שהרי לא שמע כל שאלה בטרם הודיע על כוונתו לבחור בזכות השתיקה. יתרה מזאת, החקירה הראשונה הייתה אך תחילתה של חקירה. לא הוצגו לפניו מלוא המסמכים הרלוונטיים על מנת שיתייחס אליהם וישמיע את גרסתו וממילא אין יסוד לטענה לפיה לא שאלו אותו שאלות בנושאים חדשים. גם הטענה בדבר גישה לא הוגנת מצד החוקרים אינה משכנעת ולא עוררה בי אמון כלל ועיקר.

נותרנו, אם כך, עם גרסה כבושה, בלא הסבר של ממש לכבישתה.

105. גם לגופה, לא היה בגרסתו כדי לעורר אמון או כדי להציע ולו הסבר המעורר ספק סביר במסכת הראיות המפלילה. אכן, המדובר בראיות נסיבתיות, אולם המכלול אינו מותיר מקום לספק בדבר אשמתו של רגב, בהיעדר הסבר אפשרי אחר ולו ברמה של ספק סביר.

אפרט, תחילה, את הראיות הנסיבתיות:

א. סיכום הפגישה הפנימית בשביל הירוק מ-2010.3.24 (ת/491), אותו הפיץ רגב, כולל המלצה לתאם "מפגש הצהרת כוונות" בין קבלני מכרז מרחב רעננה, ובכללם ארז, על מנת לתאם "אזור אחד מתוך החמישה שיוצאים למכרז".

ב. יום למחרת, בפגישת מסובים, דיבר ברזילאי על הצורך "להוריד" את השביל הירוק מחמשת מכרזי הדרום.

ג. ב-2.4.2010 שוחח ארז עם גדליה (ת/339א) ודיווח לו שנאמר לשביל הירוק שהפעם "הם לא מפריעים בכלל" ובפעם הבאה יקבלו אזור גדול אותו יחלקו שווה בשווה עם קבלן אחר.

ד. רגב הכין את חוברות המכרזים של השביל הירוק. בצד חתימתו מופיע התאריך 4.4.2010, גם אם לא בכתב ידו. יומיים לאחר מכן, ב-6.4.2010, נמצאה הצעת השביל הירוק למכרז רמלה, ונראה כי גם ליתר המכרזים, בביתו של ארז.

ה. רגב היה אחראי על הגשת הצעות השביל הירוק למכרזי חברת החשמל אלא אם הוחלט שלא לגשת אליהם. אין עדות בדבר החלטה כזו.

ו. הצעת רמלה של השביל הירוק מולאה בכתב ידו של ארז והוגשה לאחר מכן.

ז. הצעות השביל הירוק למכרזי נתניה, אשדוד ומתח עליון הוגשו אף הן לאחר שמולאו בהן הצעות המחיר.

ח. בחיפוש שנערך בביתו של ארז נמצאה הצעת השביל הירוק למכרז באר שבע.

ט. בטבלת האקסל ששימשה את מחלקת המכרזים, בראשותו של רגב, למעקב אחר מכרזים, צוין בצד כל אחד מחמשת מכרזי הדרום "לא אנחנו הגשנו".

נראה עתה כיצד התמודד רגב עם המכלול, כשברקע תיזכר התנהלותו במהלך החקירה.

106. בכל הנוגע להפצת סיכום הפגישה מ-24.3.2010 (ת/491) טען רגב כי אינו יכול לאשר שהוא שלח אותו: "אני לא יכול לאשר את זה. אני רואה שזה יצא מהמייל שלי, אני נתקלתי במסמך הזה כשעשיתי חזרה לקראת המפגש פה, אני לא זוכר את זה, ממש לא זוכר את הדבר הזה מלפני שש שנים" (עמ' 4024). והלא אין ספק שהמסמך נשלח על ידו אלא אם תאמר כי אדם אחר יכול היה להיכנס למייל של רגב ולשלוח ממנו הודעות בשמו. טענה כזו לא באה מפיו של רגב.

רגב התבקש להתייחס לטענת המאשימה, ולפיה משמעות הסיכום המובא לעיל היא הצעה לפיה באחד מחמשת מכרזי הדרום ייעשה תיאום עם הקבלנים ששמותיהם נמנים בסיכום, כך שהצעה אחת תהיה ההצעה הזוכה והיתר תשמשנה הצעות גיבוי. זו הייתה תגובתו:

"לא ממש, שוב פעם, אני לא זוכר את המסמך הזה. אני יכול להתייחס למה שאולי כן אני כתבתי במייל ושיש פה סיכום של פגישת עדכון. יש פה חמישה מכרזים ואנא תגובתכם בהתאם. אני מזהה פה שבצד שלי כמנהל מחלקת המכרזים יכול להיות שיש פה, שאני צריך להירתם במחלקה שלי לעבודה על חמישה מכרזים ביחד ואני צריך תשובות די זריזות גו, נו גו בגדול. סיכום פגישת עדכון לגבי סיור אני מעריך שאני יושב ורושם מפי, אם אני בכלל, לא יודע אם אני שרושם את זה ואנחנו משתמשים במייל שלי כי זה יוצא ממחלקת מכרזים, מי שהיה נוכח בסיור, אלדד, תובל אתי בקשר אבל עכשיו אני צריך לרכז את זה, אני לא יכול לפרש את מה שהם כותבים ואיך שהם כותבים. יש אצלי במחלקה הנחיה מאוד ברורה, אין תיאומים לקראת מכרז. אנחנו עובדים לבד בחברת השביל הירוק לכל אורכה, לכל אורך השדרה מהראשון מהמנכ"ל ועד אחרון העובדים אין תיאום מכרזים, עובדים על פי חוק, זה חקוק בחזון החברה" (עמ' 4025).

לא מצאתי בתשובה הארוכה הזו הסבר ענייני לסיכום הפגישה, עליו חתום רגב עצמו. אלדד, שהיה נציג השביל הירוק בסיור הקבלנים, כלל לא נכח בפגישה אותה תיעד רגב בת/491. ממילא אין יסוד לטענה – ככל שניתן כך להבין את התשובה האמורה – כאילו הדברים נרשמו מפי אלדד, מבלי שרגב טרח להבינם. כך או כך, גם לו נרשמו הדברים מפי אלדד, אני מוצאת שיש בכך משום הסבר המעקר את משמעותם המפלילה. והלא ככל שאלדד דיווח לו על יוזמת תיאום כזו, הרי ש"חזון החברה", כדבריו, לא היה מאפשר לו לקבלה. נותרנו עם דברים שיש להבינם כפשוטם, היינו, המלצה ליזום מפגש בין מספר קבלנים על מנת לתאם את המכרז.

107. בחקירה הראשית ניסה רגב ליצור את הרושם כאילו ההחלטה אם להגיש הצעה למכרז ממכרזי חברת החשמל היא החלטה המתקבלת זמן קצר לאחר שנרכשת חוברת המכרז "ובזה מסתיים הסיפור" (עמ' 3983). משמע, אין כל התעסקות סביב העניין וממילא לא יכולה הייתה להיות לו מעורבות של ממש. אלא שלא כך היה. כאמור, חתימתו של רגב על גבי ההצעה של השביל הירוק במכרז באר שבע (ת/383, עמ' 8-9) מופיעה בצד התאריך 4.4.2010, שבועיים לאחר סיור הקבלנים ושלושה ימים לפני המועד להגשת ההצעות. חתימתו, והתאריך 4.4.2010 בכתב ידו, מופיעים גם על גבי עמוד נוסף מתוך חוברת המכרזים של חמשת מכרזי הדרום (ת/621, וראו עדותו של רגב בעניין זה עמ' 4029). משהוצגה לו הסתירה בין טענתו בחקירה הראשית לפיה ההחלטה אם לגשת למכרז מתקבלת תוך זמן קצר "ובזה נגמר הסיפור" לבין העולה מן המסמכים ולפיו עד סמוך מאוד למועד ההגשה הוא עדיין עסק בכך, טען כי כוונתו בדבריו הקודמים הייתה "עובדים, וברגע שאומרים התקבלה החלטה והחלטה כזאת גם יכולה להיות שעה לפני שמגישים את המעטפה, שים בצד וגם אחרי שהוצאנו ערבות, זה יכול להיות בכל שלב, בכל שלב אפשר להחליט לא ניגשים, כשלא ניגשים נסגרת הדלת על המכרז הזה, זאת הכוונה" (עמ' 4031).

אלא שבנוגע לחמשת המכרזים הנדונים רגב לא זכר, כאמור, שהייתה החלטה לא לגשת ולא נמצא כל מסמך המעיד על החלטה כזו.

הראיות מלמדות, שהיה עיסוק אינטנסיבי מצדו של רגב בטיפול במעטפות המכרזים עד לרגע האחרון ומכאן שרכישת המעטפות לא הייתה "סוף הסיפור". ב-4.4.2010 (ערב שביעי של פסח) רגב עדיין היה עסוק בטיפול בהצעות השביל הירוק (ראו ת/620, טיוטת ההצעה למכרז אשדוד, בכתב ידו של רגב; ת/621 עמוד מתוך חוברת המכרזים, עליה הוראה בכתב ידו של רגב ובצידה תאריך 4.4.2010); שלוש מבין חמש המעטפות שנרכשו (נתניה, אשדוד ומתח עליון) מצאו דרכן לתיבת המכרזים בנסיבות שאינן ידועות; מעטפה אחת (רמלה) הגיעה לביתו של ארז והוא זה שמילא בה את הצעת המחיר; ומעטפה נוספת, שהגיעה אף היא לביתו של ארז (באר שבע), נותרה שם עד שנתפסה בחיפוש שנערך בביתו. אביא כאן, בשנית, את הקטע הרלוונטי מתמליל הפגישה בביתו של ארז, ת/340א:

"ארז: זה של השביל הירוק, הכל קומפלט. חתום הכל. נוציא את מה שרלוונטי לנו (רעש של מעטפות).

...

גדליה: ... זה של השביל הירוק כן?

ארז: כן. תוציא את זה של רמלה שים בצד כי אני צריך לתת לנאש עכשיו את באר שבע. אני חילקתי כל אחד מי שמתמודד קיבל את המעטפה שלו" (עמ' 1).

מדברים אלה עולה בבירור, כי מתוך מכלול ההצעות של השביל הירוק שהיו בידי ארז, הוצא מכרז רמלה (ומולא בכתב ידו של ארז), שכן הוא היה המכרז הרלוונטי לארז ולגדליה.

108. ועתה לדיון ברישום "לא אנחנו הגשנו".

כאמור, מירב אליה העידה כי היא מעדכנת את טבלת האקסל באותם מקרים שהיא יכולה לעשות זאת בעצמה, כי לעתים רגב היה מעדכן בעצמו וכי בדרך כלל הייתה מעדכנת כשלצידה רגב שהורה לה מה לכתוב. האפשרות שמירב אליה היא זו שכתבה בצד חמשת מכרזי הדרום "לא אנחנו הגשנו" אינה אפשרות סבירה כלל ועיקר. מירב העידה כי אינה מבינה את הכתוב וממילא לא יכולה הייתה לכתוב על דעת עצמה מה שאינו נהיר לה. נותרו שתי האפשרויות האחרות. אעיר, כי גם אם נבחר באפשרות הראשונה, הבלתי סבירה, הרי שרגב אישר, כי היה מסתכל בטבלת האקסל על בסיס יומי, הגם שמיהר להסתייג כי יכול להיות שיש עדכונים של הרגע האחרון (עמ' 4035).

לטענת רגב, הטבלה הוכנה עבור ישיבת הדירקטוריון (כעולה מן המסמך אליו צורפה, ת/382), אולם הוא לא הוזמן אליה, ולדבריו היה זה מקרה ייחודי שכן בכל ישיבות הדירקטוריון הוא היה זה שמופיע ומסביר. את טענתו זו ביסס על מסמך עלום, שראה עת עבר על מסמכי החקירה. המסמך לא הוצג על ידו (עמ' 4035-4036). איני נותנת אמון בטענה האמורה. מעבר לכך שהיא נשענת על מסמך שלדברי רגב הוא ראה, אבל נמנע מלהציגו לתמיכה בטענתו, נראה כי כל תכלית הטענה היא להרחיקו מן המודעות לכתוב בטבלת האקסל. כך עשה כשטען שלמרות שעייין בטבלה על בסיס יומי הוסיף מיד כי יש גם עדכונים של הרגע האחרון, וכך עשה כשטען כי משום מה, דווקא לישיבת הדירקטוריון הרלוונטית לא הוזמן, וממילא לא נדרש לתת הסברים לטבלת האקסל.

109. את התיבה "לא אנחנו הגשנו", שכמובן אינה מתיישבת עם חזון של חברה המתנהגת על פי החוק, הסביר רגב כך:

"אני רק יכול לחשוב שיש פה איזושהי טעות תחבירית. אנחנו לא הגשנו את זה, בגדול וכמו שאני אומר סביר להניח שזה איזושהו מידע שקפץ ממש בדקות האחרונות לפני עריכת המסמך הזה, ברגע שיש טעות תחבירית בשורה אחת באקסל זה רץ על כמה שורות שתוצה באופן אוטומטי, אם אתה מתכוון ואם אתה לא מתכוון" (עמ' 4036).

אלא ישיבת הדירקטוריון התכנסה ב-21.6.2010, למעלה מחודשיים ממועד הגשת ההצעות במכרזי הדרום, ושום דבר לא צריך היה, אם כך "לקפוץ" לטבלה ברגע האחרון. לא זו אף זו, "הטעות התחבירית" ארעה, משום מה, רק לגבי חמשת מכרזי הדרום, שהוגשו בשם השביל הירוק (למעט זה של באר שבע, שנותר למעצבה בביתו של ארז), ואשר הוכח לגביהם, כפי שראינו לעיל, מעבר לכל ספק, כי הם הוגשו על ידי גורם אחר (למעשה, אין על כך מחלוקת). המילים "לא אנחנו הגשנו" משקפות, אם כך, בדיוק את שאירע: הצעות השביל הירוק הוגשו, בידיעתה ולאחר שרגב טרח עליהן עד לרגע האחרון, אולם לא על ידה. ומי שנתן לכך יד – נטל חלק בתיאום המכרזים. לכך יש להוסיף, כי השפה העברית שגורה הן על פיו של רגב והן על פיה של מירב אליה ו"הטעות התחבירית" היא טעות בלתי טבעית ומשונה, כשדובר עברית כשפת אם מבקש להביע רעיון פשוט ולפיו לא ניגש למכרז מסוים. ואכן, עיון באותו עמוד בטבלת האקסל מלמד, כי בצד 14 מכרזים אחרים שהשביל הירוק שקלה את התמודדותה בהם והחליטה בשלילה, נכתב **"בחנו ולא ניגשנו"**. משהופנתה תשומת ליבו של רגב לכך שאנשי מחלקת המכרזים ידעו, אפוא, לבטא בעברית תקנית רעיון של אי הגשת הצעה, הסתפק בתשובה **"לא מקבל את זה, לא"** (עמ' 4036).

110. מסקנתי החד משמעית היא שטבלת האקסל מולאה על ידי רגב או בהנחייתו, והוא היה מודע היטב למשמעותה. לא הייתה זו טעות תחבירית כי אם אמירה מפורשת, לפיה ההצעות הוגשו, אולם לא על ידי השביל הירוק. היו אלה הצעות גיבוי, ש"טופלו" על ידי אחרים שאינם אנשי החברה, בהסכמת גורמי החברה המוסמכים לכך.

111. רגב לא הציע הסבר כיצד התגלגלו ההצעות של השביל הירוק לידי של ארז וכיצד הוגשו הצעות השביל הירוק לארבעה מתוך חמשת מכרזי הדרום, כשלטענתו "לא אנחנו הגשנו" משמע "לא ניגשנו": "אין לי שמץ של מושג, בטח לא על ידי איזשהו מעשה שנעשה על ידי מישהו מהחברה שלנו, בטח לא על ידי מחלקת מכרזים, חד משמעי. יש מכרז, נכנס לנתיב, כל עוד הוא במוד של ללכת ולהגיש אותו ולעבוד עליו בעבודה, ברגע שהוחלט שלא, נסגר עליו הגולל ויותר אין בו שום פעילות, בטח שהוא לא נמסר לאף אחד בדרך כזו או אחרת ולא על ידי אף אחד" (עמ' 3982).

ארז נחקר ברשות על נסיבות הגעתם של מכרזי השביל הירוק לידי, וטען כי אינו זוכר כיצד קרה הדבר (ת/67, ש' 159-160). בבית המשפט הציע לו עו"ד זילברשלג, בא כוחו של רגב, שבמסגרת התייעצויות של אנשי השביל הירוק עמו בקשר למכרזי גיזום בכלל (כך תאר ארז את יחסיו עם השביל הירוק באותה הודעה) ולחמשת מכרזי הדרום בפרט, הוא "נחשף" למסמכים הללו. תשובתו של ארז להצעה זו הייתה "סביר להניח. באותה תקופה אני הייתי האוטוריטה שהם הכירו בענף הגיזום. רוב התייעצויות נעשו אתי בכל מה שנוגע לגיזום... אני לא יודע בדיוק איך זה הגיע, באותה תקופה מי ששמו אותו לתפקד על כביכול כאחראי על הגיזום מטעמם... הוא עבר אצלי חניכה ... הוא עבר אצלי חניכה באותה תקופה, הוא היה, אני שכרתי להם את הטרקטור שלי כדי שאני אתחיל ללמד אותו ... והיינו בקשר אינטנסיבי ושאלו אותי איך ולמה וכמה והתייעצנו. אולי הוא היה אצלי באחד הימים ובא עם זה, אני לא זוכר". עם זאת, ארז ידע לומר בוודאות שהמסמכים הללו לא נמסרו לו על מנת שיגיש אותם כהצעת גיבוי או לשם תיאום המכרז, שכן "אם זה היה נמסר בדרך הזאת הייתי זוכר את זה" (עמ' 3544).

זהו תרחיש בלתי אפשרי לחלוטין. גרסתו של ארז, ככל שבכלל ניתן לתארה כגרסה, אינה יכולה לעורר ולו ספק סביר. וכי מדוע שיגיע אליו אדם, האמור ללמוד אצלו את פעולת הגיזום הפיסית, כשהוא מחזיק בידי את חמשת מכרזי הדרום שרכשה השביל הירוק? וככל שהגיע אליו עובד השביל הירוק על מנת להיוועץ בו בנוגע לחמשת מכרזי הדרום, לשם מה היה עליו ליטול עמו את כל חמשת המכרזים? לא למותר להוסיף, כי הטענה לפיה שימש ארז מיארה "יועץ" לענייני מכרזים עבור השביל הירוק לא נטענה כלל על ידי רגב וגולסט. אם לא

די בכל אלה – ארז הרי התכוון בעצמו להגיש הצעה במכרז רמלה (כפי שאכן עשה, כהצעת גיבוי לגדליה), וממילא אין זה מתקבל על הדעת, ככל שהמדובר בהתנהלות חוקית, שייפץ לחברה מתחרה באותו מכרז.

112. אפנה, במקום זה, גם לעדותו של גולסט בחקירתו הראשית, ולפיה "מחלקת המכרזים בחברה שלנו היא אגף נפרד, סגור עם דלת זכוכית עם קוד. המכרזים שלנו לרוב נמצאים רק שם, אלא אם הם מגיעים לשם או יוצאים להגשה או יוצאים לחדר ישיבות לתמחור ... כן, אנשים שפעילים בחברה מן הסתם יכולים להיכנס לחדר הזה, לקחת נייר או לשאול שאלה או לבוא ולעלות על תמחור ממחלקת הרכש וכן הלאה, לא חס וחלילה זה אבל ארז מיארה באותה תקופה בכל זאת מנהל את הפרויקט של רעננה עבורנו והוא כן בחברה כ-אפשר לומר כבן בית. אבל מפה להסיק שלא יודע...". (עמ' 3889).

וכפי שהעיד גולסט, אך טבעי הוא, שמחלקת מכרזים היא מחלקה שלא ניתן להיכנס אליה סתם כך. אך טבעי הוא, שמכרזים אינם "מסתובבים" להם ואינם יוצאים מן המחלקה, אלא לשם הגשה או לחדר ישיבות לשם תמחור. אך טבעי הוא, אם כך, שאיש מעובדי החברה לא נטל עמו חמש חוברות מכרזים לשם שיחה עם ארז, מחוץ למשרדי החברה, לשם התייעצות שאיש אינו יודע את טיבה. הרמז הדק שנשלח, שמא ארז, "בן בית" בחברה באותה עת, נכנס למחלקת המכרזים ונטל עמו את כל חמש ההצעות, הוא רמז מופרך ביותר, שגם גולסט הבין כי אינו יכול לפתח והוא נותר בחזקת רמז. והרי לו היו ההצעות נעלמות להן מן המחלקה, בלא רשות, הייתה מתעוררת מהומה רבתי, עליה ודאי היו יודעים לספר, גם בעבור שנים, המעורבים בחיפוש ובאיתור ההצעות שנעלמו. ניסיונו של גולסט לשלח לאוויר רמז זה, שמא בכל זאת ייקלט, מלמד אף הוא על היעדר כל הסבר לעובדה הניצחת שבצד הרישום "לא אנחנו הגשנו", ארבע מתוך חמש חוברות המכרזים של השביל הירוק מצאו דרכן לתיבת המכרזים, כשלא החברה היא זו שהגישה אותן, שאחת מהן מולאה על ידי ארז ושהחמישית נותרה בביתו.

113. על כל אלה אוסיף, כי מעדותה של מירב אליה עולה כי תיאורו של ארז כ"בן בית" בחברה, כלשונו של גולסט, או כ"אוטוריטה" של החברה בענייני מכרזים, כלשונו של ארז, רחוק מן המציאות. בהקשר זה אפנה לעדותה של מירב, לפיה כלל לא הכירה את ארז מיארה ולא שמעה את שמו עד לפרוץ החקירה (עמ' 459). לו אמת בפיהם של גולסט וארז, הכרח הוא שמירב, בתפקידה כרכזת המכרזים בחברה, הייתה פוגשת בארז במשרדי החברה ולכל הפחות שומעת את שמו.

114. גם טענתו של ארז לפיה היה "זוכר" לו הגיעו אליו ההצעות על מנת שיוגשו כהצעות גיבוי חסרת שחר. והלא זה בדיוק השימוש שעשה בהן: מילא את כתב הכמויות של הצעת השביל הירוק לרמלה והגישה. ולנוכח העובדה הנוספת עליה אין מחלוקת ולפיה לא הייתה זו השביל הירוק שהגישה את ההצעות לנתניה, לאשדוד ולמתח עליון, ממילא מתבקשת המסקנה כי גם אלה הגיעו לתיבת המכרזים בתפקיד של הצעות גיבוי (בעוד שבחברת מכרז באר שבע לא נעשה לבסוף שימוש אלא על מנת ש"לא להפריע"). וראה זה פלא – כך בדיוק כתוב בטבלת האקסל: "לא אנחנו הגשנו". מי שכתב כך בטבלת האקסל, ולפי קביעתי היה זה רגב, או מירב (בלי להבין את המשמעות) בהנחיית רגב, היה מודע לכך שחברות המכרז של השביל הירוק נמסרו לארז, על מנת שייגישו כהצעות גיבוי.

115. נוסף לכל אלה את מה שעולה מפגישת מסובים (ת/335א), היינו שברזילאי אמור היה לשוחח עם השביל הירוק על מנת "להוריד" אותה ממכרזי הדרום; את דבריו של ארז לגדליה מ-2.4.2010 בת/339א, ולפיהם "אמרנו" לשביל הירוק שהפעם הם אמורים "שלא להפריע" ובתמורה יקבלו בפעם הבאה אזור גדול אותו יחלקו עם קבלן אחר; ואת סיכום הפגישה בין רגב לבין עובד החברה תובל שלו (ת/491), בעקבות סיור הקבלנים, ולפיו מומלץ לתאם את אחד מחמשת המכרזים עם קבלני מכרז רעננה, והרי לפנינו התמונה במלואה. האמור בפגישת מסובים קביל נגד גולסט ורגב מכוח [סעיף 9 לפקודת הראיות](#) (ראו הדיון על כך במסגרת האישום הראשון). גם דבריו של ארז בת/339א קבילים נגד גולסט ורגב מכוח [סעיף 9 הנ"ל](#). כזכור, על פי תוכנם, ארז מתאר דין ודברים עם אנשי השביל הירוק לפיו בתמורה להימנעות מ"הפרעה" במכרזי הדרום, יקבלו בפעם הבאה אזור גדול. התוצאה מעידה על הסיכום.

116. מכלול הראיות מלמד, אם כך, באופן חד משמעי, כי רגב היה מודע להסדר הכובל ונטל בו חלק פעיל. בנסיבות אלה, איני רואה צורך להרחיב בחלופה של יחוס אחריות כלפיו כמנהל פעיל בחברה ([סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#)). בקשר לחלופה זו אומר בקצרה, כי לא יכול להיות חולק שרגב, שהיה סמנכ"ל השיווק בשביל הירוק בתקופה הרלוונטית והיה אחראי, מתוקף תפקידו, לתחום המכרזים – היה "מנהל פעיל" בחברה שזה תחום אחריותו. הנטל עבר אליו להוכיח, כי העבירה נעברה שלא בידיעתו וכי נקט את כל האמצעים הסבירים למניעתה. בנטל זה לא עמד, והדברים מפורטים לעיל.

117. אשר לגולסט, גם הוא נחקר שלוש פעמים (ת/119, ת/120 ו-ת/121), ובעצת עורך דינו שמר על זכות השתיקה. על משמעותה של התנהלותו בחקירה עמדתי בעת שדנתי באישום הרביעי, שעניינו מכרז רעננה לשנת 2009 ולא אחזור על הדברים. גרסתו בבית המשפט מהווה

אפוא גרסה כבושה, שלא ניתן לה הסבר מניח את הדעת. מכל מקום, גם לגופה אינה מעוררת ולו ספק סביר.

בבית המשפט הכחיש גולסט כל קשר או ידיעה לגבי תיאום חמשת מכרזי הדרום (עמ' 3889-3886) והוסיף וטען כי בתקופה הרלוונטית מי שניהל את הפעילות השוטפת של החברה היה אלדד לואנץ (עמ' 3890). כפי שנראה להלן, מסקנתי היא כי הוכח מעבר לספק סביר כי גולסט היה מודע גם מודע לחלק שנטלה החברה שבבעלותו בתיאום חמשת מכרזי הדרום, ונתן לכך את הסכמתו המודעת והמפורשת.

118. אפנה, תחילה, לת/491, ממנו עולה כי כעשר דקות לאחר שקיבל את המייל מרגב, המסכם את הפגישה בינו לבין תובל שלו, ובגדרו המלצה "לתאם מפגש הצהרת כוונות" עם קבלני מכרז מרחב רעננה על מנת "לתאם אזור אחד מתוך החמישה שיוצאים למכרז" – הגיב גולסט במייל משל עצמו ובו כתב "מסכים אלדד לטיפולך הדחוף אודה". כשהתבקש להתייחס למשפט זה במהלך חקירתו הנגדית אמר:

"...אני מבקש ממך לשים לב, גברתי, המייל יצא אליי ב-24 למרץ ב-12:16. ב-12:26 עשר דקות אחרי זה עניתי את הפסקה שעניתי ומה בעצם כתבתי, אני מזכיר שאלדד באותם ימים נכנס לעבודה, אלדד זה שלך, טפל בזה. זה מה שכתבתי. הסכמתי שצריך לטפל בזה, הסכמתי שצריך לבחון את המכרז הזה ואמרת לי לאלדד, הזכרתי לו, אלדד טפל בזה, זה שלך, זאת הייתה הכוונה שלי" (עמ' 3947).

להערת ב"כ המאשימה לפיה בעשר דקות יכול היה לעמוד על משמעות האמור בהודעת המייל של רגב וכשכתב "מסכים" הסכים, אם כך, לתוכנה, השיב ש"אני מסכים שילכו למכרז בכל הכוח אם יכולים לשאת במשאבים הקיימים, יכולים לעשות עבודה טובה ולהרוויח כסף כי זה תפקידם, לזה אני מסכים ... אני לא מסכים, לא לתאם, לא לסגור, לא לעשות דברים לא חוקיים, לזה אני לא מסכים" (שם).

הקושי הוא שהסייג להסכמתו המלאה למה שכתב רגב נשמע רק בבית המשפט, ולא בתגובתו למייל בזמן אמת, מייל שתוכנו הפלילי מובן לכל בר דעת. טענתו של גולסט, לפיה לא היה צריך להביע את הסתייגותו באופן מידי משום שהוא מכיר את אנשיו ואת רגב בפרט, ועל כן אינו צריך לחשוב על "מחשבה קרימינאלית" ולהזהיר אותם מפניה – אינה משכנעת, בלשון המעטה. והלא רגב כותב מפורשות על תיאום מפגש לשם תיאום מכרז, ואף מוסיף כי הכוונה לכך "שההצעות יוגשו במתכונת הקיימת". משהפנה אותו ב"כ המאשימה לתוספת זו, ללמדך ש"המתכונת הקיימת" של תיאום מכרזים מוכרת לו, שכך עבדה החברה ולא כפי

שהוא מבקש להציג זאת, השיב "אני אומר שיכול להיות, אני מציע שקודם כל תשאל את יובל, אבל אני ... אבל מתכונת הקיימת בקלות רבה אפשר להגיד, מתכונת הקיימת שיש קבלני משנה שמבצעים את העבודה" (עמ' 3948). האמירה "יכול להיות" וההפניה המידית לרגב, מלמדת שיש דברים בגו, שגולסט נתפס בלתי מוכן לשאלה ובטרם התעשת והציע אפשרות חלופית של מתכונת העסקה של קבלני משנה, לא שלל את האפשרות שהמתכונת בה מדובר היא מתכונת של תיאום מכרזים – ואם אכן כך הוא, יש, לדידו, להפנות את השאלה לרגב, ובדרך זו להתנער מאחריות.

בעניין זה אזכיר, כי רגב הפנה בהודעת הדואר האלקטרוני המדוברת אל הקבלנים שהגישו הצעות במכרז רעננה, כשהמתכונת הייתה מתכונת מתואמת לפיה קבלן אחד יזכה והאחרים יגישו הצעת גיבוי. גולסט דחה את האפשרות שזו פרשנות הטקסט, אלא שכאמור, הדברים המופיעים בהודעת המייל פשוטים בתכלית ואינם ניתנים להבנה אחרת. לא ניתן לנתק בין "המתכונת הקיימת", כאילו ביטוי זה מוסב על העסקת קבלני משנה לשם ביצוע העבודות נשוא המכרז, לבין מה שנכתב לפני כן, היינו שיש לתאם פגישה שתכליתה תיאום אזור אחד מבין חמשת האזורים היוצאים למכרז – במתכונת הקיימת. לכך יש להוסיף את ניסיונו של גולסט "להפיל" הכל על אלדד לואנץ, ולהרחיק את עצמו מן העניין, כפי שהציע להפנות את השאלות לרגב.

119. גרסתו של גולסט בנוגע לרישום "לא אנחנו הגשנו" אף היא אין בה ממש. כאמור, אין מחלוקת שהשביל הירוק לא הגישה את ההצעות למכרז המופיעות על שמה (גולסט אמר זאת מפורשות בעדותו, בעמ' 3949). לטענתו, רק בדיעבד נודע לו שההצעות הוגשו, והוסיף כי ארז לא קיבל את חוברות המכרזים של השביל הירוק מידי איש מאנשי החברה (3950). בכל הנוגע לרישום האמור טען גולסט כי לא הוא זה שכתב את שנכתב, וכי כל שנאמר בו "אנחנו לא הגשנו את המכרזים האלה" (עמ' 3951); שלהערכתו מירב אליה מילאה את הטבלה, ש"יכול להיות שמן הסתם בישיבת הדירקטוריון באותה תקופה לא ... עם סעיף כזה או אחר, אבל כנראה שהחומר הזה הוצג לי אז בזמנו אבל מכל מקום אני לא מלאתי את זה..." (שם); ולאחר שהערתיו לו כי טרם קיבלתי תשובה לפשר המילים הללו השיב "אני אמרתי גם קודם, בדיעבד כל מיני מילים כאלה ואחרות נראים מחשידים. כשמסתכלים על זה בקונוטציה הזו. אני יוכל לומר את כל אשר על ליבי ואת האמת, אז בזמנו לצורך העניין באותה ישיבה, קודם כל אני לא, אני לא מכיר את הקובץ הזה, לא כתבתי את הקובץ הזה, אין לי את הקובץ הזה על המחשב, אני לא קשור לקובץ הזה, זה קובץ של מחלקת המכרזים. זה דבר ראשון" (עמ' 3952). זאת ועוד: "באותה תקופה לא ירדתי לרזולוציה הזאת ויכול להיות שאם הייתי יורד לרזולוציה הזאת וזה היה בולט לי כמו שזה בולט היום הייתי שואל שאלות. לא עשיתי זאת. ... בכל מקרה אני אומר, אני לא נתתי הנחיות לגבי

הפרויקט הזה ובכלל לגבי המכרזים האלה ... אני לא קשור לזה בכלל ויותר מזה אני מזכיר שבאותה תקופה אלדד לואנץ כבר מנהל את הפעילות הזאת לחלוטין..." (עמ' 3953).

לתהייתי כיצד העז לכתוב מי שכתב "לא אנחנו הגשנו", אלא אם ידע כי כל המעורבים יודעים שהמדובר בתיאום מכרזים ומסכימים לכך, השיב: **"...ולכן זה מסתדר בדיוק שזה פשוט טעות כתיב"** (שם). הנסיגה לאופציה שהמדובר ב"טעות כתיב" באה לאחר שגולסט הבין שהניסיון "להפיל" את הפעילות הפלילית על לואנץ ועל אחרים, כשהוא חף מידיעה, לא יצלח. אלא שטעות כתיב אין כאן, ועל כך כבר הרחבתי לעיל. אשוב ואדגיש, כי המילים "לא אנחנו הגשנו" מתארות בדיוק רב את מה שקרה במציאות.

120. אדרש כאן לטענתו של עו"ד זילברשלג, לפיה התביעה אינה נוקטת אמת מידה שווה כשהיא בוחנת את חוקריה ביחס להתנסחות נכונה או בלתי נכונה מן הבחינה התחבירית. הכוונה להסכמה הדיונית שהוגשה ב-21.2.2016 ולפיה בהודעת מירב אליה מ-7.6.2010, הציג לה החוקר, פעמיים, כאילו נכתב בטבלת האקסל צירוף המילים "אנחנו לא הגשנו", בעוד שבפועל נכתב, כאמור "לא אנחנו הגשנו". טבלת האקסל עצמה הייתה מונחת לפני מירב אליה כך שאין טענה כי הוטעתה במהלך חקירתה. עוד צוין בהסכמה הדיונית כי בהודעה אחרת של מירב, מ-14.3.2011, כתבו החוקרים את צירוף המילים הנכון, היינו "לא אנחנו הגשנו" וחזרו על כך מספר פעמים.

איני מוצאת יסוד לטענה. ראשית, אין ספק כי מי שמילא את הטבלה ביקש להתנסח באופן שונה מן הנוסח הטבעי שתכליתו לבטא אי הגשה. עובדה היא שבאותו עמוד מופיע הביטוי "בחנו ולא הגשנו" לא פחות מ-14 פעמים, כשבמקומות אלה הכוונה הברורה היא שהחברה לא הגישה. לעומת זאת, החוקר "הסתבך" בלשונו כשביקש להציג למירב את התהייה העולה מן הניסוח שבטבלה, וגם האופן בו הוא הציג את הדברים אינו טבעי, שהרי המילה "אנחנו" מיותרת אם הכוונה להביע הימנעות מהגשה. שנית, אין לנתק את הביטוי "לא אנחנו הגשנו" מן המציאות שהוכחה בפועל, שאכן הוגשו הצעות בשמה של החברה, אבל לא על ידה. הדברים נכתבו, אפוא, בכוונת מכוון, כדי לשקף את מה שאירע.

121. ועתה לטענתו של גולסט כי בזמן הרלוונטי מי שניהל את השביל הירוק בפועל היה אלדד לואנץ.

טענתו עומדת בניגוד מוחלט למענה לאישום שניתן על ידו, ולפיו הוא מודה באמור בסעיף 25 לכתב האישום, היינו שהוא היה בעל השליטה בשביל הירוק ושימש כמנהלה הכללי בתקופה הרלוונטית. גולסט לא ביקש רשות לחזור בו מהודאתו והיא נותרת בעינה.

בבית המשפט טען, כי "בפועל מי שניהל את החברה מסוף 2009 ועד נדמה לי מחצית 2013 זה אלדד לואנץ". לאור דבריו, נשאל אם לואנץ היה מנכ"ל החברה ותשובתו הייתה "הוא לא הוגדר כמנכ"ל ואין למיטב ידיעתי הגדרה משפטית ברשם החברות למנכ"ל אלא רק לדירקטורים. אבל הוא זה שהוגדר כמנהל חטיבת הנוף והוא זה שייצג את החברה. הוא היה מוסמך לחתום בשם החברה על דברים מסוימים...". (עמ' 3904). בהמשך הסכים, כי חטיבת הנוף אינה חברה בע"מ העומדת בפני עצמה. או אז התבקש לשוב ולהשיב על השאלה האם בתקופה הרלוונטית כיהן כמנכ"ל החברה וכך השיב: "אני חושב שהסברתי. אין לי יותר מה להסביר. הסברתי לך את המבנה, הסברתי לך איך עבדנו והסברתי לך שהגדרתי מבחינת ההגדרה, הם היו בהגדרה מנהלים של החטיבות, האם אני הוגדרתי כמנכ"ל והאם חתמתי כמנכ"ל, אני מעריך שיש כן חתימות שחתמתי כמנכ"ל של כל החברה" (שם). ככל שניתן להוציא משהו מן המלל הזה, יש בו משום הודאה כי כיהן כמנכ"ל החברה וחתם בשמה.

לכך יש להוסיף, כי בחקירותיו ברשות, הגם ששמר על זכות השתיקה, אמר גולסט כי הוא מנכ"ל השביל הירוק. לא הייתה מחלוקת כי החוקרים תיעדו את דבריו כיאות (ראו פרק א' סעיף א.2 להסכמות הדיוניות בין המאשימה לבין הנאשמים). החוקרים שגבו את הודעותיו (חמי מרקוס ועדי אגוזי), נחקרו בחקירה נגדית על ידי עו"ד זילברשלג, אולם לא נחקרו על הרישום האמור (עמ' 1667-1674; עמ' 1987-1953). בבית המשפט סרב גולסט לאשר שכך הציג עצמו לפני החוקרים, אולם לא הסביר את תשובתו (עמ' 3907-3908).

122. ראיות נוספות לכך שגולסט היה מנכ"ל השביל הירוק תימצאנה בתצהירו שניתן במסגרת מכרז פתח תקווה (ת/299), מ-9.11.2010, בו הצהיר כי הוא משמש כמנכ"ל החברה; בת/601, חוברת שהוכנה לצורך ישיבת הדירקטוריון של החברה ב-11.11.2010 כאשר בראש העץ הארגוני (עמ' 7 לחוברת) מופיע גולסט כמנכ"ל, שאליו כפופות יחידות מטה שונות, לרבות מחלקת המכרזים, וכאשר חטיבת הנוף וחטיבת ההנדסה כפופות אף הן ישירות למנכ"ל (כפי שאישר גולסט עצמו, עמ' 3913). יצוין כי גם רגב העיד שהיה כפוף ישירות למנכ"ל החברה, גולסט (עמ' 3988); בעמ' 10 לת/601, המתאר את מבנה חטיבת הנוף ממנו עולה בבירור כי מנהל החטיבה חולש על צוותי עבודה, צוותי פיתוח, צוותי אחזקות, וכדומה. מכל אלה עולה, כי כמנהל חטיבת הנוף היה לואנץ אחראי על תפעול, בעוד שיחידות המטה,

לרבות מחלקת המכרזים, לא היו כפופות לו. ואכן לואנץ העיד, ולא מצאתי כל סיבה לפקפק בעדותו, העולה בקנה אחד עם ת/601, כי תחום אחריותו היה ביצוע ואחזקת גינן וגיזום (עמ' 968). הוא זה שניהל את המגעים עם נציגי חברת החשמל בכל הנוגע לתפעול, לביצוע, לתוכניות העבודה, לוחות זמנים, וכד' (עמ' 971). הוא לא קבע את תמחור הצעותיה של השביל הירוק למכרזים ואיש לא נועץ בו לשם הכנת ההצעות, לכל היותר פנו אליו בשאלות "ברמה הביצועית" כגון כמה צוותים פנויים עומדים לרשותו וכדומה (עמ' 976-977): תיאור הרחוק עד מאוד מתיאור עבודתו של מנכ"ל חברה. אמנם, בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד זילברשלג הסכים לואנץ כי הגם שתשובותיו, כניסוחו של עו"ד זילברשלג, נכונות מן הבחינה ה"פורמאלית חשבונאית", הרי שבפועל ניהל את השביל הירוק (עמ' 985-986). אולם ברור שעל פי כל גרסה, יחידות המטה לא היו כפופות אליו ומי שיחידות אלה היו כפופות אליו, כמו גם חטיבת הנוף שבראשה עמד לואנץ, היה המנכ"ל. התרשמותי מעדותו של לואנץ, שעזב את עבודתו בחברה בסוף 2013, הייתה כי הוא מעיד כמי שכפאו שד, וכי יעשה כל מאמץ כדי שלא לפגוע בגולסט וברגב. כך או כך, ברור כי לואנץ לא היה מעורב כלל ועיקר בהחלטות שעניין מכרזים, בהכנת המכרזים וברישום בטבלת האקסל.

זאת ועוד. ניסיונו של גולסט להציג עצמו כמי שעסק בגיבוש האסטרטגיה של החברה, יצירת קשרים בחו"ל וכניסה לתחומים חדשים, בעוד שלואנץ עסק בניהול היומיומי של השביל הירוק (עמ' 3890), אינו עולה בקנה אחד עם ראיות המלמדות על אישורים שביקש לואנץ וקיבל מגולסט בעניינים שוליים. כך, למשל, ביקש לואנץ את אישורו של גולסט לתשלום של 18,000 ₪ לגיל מיארה במרץ 2011 (ת/489 וראו אישורים על סכומים דומים בת/602, ת/603); כך, באחד המקרים בהם אישר לואנץ את לוח התשלומים בשנת 2010 לקבלני המשנה ברעננה כתב לו גולסט: "לא מאושר – אלדד תדבר אתי" (ת/605). בהינתן שלואנץ היה מנהל תפעול של תחום הנוף, אין פלא שהוא נדרש לאישורו של המנכ"ל להוצאת כספים. לואנץ לא היה המנכ"ל.

אם צריך עוד ראיה לדבר, זו תימצא בהודעתו של רגב ת/122, בה אמר כי תהליך קבלת ההחלטות בחברה בנוגע לשאלה אם לגשת למכרז נעשה בהתייעצות בינו לבין המנכ"ל גולסט (ש' 45-49). בבית המשפט ניסה רגב לצמצם את מידת מעורבותו של גולסט והעיד כי את עיקר העבודה היה עושה הוא וכי רק בסוף היו הדברים מגיעים לידיעתו של המנכ"ל (עמ' 3989), אולם גם מעדותו בבית המשפט עולה בבירור כי המנכ"ל היה ונותר גולסט.

123. ניסיונו הבוטה של גולסט "לברוח" מתפקידו כמנכ"ל החברה, ניסיון העומד בסתירה מוחלטת לראיות אובייקטיביות מזמן אמת, יש בו משום תוספת ראייתית משמעותית לחיזוק התשתית הראייתית הכוללת נגדו.

124. המסקנה היא שגולסט היה שותף מודע למהלכים שתכליתם להגיש הצעת גיבוי מטעם השביל הירוק, כמו גם "לא להפריע" במכרז באר שבע, מהלכים שהם פועל יוצא מן ההסדר הכובל שהתגבש בפגישת מסובים, בהסכמתם המלאה שלו ושל יובל רגב.

לחלופין, וכמו בעניינו של רגב, קמה לו אחריות על יסוד [סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#), באשר בהיותו "מנהל פעיל" בחברה, שמחלקת המכרזים הייתה כפופה אליו ישירות וההחלטות בעניינים אלה נתקבלו עמו ועל דעתו, לא עמד בנטל להוכיח שלא ידע על מעשי העבירה וכי נקט את כל האמצעים הסבירים למניעתה.

125. אתייחס, לבסוף, לטענת עו"ד זילברשלג לאכיפה בררנית כלפי רגב וגולסט, המתבטאת בכך שאלדד לואנץ לא הועמד לדין על חלקו בפרשת חמשת מכרזי הדרום כפי שגם רוני מיארה, הבעלים של מוקה גיזום לא הועמד לדין.

כפי שראינו לעיל, אלדד לואנץ היה בדרג ניהולי נמוך יחסית לגולסט ולרגב. על אף ניסיונו המתואר של גולסט להראות אחרת, המסקנה אליה הגעתי היא שגולסט היה מנכ"ל החברה והתעסק בפרטי פרטים של התנהלותה היומיומית. באופן ספציפי, הוא זה שאישר את המלצתו של רגב לפעול לתיאום המכרזים נשוא אישום זה והורה ללואנץ לפעול בהתאם. רגב הוא זה שהיה אחראי למכרזים בהם נטלה חלק השביל הירוק, טבלת האקסל מולאה על ידו או בהנחייתו, וכאמור הוא שהביא את ההמלצה לתיאום המכרזים. לואנץ פעל על פי ההוראות שקיבל. האבחנה בין גולסט ורגב לבין לואנץ היא אבחנה מתבקשת, וכפי שכבר נדרשתי לעניין במסגרת הדיון באישום הראשון, היפוכה של אכיפה בררנית אינו אכיפה מלאה. אכיפה חלקית הנשענת על אבחנה עניינית היא אכיפה ראויה, שאינה מקימה עילה להגנה מן הצדק.

אשר לרוני מיארה, לא ראיתי בראיות הנוגעות לאישום הנדון כאלה היכולות לבסס במידה הנדרשת את מעורבותו בתיאום המכרזים, גם אם מתעורר חשד של ממש לכך. מן הראיות עולה, כי את ענייני מוקה גיזום ניהל בפועל ארז, ובעזרתו הפעילה עד מאוד התנהלו המגעים בין הקבלנים לתיאום המכרזים.

בנסיבות אלה, האבחנה בין גולסט ורגב לבין לואנץ ורון מיארה היא אבחנה עניינית, ולא ניתן להשתית עליה טענה בדבר אכיפה בררנית.

(ו) רמי עזרא

126. רמי עזרא חולק על כך שהשתתף במפגש הקבלנים שנערך מיד לאחר סיוור הקבלנים, ב-22.3.2010, וטוען כי לא הוכח שהדברים המיוחסים לו באותה שיחה (ת/334) אכן נאמרו מפיו. את טענתו משתית בא כוחו, עו"ד אוחיון, על שלושה אלה: שבחקירתו ברשות לא יוחסה לו אמירת הדברים המתועדים באותה שיחה כאילו באו מפיו; שלא נערכה בדיקת השוואת קול בין קולו של עזרא לבין הקול הנשמע בקלטת השיחה; ושגדליה, במהלך עדותו בבית המשפט, התקשה לזהות את קולו של עזרא (עמ' 140-141), ובהינתן שההיכרות בין השניים לא הייתה היכרות של ממש לא ניתן לסמוך על עדותו בעניין זה. מכל מקום, לטענתו, מאחר שהמדובר לכל היותר בפגישת הכנה ותכנון, אין לייחס למרשו אחריות פלילית מכוח השתתפותו בשיחה האמורה, גם אם הוכח שנטל בה חלק.

127. אשר לפגישת מסובים, הגם שעזרא אינו כופר בנוכחותו בה, העולה מהקלטת הפגישה מלמד כי חלוקת המכרזים כפי שהתגבשה הוכתבה לו; כי הוא לא הסכים לקבל את מה שהוכתב לו וכי בשל היחס המזלזל שהופגן כלפיו במהלך אותה פגישה, נאלץ לתמרן בין אי רצונו לקבל את ההסדר לבין אי רצונו להיכנס לעימות חזיתי אל מול מי שהכתיב לו את ההסדר. בנסיבות אלה אין לראותו כצד להסדר כובל. זאת ועוד, גם פגישת מסובים הייתה, לדיו, פגישת הכנה בלבד, שאינה מצמיחה אחריות פלילית. לאחריה לא השתתף בכל פגישה אחרת, והראיות מלמדות כי אף ניסה לנתק עצמו מן ההסדר – מה שהביא עליו איומים טלפוניים. לפיכך, גם אם יש לקבל את עמדתה החלופית של המאשימה ולפיה מעורבותו של רמי עזרא עולה לכל הפחות כדי ניסיון להסדר כובל, הוא זכאי ליהנות מפטור מאחריות לעבירה זו עקב חרטה (סעיף 28 לחוק העונשין).

עוד הוא טוען, כי לא קיבל לידיו וכי לא מסר לאחר מעטפה כלשהי במכרז כלשהו. הוא נאלץ לשלם לגיל מיארה סכום המהווה למעלה מ-25% מהתמורה שקיבל עבור זכייתו במכרז אשדוד, מבלי שגיל ביצע עבורו עבודה במסגרת מכרז זה, וזאת בשל הנסיבות המאיימות. בהקשר זה טוען עו"ד אוחיון, כי הגם שהמאשימה חזרה בה מן האישום בסחיטה באיומים כלפי ארז מיארה, אין היא רשאית לחזור בה מן העובדות שטענה בעניין הנדון בכתב

האישום. עובדות אלה היו עובדות מוסכמות בין המאשימה לבין עזרא והוא היה פטור מלהביא ראיות להוכחתן, אם כי גם זאת עשה והוכיח את טענתו.

על רקע טענות אלה, נבחן את מסכת הראיות לגבי רמי עזרא.

128. אתחיל במפגש הקבלנים שלאחר הסיור. בעמ' 36 לתמליל השיחה (ת/א334) נשמע עזרא משוחח עם מספר דוברים אחרים על הסדר. השיחה נסבה על מסילטי, ולעזרא מיוחסים הדברים הבאים: **"אם מגיעים להסדר הוא לא מפריע"**, אלא שאז אומר נאש **"אבל אם אין הסדר למה שהוא לא יבוא"**, ותגובתו של עזרא היא: **"אז בוא נגיע להסדר"**. בהמשך, בעמ' 38, אומר עזרא שחברת החשמל רוצה **"להכניס תחרות"** ובהמשך: **"הם רוצים מחיר זול כן נו תחרות"**.

בניגוד לטענתו של עו"ד אוחיון, עזרא נחקר על מפגש הקבלנים ברשות. בהודעתו מ-27.12.2010 (ת/497), הכחיש כי הוא נוהג להיפגש עם קבלנים מחוץ לסיורי קבלנים (ש' 186), כפי שהכחיש ידיעה על שיתופי פעולה בין מתחריו לשם קביעה מראש מי יזכה במכרז כלשהו (ש' 209-211). בהודעה הבאה, ת/498, חזר ונשאל האם נפגש עם קבלנים לאחר סיור הקבלנים, והשיב על כך בשלילה. לאחר מכן נשאל האם הייתה פגישה בגן הסמוך למשרדי חברת החשמל ותשובתו הייתה **"זה לא היה פגישה, זה היה בדרך לרכב. אני לא זוכר הרבה מהשיחה הזאת"** (ש' 211). הוא המשיך וטען כי אינו זוכר על מה נסבה השיחה, כי אינו זוכר אם גדליה או נאש נכחו בה וכי אינו זוכר מה נקבע בסופה. בהמשך אותה הודעה אף הושמעו לו קטעים מאותה שיחה והוא התייחס אליהם תוך שהוא מנסה לתת להם הסבר תמים (ש' 225 ואילך). מכאן יש לקבוע, כי עזרא נחקר על השתתפותו במפגש הקבלנים שלאחר הסיור, הודה כי נכח בו והודה כי דיבר בו.

גדליה אכן לא הצליח בתחילה לזהות את קולו של מי שאמר **"אז בוא נגיע להסדר"**, אולם משהושמע לו המשפט הקודם המיוחס לעזרא, היינו **"אם מגיעים להסדר הוא לא מפריע"**, זיהה אותו כדובר. המדובר היה בתגובה מיידית של גדליה. העובדה שלא ניסה לייחס משפט לדובר שלא זיהה את קולו תחילה, מלמדת על זהירות מצדו.

אם לא די בכך אוסיף, כי בעדותו בבית המשפט הוצג לנאש כי שוחח במפגש הקבלנים עם גדליה ועם עזרא על קידום התכנית לתיאום חמשת מכרזי הדרום. נאש לא הכחיש כי שוחח עם השניים וכי זה היה תוכן השיחה. לגופו של עניין טענתו הייתה כי המדובר בהתרברבות

(עמ' 4112). בהמשך עדותו לא הכחיש, שעזרא אמר לו שחברת החשמל רוצה תחרות על מנת להזיל את המחירים, אלא שלטענתו ההסבר לדברים הוא שחברת החשמל אינה משלמת את חובותיה לקבלנים (עמ' 4115). על הסבריו של נאש כבר הערתי את שהערתי. עו"ד אוחיון לא טרח לחקור את נאש על שיחה זו, ומכאן שאינו כופר בכך שעזרא היה אחד מן הדוברים במהלך אותו מפגש ואמר את שאמר, על כל המשתמע מכך. זאת ועוד. בעדותו הראשית לא התייחס כלל עזרא למפגש הקבלנים ולא השמיע מטעמו כל גרסה באשר לחלקו באותו מפגש, אשר גם לשיטתו, כעולה מגרסתו ברשות, נכח בו. מצופה היה, כי בעקבות עדויותיהם של גדליה ושל נאש יגיב למיוחס לו. בנסיבות אלה, שתיקתו אינה יכולה להיות מוסברת אלא בכך שאינו כופר שהדברים המיוחסים לו אכן באו מפיו. בחקירתו הנגדית, משהוצגו לו אותם קטעים בתמליל השיחה שהובאו לעיל, תוך השמעתם באולם, טען כי אינו זוכר שאמר את הדברים הללו. לגבי אחד הציטוטים הוסיף, כי לא אמר דבר כזה (עמ' 4201), אולם לא טען כי אינו הדובר (עמ' 4200-4203). "לא זוכר" אינו הסבר לפשרם.

129. צרוף המכלול מוביל למסקנה ודאית, כי הדברים המיוחסים לעזרא אכן נאמרו על ידו. משמעותם מובנת מאליה.

130. אשר לפגישת מסובים, כאמור, תחילה הכחיש עזרא מעורבות בפגישות שאינן במסגרת סיורי קבלנים. אלא שבהמשך אותה הודעה, ת/497, אמר לחוקרים דברים מפורשים על פגישה זו:

"ארז מיארה התקשר אלי ואמר לי לבוא למסעדה בתחנת הדלק במסובים. ארז התקשר אלי באותו בוקר ואמר לי להגיע בצהריים. הגעתי ונכנסתי למסעדה. היו שם שאול זכרי, גיל מיארה, ארז מיארה, עופר לוי או עופר פיגלי אני לא יודע את השם, יוסי מסילתי, רמי ברזילי, גדליה נוראל שהגיע בסוף הפגישה, היה גם נש, עמיר גולשני ואולי עוד קבלנים ... אחרי שהגעתי התיישבנו על השולחן ודברנו. אני זוכר שרק אמרתי כל הזמן אמרתי שאני רוצה את מכרז אשדוד ... ואז גיל מיארה התחיל להתווכח אתי מול כולם... אמר לי שגם הוא רוצה את אשדוד ואז ארז מיארה אמר שאני וגיל מיארה שנזכה ביחד במכרז ונעבוד ביחד. אני אמרתי לארז שאני רוצה לזכות לבד במכרז על השם שלי ולא לעבוד כקבלן משנה ... זה היה השיחות שלי. מי שדיבר בעיקר בפגישה היה ארז מיארה וכל האחרים שישבו על השולחן. ארז דיבר על חלוקת האזורים בין הקבלנים" (ש' 281-297).

התיאור המובא לעיל הוא תיאור חד משמעי של פגישה תאום, בה נטל עזרא חלק, לפי הודאתו.

כבר ראינו, כשעמדנו על שהתרחש בפגישת מסובים, כי המחלוקת בין עזרא, שעמד על כך שאזור אשדוד יהיה "על שמו", לבין גיל מיארה, הייתה אחת המחלוקות שיצרו משבר בהמשך, ואשר כמעט והביאו להכשלת ההסדר. במהלך הפגישה, (עמ' 6 לתמליל), לאחר שארז הסביר שקיימות שתי אפשרויות, או "לעבוד במחיר זנתי על כל האזור", או "לעבוד במחיר זנתי על את עזרא את דעתו: **"בסדר, זה אתה יודע שאני לא בעד זה לעבוד במחיר זנתי. מה הבעיה? ... אם הייתי עם הראש בקיר אז הייתי אומר לכם ..."**

131. המחלוקת בעניין זה נמשכה גם לאחר פגישת מסובים. גדליה העיד בהקשר זה, כי עזרא התקשר אליו וביקש את התערבותו, וכבר קבעתי לעיל כי אכן כך היה. ועוד עמדתי לעיל על השיחה בין גדליה לבין ארז ב-2.4.2010 (ת/339א), במהלכה נשמע ארז כשהוא מדווח לגדליה על ההסכמה שהושגה, לבסוף, במחלוקת בין עזרא לבין גיל, ולפיה עזרא "יבצע את כל האזור" וישלם לגיל את החלק שלו, או שיבצע לגיל את חלקו בקבלנות משנה.

בעדותו בבית המשפט השיב גיל מיארה לשאלותיו של ב"כ המאשימה, כי "יכול להיות" שהסיכום בינו לבין עזרא היה שעזרא יזכה באשדוד, לאחר שהוא עצמו ויתר לו. לדבריו "אני זוכר שבסופו של דבר אני ורמי עזרא נפגשנו ושם הדברים נגמרו" והוסיף כי בעניין זה קיבל את עצתו של גדליה (עמ' 1390-1391). אלא שבחקירתו ברשות טען, כי מי שיעץ לו לוותר לעזרא על מכרז אשדוד היה ארז, שאמר לו "לקחת כסף ושרמי יזכה" (ת/461, ש' 247). בהמשך עדותו אישר גיל את דבריו בחקירה, היינו שארז הוא שיעץ לו מה שיעץ (עמ' 1392).

גם ארז העיד בבית המשפט, כי עזרא "ידע במפורש, הוא תיאם את זה, הוא דיבר, הוא עשה את הכל, הוא ידע את הכל, הוא גם התעקש במסובים שהוא רוצה את אשדוד והוא מוכן להסתדר בתנאי שאשדוד על שמו" (עמ' 3549), ובהמשך "רמי עזרא תיאם ביחד עם גיל מיארה את הזכייה במכרז חברת חשמל באשדוד. רמי עזרא החליט שהוא לא רוצה, כי הסגירה שלהם הייתה שהוא יבצע חצי אזור וזה יבצע חצי אזור תמורת חצי מהסכום של הזכייה. רמי עזרא טען שהוא צריך לפצות את גיל כדי שגיל לא יעבוד בכלל. הוא לא רצה אותו באזור אז הוא רצה לפצות אותו על חצי מהסכום" (עמ' 3550).

ואכן, עזרא הגיש הצעת מחיר למכרז אשדוד בסכום של 426,000 ₪ (ת/199) וזכה במכרז לאחר שהתבקש על ידי חברת החשמל להסביר את הצעתו (ת/414). הוא התבקש והסכים לתת הנחה והחווזה שנחתם עמו הוא בסכום של 392,288 ₪ (ת/430) (ראו גם עדותו של עזרא בנוגע לנתונים אלה, עמ' 4194).

132. אין מחלוקת, כי עזרא שילם לגיל מיארה בגין שנת המכרז הראשונה סכום של 100,000 ₪, בתוספת מע"מ בסכום של 16,000 ₪, שניתן בשיק נפרד (שיק בסכום של 100,000 ₪ - ת/533, עמ' 7; חשבונית שהוצאה על ידי גיל מיארה - ת/455; חשבונית זיכוי שהוציא גיל מיארה - ת/533, עמ' 8). בנוסף נתן עזרא שני שיקים נוספים עבור שתי שנות המכרז העוקבות ובסך הכל 316,000 ₪ (ראו הודעתו של עזרא, ת/497, ש' 340-350 ועדותו בעמ' 4190-4191; עדות ארז מיארה, עמ' 3443-3444). עזרא הסכים, כי הסכומים הללו שולמו מבלי שגיל עבד עבורם (עמ' 4192). גם גיל מיארה אישר כי קיבל את הכסף מבלי לעבוד. בבית המשפט טען כי היה זה ביוזמתו של עזרא, שפנה אליו סמוך לפני שאמור היה להתחיל בעבודה ואמר לו **"עזוב, קח את הכסף, לא צריך, אל תבצע את העבודה"** (עמ' 1395), בעוד שבחקירתו טען כי אינו זוכר אם קיבל את הכסף מעזרא לפני ההכרזה על הזוכה באשדוד או לאחריה (ת/461, ש' 376). כך או כך, גם לשיטתו שולם לו הכסף במסגרת התיאום במכרז אשדוד ולא היה זה תמורת עבודה. כאמור, זו גם גרסתו של ארז.

כפי שכבר ראינו, בהודעתו הראשונה הכחיש עזרא כל פגישה עם קבלנים מעבר למפגשים בסיורי קבלנים והכחיש במפגיע כל שיתופי פעולה בין מתחריו על מנת לקבוע מראש מי יהיה הזוכה. עם זאת, בהמשך הודה בפגישת מסובים ובתוכנה אולם טען שאינו זוכר **"ניצד נסגרה השיחה"** (ת/497, ש' 306). כמו כן טען, כי אחרי פגישת מסובים התקשרו אליו האחים מיארה מספר פעמים ודרשו ממנו **"לרדת"** מהמכרז של אשדוד. הוא סרב, הגיש הצעה וזכה בה, וכעבור כמה ימים מהמועד שנודע לו על הזכייה דרשו ממנו ארז וגיל להיפגש עמם בתחנת הדלק בכניסה ליישוב טל שחר. הוא הבין שאין לו ברירה אלא לעשות כן. כשנפגש עמם הודיע לו גיל כי או שהוא נותן לו 100,000 ₪ בכל שנה או שהוא **"לא יהיה אחראי על המעשים שלו"**. לדבריו, נעתר לדרישה בלית ברירה, משחש מאוים (ש' 208-328). בהודעתו הבאה (ת/498) שמר על זכות השתיקה כל אימת שנשאל על מכרז אשדוד ועל קשריו עם גיל מיארה.

בעדותו בחקירה ראשית טען עזרא, כי ב-2010 **"התחיל להיות רלוונטי"** ויכול היה לגשת למכרז בכוחות עצמו ולכן הביע התנגדות, במהלך פגישת מסובים, לדרישה שהופנתה אליו ולפיה יהיה קבלן משנה של גיל מיארה. מטרתו הייתה לזכות באזור אשדוד, ולנוכח הלחצים שהופעלו עליו באותה פגישה הסכים לחלוק את האזור עם גיל מיארה, ובלבד שהזכייה תהיה על שמו. אלא **"דקה אחרי המפגש שיצאתי מהאוטו אמרתי לעצמי איזה מטומטם, מה אני צריך בכלל. כשאין עלי לחץ החלטתי שאני לא עושה את זה ואני לא משתף פעולה ואני לא מסכים לשום דבר"**. לאחר מכן התחילו טלפונים ובמהלכם הבהיר שאינו מוכן להסדר

וכי אינו משתף פעולה (עמ' 4172). לאחר הזכייה, החלו איומים והוא נאלץ לתת "להם" שיקים, כתוצאה מהסחיטה שנסחט על ידם (עמ' 4173).

133. בחקירתו הנגדית הסכים עזרא כי דבריו לנוכחים במהלך פגישת מסובים מלמדים על נכונותו לקחת חלק בתיאום הכללי, כפי שיוצא מדבריו, למשל בעמ' 4 לתמליל הפגישה: **"...אני לא רוצה ללכת גם לשים את השם שלי על אזורים אחרים, ואני לא רוצה להתערב בשום מקום אחר..."** ובהמשך אותו עמוד: **"אני לא רוצה מלחמה, תאמין לי, אני יודע טוב מאוד"**. אלא שלטענתו "זרק דברים" **"רק כדי שירדו ממני, רק שהלחץ הזה ירד ממני. אתה יושב עם קבלנים גדולים, אתה אפס עדיין, אתה מתייחסים אליך כמו לא יודע מה, אז רציתי להשמיע דברים כדי שיחשבו שאני בסדר...עובדה שבסוף אחר כך לא היה שום עסק איתם"** (עמ' 4197). הטענה כי כל הדברים הללו נועדו לסבר את אוזניהם של חבריו כאילו הוא מוכן לשתף עמם פעולה ולהביא לכך ש"ירדו" ממנו, אינה מעוררת אמון. עזרא אינו נשמע כ"זורק דברים". כך, למשל, בהמשך השיחה הוא מציע הגרלה על האזורים, ולאחר מכן, כשארז מדבר על המכרזים שיצאו בשנה הבאה, שאז הם יקבעו ש"לזה מגיע רבע ולאחר מגיע חצי" ו"ככה יתיישרו האזורים" הגיב עזרא כך: **"אני בא לפה לא בשביל להגיד לך ... יכולתי לשבת בבית וזהו"** (עמ' 5-6).

והנה, גם לאחר פגישת מסובים היה קשר בין עזרא לבין ארז, שאינו קשר של איומים. כוונתי לכך שבמהלך הפגישה בביתו של ארז, ב-6.4.2010, נשמע ארז משוחח עמו בטלפון ואומר לו **"...אני פה יושב עם נאש וכולם, מה מותק? סגור את שלך. את אשדוד תסגור. וקדימה, אתה רוצה להתקדם לפה? מחר בשמונה בבוקר..."** (ת/340א, עמ' 7). בבית המשפט אישר ארז כי עזרא היה הצד השני לשיחה (עמ' 3441). עזרא לא התייחס כלל לשיחה זו במהלך עדותו בחקירה הראשית וארז לא נחקר עליה על ידי עו"ד אוחיון. משמע – אין חולק כי עדותו של ארז בנקודה זו אמת. הדברים שהשמיע באוזניו מלמדים כי עזרא נותר בסוד פעולות התיאום, הוא לא התנתק מהחבורה ולא הפסיק לשתף עמה פעולה. ההיפך הוא הנכון.

134. מסקנתי היא שהוכח מעבר לספק סביר, שעזרא נטל חלק בתיאום חמשת מכרזי הדרום. כיתר חבריו סבר אף הוא כי תחרות אינה מועילה להם וכי מניעתה, באמצעות "הבנות" שיושגו בין הקבלנים, תועיל להעלאת המחירים שיוכלו להשיג מחברת החשמל. לא ניתן מפיו כל הסבר לדברים שהשמיע במהלך מפגש הקבלנים, מהם עולה מפורשות מודעותו המלאה והסכמתו לתכנית המתגבשת. ניסיונו להרחיק עצמו מדברים אלה בטענה כי "אינו זוכר" שאמרם, או כטענתו בסיכומים כי לא הוכח שהוא הדובר, אך מחזק את המסקנה כי

היה מודע, בזמן אמת, למשמעות המפלילה של הדברים. נראה, כי גרסתו לפיה "אינו זוכר" שדיבר כך, באה מתוך הבנה כי אם יסכים שכך היה, לא יהיה בכוחו לדבוק בטענה לפיה פעל תחת לחץ, מבלי שהתכוון באמת להצטרף להסדר. והלא הוא זה שנשמע מעודד את נאש "בוא נגיע להסדר". לא זו אף זו, אם נטל חלק פעיל במפגש הקבלנים, ידע גם ידע על מה עומדת להיסוב פגישת מסובים. ואם לא היה מעוניין ליטול חלק בתיאום המכרזים, לא הייתה לו כל סיבה להגיע אליה. דבריו בפגישת מסובים משתלבים היטב בדבריו במפגש הקבלנים, ומכאן מסקנה שלא נאמרו מן השפה ולחוץ. גם על פי תוכנם, אין הדברים שהשמיע בפגישת מסובים מתיישבים עם טענה בדבר "זריקת דברים" ועם כניעה רגעית לדרישה ממנו, כשמיד לאחר מכן חזר בו. עזרא נשמע במהלך השיחה לא פעם ולא פעמיים כשהוא עומד על דרישתו לזכות באשדוד על שמו, כשהוא מביע נכונות לחלוק בעבודה לאחר הזכייה, תוך שהוא מסכים שיש להגיע להסכמות שימנעו עבודה במחירים נמוכים ("מחיר זנותי", בלשונו של ארז). גם לאחר הפגישה, עמד על דרישתו לזכות באשדוד על שמו, והדרישה נענתה. יתרה מזאת, אין חולק כי עזרא הגיש הצעות במכרזי באר שבע ומתח עליון, על אף שלשיטתו היה מעוניין אך ורק באשדוד. גם בכך יש כדי ללמד שפעל במסגרת התיאום המוסכם. הוא המשיך, אפוא, להתנהל על פי המוסכם ולא חזר בו.

135. אוסיף, כי גם אם הצטרף עזרא להסדר הכובל ושילם לגיל את הסכומים המתוארים לעיל כתוצאה מסחיטה (ולא הוכח כי כך הוא), אין בכך כדי להוות טענת הגנה. איש לא מנע ממנו לפנות מבעוד מועד בתלונה למשטרה (ראו עניין בורוביץ, עמ' 825). הדברים מובנים מאליהם.

(ז) ניסים קסנטיני ושולה קסנטיני

136. ראינו, כי במסגרת ההסדר יועד מכרז באר שבע להתחלק בין שלושה קבלנים: ארגוב (ארגוב איל בע"מ), רוזנר וקסנטיני (קסנטיני ובניו בע"מ). ארגוב אמורה הייתה להיות הזוכה. עוד על פי כתב האישום, קסנטיני ובניו נתנה הצעת גיבוי במכרז רמלה.

האחריות המיוחסת לשולה קסנטיני היא על יסוד [סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#) בלבד, מכוח היותה מנהלת פעילה בתאגיד שנעברה בידו עבירה של הסדר כובל, משום שידעה ולכל הפחות יכולה הייתה לדעת על חלקם של ניסים ושל החברה במעשים המפורטים באישום הנדון. המדובר בעבירה של אחריות קפידה אולם עומדת לנאשם בה הגנה ככל שיוכיח במאזן ההסתברויות כי העבירה נעברה שלא בידיעתו וכי נקט את כל האמצעים הסבירים למניעתה

(ע"פ 4148/03 ישי כהן נ' מדינת ישראל (5.1.2004)). לטענת המאשימה לא התקיימו בעניינה

של שולה קסנטיני ההגנות האמורות ומשהוכח כי ניסים קסנטיני והחברה עברו את העבירות המיוחסות להם, דינה להיות מורשעת כמנהלת פעילה בתאגיד.

137. לטענת עו"ד חימי, בא כוחם של נאשמים אלה, אין בחומר החקירה כדי לבסס את המיוחס לניסים קסנטיני בכתב האישום, שכן מרבית הראיות אודות מעורבותו הן עדויות שמיעה שאינן קבילות לאמיתות תוכן. ממילא אין לייחס אחריות לשולה קסנטיני ולחברה.

כך, מדגיש עו"ד חימי, את העובדה ששולה לא נכחה באף לא אחת מן הפגישות הרלוונטיות, כי ניסים נכח אך במפגש הקבלנים, נוכחות שאין בה, כשלעצמה, לגבש אחריות בפלילים; כי אין בידי המאשימה להצביע ולו על שיחה אחת בין ניסים לבין המעורבים האחרים בתקופה שבין פגישת מסובים לבין המפגש בביתו של ארז ב-6.4.2010; כי ניסים ושולה לא נכחו בביתו של ארז; כי איתן, שכן נכח, לא היה מוסמך לקבל בשמה של החברה כל החלטה ואין ראיה כי הוסמך לכך על ידי ניסים, אחיו; כי דבריו של נאש באותה פגישה מהווים עדות שמועה; וכי הגם שלטענת המאשימה נכח ניסים במפגש ב-7.4.2010, הרי שניסים כופר בכך וטענת המאשימה אינה מבוססת כראוי בראיות.

נפנה תחילה לעובדות עליהן אין חולק.

138. ניסים ניהל את תחום הגיזום בקסנטיני ובניו בזמן הרלוונטי (עמ' 4207-4208, עמ' 4217-4218). בין היתר, יזם וטיפל בהגשת הצעות מטעם החברה למכרזי גיזום, לרבות חמשת מכרזי הדרום. מתוקף אחריותו לתחום הגיזום, הוא היחיד שידע לתמחר את הצעותיה של החברה ולדבריו אין אפשרות שנעשה משהו בחברה בתחום הגיזום ושהוא לא ידע עליו, אלא אם כן מישהו החליט לפעול מאחורי גבו (עמ' 4218). יתרה מזאת, למרות שבאופן פורמאלי היה כפוף להוריו, בעלי החברה, הם לא התעסקו בתחום הגיזום (עמ' 4219-4220). בהודעתו ת/133 אמר ניסים כי אביו אינו מעורה בענייני החברה בשל מצב בריאותו, ואמו עוסקת יותר בתשתיות ובפיתוח. הוא אמנם נוהג להיוועץ בה אולם "לא משהו שהיא יכולה לעזור".

עוד אין חולק, כי ניסים, שנכח בסיור הקבלנים, רכש בסיומו את חוברות המכרז של רמלה ושל באר שבע, וחברת קסנטיני הגישה הצעות לשני המכרזים הללו (עמ' 4236-4237; נ/6(9)). ניסים נכח גם במפגש הקבלנים שלאחר הסיור ואישר כי אמר את הדברים המיוחסים לו

בתמליל השיחה (עמ' 4243-4244). וכך אמר: "...דפקו מחירים אני באימא שלי כמו בפעם שעברה וואלה גם אני יודע אני אגיע עם ארגוב לא משנה כמו פעם שעברה [מ.ל.ב.] דחוף אדפוק מחיר מה אני לא עובד להם יותר בזול..." (ת/334א, עמ' 38). יצוין, כי בניגוד להודאתו בבית המשפט לפיה אכן נכח במפגש הקבלנים, בהודעתו ת/132 הכחיש זאת במפגיע: "אני לא הייתי, אני לא יודע על זה. ואני גם בטוח שאימא שלי לא הייתה. אני ודאי לא הייתי ולא ישבתי ולא דיברתי עם קבלנים" (ש' 235-236). בהמשך אף היה מוכן להישבע כי לא נכח בפגישה.

ולבסוף אין חולק, כי הצעת קסנטיני ובניו למכרז רמלה (ת/184) מצאה את דרכה לתיבת המכרזים של חברת החשמל, כשכתב הכמויות ממולא בכתב יד שאינו של ניסים. הצעת החברה למכרז באר שבע מולאה, לעומת זאת, על ידי ניסים.

ועתה לראיות הנוספות.

139. נתחיל בכך, שנאש טען בחקירתו במשטרה (ת/102, ש' 508-519), כי שולה קסנטיני, כמו גם בניה ניסים ואיתן, אינם עוסקים בגיזום זה מכבר – טענה חסרת יסוד ככל שהיא נוגעת לשולה ולניסים, והנסתרת מעדויותיהם. נראה כי היה זה אך ניסיון להרחיק את קרובי משפחתו מן המעשים. התנהלות זו מלמדת, כשלעצמה, כי הייתה סיבה טובה לנסות ולהרחיקם, כזו שאינה מתיישבת עם תום לב.

140. הגם שניסים לא נכח בפגישת מסובים, הרי שעל פי "תכנית החלוקה" אמור היה אזור באר שבע להתחלק בין שלושה, ארגוב, רוזנר וקסנטיני (ת/335א, עמ' 3). רוצה לומר, חלוקת השוק כללה גם את קסנטיני ובניו, כעניין מוסכם, על אף שנציגיה לא נכחו בפגישה. בהקשר זה יש לומר, כי שולה קסנטיני ורמי ברזילאי הם אחים, ומכאן שנאש וניסים בני דודים. שוררת ביניהם קרבה רבה וניסים הגדיר את מערכת היחסים בינו לבין נאש כמערכת יחסים בין אחים (ת/133, ש' 296), כפי שהגדירה אותה גם שולה קסנטיני (ת/135, ש' 349-333). ברזילאי ונאש נכחו בפגישת מסובים, וברזילאי הוא שהציג את ההסכמות שהושגו לגבי מתווה החלוקה.

141. בהודעתו ת/132, אמר ניסים כי אכן קנה את מעטפות המכרז לרמלה ולבאר שבע, אולם הגיש הצעה רק לבאר שבע (ש' 141, ש' 158). לדבריו, על אף שקנה מעטפה, לא הגיש הצעה לרמלה: "אני קונה כדי להשאיר אופציה אבל לא ניגשתי בסוף אחרי שחשבתי על זה

ובגלל שאני לא עובד בחח"י כבר 4 שנים אין לי ציוד חדש כמו שהם דורשים (שם, ש' 161-160). בהמשך אותה הודעה "מיתן" מעט את עמדתו הנחרצת לגבי מכרז רמלה וטען כי אינו זוכר אם הגיש הצעה לרמלה אם לאו (ש' 190-191).

בהודעה הבאה, ת/133, הוצגה לניסים הצעת המחיר של קסנטיני ובניו למכרז רמלה, והוא התבקש להשיב על השאלה מי מילא אותה. על פי המתועד בהודעה, ניסים חשב זמן מה והשיב כי אינו יודע. לשאלת החוקר מי כן יודע, בהינתן שהוא האחראי על עסקי הגיזום של החברה, השיב: **"כן, אבל את רמלה לא עניין אותי, כי אני הגשתי את באר שבע"**. בהמשך טען כי כתב היד אינו שלו; כי אינו זוכר שהגיש את רמלה; כי אביו הוא שחתום על ההצעה לרמלה (משום שלו עצמו אין זכות חתימה); כי הוא "מנסה לחשוב" אם מילא את רמלה, שכן ככל שזכור לו שתי ההצעות, זו של באר שבע וזו של רמלה היו ברכב שלו ועד כמה שזכור לו הגיש רק את של באר שבע, וכי אינו זוכר מי שלשל את המעטפה של רמלה לתיבת המכרזים. לאחר שעבר על ההודעה הוסיף בכתב ידו **"אבל יתכן שאני שלשתי"** (ש' 209-184). בהמשך אותה הודעה טען כי אינו זוכר מה היה ברמלה משום שלא היה לו עניין במכרז זה (ש' 219-220). ולשאלה כיצד זה שונים כתבי היד בשתי הצעות המחיר השיב, כי יכול להיות שאת ההצעה של רמלה מילאו במשרדי החברה בעוד שהוא עצמו מילא את הצעת באר שבע. עם זאת, אין לו מושג של מי יכול להיות כתב היד. לשאלה אם יכול להיות שקבלן אחר מילא את ההצעה השיב כי אינו יודע (ש' 223-228).

142. על גרסתו של נאש בעניין זה, שנמצאה על ידי בלתי מהימנה לחלוטין, עמדתו בהרחבה לעיל, בפרק שעניינו בשאלה האם הביא עמו מעטפות לפגישה בביתו של ארז, אם לאו. גרסתה של שולה בחקירתה ברשות לשאלה מה עשתה המעטפה של קסנטיני ובניו במכרז רמלה אצל אחיינה, נאש, הייתה **"אני לא יודעת, ניסים ונאש הם כמו אחים, הם הרבה ביחד, אבל כל אחד עובד לחוד"** (ת/135, ש' 335-336). היא נשאלה על כך פעם נוספת והשיבה תשובה זהה במהותה עד שלבסוף, כשנשאלה אם יכול להיות שניסים מסר את המעטפה לנאש השיבה **"אני לא יכולה להגיד לך כן או לא, אני לא בגיל שלהם. תשאל אותו"** (ש' 349).

143. בבית המשפט טען ניסים בחקירתו הראשית, כי היה בטוח שרכש את מכרזי אשקלון ובאר שבע ורק בדיעבד, במהלך החקירות, התברר שרכש את רמלה; כי אינו יודע **"איך זה השתרבב לרמלה"** וכי **"כנראה, אני לא זוכר, אני אפילו לא זוכר שהגשנו אבל אני יודע שנים אחורה אולי שלשתי את רמלה עם באר שבע כי את באר שבע אני זוכר"** (עמ' 4210), שכן המדובר בהצעה שהושקעה בה **"הרבה מחשבה"** (עמ' 4213). לשאלה מדוע החליט לגשת

למכרז רמלה השיב כי אינו יודע (עמ' 4211). ועוד טען, כי אין לו מושג מי מילא את ההצעה של חברת קסנטיני למכרז רמלה, כי אולי מילאו אותה במשרד בהתייעצות עמו, אולם "רמלה הוגש כנייר סרק, רמלה הוגש בלי שיק, רמלה הוגש בלי טיפת מאמץ כי הרי זה לא שצריך לעשות ערבות בבנק" (עמ' 4211). יוער, בהקשר זה, כי בניגוד לטענתו של ניסים, כאילו הוגשה ההצעה מבלי שצורף אליה שיק, עיון בפרוטוקול הפתיחה של מעטפות מכרז רמלה (נ/6/9), עמ' 7) מלמד, כי מקום שהוגשה הצעה ללא שיק הדבר צוין מפורשות (כך היה הדבר ביחס להצעת השביל הירוק). אין ציון כזה בצד הצעתה של קסנטיני ובניו ומכאן שטענתו של ניסים, באמצעותה ביקש לשכנע, כנראה, כי ההצעה שורבבה כך סתם, אין לה יסוד.

לטענתו, הגיע לסיור הקבלנים רק "בשביל באר שבע", אולם "אחרי הסיור, לא יודע, אולי דיברתי עם אימא שלי בטלפון, אולי התייעצתי ואמרתי יאללה אני אקנה כי זה היה כזה גם בזול, היום מכרז עולה אלפי שקלים, זה היה 250 שקל ועדיין אמרתי אני הולך איפה שמעניין אותי וקניתי את באר שבע כי חשבתי להילחם עליה במחיר שאני חושב ולא יודע, לא היה אשקלון אז אולי קניתי את רמלה שיהיה לי עוד אופציה" (עמ' 4212). אלא שמיד בהמשך שב ניסים ועמד על כך שלא היה לו שום עניין ברמלה, כי אינו זוכר כלל אם שלשל את המעטפה של רמלה אבל "אם כן, שלשלתי אותה כנייר, כמעטפה שישיבה אצלי באוטו עם שתי המכרזים שהפקידה מילאה לי וזה הכל" (שם).

144. יושם אל לב, כי הטענה שבכלל חשב שרכש את מכרז אשקלון (שלא היה במקבץ חמשת מכרזי הדרום, יש לומר), לא הועלתה על ידי ניסים בחקירותיו, והיא צצה לראשונה בבית המשפט, בחקירתו הראשית. נראה כי גם טענה זו באה לאוויר העולם כדי לשכנע שההתייחסות למכרז השני (יהיה זה רמלה או אשקלון) לא הייתה התייחסות של ממש מבחינתו. בבית המשפט התבקש להסביר כיצד זה לא טען בחקירות שחשב שהמדובר במכרז אשקלון ותשובתו הייתה כי לא נשאל על כך (עמ' 4237). תשובה זו אינה אמת. ניסים נשאל פעם אחר פעם על מכרז רמלה, ומתבקש היה שיאמר לחוקריו כי בכלל לא זכר שקנה את המכרז הזה וסבר שרכש את מכרז אשקלון, או שרכש את מכרז רמלה משהתברר כי המקבץ לא כלל את אשקלון, כפי שטען בחקירתו הראשית.

הסבר כיצד זה צצה המעטפה של מכרז רמלה בתיבת המכרזים של חברת החשמל אין פה. מעטפות אין דרכן להשתלשל מעצמן, ואין זה מתקבל על הדעת שניסים שלשל אותה "כנייר", בחוסר תשומת לב, סתם כך, משום שרצח לה במכוניתו ביחד עם חברתה הטובה הימנה, מעטפת מכרז באר שבע. כך גם אין בגרסתו הסבר מדוע הביא למילוי הצעה של

מכרז, שכלל לא היה לו בו עניין ולא רצה לגשת אליו, והחתיים עליה את אביו כבעל זכות החתימה בחברה. לכך יש להוסיף כי ניסים לא שלל באופן נחרץ את האפשרות שהצעת המחיר מולאה על ידי קבלן אחר, ולשאלת החוקר בעניין זה השיב כי אינו יודע. גם אמו לא שללה את האפשרות שהמעטפה הגיעה לידי נאש באמצעות ניסים, שיחסי הקרבה ביניהם כמו אחים.

145. ההסבר האפשרי היחיד לקורותיה של הצעת קסנטיני למכרז רמלה מצוי, אם כך, בדברים הנשמעים במהלך הפגישה בביתו של ארז מ-2010.4.6 (ת/340א).

בהודעתו ת/133, לאחר שטען כי אינו יודע אם יכול להיות שקבלן אחר מילא את ההצעה, השמיע לו החוקר את הקלטת השיחה האמורה, במהלכה נשמע נאש אומר מפורשות כי "המעטפה של שולה" נמצאת בידי. ניסים טען כי אינו מזהה את קולו של נאש ולשאלה כיצד הגיעה המעטפה לידיו של נאש השיב כי אינו יודע, וכי אם אכן הדובר הוא נאש, הרי שכל מה שהוא אומר הוא שקר. מכל מקום, לדבריו, לא ייתכן כי איתן, אחיו, שאינו קשור לעסקי הגיזום, נתן את המעטפה לנאש שכן אין לו אינטרס לעשות זאת. ובכל הנוגע למה שנשמע מפיו של נאש, ש"שולה רוצה שיכניסו את שלה גיבוי" הציע לחוקרים לשאול על כך את אמו (ש' 235-263).

בבית המשפט לא התקבלה מפיו גרסה, שיש בה להציע הסבר תמים לדבריו של נאש. ניסים טען, כי אינו יכול להגיב על מה שאנשים אחרים אומרים, הפנה לגרסתו של נאש לפיה המדובר בהתרברבות, טען כי נאש ואיתן לא הוסמכו על ידו או על ידי אמו לדבר בשם החברה וכי "חד משמעית לא הייתה שום מעטפה שהסתובבה" (עמ' 4251-4253). אלא שזה הדבר היחיד שניסים יכול היה לומר בוודאות ביחס לאותה מעטפה. הוא לא זכר שקנה אותה, הוא לא ידע מי מילא אותה ולא זכר את נסיבות מילויה, הוא לא זכר אם שלשל את המעטפה בעצמו לתיבת המכרזים. ואכן, שום מעטפה לא "הסתובבה" לה מרצונה החופשי. המעטפה הגיעה לביתו של ארז, כשהיא נתונה בידיו של נאש, בכוונת מכוון. ולא במפתיע, רק נסיבות ההתעסקות בה לא היו "זכורות" לניסים.

משלא הוצע על ידי ניסים כל הסבר לתהייה הכיצד זה מולאה המעטפה בכתב ידו של אדם אחר, להבדיל מההצעה למכרז באר שבע, והכיצד זה מצאה את דרכה לתיבת המכרזים למרות שלחברת קסנטיני ובניו לא היה כל עניין במכרז רמלה, מתבקשת המסקנה היחידה העולה מכל האמור לעיל, והיא שמה שנשמע מפיהם של נאש ושל איתן בביתו של ארז הוא ההסבר לקורותיה של אותה מעטפה, שהוגשה כהצעת גיבוי ברמלה. אשוב ואזכיר את

מסקנתי לפיה יש לדחות באופן חד משמעי את טענת ההתרברבות או ה"הצגה" שהשמיעו נאש וארז במהלך עדויותיהם שלהם.

146. חיזוק נוסף לכך שהצעת קסנטיני ובניו במכרז רמלה אינה אלא הצעת גיבוי, שהוגשה ככזו בידיעתו ובהסכמתו של ניסים, יימצא לנו בעובדה, שבעוד שבהודעתו ת/132 (ש' -367 363) הסביר, כי נמנע מלהתחרות בגדליה במכרז אשקלון בשל יחסיו הקרובים עמו, לא נמנע, לכאורה, מלעשות כן במכרז רמלה, שנתפס כמכרז "של" גדליה, כפי שהעידו הן ארז (עמ' 3442) והן נאש (עמ' 4068). גרסתו של ניסים הייתה, כי "אין מחזיק ... אף אחד לא מחזיק ברמלה, ברגע שיצא מכרז לא מחזיקים ברמלה" (עמ' 4233-4234). כל תכליתה של גרסה זו לספק הסבר תמים להגשת ההצעה מטעם קסנטיני ובניו ברמלה, אלא שהגרסה אינה עולה בקנה אחד עם העדויות האחרות, שבנקודה זו איני רואה כל סיבה לפקפק בהן, מה גם שהן מתיישבות לחלוטין עם "תכנית החלוקה" ועם ההתנהלות מזמן אמת כלפי גדליה בנוגע למכרז רמלה. ואם ראה ניסים לנכון להגיש הצעה בכל זאת, הרי שהדבר נעשה לשם מתן גיבוי להצעתו של גדליה ולא על מנת להתחרות בו.

147. ועתה לפגישה בדרום תל-אביב, סמוך למשרדם של נאש ושל ברזילאי, בבוקר ה-7.4.2010. כפי שקבעתי, והדברים עולים בבירור מהקלטת הפגישה בביתו של ארז יום קודם לכן (ומראיות נוספות), תכלית הפגישה הייתה מילוי אותן הצעות מחיר שארז נמנע מלמלאן על מנת שלא לעורר את חשדה של ועדת המכרזים של חברת החשמל. וכפי שהסקתי כי הצעתו של מסילטי מולאה באותה פגישה, כך יש לקבוע כי גם הצעתו של קסנטיני ובניו מולאה במהלכה.

אין חולק, כי הטלפון של ניסים אוכך באזור הפגישה, אלא שהוא הכחיש את נוכחותו בה (עמ' 4246). לשאלה מה בכל אופן עשה בדרום תל אביב באותו בוקר השיב "אני הייתי עם נאש באוטו" (עמ' 4247). אולם מיד נוכח לדעת כי תשובה זו אינה תשובה, משום שנאש לא הגיש הצעה במכרזי הדרום ולא הייתה לו כל סיבה להיות נוכח בפגישה שקדמה להגשת ההצעות. משכך, התנער מן התשובה וטען כי התבלבל עם סיור הקבלנים. ניתנה לו הזדמנות להציע הסבר אחר ותשובתו הייתה שיכול להיות שהגיש את המכרז ומשם הלך לחברה שלו, המתגוררת באזור. משעומת עם העובדה שאיכוננו בדרום תל אביב קדם למועד הגשת ההצעות השיב כי יכול להיות שהיה אצל אותה חברה קודם ואחר כך הגיש את המכרז (עמ' 4247). גם לאחר שהוצג לו כי עוד מספר קבלנים (עמיר גולשני, עופר לוי, שאול זכרי, מאיר רוזנר וארז מיארה) אוכנו כולם, תחילה בדרום תל אביב, ולאחר מכן בסמוך למשרדי חברת החשמל, מה שאינו מתיישב עם מקריות, עמד על טענתו כי לא היה איתם בשום מקום, ונותר

בגרסתו גם לאחר שהוצגה לו עדותו של רוזנר בעניין זה (עמ' 4248). הכחשתו של ניסים את נוכחותו בפגישה האמורה, הכחשה בלתי אפשרית לנוכח איכוננו במקום בחברת קבלנים נוספים, ו"נדידתו" עמם מאוחר יותר למשרדי חברת החשמל ולנוכח דבריו של רוזנר בחקירתו, שאין לי סיבה לפקפק בהם, מחזקת את המסקנה שהמדובר בפגישה שתכליתה הייתה מילוי הצעות גיבוי בכתב יד שונה מזה של ארז. אחת מהן הייתה זו של קסנטיני ובניו, הצעה שאין חולק כי לא מולאה על ידי ניסים עצמו, בניגוד להצעה למכרז באר שבע.

148. כבר קבעתי, כי הודעתו של רוזנר ברשות, ולפיה לאחר זכייתה של ארגוב איל בע"מ במכרז באר שבע פנה אליו ניסים קסנטיני ודרש לבצע שליש מהעבודה או לקבל כסף ללא עבודה היא הודעת אמת. כך גם קבעתי כי עדותו של גדליה בנוגע לשיחה שקיים עם ניסים ב-8.12.2010, במהלכה התלונן לפניו האחרון ש"דפקו" אותו בהסדר האמור, אף היא אמת. ציינתי בהקשר זה, כי גדליה כלל לא היה עוין את קסנטיני ואף העיד על רגשותיו החמים כלפיו (עמ' 855). גם ניסים ציין בהודעתו ת/132 (ש' 367-363) כי הוא וגדליה חברים "וקצת מעבר".

בעדותו בבית המשפט אישר ניסים כי התלונן בפני גדליה ש"עקצו" אותו במכרז באר שבע, אלא שלשיטתו הכוונה לכך שלאחר הזכייה, רוזנר שלח אותו להדרכות, אולם סרב להעסיקו לאחר מכן ואף לא היה מוכן לשלם לו הוצאות עבור היומיים בהם עברו הוא וצוותו את ההדרכות. לכך התכוון בביטוי "עקיצה". הוא אף אישר שפנה לרוזנר בדרישה שישלם לו 150,000 ₪, אולם לטענתו היה זה עבור הצעתו לשמש קבלן משנה בשליש מהשטח (עמ' 4259-4260). גרסתו של ניסים, שככלל לא נמצאה על ידי אמינה, כפי שפורט לעיל, לא נמצאה על ידי אמינה גם בנקודה זו, בעוד שעדויותיהם של גדליה ורוזנר מתיישבות עם מכלול הראיות. ומכאן, שגם מה שהתרחש לאחר הזכייה יש בו כדי ללמד על ההסדר הכובל שגובש בין הקבלנים בחמשת מכרזי הדרום, וניסים קסנטיני בכללם – ומתוך מודעות מלאה.

149. שולה העידה על עצמה כי תפקידה לנהל את החברה (ת/134, ש' 41-43), ובבית המשפט אישרה כי היא שולטת בחברה ביד רמה (עמ' 4274); כי היא עם "היד על הברז"; וכי נועצים בה אם לגשת בכלל למכרז ואיך לתמחר אותו (עמ' 4275). כך גם עולה מעדותה כי היא מבינה במכרזים ומעורבת בהגשת ההצעות מטעם החברה (עמ' 4266, עמ' 4278). ואכן, שולה השתתפה בסיוור הקבלנים, והיא נשמעת בו כשהיא מפנה שאלות לא מעטות לנציג חברת החשמל ומתווכחת על תנאי הסף (ת/340א). בסופו של דבר, הורתה לבנה, ניסים, לגשת למכרז באר שבע והייתה מעורבת בהחלטה בקשר לכך (עמ' 4275, עמ' 4287, עמ' 4277-4276).

כאמור, העבירה המיוחסת לשולה היא לפי [סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#), כ"מנהל פעיל" בחברת קסנטיני ובניו בע"מ, שנעברה בידו עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. בפרק העוסק בעבירות אדון בפירוט באחריותה לעבירה זו.

העבירות

150. הדיון הכללי הרלוונטי לכלל העבירות המיוחסות לנאשמים במסגרת אישום זה נערך במסגרת הדיון באישום הראשון ולפיכך לא אחזור עליו.

151. לירון ולירון בלוא בע"מ מייחסת המאשימה במסגרת האישום הנדון עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. לנוכח המפורט בפרק העובדתי, מסקנתי היא שהמאשימה עמדה בנטל להוכחת עבירות אלה.

בכל הנוגע לעבירה של צד להסדר כובל, מתקיימות החזקות החלוטות הקבועות [בסעיפים 2\(ב\)\(1\); 2\(ב\)\(3\) ו-2\(ב\)\(4\) לחוק ההגבלים העסקיים](#). כל כך, משום שירון הגיש הצעת גיבוי למכרז רמלה והצעת המחיר שלו הוכתבה לו, כלשונו, על ידי "גורם שלישי" [\(סעיף 2\(ב\)\(1\)\)](#); משום שהיה בהסדר משום חלוקת שוק על בסיס גיאוגרפי בעצם ויתורו על תחרות בחמשת המכרזים ובהגשת הצעת הגיבוי לרמלה [\(סעיף 2\(ב\)\(3\)\)](#); ומשום שכתוצאה מוויתורו על חמשת המכרזים נמנעו שירותי הגיזום מעסקו והתווספו לעסקיהם של הזוכים המיועדים על פי התיאום [\(סעיף 2\(ב\)\(4\)\)](#).

אשר לנסיבות המחמירות, גם בענייננו המדובר במכרזים ציבוריים; בשיטתיות; בהיקף כספי מצרפי גבוה (כ-2 מיליון ₪ בשנה); בתכליתו של ההסדר הכובל "להרים את המחירים" של מכרז ציבורי, על כל המשתמע מכך; ובנוסף כספי הנגזר מן ההיקף הכספי.

גם על העבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות אין להכביר מילים. ירון הגיש הצעת גיבוי במכרז רמלה ולא גילה את אוזנה של ועדת המכרזים שהמדובר בהצעה שהוגשה במסגרת תיאום. הגשת ההצעה, בנסיבות אלה, היא מצג כוזב. יו"ר ועדת המכרזים במחוז הדרום, מר לזר פוקס, העיד כי לא ידע דבר אודות תיאום המחירים בחמשת המכרזים הנדונים וכי לו ידע – היה מעביר זאת לטיפול היועץ המשפטי של חברת החשמל ומפסיק את

הליכי המכרז (עמ' 1151-1152). גם בחוברות מכרז זה היה על המציעים להתחייב להימנע מתיאום הצעות המחירים ומכל פעולה אחרת המהווה הגבל עסקי (ת/190, ת/177, ת/214, ת/198 ו-ת/207). לכך יש להוסיף כי המדובר במרמה שהיא פרי תכנון; שהמדובר בפעילות עבריינית רבת משתתפים שירון נטל בה חלק; שהמדובר במרמה שתכליתה הנחת דעתה של ועדת מכרזים במכרז ציבורי; שהיקף הסכומים בהם מדובר – ניכר; ושמעשה המרמה נשען על עבירה אחרת, היא העבירה של הסדר כובל.

על יסוד האמור, אני מרשיעה את ירון ואת ירון בלוא בע"מ בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

152. גם לארז ולמוקה גיזום מייחסת המאשימה את שתי העבירות הנדונות.

אשר להסדר הכובל – על פי ממצאי העובדה, ארז גיבש, ריכז וניהל את חלוקת חמשת המכרזים בין הקבלנים ואף הגיש הצעות גיבוי מטעמם. עובדות אלה הוכחו מעבר לספק סביר. הוא היה, אפוא, צד להסדר כובל בנסיבות המקימות את החזקה לפי [סעיף 2\(ב\)\(1\)](#) [לחוק ההגבלים העסקיים](#), שהרי נתן הצעות גיבוי ואף מילא הצעות מחיר של קבלנים אחרים, בהתאם להסכמה שגובשה ביניהם באשר לזהות הזוכה בכל אחד מן המכרזים. הוא הדבר ביחס לחזקה החלוטה הקבועה [בסעיף 2\(ב\)\(3\)](#) לחוק, שהרי ארז גיבש את החלוקה הגיאוגרפית בין הקבלנים השונים וביחס לחזקה החלוטה הקבועה [בסעיף 2\(ב\)\(4\)](#) לחוק, שכן שירותי הגיזום נגרעו מעסקיהם של אלה שלא נועדו לזכות והתווספו לעסקיהם של הזוכים המיועדים על פי המוסכם.

הנסיבות המחמירות מתבטאות בעובדה שהמדובר במכרזים ציבוריים; בשיטתיות; בריבוי הצדדים להסדר; בתכלית ההסדר – "שהמחירים (של מכרזים ציבוריים) ימשיכו להתרומם" ובהיקף הכספי ובגודל הנזק הנגזר ממנו. ארז אף הפיק טובת הנאה מן התיאום, שכן על פי החלוקה המוסכמת קיבל עבודות בקבלנות משנה בעיר רמלה.

הוא הדבר גם ביחס לעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. האמור לעיל לגבי ירון נכון גם לגבי ארז.

אשר להרשעתה של מוקה גיזום, אפנה בעניין זה לדיון שערכתי בסוגיה זו במסגרת האישום הראשון. אזכיר, כי במהלך פגישת מסובים (ת/335א) נשמע ארז, בעודו מציג לפני גדליה את ההסכמות אליהן הגיעו לשם חלוקת השוק ותיאום המכרזים, כך: **"ורמלה אני ואתה לצורך העניין. מוקה ואתה"** (עמ' 3). הנה כי כן, מוקה גיזום וארז חד הם.

אני מרשיעה אם כך את ארז ואת מוקה גיזום בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

153. לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון מייחסת המאשימה עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. לעיל קבעתי כי מעורבותו של ברזילאי בתיאום חמשת מכרזי הדרום, על פי העובדות שנטענו בכתב האישום, הוכחה מעבר לספק סביר. פה אזכיר כי במהלך פגישת מסובים נשמע ברזילאי כשהוא מייחל לכך "שהמחירים ימשיכו להתרומם". תרומתו לחלוקת השוק לפי אזורים באה אף היא לידי ביטוי באותה פגישה וממילא הצמיחה מעורבותו גם את גריעת שירותי הגיזום המבוקשים מעסקיהם של אלה שלא אמורים היו להתמודד או לזכות והתווספותם לעסקיהם של הזוכים המיועדים. הנסיבות המחמירות פורטו בדיון ביחס לארז, למעט הפקת טובת הנאה.

על יסוד האמור, אני מרשיעה את רמי ברזילאי ואת מנהרת אשקלון בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות.

154. לנאש מייחסת המאשימה עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. לגבי נאש קבעתי, כי הוכח מעבר לספק סביר כי היה מעורב ביישום ההסדר, אסף מעטפות ואף היה מעורב בהצעות הגיבוי. בנסיבות אלה מתקיימות החזקות החלוטות הקבועות [בסעיפים 2\(ב\)\(1\), 2\(ב\)\(3\) ו-2\(ב\)\(4\) לחוק הגבלים עסקיים](#), כמוסבר לעיל בענייניהם של חבריו. הוא הדבר גם ביחס לנסיבות המחמירות המתקיימות כאן.

אשר לעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הרי שמעבר לאמור ביחס לחבריו ובדיון הכללי בעבירה זו, יש לעמוד על מרכזיותו של נאש באיסוף המעטפות והצעות הגיבוי ועל הדומיננטיות שלו בתיאום המכרזים. פעילותו אפשרה את הצגת מצגי השווא לפני ועדת המכרזים והופכת אותו למבצע בצוותא, ביחד עם הקבלנים שהגישו בפועל את הצעות הגיבוי.

אני מרשיעה, אם כך, את נאש בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

155. ועתה לנאש נאש בע"מ.

נאש נאש בע"מ התאגדה ונרשמה ברשם החברות ב-22.12.2008 (נ/10(1)). הסיבה להקמתה הייתה שיקולי מס. רואה החשבון הוא אשר המליץ כך לנאש, בשל הצפי לצמיחה בפעילותו (ראו עדותו של רו"ח יורם בר אבי, עמ' 4151). אין ספק, כי הכוונה הייתה להעביר את פעילותו של נאש, כעוסק מורשה, לפעילות החברה, אלא שלא ניתן לעשות כן ביום אחד. כל כך, משום שבמכרזים של גופים ציבוריים, כחברת החשמל וכרשויות מקומיות, נדרש המציע להוכיח היקפי פעילות וניסיון קודם, וממילא לא תוכל חברה שהוקמה זה עתה לעמוד בדרישת הסף האמורה אלא בעבור תקופת הניסיון הנדרשת. ואכן, אין חולק כי הייתה תקופת מעבר, מאז הקמת החברה, במהלכה פעל נאש הן כעוסק מורשה והן כחברה בע"מ (החברה, יש לומר, מצויה בבעלותו המלאה). בסופו של דבר, ב-2011, נסגר תיק העוסק המורשה של נאש, כפי שתוכנן. המאשימה מציגה בסיכומיה מספר דוגמאות של חוזים של נאש מול רשויות מקומיות וחברת החשמל, כשבתקופת החוזה ביקש נאש להסב את זכויותיו מהעוסק המורשה לחברה בע"מ (בת ים, תל-אביב והחווה המשותף של תל-אביב וחברת החשמל, נשוא האישום השביעי).

המאשימה סבורה, כי יש להרשיע את נאש נאש בע"מ, על יסוד פסק דינו של כב' השופט משה יועד הכהן בת"פ (י-ם) 22487-12-10 מדינת ישראל נ' בובליל (12.1.2014), המסתמך על פסק דינו של בית המשפט העליון בעניין סבירסקי, ולפיו גם מי שנעדר כשירות עובדתית ונסיבתית להיות "צד להסדר" עשוי להיחשב מבצע בצוותא בעבירה של צד להסדר כובל ככל שהייתה לו מודעות לעובדה שלפחות אחד הצדדים להסדר שבגיבושו השתתף, הגביל עצמו, בניגוד לחוק. אכן כך הוא, אלא שלא זו השאלה העומדת להכרעתי. השאלה הינה האם יש ליחס לנאש נאש בע"מ את מעשיו של נאש, שפעל בתקופה הרלוונטית גם כעוסק מורשה (כפי שפעל גם ביחס ללקוחות אחרים באותה תקופה, ראו נ/10(8)), ורכש את מעטפות שניים מחמשת מכרזי הדרום כעוסק מורשה.

156. איני סבורה כי הונחה לפניי תשתית עובדתית מספקת לייחוס מעשיו של נאש לחברה. העובדה שנאש שאף, בתהליך הדרגתי, להעביר את פעילותו לחברה בע"מ אינה

הופכת את נאש נאש בע"מ לצד להסדר כובל. גם העובדה שהקבלנים השותפים להסדר הכובל היו רואים בנאש כמפר לו הגיש הצעה, בין כעוסק מורשה בין כחברה בע"מ אין בה כדי לשנות את התמונה. הקבלנים לא התעניינו באישיות המשפטית העומדת מאחורי נאש, וברור כי מבחינתם העושה הוא נאש עצמו. השאלה היא שאלה אובייקטיבית, האם נאש פעל במהלך מילוי תפקידו בתאגיד (ראו עניין מליסרון).

בהקשר זה, לטענת המאשימה, במהלך סיור הקבלנים שהתקיים ב-22.3.2010, עת נערך סבב היכרות בין המשתתפים, הציג עצמו נאש, בתורו, כ"נאש נאש בע"מ" (ת/335 א עמ' 9-10). מיד לאחר מכן נשאל על ידי דוברת לא מזוהה מחברת החשמל "איך קוראים לך" והוא השיב "ניסים", כשמו הפרטי. הקטע הרלוונטי בשיחה הושמע לאוזניו של נאש במהלך חקירתו הנגדית, לאחר שטען כי "אולי מישהו אחר אמר" את המילה "בע"מ". משהושמע לו אותו קטע טען כי כלל אינו שומע את המילה "בע"מ" (עמ' 4102-4105). המאשימה סבורה כי המילה נשמעת בבירור וכי אין דובר אחר באותו קטע מלבד נאש. איני משוכנעת בכך. זאת, בניגוד בולט לגרסתו של ארז בחקירתו ברשות, לפיה בזמן הרלוונטי פעל כמנהל מוקה גיזום בע"מ; נשמע (במהלך פגישת מסובים) כשהוא מציג לגדליה את "תכנית החלוקה", כי רמלה אמורה ליפול לידי ולידי "מוקה"; וכשמאוחר יותר הסביר לאחיו רונן את ההשלכות המיטיבות שיהיו להסדר הכובל במכרז ירושלים 2010 עליהם, קרי על החברה שארז ניהל אותה עת עבור אחיו.

לעומת זאת, במהלך פעולותיו הרלוונטיות לענייננו השתתף נאש בסיור הקבלנים ורכש את מעטפות המכרזים כעוסק מורשה. לא מצאתי כי ניתן לסמוך ממצא על הדברים הבלתי ברורים הנשמעים בהקלטת סיור הקבלנים ולקבוע באופן חד משמעי כי הציג עצמו כ"נאש נאש בע"מ". ההנחה ההיפותטית לפיה היה מבקש להסב את הזכויות לנאש נאש בע"מ לו הגיש הצעה (בניגוד למוסכם בהסדר הכובל) וזכה, וכי בקשתו הייתה נענית, אינה הופכת את פעולותיו, בעת שבוצעו, לפעולות של אורגן בתאגיד, המחייבות את התאגיד.

אני מורה, אפוא, על זיכוייה של נאש נאש בע"מ מן האישומים שיוחסו לה.

157. על יסוד הנימוקים המשמשים בסיס להרשעתם של הנאשמים האחרים, אני מרשיעה את יובל רגב, הראל גולסט והשביל הירוק בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. כפי שראינו, דחיתי את טענתו של גולסט לפיה בזמן הרלוונטי למכרזי הדרום כבר לא שימש מנהלה הכללי של החברה ומעשיו, כמו גם מעשיו של רגב, מחייבים, אם כך, את השביל הירוק.

158. גם לגבי רמי עזרא קבעתי, כי הוכח מעבר לספק סביר שנטל חלק בתיאום מכרזי הדרום, בנסיבות המקיימות את החזקות החלוטות [שבסעיפים 2\(ב\)\(1\), 2\(ב\)\(3\)](#) ו-[2\(ב\)\(4\)](#) לחוק [ההגבלים העסקיים](#). מה שנאמר לעיל לגבי הנסיבות המחמירות יפה לגביו, למעט השיטתיות, ויש להוסיף לכך גם את העובדה שהפיק מן התיאום טובת הנאה, שכן זכה במכרז אשדוד במסגרת ההסדר.

הוא הדבר גם לגבי העבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. בהתייחס אליו יש להזכיר כי הגיש הצעות למכרזי אשדוד, באר שבע ומתח עליון והציג בכך מצגים כוזבים לוועדת המכרזים. גם בישיבות בירור ומשא ומתן שנערכו עמו לא גילה את דבר התיאום.

אני מרשיעה, אם כן, את רמי עזרא בעבירות של הסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

159. על פי קביעותיי לעיל, הוכח מעבר לספק סביר כי ניסים קסנטיני נטל חלק בהסדר הכובל נשוא האישום הנדון. כמו ביחס ליתר חבריו, גם לגבי מעשיו חלות החזקות החלוטות הקבועות [בסעיפים 2\(ב\)\(1\), 2\(ב\)\(3\)](#) ו-[2\(ב\)\(4\)](#) לחוק [ההגבלים העסקיים](#). כך גם מתקיימות במעשים אלה הנסיבות המחמירות שפורטו ביחס לאחרים, למעט השיטתיות.

הוא הדבר גם ביחס לעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. אזכיר כי ניסים קסנטיני הגיש הצעות במכרזי רמלה ובאר שבע ולא גילה את אוזנה של ועדת המכרזים כי המדובר בהצעות שהוגשו על פי תיאום מראש.

מאחר שניסים קסנטיני היה מנהל תחום גיזום בחברת קסנטיני ובניו בע"מ בזמן הרלוונטי, ולנוכח תפקידו, סמכויותיו וגדרי אחריותו בחברה יש לראותו כאורגן שלה. הוכח מעבר לספק סביר, כי מעשיו נעשו במילוי תפקידו בחברה. ואם כן, יש לייחס לחברה כל עבירה שירשע בה.

נוכח כל אלה אני מרשיעה את ניסים קסנטיני ואת חברת קסנטיני ובניו בע"מ בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

160. ולבסוף – המאשימה מייחסת, כאמור, לשולה קסנטיני, עבירה לפי [סעיף 48 לחוק](#) [ההגבלים העסקיים](#).

תכליתו של [חוק ההגבלים העסקיים](#) בכלל, ותכליתו של [סעיף 48 לחוק](#) זה בפרט, מובילות למסקנה כי פירוש המונח "מנהל פעיל" צריך להיות כך "שיחול, לכל הפחות, על אותם נושאי משרה שבכוחם למנוע (או לצמצם) בפועל את מעורבות החברה בביצוען של עבירות לפי החוק" (עניין בורוביץ, בעמ' 929). אכן, כפי שנקבע ברע"פ [5389/01 המועצה האזורית לב השרון נ' מדינת ישראל, פ"ד נו\(4\) 364 \(2003\)](#), יש לפרש את החקיקה המטילה אחריות על נושאי תפקיד בתאגיד באופן מצמצם "כך שיכללו בהם רק אותם בעלי התפקידים, הקשורים בתחום שבו בוצעה העבירה", אלה שהמאפיין אותם הוא "החובה המוטלת עליהם מכוח תפקיד מסוים בתחום שבו בוצעה העבירה" (שם, עמ' 372-373). עם זאת, העובדה שמנהל בחברה בחר שלא לדעת על המתרחש בתחום סמכותו ואחריותו, אין בה כדי לשלול את אחריותו הפלילית מכוחו של [סעיף 48 לחוק](#) (ת"פ (י-ם) [1142/01 מדינת ישראל נ' ראובן שולשטיין](#), פסקה 88 (2.11.2011)) (להלן: עניין שולשטיין).

על יסוד כל אלה, המסקנה לפיה שולה הייתה "מנהלת פעילה" כמשמעותו של ביטוי זה [בסעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#) היא בלתי נמנעת. סמכויותיה, כפי שהיא עצמה תיארה בעדותה, היקנו לה שליטה אפקטיבית במתרחש בחברה ויכולת למנוע את מעורבותה בעבירה של הסדר כובל.

161. [סעיף 48 לחוק](#), הקובע את אחריותו הפלילית של מנהל פעיל בתאגיד, הוא סעיף הקובע עבירה של אחריות קפידה. רוצה לומר, המאשימה אינה צריכה לעמוד בנטל של הוכחת היסוד הנפשי של המנהל הפעיל. המדובר בחזקת רשלנות, הניתנת לסתירה. הנטל עובר לכתפיו של המנהל לסתור אותה, ועליו לעשות כן במאזן ההסתברויות האזרחי (ראו: ע"פ [8511/96 דן אגודה שיתופית לתחבורה ציבורית בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד נב\(2\) 871 \(1998\)](#); ת"פ (י-ם) [288/98 מדינת ישראל נ' ישי כהן](#) (1.10.2002)).

על מנת לסתור את חזקת הרשלנות, על המנהל להוכיח התקיימותם של שני תנאים מצטברים: שהעבירה נעברה שלא בידיעתו וכי נקט את כל האמצעים הסבירים להבטחת קיומו של החוק.

162. בענייננו, נראה כי שולה כשלה כבר בהוכחת התנאי הראשון. מעבר לכך שמדבריה שלה עולה כי היא מעורבת בהליכי הגשת מכרזים מטעם החברה (עמ' 4276-4277), היא העידה באופן ספציפי כי ראתה שתי הצעות במגירה במשרדי החברה, של באר שבע ושל רמלה, וכי החתימה עליהן היא או שלה או של בעלה (עמ' 4270, עמ' 4287), בעוד שההוראה שנתנה לבנה הייתה להגיש הצעה לבאר שבע. כבר כאן צריך היה להתעורר אצלה חשד באשר למתרחש ולברר זאת עם ניסים.

לא זו אף זו, בשיחה בביתו של ארז נשמע נאש אומר ש"שולה רוצה שיכניסו את שלה גיבוי" (ת/340א, עמ' 6). נאש לא הכחיש שאמר דברים אלה, אולם לטענתו "זרק" סתם כך את שמה. כבר קבעתי כי גרסתו אינה מתקבלת על דעתי. לא הייתה כל סיבה "לזרוק" את שמה של שולה. והנה, לפנינו אמרה בכתב של נאשמת (שולה), שהוכחה על ידי עד במשפט (נאש) והיא קבילה לאמיתות תוכנה מכוחו של [סעיף 10א לפקודת הראיות](#). אמרתו של נאש קבילה לאמיתות תוכנה גם מכוחו של [סעיף 9 לפקודת הראיות](#) (ראו דיון על כך בפרק העוסק באישום הראשון). את דבריו של נאש יש לראות בהקשר כולו: שלניסים לא היה הסבר אמין ביחס לנסיבות הגעתה של מעטפת המכרז של רמלה לתיבת המכרזים; שהן שולה והן ניסים העידו כי לא הייתה לחברה שאיפה כלשהי להתחרות ברמלה; שבפגישת מסובים "זכתה" החברה, הגם שלא בפניה, בחלק מן ההסדר הכובל, ועל כל אלה, משנאמר לה בחקירה כי המעטפה של מכרז רמלה נמצאה בידיו של נאש ונשאלה הכיצד, לא טענה כי הדבר אינו מתקבל על הדעת. תשובתה הייתה, כפי שכבר ראינו, שאינה יודעת כיצד קרה הדבר, וכי נאש וניסים חברים, כמו אחים (ת/135, ש' 335-336). בהמשך, לא שללה את האפשרות שניסים נתן את המעטפה לנאש (ש' 349). תשובה זו מלמדת כי יש דברים בגו, ותומכת במסקנה לפיה הדברים שנשמעו מפיו של נאש באותה שיחה (ת/340א) הם ציטוט מדויק של דבריה.

מסקנתי הינה, אפוא, כי שולה ידעה כי נעשה שימוש במעטפת המכרז של רמלה כהצעת גיבוי מטעמה של קסנטיני ובניו, ולכל הפחות עצמה עיניה מפני אפשרות זו.

מעבר לכך, לא הובאה על ידה כל ראיה לאמצעים שננקטו על ידה, כמנהלת חברה המתמודדת במכרזים עם קבלנים מתחרים, לשם פיקוח על מעשי הכפופים לה ומניעת עבירות הקשורות לתחרות (ראו לעניין זה [ע"פ 4148/03 ישי כהן נ' מדינת ישראל](#) (5.1.2004); עניין שולשטיין).

163. נוכח כל אלה, אני מרשיעה את שולה קסנטיני בעבירה של מנהל לפי [סעיף 48 לחוק](#) [ההגבלים העסקיים](#). יש להבהיר עם זאת, כי הרשעתי מתייחסת לאחריות לעבירה של צד להסדר כובל, להבדיל מאחריות לעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. כל כך, משום שהמדובר בעבירה של אחריות קפידה ולכל היותר של רשלנות (ראו [ע"פ 608/97 לקס נ' מדינת ישראל, פ"ד נב\(2\) 673 \(1998\)](#)). ואם כך הוא, חלות בעניין זה הוראות [סעיף 21\(ב\) לחוק העונשין](#), המורה כי רשלנות תהווה יסוד נפשי מספיק רק בעבירה שאינה עבירת פשע (ראו הדיון בעניין זה בפסק דינו של כב' השופט ע' שחם, [בת"פ 49529-12-11 מדינת ישראל נ' אבי ויקטור בן דרור](#) (30.4.2017), פסקאות 27-29).

האישום השישי – חמשת מכרזי הצפון

האישום ויריעת המחלוקת

1. באישום זה נאשמים אך ארז מיארה והחברה המנוהלת על ידו, מוקה גיזום. בכתבי אישום מקבילים הועמדו לדין, בגין חלקם באישום הנדון, זוהר כץ וקבלני גיזום נוספים, אשר שמותיהם יוזכרו במהלך סקירת הראיות, על פי הצורך.

2. על פי הנטען בכתב האישום, ב-21.3.2010 פרסמה חברת החשמל מקבץ של שלושה מכרזים לגיזום ולכריתת עצים, באזור נהריה, באזור עפולה ובקווי מתח עליון במחוזות חיפה והצפון. המועד להגשת ההצעות נקבע ל-22.4.2010. ב-5.5.2010 פרסמה חברת החשמל מקבץ נוסף, הפעם של שני מכרזים לגיזום ולכריתת עצים, האחד באזור חיפה והאחר באזור הקריות. המועד להגשת ההצעות נקבע ל-20.5.2010.

קודם לפרסום המכרזים, במהלך המחצית הראשונה של 2010, סיכמו ביניהם זוהר כץ וארז מיארה כי ארז יפעל לכך שקבלני גיזום מהדרום לא יתחרו במכרזי הצפון האמורים.

עוד נטען, כי במהלך המחצית הראשונה של 2010 היו ארז מיארה ומוקה גיזום, כמו גם זוהר כץ וראז חקלאות, וכן שורה של קבלני גיזום אחרים, צדדים להסדר כובל אשר במסגרתו סיכמו ביניהם מראש על זהות הזוכה ועל זהות המבצע או המבצעים בפועל בכל אחד מחמשת המכרזים, כמפורט בכתב האישום. לשם גיבוש ההסדר קיימו ביניהם הצדדים מגעים שונים, לרבות שיחות ופגישות משותפות בהרכבי משתתפים שונים. לא כולם ידועים במדויק למאשימה.

בין היתר, במהלך סיור קבלנים בנוגע למקבץ שלושת המכרזים, שהתקיים ב-12.4.2010, התקיימה שיחה בין הקבלן מאיר רוזנר לבין ארז בה סיכמו השניים שאחיו של איל ארגוב (שהיה אותה עת בחו"ל) יעזוב את הסיור מבלי לרכוש את טופסי המכרז עבור ארגוב איל בע"מ, וכך היה. וב-21.4.2010, יום לפני המועד להגשת הצעות למקבץ שלושת המכרזים,

התקיימה פגישה בבית קפה באזור רמת ישי, בהשתתפות ארז מיארה, זוהר כץ, ואחרים. באשר למקבץ שני המכרזים, סיכמו ביניהם ארז וזוהר כי ארז יגיש הצעת גיבוי במכרז חיפה, וכך עשה.

כתב האישום ממשיך ומפרט את הסיכומים שהושגו בחמשת המכרזים, את ההצעות שהוגשו בכל אחד מהם ואת החלטות ועדת המכרזים.

3. המאשימה מייחסת לארז ולמוקה גיזום עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. ובשל המצג הכוזב שהציג ארז לפני ועדת המכרזים, ולפיו ההצעה שהגיש למכרז חיפה היא לכאורה הצעה תחרותית, מייחסת המאשימה לו ולמוקה גיזום עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

4. ארז ומוקה גיזום כפרו במיוחס להם באישום הנדון, למעט בעצם קיומו של המפגש ברמת ישי, אליו הגיע ארז, על פי הטענה, לקראת סופו. עוד נטען במענה לאישום, כי מוקה גיזום לא עמדה בתנאי הסף של המכרזים הנדונים וממילא לא נטלה בהם חלק ולא הייתה צד להסדר כובל כלשהו במסגרתם. גם הפעם נטען, כי קבלני הגיזום מכירים זה את זה שנים רבות, כי הם מקיימים יחסי עבודה ואף יחסי חברות, וכי ככל שנערכות ביניהם פגישות שונות, הרי שהמדובר בפגישות לגיטימיות. כפי שנראה להלן, במהלך המשפט חל מפנה בעמדתו של ארז ובסיכומים לא הוכחשה מעורבותו במעשים נשוא האישום הנדון. עם זאת נטען, כי חלקו בהם היה מצומצם ועל כן אין לייחס לו נסיבות מחמירות בעבירה של צד להסדר כובל. עוד נטען, כי לא הוכח שהצעתו של ארז במכרז חיפה הייתה הצעת גיבוי ומשכך יש לזכותו (וממילא יש לזכות את מוקה גיזום) מעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

חלקו של ארז בגיבוש ההסדר הכובל

5. אפנה, אם כך, לביור מידת מעורבותו של ארז בגיבוש ההסדר נשוא האישום הנדון, על מנת להיווכח אם מצומצמת הייתה, כטענתו, אם לאו. אקדים ואומר, כי מכלול הראיות מלמד על מעורבות עמוקה עד מאוד מצדו של ארז, שתכליתה ליישם את "חזונו" (חזון לו היו שותפים קבלני גיזום אחרים), בדבר חלוקת העבודה בין קבלני הצפון לבין קבלני הדרום, על מנת שאלה "לא יפריעו" לאלה. חלוקה זו חרגה מעבר לגבולותיהם של חמשת מכרזי הצפון בינם לבין עצמם, ונועדה לייצר "שקט" בענף כולו.

(א) מעורבותו של ארז בגיבוש "תכנית החלוקה" הכללית

6. בפרק העוסק בחמשת מכרזי הדרום עמדתי על מעורבותו של ארז בגיבוש ההסדר הכולל, בין הקבלנים "הצפונים" לבין הקבלנים "הדרומיים" ועל הקשר בין כל אלה לבין מכרז ירושלים 2010. בפרק זה אתמקד בהקשר של מכרזי הצפון. נתחיל בדברים שנשמעו מפיו בפגישת מסובים (ת/335א), שהתקיימה ב-25.3.2010, היינו ימים ספורים לאחר פרסום המקבץ הראשון מבין שני המקבצים המהווים ביחד את חמשת מכרזי הצפון. כך, למשל, נשמע ארז אומר כי "לגבי הצפון ... אנחנו נבחר נציגים מפה שילכו לצפון, יקנו את המעטפות בשביל לנסות לסגור להם שם פינות ולעזור לגבש ביניהם. אנחנו המטרה שלנו שהצפונים יהיו צפונים והדרומיים יהיו דרומיים. אנחנו נסתדר אחד עם השני. וככה כל עבודה הכי קטנה שתצא של שקל נדע להסתדר אתה כולנו. זה המטרה" (שם, עמ' 3). על פי אותה תובנה הודיע ארז בהמשך הפגישה ששאל (הכוונה לשאל זכרי) "לא מפריע יותר באזור הצפון" (עמ' 4). שאל, כך נראה, לא "נכנע" בקלות לתכנית הגדולה ובפגישה שהתקיימה בביתו של ארז ב-6.4.2010 (ת/340א), במהלכה נאספו, כזכור, המעטפות של מכרזי הדרום, נשמע הדו שיח הבא בינו לבין נאש:

"ארז: בקיצור, שאל התקשר הדליק אותם

נאש: אבל למה? למה?

ארז: למה? כי הוא אידיוט. אמרתי לזוהר, תקשיב זוהר, הנה אני מתחייב עכשיו בשביל מה הוא בא לפה? להחתיים אותי שאם שאל בכל זאת עושה להם בלגאן אז מורידים לו את החצי שלו בנתניה ועובר אליהם כפיצוי. אמרתי לו בסדר. העברנו את זה גם לשאל ליד כולם

...

העברתי את זה לשאל ליד כולם כשהיינו במפגש שאמרתי לו אנחנו לא הולכים להפריע בצפון? הוא אמר כן, ואחר כך הוא התקשר לעצבן אותם" (עמ' 6).

ובשיחתו עם גדליה (ת/339א) מ-2.4.2010 הסביר ארז לגדליה שצריך לתת שיק ערבון לצפונים "שאנחנו לא באים להפריע להם עכשיו במכרזים שלהם" (עמ' 2).

7. זוהר הסביר בהודעתו ת/442 (ש' 313-317) כי "התחייבת[ני] כלפי ארז מכיוון שהוא הנציג של הדרום", והוסיף כי "בשנה האחרונה" [כלומר, ב-2010], עומדים קבלני הצפון והדרום ב"תכנית החלוקה". והסיבה לכך – "פה אני חושב שלארז מיארה יש השפעה. יש לו כריזמה. כולם משתפים אתו פעולה. ארז מצליח עם הכריזמה שלו לשלוט בקבלנים" (ש' 317).

341-348). בהודעה נוספת, ת/444, הוסיף זוהר כי הרעיון של "אל תבואו אלינו לדרום אנחנו לא נבוא אליכם לצפון" היה של "אדריכל השלום, ארז מיארה. הוא לקח על עצמו לעשות את החלוקה בין קבלני הצפון לקבלני הדרום, שקבלני הדרום לא ייגשו לצפון ואנחנו לא ניגשנו לדרום". ארז, כך לדברי זוהר "דיבר עם הקבלנים שהיו בכל מכרז שהוא מיוחד מהם, כלומר הקבלנים שמסוגלים לגשת, ודאג לחלוקה" (ש' 183-195).

בהודעה הבאה, ת/445, הוצגה לזוהר שיחה שהתקיימה בינו לבין גדליה ב-10.5.2010 (ת/342), יום לאחר סיור הקבלנים במכרזי חיפה והקריות. במהלכה נשמע זוהר אומר "יש לכם נציג ארז שאחראי על הצפון דרום, אז אין בעיה, יש סידור או אין סידור, אין בעיה, אני יכול להילחם על חיפה ואני יכול לא, אני חושב". לשאלת החוקרת על איזה סיכום מדובר בה השיב כי "זה סיכום שהנהיג ארז ... זה התחיל עם 5 מכרזי הדרום" (ש' 272-276), וכי "במקומות שיש חוסר אמון מבקשים בטחונות", שארז אחראי על איסופם (ש' 310-313).

8. בעדותו בבית המשפט, לאחר התחמקות אופיינית, אישר זוהר כי ארז לקח על עצמו ליצור את החלוקה בין הצפון לבין הדרום, אולם ברוח הניסיונות לייחס הכל לגדליה הוסיף כי אינו יודע אם פעולותיו של ארז היו מיוזמתו או שמא גדליה עודד אותו (עמ' 1240). עם זאת הסכים, כי "הוא היה מאוד דומיננטי ארז" (עמ' 1242). בפרק העוסק בהערכת עדותו של גדליה עמדתי, בין היתר, על הטענה לפיה גדליה היה היוזם של פעולות התיאום, ודחיתי אותה. אין לי אלא להפנות לשם. כך גם קבעתי את אשר קבעתי ביחס לעדותו של זוהר בבית המשפט. אין לי ספק כי בהודעותיו המפלילות ברשות אמר אמת וכי יש להעדיף את גרסאותיו שם, ככל שבעדותו בבית המשפט חזר בו או ביקש להפחית מעוצמת הדברים שאמר בחקירה.

9. חיזוק לגרסתו המפלילה של זוהר בחקירה ברשות יימצא לנו בשיחה שניהל עם מאיר רוזנר ב-21.7.2010 (ת/300, שיחה 4154/139, עמ' 732):

"זוהר: ... תראה אני לא איך קוראים לו ארז שהסבלנות שלי והזה שלי מוגבל, מוגבלים, אני לא יודע, לוקח את זה כפרויקט, אני שותף לחלק מסדר עולמי מה שנקרא

מאיר: כן אבל אני דאגתי לו שיצא מזה טוב אני ויתרתי לו על בחיידך, החלק שנתתי לו בחדרה זה יותר מכל עפולה ביחד, אהה סליחה, באר שבע

...

מאיר: נתתי לו את החלק שלי בבאר שבע, אני עכשיו דואג לו לעבודה ברחובות. ארז לא נדפק, ארז רק ירוויח

...

זוהר: לא, הוא לא נדפק אבל ארז לקח על עצמו ... את האדריכלות וההתחייבויות כלפי אחרים אם מישהו לא ככה ולא ככה. אז אני לא, אין לי כמו לארז דברים ביד כמו בטחונות כאלה ואחרים, כמו הוא יכול לנקוט בצעדים...

מאיר: לא, גם כולם שמו שיקים שם

זוהר: נכון, לכן הוא יכול להכתיב, יש לו קצת יותר כוח לכפות את ההסכמים."

10. כך ראה את הדברים זוהר. כך גם ראה את הדברים ארז, בזמן אמת. לפנינו שיחה שהתקיימה בינו לבין גדליה, במהלך סיור הקבלנים שקיימה חברת החשמל לגבי מקבץ שלושת המכרזים הראשונים של מחוז הצפון. הסיור התקיים ב-12.4.2010, וארז נכח בו (ראו היומן ת/404, בו כתב ארז בעמוד של אותו יום: "נסעתי לחיפה למכרזים של חח"י" וראו גם רשימת משתתפי הסיור, ת/226). בשיחה, ת/341, נשמעים חילופי הדברים הבאים:

"גדליה: אה, הגעת לצפון?"

ארז: כן אני נציג

גדליה: אתה נציג של מי?

ארז: של כל הדרום

גדליה: אהה ואתה לבד הלכת שם?

ארז: אני לבד כן

גדליה: אף אחד לא בא מהדרום?

ארז: לא, רק שאול פה בצבץ, אבל דיברתי אתו

...

גדליה: שאול זכרי בא?

ארז: כן. חמור נו. דברתי אתו עכשיו, ראיתי את אשתו והם חזרו הביתה"

דבריו אלה של ארז מתיישבים עם מה שאמר בפגישת מסובים, היינו שייבחרו נציגים שילכו לצפון ואלה יקנו את המעטפות "בשביל לנסות לסגור להם שם פינות ולעזור לגבש ביניהם". ארז נסע, אפוא, לסיור הקבלנים בצפון כנציג קבלני הדרום, על מנת להראות שקבלני הדרום אינם "מפריעים" וכי על כן מצופה מהם התנהלות הדדית. ומקום שהיה צורך להסיר מן הדרך התנהלות חריגה של אחד מקבלני הדרום, ארז היה שם והביא לכך ששאול זכרי, ש"בצבץ", הלך לדרכו. ואכן, שאול זכרי לא רכש את המעטפות של שלושת מכרזי המקבץ הראשון (ת/226), וגם ארז נמנע מכך.

11. בנוסף לסילוקו של שאול זכרי, שהעז "לבצבץ" בניגוד למוסכס, הרי שעל פי דבריו של רוזנר בחקירתו ברשות, אף שנכח בסיור הקבלנים האמור הן בשמו והן בשם ארגוב, רכש מעטפה רק על שמו, משום ש"בצפון הייתי עם אמיר ארגוב אח של אייל ולא לבד, וכשה נגמר והלכנו לקנות מעטפות ארז אמר ארגוב לא קונה פה מעטפות, הוא כבר זכה והוא לא קונה פה מעטפות". דברים אלה צוטטו לאוזניו במהלך עדותו בבית המשפט והוא טען כי אינו זוכר, אולם הוא "משער" שאם אמר את שאמר בחקירה, זה נכון. בהמשך טען, כי אינו חושב שארז שוחח עמו על רכישת המעטפות במקבץ הנדון עבור החברה בבעלותו שלו (כפר חיטים). או אז צוטט חלק מהודעה אחרת שלו, בה אמר שהייתה לארז בעיה שהוא יקנה את המעטפות על שם כפר חיטים, אולם הוא (רוזנר) לא היה מוכן להימנע מרכישת המעטפה. לשאלת החוקרת מה הייתה הבעיה של ארז השיב רוזנר באותה הודעה "אמר לי אל תקנה ותקבל משהו. אמרתי אני לא מוכן לזה... לא יודע אם במילים האלה אבל הוא אמר אל תקנה ואני אסדר לך משהו אבל אני לא הסכמתי". בשלב זה היה רוזנר נכון להודות כי אם אמר, כך זה היה (עמ' 2009-2010). עם זאת, בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד לשם טען כי אינו מצליח לזכור שיחה כזו [עם ארז] (עמ' 2078), וכי החוקרים יכולים היו "להוציא ממני באותו זמן גם את רצח ארלוזורוב" (עמ' 2077). כבר אמרתי, ואחזור ואומר, כי התנהלותו של רוזנר בבית המשפט לא הותירה בי רושם של מי שמעוניין להעיד אמת. לא למותר לחזור גם על כך, שבמהלך עדותו בבית המשפט (בהקשר אחר) אישר כי הוא "תמיד אומר אמת" וכי גם אם היה לחוץ בחקירות אמר אמת (עמ' 2005). אני מעדיפה ללא היסוס את דבריו של רוזנר בחקירה. דבריו מתיישבים עם מה שתועד מפיו של ארז בנוגע לזכרי. כפי שסילק את זכרי מן התחרות, לנוכח הסיכום בין הצפונים לדרומים, כך מנע את השתתפותו של ארגוב (באמצעות רוזנר), במכרז הצפוני, לאחר שהלה כבר זכה בבאר שבע.

12. גרסתו של ארז, בין ברשות ובין בבית המשפט, לא היה בה כדי ליצור ספק סביר בתמונה המפלילה שהצטיירה עד כה. בעת חקירתו ברשות טען, כי הוא מגיע לסיורי קבלנים רבים מבלי להתמודד בסופו של דבר, וכי על כן אין משמעות לעובדה שלא רכש את המעטפות של שלושת מכרזי המקבץ הראשון. לאחר שהושמעה לו השיחה ת/341 והוא התבקש להשיב על השאלה מי החליט שהוא נציג "של הדרום" השיב "אני הגעתי לשם עצמאית, לא נציג של אף אחד" (ת/66, ש' 513-522).

עם זאת, לנוכח עוצמת הראיות, בבית המשפט הודה ארז ב"סיכום" עם זוהר:

"הסיכום שלי עם זוהר היה, זה היה בעקבות מכרזי הדרום, מכרזי הצפון עדיין לא יצאו בכלל. אבל זה היה מה שנקרא בקנה. ידענו שזה אמור לצאת. אחד מהדברים שזוהר אמר או קי. אני אדאג שהחבר'ה שלנו לא יבואו אליכם והם יתמודדו, אתם תתמודדו תשברו את הראש לבד ואנחנו נתמודד נשבור את הראש לבד בצפון. זה הסיכום היחידי שהיה לי זוהר. וככה היה" (עמ' 3449).

אלא שלטענתו, לא נטל חלק בהחלטה על זהות הזוכים במכרזי הצפון. על מעורבותו בעניין זה נעמוד בהמשך.

13. מן המובא עד כה ניתן להגיע למסקנה ודאית, כי ארז היה "האדריכל" של "תכנית החלוקה" הגלובאלית, וככזה אף נטל על עצמו את המשימה של השכנת השלום בין הקבלנים הצפונים לבין עצמם, ולא רק בין הצפון לבין הדרום. ארז הוא שרקם את התכנית או לפחות היה מראשיה, הוא שאסף בטחונות מקום שלא היה אמון בין הקבלנים השונים, הוא שהסיר מן הדרך קבלן סורר.

התמונה המצטיירת היא תמונה של שיטה, כפי שתיאר אותה ארז במו פיו, במהלך פגישת הג'קווי (ת/348א, עמ' 4-5):

"עכשיו היה מגיע לי חלק? אנחנו אמרנו בסיבוב הבא מי שלא רשם אזור על שמו עכשיו ירשום אזור על שמו פעם הבאה, נכון? אמרנו את זה לכולם? ואז בסוף השלוש שנים אנחנו אמורים לפזר את הפאזלים של זה חצי ההוא רבע, כל אחד אמור להיות לו אזור משלו, ושלו לבד. בלי כל החצאים והרבעים והחלקים וכל זה. אבל אי אפשר כאילו זה...אותו דבר זה גם בצפון, אותו דבר זה גם בצפון. זה היה הסגירה, כל אחד זה חצי זה רבע זה זה, שנה הבאה יוצאים כלל המכרזים ובוה אנחנו סוגרים את העניין, כל אחד לכיוון שלו...עזוב אותי, תן לי מקום אחד וזהו. אני אם השנה נגיד אם היה לי רמלה על שמי, מה אכפת לי, לא מפריע לאף אחד."

בבית המשפט אישר ארז כי הדברים לעיל מוסבים על מה שנסגר ביחס למכרזי הצפון והדרום (עמ' 3597-3598), וכדבריו:

"נכון. אף פעם לא טענתי דרך אגב שגדליה ביקש את זה. במהלך אתה יודע, המשאים ומתנים, דברים עולים וצפים. כמו שאתה דורש מצד אחד גם הצד השני דורש את התנאים שלו. מי שהיה נציג של הקבלנים בצפון במירכאות נציג עד כמה שזה אפשרי, זה היה זוהר כץ והוא אמר אוקי, אם אתה רוצה שאנחנו לא נפריע לכם ולא נתערב לכם בעבודה, אנחנו גם רוצים התחייבות. מכיוון שאנחנו מכירים את הנפשות הפועלות שעכשיו אתם בשלכם יודעים להגיד מה שאתם רוצים, אבל שיצא הזמן שלנו אתם תשכחו את זה, אני רוצה שיקים כביטחון" (עמ' 3580).

גם זוהר אישר בחקירתו כי "הרעיון היה שכל מי שלא מקבל אזור על שמו יקבל אזור על שמו בסבב הבא" (ת/442, ש' 210).

14. ההסכם שהתגבש, במעורבותו הפעילה עד מאוד של ארז, אמור היה למסד את

ההתנהלות בין קבלני הגיזום לעתיד, כפי שאמר זוהר בת/442 (ש' 223-226):

"המפגש היה הרצון של מה שיהיה בעתיד. אתם [החוקרים] הגעתם בדיוק בדקה ה-90. אני מאמין שאם הייתם מגיעים עוד שנתיים כבר היינו עבריינים כבדים. עצרתם תופעה לפני שהיא קרתה באמת. היום המחירים שמשלמים לנו עדיין נמוכים והכיוון היה הולך לכיוון רע מאוד והמחירים היו מתייקרים."

כל כך, באשר לחלוקה בין קבלני הצפון לבין קבלני הדרום.

(ב) מעורבותו של ארז ביישום תכנית החלוקה במכרזי הצפון

(1) הפגישה ברמת ישי

15. ארז לא הסתפק בפעילות למען גיבוש "ההסדר הכולל" והחלוקה בין הקבלנים הצפוניים לבין הקבלנים הדרומיים. כפי שנראה עתה, הוא היה מעורב עד מאוד בתיאום חמשת מכרזי הצפון, בינם לבין עצמם. ראיה לדבר תימצא לנו בפגישה ברמת ישי, עליה נעמוד עתה.

לפגישה זו קדמה פגישה "בלתי מוצלחת" בין מספר קבלנים צפוניים. תכלית הפגישה הייתה תיאום וחלוקת מקבץ שלושת המכרזים לנהריה, עפולה ומתח עליון חיפה והצפון. אחד ממשותתפיה, גלעד שמואלוב (בעליה של חברת "טל אפיר", שלעתים מכונה בשם זה על ידי הקבלנים), שעמד לדין בכתב אישום מקביל (עניינו עמד לפני סיום, בהסדר טיעון, בעת שהעיד לפניי), תאר בעדותו אורה של "חשדנות" בין הקבלנים, בשל "המלחמה" ביניהם בקשר למכרזים (עמ' 1040-1041).

16. ב-21.4.2010, לאחר אותה פגישה כושלת ויום קודם למועד הגשת ההצעות לשלושת המכרזים האמורים, התקיימה פגישה נוספת, בבית קפה ברמת ישי. הפעם נכח בה גם ארז והשתתפו בה זוהר כץ (שנטל חלק גם בפגישה הקודמת), גלעד שמואלוב, מאיר רוזנר וקבלנים נוספים (שמואלוב, עמ' 1041; זוהר כץ, עמ' 1238). ביומנו של ארז, ת/404, מתועדת הפגישה במועד זה כך: **"בערב נסעתי לרמת ישי לפגישה עם קבלני הגיזום בצפון"**.

שמואלוב העיד, כי בפגישה ברמת ישי "נסגרו הקצוות", היינו "מי ייגש לאיזה מכרז" מי לא ייגש לאיזה מכרז וכאלה דברים, זה היה המהות", וכי ההסכמות שגובשו היו "שמישהו מסוים ייגש למכרז מסוים ומישהו אחר לא, ומישהו ייגש הצעות גיבוי" (עמ' 1042-1043). מאחר שבמהלך הפגישה החלו הקבלנים להתווכח ביניהם, ביקש שמואלוב "לעשות סדר" ואמר לזוהר שייתן לו "חתיכת נייר" על מנת לרשום עליו את שמות הנוכחים ואת המכרזים העומדים על הפרק, על מנת שיהיה קל יותר לנהל את הדיון (עמ' 1045). אותה "חתיכת נייר" היא ת/416, טבלה המחולקת לחמש עמודות, כשכל עמודה היא אחד מחמשת מכרזי הצפון, ובצדן רשימה של הקבלנים האמורים ליטול בהם חלק (הטבלה נתפסה בביתו של זוהר כן, שאמר באחת מהודעותיו כי יכול להיות שלקח אותה לביתו אחרי הפגישה, מידי מי שהכין אותה – ת/450, ש' 362). מטרת הטבלה, כך הסביר "היה שם איזשהו ניסיון פעם אחת להחליט מי יזכה במכרזים והשני בגלל שהייתה סוג של חשדנות זה לעשות איזה הצרחות שהקבלן, מי שלא זכה יהיה הקבלן משנה שיבצע את העבודה. זה מה שהסיפור הזה נועד לזה, ואז סומן בעיגול מי זכה, מה הוא יבצע, איזה אחוז מהעבודה הוא יבצע ומי הקבלנים שלמעשה יבצעו את זה בקבלנות משנה" (עמ' 1046; וראו גם את הודעותיו של זוהר בעניין שיטת "ההצרכה", ת/442, ש' 172-173; ת/444, ש' 37-40; ת/445, ש' 215-216). הטבלה מולאה (בחלקה) על ידי שמואלוב לפני מועד הגשת ההצעות. היא מעגנת את ההסכמות שהושגו באותה פגישה, אם כי עדותו של שמואלוב היא שאינו יודע אם הסיכומים גם יצאו אל הפועל. לכל הפחות בעניינו שלו הסיכום לא יושם (שם).

שמואלוב אישר בעדותו (עמ' 1050-1051), כי הצעות החברה שבבעלותו, טל אופיר, למכרז מתח עליון ועפולה (ת/254 ו-ת/242) היו "סוג של הצעת גיבוי" וכי על פי הסיכום, אהרון גבאי אמור היה לזכות במכרז מתח עליון וזוהר כן אמור היה לזכות במכרז עפולה. עוד אישר, כי דובר על הסכום הזוכה בהצעה למתח עליון כמו גם בהצעה לעפולה, וכי על כן היה עליו לדרוש בהצעת המחיר מטעמו מחיר גבוה יותר, על מנת שלא יזכה (עמ' 1064).

שמואלוב, יש לומר, העיד בכנות ונראה כי גם ההגנה אינה מפקפקת באמינות עדותו. לנוכח התרשמותי ממנו אני מייחסת לעדותו משקל מלא. כפי שנראה להלן, עדותו עולה בקנה אחד עם הודעותיו של זוהר, מהן לא התנער התנערות של ממש בעדותו בבית המשפט.

17. זוהר הסכים, בעדותו, כי היה ניסיון חלוקה של מכרזי הצפון, אישר כי הוא מכיר את הטבלה ת/416 והוסיף כי "סביר להניח שבפגישה שהייתה ברמת ישי, מישהו רשם פחות או יותר מה שעלה בשיחות שם" (עמ' 1235). אשר לעיגולים המופיעים בטבלה סביב שמות מי מן הקבלנים טען, כי אינו יודע מה היה הרעיון העומד בבסיסם. אמנם "זה יכול

להתאים” לכך שהכוונה לזוכה המיועד בכל אחד מן המכרזים, אך יש לשאול את מי שסימן אותם (עמ' 1236). בהמשך אישר, כי בפגישה סוכם שהוא יזכה בעפולה, גבאי יזכה במתח עליון וגיא בר לב בקריות. עוד אישר, כי המספרים המופיעים בטבלה, באחוזים, מייצגים אחוזי ביצוע של כל קבלן המיועד לזכות או אחוזי אחריות, וכי הטבלה מייצגת את הסיכום שהושג בין הקבלנים בפגישה ברמת ישי. בפועל כך התנהלו בסופו של דבר העניינים "פחות או יותר" (עמ' 1237-1238). ואכן, הצעתו של זוהר זכתה במכרז עפולה (ת/239), זו של גבאי זכתה במתח עליון (ת/245) והחברה של גיא בר לב זכתה בקריות (ת/259 ו-ת/260).

בהודעותיו היה זוהר חד משמעי. לגבי הטבלה ת/416 אמר, כי "המסמך הזה זה החלוקה שסיכמנו בינינו בישיבה וזה באמת גם מה שקרה. לגבי מתח עליון סיכמנו שאהרון גבאי יזכה במתח עליון אבל לא לבד עם אהרון פדידה. הרעיון היה שמתח עליון וקריות יתחלקו בין אהרון פדידה, אהרון גבאי ויריב שור. אני חושב שהחלוקה במתח עליון באמת הייתה כמו שרשום 90% לגבאי ו-10% לפדידה. אני רוצה להדגיש בוודאות שלא אני רשמתי את המסמך הזה אבל זה בהחלט מייצג את מה שדיברנו בפגישה בין הקבלנים בצפון" (ת/444, ש' 61-66). דברים דומים אמר גם בהודעה אחרת, ת/450, כשאמר על הטבלה כי יש בה "רמת פירוט יחסית מדויקת והפגישה ברמת ישי הייתה יותר סמוכה להגשת המכרז. מישהו הכין טבלה ממש מסודרת. ברמת ישי דיברנו על קבלנות המשנה בעפולה. אז זה מסתדר לי אם כך שהמסמך הוכן בישיבה ברמת ישי" (ש' 364-367).

18. הפגישה ברמת ישי התקיימה, כאמור, יום לפני המועד להגשת שלושת המכרזים הראשונים מבין חמשת מכרזי הצפון. אלא שדובר בה לא רק על החלוקה של שלושה אלה, כי אם גם על מכרזי חיפה והקריות, שעמדו להתפרסם (זוהר, עמ' 1237). ואכן, זמן לא רב לאחר מכן, ב-9.5.2010, התקיים סיור הקבלנים לשני המכרזים האחרונים (ת/225). גם לסיור זה הגיע ארז, שהפעם רכש מעטפה (של מכרז חיפה), וכמו כן הגיע אליו גם גדליה, שרכש את שתי המעטפות (ת/226). הופעתו של גדליה לסיור הייתה לצנינים בעיני קבלני הצפון. גדליה העיד, כי זוהר כן, ש"ריכז את הנושא של המכרזים בצפון שהצפוניים לא מפריעים לדומיים והדרומיים לא מפריעים לצפוניים" לא אהב את הופעתו לסיור. כך גם ארז, שאמר לו "שזה לא בסדר ואי אפשר לעשות ככה עסקים, דברים מהסוג הזה ... בערך זה סגנון השיחה" (עמ' 161-162). עדותו של גדליה עולה בקנה אחד עם התנהלותו של ארז ביחס לזכרי ולאחיו של איל ארגוב, כפי שראינו בפרק הקודם. ניכרים דברי אמת.

(2) ההסכמות שהושגו בפגישה ברמת ישי

19. כפי שכבר ראינו, לגבי מכרז מתח עליון סוכם כי הזוכה בו יהיה אהרון גבאי (שמואלוב, עמ' 1050; זוהר כץ, עמ' 1237; הודעותיו של זוהר כץ, ת/442, ש' 174-170, ת/444, ש' 61-65). כך עולה גם מהשיחה ת/342 מ-10.5.2010 בין גדליה לבין זוהר, בה נשמע זוהר אומר לגדליה כי גבאי "לקח" את מתח עליון. מאחר שהשיחה התקיימה בטרם פורסמה החלטת ועדת המכרזים (ת/245 מ-16.5.2010), ברור שזוהר מתייחס בדברים אלה לסיכום שהושג ברמת ישי.

לגבי מכרז נהריה סוכם, כי הזוכה יהיה אהרון פדידה ואת העבודה יבצע בפועל גיא בר לב, בקבלנות משנה (הודעותיו של זוהר כץ ת/442, ש' 91-92, ת/444 ש' 72-75).

20. ההסכמות לגבי מכרז עפולה עברו תהפוכות. ההסכמה הראשונה שהושגה (לאחר קשיים שהתגלעו בעניין זה בפגישה שקדמה לפגישה ברמת ישי) הייתה שזוהר כץ יהיה הזוכה (זוהר כץ, עמ' 1237; שמואלוב, עמ' 1051).

בכל הנוגע לביצוע העבודה בפועל חלו שינויים. שמואלוב העיד, כי תחילה הוסכם כי הוא יבצע את כל העבודה בעפולה, בקבלנות משנה עבור זוהר (שמואלוב, עמ' 1046, עמ' 1051, עמ' 1061). ואכן שמואלוב נשמע בזמן אמת, כשהוא אומר לארז כי "זה התחיל מזה שאני חושב שאתה היית נוכח והיה לנו סיכום מאוד מאוד ברור שזוהר. זה התחיל מזה שזוהר אמר אני רוצה לקחת את עפולה וגלעד אתה תקח את חיפה ... אחרי זה שהגיע רגע האמת שבו הייתי צריך להגיש בחיפה אז הוא אמר לי לא לא לא אני רוצה גם את חיפה ואני אתן לך את עפולה קח 100% עפולה בקבלנות משנה" (ת/300, שיחה 143/1936, עמ' 277-278, מ-24.6.2010).

לאחר מכן הוסכם להפחית מחלקו של שמואלוב ולחלק את העבודה בין שלושה: שמואלוב, ממן ורוזנר, וכך מפורט בטבלה ת/416. גם זוהר אמר, בהודעתו ת/442, כי "גלעד [שמואלוב] רצה את חיפה, גם סוכם בפגישה שהוא יקבל את חיפה. אחרי הפגישה דברתי עם גלעד טל אופיר בטלפון ואמרתי לו שאם הוא ייתן לי את חיפה אני אתן לו את עפולה... אחרי זה שיניתי את הצעתי ואמרתי לו שאני אתן לו קבלנות משנה 100% בעפולה. הוא שלח לי הסכם שמבטיח לו 100% קבלנות משנה בעפולה. קראתי את ההסכם שהוא שלח לי ואמרתי לו שלא מקובל עלי הוא דרש דרישות לא הגיוניות ודברים לא מקובלים בקבלנות משנה... " (ש' 230-236) ובהמשך אותה הודעה, לשאלה מדוע בסופו של דבר שמואלוב לא קיבל 100% מעפולה בקבלנות משנה, השיב כי "הוא קיבל 100% קבלנות משנה והוא החזיק את מאיר רוזנר ויוני ממן. כלומר הוא חילק להם את העבודה ... זה מה שהיה אמור לקרות. הוא לא היה אמור לקבל יותר משליש. גלעד התחייב למאיר רוזנר ויוני ממן שהוא ייתן

21. אשר למכרז חיפה סוכם, כי זוהר יהיה הזוכה (וגלעד שמואלוב יקבל בתמורה 100% קבלנות משנה בעפולה – ועל כך לעיל). כדברי זוהר בהודעתו ת/450: **”כבר בישיבה ברמת ישי סוכם שאני זוכה בחיפה. אני זוכר שבהתחלה גלעד שמואלוב רצה את חיפה והיה דיבור שהוא יזכה בחיפה, אבל זה ירד מהפרק. אני אף פעם לא הייתי מסכים לזה”** (ש' 398-400). עיון בטבלה ת/416 מעלה, כי לכאורה הסיכום לגבי זוהר הוא שיזכה ב-80% מחיפה ואילו דרור לזרוביץ יזכה ב-20% (כלומר יבצע 20% מהעבודה בקבלנות משנה עבור זוהר). אלא שלא כך היו הדברים באמת. בהודעתו ת/444 הסביר זוהר כי הוא תכנן עם לזרוביץ **”דבר מאוד פשוט. אנחנו חשבנו שלא יכול להיות שכל קבלן כמו יריב שור, יוני ממון ומאיר רוזנר, שאין להם באמת ציוד, יבואו וידרשו אזור. למה שלדרור לא יהיה חלק משלו. אני ידעתי שהקבלנים לא יתנו לי את חיפה לבד ולכן אמרנו להם שדרור יקבל 20% מחיפה למרות שזה לא היה המצב. דרור הסכים להגיד לקבלנים שהוא יקבל ולמעשה לא לקחת כסף ממני וכך חיפה הייתה שלי לבד”** (ש' 44-49). בפגישת הג'וקוזי התייחס ארז למכרז הנדון ונשמע כשהוא אומר: **”זוהר רוצה שדרור לזרוביץ ירד לו מהחלק שלו בחיפה שיש לו עשרים אחוז, הוא רוצה להעביר לו את עפולה, את רוזנר הוא רוצה לתת לירון ... כן, דרור מאלונים קיבל חמש עשרה אחוז עשרים אחוז בחיפה, עכשיו הוא רוצה להוציא את רוזנר מעפולה כדי לתת לדרור את החלק שלו בעפולה ואת רוזנר להעביר אליך...”** (ת/348א, עמ' 28). כבר כאן ניתן להתרשם עד כמה מעורב ארז בתיאום בין קבלני הצפון.

22. ולבסוף, לגבי מכרז הקריות סוכם שגיא בר לב יהיה הזוכה אולם לא יבצע את העבודה בפועל (בר לב זכה, במסגרת ההסכמות, בביצוע העבודה בפועל בנהריה, ראו לעיל), אלא קבלנים אחרים. כך, למשל, בהודעתו ת/442, אומר זוהר כי סוכם שבר לב יהיה הזוכה בקריות (שכן רצה אזור **”על שמו”**) ואילו את העבודה יבצע אהרון פדידה כקבלן משנה (ש' 89-90).

23. בפועל ניתן לראות, כי כל אלה שסומנו כזוכים על גבי ת/416 (באמצעות עיגולים ליד שמם), אכן זכו במכרזים. זוהר כץ (ראו חקלאות) זכה במכרז עפולה ובמכרז חיפה (ת/239 ו-ת/268); אהרון גבאי זכה במכרז מתח עליון (ת/245); גיא בר לב זכה במכרז הקריות (ת/259 ו-ת/260) ואילו אהרון פדידה זכה במכרז נהריה (ת/227). אשר להסכמים המתייחסים לחלוקת העבודה בין קבלני המשנה העיד זוהר שביצוע העבודות היה **”חלקי, פחות או יותר”** ביחס למה שנכתב בטבלה ת/416 (עמ' 1238).

(3) מעורבותו של ארז בחלוקת המכרזים בין קבלני הצפון כפי שהיא עולה מהאזנות

הסתר

24. מעורבותו הרבה של ארז בתיאום מכרזי הצפון והדומיננטיות שלו עולות גם מדברים שהשמיע ארז עצמו, בזמן אמת, בשיחות שונות שקיים בעניין הנדון. כך, בשיחה עם שאול זכרי מ-23.6.2010 (ת/300, שיחה 1846/143, עמ' 216), נשמעים השניים מחליפים דברים על ההסדר במכרזי הצפון:

”שאל: ...יכול להיות מההסדרים האלו יש כאילו מחיר טיפה יותר טוב אבל הכל חארטה בחייך

ארז: מחיר טיפה יותר טוב, עכשיו לא מפסידים, עכשיו יוצאים תיקו ... כן אחי, אנחנו צריכים פעם הבאה להעלות את זה פי 2 עוד הפעם

שאל: בטח, אני מקווה שנצליח עם כל המפגרים שיש לנו בענף הזה

ארז: לאט לאט אנחנו בכיוון הנכון

שאל: אתה יודע מה, אני שמעתי שזוהר כץ שמה בעפולה הקבלן, זה זבל הזוהר הזה אני אומר לך

ארז: אל תחרטט, אל תשמע שטויות הוא לא עקץ אף אחד, היחידי שלא מוכן לעבוד תחת זוהר זה איך קוראים לו, טל אופיר. הוא בא להחתים את זוהר על איזה חוזה דרקוני, זוהר אמר לו בוא שים אתה ערבויות, שים הכל מה אתה רוצה ממני אני לא זה

שאל: לא הבנתי, לא הבנתי אבל הוא היה צריך... זוהר, טל אופיר היה צריך לזכות בחיפה וטל אופיר בעפולה

ארז: מה פתאום?

שאל: זה מה שהבנתי

ארז: מה פתאום? אני הייתי נוכח בפגישה, כל מה שסוכם בוצע, הכל

...

ארז: בחיפה היה אמור לזכות ... זוהר ובקריות גיא בר לב

...

ארז: זוהר לא היה צריך לגעת בעפולה, זוהר לקח את עפולה על שמו

שאל: אבל למה לקח את זה על עצמו, לא הבנתי

ארז: זה הסידור שהם סיכמו עליו... אני לא הבנתי למה אבל הוא לקח את זה על שמו, כי יוני לא היה מוכן לעבוד תחת טל אופיר ומאיר רוזנר לא היה מוכן לעבוד תחת טל אופיר

...

ארז: גבאי קיבל את החלק שלו, כולם קיבלו את החלק שלהם שלא יבלבלו את השכל. אני הייתי ערב לזה אישית, הלכתי אחד-אחד.”

25. בשיחה אחרת, מ-24.6.2010, בינו לבין יוני ממך (ת/300, שיחה 1899/143, עמ' 274), נשמע ארז כשהוא מסביר לחברו, כי עשה טעות בכך שהחל לבצע את העבודות בעפולה בטרם חתם על חוזה עם זוהר, שכן "אין לכם כלום, אין לכם שום דבר. אתם עובדים בלי כלום, גלעד עושה בלאגן, יהיה ברדק אחי, אחר כך גם מול הסדרים שנה הבאה לא יהיו...". בתגובה אמר יוני שגלעד שמואלוב ("טל אופיר") אינו מוכן לעבוד עם זוהר, וארז, בתגובה, ביקש ממנו את מספר הטלפון של גלעד על מנת לשוחח אתו ולהבין "מה הסיפור". יוני התנדב מיד להסביר על מה יצא קצפו של גלעד ולדבריו היה זה בשל "התרגיל שהוא [זוהר] עשה לו בחיפה", היינו שעל פי הטענה "עפולה הייתה צריכה להיות על השם של זוהר וחיפה הייתה צריכה להיות על השם של טל אופיר". תגובתו של ארז הייתה "אני לא, אני לא בטוח. אני זוכר שהיה משהו אחר" ובהמשך: "...אני אמרתי למאיר [רוזנר] שיקבע פגישה איתך ועם גלעד שנגבש עמדה כדי שבשנה הבאה לא יהיה לנו פיצוץ ובלגאן ויהיה מלחמות ... אתם צריכים להיות חזית אחידה. אם זוהר עושה תרגיל צריך ליישר איתו קו".

ארז לא התעצל, ולאחר ששמע מה ששמע מיוני וקיבל מידיו את מספר הטלפון של גלעד שמואלוב, התקשר אליו, וכך נשמעים הדברים:

"ארז: תגיד, מה הסיפור? דיבר איתי רוזנר בבוקר, דיבר איתי יוני, דיבר איתי זוהר... תסבירו לי מה הבעיה אני לא רוצה שיצא מישהו מקופח מכל מה שעשינו

גלעד: תראה, א' אני מרגיש מאוד מקופח זה אם זה מה שאתה שואל

ארז: אז אני [קטע לא מובן] חלק מהנפגעים אז בגלל זה אני מתקשר אליך לשאול מה הבעיה

גלעד: הבעיה היא תראה, זה כבר לא דברים שאפשר לתקן אותם. תראה, זה התחיל מזה שאני חושב שאתה היית נוכח והיה לנו סיכום מאוד מאוד ברור ... שזוהר אמר אני רוצה לקחת את עפולה וגלעד אתה תיקח את חיפה. לא, לא אהבתי את הסיפור הזה אבל הוא אמר, אמרתי יאללה אני זורם איתו אין בעיה ... אחרי זה שהגיע רגע האמת שבו הייתי צריך להגיש לחיפה אז הוא אמר לא לא לא אני גם רוצה את חיפה ואני אתן לך את עפולה קח 100% של עפולה בקבלנות משנה ...

ארז: אני יודע, אני מעורב בפרטים גם אצלו גם

...

גלעד: בקיצור, אחרי זה, אז כל הסיפור כבר ירדתי ל-10%, ל-30% בעפולה...

ארז: כי הסיכום מלכתחילה שעפולה היא שלי-שליש-שליש .. ככה היה כשאני הייתי נוכח בשיחה, זה מה שהיה

...

ארז: אני למעשה בפינה שלי, יש לי את העבודה שלי ... ועדיין חשוב לי לסגור את כל הקצוות שאף אחד לא יצא ממורמר בשביל שגם בשנה

הבאה נוכל לסדר את הכל על מקומו ובלי בעיות ובלי כלום ... אבל אם זוהר לא התנהג כמו שצריך ... בוא אחי אני אכנס לעובי הקורה ואני אטפל בזה, תגייד לי מה אפשר לעשות ...

...

ארז: סגרו משהו שיעמדו בו, כי אני שרפתי ימים ולילות לפני המכרזים האלה אתה לא יודע כמה, רצתי על כל הארץ על כל המכרזים של כולם, הייתי נוכח בכולם ודאגתי לסגירה של כולם כולל

...

ארז: אז אני הלכתי למהלך רחב יותר בכל הארץ ... אבל עוד הפעם גלעד אסור לנו להרים ידיים. אני אמרתי גם בתחילת התהליך תמיד יהיה אחד שיסרוח, תמיד אחד שזה, אסור לנו לוותר. בוא תגייד לי מה אני יכול לעשות ... כדי שהדברים יתיישרו ..."

26. המסקנה מתבקשת מאליה. לא זו בלבד שארז "שרף ימים ולילות" כדי להביא להסכם שלום בין הקבלנים ולחלוקת השוק ביניהם, הרי שגם לאחר מעשה, כשהתברר כי יש מחלוקות על יישום ההבנות, ארז משמש "מגשר", אליו פונים אלה החשים כי "סדרו" אותם. ארז ראה גם את יישום ההבנות כעניין שלו, והיה מוכן לטרוח עליו רבות. כל זאת מתוך ראייה לטווח רחוק, כפי שהוא מסביר זאת בעצמו, היינו שכשיפורסמו מכרזים בעתיד לא יהיה קושי להגיע להסדרים דומים.

(ג) גרסתו של ארז

27. על רקע כל אלה, נבחן עתה את גרסתו של ארז. כאמור, גרסה זו עברה מהפך. מכפירה מוחלטת במיוחס לו ולמוקה גיזום במסגרת האישום הנדון, עתה הוא מודה בביצוען של פעולות שונות לשם הוצאת הרעיון של תיאום מכרזי הצפון אל הפועל. עם זאת, לטענתו היה זה לאחר שגויס על ידי גדליה, חלקו שלו היה מצומצם, וכי על כן אין לייחס לו עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. עוד הוא טוען, כי לא הוכח שההצעה שהגיש למכרז חיפה הייתה הצעת גיבוי, ומשכך יש לזכותו כליל מן העבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

28. בחקירתו ברשות לא התכחש לעובדה שנכח בפגישה ברמת ישי. משהושמעה לו השיחה עם שאול זכרי (שיחה 1846/143), בה הוא נשמע אומר לשאול שכל מה שסוכם באותה פגישה בוצע, טען כי "אני לא יודע באמת אם זה מה שבאמת בוצע. אמרתי לשאול מה שהוא רוצה לשמוע" (ת/68, ש' 378-379). ועוד טען, כי הגיע רק בסוף הפגישה, לאחר

הסיכומים (ת/68, ש' 389; ת/66, ש' 496, ש' 502). כמו כן טען, כי אינו מכיר את הטבלה ת/416 שהוצגה לו במהלך חקירתו, וכי הוא רואה מסמך זה לראשונה (ת/73, ש' 401-404).

בבית המשפט העיד אחרת. לדבריו הגיע לפגישה שעל דבר קיומה עודכן על ידי זוהר, והודיע לו שיעשה מאמץ להגיע אליה שכן באותו יום ממילא היה צריך להיות באזור: "הגעתי לפגישה הזאתי אחרי שהיא כבר התחילה הגעתי אליה מאוד מאוחר .. הייתי שם כמה דקות בודדות. ראיתי שמונח על השולחן איזה שהוא טיוטה של טבלה מעין ארץ עיר כזה. שאלתי מה קורה? אמרו לי בסדר. אמרתי מסתדרים? אז הבנתי אני לא זוכר אני חושב ששמואלוב אמר ... מישהו שם אמר עוד לא. אבל אנחנו בינתיים מדברים. אני לא יודע, לא יודעים מה יצא מזה. בינתיים אנחנו מדברים שזה כבר טוב. אנחנו אחרי שנים שלא דיברנו אנחנו עכשיו מדברים. אמרתי או קי חברים אני חייב לנסוע למבחן. להתראות שלום שלום ויצאתי לדרך" (עמ' 3450). הנה כי כן, בניגוד לגרסתו בחקירה, מתברר שארז ראה את הטבלה ת/416 ("טיוטה של טבלה מעין ארץ עיר") ועוד בניגוד לגרסתו בחקירה, ארז הגיע לפגישה בעוד הנוכחים עסוקים בדיבורים ועזבה בטרם הגיעו לסיכומים.

ארז מבקש, בסיכומיו, להסתמך על עדותו של מאיר רוזנר, לפיה בעת שהוא עצמו היה נוכח בפגישה ברמת ישי ארז כלל לא היה, וכי רק כשיצא ממנה ראה את רכבו של ארז (עמ' 2079). מעבר לכך שעדותו של רוזנר, ככלל, לא הייתה מונעת ברצון להעיד אמת, ובהקשר הנדון כאן יצוין כי הכחיש קיומה של חלוקה בין צפון לדרום (שם) – בעוד שארז מודה בה, הרי שאין בה כדי לסייע. ארז הפליל עצמו במו פיו, וכך גם הפלילו אותו שמואלוב (בעדותו) וזוהר (בעיקר בהודעותיו).

בחקירה הנגדית, כשהתבקש להתייחס לשיחתו עם שמואלוב (שיחה 1936/143), במהלכה אמר לו כי החלוקה לגבי מכרז עפולה הייתה שליש-שליש-שליש וכי להסכמה זו הגיעו בעת שהוא עצמו היה נוכח בפגישה ברמת ישי השיב, כי אינו יודע לומר אם אמר לשמואלוב מה שאמר על יסוד מה שידע באותו רגע או על יסוד דברים ששמע מאוחר יותר מיוני ממך, ממאיר רוזנר ומזוהר לגבי החלוקה (עמ' 3644). הסבר זה אינו מתקבל על דעתי, שהרי אמר לשמואלוב במפגיע כי לסיכום לגבי עפולה הגיעו בנוכחותו. היינו, הוא היה עד לסיכום בעת שהתגבש ולא דווח עליו בדיעבד. ארז לא הכחיש, בחקירתו הנגדית, כי הגיע לפגישה כנציג של קבלני הדרום, אולם היה זה, לטענתו "התכנון של גדליה, עופר וזוהר, יהיה אחד שיהיה יותר קל לדבר איתו, שהוא ... יגשר בין הפערים, לי היה את היכולות לדבר עם אנשים לי היה את הכישורים וזהו" (עמ' 3646).

29. המהפך שחל בגרסתו של ארז והסתירות בין גרסתו בחקירה לבין עדותו בבית המשפט, אינו מאפשר לתת בה אמון. מעבר לכך, הגרסה בבית המשפט, המבקשת להלך בין הטיפות, להודות במה שלא ניתן להתכחש לו ולצבוע את המעורבות בצבעים עדינים, אינה מתיישבת עם מכלול הראיות שפורטו לעיל. אוסיף כאן את האופן בו תארו את פעילותו גלעד שמואלוב וזוהר.

30. גלעד שמואלוב, שלפי עדותו לא היה מעורה בפרטי המהלכים לקידום ההסדר בין הקבלנים, תאר את התרשמותו מפעילותו של ארז כך: "ממה שהבנתי מארז מיארה, ארז מיארה היה לו איזשהו קשר גם עם כל הקבלנים באירוע הספציפי הזה וכנראה גם משהו יותר רחב. הוא בא בניסיון ליישר את הדברים שלא היו אולי סגורים ... כנראה היו שם הסכמות שהיו קבלנים צפוניים וקבלנים דרומיים והקבלנים מהמרכז של לייצר איזשהו משהו טריטוריאלי שזה לא ייכנס לזה והוא לא ייכנס להוא... התפקיד של ארז מיארה לפי מה שאני מבין ולפי שיחת טלפון שגם ראיתי שהייתה שהקלטתם אותה איתי זה לייצר סוג של שקט בכל אזור" (עמ' 1047).

התרשמותו של שמואלוב עולה בקנה אחד עם עדותו של זוהר ולפיה "ארז מיארה ניסה לעשות כל מאמץ של הפסקת מלחמה. הייתה סיטואציה באותה תקופה שקבלנים היו מוכנים להפסיד הרבה כסף העיקר שלמישהו אחר לא תהיה עבודה, לא תחרות, עם תחרות אפשר להתמודד, קשה להתמודד עם דווקא, עם כוחנות, עם רצון לעשות רע ולהציק אחד לשני, העיקר שכולם יפסידו. את הרצון הזה היה, קראו לו משכין שלום וזה גם מופיע, הוא מנסה היה לעשות לנסות להושיב את הקבלנים שיפסיקו לעשות נזק אחד לשני זה היה המטרה, אתה רואה את זה גם, לסדר שלכל אחד תהיה עבודה ולכל אחד תהיה כי זה מכרז שאנשים, קבלנים תלויים אחד בשני מלכתחילה..." (עמ' 1239).

בהודעותיו התייחס זוהר לארז כאל "ארכיטקט השלום", כמי ש"היה הרוח החיה שניסה לחבר בין כל הקבלנים ... כדי שיעזבו אותו בשקט במקום אחר ... שלא יתמודדו באזורים שהוא רוצה" וכי ארז היה "אמור להיות ערב שההסכמים יכובדו בגלל שלא היה אמון בין הקבלנים" (ת/442, ש' 105-131). וכן הסביר כי "לארז היה חשוב שיהיה הסדר ... כדי שיהיה הסדר כולל בכל הארץ. שלא תפרוץ מלחמה" (ת/451, ש' 381-384).

31. לפנינו, אפוא, דמות דומיננטית, העושה לילות כימים על מנת להביא את הצפונים והדרומים להסדר ועל מנת לסייע בידי הצפונים להתגבר על מחלוקות פנימיות ולהגיע להסדר בינם לבין עצמם. ארז ממשיך להיות מעורב מעורבות עמוקה גם לאחר החלטת ועדת

המכרזים, לברר תלונות הדדיות ולעשות ליישום ההסדר. כפי שכבר קבעתי בהקשרים אחרים, הדמות המצטיירת רחוקה מלהיות דמות של "בובה על חוט" המופעלת על ידי גדליה. זוהי דמות יוזמת, פעילה עד מאוד, דמות שאינה נזקקת להכוונה או לאישור מצדו של גדליה או של כל אדם אחר. את תאורו כ"משכין שלום", כ"ארכיטקט השלום", כ"רוח החיה" כמי שהיה ערב לקיומו של ההסדר בין הקבלנים, הרוויח ארז, אמנם לא ביושר ולא בדין, אולם במעורבות עמוקה ומשמעותית ביותר בגיבוש ההסדר וביישומו.

32. אף את הטענה כי הדברים שהשמיע ארז בשיחותיו הם בבחינת התרברבות גרידא, בשל נטייתו להגזים ולנסות להאדיר את עצמו דחיתי בהקשרים אחרים ודינה להידחות אף פה. היא אינה מעוררת ולו ספק סביר. מחילופי הדברים ניתן להתרשם כי הדברים רחוקים מלהיות דברי רהב, כי אם דיון מעשי בהסדר ובאופן יישומו. וכפי שלארז לא הייתה כל סיבה להופיע לפגישה ברמת ישי אלא לשם סיוע בגיבושו של ההסדר שנדון שם, הסדר שהיה לו בו – כמו ליתר חבריו ה"דרומים" – עניין אישי, על מנת שאלה לא יפריעו לאלה, כך גם לא הייתה לו סיבה לגלות מעורבות לאחר מעשה, להרגיע את הרוחות וליטול אחריות על מימוש ההסדר אלא למען אותה מטרה: שמירת השלום למען העתיד.

ההצעה של ארז במכרז חיפה – הצעת גיבוי או הצעת אמת

33. לא רק חלוקת המכרזים בין הקבלנים סוכמה בפגישה ברמת ישי, כי אם הצעות הגיבוי שיוגשו עבור הקבלן שנקבע לגביו כי הוא זה שיזכה, בכל אחד מן המכרזים (שמואלוב, עמ' 1042-1043). כך אמר גם זוהר כץ לחוקריו: **"סגרנו מי יגיש הצעות גיבוי, אבל אני לא זוכר אם סגרנו את זה בטלפון או בפגישה ... אני זוכר שסיכמנו מי ייתן הצעות גיבוי וכמה כל אחד ייתן, אבל אני לא בטוח אם זה היה בפגישה הזו או בפגישה אחרת"** (ת/444 ש' 56, ש' 77-78) (וראו גם ת/450, ש' 696-697; ש' 728-730). זוהר הודה, כי הוא עצמו הגיש הצעות גיבוי בכל המכרזים שלא היה אמור לזכות בהם (ת/444, ש' 80-82, ש' 94-93). עוד אמר, כי פדידה ולזרוביץ הגישו הצעות גיבוי עבורו במכרז חיפה (ת/450, ש' 714-698; ש' 763-765); כי גבאי ושמואלוב הגישו הצעת גיבוי עבורו במכרז עפולה (ת/451, ש' 283-299; ש' 300-311; וראו גם עדות שמואלוב בעמ' 1050-1051, עמ' 1064); כי הגיש הצעת גיבוי לפדידה בנהריה (ת/451, ש' 201-226) ולגיא בר לב בקריות (ת/450, ש' 722-724). שמואלוב העיד כי הגיש הצעת גיבוי לגבאי במכרז מתח עליון (עמ' 1050-1051 ועמ' 1064).

כמנהגו, בבית המשפט הייתה עדותו של זוהר נפתלת אולם הוא לא התכחש לדבריו בחקירות בסוגיה זו. כשהובאו לפניו ציטוטים ממראי המקום שהוזכרו לעיל הגיב ב"יכול להיות" או

"אני לא יכול להגיד בוודאות", "זה בטח יכול להיות, סביר להניח", "אז כנראה שביקשתי, לא מכחיש את זה" ועוד כיוצא באלה. גם בסוגיה זו אני מעדיפה ללא היסוס את הודעותיו הברורות של זוהר בחקירה על פני עדותו במשפט, שהכחשה של האמור בחקירות אין בה.

34. חיזוק לגרסתו בחקירות יימצא לנו בעמוד השני של ת/416. זוהר אישר, כי המדובר בכתב ידו (עמ' 1242); כי בצדו הימני של העמוד רשומים שמות הקבלנים שרכשו את מעטפות המכרזים וכמה מן המעטפות נרכשו על ידי כל אחד מהם; וכי הדברים נרשמו על ידו מיד לאחר סיוור הקבלנים (עמ' 1242; ת/445, ש' 188-194; ת/450, ש' 618-625). הרישום תואם את הרישום של חברת החשמל (ת/226). צדו השמאלי של העמוד נכתב בעט אחר מן העט שנעשה בו שימוש בצדו הימני. לטענת המאשימה, הצד השמאלי מתעד את הצעות הגיבוי שהוגשו עבור זוהר במכרז חיפה, וכי בניגוד לרשימת הקבלנים שרכשו את המעטפות, שנעשתה מיד לאחר סיוור הקבלנים, הרי שתיעוד הצעות הגיבוי נעשה מאוחר יותר, משגובשו ההסכמות בסמוך למועד הגשת הצעות. כפי שנראה להלן, מסקנה זו היא בלתי נמנעת.

35. נראה את הרישום. משמאל לשמו של דרור לזרוביץ, שרכש מעטפה אחת, למכרז חיפה, מופיע הכתוב "2000", כשהוא מוקף במלבן. הצעתו של דרור למכרז חיפה עמדה על 657,700 ₪ (ת/275), בעוד שמחיר הגג על פי תנאי המכרז (ת/225) עמד על 660,000 ₪, כשהצעה העולה על סכום זה תיפסל. ואם כך, דרור הציע סכום הנמוך ב-2,300 ₪ ממחיר הגג, וסכום זה קרוב מאוד לסכום המצוין בת/416. במהלך עדותו בבית המשפט התבקש זוהר לאשר כי הסכום "2000" שנרשם על ידו מתעד את הצעת הגיבוי שדרור אמור היה לתת, ותשובתו הייתה "אולי" (עמ' 1245).

כך גם, לצד שמו של פדידה רשם זוהר את הספרה 2. פדידה אכן רכש שתי מעטפות, זו של מכרז חיפה וזו של מכרז הקריות. משמאל לשמו של פדידה כתב זוהר "חיפה", ובצד זאת כתב "3K – 4K", מוקף בעיגול. והנה, הצעת המחיר של פדידה הייתה 656,200 ₪ (ת/273), 3,800 ₪ מתחת למחיר הגג, בדיוק כמו שנכתב על ידי זוהר: בין 3,000 ל-4,000 ₪. משהוצג לו הרישום האמור הייתה תגובתו "אני לא יודע אם לא רשמתי את זה אחר כך שזה מה שהיה" (עמ' 1245). אפשרות זו קשה להולמה, שהרי לו תיעד בדיעבד את מה שהיה בפועל, לא היה כותב טווח מחירים אלא את הסכום המדויק שהציע פדידה. ואם צריך ראייה לדבר, הרי שלצד שמו של יריב שור, שרכש מעטפה אחת, של מכרז הקריות, בדיוק כפי שמתועד בת/416 ("1 – קריות"), כתב זוהר "ישים גבוהה (כך במקור) לוודא". הלשון היא לשון עתיד, ומן ההקשר ברור כי זוהר תיעד בדרך זו את התחייבותו של שור להציע הצעה גבוהה, כפי שאכן ארע (ההצעה שהוגשה אף הייתה מעבר למחיר הגג ומשכך נפסלה, ראו ת/450, ש' 497).

652). בעדותו בבית המשפט, בהתייחס לרישום זה אמר זוהר כי הוא "לא יכול לאשר ולא יכול להכחיש" (עמ' 1246).

ארז עצמו רכש, כאמור, את המעטפה של מכרז חיפה (בשם רונן מיארה) (ת/226 ו-ת/268). בצדו השמאלי של העמוד, במקביל לשמו של רונן מיארה, כתב זוהר "ישים גבוה". ואכן, הצעת המחיר של ארז הייתה בסכום של 659,200 ₪ (ת/271). הייתה זו הצעת המחיר הגבוהה ביותר שהוגשה, קרוב עד מאוד למחיר הגג.

36. בבית המשפט העיד ארז כי ההצעה שהגיש למכרז חיפה היא הצעה תחרותית, ריאלי, שכן התכוון להתמודד שם באמת: "כן, אני חושב עדיין שזה הצעה ריאלי מדובר בעיר חיפה בלבד. חשבתי לנכון שזה המחיר. הגשתי הצעה וזהו" (עמ' 3453-3454). זוהי אמירה סתמית. ארז אמנם לא נחקר עליה בחקירה נגדית, אולם גרסתו הדלה בבית המשפט אינה גרסה. אכן, הוא הגיש הצעה "וזהו". אלא שעל כך אין חולק. מכלול הראיות, כפי שיפורט עתה, מוביל למסקנה חד משמעית כי הייתה זו הצעת גיבוי.

ראשית, סכום ההצעה של ארז, הנמוך אך ב-800 ₪ ממחיר הגג, מלמד כשלעצמו, כי ההצעה הוגשה שלא על מנת לזכות. בנוסף, השתתפותו בפגישה ברמת ישי, פגישה שבמהלכה נקבעו הזוכים וקבלני המשנה, כאשר ארז אינו מופיע ברשימת הזוכים וגם לא בין קבלני המשנה (ת/416), מלמדת אף היא שהצעתו הוגשה אך כהצעת גיבוי.

כך גם מעיד צמד המילים "ישים גבוה", המופיע לשמאל שמו של רונן מיארה בת/416, כי המדובר בהצעת גיבוי. בחקירתו ברשות טען זוהר כי אינו זוכר באיזה מכרז אמור היה רונן מיארה להציע מחיר גבוה וכי אינו זוכר שבכלל ביקש ממנו להציע הצעה כזו. עם זאת, לשאלה האם יתכן שביקש זאת מארז, אחיו של רונן, לשים עבורו הצעת גיבוי השיב "אולי" (ת/450, ש' 661-676). בהמשך נשאל אם ידע שארז הגיש עבורו הצעת גיבוי במכרז חיפה השיב "לא זוכר. אני יכול לתאר לעצמי שהוא לא התחרה בי במכרז" (עמ' 685). בהמשך, משנשאל מדוע שארז לא יתחרה בו השיב "משלוש סיבות, אלף אין לו יכולת, בית אין לו רצון, ושלוש נתתי לו את המעטפות שלי בחמשות המכרזים בחח"י דרום. יכול להיות שארז מיארה אמר לי שהחברה שלו, כלומר של רונן מיארה, תגיש הצעת גיבוי. אבל לא ישבנו ומילאנו ביחד. אף אחד לא ידע מה השני שם אלא היו דיבורים" (ש' 687-690). יושם אל לב, כי בניגוד להכחשה חד משמעית לפיה לא ביקש מרונן מיארה להגיש הצעת גיבוי (עמ' 1309; ת/450 ש' 668), הרי שלגבי ארז תשובתו הייתה "אולי", כפי שראינו לעיל. בבית המשפט נענה ברצון להצעת עו"ד לשם לפיה בשל תחושת הצורך שלו לרצות את החוקרת, ששבה ושאלה

אותו לגבי ארז, השיב מה שהשיב (עמ' 1311). מכל הנימוקים שפורטו על ידי בפרק העוסק בעדותו של זוהר כץ, גרסתו לפיה אך ביקש לרצות את החוקרים נמצאה על ידי חסרת יסוד ובלתי ניתנת לאמון. אין בליבי ספק שזוהר ענה מה שענה על פי שיקול דעתו, והתשובה "אולי" בוודאי לא היה בה "לרצות".

בבית המשפט ניסה זוהר לפרש את המילים "ישים גבוה", המופיעות לשמאלו של שמו של רונן מיארה, כאילו משמעותן "יכול להיות שזה בכלל השערה שאם הוא ישים", היינו הנחה פרטית שלו, כשבכלל לא ידע "אם יש איזה מעטפה, מה מעטפה" (עמ' 1310). זו התייחסות חסרת פשר למה שכתב בת/416. הוא ידע גם ידע שיש מעטפה, שהרי ציין בצד שמו של רונן מיארה כי נרכשה מעטפה אחת. כך גם אין זה מובן לשם מה כתב לעצמו השערות באשר למחירים שיציעו אחרים. בדיעבד מתברר, כי "ההשערות" התאמתו אחת לאחת, כפי שראינו לעיל.

37. זאת ועוד. זוהר הרי הודה כי הוא עצמו הגיש הצעות גיבוי עבור חבריו (במכרזים בהם לא אמור היה לזכות) וחשש כי מכרז חיפה, לו הוא ייחס חשיבות (ת/450, ש' 634) ייפסל בשל מיעוט הצעות. לכן, כפי שהודה בפני חוקריו, ביקש מדרור לזרוביץ להגיש עבורו הצעת גיבוי (ת/450, ש' 763-765). למכרז זה אכן הוגשו ארבע הצעות בלבד (ת/268), של ראז חקלאות (ההצעה הזוכה), של פדידה, של לזרוביץ ושל ארז (בשם רונן מיארה). כאמור, בכל הנוגע לפדידה וללזרוביץ הודה זוהר מפורשות כי היו אלה הצעות גיבוי עבורו. נותרת הצעתו של ארז (בשם רונן מיארה), שגם לגביה אמר זוהר כי הוא יכול לתאר לעצמו שארז לא התחרה בו, ובהמשך הוסיף כי ארז אמר לו שיגיש הצעת גיבוי. העובדה שהצעתו של ארז הייתה הגבוהה ביותר, על סף מחיר הגג, מתיישבת לחלוטין עם הרישום "ישים גבוה" ומובילה למסקנה האפשרית היחידה, והיא שגם הצעתו של ארז הייתה הצעת גיבוי.

38. ולבסוף, האפשרות שארז הגיש הצעה תחרותית במכרז חיפה אינה מתיישבת כלל ועיקר עם "תכנית החלוקה" בין הצפונים לבין הדרומים, כפי שהוא עצמו הודה בה. על פי תכנית זו, ארז לא אמור היה ליטול חלק במכרז "צפוני". אין זה מתקבל על הדעת שארז, שאכף את החלוקה על זכרי כמו גם על ארגוב (באמצעות מאיר רוזנר), הרשה דווקא לעצמו להפר את ההסכם. אין ספק, כי לו כך נהג, לא היה נתפס עוד כ"אדריכל השלום" ואיש לא היה פונה אליו כאל "מגשר" בתלונות בדבר אופן יישומו. והרי ארז הבין הבן היטב, כי הפרה של ההסכם עתה תגרום לכך ש"בשנה הבאה יהיה לנו פיצוץ ובלגאן ויהיה מלחמות", כדבריו ליוני ממן שהובאו לעיל.

מסקנתי הינה, אפוא, כי הוכח מעבר לכל ספק סביר שהצעתו של ארז למכרז חיפה הייתה הצעת גיבוי ותו לא.

העבירות

א. צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות

39. כפי שקבעתי לעיל, ארז שימש נציגם של קבלני הדרום מול קבלני הצפון ונציגם, זוהר כץ. במסגרת ההסכמות אליהן הגיעו, סוכמה "תכנית חלוקה" בין שתי קבוצות הקבלנים. במעשיו אלה מתקיימים יסודות העבירה של צד להסדר כובל, על פי החלופה הקבועה [בסעיף 2\(ב\)3 לחוק ההגבלים העסקיים](#), שהרי מדובר בחלוקה גיאוגרפית של השוק לפי מקום העיסוק של כל אחד מן הקבלנים. בנוסף נטל חלק בפגישה שהתקיימה ברמת ישי ואשר תכליתה הייתה חלוקת מכרזי הצפון בין הקבלנים הרלוונטיים. במסגרת ההסכמות שהושגו באותה פגישה, הגיש ארז הצעת גיבוי לטובת זוהר כץ במכרז חיפה, וקבלנים אחרים הגישו הצעות האחד עבור השני. בכך מקיימים מעשיו של ארז את יסודות העבירה לפי החלופות הקבועות [בסעיפים 2\(ב\)1](#) (המחירים שהוצעו בהצעות גיבוי הם תולדה של התיאום שבגדרו נקבע מי יהיה הזוכה בכל אחד מחמשת המכרזים); [2\(ב\)3](#) (חלוקת שוק לפי מקום עיסוק – במסגרת התיאום נקבע מראש מי יהיה הזוכה ומי יהיה קבלן משנה) ו-[2\(ב\)4](#) לחוק (הצדדים להסדר ויתרו האחד לשני על מתן השירותים בכל אחד מן המכרזים ואף הגישו הצעות גיבוי ומכאן שגרעו, במסגרת הוויתור, מן השירותים שיכול היה עסקם לספק).

הנסיבות המחמירות מתבטאות בהיות נשוא התיאום מכרז ציבורי; בשיטתיות, שהרי ארז היה מעורב במעשים נשוא אישום זה כשבמקביל פעל לתיאום מכרז ירושלים 2010 ולתיאום חמשת מכרזי הדרום. בנוסף היה מעורב בתיאום מכרזים שקדמו למכרז הנדון (מכרז רעננה, מכרז תל-אביב); ההיקף הכספי (המדובר בסכום שנתי של כ-2.7 מיליון ₪ לכלל חמשת המכרזים, עם ציפייה להארכה עד שלוש שנים); הנזק שנגרם או הצפוי להיגרם לציבור והנגזר מההיקף הכספי; וריבוי הצדדים (חמשת מכרזי הצפון תואמו עם זוהר כץ, גלעד שמואלוב ועוד שבעה קבלנים נוספים).

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות

40. בכל הנוגע לעבירה זו ולנסיבות המחמירות בהן בוצעה אין לי אלא להפנות לדיון שערכתי בעניינה במסגרת האישום הראשון. אשוב ואדגיש כי המדובר במרמה שהיא פרי תכנון; בריבוי משתתפים; בהיות המרמה מכוונת כלפי מכרז ציבורי; בהיקף הסכומים ובהישענות על עבירה אחרת.

באופן ספציפי לחמשת מכרזי הצפון העיד מר שמעון יופה, מנהל מחוז צפון בחברת החשמל ויו"ר ועדת המכרזים, כי לא ידע בזמן אמת על התיאום וכי לא התעורר חשד כזה (עמ' 983-982; עמ' 958). ארז הגיש, כאמור, הצעת גיבוי במכרז חיפה ולא גילה את אוזנה של ועדת המכרזים בנוגע לעובדה זו. מכאן שהצעתו הייתה בגדר מצג כוזב שנועד לקנות את "הנחת דעתה" של הוועדה כאילו המדובר במכרז המתנהל בתנאי תחרות הוגנת.

ג. מוקה גיזום בע"מ

41. גם בסוגיה זו ערכתי דיון במסגרת האישום הראשון ואין לי אלא להפנות לשם ולמסקנתי לפיה יש לחייב את החברה במעשיו של ארז.

42. נוכח כל אלה אני מרשיעה את ארז ואת מוקה גיזום בע"מ בעבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, כפי שיוחסו להן במסגרת האישום הנדון.

האישום השביעי – עיריית תל אביב וחברת החשמל 2009**האישום ויריעת המחלוקת**

1. הנאשמים באישום זה מלכתחילה היו ארז מיארה ומוקה גיזום, רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון, איל ארגוב וארגוב איל בע"מ. לקראת סיום פרשת התביעה נערך הסדר טיעון עם איל ארגוב והחברה שבבעלותו. הם הודו והורשעו לפי הודאתם בעבירה של צד להסדר כובל (שלא בנסיבות מחמירות) ועונשם נגזר. נותרו האחרים.

2. ב-30.9.2009 פרסמה עיריית תל אביב מכרז לביצוע עבודות עיצוב, גיזום עצים ופינוי גזם. המכרז נערך בשיתוף עם חברת החשמל, והקבלנים הזוכים נדרשו לבצע עבודה ובמימונה עבודות גיזום מתחת לכבלי חשמל ובסביבתם. המועד להגשת הצעות נקבע ל-14.5.2009.

על פי תנאי המכרז רשאית הייתה העירייה, לפי שיקול דעתה, לפצל את העבודות נשוא המכרז בין שלושה זוכים לכל היותר. תקופת ההתקשרות הועמדה על שנתיים עם אופציה להארכה בשנה אחת נוספת.

3. כתב האישום מפרט שני הסדרים כובלים שנעשו, על פי הנטען בו, בקשר עם המכרז הנדון.

האחד, הסדר בין רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון לבין זוהר כץ וזוהר כץ בע"מ (שהפכה לראז חקלאות בע"מ). על פי ההסדר האמור, השניים סיכמו ביניהם כי רמי ברזילאי ישלם לזוהר כץ סכום של כ-120,000 ₪ בתמורה לויתורה של ראז חקלאות בע"מ על האפשרות לזכות במכרז. מכוחו של ההסדר, מסר זוהר כץ את טופס ההצעה במכרז של החברה לידיו של רמי ברזילאי, כאשר הטופס חתום. מנהרת אשקלון שילמה לראז חקלאות סכום של 142,500 ₪ (כולל מע"מ) בשתי המחאות, האחת בסכום של 57,500 ₪, שמועד פירעונה 15.5.2009 והיתרה, בסכום של 85,000 ₪, שמועד פירעונה 31.8.2009.

ההסדר האחר בקשר עם המכרז הנדון גובש ב-12.5.2009, במהלך פגישה באזור וואדי ערה, בין רמי ברזילאי וארז מיארה לבין איל ארגוב. תחילה טענה המאשימה, כי במהלך הפגישה סוכם כי ארגוב איל בע"מ תוותר על האפשרות לזכות במכרז וכנגד זאת ישולם לה סכום של 300,000 ₪. ואכן, מנהרת אשקלון שילמה לארגוב איל בע"מ סכום של 346,500 ש"ח (כולל מע"מ). התשלומים שולמו באמצעות שלוש המחאות והעברה בנקאית: המחאה בסכום של 30,000 ₪, שמועד פירעונה 14.5.2009; העברה בנקאית בסכום של 120,000 ₪ באותו יום; המחאה בסכום של 150,000 ₪ שמועד פירעונה 30.6.2009; והמחאה נוספת בסכום של 46,500 ₪, שמועד פירעונה 15.7.2009.

אלא שכאמור, לקראת סיום פרשת התביעה נעשה הסדר טיעון עם איל ארגוב ועם החברה שבבעלותו, ובעקבותיו תוקן סעיף 224 לכתב האישום כך, שתחת הטענה לפיה שולם מה ששולם כנגד ויתורה של ארגוב איל בע"מ על האפשרות לזכות במכרז, נטען עתה כי כנגד ויתורה של החברה על האפשרות לזכות במכרז, פרעה מנהרת אשקלון חובות עבר שלה ושל קסנטיני ובניו בע"מ, בסכום של 300,000 ₪ ומע"מ (על פי הפרוט לעיל). בנוסף תוקן כתב האישום על דרך של הוספתו של איל ארגוב כעד תביעה, לאחר שנגבתה ממנו הודעה על ידי חוקרי הרשות (ראו הדיון על כך ב-14.6.2015 והחלטותיי מ-16.6.2015 ומ-7.7.2015).

4. כתב האישום מוסיף ומפרט כי מנהרת אשקלון וארז מיארה (בשם רונן מיארה), וכן זוהר כץ (ראו חקלאות), שאול זכרי וניסים ברזילאי (נאש) הגישו הצעות למכרז. ההצעות שהגישו מנהרת אשקלון, ארז מיארה וראז חקלאות היו מבוססות על מצגים כוזבים, כאילו המדובר בהצעות שהוגשו באופן עצמאי, ללא התייעצות, ללא תיאום וללא קשר עם מציע אחר או עם מציע פוטנציאלי אחר וכמובן לא גילו לוועדת המכרזים את ההסדר הכובל האמור. בהסתמך על המצגים הכוזבים בחרה עיריית תל אביב בשלוש הצעות כזוכות במכרז, תוך חלוקת העבודה בין הזוכים: מנהרת אשקלון זכתה ב-44% מן העבודות; רונן מיארה זכה ב-28% מהן ובשיעור זהה זכה גם נאש.

5. בעקבות הזכייה חתמו העירייה וחברת החשמל על הסכמי התקשרות עם שלושת הקבלנים הזוכים.

ב-10.1.2010 אישרה עיריית תל אביב את בקשתו של רונן מיארה להסב את זכויותיו בחוזה ההתקשרות לידי מוקה גיזום וב-11.5.2010 אישרה זאת חברת החשמל.

בפועל שילמה עיריית תל אביב במסגרת ההתקשרויות סכום של 5,395,850 ₪ למנהרת אשקלון וסכום של 5,848,416 ש" לרון מיארה ולמוקה גיזום. חברת החשמל שילמה סכום של 1,869,271 ₪ למנהרת אשקלון וסכום של 1,136,207 לרון מיארה ולמוקה גיזום.

6. עוד נטען בכתב האישום, כי בפנקס ההמחאות ששילמה מנהרת אשקלון לראו חקלאות נכתב על גבי ספח ההמחאה לפקודת זוהר כץ, בסכום של 57,500 ₪, כי התשלום הוא "עבור גיזום". זוהר כץ כתב על גבי החשבונית שניתנה על ידו כנגדה, כי התשלום האמור הוא "עבור גיזום עצים".

7. המאשימה מייחסת לארז מיארה כמו גם למוקה גיזום בע"מ, לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון, עבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ועבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון מיוחסות, בנוסף, גם עבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד ועשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו, בניגוד [לסעיף 3\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#).

8. ארז מיארה ומוקה גיזום בע"מ, שעל פי הנטען בכתב האישום מעורבים אך בהסדר השני, כופרים במיוחס להם. בכל הנוגע לפגישה בוואדי ערה נטען מטעמם, כי ארז, שהיה מצוי בקשרי עבודה תכופים עם ברזילאי, נסע עמו על מנת לבחון אפשרות לקניית כלי עבודה להם נזקקו השניים. במהלך הנסיעה נפגש ברזילאי עם איל ארגוב. ארז לא היה מודע מראש לכך שבמסגרת הנסיעה תתקיים פגישה עם ארגוב ולא נטל חלק בשיחה שהתקיימה בין השניים. השיחה נסבה, למיטב ידיעתו, על חובות כלפי ארגוב. עוד טוען ארז, כי באותה עת הגיעו אליו שמועות בדבר עזיבתו המתוכננת של ארגוב את הארץ. בשל כך סבר, כי ארגוב מתכוון לצמצם את פעילותו המסחרית וכי אינו מתכוון להתחרות במכרזים.

בכל הנוגע למוקה גיזום בע"מ נטען, כי היא לא נטלה חלק במכרז ולא הגישה הצעה מטעמה. ממילא לא הציגה מצג כוזב במסגרת המכרז ולא היה עליה לגלות מידע כלשהו. הסבת הזכויות אליה בשלב מאוחר יותר אין בה פסול, וכי ניתן היה לעשות כן על פי תנאי המכרז.

9. רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון כופרים אף הם במיוחס להם, הן ביחס להסדר הראשון, עם זוהר כץ, והן ביחס להסדר השני. בכל הנוגע להסדר עם זוהר כץ נטען, כי

העובדה שהן ברזילאי ומנהרת אשקלון והן זוהר כץ כתבו בניירת שלהם "גיזום" מלמדת, כי התשלום אכן בוצע עבור עבודות גיזום ולא תמורת דבר אחר. בכל הנוגע להסדר השני נטען, כי הפגישה עם ארגוב התקיימה ערב יציאתו את הארץ ועל כן לא היה טעם שישלמו לו על מנת שלא יתמודד. הפגישה נועדה לשם ניהול משא ומתן לשם סגירת חובות עבר בין השניים.

ההסדר בין רמי ברזילאי לבין זוהר כץ

(א) עדותו של זוהר כץ

10. בפרק העוסק בהערכת עדותו של זוהר כץ עמדנו על כך שבמסמך ת/436, שנכתב על ידו, תחת הכותרת "החזר כספי", מופיע הרישום "130 מנהרת". תגובתו הראשונית של זוהר עת הוצג לו המסמך בחקירה הייתה הלם: **"נחנקתי. מי רושם דברים כאלה? יאללה. קיבלתי שיתוק"** (ת/445). משהתבקש להסביר את פשר הרישום הספציפי סרב והחקירה הסתיימה לבקשתו (ת/445, ש' 508-517).

החקירה התחדשה למחרת היום. זוהר הספיק להיוועץ בעורכת דינו ומסר גרסה מפורטת ומפלילה בנוגע לאישום הנדון. במענה לשאלה בה התבקש להסביר את פשר הרישום "130 מנהרת" השיב:

"היה מכרז של עיריית תל אביב לפני כשנה, שנה וחצי. זה היה מכרז של אחזקת גינון וגיזום עצים של עיריית תל אביב ששם הם בוחרים שלושה זכיינים. שמואל זילבר פנה אליי ואמר לי שהוא יכול לתת לי את המחירים שהם עבדו שם קודם. מקודם עבדו שם שמואל זילבר, רמי ברזילאי ואני לא זוכר מי עוד. ארז מיארה עבד שם כקבלן משנה. שמואל זילבר הכין טבלה של המחירים הקודמים וישבנו ביחד בשביל להכין רשימה של איזה מחיר להגיש בשביל לזכות. סיכמנו שאם אני זוכה הוא יבצע לי עבודה כקבלן משנה" (ת/446, ש' 73-80).

אלא שלדבריו, "הבוסים" שלו (קרי, בעלי ראז חקלאות שרכשו את החברה מידי) הורו לו להימנע מלגשת למכרז משום שסברו כי אין לו יכולת ניהול, פיקוח וביצוע מספיקים. במקביל –

"פנה אלי רמי ברזילאי ממנהרת אשקלון וביקש ממני לא לגשת למכרז. הוא לא ידע שאני לא מתכוון לגשת" (ש' 100-101).

לשאלה מה הציע לו ברזילאי בתמורה לכך שלא ייגש השיב:

"ניהלנו משא ומתן על הסכום. אני ביקשתי 50 אלף ₪ ושאני אהיה בין שלישיית הזוכים אבל יהיה לי את השליש הכי קטן ורמי יקבל את החלק הגדול. מכיוון שזה הפריע לחלוקה אחרת, בין שלישייה אחרת שרצתה לזכות במכרז, שכללה את מנהרת אשקלון, ארז מיארה ואני לא יודע מי עוד, את יכולה לבדוק מי זכה, אז סיכמתי עם רמי ברזילאי שאני אוותר ואקבל בתמורה 130 אלף ₪" (ש' 107-103).

זוהר לא ידע להשיב על השאלה מה היה חלקו של ארז בהסכם, שכן בעל דברו היחיד היה ברזילאי, והוסיף: **"השלום התחיל בערך בזמן הזה של מכרז ועננה ותל אביב. לפני זה היו עסקאות קטנות בין הקבלנים והרבה גישושים, אבל ברמה הזו של סיכומים כמו שאתם יודעים זה רק בשנה וחצי האחרונים. כל השלום הזה בין הקבלנים התחיל או במכרז הזה או במכרז רעננה הקודם"** (ש' 110-113). בהמשך מסר זוהר לחוקרים כי את התשלום קיבל מברזילאי בשני שיקים, אחד על 50 אלף ₪ והשני על 70 אלף ₪, וכי בסופו של דבר זה הסכום שקיבל ולא 130 אלף ₪ כפי שסוכם מלכתחילה. יש להעיר, כי בעת שנקב בסכומים האמורים, השיקים עצמם לא היו לפניו (הוא המציאם רק בחקירה מאוחרת יותר).

11. בהודעה אחרת (ת/451) אמר לחוקרים כי נתן לברזילאי את מסמכי המכרז שלו כשהם ריקים. משהוצגו לו עמודים 49-50 להצעה של ראז חקלאות טען, כי כתב היד בעמ' 49 הוא של שלמה בן הרוש (עובד החברה), כי החתימות הן שלו וכי הספרה "1" המופיעה בעמ' 50 (שיעור ההנחה שהחברה מציעה – 1%) אינה בכתב ידו של שלמה בן הרוש (ש' 489-496). בהמשך הוסיף, כי הוא חושב שנתן את המעטפה לברזילאי כשהיא ריקה, אם כי לא מן הנמנע שכבר מילא 1% כהנחה, משום שידע כי אין סיכוי שההצעה תזכה כזו ההנחה המוצעת. עוד אמר, כי אינו יודע מה היה מחיר ההצעה של ברזילאי: **"אני נתתי לו את המעטפה שלי. אני פשוט לא בטוח אם נתתי לו את זה עם המספר 1 רשום או ריק. אני בטוח שנתתי לו את המעטפה שלי"** (ש' 511-512). גם בהודעה זו חזר זוהר על גרסתו לפיה התשלום שקיבל מברזילאי היה עבור הימנעות מתחרות. זאת לאחר שבקשתו להיכלל, במסגרת הסדר, בשלישיית הקבלנים הזוכים, נדחתה מחמת "חלוקה אחרת" שנעשתה כבר בין ברזילאי, ארז וקבלן שלישי שזוהר לא ידע את זהותו. עוד יש לומר, כי זוהר הקפיד להבהיר כי אין לו מידע על המגעים בין ברזילאי לבין ארגוב (שעניינם ההסדר הכובל השני המיוחס לברזילאי במסגרת אישום זה), למעט שמועה ש"נדמה" לו ששמע ממישהו (ש' 478-467).

זוהר מסר לחוקריו את המסמכים הכוללים העתקים של שני שיקים שראז חקלאות קיבלה ממנהרת אשקלון, שתי קבלות שנתן למנהרת אשקלון ושתי חשבוניות שהוציא לה (ההודעה

– ת/449; המסמכים – ת/438). כאמור בפתח הדברים, השיק הראשון, בסכום של 57,500 ₪, מועד פירעונו 15.5.2009, היינו יום לאחר המועד להגשת ההצעות למכרז. על החשבונית הראשונה שהנפיק זוהר נכתב "עבור גיזום עצים" ועל השנייה נכתב "עבור הכנסות".

12. גרסתו של זוהר בחקירתו בקשר למכרז תל אביב קוהרנטית, רבת פרטים ועקבית. היא בעלת משקל פנימי רב. ההבחנה בין הידוע לו מידיעה אישית לבין שמועות ששמע לבין אי ידיעה מוחלטת, מחזקת את משקלה הפנימי של גרסתו. זאת ועוד. למרות שחזר בו, במהלך חקירותיו, מגרסתו המפלילה ביחס למכרזים אחרים (גדרה, אור יהודה וצפת), חזר ואישר את נכונות גרסתו ביחס למכרז תל אביב (כמו גם ביחס למכרזים אחרים): **"מה שאמרתי בפעם הקודמת זה מה שהיה"** ולאחר שעבר על ההודעה הוסיף בכתב ידו: **"ואין לי מה להרחיב"** (ת/451, ש' 466). גם בכך יש כדי לחזק את משקלה של גרסתו בחלקיה המפלילים. לא נמצא לי כל מניע בגינו יבקש להפליל לשווא את ברזילאי (כמו גם מעורבים אחרים שמהפלתם לא חזר בו, כגון ארז מיארה או ירון בלוא), בעוד שעל פניו נראה כי דווקא החזרה מאותם חלקים מפלילים ספק אם היא נובעת מרצון לדבוק באמת.

בנוסף למשקלה הפנימי הרב, לגרסתו של זוהר בחקירה חיזוקים חיצוניים, בין היתר ברישום מזמן אמת "130 מנהרת" בת/436, בהעתיקי השיקים, הקבלות והחשבוניות (ת/438). סמיכות הזמנים בין המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז לבין מועד פירעון התשלום הראשון אף היא מחזקת את גרסתו. כפי שנראה להלן, לגרסה זו יימצאו חיזוקים נוספים.

13. כידוע, בבית המשפט חזר בו זוהר מגרסתו המפלילה וטען כי הרישום "130 מנהרת" מתעד חוב של מנהרת אשקלון בסכום של 130,000 ₪ בגין עבודות שביצע עבורה בעיריית פתח תקוה (עמ' 1213). זו הייתה גם אחת מגרסאותיו של ברזילאי בחקירתו ברשות (ת/93, ש' 623-624) וגרסה זו אימץ לעצמו גם בבית המשפט (עמ' 3719). על גרסאותיו של ברזילאי אעמוד בהמשך. אולם ביחס לעדותו של זוהר ובטרם אבחן אותה לגופה יש להקדים ולומר, כי כנאשם בפרשה הנדונה (בכתב אישום מקביל), הוא נחשף למלוא חומר החקירה עם הגשת כתב האישום, ולפיכך לא היה לו קושי להתאים את עדותו לזו של ברזילאי.

14. עדותו של זוהר בבית המשפט חסרת שחר. את טענתו לפיה ת/436 אינו מסמך המתעד (בין היתר) כספים שקיבל תמורת ויתור על מכרזים (עמ' 1214), דחיתי בפרק הכללי העוסק בהערכת עדותו, כפי שדחיתי באותו פרק גם את הטענה לפיה מאפייני אישיותו הביאו אותו למסור לחוקריו גרסת בדים על מנת לרצותם. ובהתייחס לגרסתו לגבי מכרז תל

אביב, הרי שאין זה מתקבל על הדעת שאדם המבקש לרצות את חוקריו יאמר להם, דרך משל, כי אינו יודע דבר על המגעים בין ברזילאי וארז מיארה לבין ארגוב בנוגע למכרז הנדון.

15. את הפרטים הרבים שמסר זוהר לחוקריו ביחס לפנייתו של ברזילאי אליו, תרץ בכך שהמציאם על מנת שגרסתו תישמע אמינה. זה היה מנהגו בעבר, להמציא פרטים על מנת שיאמינו לו. היום, כך טען, הוא מטופל, עשה קורס של אימון אישי בטכניון ובעזרת טיפול תרופתי, הוא ממוקד (עמ' 1220). אלא שהתרשמותי מעדותו היא בדיוק הפוכה: בעוד שבחקירותיו ברשות היה ממוקד, נמנע מלהשיב על שאלות שלא רצה להשיב עליהן (למשל בנוגע לוורד בר), הבחין הבחן היטב בין הידוע לו לבין מה שאינו יודע לו וכו', הרי שעדותו בבית המשפט התאפיינה בפטפטת ובתשובות בלתי ממוקדות שכל תכליתן ניסיון – כושל – להתנער מהודעותיו. כך, לדוגמא, כשהתבקש להתייחס לדבריו בחקירה לפיהם ברזילאי פנה אליו וביקש ממנו שלא לגשת למכרז תל אביב, מבלי שידע כי ממילא אין בכוונתו לגשת, ניתנה על ידו התשובה הבאה:

"מרענן את זכרוני בדיוק לאופן שהרגשתי כשאמרתי את זה, כשניסיתי להסביר מה זה ה-130, כמו שניסיתי להסביר גדרה ואור יהודה כשאין דבר כזה בכלל. אין גדרה או אור יהודה, זה לא תל אביב – יפו, גדרה זה משהו אחר אבל רשמתי, אז היא שאלה אותי מה קרה במכרז גדרה, אור יהודה? בגלל שרשום פה? ואני התאמצתי איך למצוא כן, ואמרתי שכן, שקיבלתי גם חמישים, שלא היה לזה שום קשר למציאות גדרה או אור יהודה. היא שאלה אותי מה היה במכרז גדרה, אור יהודה, לא היה מכרז גדרה, אור יהודה ואני התייחסתי כאילו היה וגם כאילו קיבלתי על זה כסף, הזוי לחלוטין צורת ההתנהלות שלי, בגלל זה הלכתי לטיפול והלכתי ל... ועשיתי אבחון כדי להבין את זה, את צורת ההתנהלות שלי. נכון שקשה לי לשקר אבל אז ניסיתי לספר שזה ימצא חן" (עמ' 1218).

הבאתי בהרחבה את התשובה-לא תשובה לשאלה הפשוטה שנשאל. זו תשובה אופיינית, אחת מני רבות, המעטרות את דפי הפרוטוקול במהלך ניסיונו של ב"כ המאשימה, בחקירה הראשית, לדלות מפיו של זוהר התייחסויות ענייניות לדברים שתועדו מפיו.

אביא, בנוסף, דו שיח בין ב"כ המאשימה לבין זוהר, במהלכו התבקש להתייחס לדברים שאמר באחת מהודעותיו בנוגע לפגישה שקבע עם ברזילאי על מנת לשוחח על בקשתו שלא יתחרה בו:

"ש': מר כץ אתה סיפרת לנו על זה שרמי ברזילאי פנה אליך טלפונית והוא הציע להיפגש ואז נפגשתם ואמרת שזה בבית קפה או מזנון דרכים אי שם במרכז הארץ. היה כזה?

ת': אני מתאר לעצמי שהייתה פגישה אבל בלי שום קשר למכרז, זה הרבה אחרי המכרז.

ש': ואתה אמרת ששם הוא ביקש ממך לוותר לו על המכרז.

ת': שמה באותה פגישה נעשה הכל בבת אחת, צ'יק צ'ק.

ש': סליחה?

ת': זה לא הגיוני, זה לא מסתדר עם המציאות.

ש': אתה אומר בהודעה שאתה ניהלת אתו משא ומתן על זה, שדרשת תמורה נכון? ביקשת חמישים אלף שקל ועוד שאתה תהיה אחד משלושת הזוכים רק שאתה תסתפק בזה שתקבל את החלק הקטן כזוכה השלישי. נכון שהצעת לו את זה, דרשת את זה תמורת הויתור?

ת': לא.

ש': אוקי

ת': כמו שלא היה גדרה או אור יהודה ואמרתי כן.

ש': הוא אמר שהוא לא יכול כי יש לו כבר סידור של שלושה זוכים, שהוא אחד, וארז אחד ואתה לא זכרת בזמן החקירה מי היה השלישי.

ת': בין הזמנים של החקירה שהתבצעה בדצמבר 2010 לבין המכרז שהיה כמעט שנתיים קודם עברו עוד מאות מכרזים ומאות רעיונות וכוונות ומחשבות ודיבורים כאלה ואחרים שלא ייתכן בכלל שיכולתי לזכור את כל זה. אמרתי מה שאמרתי כדי שתהיה מרוצה החוקרת והוספתי מילים ותיאורים, רק תיקחי שזה יסתדר טוב" (עמ' 1221-1220).

נקל להתרשם מחוסר הענייניות של התשובות, מחוסר הסבירות של הטענה לפיה הוסיף "מילים ותיאורים" כדי שהחוקרת תהיה מרוצה, ומהניגוד הבולט שבין דברים אלה לבין המיקוד והענייניות של תשובותיו לחוקרי הרשות.

16. ועוד דוגמא. כפי שראינו לעיל, במהלך החקירה (ת/451, ש' 494-496) אמר זוהר, כי בעוד שהחתימה על הצעת המחיר של ראז חקלאות שלו, אין הוא מזהה את כתב היד בו נכתבה הספרה 1 (אחוז ההנחה שראז חקלאות הסכימה לתת, לכאורה, במסגרת הצעתה – ת/437), ואף הוסיף במפגיע כי אין זה כתב ידו ואף לא של שלמה בן הרוש. ברור, שהמשמעות של דברים אלה מפלילה, שכן נובע מהם שההצעה, שנחתמה על ידו, הועברה לאחור כשהיא ריקה ומולאה על ידי מישהו מחוץ לחברה, על מנת שתשמש הצעת גיבוי במסגרת הסדר כובל (כפי שאכן העיד ברשות). אין תמה, שבבית המשפט הייתה גרסתו של זוהר הפוכה: "מה זאת אומרת? אני חתום ליד אז זה או שלמה או אני" (עמ' 1222). ובהמשך טען ש"ככל הנראה" הוא כתב את הספרה "1", "לפי הדגש למטה, ככל הנראה, אני לא יכול להישבע על זה, אבל אם לא זה בטח נרשם אצלי במשרד... ובהוראתי אבל סביר להניח שזה אני כי זה לא שלמה, שלמה כותב 1 ככה, ה-1 הזה יותר דומה לשלי בגלל הקשת התחתונה" (עמ' 1223). ההסבר לגרסתו בחקירה היה ש"בחקירות נתתי פרשנויות". ובתגובה לציטוט מדבריו בחקירה, לפיהם המעטפה של ראז חקלאות נמסרה על ידו לברזילאי כשהיא ריקה,

אם כי יכול להיות שהוא עצמו מילא בה את אחוז ההנחה (1%) בידיעה שלמחיר הזה אין סיכוי לזכות, אמר: "... אני אומר עכשיו, מה שאני אומר עכשיו זה סותר את מה שנאמר בחדר החקירות, כמובן. בחדרי החקירות נאמרו הרבה דברים אבל יש סיכוי או אין סיכוי? אני יכול לתת פרשנויות, אני יודע שהרגשתי שיש סיכוי גם ב-1" (עמ' 1224).

אלא שאין המדובר ב"פרשנויות", והשאלה שנשאל פשוטה: כתב או לא כתב. גרסתו בחקירה (ת/451) הייתה ברורה ביותר. המהפך שחל בה במהלך העדות בבית המשפט נובע מסיבה ברורה – הרצון לשרת את עניינו של ברזילאי ולהימנע מהפללתו. לא ניתן להסביר זאת אחרת.

17. סוגיה נוספת בה סתר זוהר את עצמו במהלך עדותו בבית המשפט הייתה בשאלה האם קיבל הוראה ממנהלי החברה שלא לגשת למכרז. כזכור, בחקירתו ברשות טען כי אלה הורו לו שלא לגשת למכרז; כי הוראה זו לא הייתה ידועה לברזילאי; וכי על כן הציע לו ברזילאי תשלום בתמורה להסכמתו להימנע מתחרות. מובן, שבעצם העובדה שהצעתה של ראז חקלאות מצאה דרכה לתיבת המכרזים, בניגוד להוראת מנהליה, יש כדי לתמוך בגרסה המפלילה לפיה הייתה זו הצעת גיבוי ולא הצעה תחרותית. זוהר, המודע למשמעות דבריו, הציע בבית המשפט גרסה נפתלת: "א. אני זוכר את העובדות שאכן ניגשתי למכרז, זאת אומרת כל מה שנאמר ומה שהקראתי זה כאילו שהם נתנו הוראה ואני הפרתי אותה? אם הם נתנו הוראה לא לגשת לא הייתי ניגש. ההחלטה הייתה לגשת ... הגשתי הצעה, זאת אומרת שהמשרד הכין ערבות, הכין את כל המסמכים והטפסים, שלח שליח לשים את המעטפה, העובדה היא שחברת ראז הגישה את המכרז, זה לא בידיים שלי, בידיים שלי זה רק המלצות" (עמ' 1217). אם ניתן בכלל להבין את גרסתו בבית המשפט, הטענה היא שיש ללמוד מעצם העובדה שהוגשה הצעה מטעמה של ראז חקלאות כי הייתה החלטה של מנהלי החברה לעשות כן, משום שמעמדו שלו בתוך החברה היה של ממליץ בלבד. אלא שגרסה זו נסתרת בעדותו שלו בהמשך, ולפיה הצעותיה של ראז חקלאות לחמשת מכרזי הדרום לא מולאו על ידי איש מן החברה ואינן חתומות על ידי מנכ"ל החברה, שחתימתו נדרשת על גבי הצעותיה [האמתיות] של החברה במכרזים (עמ' 1233). ואם כך, העובדה שהצעתה של החברה הוגשה, אין בה כדי ללמד דבר וחצי דבר על היותה הצעה תחרותית. והרי גם ההצעה למכרז הנדון, כמו ההצעות לחמשת מכרזי הדרום, אינה חתומה על ידי מנהל החברה. ממילא לא הוגשה כהצעת אמת מטעם החברה. מכאן, שדבריו של זוהר בחקירותיו ברשות, לפיהם לא אמר למנכ"ל החברה כי הגיש הצעה מטעמה למכרז תל אביב (ת/451, ש' 507-500) ולא ביקש ממנו אישור מקום שההצעה הוגשה כהצעת גיבוי שלא על מנת לזכות (ת/450, ש' 530-531), הם דברי אמת, המתיישבים עם עדותו בבית המשפט ביחס לחמשת מכרזי הדרום.

בבית המשפט נענה זוהר ברצון, שלא לומר בהתלהבות, להצעתו של עו"ד ממון לפיה אין זה הגיוני שתמורת ההימנעות מתחרות תשולם לראז חקלאות, בעוד שמנהליה כלל לא היו מודעים לפעולות התיאום שהוא היה מעורב בהן. ומכאן מסקנה, כי גרסתו בחקירה, לפיה הרישום "130 מנהרת" מבטא תשלום עבור אי תחרות, אינה אמת. כך הגיב לתייה שהציג לו עו"ד ממון בעניין זה: **"אין לי הסבר הגיוני חוץ מפסיכולוגיה רפואית למה אמרתי את הדברים כמו שאמרתי אותם או ניסיתי כל מיני דברים בחקירות ... אין ספק שניסיתי לתת מספר גרסאות שיתאימו ... אין שום היגיון, בטח. מסכים, אין בזה שום היגיון לא מסחרי, לא רגשי, לא כלכלי וזה לא היה ככה ולא עובדתי"** (עמ' 1342-1343). אלא שזוהר הסביר בהודעתו, כי השיקים היו לפקודת החברה **"למרות שרמי הציע לי שזה יהיה לי אישית ... כי החברה יותר חשובה לי. החברה הייתה במצב כספי קשה"** (ת/446, ש' 121-124). העובדה שהחברה הייתה חשובה לזוהר, גם לאחר שנמכרה על ידו משום שנקלעה לקשיים, באה לידי ביטוי באמרות שלו במהלך החקירה והמשפט (ת/442, ש' 219-221; ת/451 ש' 157, ש' 513-516; עמ' 1351). ומאחר שבמועד הרלוונטי למכרז תל אביב מנהלי החברה לא גילו עניין במעשיו, לא בדקו הכנסות אלא הוצאות בלבד, והייתה פחות בקרה מצדם (ת/451, ש' 521-526), לא נדרש להסביר להם את פשר התשלומים הללו. ההיגיון העומד ביסוד גרסתו של זוהר בחקירה הינו איפה היגיון פשוט, שאינו נדרש לשום הסברים מעולם "הפסיכולוגיה הרפואית". החברה הייתה נתונה בקשיים (ולכן נמכרה על ידו), הכנסות לחברה – גם אם מקורן במעשים לא חוקיים – שיפרו את מצבה, והמנהלים החדשים לא דרשו ממנו הסברים על הכנסות אלא על הוצאות בלבד.

18. גרסה עובדתית נוספת ממנה חזר זוהר בבית המשפט עניינה בשאלה מתי התקיימה הפגישה בינו לבין ברזילאי. כאמור, בחקירה (ת/446, ש' 98-132) אמר זוהר כי היה סיכום מוקדם ביניהם באשר לתשלום תמורת הימנעות מתחרות, שגובש בפגישה שהתקיימה "בבית קפה או במזנון דרכים". ואילו בבית המשפט טען כי **"אני מתאר לעצמי שהייתה פגישה אבל בלי שום קשר למכרז, זה הרבה אחרי המכרז"** (עמ' 1220). המשפט האחרון חסר פשר: זוהר אינו משוכנע שכלל הייתה פגישה, אם כי הוא נכון "לתאר לעצמו" שהייתה כזו. עם זאת, הוא יודע לומר בוודאות כי זו התקיימה בלא קשר למכרז, והרבה אחריו. אם הוא רק נכון לתאר לעצמו כי הייתה פגישה, הכיצד זה הוא יודע לומר, בוודאות, כי זו לא עסקה במכרז והתקיימה הרבה אחריו? ואין צריך לומר, כי לא למדנו ממנו מה היה תוכן הפגישה, שהתקיימה או לא התקיימה, אבל "הרבה אחרי המכרז" ובלא קשר אליו. לעומת זאת, האופן בו פורטו הדברים בהודעתו הנזכרת קוהרנטי וברור.

מעבר לכך, טענתו בבית המשפט ולפיה הפגישה התקיימה "הרבה אחרי המכרז" נסתרת בעובדה שבחקירתו הנגדית לעו"ד ממון אישר זוהר כי נפגש עם ברזילאי פעם אחת בלבד במהלך 2009, וכי בפגישה זו קיבל מידי את השיקים ת/438 (עמ' 1339). והנה, השיק הראשון שקיבל זוהר מועד פירעונו 15.5.2009, יום אחד בלבד לאחר המועד להגשת ההצעות למכרז וממילא אין לקבל את עדותו לפיה הפגישה ביניהם הייתה "הרבה אחרי המכרז". וכפי שעוד נראה להלן, מספרי השיקים שניתנו לזוהר קודמים למספרי השיקים שניתנו לארגוב, עובדה המלמדת כי הפגישה בין ברזילאי לבין זוהר התקיימה לפני הפגישה עם ארגוב, קרי לפני 12.5.2009, וממילא לפני המועד להגשת ההצעות.

זאת ועוד. במהלך חקירתו הראשית הופנתה תשומת ליבו של זוהר למועדי השיקים:

"ש': עכשיו, אתה הזכרת את העניין של התאריכים, אני רואה שהשיק הראשון נושא תאריך של 15 במאי 2009

ת': אוקי. השני בחודש שבע או שמונה, בסוף חודש שמונה, אז אוקי, זה בין חודש לארבעה חודשים, סליחה, אחד חודש ואחד ארבעה חודשים.

ש': אתה יודע מה היום האחרון להגיש הצעות למכרז עיריית תל אביב?

ת': אני מתאר לעצמי באפריל מתישהו" (עמ' 1225).

מה לעשות, שהמועד האחרון להגשת הצעות היה 14.5.2009, ואם כך מועד פירעונו של השיק אינו חודש לאחר המכרז, כי אם יום לאחריו. ניסיונו המופרך של זוהר להרחיק את מועד הפירעון ממועד המכרז, כשהתכלית היא להרחיק את הפגישה ממועד סמוך לפני המכרז למועד מאוחר הרבה יותר אחרי, יש גם בו כדי לחזק את גרסתו המפלילה בת/446.

19. ואם צריך עוד ראיה למסקנה לפיה הפגישה בין השניים התקיימה לפני המכרז ולא "הרבה אחרי", זו תימצא לנו בהודעתו של ברזילאי, ת/94, במהלכה נשאל על שיחות שהיו לו עם ארגוב ועם זוהר כץ לגבי מכרז תל אביב 2009. תשובתו הייתה כי המדובר בשיחות רגילות, על סוג העבודה, על הקושי בעבודה וכדומה (ש' 444-445). ברזילאי, שהכחיש את טענת זוהר לפיה פנה אליו על מנת שלא יתמודד במכרז, הוסיף כי השיחה עם זוהר התקיימה במהלך סיור הקבלנים או אחרי (ש' 449-454). הנה כי כן, על פי גרסה זו, ובניגוד לניסיונו של זוהר להרחיק את הפגישה למועד מאוחר בהרבה למכרז, מתברר כי הפגישה (היחידה – על כך אין מחלוקת) ביניהם ב-2009, התקיימה לפני המכרז ועסקה בענייני המכרז (אם כי, לטענתו של ברזילאי, בנושאים לגיטימיים).

נוכח כל אלה, אני מעדיפה ללא היסוס את גרסתו של זוהר כץ כפי שניתנה בחקירותיו ברשות על פני עדותו הבלתי מהימנה בבית המשפט.

(ב) עדותו של רמי ברזילאי

20. לאחר שהסקתי מה שהסקתי מגרסאותיו של זוהר כץ, אפנה לגרסאותיו של ברזילאי. מיד ניווכח כי לא רק שאין בהן כדי לעורר ולו ספק סביר בגרסתו המפליחה של זוהר כץ ובמסמכים שנלוו לה, כי אם להיפך. יש בהן כדי לתמוך במסקנה המפליחה.

21. בהודעתו ת/93 (ש' 623-624) טען ברזילאי כי התשלום לזוהר היה עבור עבודה שהלה ביצע עבורו בסוף 2008 ותחילת 2009 בפתח תקוה. כך העיד גם בחקירתו הראשית בבית המשפט: **"זה עבור גיזום שביצע עם קבלני משנה שלו. אני עבדתי בחברת חשמל פתח תקוה בשנים 08 – 10.... ידעתי שזוהר כץ עבד בפתח תקוה והוד השרון, נפגשתי אתו, סגרנו שהוא יבצע את העבודה. ואז במקום ששני קבלנים יבצעו עבודה זה מתבקש לבצע עבודה על ידי קבלן אחד שיבצע גם את הגיזום. כמו שאני עושה בעיריית תל אביב. הוא עשה את זה על ידי קבלנים שלו"** (עמ' 3719).

אלא שזו אינה גרסתו היחידה. בהודעה קודמת, ת/90, נשאל ברזילאי אם זוהר עבד אצלו, ותשובתו הייתה: **"הוא עבד גם בעיריית פ"ת, הוא עבד בעוד עבודות בדרום. הוא עבד בפ"ת כזוהר כץ, לא כקבלן משנה, וגם בהוד השרון, ואולי בעוד מקומות, אני לא מעורה בעוד איזה מקומות הוא עבד ואני לא יודע על זה"** (ש' 510-513). תשובה זו אינה מתיישבת, כמובן, עם התשובה שצוטטה לעיל ולפיה זוהר עבד עבורו בפתח תקוה וכי זה ההסבר לתשלום שקיבל. התשובה שצוטטה לעיל אינה מתיישבת גם עם הודעה המאוחרת לה, ת/94. במהלכה, בתגובה להערה של החוקר לפיה זוהר וארגוב לא היו קבלנים שלו ב-2009 אמר **"אז היו בשנים אחרות, לאורך כל השנים"**, ולתהייה מדוע קיבלו ממנו השניים כספים ב-2009 למרות שלא היו קבלנים שלו באותה שנה השיב **"היה לי חוב איתם מהעבר, התשלום היה ב-2009"** (ש' 416-420). וכשהוצגה לו גרסתו של זוהר, לפיה קיבל כסף על מנת ש"לא יפריע" לשלישיית הקבלנים שזכתה טען, כי זוהר קיבל ממנו תשלום עבור עבודה, אולם לא מסר פרטים כלשהם על אותה עבודה (שם, ש' 488-503, ש' 709-711). משהוצגו לו העתקי השיקים ששילם לזוהר ונשאל מדוע אין פירוט של העבודה תמורתם השיב כי **"בחשבוניות של החבר'ה של הגיזום הם לא מציינים לי את הפירוט"** (ש' 543).

מה, אפוא, גרסתו של ברזילאי? על פי הגרסה האחת, התשלום לזוהר הוא עבור עבודה שהלה ביצע עבורו בפתח תקוה בשנים 2008-2009 (ת/93; עמ' 3719). על פי גרסה אחרת, זוהר כלל לא עבד עבורו (ת/90). על פי גרסה נוספת, התשלום הוא עבור חובות עבר (ת/94), מבלי שיהיה בידו לפרט עבור איזו עבודה, שכן בחשבוניות "החברה של הגיזום" אינם מציינים את הפירוט. אין לתת אמון בריבוי גרסאות אשר כזה.

22. עוד יש להביא במקום זה את דבריו של ברזילאי בחקירתו הראשית, לפיהם יחסיו עם זוהר "לאורך השנים היו יחסי איבה ... מעולם לא שיתפנו פעולה" (עמ' 3720). בנסיבות אלה, מתבקש היה שיזכיר בהודעותיו את שיתוף הפעולה עמו בפתח תקוה (ככל שהיה כזה) כמעשה יוצא דופן, מה שלא נעשה. ההיפך הוא הנכון. הודעותיו בחקירה אינן עולות בקנה אחד עם יחסי עוינות וחוסר שיתוף פעולה מוחלט. כך, למשל, טען בהודעה ת/89 כי "כשרציתי את ארז פניתי אליו. כשרציתי את שאול זכרי או זוהר דיברתי איתם. הסתדרתי איתם, ביצעו לי עבודות" (ש' 915-916).

ואם, כפי שטען, יחסיו עם זוהר היו יחסים עכורים, התבקש שיסביר הכיצד זה העסיק אותו כקבלן משנה בפתח תקוה למרות זאת. ההסבר שנתן אינו הסבר. לדבריו היה זה "כי מכרז פתח תקוה זה הפסד ... אז זה ההזדמנות שלך לתפוס קבלן שהוא מקומי שיכול לסגור את המחיר, מבצע לך את העבודה אתה מרוויח או מרוויח פחות או לא מפסיד" (עמ' 3838). יחסי איבה עד כדי חוסר שיתוף פעולה מוחלט, כפי שתיאר ברזילאי בעדותו הראשית, אינם מאפשרים מתן אמון בגרסתו לפיה מצא הזדמנות להיעזר דווקא בשירותיו של זוהר, שיתנדב לחסוך לו עלויות במכרז הפסדי. ההסבר גם אינו מתיישב עם הגרסה לפיה זוהר כלל לא עבד כקבלן משנה בפתח תקוה (ת/90).

23. בנוסף לחוסר הקוהרנטיות ביחס למקור החוב הנטען כלפי זוהר, לא הייתה בפי ברזילאי גרסה ברורה באשר לנסיבות בעטין נפרע חוב זה באיחור. בעוד שבת/93 (ש' 593) טען, כי לזוהר היה נוח לדחות את מועד קבלת התשלום, ובדרך זו ביקש להסביר מדוע פרע רק במאי ובאוגוסט 2009 חוב עבור עבודה שבוצעה בסוף 2008 ותחילת 2009 (לטענתו), הרי שבת/94 (ש' 734) טען, כי התחמק מפירעון החוב לזוהר בשל בעיות שלו עצמו. שתי הגרסאות ודאי אינן מתיישבות האחת עם רעותה. כשהתבקש, בחקירתו הנגדית, להסביר את הסתירה, טענתו הייתה כי זו אינה סתירה, וכי למעשה הרצונות התלכדו: כפי שלזוהר היה נוח לדחות את מועד קבלת ההכנסה כך היה נוח לו לדחות את ההוצאה (עמ' 3836). התירוץ אינו יכול לעמוד. נקיטת לשון "התחמקות" בגרסה השנייה מלמדת כי בעל החוב דרש את פירעונו לאלתר בעוד שהחייב ניסה להימנע מכך, בעוד שבגרסה הראשונה טען כי דווקא בעל החוב

היה מעוניין בדחיית הפירעון. אוסיף ואעיר, כי ככל שהיו בין השניים יחסי עוינות, קשה אף לקבל את גרסתו של ברזילאי לפיה הייתה ביניהם הבנה הדדית בדבר דחיית מועד התשלום עבור העבודה הנטענת בפתח תקוה.

24. נראה, אם כך, כי ה"גמישות" שהתגלתה בגרסתו של ברזילאי לעניין טיב יחסיו עם זוהר נועדה לשרת תכליות שונות, והשתנתה לפי הצורך. הטענה בדבר יחסי עוינות בין השניים נועדה לשכנע כי לא ייתכן תיאום מכרז ביניהם, ואילו הטענה לפיה "הסתדר" עם זוהר שעה שהיה זקוק לו כקבלן משנה, נועדה לשכנע כי התשלום שקיבל זוהר מידיה היה עבור עבודה. יהיו היחסים ביניהם אשר יהיו, ודאי שאין הטענות הללו יכולות לדור בכפיפה אחת.

מכל מקום, גם אם נדבק בגרסה השנייה ונגיע למסקנה כי זוהר הועסק כקבלן משנה עבור מנהרת אשקלון בפתח תקוה, או שהיה ביניהם שיתוף פעולה לאורך השנים, לא ניתן ללמוד מעדויותיהם של זוהר ושל ברזילאי מה היה שיעור התמורה המוסכמת, האם נותר חוב בגינה ועוד כיוצא באלה שאלות שאין להן מענה, לא מן העדויות ולא מתוך המסמכים. איני מוצאת, בניגוד לטענת ההגנה, כי נכונותה של המאשימה להכיר, בשלב הסיכומים, באפשרות לפיה היה שיתוף פעולה כלשהו בין השניים, מהווה שינוי חזית. התיזה העומדת ביסוד האישום הנדון אינה שוללת אפשרות זו, כפי שגם מערכת הראיות עליהן נשענה המאשימה מלכתחילה אינה שוללת זאת. בנסיבות אלה, גם אם סברתה של המאשימה הייתה שלא התקיים בין השניים קשר עסקי כלשהו וסברה זו הוכחה להיות בלתי נכונה או למצער הוטל בה ספק, אין היא שומטת את התשתית עליה נשען האישום הנדון.

25. מסקנתי מכל אלה, שלא עלה בידי ברזילאי להציג הסבר חלופי, ולו ברמה המעוררת ספק סביר, לעומד מאחורי התשלום ששילמה מנהרת אשקלון לזוהר עובר למכרז הנדון. גרסתו של זוהר בחקירה נותרה במלוא משקלה, והתחזקה בפרכות המשמעותיות שמצאתי בגרסאותיו של ברזילאי.

(ג) התייחסות לטענות ההגנה

26. ההגנה הציגה "מאזן בוחן" (נ/8(12)), רשימה המהווה "אינדקס ספקים", קרי רשימת תשלומים לספקים שונים, בכללם קבלני גיזום. מסמך זה אינו יכול לתמוך בטענת ההגנה לפיה התשלום לזוהר כץ (המתועד בו) היה בגין עבודה שביצע עבור מנהרת אשקלון

בפתח תקוה. במסמך עצמו לא כתובה סיבת התשלום ועצם הדיווח להנהלת החשבונות אינו מלמד דבר. גם אם מאזן הבוחן הוא "השורה התחתונה" של הכרטסת הקיימת בהנהלת החשבונות של מנהרת אשקלון על שמו של זוהר, כפי שנטען בסיכומים מטעמו של ברזילאי (למרות שלא הוצגה כרטסת זו), הרי שאין ב"שורה תחתונה" זו כדי ללמד דבר על עילת התשלום.

27. מטעם ההגנה העידו אחמד חאגי' יחיא וג'וואד חאגי' יחיא. שניהם קבלני גיזום. באמצעותם ביקשה ההגנה לבסס את טענתה, לפיה התשלומים לראז חקלאות היו אכן עבור עבודות שביצע זוהר כץ למנהרת אשקלון, כקבלן משנה בפתח תקוה. העמדת עדויותיהם זו מול זו מעוררת קושי, בלשון המעטה. אחמד העיד, כי ביצע עבודות בקבלנות משנה עבור מנהרת אשקלון, בין היתר בשנים 2008 – 2009, בתל אביב, גוש דן, פתח תקוה והוד השרון. הוא ניהל עבור ברזילאי את העבודה בשטח. לשאלה על אלו קבלנים היה אחראי השיב: **"היה זוהר כץ, היה לו קבלן משנה שקוראים לו ג'וואד חאגי' יחיא, זה היה עובד בהוד השרון וז'ק מעוז היה עובד בעיר פתח תקוה"**. ולשאלה איזו עבודה ביצע זוהר כץ השיב **"למנהרת אשקלון ולעיריית הוד השרון"** (עמ' 3789). לעומת זאת, ג'וואד העיד, כי זוהר כץ, כמו גם מנהרת אשקלון, הם בין לקוחותיו; כי ב-2008 ביצע עבודות גיזום מטעם חברת החשמל בפתח תקוה עבור זוהר כץ, כשמנהל העבודה מטעם מנהרת אשקלון היה אחמד חאגי' יחיא (עמ' 3856). הנה כי כן, על פי עדותו של אחמד, ג'אווד הועסק כקבלן משנה של זוהר כץ בהוד השרון והעבודות שביצע זוהר כץ היו למנהרת אשקלון ולעיריית הוד השרון. שמע מיני: לא פתח תקוה ולא חברת החשמל. ואילו על פי עדותו של ג'אווד, הוא אכן הועסק כקבלן משנה של זוהר כץ, אולם בפתח תקוה דווקא, ועבור חברת החשמל. בנסיבות אלה, טענתו של עו"ד ממון כנגד העובדה שהמאשימה לא חקרה כלל את אחמד, ושלג'אווד הציגה אך שאלות הבהרה, אינה טענה. לנוכח עדותו של אחמד, לפיה העבודה נשוא עדותו בוצעה על ידי זוהר כץ בהוד השרון, באמצעות ג'וואד, לא היה מקום להצגת שאלות מצד המאשימה, באשר עדותו אינה מסייעת כלל ועיקר לגרסתו של ברזילאי. ואילו ג'וואד התבקש להבהיר בחקירתו הנגדית כי הוא מדבר על עבודות בפתח תקוה מטעם חברת החשמל, ובדרך זו חידדה המאשימה את הסתירה בין השניים.

באמצעות אחמד חאגי' יחיא הגישה ההגנה את כרטסת התשלומים של העסק שבבעלותו, "הגוזמים", למנהרת אשקלון, כמו גם חשבוניות שהוצאו לטובת מנהרת אשקלון בשנים 2008-2009 (נ/8 (19) ו-נ/8(20)). אלא שאין במסמכים אלה כל פרוט עבור מה התשלומים. בפרט אין נזכרת בהם המילה "פתח תקוה". אזכיר במקום זה, כי לפי אחת מגרסאותיו של ברזילאי, זוהר, שכלל לא עבד כקבלן משנה, גם לא בפתח תקוה, ממילא לא הועסק על ידו

ככזה (ת/90), גרסה שאינה מתיישבת כלל ועיקר עם עדויותיהם של אחמד ושל ג'וואד חאג'י יחיא.

28. ההגנה מוסיפה וטוענת, כי אין להסיק דבר מסמיכות הזמנים בין מועד פירעון השיק הראשון מבין השניים שקיבלה ראז חקלאות לבין המועד להגשת ההצעות במכרז תל אביב. זאת באשר אין חולק, כי מנהרת אשקלון, שבתקופה הרלוונטית הייתה חברה גדולה עם מחזור של מיליוני שקלים, הוציאה מדי יום שיקים לספקים ולקבלנים. עובדה היא שב-15.5.2009 יצא שיק גם לשאול זכרי ובמועדים סמוכים הוצאו תשלומים גם לאיל ארגוב, לארז מיארה ולנאש.

29. בכל הנוגע לאיל ארגוב אין חולק היום כי התשלום ששולם לו היה עבור עבודה, אלא שלטענת המאשימה החוב נפרע במועד זה דווקא, כדי למנוע תחרות מצדו. בכך נעסוק במקום המתאים. עם זאת אעיר כבר כאן, כי עוד במהלך החקירה ברשות הועלתה האפשרות שיש קשר ולו בין פירעון חובה של אחותו של ברזילאי, שולה קסנטיני, לארגוב, על ידי ברזילאי, לבין הרצון למנוע תחרות מצדו של ארגוב (ת/94, ש' 590). מכל מקום, משדחיתי את הטענה לפיה התשלום לזוהר היה בגדר פירעון חוב מן העבר, נותר התשלום בלא הסבר, וסמיכותו למועד הגשת ההצעות מחזקת את הראיות נגד ברזילאי. וככל שיתברר כי פירעון החוב (האמתי) לארגוב נעשה במועד הסמוך להגשת ההצעות למכרז תל אביב כדי למנוע תחרות מצדו (ועל כך בהמשך), יהיה גם בכך כדי להוסיף תמיכה לתשתית הראייתית המביאה למסקנה בדבר תיאום בין ברזילאי לבין זוהר.

בנוגע לתשלום לזכרי, עוד במהלך החקירה ברשות התברר, כי הוא מופיע ב"דו"ח ביצוע עבודה מרוכז – קבלנים" של מנהרת אשקלון במועדים שונים ב-2009 כמו גם ברשימת קבלני המשנה של חברה זו, וכי נשלחו על ידו חשבוניות המפרטות עבודות גיזום ספציפיות במועדים רלוונטיים. זאת, להבדיל מזוהר כץ שאינו מופיע בדו"ח, ולהבדיל מהחשבונית שהנפיק הלה, שכל שצוין בה הוא "גיזום עצים" (ראו הנספחים שצורפו לת/94).

30. ברזילאי נחקר על דו"ח הביצוע ועל רשימת קבלני המשנה וטען כי דו"חות הביצוע (ששה במספר) מקורם בניסיון "לעשות סדר" בהתנהלותו. בהתייחסותו הראשונה למסמכים אלה טען, כי הפקידה ששירותיה נשכרו לשם כך "מצאה תוכנה" כלשונו, "**שכשאתחשבן עם קבלנים הכל יהיה רשום ויהיה לי נייר שלא אפקשש דברים**" (ת/92, ש' 456-466). אלא שהפקידה עזבה בסביבות יולי-אוגוסט 2009 (שם, ש' 468) והדו"חות חדלו. עוד טען באותה הודעה, כי את הפרטים על הקבלנים קיבלה הפקידה מהקבלנים ואילו את הנתונים הכספיים

הוא עצמו מסר לה במעמד החתימה על השיק לאותו קבלן. הרישום שערכה הפקידה, כך טען, מדויק לגבי אותם חודשים בהם התנהלו הדו"חות (ש' 478-482). ובכל הנוגע לרשימת קבלני המשנה טען, כי גם את המסמך הזה כתבה הפקידה, אולם הוא מהווה רשימה חלקית של הקבלנים שעבדו אתו באותה תקופה ועבדו עמו קבלנים נוספים שאינם מופיעים בו, ו"ודאי ששילמתי לעוד קבלנים וזה לא מופיע בטבלאות שהיא רשמה" (עמ' 497). הסתירה בין משפט זה לבין הטענה כי הרישום בדו"חות הביצוע מדויק לא נעלמה מעיני החוקר וברזילאי התבקש להבהירה. או אז טען, כי כשאמר כי הרישום מדויק התכוון לגבי הסכומים, אולם נרשמו רק קבלנים הגרים בקרבת מקום למשרד ששימש אותו בתל אביב, או קבלנים שמשרדיהם בקרבת מקום או קבלנים המבצעים את העבודה בקרבת מקום (ש' 498-507).

זאת ועוד. במהלך גביית הודעתו ת/94 העמיד החוקר את ברזילאי על כך שהפקידה המדוברת נחקרה, טענה כי קיבלה את הנתונים ממנו וכי אלה אינם קשורים לקרבת הקבלן לאזור המשרד בתל אביב. תגובתו הייתה כי הפקידה אמנם קיבלה ממנו את הנתונים אולם אין היא יודעת מה היו שיקוליו במסירת נתונים אלה ובהימנעות ממסירת אחרים. לטענתו, הסתפק רק בנתוני הקבלנים הסמוכים למשרד בתל אביב משום שהרשימה "קצרה מלהכיל" את שמות כל הקבלנים שעבדו עמו. התקשיתי להבין טענה זו. רשימת קבלני המשנה לשנת 2009 כוללת 16 קבלנים. וכי מדוע תהיה "קצרה מלהכיל" את היתר? האם מתקשה המחשב לתעד רשימה של עוד מספר קבלנים? ומה ההיגיון העומד מאחורי הקריטריון לפיו נרשמים בדו"חות הביצוע וברשימת הקבלנים רק אלה המצויים בקרבת מקום למשרד בתל אביב? אם תכלית הרישום היא אפשרות מעקב על מנת שלא "לפקשש", מה מעלה או מורידה קרבתו של הקבלן למשרד האמור? גם בבית המשפט טען ברזילאי כי המדובר ברשימה חלקית, והפעם הסביר כי אלה טבלאות "מדגמיות" (עמ' 3721). זוהר אינו מופיע ב"מדגם", ולא בכדי.

אין בידי לקבל את הטענה, כי אין לפקוד על ברזילאי את אי הסדר המאפיין את התנהלות משרדו, וכי משהצליח להוכיח בעניינו של זכרי כי התשלום הוא תמורת עבודה (בזכות אשתו המסודרת של זכרי, שנהגה לשלוח פקסים למשרדו ובהם תיאור העבודה שהוזמנה ממנו), יש להניח כי הוא הדבר לגבי זוהר, שלא נמצאו בעניינו ניירות "מסודרים". לא כך הוא: בעניינו של זוהר נמצא, כי אין הוא מופיע ברשימות המפורטות לעיל, והסיבה שניתנה לכך אינה משכנעת, ולו ברמה של ספק סביר. אולם גם אם נתעלם מן הרשימות הללו ולא נסיק דבר ממה שאין בהן, ההבדל בין החשבוניות המתעדות את התשלומים לזוהר, לבין אלה של זכרי (ושל ארגוב) בולט – אין בהן כל התייחסות לעבודה קונקרטית: האחת "עבור גיזום עצים", סתם כך, והאחרת "עבור הכנסות". גם אם, כפי שטען ברזילאי בחקירתו, הסיכום עם זוהר

(בניגוד לאחרים) היה על תשלום "פאושאלי" ומשכך אין צורך בפירוט, הרי שמתבקש היה שיצוין, לפחות, מקום ביצוע העבודה ועבור מי (ראו לדוגמה חשבונית שהוציא זכרי, שעל פניה נראית אף היא עבור תשלום פאושאלי, בה נכתב "עבור גיזום עצים לחברת החשמל בעיר בני ברק", ותיעוד דומה בחשבונית שהוציא איל ארגוב – שתייהן נספחים להודעה ת/94).

31. ואילו בכל הנוגע לטענה בדבר תשלומים ששולמו גם לארו בסמיכות למכרז, הרי שטענה זו לא גובתה במסמכים. מכל מקום, גם ארו (מוקה גיזום), כמו זכרי, מופיע ברשימת קבלני המשנה ובדו"חות הביצוע, ומשכך לא ניתן לשלול כי תשלומים ששולמו לו, ככל ששולמו לו, היו עבור עבודה בפועל. אין בכך כדי להשליך על עילת התשלום האמתית לזוהר, שאינו מופיע, כאמור, ברשימת קבלני המשנה ובדו"חות הביצוע של מנהרת אשקלון.

32. עוד לטענת ההגנה, סכום התשלום, 142,500 ₪, מלמד כשלעצמו שהמדובר בתמורה עבור עבודה, שהרי במכרז ירושלים 2010 קיבל זוהר סכום זעום של 10,000 ₪ תמורת הימנעותו מתחרות. אלא שטענה זו מתעלמת מכך שהתמורה שקיבל זוהר במכרז ירושלים הייתה הימנעות הדדית של ירון מתחרות בחיפה, כפי שהיטיב להסביר באחת מחקירותיו (ת/442, ש' 510-514):

"ש': מה האינטרס האמתי שלך בלתת לירון גיבוי בירושלים ולהגיש הצעת גיבוי?

ת': בגלל שהוא לא הפריע לי בחיפה. בכל זאת ירון כן הפריע בעפולה דרך מאיר רוזנר ולכן חשבתי שהגיבוי לדרוש בתמורה לויתור על מכרז ירושלים שירון ייקח את מאיר רוזנר בחזרה אליו לדרום".

במאמר מוסגר אעיר, כי בשיחות שונות של זוהר, גדליה, מאיר רוזנר וירון, סביב מכרז ירושלים, אכן עולה הסוגיה של "ההפרעה" בעפולה והקשר למאיר רוזנר. כך, למשל, בשיחה ת/342 א מ-10.5.2010, בין גדליה לבין זוהר, הזכיר זוהר לגדליה את הסיכום ש"אתם לא באים אלינו אנחנו לא באים אליך, אני לא מפריע לך בירושלים, לך תשבור את הראש שמה עם ירון שלך, לא בירושלים, לא במרכז, לא כלום, לא צריכים לבוא. כמו שאני עמדתי במילה גם אתם צריכים לעמוד". ועוד אומר הוא לגדליה ש"אם אין סידור בטח שאני מפריע". בתגובה השיב לו גדליה: "...עד עכשיו הוא בא, לא הפריע לך בחיפה, מאיר רוזנר לקח את מתח עליון בשבילו, בשבילך, אני לא יודע בשביל מי" ותגובתו של זוהר: "מה רגע, רגע, תגייד לי, אתה חושב שעשו אותי באצבע? אתה חושב שאת מאיר רוזנר אני לא יוציא מפה וישלח אותו חזרה מאיפה שהוא בא? ... יש לו את באר שבע, מה פתאום הוא בא גם

לפה? ...תשמע, ירון חכם, בשביל מה הוא צריך לבוא אם הוא שולח את מאיר?' (וראו גם שיחות ת/300, 458/139, עמ' 211; ת/300, 2047/141, עמ' 226; ת/300, 1382/143, עמ' 202).

הנה כי כן, התמורה שקיבל זוהר מירון במכרז ירושלים הייתה הדדיות והסכום ששולם לו, 10,000 ₪, היה "החזר הוצאות". לעומת זאת, בין זוהר לבין ברזילאי לא הייתה הדדיות, ועל כן נדרש תשלום של ממש. לא למותר לציין, בהקשר זה, כי במכרז ירושלים 2010, ממנו מבקשת ההגנה להביא ראיה, שולם לגדליה סכום של 300,000 ₪ ולגיל מיארה שולם סכום נוסף של 100,000 ₪. נוכח כל אלה, אין להסיק דבר מהשוואת הסכום שקיבל זוהר במכרז ירושלים לבין הסכום שקיבל במכרז תל אביב.

אוסף, כי שיחות אלה, מזמן אמת, מחזקות באופן משמעותי את נכונות גרסתו של זוהר בחקירה, לפיה התמורה לזוהר במכרז ירושלים הייתה הדדיות, וכי הייתה "תקלה" מסוימת בכל הקשור במאיר רוזנר. יש בכך משום חיזוק לנכונות גרסתו של זוהר באופן כללי.

33. באשר לגובה הסכום ששולם: בהודעתו ת/446 הסביר, כאמור, זוהר כי הרישום "130 מנהרת" מבטא תמורה שקיבל עבור הימנעות מתחרות במכרז הנדון. השיקים לא היו לפניו אולם כבר בהודעה זו טען כי הרישום אינו עולה בקנה אחד עם הסכום שקיבל בפועל, שלטענתו עמד על 120,000 ₪ בשני שיקים (האחד על 50,000 ₪ והאחר על 70,000 ₪). בסופו של דבר, כשנמצאו השיקים והובאו על ידי זוהר לרשות, התברר כי סכומם הכולל עומד על 142,500 ₪ (בחלוקה של 57,500 ₪ ו-85,000 ₪). על שני דברים לא יכולה להיות מחלוקת: שהרישום "130 מנהרת" אינו משקף את הסכום המדויק שהתקבל מידיו של ברזילאי, ושמלבד התשלום הזה, לא התקבל תשלום אחר מידיו של ברזילאי במהלך 2009. משכך, בין אם המדובר בתשלום שהוא פירעון חוב עבור עבודה קודמת בפתח תקוה, ובין אם הוא "דמי אי תחרות", זוהר טעה בציון סכום התשלום. כאמור, ממכלול הראיות מסקנתי היא כי הוכח מעבר לכל ספק סביר כי התשלום שקיבלה ראז חקלאות מברזילאי היה תמורת הימנעותו של זוהר מלהתחרות במכרז.

34. תהייה נוספת שמעלה ההגנה בסיכומיה היא העובדה שבסיוור הקבלנים השתתפו 21 קבלנים (ת/278) ואם כך, מדוע נבחר דווקא זוהר כץ לקבל תמורה עבור הימנעות מתחרות, במיוחד שבאותה תקופה עסקיו קרסו ולפיכך לא היווה איום תחרותי. המענה לתהייה זו מצוי בעובדה, שמבין 21 המשתתפים בסיוור, רק 10 קבלנים רכשו את מעטפות המכרז, ובסופו של דבר הוגשו חמש הצעות בלבד (ראו פרוטוקול ועדת המכרזים מ-1.7.2009, ת/279). מלבד מנהרת אשקלון, ההצעות הן של רונן מיארה (היינו – ארז, שאמור היה להיות

אחד משלושת הזוכים על פי התיאום); ניסים ברזילאי – נאש (אף הוא אחד משלושת הזוכים); זוהר כץ ושאול זכרי (במאמר מוסגר אעיר, כי למעמד פתיחת ההצעות התייצבו אך שלושת הזוכים. זוהר כץ ושאול זכרי לא טרחו להתייצב, ראו ת/283). ובאשר לאיום התחרותי – זוהר הרי הסביר בחקירתו כי ברזילאי לא היה מודע לכך שמנהלי החברה החדשים הורו לו להימנע מליטול חלק במכרז האמור.

35. ולבסוף אתייחס לטענת ההגנה לפיה אין כל היגיון בשיעור ההנחה הגבוה שהציע ברזילאי במכרז הנדון לו באמת היה תיאום מראש. הכוונה לכך, שהתחרות במכרז זה הייתה על שיעור ההנחה שיינתן על ידי המציעים על המחירים, שנקבעו מראש על ידי עורכי המכרז. רמי הציע הנחה בשיעור 11.88%. הבאים אחריו, ארז מיארה (מוקה גיזום) ונאש, הציעו הנחות בשיעור 7%-6%, בהתאמה. הכל, כשהאומדן (הסודי) של עיריית תל אביב בדבר שיעור ההנחה היה 0%. ואם כך – על פי הנטען – לו סוכם מראש שברזילאי יזכה במכרז, לא היה מציע הנחה בשיעור כה גבוה, כמעט כפליים מן ההצעה הבאה, ואף יכול היה להסתכן ולדרוש תוספת על המחיר שנקבע (כפי שניתן היה לעשות על פי תנאי המכרז).

אשר לדרישת תוספת תחת הצעת הנחה, הרי שבמקרה כזה היה ברזילאי מסתכן בביטול המכרז. ואילו בכל הנוגע לפער בין ההנחה שהוצעה על ידו לבין זו שהוצעה על ידי השניים האחרים, הרי שמעבר לכך שאין לדעת מה בדיוק היה הסיכום בין המעורבים, יש להוסיף כי על פי תנאי המכרז, חלוקת העבודה בין הזוכים (והעירייה רשאית הייתה לקבוע שלושה זוכים), תיעשה כך, שלזוכה שהצעתו הייתה הזולה מבין ההצעות, תתווסף לציון המחיר הטבה שערכה 50%, וזאת בתנאי שהפער בין ההצעות אינו קטן מ-2% ובנוסף, בעל ההצעה הזולה ביותר יזכה בנתח גדול יותר מן העבודות (ראו מסמכי המכרז, ת/276). ואכן, מנהרת אשקלון זכתה ב-44% מן העבודות נשוא המכרז, והיתרה חולקה שווה בשווה בין השניים האחרים (ת/279). נראה, אפוא, שהצעת ההנחה שהציע רמי אינה עומדת בסתירה לאפשרות קיומו של הסדר. במסגרת ההסדר יכול היה להבטיח שהצעתו תזכה בנתח גדול יותר, ובאופן משמעותי, מן העבודות.

ההסדר בין רמי ברזילאי וארז מיארה לבין איל ארגוב

(א) הסדר הטיעון עם ארגוב והערכת עדותו באופן כללי

36. הסדר הטיעון עם ארגוב (ת/579), שנחתם ב-28.4.2015, כלל פירוט של גרסתו. בכוונת המאשימה היה לבקש את תיקון כתב האישום ולהעידו מבלי שתיגבה ממנו הודעה קודם לכן. בעקבות דיון שהתקיים בסוגיה זו (ב-14.6.2015), קיבלתי את עמדת ב"כ הנאשמים לפיה יש לגבות הודעה מארגוב בטרם יתוקן כתב האישום. עוד יצוין, כי בהחלטתי מ-7.7.2015, המתירה את תיקון כתב האישום, הבהרתי כי לנאשמים הרלוונטיים עומדת הזכות לזמן מחדש עדי תביעה שהעידו בקשר עם עדותו החדשה של ארגוב, במסגרת פרשת ההגנה. איש מהם לא ביקש זאת.

37. אומר כבר כאן, כי אין בידי לקבל את טענת עו"ד ממון, לפיה שינוי החזית בעמדת המאשימה, היינו שהתשלום היה תשלום עבור חוב אמתי להבדיל מן הטענה המקורית ולפיה היה זה אך תשלום תמורת הימנעות מתחרות, פגע בהגנתו של ברזילאי. נכון הוא, כי בשל הקונספציה השגויה, הוא לא נחקר על ידי חוקרי הרשות על התיזה העובדתית העומדת עתה ביסוד כתב האישום, ועל אף שטען כל העת, בעקביות, כי המדובר בפירעון חוב אמתי, החוקרים לא האמינו לו. אלא שבכך לא נפגעה הגנתו. הטענה העובדתית שהייתה ועודנה, שהכסף ששולם לארגוב נועד למנוע את השתתפותו במכרז תל אביב. בכך לא חל שינוי. השאלה אם המדובר בפירעון חוב אמתי (כמו גם פירעון חובה של שולה קסנטיני), שאך תזמונו בא לשרת את התכלית האמורה או שמא המדובר בתמורה שזו כל עילתה, אינה משנה מן היסוד את המסכת העובדתית מפניה היה על ברזילאי להתגונן: שההסכם בינו לבין ארגוב הוא הסדר כובל, ושתמורת ההימנעות מתחרות קיבל ממנו ארגוב טובת הנאה. זאת ועוד, כבר בחקירתו טען ברזילאי, כי בפגישה בוואדי ערה אמר לו ארגוב כי הוא עומד לנסוע לתאילנד לתקופה ארוכה וכי על כן הוא מבקש לסיים את גביית החובות המגיעים לו (ת/94, ש' 568-570). ממילא, כך טען, לא יכול היה ארגוב "להפריע" לו במכרז, ואם כך – לא היה לו מניע לשלם לו כדי למנוע את "ההפרעה" (שם, ש' 590-598). וכפי שנראה להלן, על אף תיקון כתב האישום לא חל כל שינוי בגרסת ההגנה, שכן ככל שיימצא בה ממש, יש בה כדי להתמודד בין עם כתב האישום כפי שנוסח מלכתחילה ובין עם כתב האישום כפי שתוקן מאוחר יותר. פגיעה בהגנת הנאשם אין כאן.

38. במגעים בין ב"כ המאשימה לבין בא כוחו של ארגוב (ראו תרשומת שיחה בין ב"כ המאשימה, עו"ד גושן, לבין בא כוחו של ארגוב, עו"ד נחשון, מ-31.3.2015, נ/8(9)), עמדה המאשימה על כך שבמסגרת הסדר הטיעון המתקם תובטח עדותו של ארגוב בבית המשפט. עוד הבהירה, כי הגם שאין חייבים להשתמש בביטוי "עד מדינה" בהסדר הטיעון, יש לעגן את העניין במילים אחרות. בנוסף העמיד עו"ד גושן את עו"ד נחשון על הסתירה בעמדתו, לפיה מצד אחד הוא מבקש הקלה מפליגה בעונש ומן הצד האחר מסרב מרשו להיות עד מדינה.

בחקירתו הראשית העיד ארגוב, כי תוכן עדותו לא הוכתב לו ואיש לא הנחה אותו כיצד להשיב לשאלות. נכונותו להגיע להסדר טיעון היא תולדה של אירועים משפחתיים קשים אותם חווה בחודשים שקדמו להסדר. בכתב האישום המקורי לא היה מוכן להודות שכן היה "הזוי" מבחינתו. הנוסח ה"מרוכך" אליו הצליחו להגיע, בשילוב הנסיבות האישיות, הביאוהו להחלטה להודות על פי ההסדר המוצע (עמ' 2455-2456). בחקירתו הנגדית טען, כי הסדר הטיעון מקל עמו באופן משמעותי בשל ראייה נכוחה של חלקו בפרשה ולא בשל התחייבותו להעיד מטעם המאשימה (עמ' 2481). לאחר מכן הוסיף, כי לא היה מוכן בשום אופן להיחשב עד מדינה, אולם הסכים כי היה מוכן למסור את עדותו בתמורה להקלה מופלגת בעונש (עמ' 2482). מיד לאחר מכן תיקן את דבריו והבהיר כי חתימתו על הסדר הטיעון הייתה, מבחינתו, פשרה מאוד גדולה וכי לדעתו קיים סיכוי רב, שלו היה מנהל את ההליך עד תומו היה "יוצא יותר טוב" (עמ' 2483). כפי שנראה להלן, הערכתו של ארגוב את סיכוייו "לצאת יותר טוב" לו ניהל את משפטו עד תום, אינה מעוגנת במציאות.

מן הבחינה המהותית, יש להתייחס לעדותו של ארגוב כאל עדות עד מדינה, הטעונה סיוע. גם אם לא ראה עצמו כעד מדינה, וגם אם הוא סבור שלו היה מנהל את ההליך עד תום היה מצבו טוב יותר, אין בלבי ספק שהענישה המקלה (לאחר מיתון עובדות כתב האישום) "עודדה" אותו למסור את גרסתו, שעה שקודם לכן הכחיש כל מעורבות בתיאום המכרז. גם העובדה שארגוב נחקר רק לאחר שגרסתו נוסחה בידי עורך דינו במסגרת ההסדר עליו חתם, תעמוד ברקע הערכת עדותו בבית המשפט.

39. אקדים את התרשמותי. ארגוב נזהר מאוד בדבריו והליך על חבל דק על מנת להימנע מעדות שקר מן הצד האחד, ולהמעיט ככל הניתן בפירוט העובדות מן הצד האחר. ניכר היה בעליל כי אינו "מתלהב" מן המעמד, בלשון המעטה. החשש שמא ייתפס על ידי חבריו כעד מדינה, גם אם לא נחתם עמו הסכם המעניק לו מעמד זה, הדריך את התנהלותו בבית המשפט לכל אורך עדותו. ארגוב לא היה גלוי לב וודאי שלא היה לו עניין להזיק לחבריו.

40. לטענת עו"ד לשם ועו"ד ממון, ארגוב שיקר בעדותו במספר עניינים, המובילים למסקנה כי עדותו בלתי מהימנה. השקר האחד, על פי הנטען, נעוץ בעובדה שארגוב העיד כי במהלך שנת שהותו בתאילנד שוחח עם מאיר רוזנר, שמונה על ידו לפקח על עסקיו, פחות מעשר שיחות, בעוד שפלט חלקי של השיחות ביניהם, המצוי בחומר החקירה (נ/58), מלמד כי בתקופה כבת חודש וחצי (בין 18.3.2010 לבין 6.5.2010) שוחחו השניים 11 פעמים. שקר אחר עניינו בכך שארגוב הסביר את נכונותו להודות ולהגיע להסדר טיעון בשל אירועים

אישיים שונים, שהאחרון בהם הוא מות אביו. אלא שאביו של ארגוב נפטר ב-10.5.2015, בעוד שהאישור הסופי לחתימה על הסדר הטיעון ניתן מטעמו עוד ב-26.4.2010. ושקר שלישי עניינו בכך שלמרות שהורשע ודינו נגזר ב-29.6.2015, הצהיר בתחילת יולי 2015, לפני אדם ושמו יגאל ביבי, שביקש לאתר קבלני גיזום שאינם קשורים לפרשה, שהוא לא הורשע.

המדובר, לטעמי, בשקרים בעניינים שאין בהם כדי להשליך על מהימנות עדותו של ארגוב, שכאמור לעיל ממילא נמנע ככל הניתן מגרימת נזק לחבריו. כפי שנראה בעת שאפרט את גרסתו, ארגוב טען וחזר וטען כי אינו זוכר דבר מפרטי הפגישה שהתקיימה עמו עובר למועד להגשת ההצעות, וכי המסקנה שפירעון החוב כלפיו, בעיתוי שנפרע, נועד להניאו מלהתחרות, מבוססת בעיקרה על היגיון ולא על דברים קונקרטיים שהוא זוכר. המסקנות אליהן אגיע יושתתו על ראיות רבות המחזקות את "ההיגיון" של ארגוב, וככל שאראה להעדיף את גרסתו בעניין זה או אחר, הרי שמסקנתי לא תתבסס על מתן אמון גרידא בגרסתו, כי אם על הראיות הנוספות התומכות בה והמשכנעות במהימנותה.

(ב) השתלשלות העניינים

41. כאמור, מכרז תל אביב פורסם ב-30.3.2009 והמועד להגשת ההצעות נקבע ל-14.5.2009. אין חולק, כי ארגוב רכש את מסמכי המכרז, יומיים לאחר שפורסם (ת/277, עמ' 9). גם ברזילאי הזדרז ורכש את מסמכי המכרז, יום למחרת הפרסום (ת/277, עמ' 8). היתר (שמונה במספר), רכשו את המסמכים מאוחר יותר. על פי עדותו, הוא השתתף בסיוור הקבלנים והתחיל לטפל בנושאים הקשורים בעמידה בתנאי הסף. לשם כך יצר קשר עם גוזמים מומחים שעבדו עמו בעבר, על מנת שיעבדו אצלו אם יזכה בו וכן החל בהתארגנות לשם השגת הכלים הנדרשים (עמ' 2441-2442). בהקשר זה אדגיש, כי ארגוב מנה שמות של גוזמים עמם יצר קשר לצורך המכרז. איש מהם לא זומן על ידי ההגנה על מנת להפריך את עדותו בנקודה זו, על אף שהיא מצויה בסתירה חזיתית לטענת ההגנה לפיה הכל ידעו שאין בכוונת ארגוב להתמודד במכרז ואם כך – אין אמת בדבריו לפיהם נקט פעולות לשם גיבוש הצעה מטעמו. מעובדות אלה מתבקשת המסקנה, כי בשבועות שמיד לאחר פרסום המכרז התכוון ארגוב להתמודד בו והחל בהכנות לשם כך. ואם כך, תכנית הנסיעה התגבשה בשלב מאוחר יותר, בדיוק כפי שהעיד.

היום אין חולק, כי בין ברזילאי, ארז ואיל ארגוב התקיימה פגישה לפני המועד להגשת ההצעות, במסעדת ארומה שבכניסה לכפר קרע, בוואדי ערה. ארגוב העיד כי הפגישה

התקיימה "כמה ימים לפני הגשת המכרז". ארז כתב ביומנו, ת/418, ב-12.5.2009 "אני נסעתי עם רמי ברזילאי לוואדי ערה להיפגש עם איל ארגוב בקשר למכרז בתל אביב". על התיעוד ועל משמעותו ארחיב בהמשך, אולם ברור ממנו כי המדובר באותה פגישה עליה העיד ארגוב, וכי זו התקיימה ב-12.5.2009, יומיים לפני המועד להגשת ההצעות. גרסתו של ברזילאי בחקירה לעניין מועד הפגישה נעה בין אי הכחשת המתועד ביומנו של ארז, היינו שהיה זה לפני המועד האמור (ת/93, ש' 572-575), לבין חוסר זיכרון אם התקיימה לפניו או לאחריו (ת/94, ש' 566-567). אחזור למשתמע מכך בעת שאדון בהערכת עדותו. המחלוקת שנותרה, והמחייבת ליבון והסקת מסקנות היא באשר לתוכן הפגישה, והאם הייתה אקראית או מתוכננת מראש.

(ג) גרסתו של ארגוב

42. לדברי ארגוב, התקשר אליו ברזילאי ואמר כי הם "צריכים להיפגש להתחשבות בינינו, לסגירת חשבונות". ארגוב שמח על הפנייה שכן ניסיון מצדו ליזום את סגירת החשבונות ביניהם לא צלח. הפגישה, שהתקיימה כמה ימים לפני מועד ההגשה, נמשכה "סדר גודל של שעה-שעתיים", וארז נכח בה לאורכה. במהלך הפגישה הגיעו הוא וברזילאי להסכמה, לפיו ברזילאי ישלם לו סכום של 300,000 ₪ לפני מע"מ. הסכום, שחלק הארי בו היה פירעון חובו של ברזילאי, כלל גם פירעון חוב של שולה קסנטיני, אחותו, ששנים רבות ארגוב לא הצליח לגבות אותו ממנה. סכום החוב שלה היה פחות מ-100,000 ₪. מבחינתו התפשר על גובה הסכום שישולם לו, שכן החוב היה מעט גבוה יותר.

התשלום עליו סוכם בפגישה, שולם באופן הבא: המחאה על סך 30,000 ₪ שמועד פירעונה 14.5.2009; העברה בנקאית בסכום של 120,000 ₪ מאותו יום; המחאה על סך 150,000 ₪ שמועד פירעונה 30.6.2009 והמחאה נוספת, בסכום של 46,500 ₪, שמועד פירעונה 15.7.2009 (ת/577 ועדותו של ארגוב עמ' 2452). החשבונית שהוציא ארגוב עבור תשלומים אלה נושאת תאריך 30.6.2009. ברזילאי טען בחקירתו, כי במועד קבלת החשבונית האמורה מסר לארגוב את השיק הנושא אותו תאריך (ת/93, ש' 646-650). השיק האחרון, שמועד פירעונו מאוחר יותר, הוא שיק עוקב ומכאן שניתן לארגוב באותו מעמד. במאמר מוסגר אעיר, כי על גבי ספחי השיקים הללו כמו גם על גבי החשבונית נרשם, באופן כללי וללא פירוט, כי הם תמורת "גיזום" או "גיזום עצים" וכן "עבודות גיזום וכריתה, פינוי גזם". זאת, על אף שאין חולק כי המדובר בתשלום עבור חוב אמתי תמורת עבודה שבוצעה בפועל. לטעמי אין להשליך מכאן על מסקנתי בעניין התיעוד המתייחס לתשלום לזוהר כץ תמורת הימנעותו מתחרות במכרז נשוא אישום זה, שכן כאן מדובר בתשלום כולל, עבור מספר עבודות שבוצעו בעבר במקומות

שונים וכן עבור החוב של שולה קסנטיני. זאת, להבדיל מן הטענה בעניינו של זוהר, שנדחתה על ידי, לפיה התשלום מהווה פירעון חוב עבור עבודה ספיציפית, שבוצעה במועד ספיציפי, ובמקום ספיציפי ואשר על כן לא הייתה כל מניעה לתעדה במדויק, לו אכן הייתה כזו.

החוב לברזילאי נבע מעבודות בקבלנות משנה שארגוב ביצע עבורו במכרזים של חברת החשמל מחוז דן, עבודות גיזום ופינוי גזם בבני ברק ובאור יהודה. הוא ניסה בעבר לגבות את החוב אולם "לא בצורה מאוד אגרסיבית", על מנת שלא ליצור עוינות "ועכשיו היה זמן שהתאים". את החוב של שולה כלפיו, שנוצר כחמש שנים לפני הפגישה, ניסה בעבר לגבות. שולה ובנה ניסו מעולם לא התכחשו לו אבל לא פרעו אותו. ארגוב העלה עניין זה ביוזמתו במהלך הפגישה, וברזילאי שקל ובדק "עם עצמו" והגיע למסקנה "שזה נכון לסגור את זה כרגע" (עמ' 2443-2445).

43. לשאלת ב"כ המאשימה האם עלו נושאים נוספים, מלבד החובות הללו, במהלך הפגישה השיב ארגוב "לא דברים שאני זוכר אותם". וכך התפתח הדו-שיח בינו לבין ב"כ המאשימה לאחר שנשאל על ידו מה הוא כן זוכר:

ת': זה יותר מהקומנסנס, יותר מהבנת הדברים כפי שהתפתחו אחר כך אז דובר על זה שאני לא אשתתף במכרז של תל אביב.

ש': מי העלה את הנושא הזה?

ת': כל הדיון היה ביני ובין רמי, ארז נכח בלבד. לא היה, גם לא היה לי שום עניין אתו. העניין שלי היה עם רמי. שוב, הדברים הם לא מזיכרון, הם מהבנה של איך התנהלו הדברים מכיוון שלא אני העליתי את זה אז רמי העלה את זה.

ש': אז מה הוא העלה?

ת': אני לא יכול להגיד דברים שאני לא זוכר. בגדול זה שוב, דברים שאנחנו מסיקים בדיעבד...

ש': עכשיו, מה רצה רמי ברזילאי בעניין הזה של מכרז תל אביב?

ת': עוד פעם, אתה שואל אותי דברים שאני יכול להבין אותם כמו כל אחד אחר, שלא אשתתף במכרז ... זה לא משהו שאני זוכר איך נאמרו הדברים וכו', אנחנו מבינים מהמבנה של הדברים, מהטיימינג, מכל זה, זה דברים שאנחנו יכולים להבין.

ש': אני רוצה לשאול אותך אם בזמן הפגישה אתה הבנת את זה, זה משהו שאתה אומר שאתה משחזר היום או מבין היום אחרי?

ת': אני משחזר ומבין, אבל אין לי שום ספק שהבנתי את זה גם אז בפגישה.

ש': בעניין הזה שאמרת שאתה לא תיגש למכרז תל אביב מה הייתה תגובתך?

ת': לא הבנתי.

ש': אני אומר כשברזילאי העלה את הנושא.

ת: כיוון שאני לא זוכר את הדברים ואת הדברים שנאמרו אני גם לא זוכר את התגובה שלי. יש לי ידע רק על התוצאות ועל מה שקרה אבל לא את הדין ודברים.

...

ת': מבחינת מהות הדברים אין ספק שאני הסכמתי לא להשתתף במכרז. אני מזכיר שכשהתחילה הפגישה הזאת לי היה ברור שאני לא הולך להשתתף במכרז הזה כי היינו ערב נסיעה עם החלטה לוותר על המכרז הזה להפעם.

ש': שוב אני שואל אותך לגבי זיכרון של מהות הדברים ואני לא שואל אותך דווקא על מילים ספציפיות שנאמרו, האם סוכם או נסגר משהו בעניין הזה? בפגישה, אם אתה תיגש למכרז?

ת': כן. סביר להניח שכן. עוד פעם, זה לא זיכרון מהות הדברים, העניין הוא ברור. אנחנו סגרנו מצד אחד חוב כולל חוב של אחותו ומצד שני הוסכם שאני לא אגש למכרז.

ש': אני רק רוצה להבהיר ולבקש ממך להבהיר שוב האם אתה הבנת את הדברים האלה אז בזמן אמת בפגישה?

ת': סביר מאוד להניח שכן.

ש': מדוע סביר להניח? על סמך מה? למה אתה אומר סביר להניח?

ת': שוב, מבחינת ניתוח של הדברים, אפוא עמדנו לפני ואיפה עמדנו אחרי עם כל ההשתלשלות של העניינים, עם זה שהניירת הגיעה בסופו של דבר אליהם וכל זה. האפשרות להתפתחויות האלה יכלו להיות רק בפגישה הזאת ולמרות שאני לא זוכר בדיוק מה היו הדברים ואת הלך הדברים המדויקים שם אז ברור לי שזה מה שאז סוכם והוחלט" (עמ' 2446-2447).

לעומת המובא מפיו לעיל, בחקירתו ברשות בעת פרוץ החקירה, הכחיש בהודעתו ת/116 (ש' 275-276), כי הפגישה בכפר קרע עסקה במכרז תל אביב. בבית המשפט הסביר, כי במקור לא הבין את המשמעות הפלילית של המעשה, וכשהובא לידיעתו כי אסור היה לו לעשות מה שעשה באותה פגישה, ניסה להימנע מהפללה עצמית (עמ' 2448). מכאן יש ללמוד, כי ארגוב העיד אמת בבית המשפט כאשר אמר שמהות הדברים שהוחלפו בפגישה הייתה "פירעון החוב תמורת אי התמודדות". אלמלא כן, לא היה לו מה להסתיר בעת שנגבתה ממנו ההודעה האמורה.

44. עוד יש להביא במקום זה את התייחסותו של ארגוב לתיעוד ביומנו של ארז, ת/418, ולפיו ב-12.5.2009 נסע עם ברזילאי לוועדי ערה על מנת להיפגש עם איל ארגוב בקשר למכרז תל אביב. ארגוב העיד שמבחינתו ארז לא היה צד לפגישה, כי הוא הופתע מכך שהגיע, וכי תכלית הפגישה, כפי שנרשמה על ידי ארז, אינה עולה בקנה אחד עם השיחה שלו עם ברזילאי בעת שקבעו ביניהם את הפגישה. גם בדיעבד, לדבריו, הפגישה "עסקה 99% בנושא סגירת

החובות בינינו ועוד אחוז אחד בהתמודדות שלי במכרז תל אביב" (עמ' 2450). העובדה שכך ראה ארגוב את הדברים, טבעית. מבחינתו – חשיבותה של הפגישה בנכונותו של ברזילאי לפרוע סוף סוף את חובו. זה היה המוקד מבחינתו, שהרי בשלב זה כבר ויתר, בינו לבין עצמו, על ההתמודדות במכרז ואך ניצל את החשש התחרותי מפניו על מנת להביא לפירעון החוב. מן הצד השני של הפגישה – עיקר העניין היה דווקא הסדרת אי התחרות, כשהאמצעי הוא פירעון החוב במועד זה. נקודות המבט השונות באות לידי ביטוי בפער בין התייחסותו של ארגוב לפגישה לבין התייחסותם של ברזילאי ושל ארז, הבאה לידי ביטוי בתיעוד תכליתה ביומן ת/418.

45. גם בחקירה נגדית הבהיר ארגוב כי הפגישה בינו לבין ברזילאי תואמה ביוזמתו של האחרון, כי תכליתה הייתה פירעון החוב ואף הסכים כי בשיחה בה תואמה הפגישה לא דובר ביניהם על מכרז תל אביב (עמ' 2470). במהלך הפגישה ארז לא אמר דבר – מצב דברים לא רגיל ולכן זכור לו. עוד הבהיר, כי אינו זוכר אמירות מפורשות של ברזילאי, והסכים עם ציטוט דבריו מחקירתו המאוחרת ברשות כי אינו זוכר מי העלה את הנושא של מכרז תל אביב באותה פגישה: "אין לי שום זיכרון מהמלל הספציפי שנאמר" (עמ' 2471). בנוסף הסכים, כפי שגם אמר בחקירה הראשית, כי לא דובר עמו מפורשות על המכרז, אלא זו הייתה מסקנתו שלו "ממבנה הדברים והטיימינג" ומעצם תיאום הפגישה. וכפי שאמר בחקירתו "[ברזילאי] לא היה צריך להזכיר, ההקשרים היו ברורים. כנראה שבגלל הטיימינג, יש לזה איזשהו קשר". ובמקום אחר: "הקונוטציה הייתה ברורה". עם זאת הסכים להצעת עו"ד לשם, כי אינו יכול לדעת אם אדם אחר, לו נכח בפגישה היה מסיק אותן מסקנות. בכך אין רבותא. אדם אחר, שאינו מודע לנסיבות, אכן יכול שלא היה מבין כהווייתו את ההסכם שהושג בה.

עוד הסכים ארגוב, כפי שגם אמר לחוקריו בהודעתו המאוחרת, כי אינו זוכר שהתחייב בפגישה האמורה שלא לגשת למכרז, במובן זה שאין לו "זיכרון ספציפי על אמירות, התחייבויות וזה, אין לי לחלוטין. הבנת ההקשרים וכו' קיימת וברורה מבחינת, יש פה בנוסף לזה את ההבנה שלי מקריאת התמלילים של האזנות וכל זה שהניירת שלי של מכרז תל אביב עשתה דרכה איכשהו לידיים של ארז, כל הדברים האלה ביחד הבהירו לי שככה התנהלות הדברים, בסופו של דבר זה מה שקרה שם" (עמ' 2472-2473). ברוח זו השיב ארגוב גם לשאלותיו של עו"ד ממון. כך, למשל, חזר ואישר כי בשיחה הטלפונית שזם ברזילאי על מנת לתאם עמו פגישה לשם "סגירת החובות" הוא לא הזכיר את עניין המכרז, אלא שמבחינתו הדברים היו ברורים וברזילאי לא צריך היה להגיד. הוא זה שעשה את ההקשר: "מתוך העובדות אני מקיש ומבין" (עמ' 2494-2945). ובמקום אחר: "הפגישה הייתה בעניין החוב, אני התפשרתי על הסכום. העיתוי וההקשרים מבחינתי יש את הקשר

הזה של מכרז תל אביב, מבחינתי זה עושה את הקשר. אין לי שום זיכרון של התניות, איומים או דברים כאלה, לחלוטין לא" (עמ' 2501).

46. ניתן לסכם ולומר, כי מעדותו של ארגוב יש להסיק, שהבנתו את מועד תיאום הפגישה לשם פירעון החוב הייתה שיש קשר בין ההצעה מצדו של ברזילאי לסגירת החשבונות לבין המצופה ממנו במכרז תל אביב, היינו שיימנע מלהתמודד. ומאחר שתכלית הפגישה הייתה "סגירת ההתחשבנויות", בכך עסקה רובה ככולה. עוד יש לקבוע על יסוד עדותו, כי הוא זה שהעלה, מיוזמתו, את עניין פירעון החוב של שולה קסנטיני וכי ברזילאי, לאחר ששקל את הדברים בינו לבין עצמו, החליט כי זה הזמן הנכון להסכים לכך. עם זאת, לנוכח היעדר מוחלט של זיכרון, לא ניתן לקבוע על סמך עדותו, מה היו חילופי הדברים בין השניים והאם כללו אמירות מפורשות בדבר הקשר בין פירעון החובות לבין ההתנהלות המצופה ממנו. בגרסתו המרחיבה ביותר טען, כי 99% מהשיחה נסבה על סגירת ההתחשבונות בינו לבין ברזילאי ואחותו, ו-1% בהתמודדותו שלו במכרז תל אביב. כפי שהקדמתי ואמרתי בנוגע להערכת את עדותו של ארגוב, מן המובא לעיל ניתן להתרשם שהיה זהיר עד מאוד, ועשה כל מאמץ כדי להימנע מאמירת דברים שיפילו את חבריו. מעדותו של ארגוב נובעת המסקנה, כי ההבנה לפיה לא יתחרה במכרז ובתמורה ייפרעו לאתגר החובות של מנהרת אשקלון ושל קסנטיני ובניו, שרתה על כלל הנוכחים ולא צריך היה להכביר מילים על כך. לעניין זה אין לי אלא להביא מדבריו של בית משפט זה (כב' השופט ו' זילר) בת"א 396/87 קיסין נ' פטרולגו (לא פורסם) לפיהם:

"כך, למשל, צריך להינתן למילה 'הסדר' שבסעיף 2 בחוק, הפירוש המרחיב ביותר. החוק נועד למנוע מצבים בהם יפעלו אנשים תוך הבנה משותפת, במטרה ליצור הסדר כובל במשמעותו בחוק. ברור, שהמחוקק לא רצה להגביל עצמו בשום דרך, בניסיונו ללכוד את כל האפשרויות, בהן יגיעו בני אדם לכלל הבנה כזו. הוא טרח, לכן, והשתמש במילה 'הסדר' ולא 'הסכם' או 'חוזה'. הוא ציין, שאין חשיבות לשאלה אם מדובר בהבנה מפורשת או מכללא ...

נוכח האמור לעיל נראה לי, שהפירוש היחיד המשיג את מטרת החוק בתחום זה צריך לקבוע, שהמילה הסדר כוללת כל דרך מתואמת, המופעלת על ידי בני אדם המנהלים עסקים, ושגמתה השלטת הסדר כובל. אין זה מעניינו של החוק אם תיאום זה הושג בדרכי קונספירציה, או בדרכי הסדר, או באמצעות צד ג', או על ידי קריצת עין, או על ידי צחוק של הבנה, או על ידי מתאם שהוא זר להסדר או על ידי דברים שנאמרו למאן דהוא שאינו שייך לעניין, או בכל דרך אחרת. המילה 'הסדר' שנקט אותה המחוקק היא רחבה מספיק, כדי ללכוד בתוכה את כל מגוון האפשרויות שתוארו לעיל, כמו גם כל אפשרות אחרת וכל חידוש או המצאה שיחודשו או יומצאו בעתיד, ושיביאו לכלל תיאום בין הצדדים עליהם מדבר החוק. החוק דובר אל קוראיו כך: כל דרך שתנקטו אותה ושיש בה, או שהיא מובילה, לתיאום המוביל להסדר כובל, הוא 'ההסדר' הכתוב בחוק"

דברים אלה צוטטו בהסכמה בפסק דינו של בית המשפט העליון בע"פ 1042/03 מצרפליס

שותפות מוגבלת בע"מ (1974) נ' מדינת ישראל (פ"ד נח" (1) 721, 728-729 (2003)).

47. כפי שנראה בהמשך, ברזילאי דווקא הודה בחקירתו ברשות (וגם בבית המשפט), כי מכרז תל אביב היה נושא שיחה באותה פגישה, אם כי, כמובן (לשיטתו), לא היה זה בניגוד לחוק.

נפנה עתה לראיות נוספות, המלמדות, ולו בהצטברותן, כי המאשימה עמדה בנטל להוכיח מעבר לכל ספק סביר, שלהבנתו הסובייקטיבית של ארגוב הייתה אחיזה במציאות האובייקטיבית וכי כך ראו את הדברים גם ברזילאי וגם ארז.

(ד) ראיות נוספות

(1) יומנו של ארז

48. הראיה הראשונה אליה נפנה היא יומנו של ארז (ת/418), שכבר הוזכר לעיל. כאמור, ב-12.5.2009 מופיע התיעוד: "אני נסעתי עם רמי ברזילאי לוואדי ערה להיפגש עם איל ארגוב בקשר למכרז בתל אביב".

התיעוד באשר לעילת הפגישה אינו טעון פרשנות: הפגישה עם ארגוב עילתה מכרז תל אביב, ולא "סגירת חשבונות" סתם כך. יתר על כן, התיעוד מדויק הן באשר למועד הפגישה, הן באשר לאופן ההגעה לפגישה (ברזילאי וארז ביחד: ארז, עמ' 3395-3396; ברזילאי, ת/93, ש' 574-575), הן באשר למשתתפי הפגישה. ואם כך, מדוע נטיל ספק בתוכן הפגישה, כמתועד על ידי ארז בזמן אמת, היינו פגישה שעילתה מכרז תל אביב?

(2) גרסאותיהם של ארז וברזילאי ביחס לפגישה בוואדי ערה

49. כפי שנראה מיד, גרסאותיהם של השניים נועדה לצבוע את הפגישה בצבע אחר. כך, בחקירתו ברשות טען ברזילאי, כי "נסענו לפרדס חנה שזה בוואדי ערה אני וארז, המנופים שלי קצת התיישנו. ארגוב בא לוואדי ערה. התיישבנו. ארגוב רצה כסף על עבודות שהוא ביצע לי בבני ברק, אור יהודה, כל אזור המזרח בגוש דן" ולשאלה אם ארגוב אמר זאת בנוכחות ארז השיב: "אני חושב שארז הלך להביא לנו קפה. אולי אחרי זה שמע את הדברים. מה שמגיע לארגוב הוא קיבל. לא באותו יום אבל סגרתי אתו" (ת/93, ש' 574-579). ובמקום אחר: "ארז נסע אתי, אני לא זוכר אם זה היה בארומה או בתחנת דלק ... זה הפגישה שסיפרתי לך בעבר בפרדס חנה. בהתחלה ישבנו בכפר קרע ואחר כך נסעתי עם ארז לפרדס חנה בקשר למנופים. בסוף קנינו מנופים במקום אחר" (ת/94, ש' 557-559). גם בבית המשפט טען, כי "תכננו לראות מנופים לטרקטורים בפרדס חנה. בדרך התקשרתי לארגוב, אמרתי אני בכיוון של פרדס חנה ידעתי שהוא גר באזור. הוא ביקש להיפגש אתי בוואדי ערה בארומה, הגענו לשם שנינו אני וארז, נפגשנו עם מר ארגוב, ישבנו על השיחה שלי מה שמגיע לו..." (עמ' 3717).

50. ארז העיד בבית המשפט כי ברזילאי קיבל את עצתו לחפש טרקטורים עם מנופים גבוהים יותר, וביקש אותו לסייע לו בכך. במסגרת חיפושיו הגיע ארז למסגרייה בכפר מנדא והציע לחברו לרכוש שם את הציוד האמור "ואז איזה בוקר אחד רמי אמר לי יש לי זמן בוא ניסע. נסעתי אתו. בדרך אני חושב שהוא קיבל טלפון מאיל שהוא באזור או לא באזור, אם הוא רוצה להיפגש, אם הוא יכול להיפגש אתו. רמי אמר לי אנחנו יושבים כמה דקות באמת אין לי בעיה. מה אכפת לי. לא מענייני. נפגשנו בתחנת דלק. הם שתו קפה. אני הייתי עסוק בעניינים שלי בטלפון לא זוכר במה אפילו. לא התערבתי בשיחה. שמעתי פחות או יותר מה קורה שמה אבל לא עניין אותי..." (עמ' 3396). אלא שגרסתו של ארז לעניין המנופים היא גרסה כבושה. כך תאר בהודעתו ת/72 את נסיבות הפגישה עם ארגוב, לאחר שהתבקש להבהיר למה מתייחס הרישום ביומנו מ-12.5.2009:

"ת': לא סיכמנו כלום בקשר למכרז. לא זוכר שדיברנו על המכרז שם. דברו, היה חוב של שולה לאיל, של קסנטיני לאיל ואני יודע שהיה להם תביעה משפטית ורמי התערב באמצע לפתור להם את הבעיה.

ש': ומה אתה קשור לכל זה?

ת': אני אז באותה תקופה עבדתי כקבלן משנה של רמי, לא זוכר מה הנסיבות שהביאו אותי לשם, יכול להיות שהצטרפתי אליו.

ש': אבל אתה כותב ביומן שהפגישה שלכם היא בקשר למכרז תל אביב?

ת': לא היה לזה שום קשר למכרז תל אביב.

ש': זאת אומרת, אתה אומר לי שמה שכתבת ביומן לגבי זה, זה לא נכון?

ת': לא. זה לא מדויק.

ש': מה כן מדויק?

ת': לא זוכר, זה היה מזמן.

ש': עובדה שאתה כן זוכר שזה לא היה בקשר למכרז.

ת': אני זוכר שהיה להם ריב מתוקשר לאיל ולקסנטיני. אי זוכר שרמי ניסה להתערב באמצע, איך זה נגמר ומה נגמר אני לא יודע, (שם, ש' 58-44).

הנה, לא מנופים ולא פגישה אקראית "על הדרך". אף לא סגירת חשבונות בין ברזילאי לבין ארגוב. על פי גרסה זו, המדובר בניסיון לפשר בין ארגוב לבין שולה קסנטיני. זה המוקד. מובן שדברים אלה אינם מתיישבים כלל ועיקר עם גרסתו של ארז בחקירה הראשית, כפי שפורטה לעיל ובוודאי שלא עם גרסתו של ברזילאי.

את התיעוד ביומנו הסביר בכך שכנראה חיבר כמה דברים יחד: "אנחנו נסענו לגבי הציוד למכרז בתל אביב. זה מנופים גבוהים כמו שנדרש במכרז. ציוד חדיש יותר. נסעתי עם רמי זה נכון. נפגשנו עם איל זה נכון. אבל לא היה לזה שום קשר למכרז של עיריית תל אביב. ביומן שלי אני עוד פעם לא כותב באותו היום. לא בטוח שאני כותב ביום למחרת. אני לא יודע. כנראה ששרבבתי כמה דברים ביחד" (עמ' 3399). הקושי בגרסה זו, ש"השרבוב" אינו מתיישב עם הדיוק הרב ברישום ביומן, ועם דבריו כי הרישום נערך על ידו באותו יום, ביום למחרת או בסוף השבוע (עמ' 3652). כך גם אין הוא מתיישב עם נטייתו של ארז לתעד פרטים רבים ביומנו, עם כך שהוא כותב "כל שטות", כפי שהעיד עליו אחיו רונן (עמ' 1075). מצופה היה, בנסיבות אלה, שיינתן ביטוי לתכלית הנסיעה הנטענת, היינו רכישת מנופים עבור המכרז ולא לתכלית האקראית, לשיטתו, שנוצרה "על הדרך". קשה לקבל, שדווקא תכלית הנסיעה לא קיבלה ביטוי בעוד שפגישה אקראית, שלארז, לטענתו, לא היה כל עניין בה, תועדה.

51. אם צריך עוד ראייה לכך שטענת "המנופים" אין בה ממש, זו תימצא לנו בעובדה שביומנו ת/404, לשנת 2009-2010, דווקא מתועדת נסיעה לצורך רכישת מנוף. כך, בתאריך 12.7.2010, כתב ארז ביומנו "סידורים + נסעתי עם נאש לכפר מנדא לקנות מנוף לטרקטור". עוד בטרם הספיקה באת כוחו לשאול אותו במה המדובר אמר ארז שהמדובר בנסיעת המשך לנסיעה עם ברזילאי, וכי המדובר באותם מנופים ובאותה מסגריה בכפר מנדא. עו"ד לשם ביקשה להסב את תשומת ליבו לכך שהמדובר בשנה לאחך הנסיעה הנטענת

וארז בשלו: "הטרקטור אנחנו עדיין ביררנו. כן במהלך השנים קנינו חמישה טרקטורים משם. חמישה מנופים" (עמ' 3488). בחקירה הנגדית התבקש להתמודד עם העובדה שהנסיעה לכפר מנדא לשם רכישת מנוף התרחשה כעבור למעלה משנה לאחר הפגישה עם ארגוב בוואדי ערה ותשובתו הייתה "אתה יודע כמה זמן לוקח הליך של לרכוש טרקטור שהוא יגיע לארץ אחרי כמה חודשים, שבניית מנוף מתחילה רק מהיום שהטרקטור מגיע למסגרייה ... המסגרייה הכי מהירה לוקחת חצי שנה וזה בלשון המעטה..." (עמ' 3653). התשובה אינה תשובה. ראשית, כפי שראה לנכון לציין ב-12.7.2010 את עובדת הנסיעה לכפר מנדא בקשר למנוף, כך, לו נכונה טענתו שזו הייתה גם תכלית הנסיעה ב-12.5.2009, הרי שכך היה מתעד זאת ביומנו, להבדיל מדיווח על פגישה שאין לו – על פי הנטען – עניין בה. שנית, על פי התיעוד, ב-12.7.2010 נסע ארז עם נאש על מנת לקנות מנוף. לא על מנת לקבל מנוף שכבר הוזמן שנה קודם לכן. יתרה מזאת, הגרסה אינה עולה בקנה אחד עם גרסתו של ברזילאי, לפיה ב-12.5.2009 נסעו לפרדס חנה, ולא לכפר מנדא, בקשר למנופים, שלבסוף נקנו במקום אחר.

52. לכל אלה יש להוסיף, כי בחקירתו ברשות, לאחר שהוצג לו התיעוד ביומנו של ארז מ-12.5.2009, אישר ברזילאי כי בפגישה המדוברת הם דברו "דברים כלליים על מכרז תל אביב" (ת/94, ש' 568). ברזילאי טען, אמנם, באותו הקשר, כי אינו יודע אם הפגישה התקיימה שבוע לפני או שבוע אחרי המכרז והוסיף כי ארגוב אמר באותה פגישה שהוא נוסע לתאילנד וכי הוא מבקש לסיים את גביית חובותיו (ועל כך בהמשך), אולם מגרסתו זו עולה בבירור כי נושא המכרז עלה, ובכך יש חיזוק של ממש לעדותו של ארגוב, שגם אם לא זכר חילופי דברים קונקרטיים, ההבנה שלו בזמן אמת הייתה כי יש קשר בין הדברים.

בנסיבות אלה, אין זה מפתיע שבחקירתו הראשית התכחש ברזילאי לכך שנושא מכרז תל אביב עלה באותה פגישה. לשאלת עורך דינו באיזה אופן עלה נושא המכרז השיב "לא עלה, לא דובר על עיריית תל אביב, לא עלה נושא בקטע של השתתפות או לא השתתפות שלו, לא קשרתי בשום דבר, הוא גם לא העלה ולא קשר את זה ... כיוון שהיה אמור לטוס לתאילנד אז לא עניין אותו כנראה העניין הזה" (עמ' 3718). בחקירתו הנגדית קיבלו דבריו תפנית נוספת, והוא ניסה ליישב בין הכחשתו הגורפת בעדותו הראשית את עצם קיום שיחה כלשהי על מכרז תל אביב לבין דבריו בחקירה:

"ש': עכשיו, אמרת ש... בשיחה עם ארגוב באותה פגישה אמרת פה בחקירה ראשית שבשום אופן, השתמשת במונח הזה, לא עלה נושא מכרז תל אביב. נכון? אתה עומד מאחורי הדברים?"

ת': כן, עלה לגבי מה שטענתם גיבוי או לא גיבוי, הדברים האלה לא עלו, לא דובר, לא היה לא דובים ולא יער.

ש': אמרת שלא עלה נושא מכרז תל אביב בכלל, לא גיבוי ולא שום דבר.

ת': אם דיברנו תוך כדי שיחה, זה מה שאני מנסה לתפוס בטלפון את שולה קסנטיני או את ניסים מדברים על זה מבחינת העומס והקושי בעבודה אז יכול להיות שיצא לנו מילים כאלה אבל לא היה מצב ספציפי לגבי המחיר של המכרז עצמו, רק הקושי בעבודה.

ש': דיברתם אתה וארגוב, דיברתם על מכרז תל אביב, הזכרתם את מכרז תל אביב?

ת': אני לא זוכר את זה. אני זוכר שהייתה שיחה ארוכה של איזה שעה שעה וחצי והוא דיבר יותר על הנסיעה שלו לתאילנד, הוא דיבר על דברים שהיו חשובים לו, על החובות שאנשים חייבים לו.

ש': כי טענת בחקירה הראשית שלך ממש בשום אופן שנושא מכרז תל אביב לא עלה.

ת': מבחינת המחיר, מבחינת ההגשה, כלום" (עמ' 3842).

53. שוב ניתן להתרשם מהאופן בו מתמודד ברזילאי עם ראיות מפלילות המוצגות לו. והרי ברור לו, כי שיחה על המכרז בטרם הוגש, על ידי שני מתחרים פוטנציאלים, אינה "מתכון מומלץ" למי שמבקש לציית לחוק. בעת החקירה, לנוכח התיעוד ביומנו של ארז, טען כי דובר באופן כללי על המכרז, מתוך ידיעה שארגוב נוסע לתאילנד לתקופה ארוכה, וכי כלל אינו יודע אם הפגישה התקיימה לפני המועד להגשת ההצעות. עתה, משאינו יכול לחלוק על כך שהפגישה התקיימה לפני, וכשאינו יודע כיצד יתרשם בית המשפט מן הטענה שבכל מקרה היה מודע לנסיעתו הקרבה של ארגוב לתאילנד ולפיכך היה מודע גם לעובדה שאינו מתחרה, חזר לטענה בה נאחז כל אימת שביקש להדוף ראיות להתנהגות מפלילה: אם בכלל שוחח עם ארגוב על המכרז, היה זה תוך כדי ניסיון לתפוס את אחותו או את אחיינו בקשר לחוב שהם חייבים לארגוב, ואז "יכול להיות שיצא לנו מילים כאלה", ואם בכלל – רק על הקושי בעבודה ולא על מחיר המכרז. מנגד, כפי שראינו, ארז הכחיש כל אזכור של מכרז תל אביב, הן בחקירתו ברשות (ת/72) והן בעדותו בבית המשפט (עמ' 3399).

54. נסכם את הסתירות בין השניים. לשיטתו של ברזילאי, הוא וארז נסעו לפרדס חנה על מנת לראות מנופים. הוא ניצל את הנסיעה והתקשר לארגוב בדרך, על מנת להיפגש עמו ולסכם עמו את פירעון החוב של מנהרת אשקלון כלפיו. במהלך הפגישה הם דברו דברים כלליים על מכרז תל אביב. לשיטתו של ארז, בגרסתו ברשות לא נזכרו המנופים כעילת הנסיעה, והפגישה נועדה על מנת לסייע בפתרון הסכסוך בין ארגוב לבין קסנטיני, סכסוך שעילתו חוב ישן שלא נפרע ואיום של ארגוב בתביעה משפטית. זאת ועוד, יוזם הפגישה היה ארגוב, שהתקשר ושאל את ברזילאי אם הוא נמצא במקרה באזור. ואילו בבית המשפט טען כי תכלית הנסיעה הייתה המסגרייה בכפר מנדא, וכי לא דיברו כלל על מכרז תל אביב. המדובר בסתירות משמעותיות, בנקודות מהותיות, שאינן ניתנות להסבר אלא באי אמירת אמת, משום שהאמת מפלילה.

נוכח כל אלה, מסקנתי היא כי הרישום ביומנו של ארז מהווה ראיה רבת עוצמה לכך שהפגישה בין השלושה, מ-12.5.2009, נועדה – מבחינתם של ברזילאי וארז, לשרת את תכלית מכרז תל אביב ובמילים אחרות, למנוע את התמודדותו של ארגוב. לשם כך תואמה וזה היה עניינה. גם אם הדברים לא נאמרו במפורש, הבנתו של ארגוב משקפת את המציאות ומתלכדת עם הרישום האמור: הפגישה נועדה להפיס את דעתו על ידי פירעון החוב ולקנות בכך את רצונו הטוב על מנת שלא יתמודד במכרז שהיה כה חשוב לברזילאי (וגם ארז) אמור היה ליהנות ממנו). לנוכח דבריו של ברזילאי בחקירתו (ת/94) יש לקבוע, כי נושא המכרז עלה מפורשות. לא היו אלה "דברים כלליים" על מכרז תל אביב, אלא הסכמה שפירעון החוב של מנהרת אשקלון ושל קסנטיני ובניו יביא לתוצאה המקווה של הימנעות מתחרות מצדו של ארגוב. לא היה צורך להשקיע משאבים מרובים לשם השגת הסכמתו. ארגוב הרי ידע אותה עת כי ממילא אינו מתכוון להתמודד במכרז, וכפי שנראה בהמשך איש לא ידע על כך בשלב זה מלבד בני משפחתו המצומצמת. משכך, לא צריך היה להפעיל עליו מכבש לחצים על מנת שייעתר לבקשה להימנע מהתמודדות. ברגע שהושגה הסכמה על פירעון החוב, הסתיים העניין מבחינתו.

(3) האם נסיעתו המתוכננת של ארגוב לתאילנד הייתה ידועה

55. טענת ההגנה, שנועדה להדוף את המשמעות המפלילה של הפגישה ולהטיל ספק במסקנה הטבעית המתבקשת מן התיעוד ביומנו של ארז היא, שמאחר שידעו על כוונותיו של ארגוב, ממילא לא חששו מפני תחרות מצדו ומשכך גם לא היה מניע זר מאחורי פירעון החוב במועד בו נפרע. אם נכון הדבר, ממילא אין לייחס משמעות לתיעוד ביומן. נפנה, אם כך, לבירור שאלה זו.

נקודת המוצא לבחינת גרסאותיהם של ארז וברזילאי לעניין זה היא העובדה שאלה ניתנו מפיהם לאחר מעשה, היינו לאחר שארגוב היה בתאילנד ואף חזר ממנה. לפיכך, אין משמעות ראייתית לעובדה שעוד בהודעותיהם טענו השניים כי כבר בפגישה בכפר קרע ידעו על דבר כוונותיו של ארגוב לנסוע לתקופה ארוכה לתאילנד.

56. ארגוב העיד, כי ההחלטה המשפחתית לקחת פסק זמן ולנסוע לתאילנד למשך שנה התגבשה בין מועד סיום הקבלנים ורכישת מסמכי המכרז לבין מועד הגשת הצעות. מרגע שהרעיון הועלה על ידי אשתו, חלפו בין שבועיים לשלושה עד שהתקבלה ההחלטה. או אז

החליט גם להימנע מהתמודדות במכרז תל אביב. המדובר במכרז "המשמעותי ביותר והמקצועי ביותר שקיים בארץ" והוא לא היה מעוניין לזכות בו ולהפקיד את ביצוע העבודה בידיים זרות, משום שבדרך זו עלול היה "לשרוף" את עצמו (עמ' 2442-2443). אין לי ספק, כי עדותו של ארגוב בנקודה זו אמת. לא היה כל היגיון מצדו להזדרז ולרכוש את מסמכי המכרז, כמו גם להתחיל ולהתקשר עם גוזמים מומחים, לו בשלב זה כבר גמלה בליבו ההחלטה לטוס לתאילנד לפרק זמן ממושך.

ברזילאי טען בעדותו, כי ידע אודות תכניותיו של ארגוב זמן רב לפני הפגישה בכפר קרע. היה זה, לדבריו, עת נפגש עמו בפברואר 2009 בבית קפה בתל ברוך החדשה. גם פגישה זו, כך טען, עסקה בחוב המגיע לארגוב. לדברי ברזילאי, במהלכה, אמר ארגוב כי חייבים לו כספים רבים וכי הוא מתעתד לעזוב את הארץ (עמ' 3717). הקושי עם גרסה זו, שהיא הועלתה לראשונה על ידי ברזילאי רק בעדותו בבית המשפט. קושי בולט עוד יותר הוא, שהגרסה נשתכחה לחלוטין מזיכרונו ארבעה ימים לאחר מכן, בישיבת ההוכחות הבאה, עת התבקש להסביר מדוע התארכה הפגישה בכפר קרע ונמשכה שעה וחצי, אם כל תכליתה הסדר פירעון החוב. תשובתו הייתה "ישבנו דיברנו, שנים לא התראינו" (עמ' 3854). אכן, יש ב"שנים לא התראינו" כדי להסביר פגישת רעים ממושכת. אולם אין טענה זו מתיישבת עם הטענה העובדתית הקודמת ולפיה כשלושה חודשים קודם לפגישת הרעים הממושכת נפגשו השניים בבית קפה. וקושי בולט נוסף הוא, שנעלה מכל ספק כי במועד פרסום המכרז טרם התגבשה תכנית הנסיעה, שהרי ארגוב רכש את מסמכי המכרז והחל להתקשר עם גוזמים מומחים. בפברואר 2009 ברזילאי, היה, אם כך, בבחינת רואה נסתרות. ארגוב, יש לומר, לא זכר קיומה של פגישה קודמת בינו לבין ברזילאי בתל ברוך החדשה, אם כי הסכים שגם לפני הפגישה בכפר קרע שוחח עמו על החוב, אלא שאינו זוכר איך ומתי (עמ' 2942).

57. מסקנתי היא כי אין לקבל את גרסתו העובדתית של ברזילאי ולפיה עוד בפברואר 2009 היה מודע לכוונותיו של ארגוב לנסוע לתקופה ממושכת. גרסה זו אינה מתיישבת עם גרסתו של ארגוב, הנתמכת בהתנהלותו עובר לפרסום המכרז, והיא אף נסתרת מתוכה כפי שראינו לעיל. בנסיבות אלה, עצם השמעת הטענה האמורה יש בה כדי להוסיף אמינות לגרסתו של ארגוב ולפיה ההחלטה התגבשה רק לאחר סיור הקבלנים וכי איש לא ידע על כך באותו מועד. לא היה כל צורך "להקדים" עוד יותר את מועד הידיעה על דבר הנסיעה לו אמת בפיו של ברזילאי ולו העיד על דברים כהווייתם. אין זה אלא ניסיון, שאינו מעורר אמון, להוסיף משנה תוקף לגרסה רעועה.

58. תהייה נוספת עולה מגרסאותיו של ארז בחקירה, בכל הנוגע למועד נסיעתו של ארגוב. בהודעה אחת (ת/72, ש' 77-78) טען, כי ארגוב עזב את הארץ שבוע לאחר הפגישה בכפר קרע וכי כולם ידעו שהוא נוסע. עובדה זו אינה נכונה ואין חולק כי ארגוב נסע רק ב-8.8.2009, שלושה חודשים לאחר מכן. מהודעה מאוחרת יותר, ת/74 (ש' 333-336) מתברר, כי ארז ידע גם ידע מתי באמת נסע ארגוב, וכשהשאלה הוצגה לו בלא לקשור אותה למכרז תל אביב השיב כי היה זה באוגוסט 2009. ושוב מתבקשת המסקנה כי רק מי שחושש מן האמת מסתבך בעניין פשוט כל כך.

59. גם בשאלה האם דיבר ארגוב על תכניות הנסיעה במהלך הפגישה בוואדי ערה עולות תהיות מגרסאותיהם של ארז וברזילאי ומתגלעות סתירות ביניהן.

ארגוב העיד באופן חד משמעי, כי במועד הפגישה איש לא ידע שהוא עומד לנסוע. הוא הכחיש את דברי ברזילאי בהודעתו ת/94 (ש' 567-570), ולפיהם אמר במהלך אותה פגישה כי בכוונתו לעבור לעיסוק בתחום הנדל"ן בתאילנד. ברזילאי, לדבריו, לא רק שלא ידע במועד הפגישה שהוא עומד לנסוע, אלא שכל עניין הנדל"ן לא היה ולא נברא (עמ' 2451-2450). ארגוב שלל לחלוטין את האפשרות שכשחשף את תכנית הנסיעה הציג אותה כנסיעה עסקית: **"ממש לא יכול להיות, חד וחלק. עם מי שדיברתי אמרנו שאנחנו עושים שנה חופש מהעולם"** (עמ' 2510). במהלך חקירתו הנגדית הוצג לארגוב, כי לא ייתכן שהידיעה בדבר כוונתו לנסוע נותרה במעגל המשפחתי המצומצם עד סמוך למועד הנסיעה, באשר היה עליו למצוא אדם שינהל את עסקיו במקומו; להשכיר את הבית וכדומה. אלא שארגוב הבהיר, כי לעובדיו דיווח על תכנית הנסיעה רק סמוך למועד הנסיעה עצמה (להבדיל ממועד קבלת ההחלטה); כי את הבית אין קושי להשכיר, שכן מקום מגוריו מבוקש מאוד וניתן היה לעשות זאת ברגע האחרון; כי גם איתורו של מנהל עבור עסקיו (מאיר רוזנר) לא נמשך עת רבה וכי ייתכן שאלמלא הפגישה המקרית עמו שלושה עד ארבע שבועות לפני מועד הנסיעה והסיכום המהיר ביניהם ימים ספורים לאחר מכן, לא היה נוסע; וכי מלבד המעגל הראשון של בני המשפחה איש לא ידע על התכניות עד סמוך למועד הנסיעה. כך גם שלל את האפשרות שקרובת משפחה של ארז, המתגוררת במושב בו הוא מתגורר, סיפרה לארז על כוונת הנסיעה, וזאת משום שלא היה סיכוי שהיא תדע (עמ' 2476-2479). ארגוב, כמובן, לא יכול היה לשלול באופן מוחלט את ידיעתם של ברזילאי ושל ארז על כוונת הנסיעה, אולם חזר ואמר כי **"לידיעתי הם לא ידעו ולא יכלו לדעת"** או כי **"לא סביר שמישהו יכול היה לספר"** (עמ' 2478).

60. האמון המלא בעדותו של ארגוב בעניין זה מתחזק לנוכח מספר שיקולים. האחד,

ההיגיון העומד מאחורי התנהלותו של ארגוב, כפי שהסביר זאת בעדותו:

"כי ברגע שהעניין הזה היה מתגלה, הנסיעה שלי הייתה מתגלית אז 'הכוח' שהיה לי על העניין הזה, על הגבייה של החובות, על אותה הזדמנות הכוח היה נגמר בעצם, הכוח שלי היה בעצם באי ההתמודדות שלי ואם היה יודע שאני נוסע היה לו ברור שאני לא אתמודד אז לוח הזמנים שלו היה משתנה לחלוטין וסביר להניח שזה לא היה קורה באותה פגישה" (עמ' 2452).

ובמילים אחרות, ארגוב הסתיר בכוונה את תכניתו מפני ברזילאי, על מנת שהלה יחשוש מפני התמודדות צפויה שלו במכרז תל אביב, חשש שיהווה קטליזטור לפירעון החובות שלו ושל שולה אחותו, אותם לא הצליח לגבות קודם לכן. העובדה שברזילאי היה זה שיזם את הפגישה עם ארגוב (עובדה עליה אין ברזילאי חולק, ואשר דווקא ארז משום מה ראה לנכון לסתור אותה), מתיישבת אף היא עם נכונות טענתו של ארגוב לפיה הוא לא ידע אודות הנסיעה.

בנוסף, וכפי שכבר הזכרתי לעיל, השקר של ברזילאי לפיו עוד בפברואר 2009 ידע על כוונותיו של ארגוב (בעוד ארגוב עצמו טרם ידע על כך...) מלמד כשלעצמו כי אין ממש בטענה לפיה ארגוב שיתף אותו בתכניותיו.

ועל כל אלה, בין ארז לבין ברזילאי התגלעה סתירה מהותית שעניינה בשאלה האם בפגישה בכפר קרע דובר על תכניות הנסיעה של ארגוב. ארז טען בעדותו, כי ידע על כוונותיו של ארגוב להקים עסק, "איזשהי מאפיה" (וכפי שראינו לעיל לשיטתו של ברזילאי היו אלה עסקי נדל"ן דווקא), אולם לא ידע "אם זה בתאילנד או ליד". כך או כך, טען במפגיע כי במהלך הפגישה האמורה לא דובר על הנסיעה של ארגוב לחו"ל (עמ' 3536-3538). לעומתו טען ברזילאי בעדותו, כי במהלך הפגישה הרבה ארגוב לדבר על נסיעתו לתאילנד (עמ' 3843-3842). ושוב – לו אמת בפי השניים, לא הייתה נוצרת סתירה כה מהותית ביניהם, משל לא נכחו באותה פגישה.

61. ההגנה מבקשת להתבסס על עדותו של רוזנר, לפיה ארגוב "חזר" אחריו כשלושה חודשים בטרם החלו בחפיפה בחודש יולי 2009 (עמ' 2063). כבר הערתי את שהערתי על עדותו של רוזנר, שהיה רחוק מלהרשים ברצון להעיד אמת בבית המשפט. גם בנקודה זו עדותו לא עוררה בי אמון. אוסיף, כי אין ליתן משקל לגרסתו, גם בהינתן הפערים בגרסאות של ברזילאי ושל ארז בנוגע למה שידעו על הנסיעה לתאילנד, בנוגע למועד בו נודע להם על כך

ובנוגע לתוכן השיחה במהלך הפגישה בכפר קרע. ועל כל אלה, לא מצאתי מניע שהיה בו כדי להביא את ארגוב לשקר בעדותו ולטעון כי איש לא ידע על הנסיעה המתוכננת במועד הפגישה וכי פגישתו עם רוזנר והסיכום עמו אירעו רק שלושה עד ארבעה שבועות קודם לנסיעה, היינו רק ביולי 2009.

62. מסקנתי היא, אפוא, כי ברזילאי וארז לא ידעו כלל ועיקר על נסיעתו המתוכננת של ארגוב לתאילנד. רצונו של ברזילאי לפרוע את החוב (שלו ושל אחותו) אינו יכול להיות מוסבר, בנסיבות אלה, בהתנהלות הוגנת של איש עסקים המבקש לפרוע את חובו ולאפשר לחברו לנסוע לתקופה ממושכת בראש שקט. ברזילאי יזם את הפגישה עם ארגוב דווקא משום שחשש כי הלה עלול (מבחינתו) להתחרות בו. מסיבה זו זכתה הפגישה לתיעוד ביומנו של ארז כפגישה "בקשר למכרז בתל אביב".

63. בשולי הדברים אעיר, כי איני מוצאת ממש בטענה לפיה העובדה שארז שתק בפגישה, שלא כמנהגו, יש בה כדי להצביע על כך שהפגישה לא הייתה קשורה למכרז. ארז שתק, משום שהפעם עסקה הפגישה בפירעון חוב קיים, שעל דבר קיומו לא הייתה מחלוקת. בעניין זה לא יכול היה לתרום. עיתוי הפגישה והנכונות לסיים את החשבון הוא שהפך אותה לפגישה "בקשר למכרז". לכך יש להוסיף, כי פעלתנותו של ארז באה לידי ביטוי ב"הסדרת השוק" וחלוקתו בין הקבלנים הצפונים לבין הקבלנים הדרומיים, או כשירון בלווא, שהיה נואש אותה עת, נזקק לעזרתו לשם ניהול מו"מ עם גדליה כדי למנוע את השתתפותו כמתחרה במכרז ירושלים 2010. לנוכח העובדה שהמו"מ בין ארגוב לבין ברזילאי התנהל על מי מנוחות והסתיים בהצלחה, לא היה צורך בסיועו הפעיל של ארז. מנגד, ארז לא היה מצורף לפגישה על ידי ברזילאי אלמלא תכליתה – מניעת תחרות מצדו של ארגוב על דרך של הסדרת החובות כלפיו. ארז היה מעוניין בכך בהיותו אחד מאלה שאמורים היו לזכות במכרז, ובנוסף, כפי שכבר ניתן להתרשם מפעילותו, ידיו רב לו ב"השכנת שלום". כעולה מן התיעוד ביומנו, כך תפס ארז עצמו את משמעות נוכחותו בפגישה. וכפי שנראה בהמשך, מאוחר יותר דיווח עליה לאחרים כעל הישג שלו.

(4) פירעון חובה של קסנטיני ובניו בע"מ

64. ראיה נוספת לקשר בין הפגישה לבין המכרז היא נכונותו של ברזילאי לפרוע את חובה של אחותו, שולה קסנטיני.

כפי שהעיד ארגוב, הוא ניצל את ההזדמנות וביקש לכלול בהתחשבות בינו לבין ברזילאי גם את חובה של שולה קסנטיני. היה זה חוב שלא הצליח להביא לפירעונו במשך שנים. ארגוב לא זכר באופן מדויק מה היה גודל החוב, אולם העריך שעמד על פחות מ-100,000 ₪ (עמ' 2445). אין חולק, כי עסקיהם של שולה ושל ברזילאי נפרדים (ברזילאי, עמ' 3749; שולה, עמ' 4273; ניסים קסנטיני, עמ' 4216). הוא לא היה אמור, אפוא, ליטול על עצמו את פירעון החוב של שולה.

נפנה עתה לבירור הגרסאות של ברזילאי, של שולה ושל ניסים באשר לנסיבות פירעון החוב האמור.

65. בהודעתו ת/93, טען ברזילאי כי פרע חוב שהיה לו כלפי ארגוב ולא הזכיר כלל את חובה של שולה (ש' 572-579). בהודעה ת/94 שב וטען כי פרע את חובו כלפי ארגוב לאחר שהתחמק ממנו מספר פעמים כל זמן שלא היה באפשרותו לשלם את החוב. או אז נשאל אם נכון הוא שבאותה פגישה דובר גם על החוב של שולה, והוא אישר זאת. לשאלת החוקר מדוע לא אמר זאת קודם לכן השיב כי המדובר בסכום "בטל" לעומת חובו שלו לארגוב, אלפים בודדים, אולי 4,000 ₪. זו גם הסיבה בעטיה לא דיווח לשולה על פירעון חובה (ש' 577-586).

בגרסה זו חלה התפתחות. בעדותו בבית המשפט טען ברזילאי, לראשונה, כי ניסה להתקשר לשולה במהלך הפגישה ולא תפס אותה. הוא הצליח לשוחח עם בנה, ניסים, שאמר לו כי גובה החוב לארגוב מגיע כדי 12,000 ₪ (עמ' 3717). גרסתו בחקירה הנגדית בלתי מובנת. לטענתו, שילם את מלוא חובו לארגוב, 300,000 ₪ בתוספת מע"מ. ואם כך, נשאל מה בנוגע לחוב של קסנטיני ותשובתו הייתה "אז זה נכנס כבר בפנים". מתשובה זו מתחייב היה שיסכים כי קסנטיני כבר אינם חייבים לארגוב, אולם תגובתו להצעה זו הייתה "לא, התחיל הוויכוח בקטע הזה שהוא אמר חייבים לי... שולה קסנטיני. אז אמרתי לו אני אבדוק. הוא זרק סכומים באוויר. התקשרתי לשולה לא ענתה לי פעם-פעמיים, התקשרתי לניסים, ניסים דיבר אתי על סכומים הרבה יותר נמוכים, אני לא יודע אם זה נגע בעשרת אלפים שקל אז תוך כדי הוויכוח אתו למה לא לשלם לו את כל השלוש מאות אמרתי אתה יודע מה? אני אסגור, אולי הייתי סוחר טוב באותו רגע, מגיע לך את השלוש מאות ועם החוב של קסנטיני הכל נגמר, לחצנו ידיים, רשמתי לו את השיקים ... ובזה נגמר הסיפור ... מבחינתי סגרתי את החוב שלי, מבחינתו זה היה לסגור גם את החוב של קסנטיני. זאת אומרת אם הייתי צריך לרצות אותו הוא היה צריך לקבל ממני לפי מה שאתם אומרים, ארבע מאות, חמש מאות, שש מאות אלף שקל אבל זה לא נכון. עובדה שבמציאות הוא קיבל רק מה שמגיע לו אחד לאחד עבור העבודה שהוא ביצע וזה מה שהוא קיבל ואגורה אחת לא

יותר" (עמ' 3844-3845). מאחר שהתשובה לא הייתה מובנת לי, שאלתי את ברזילאי אם נושא החוב של שולה עלה בשיחה ביניהם. תשובה הייתה חיובית, והוא הוסיף כי ארגוב "דיבר על סכום גבוה, הוא דיבר על איזה מאה אלף שקל". לדבריו, התקשר לאחותו, שלא ענתה, בעוד שבנה, ניסים, עמד על כך שהחוב אינו עולה על "בין ארבע לעשר". הוא וארגוב, כך לטענתו, המשיכו להתווכח עד שברזילאי אמר לו "תשמע, בוא נסגור את הסיפור הזה אם אתה כבר טס לתאילנד מגיע לך ממני שלוש מאות אלף שקל, לקחת ונסגר כי אני רציתי להוריד לו כמה שקלים. לא הורדתי לו, נתתי לו מה שמגיע לו ונסגר. הוא לא קיבל אגורה אחת יותר מזה". ולשאלה אם מבחינתו זה סיכס גם את החוב של קסנטיני השיב "לא, לא חזרתי לניסים, לא חזרתי לשולה, לא עדכנתי אף אחד מהם ... אני סגרת את החוב שלי זה מה שהיה מבחינתי. החוב שלהם לא עניין אותי. זה היה קליפת השום, הוא רצה לשמוע את זה בשיחה, הוא שמע את זה" (עמ' 3846).

66. מה הגרסה, אם כך? שהחוב של שולה, בסכום של כ-4,000 ₪, נכלל בסך כל התשלומים ששילם ברזילאי לארגוב בגין חובו שלו, ומאחר שהמדובר בסכום זניח לא מצא לנכון לעדכן את שולה ולספר על כך לחוקר? שהחוב עמד על 10,000 ₪? על 12,000 ₪? שהחוב שנסגר הוא אך חובו של ברזילאי ואין הוא כולל את חובה של שולה? והרי לפנינו דוגמה נוספת לגרסאות שאינן גרסאות, מקום שהאמת אינה אופציה אפשרית, בשל משמעותה המפלילה.

67. גרסאותיו של ברזילאי בלתי אפשריות גם בהשוואה לגרסאות של ארגוב ושל ארז. ארגוב העיד, כי כשהעלה את דרישתו לפירעון חובה של שולה, ברזילאי נועץ "בעצמו", היינו כלל לא נעשו שיחות טלפון מצדו בעניין זה (עמ' 2445). לנוכח המתואר לעיל, אין לי ספק שארגוב דובר אמת, מה גם שלא מצאתי מניע של ממש מדוע ישקר בעניין זה.

ארז העיד, כי במהלך הפגישה עלה הסכסוך שהיה לארגוב עם שולה בנוגע לחוב ישן שלא נפרע, וארגוב אמר לברזילאי כי הוא "נמצא בנקודת צומת דרכים מה שנקרא... וזה הזמן שאני כאילו הגיע הזמן שנסגור את זה. זה לפני תביעה בבית משפט. אני לא רוצה. לא נעים לי ממך ... ורמי איש של לסגור עניינים ... אני זוכר שהם ניהלו משא ומתן מכובד. הם דברו שם, הסכום היה הרבה יותר גדול... הוא התקשר לשולה אחותו, אמר לה אני סוגר נסגור את זה נתקדם הלואה ... אולי אפילו שולה התעקשה. אני לא זוכר מה בדיוק היה. אבל בסופו של דבר הם הגיעו להחלטה שהם סוגרים את הפרשה" (עמ' 3396). ואם כך, הרי שבניגוד מוחלט לגרסתו של ברזילאי (שטען כי לא הצליח להשיג את אחותו), הייתה גם הייתה שיחה עם שולה במהלך הפגישה; היה איום מצדו של ארגוב בתביעה; הסכום שדרש

ארגוב מלכתחילה היה גבוה לאין ערוך ולבסוף הם התפשרו, כשהסכום שהוסכם עליו כלל גם את פירעון החוב של שולה.

68. ולסתירה החזיתית בין הגרסאות עד כה, נוסף גם את גרסתו של ניסים קסנטיני. בהודעתו ת/133 טען, כי ידוע לו שהיה עיכוב בתשלום לארגוב וכי אינו יודע אם בסוף שילמו לו או לא (ש' 338-339). בהמשך אותה הודעה טען, כי כלל לא זכור לו שהייתה אי פעם "בעיה עם ארגוב"; כי אינו מתעסק בכספים; כי אין לו מושג אם חברת קסנטיני פרעה את חובה לארגוב; כי אינו יודע מה היה סכום החוב; וכי אינו יודע כיצד שולם (ש' 386-406). גרסה זו כמובן אינה מתיישבת עם עדותו של ברזילאי, לפיה במהלך הפגישה בכפר קרע שוחח עם ניסים והלה אמר לו שסכום החוב אינו מגיע ל-10,000 ₪ (ולפי גרסה אחרת עומד על 12,000 ₪). זכרונו של ניסים השתפר מעט במהלך עדותו, שש שנים מאוחר יותר. בבית המשפט טען כי הוא אכן זוכר שברזילאי התקשר אליו בעניין החוב והוא אמר לו שהמדובר בסכום "סמלי". בדיעבד נודע לו שהעניין נפתר "באיזה עניינים ביניהם". עוד טען, כי החוב נוצר בגין "עבודה קטנה" שארגוב ביצע, "לא יודע, ארבע, חמש, שמונה, עשר לא זוכר מספרים" (עמ' 4216). בחקירתו הנגדית התבקש להסביר הכיצד זה לא סיפר במהלך החקירה ברשות על אותה שיחה עם ברזילאי ותשובתו מאלפת: "כי היום אני יודע את הפרטים יותר טוב מפעם, מה את רוצה? אנחנו מדברים בינינו, מה את רוצה שאני אגיד? ואף הוסיף כי בסך הכל מדובר בחוב העומד על 4,000 ₪, שברזילאי אומר שהוא "סגר אתו" (עמ' 4262).

גרסתו של ניסים אינה מתיישבת עם גרסתו של ברזילאי, אינה מתיישבת עם גרסתו של ארגוב, אינה מתיישבת עם גרסתו של ארז, ונגועה בסתירות פנימיות מהותיות.

69. והנה, שולה קסנטיני העידה, כי סכום החוב היה 20,000 ₪ "לפי דעתה", וכי "ניסים לא כל כך יודע" (עמ' 4272). אזכיר במקום זה כי ארגוב העיד בחקירה הראשית כי סכום החוב היה נמוך מ-100,000 ₪ ובחקירה נגדית עמד על כך שהיה "בוודאות יותר מעשרים" (עמ' 2512). גרסתה של שולה מתיישבת, אם כך, יותר עם גרסתו של ארגוב ולא עם גרסאותיהם של ברזילאי ושל ניסים, הטוענים לסכומים נמוכים וזניחים. גרסתו של ארגוב לגבי גובה החוב מתיישבת גם עם העובדה שלא מצא לנכון לוותר עליו, על אף היותו ישן, לפחות בן חמש שנים לפני הפגישה בכפר קרע (ארגוב, עמ' 2445; שולה, עמ' 4272). ארגוב העיד, כי ניסה עד מאוד לגבות אותו (עמ' 2445) וגם דברים אלה נתמכים בעדותה של שולה, שהעידה כי הלה "שיגע לה את השכל" (עמ' 4288), וכך העיד גם ניסים בבית המשפט, עמ' 4216).

70. הסתירות הרבות בעדויותיהם של ארז, ברזילאי, שולה וניסים בסוגיה הנדונה מובילות למסקנה כי אין בידיהם גרסה קוהרנטית בקשר אליה. אין תמה בכך. זו תוצאתה המתחייבת של אי אמירת אמת והניסיון להסתירה.

הסיבות להסתרה ברורות: ברזילאי ביקש לשכנע כי חובה של שולה היה זניח, לא עניין אותו "כקליפת השום", כלשונו, ומשכך הסכמתו לפרוע גם אותו אינה מלמדת דבר על הקשר בינה לבין מכרז תל אביב. ככל שסכום החוב משמעותי, אין זה סביר שברזילאי ינהל משא ומתן על חוב שאינו חייב לשאת בו. נכונותו להשקיע בכך משאבי זמן, לנהל משא ומתן, להתייעץ עם עצמו ולהגיע להסכמות ביחס אליו, מלמדת כי המניע להתנהלותו אינו רצונו לסיים את ההתחשבות בינו לבין ארגוב ולפרוע, סתם כך, חוב ישן של אחותו, אלא הרצון להשיג את ויתורו של ארגוב על ההתמודדות במכרז.

(5) האזנות סתר

71. גם בהתבטאויות מזמן אמת של ארז, כפי שנקלטו בהאזנות הסתר, יש כדי ללמד על הקשר בין התשלום לארגוב לבין מכרז תל אביב וממילא מהוות הן הסבר לנוכחותו של ארז בפגישה בכפר קרע.

72. כך, בשיחה מ-22.6.2010 בינו לבין יוני ממך (ת/300, שיחה 1382/143, עמ' 202), נשמע ארז כשהוא אומר ליוני כי גם הוא רוצה אזור "על שמו". לשאלתו של יוני האם תל אביב אינה על שמו השיב "זה לא קשור לאזור דרום. גדליה אומר בוא בינינו למה אתה צריך את זה. אמרתי לו מה זאת אומרת למה? מה, אני קבלן של שקל וחצי אמרתי לו. אם אתה מותר לך להחזיק אזור למה לי אזור? לא, יש לך את תל אביב, אמרתי לו תל אביב נקנתה בדם" ובהמשך אותה שיחה הוסיף ארז, במענה לשאלתו של יוני מדוע אין הוא מתכוון "להפריע" בפתח תקוה, שהמכרז לגביה עומד לצאת "כי אני לא רוצה שיפריעו לי בנישה בתל אביב. אחי אם אני עושה בלגאן עכשיו יהיה סלט חבל על הזמן. אני רוצה בעוד שנתיים שתל אביב יוצאת ללכת בקלאסה".

ואכן, המכרז הנדון היה מכרז משותף לעיריית תל אביב ולמחוז דן של חברת החשמל, ובלתי קשור למחוז הדרום. השיחה, לכל אורכה, היא שיחה בין שניים המצויים היטב ברזי התיאום. קבלן האומר לחברו שהוא רוצה אזור "על שמו" הוא קבלן שאינו מנהל תחרות. זאת ועוד. הדברים המובאים מפיו של ארז נאמרו על ידו בהמשך לדיווח שלו ליוני על פגישת

הג'קוזי ועל הישגיו בה, על כך שהוא "סגר להם את הפינה". מכאן שאין להבין את דבריו אלא בהקשרם הפשוט: תל אביב "נקנתה בדם" וארז אינו מתכוון לפגוע בתכניתו לזכות בה פעם נוספת, "בקלאסה", בעוד שנתיים, ולכן יימנע מ"להפריע" בפתח תקוה.

בבית המשפט טען אמנם ארז, כי פירוש הביטוי "תל אביב נקנתה בדם" הוא שתל אביב "נקנתה בעבודה קשה מאוד" (עמ' 3400). אלא שהפירוש המוצע אינו מתיישב עם השיחה בכללותה, העוסקת כולה במניעת תחרות: מי "יפריע" ומי לא, על שם מי יירשם אזור ומי לא יזכה בכך ועוד.

73. שיחה נוספת בעניין זה היא שיחה שהתקיימה בין ארז לבין מאיר רוזנר כעבור יומיים, ב-24.6.2010 (ת/300, שיחה 1893/143, עמ' 266). במהלכה אמר ארז לרוזנר כי "במאמר מוסגר, בלי שזה ייצא החוצה, אייל עומד מאחורי החוטים ואייל לקח ממני 300 אלף ₪ לפני שנה בתל אביב במזומן מראש לפני ההגשה" ובהמשך: "נכון אבל בבאר שבע אני יודע שזה אייל עומד אחרי החוטים אז בגלל זה אני לא מוכן להתגמש שמה. וואלה אתה יודע הוא הוריד אותנו לרצפה עם הלשון בחוץ ובסוף שהוא נתן את המסמכים גם באותו רגע שהוא קיבל את הכסף, לא היה שום דבר במסמכים זאת אומרת הוא אפילו לא התכוון בכלל לשים אותם".

לא יכול להיות ספק, שארז משוחח בשיחה זו עם רוזנר על מכרז תל אביב, שאכן התקיים שנה קודם לשיחה האמורה. הסכום שקיבל ארגוב הוא הסכום שארז נוקב בו, חלקו במזומן (העברה בנקאית) ומחציתו התקבלה לפני המועד להגשת ההצעות. אכן, לא היה זה ארז ששילם את הסכום האמור, בניגוד לדבריו לרוזנר, אלא ברזילאי, שפרע בדרך זו את חובו ואת חובה של שולה לארגוב. מעורבותו של ארז בתשלום נובעת מכך שנכח בפגישה בכפר קרע, אותה ראה לתאר ביומנו כפגישה "בקשר למכרז תל אביב", והוא הרי התמודד במכרז זה כאחד משלושת הקבלנים הזוכים. בין ברזילאי לבין ארז יחסים קרובים, שבאו לידי ביטוי בהתנהלותם המשותפת בקשר למכרז ירושלים 2010. בהינתן האופן בו תיעד ארז את תכלית הפגישה בזמן אמת, ברור שהוא ראה את תוצאתה גם כעניין שלו ומכאן ההתבטאות "לקח ממני 300 אלף ₪". ארז, כמוצא שלל רב, הסתמך על העובדה שלא הוא שילם את הסכום האמור לארגוב, כדי לטעון כי השיחה המובאת כאן היא "חלק מהתרברבות שלי על מאיר רוזנר" (עמ' 3399). התרשמותי מאישיותו של מאיר רוזנר היא כזו, שאני מתקשה לראות מה היה האינטרס של ארז "להתרברב עליו". רוזנר הוא קבלן גיזום "צנוע", הנתון בקשיים כלכליים כאז כן היום. הוא בוודאי אינו מהווה דמות מרכזית ובולטת בין קבלני הגיזום, עד שהתפארות במעשים לו לא, הייתה יכולה להביא לארז תועלת כלשהי כתוצאה

מהרושם שהדברים יעשו עליו. ההסבר הטבעי יותר הוא האמור לעיל, היינו מעורבותו של ארז בתיאום המכרז, כשהפעם היה לו עניין ישיר בכך כאחד מן המיועדים לזכות בו. ככל שהיה בדבריו משום התרברבות, היא מצטמצמת לאמירה שהתשלום בא ממנו בעוד שבפועל הוא בא מכיסו של ברזילאי.

גם המשכה של השיחה, כמובא לעיל, מהווה ראיה לתכלית הפגישה בכפר קרע. גם כאן ברור כי דבריו של ארז מוסבים על מכרז תל אביב, באשר מסמכי מכרז באר שבע כן הוגשו על ידי ארגוב (באמצעות רוזנר) והוא אף זכה בו, במסגרת תיאום חמשת מכרזי הדרום. האמירה לפיה ארגוב נתן את המסמכים ברגע שקיבל את הכסף, כי בדיעבד התברר שהם ריקים ושהוא לא התכוון כלל להגישם, מחזקת את עדותו של ארגוב לפיה ברזילאי וארז לא היו מודעים כלל, במהלך הפגישה, על כוונתו לנסוע ולהימנע מתחרות במכרז הנדון. תובנה זו באה להם רק בדיעבד ושימשה אותם עת נחקרו ברשות. ארגוב אישר בעדותו, כי "ההבנה" שהעביר את מסמכי המכרז לידיו של ארז, הגם שאינו זוכר זאת, באה לאחר שראה את תמליל השיחה המובא לעיל (עמ' 2453). אמנם, מאחר שבאותה מובאה ארז אינו מזכיר את השם המפורש של מכרז תל אביב, הסכים ארגוב בחקירתו הנגדית שלא ניתן לשלול את האפשרות שארז מדבר באותו מקום על מכרז אחר או סתם מספר סיפורים לרוזנר (עמ' 2474), אלא שהדברים אינם מתקבלים על הדעת. ראשית, כאמור, טענת "ההתברבות" אינה הגיונית ואינה זוכה לאמוני. שנית, בשיחה דובר במפורש על מכרז תל אביב, במשפט הראשון מבין השניים המובאים לעיל, וסכום הכסף שקיבל ארגוב צוין בהקשר זה במדויק. במשפט השני חוזר ארז לעובדה שארגוב "קיבל את הכסף", היינו בהפניה למה שאמר קודם לכן. המדובר בהתייחסות קונקרטיית לאירוע מסוים, שלא ניתן בשום אופן לראות בה "סיפורים". כך גם לא הוצע לארגוב (או לארז) מהו אותו מכרז "אחר" שיש אפשרות שארגוב מסר את מסמכיו באותו רגע שקיבל "את הכסף". ושלישית, בחיפוש שנערך בביתו של ארז נתפסה חוברת ריקה של מכרז תל אביב (ת/496). אכן, לא ניתן לשייכה לארגוב, אולם יש בה כדי לחזק את המסקנה לפיה בשיחתו עם מאיר רוזנר התייחס ארז למסמכים של ארגוב, שעם העברתם לידיו התברר כי אין בהם כלום. על מנת להסביר מדוע נמצאה חוברת ריקה של מכרז תל אביב בביתו, טען ארז בעדותו, כי מעטפת המכרז הכילה שלוש חוברות, ששתיים מהן אמורות היו להיות מוגשות והאחת אמורה להיוותר בידי המציע (עמ' 3655). לעומת זאת, בהודעתו ת/72 טען, כי הוא "חושב" שהיו שתי חוברות במעטפת המכרז, אם אינו טועה, "או שניים או שלושה" (ש' 135-136). הזיכרון הפך, אפוא, נחרץ יותר, במהלך העדות, לנוכח הצורך להסביר את הטעון הסבר. על פי תנאי המכרז (ת/276, סעיף 7.1) היה על המציע להגיש שתי חוברות. ואם כך, אין להבין מדוע אמורה הייתה המעטפה לכלול חוברת שלישית, שתיוותר בידי הקבלן לאחר ההגשה.

74. ושיחה שלישית באותו עניין היא שיחתו של ארז עם גולשני מ-13.7.2010 (ת/300, שיחה 5555/143, עמ' 594), במהלכה ביקש לשכנע את גולשני לשלם למסלטי את חלקו במכרז מתח עליון, על פי ההסדר של תיאום חמשת מכרזי הדרום. גולשני, שלא גילה התלהבות להיפרד מכספו, עמד בסירובו וכך ביקש ארז לשכנע אותו לשלם: **"אתה עושה טעות. מה אכפת לך. תתן לו את העשרים, בעוד שבועיים חודש יוצא אילת תגיע לאילת תגייד לו חמוד אני רוצה עכשיו ארבעים, מה אכפת לך תהיה חכם, תהיה חכם. אני לא מבין למה אתה לא עובד חכם. מה אתה חושב שממני בתל אביב לא לקחו שלוש מאות"**.

לפנינו, אם כך, התבטאות אותנטית נוספת בה קושר ארז בין התשלום לארגוב לבין מניעת התחרות במכרז תל אביב. ועל כך שאין לייחס משמעות לעובדה שארז "לקח על עצמו" את התשלום עמדתו לעיל. אוסיף, בהקשר זה, כי בשתי השיחות, הן זו שקיים עם רוזנר והן זו עם גולשני, ארז גייס את כישוריו כ"מגשר" או כ"משכין שלום", על מנת לשכנע את הדובר השני למתן את התנהלותו ולהתנהג כמצופה ממנו על פי ההסדרים השונים. בשיחה עם רוזנר היה זה בנוגע לטרוניות שהיו לאחרון על ההתנהלות כלפיו בעפולה ובבאר שבע, ואילו בשיחה עם גולשני היה זה ניסיון לגרום לו לשלם למסלטי את הסכום המוסכם. האמירה "לקח ממני 300" נועדה להשפיע על הדוברים מעברו השני של הקו לגלות אף הם "נדיבות" ואורך רוח, כפי שגילה הוא. את ה-"300" ששילם ברזילאי לשם הסרת האיום התחרותי מצדו של ארגוב, הזכיר אם כך ארז כטיעון מסייע, מבלי שראה צורך לדייק בפרטים בנוגע לזהות הכיס ממנו יצאו.

שיחות אלה, כמו היומן, קבילות כלפי ברזילאי בין מכוח [סעיף 9 לפקודת הראיות](#), כפי שכבר הובהר במסגרת הדיון באישום הראשון.

75. והתבטאות אותנטית אחרונה של ארז באותו עניין מצויה בפגישת מסובים. הפגישה, שהתקיימה ב-25.3.2010 עסקה, כזכור, בתיאום מכרזים בכלל ובחמשת מכרזי הדרום בפרט. במהלכה נשמע ארז אומר כך: **"עכשיו לגבי הצפון. כשייצאו מכרזים אנחנו לא עושים את הטעות שעשינו במכרזים שלנו. אני ורמי ונאש. היו מכרזים שלא הלכנו אליהם כי אותו קבלן ויתר לנו. אבל אותו קבלן חשב שאנחנו לא הגענו למקום כי לא ראינו את המכרז ואז הוא מנפנף לנו בזה שרק הוא ויתר לנו. הוא לא נמצא פה הקבלן הזה ויש עוד כמה כאלה"** (ת/3335א, עמ' 3). והרי "השלישיה", ארז ברזילאי ונאש, היא זו שזכתה במכרז תל אביב. זוהר וארגוב אכן לא נכחו בפגישת מסובים. ושניהם "ויתרו" לשלישיה במכרז "שלה", הלא הוא מכרז תל אביב. לנוכח מכלול הראיות שפורטו לעיל, המסקנה כי זו משמעות הדברים היא בלתי נמנעת.

(6) עדותו של גדליה

76. ראייה נוספת התורמת למסקנה כי תכלית הפגישה בכפר קרע הייתה הסדרת אי התחרות במכרז תל אביב מצויה בעדותו של גדליה על הפגישה שהתנהלה במשרדי השביל הירוק בקשר עם מכרז רעננה (על פי קביעתי: בין מועד סיור הקבלנים לאותו מכרז, 20.5.2009 לבין המועד להגשת ההצעות, 27.5.2009), ימים לא רבים לאחר המועד להגשת ההצעות במכרז תל אביב.

במהלך עדותו בבית המשפט, לאחר שרוענן זכרונו של גדליה באמצעות הפנייתו להודעה שנגבתה ממנו ב-3.3.2010, אמר כי בפגישה במשרדי השביל הירוק "רמי ברזילאי וארז מיארה אמרו שלקחו את האזור באזור תל אביב במחיר טוב, הסתדרו עם איל ארגוב", כי רמי "אמר שבאזור תל אביב הם הצליחו להשיג מחיר טוב והסתדרו עם איל ארגוב ועם מי שהיה צריך להסתדר שם ויש להם מחיר טוב לביצוע העבודה באזור תל אביב גוש דן", וכי "שילמו לו [לארגוב] סכום כסף מסוים ... על מנת שלא יפריע להשיג את המחיר לביצוע העבודה, המחיר הטוב". לדברי גדליה, גם ארז התבטא בפגישה "באותה רוח דברים של מה שאמר רמי ברזילאי, שגם הוא אמר את אותו דבר" (עמ' 124-125). בחקירתו הנגדית של גדליה צוטט לפרוטוקול החלק הרלוונטי מהודעתו האמורה, ואלה היו דבריו שם: "רמי ברזילאי אמר תוך כדי הדברים שהם הסתדרו באזור תל אביב. ארז מיארה, איל ארגוב, רמי ברזילאי, ורמי ברזילאי לקח את גוש דן במחיר טוב מאוד ... הוא היה חייב כסף לאיל ארגוב ממכרז קודם והחזיר לו אותו וגם שילם לו על המכרז של 2009 ... גיל מיארה אמר לי שאחיו ארז הוא שותף של רמי ברזילאי והוא סיפר לו שרמי ברזילאי שילם שלוש מאות אלף שקל לאיל ארגוב כדי שלא יתחרה בו בגוש דן ... שלוש מאות אלף שקל לשנה" (עמ' 695). גם אם משתמע מציטוט זה כאילו כל המידע הנוגע למה שסוכם בין ארגוב לבין ברזילאי הגיע לידיעתו של גדליה כעדות שמיעה מפיו של גיל (ששמע מארז), הרי שבהמשך חקירתו הנגדית הבהיר גדליה כי שמע את הדברים ישירות מברזילאי (עמ' 702), אם כי לא שלל את האפשרות שאת פרטי ההסדר (להבדיל מעצם קיומו) שמע מפיו של גיל (עמ' 705).

77. אכן, הפגישה במשרדי השביל הירוק התקיימה בטרם התקבלה החלטת ועדת המכרזים בעניין מכרז תל אביב (ת/279, מ-30.6.2009). אלא שברזילאי וארז יכולים היו לומר את שאמרו בביטחון, שכן עניינם "הוסדר" קודם לכן. במועד שבו התקיימה הפגישה בשביל הירוק ההצעות כבר הוגשו. שלושת הזוכים בפועל (ברזילאי, ארז ונאש) התייצבו להליך פתיחת תיבת ההצעות (ת/283), ב-17.5.2009 (וגם זאת קודם לפגישה במשרדי השביל

הירוק), ונוכחו לדעת שזוהר כץ וזכרי, שהגישו הצעות, לא התייצבו וכי ארגוב כלל לא הגיש הצעה. בנסיבות אלה אין תמה שהרשו לעצמם לומר את שאמרו במהלך הפגישה במשרדי השביל הירוק.

78. כפי שכבר קבעתי בעת שדנתי באישום שעניינו מכרז רעננה, עדותו של גדליה נמצאה בעיניי אמינה לאור החיזוקים הרבים התומכים בה. מכאן מסקנה, כי גדליה שמע ישירות, הן מפי ברזילאי והן מפי ארז, כי השניים "הסתדרו" עם ארגוב על מנת ש"לא יפריע להם" במכרז תל אביב. באמרותיהם, כפי שהובאו באמצעות גדליה, יש, אם כך, משום הודאה שעיתוי הפגישה והנכונות לפרוע את החוב לאלתר נועדו להכשרת לבבו של ארגוב על מנת שיסתלק מן התחרות במכרז הנדון.

(7) עיתוי התשלומים לזוהר ולארגוב

79. תמיכה ראייתית נוספת במסקנה לפיה נועדה הפגישה לרצות את ארגוב על מנת שלא יתחרה במכרז תל אביב מצויה בעיתוי התשלומים לזוהר ולארגוב. כפי שכבר ראינו, גרסתו של ברזילאי, הן בנוגע לתשלומים לזוהר והן בנוגע לתשלומים לארגוב, הינה שהמדובר בפירעון חובות ישנים, בני שנה עד שנתיים. ברזילאי טען בעדותו, כי תקופת האחריות של קבלן המשנה לעבודתו היא עד 31 במאי שלאחר סיום העבודה (עמ' 3839, עמ' 3852). בדרך זו ביקש, כך נראה, לתת לעיתוי התשלומים הסבר, המנותק ממועד הגשת הצעות למכרז.

הקושי הנעוץ בהסבר זה שברזילאי שילם לארגוב 50% מהחוב (ללא מע"מ) ב-14.5.2009, ולזוהר שילם 40% מהסכום הכולל בשיק ל-15.5.2009. היינו, שבועיים לפני סוף תקופת האחריות (לגרסתו). משהוצגה לו השאלה מדוע הקדים ולו חלק מן התשלום שהיה חייב לארגוב השיב כי היה חייב לו 150,000 ₪ מן השנה הקודמת, ואם כך המדובר בתשלום המאוחר בשנה ממועד פירעונו (עמ' 3853). אלא שבעניין זה נתקלת גרסתו בקשיים הנובעים מהבדלי גרסאות לעניין הסיבה בעטיה נדחה התשלום. לפי הגרסה האחת, ארגוב היה מעוניין לדחות את התשלום, ככל הנראה משיקולי מס והדחייה הייתה נוחה גם לו (ת/93, ש' 656). לפי גרסה אחרת, הגם שארגוב היה מעוניין לדחות את התשלום משיקולי מס, הייתה תקופה "שארוב חיפש אותי המון ולא ענית לי לו, לא היה לי אז את הכסף" (ת/94, ש' 576-573). בבית המשפט העיד, כי כפי שהיה נוח לארגוב לדחות את ההכנסות כך היה לו נוח לדחות את ההוצאות, הכל משיקולי מס. בנוסף, היו תלויות של עיריית בני ברק, שבשטחה

ביצע ארגוב את העבודה כקבלן משנה של מנהרת אשקלון, בנוגע לפינוי הפסולת וגם בשל כך עוכבו התשלומים (עמ' 3716), טענה שהוכחה במפגיע על ידי ארגוב (עמ' 2500-2501). ועוד לדברי ברזילאי, מאחר שהיה נוח לארגוב לדחות את התשלום, הוא לא פנה אליו בעניין זה, אלא רק בפברואר 2009, ואז תיאמו פגישה ונפגשו בתל ברוך החדשה (עמ' 3851) – פגישה שכבר קבעתי לעיל שלא הייתה ולא נבראה. ארגוב העיד, לעומת זאת, כי ניסה בעבר לגבות את החוב, גם אם לא "בצורה מאוד אגרסיבית" (עמ' 2445). ברור שהטענה לפיה ארגוב לא היה מעוניין לגבות את החוב משיקולי מס אינה מתיישבת עם הטענה האחרת לפיה ארגוב "חיפש אותו המון", בעוד הוא התחמק מפניו כי לא היה לו כסף. כך גם אין ליישב בין הטענה לפיה התשלום עוכב משיקולי מס לבין הטענה לפיה לא היה מקום לשלם לארגוב לנוכח התלוונות שהתקבלו מעיריית בני ברק בנוגע לפינוי הפסולת.

למעלה מן הצורך אפנה עוד לכרטסת הנהלת החשבונות של מנהרת אשקלון על שמה של ארגוב איל בע"מ לשנת 2007 (נ/87), ממנה עולה כי מועדי התשלומים באותה שנה הם במרץ ובאוגוסט ולא בסוף מאי, בניגוד לטענתו של ברזילאי. התיזה לפיה מועד פירעון החוב הוא בסיום תקופת האחריות על העבודה, היינו בסוף מאי, נסתרת אם כך בכרטסת, ואין תמה שלא הוצגה לארגוב בחקירתו הנגדית.

80. מסקנתי היא שארגוב היה מעוניין עד מאוד לגבות את חובו, ניסה לעשות זאת אולם לא באופן אגרסיבי (ותימוכין לדבריו יש באחת מגרסאותיו של ברזילאי לפיה התחמק מפניו), עד שהזדמנה שעת הכושר בדמות המכרז בתל אביב, כשברזילאי היה מעוניין להסיר את התחרות מדרכו.

81. הוא הדבר גם לגבי זוהר. כפי שכבר ראינו, בהודעתו ת/93 (ש' 593) טען ברזילאי, כי גם זוהר היה מעוניין בדחיית מועד פירעון החוב עבור העבודה שלפי הנטען ביצע עבור מנהרת אשקלון בסוף 2008 תחילת 2009 (טענה שנדחתה על ידי). הקושי בגרסה זו נעוץ בכך שאם העבודה הסתיימה בתחילת 2009, הרי שלשיטתו של ברזילאי מועד התשלום חל רק בסוף מאי של אותה שנה, ואם כך – התשלום ששילם לזוהר ב-15.5.2009 אינו תשלום נדחה ולהיפך, המדובר בהקדמת מועד הפירעון בשבועיים. ואילו בהודעה ת/94 (ש' 732-734) טען, כי בשל בעיות שהיו לו עצמו, התחמק מלשלם לזוהר. והלא אם זוהר לא היה מעוניין בפירעון החוב (ככל שהיה כזה), ברזילאי לא היה צריך להתחמק מפניו. ושוב – הטענה שהמדובר בהתחמקות אינה מתיישבת עם הגרסה לפיה מועד הפירעון חל רק בסוף מאי של אותה שנה.

82. בבית המשפט טען ברזילאי כי קבלנים דוחים לעתים הכנסות או הוצאות, בהתחשב במצבם הפיננסי ובדו"ח השנתי שעליהם להגיש (עמ' 3835). ועוד טען, כי הסיבה לכך שהתשלומים לזוהר ולארגוב היו באמצע מאי על אף שתקופת העבודה מסתיימת בסוף מאי נעוצה בתזרים המזומנים שלו: **"אני צריך לבדוק מה היו הנתונים אצלי בבנק, כי כשיש לי את הכסף אני מקדים, כשאינ לי את הכסף אני דוחה"** (עמ' 3839). מעבר לכך שלא ביסס את דבריו במסמכים שיכולים היו לבססם על נקלה, העובדה שדווקא שני קבלנים אלה זכו לתשלומים במחצית מאי, סמוך למועד הגשת ההצעות במכרז תל אביב, אינה מקרית ומסקנה זו מתחזקת לנוכח הסתירות והתמיהות העולות מהסבריו לעניין מועד התשלום. זאת ועוד. המדובר בסכומי כסף לא מבוטלים (לארגוב שילם ב-14.5.2009 סכום של 150,000 ₪ ולזוהר שילם ביום למחרת סכום המגיע כדי 60,000 ₪). לפתע פתאום תזרים המזומנים של ברזילאי איפשר לו לשלם בבת אחת. ומשום מה, שני הקבלנים, שבאופן "מקרי" כל אחד מהם היה מעוניין – על פי אחת הגרסאות – בדחיית מועד התשלום משיקולי מס, זכו לפירעון שיעור ניכר מהחוב (זוהר אף "זכה", על פי גרסה זו, בהקדמת מועד התשלום בניגוד לרצונו) דווקא במועד הגשת ההצעות למכרז תל אביב או ביום למחרת.

83. לכך יש להוסיף, כי הן ברזילאי והן ארז טענו בחקירותיהם, כי ארגוב לא קיבל כל תשלום בפגישה בכפר קרע. ברזילאי אף טען כי ארגוב רצה שיק במקום אולם לא היה לו והוא הבטיח לו כי כשיהיה בתל אביב, ייתן לו (ברזילאי, ת/93, ש' 579-581, ש' 644-653; ארז, ת/72, ש' 67-68). אלא שגרסה זו לא החזיקה מעמד בבית המשפט, וברזילאי העיד, כי עם סיומו המוצלח של המשא ומתן **"לחצנו ידיים, רשמתי לו את השיקים או את היתרה מה שמגיע לו ובזה סגרנו את הסיפור"** (עמ' 3845). הסתירה בין שתי הגרסאות מלמדת, כי תכליתה של הגרסה הראשונה הייתה להרחיק את הקשר בין התשלום לארגוב לבין המכרז, בעוד שמגרסתו המאוחרת של ברזילאי, בבית המשפט, יוצא כי לפחות התשלום הראשון נמסר לידי ארגוב בפגישה שהתקיימה ב-12.5.2009, לפני המועד להגשת ההצעות.

גם התשלום לזוהר קדם למועד הגשת ההצעות במכרז. ראשית, אין חולק כי השניים נפגשו פעם אחת ובמהלכה של אותה פגישה נתן ברזילאי לזוהר את השיקים (עמ' 3837). שנית, השיקים שמסר לזוהר מספריהם עוקבים, וקודמים למספר השיק שנמסר לארגוב ואשר מועד פירעונו 14.5.2009 (ת/438 – השיקים לזוהר, שמספריהם 7378 ו-7379; ת/577 – השיקים לארגוב, שמספרו של הראשון 7382, כולם משוכים מאותו חשבון בנק). מכאן, ששני השיקים לזוהר ניתנו במעמד הפגישה ביניהם, ולפני הפגישה בכפר קרע. ואם כך, למרות שהשיק הראשון לזוהר מועד פירעונו 15.5.2009, המסקנה הבלתי נמנעת שהוא ניתן בידי לפני המועד להגשת ההצעות במכרז, היינו לפני ה-14.5.2009.

נתונים אלה מחזקים אף הם את המסקנה בדבר הקשר בין התשלומים לשני הקבלנים, לבין עילתם: מניעת השתתפותם של השניים במכרז. דרך פעולתו הדומה של ברזילאי בימים שקדמו למועד הגשת ההצעות, היינו פגישה אישית עם כל אחד משני הקבלנים המתחרים ותשלומים בסכומים משמעותיים, אשר מועד פירעונו של הראשון בהם הוא יום הגשת ההצעות או היום למחרת, וכששני הקבלנים העידו (כל אחד בדרכו), כי התשלומים נועדו למנוע תחרות מצדם – יש בה כדי לחזק את מערכת הראיות הכוללת שפורטה לעיל.

84. נוכח כל אלה, מסקנתי היא כי הוכח מעבר לכל ספק סביר כי התשלומים ששילם ברזילאי לזוהר כץ ולאיל ארגוב נועדו למנוע תחרות מצידם, בין כתמורה עבור הימנעות מתחרות (זוהר), בין כפירעון חוב, לרבות החוב של קסנטיני, בעיתוי האמור, עבור הימנעות מתחרות (ארגוב). נוכחותו של ארז, שהיה לו אינטרס ישיר בתוצאות המכרז, בפגישה בכפר קרע, הופכת אותו צד לעבירה, בכל הנוגע להסדר שנעשה עם ארגוב.

העבירות

א. צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות

84. כאמור, הוכח מעבר לספק סביר כי ברזילאי הגיע להסדר עם זוהר, לפיו יותר האחרון על תחרות במכרז ויקבל תשלום בתמורה לכך. כך גם הוכח מעבר לספק סביר, כי ברזילאי וארז הגיעו להסדר עם ארגוב, לפיו יותר על התמודדות במכרז ובתמורה יפרע ברזילאי את חובו ואת חובה של שולה קסנטיני כלפיו. שני ההסדרים, כפי שכבר הסברתי במסגרת אישומים קודמים, הם הסדרים כובלים המקיימים את החזקות החלוטות הקבועות בסעיפים 2(ב)(1), 2(ב)(3) ו-2(ב)(4) לחוק ההגבלים העסקיים.

85. הטענה לפיה אין לייחס לארז עבירות על פי אישום זה שכן אין לראות בו מבצע בצוותא אינה מקובלת עליי. אזכיר, בהקשר זה, הן את התיעוד ביומנו של ארז ולפיו נסע עם ברזילאי לוואדי ערה "בקשר למכרז תל אביב" ואת האופן בו תיאר ארז את מעורבותו בעניין בשיחות שנקלטו בהאזנת הסתר. ברזילאי לא היה נוטל עמו את ארז לפגישה אלמלא היה חלק מן העניין. לכך יש להוסיף כי לארז היה עניין ישיר בתיאום שכן החלוקה העתידית של המכרז אמורה הייתה להיות בינו לבין ברזילאי ולבין נאש. זאת ועוד, אין לנתק את מעורבותו של ארז בפרשה זו ממעורבותו הכוללת בפרשת תיאום המכרזים.

86. בהתנהגותם של השניים מתקיימות נסיבות מחמירות, שפורטו במסגרת אישומים קודמים. בענייננו, המדובר במכרז ציבורי ובשיטתיות (כאשר גם ארז וגם ברזילאי מעורבים, במקביל, בתיאום מכרז רעננה). אשר להיקף הכספי, השניים זכו בהתקשרות עם עיריית תל אביב, וזו שילמה לכל אחד מהם סכום של כ-5 מיליון ₪ עבור העבודות שביצעו מכוח זכייה זו. כך גם זכו השניים בהתקשרות מול חברת החשמל, כשארז קיבל סכום של למעלה מ-1.1 מיליון ₪ ואילו ברזילאי קיבל סכום של כ-1.7 מיליון ₪ (ראו מסמך ההסכמות הדיוניות ת/539; ת/562 (ברזילאי) ות/386 (ארז) בקשר עם עיריית תל-אביב; ת/552 (ברזילאי) ות/553 (ארז) בקשר עם חברת החשמל). הנזק שנגרם לציבור כמו גם גודל טובת ההנאה שהפיקו השניים נגזרים מן ההיקף הכספי.

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות

87. גם על עבירה זו הרחבתי את הדיבור במסגרת האישום הראשון ומה שקבעתי שם יפה לכאן, לרבות הנסיבות המחמירות. בענייננו אפנה לכך שבחוברת המכרז (ת/276) נדרש מן המציעים להתחייב כי ההצעה מוגשת "ללא קשר או תיאום עם משתתפים אחרים".

בנוגע למכרז הנדון העידה עו"ד שני לוי כי לו התעורר חשד לתיאום ההצעות, הייתה פונה לממונים עליה ולהערכתה הייתה העירייה פונה לרשות ההגבלים העסקיים (עמ' 956). המרמה פעלה, אפוא, את פעולתה, והושגה "הנחת דעתה" של ועדת המכרזים.

עם זאת, וכפי שהסברתי בדיון בעניין מכרז רעננה (האישום הרביעי), אין לקבל כי הארכת ההתקשרות עם הזוכים לאחר שהחקירה הפכה גלויה משכללת, כשלעצמה, עבירה של קבלת דבר במרמה. בשלב זה, כאמור שם, הייתה ועדת המכרזים מודעת לחשדות, והחלטתה על מימוש האופציה היא תולדה של ההסדר הכובל (והדבר מהווה, גם מטעם זה, נסיבה מחמירה של אותה עבירה). משכך, החל מ-30.6.2011, מועד החלטה בדבר מימוש האופציה והארכת ההתקשרות (ת/288), אין לייחס את הסכומים שהתקבלו בידי הנאשמים מכוח החלטה זו לעבירה של קבלת דבר במרמה. לקביעה זו תהיה השלכה על היקף הסכומים עליהם חלה העבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#), המיוחסת לברזילאי ולמנהרת אשקלון בין היתר בגין סעיף אישום זה.

ג. מוקה גיזום בע"מ ומנהרת אשקלון בע"מ

88. מעבר למה שכבר אמרתי (במסגרת הדיון באישום הראשון) על אחריותה של מוקה גיזום לעבירות שביצע ארז, הרי שבכל הנוגע למכרז תל-אביב, כחצי שנה לאחר הזכייה, פנה רונן מיארה לעירייה (ת/281) וביקש להמחות את זכויותיו ואת חובותיו על פי החוזה שנקשר עמו כעוסק מורשה מכוח זכייתו במכרז, למוקה גיזום בע"מ. את בקשתו נימק בכך שהמדובר באותם בעלים. בקשתו אושרה בוועדת התקשרויות עליונה (ת/281). זמן מה לאחר מכן אף נחתם חוזה חדש, המעגן את הסבת הזכויות שאושרה (ת/281). בקשה דומה הפנה רונן גם לחברת החשמל (ת/286) והבקשה אושרה (שם). רונן הסביר בעדותו, כי המדובר במהלך "פורמאלי ביותר" (עמ' 1068). מכאן שיש לייחס לחברה זו את מעשיו של ארז, שפעל מטעמה בתקופה הרלוונטית, ולהרשיעה בעבירות בהן הורשע הוא, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\)](#) [לחוק העונשין](#).

בכל הנוגע למנהרת אשקלון, אין חולק כי הרשעתו של רמי ברזילאי גוררת גם את הרשעתה.

ד. [סעיף 3\(א\)](#) [לחוק איסור הלבנת הון](#)

89. עבירה זו מיוחסת אך לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון.

ניתוח יסודותיה של העבירה והתייחסות לטענות ההגנה בקשר לכך נעשו על ידי במסגרת הדיון באישום הראשון והדברים יפים גם לכאן.

90. אשר לנסיבות אישום זה, משהוברר כי התשלום לארגוב – הגם שנועד להשיג את הימנעותו מתחרות – היה תשלום עבור חוב אמת מן העבר ולא הייתה בו משום הסתרה, הרי שאין לייחס לברזילאי עבירה של הלבנת הון בקשר אליו, כפי שגם מודה המאשימה.

בכל הנוגע לתשלום לזוהר, אין חולק, כי המדובר ב"פעולה ברכוש". על פי קביעותיי לעיל, התשלום נועד להבטיח מניעת תחרות מצדה של ראז חקלאות. ברזילאי, בשם מנהרת אשקלון, הציג מצג כוזב לפני ועדת המכרזים, לפיו לכאורה הוגשו ההצעות במכרז בתנאי תחרות והניח את דעתה של ועדת המכרזים כי כך הוא. בו זמנית, האופן בו תועד התשלום

מהווה, כפי שנראה מיד, גם עבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד. התשלום לזוהר הוציא אותו מהתחרות, "השתיק" אותו והבטיח כי ההסכמה בינו לבין ברזילאי לא תיחשף לפני ועדת המכרזים. התשלום שימש, אם כך, לביצוע העבירה של קבלת דבר במרמה ואיפשר אותה.

ההסתרה מתבטאת בכך שעל גבי ספח השיק הראשון ששולם לזוהר נכתב "עבודות גיזום" (ת/438, עמ' 6); על גבי החשבונית שהוציא זוהר עבור שיק זה נכתב "עבור גיזום עצים" (ת/438, עמ' 3); על גבי ספח השיק השני לא נרשם דבר (ת/438, עמ' 5) ועל גבי החשבונית עבורו נכתב "עבור הכנסות" (ת/438, עמ' 4). הנה כי כן, התשלום עבור אי תחרות הוסווה כתשלום עבור גיזום. כוונת ההסתרה נלמדת מאליה. יש להזכיר בהקשר זה את דבריו של זוהר לפיהם איש לא ידע על ההסכם בינו לבין ברזילאי (ת/446, ש' 116-117); שמנהלי ראז חקלאות לא דרשו ממנו הסבר בנוגע לתשלום האמור, וכי לו היו מבקשים היה אומר להם כי הוא תמורת עבודה שהוא עומד לבצע (ת/451, ש' 154-159).

הפעולה ברכוש האסור והסתרתה נועדה לאפשר את הונאת ועדת המכרזים, שבצידה רווח כלכלי – הזכייה במכרז ושמירת רצף הזכייה בתל אביב, על ובמילים אחרות, על מנת לאפשר לברזילאי ולמנהרת אשקלון לעשות שימוש עתידי בפירות הזכייה במכרז. בכך התקיים היסוד הנפשי של ה"מטרה להסתיר".

ה. רישום כוזב במסמכי תאגיד

91. עבירה זו אף היא מיוחסת רק לברזילאי ולמנהרת אשקלון, וזאת בגין הרישום הכוזב על גבי ספח השיק בסך 57,000 ₪ ל-15.5.2009 ולפיו המדובר בתשלום עבור "עבודות גיזום" (ת/438). משהוכח הכוזב שברישום, ממילא הוכחה העבירה (לדיון העקרוני בה אפנה לאישום הראשון).

92. סוף דבר, אני מרשיעה את ארז מיארה ומוקה גיזום בע"מ, כמו גם את רמי ברזילאי ומנהרת אשקלון בע"מ, בעבירות שיוחסו להם במסגרת האישום השביעי.

האישום השמיני – עיריית פתח תקוה 2010

האישום ויריעת המחלוקת

1. הנאשמים באישום זה הם ארז מיארה ומוקה גיזום בע"מ, הראל גולסט והשביל הירוק בע"מ. בכתב אישום מקביל הואשמו גם זוהר כץ וראז חקלאות בע"מ בקשר עם המכרז הנדון.

2. על פי המפורט בכתב האישום, במהלך 2010 פרסמה עיריית פתח תקוה מכרז לעבודות גיזום. המועד האחרון להגשת הצעות נקבע ל-10.11.2010. תקופת ההתקשרות במכרז הועמדה על שנה, עם אופציה להארכה בארבע תקופות נוספות בנות שנה כל אחת (ובסך הכל – חמש שנים).

המאשימה טוענת, כי לקראת המועד להגשת הצעות במכרז, הוסכם בין הנאשמים הנ"ל וזוהר כץ, כי מוקה גיזום תוותר על האפשרות לזכות במכרז לטובת ראז חקלאות ותגיש הצעת גיבוי לטובתה. הסכם זהה גובש עם השביל הירוק. לשם גיבוש ההסכם, התקיימו בין הצדדים לו מפגשים שונים, במקומות ובמועדים שאינם ידועים במדויק למאשימה. בין היתר, נפגשו זוהר כץ וארז מיארה בביתו של ארז, לפני המועד להגשת הצעות, וכן נפגשו זוהר כץ והראל גולסט במשרדי השביל הירוק, גם זאת לפני המועד להגשת הצעות במכרז.

מוקה גיזום והשביל הירוק אכן הגישו הצעות למכרז, כמו גם ראז חקלאות וארגוב איל בע"מ. הצעתה של ראז חקלאות, לפיה תיתן הנחה בשיעור 48% מהמחירים שפורטו במכרז, הייתה הנמוכה מבין כלל הצעות שהוגשו.

ועדת המכרזים, מוסיף וטוען כתב האישום, הוטעתה לחשוב כי המדובר בהצעות שהוגשו באופן עצמאי וללא תיאום, והנאשמים לא גילו את אוזנה כי הצעות הוגשו במסגרת הסדר כובל שגיבשו ביניהם. בהסתמך על המצגים הכוזבים, החליטה ועדת המכרזים להמליץ על ראז חקלאות כזוכה, נחתם עמה חוזה והעירייה שילמה לה סכום העולה על 6.25 מיליון ₪.

נוכח כל אלה מייחסת המאשימה לנאשמים עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

3. במענה לאישום כפרו ארז ומוקה גיזום במיוחס להם, אם כי הודו בעובדה שהתקיימה פגישה בין ארז לזוהר כץ בביתו של ארז. אלא שלטענתם, הפגישה התקיימה במסגרת קשרי עבודה וקשרי חברות לגיטימיים בין העוסקים בענף הגיזום. גם הראל גולסט והשביל הירוק כפרו במיוחס להם, פרט לכך שאכן התקיימו בינם לבין זוהר כץ שיחות ומפגשים, אולם הכל במסגרת התנהלות עסקית לגיטימית.

גם בסיכומים, לאחר שמיעת הראיות, נותרו הנאשמים בכפירתם, תוך שהם טוענים כי אין בעדותו של זוהר כץ, עליה נשען האישום הנדון, כדי לבסס תשתית ראייתית נגדם. אדרש, אם כך, לעדותו של כץ (בחקירה ובבית המשפט), לגרסאותיהם של ארז מיארה ושל הראל גולסט, ולראיות חיזוק לגרסתו של כץ, ככל שיש כאלה.

עדוּתו של זוהר כץ

4. התחרות במכרז הייתה על המחיר. קרי – ההצעה הזולה ביותר אמורה הייתה לזכות. המציעים נדרשו להציע הנחה (או תוספת) ביחס למחירי הבסיס שנקבו במכרז (ראו ת/296 – הצעתה של ראז חקלאות, נספח א.3 למכרז).

5. בהודעה מ-22.12.2010, היינו מספר שבועות לאחר המועד להגשת ההצעות במכרז האמור, סיפר זוהר כץ לחוקרים, מיוזמתו, על תיאום המכרז (ת/443, ש' 158). לדבריו, **”במכרז פתח תקוה ... שיצא לפני כחודש חודשיים היה ניסיון שלי שהמתחרים הפוטנציאלים שלי לא ייגשו למכרז על מנת שאוכל להישאר במקום העבודה שאני מתחרה שם כבר 10 שנים”** (ש' 161-162). לפיכך שוחח עם גיל וארז מיארה, עם איל ארגוב ועם הראל גולסט מהשביל הירוק. ארגוב, לטענתו, דרש בתמורה להיענות לבקשתו שליש מהעבודה. זוהר לא הסכים לכך ולכל היותר היה מוכן לשלם לו 50,000 ₪ תמורת הימנעותו מתחרות. הוא ידע כי ארגוב לא יסכים לכך בשל טענתו כי זוהר נותר חייב לו 150,000 ₪ תמורת עבודתו בפתח תקוה שמונה שנים קודם לכן. בנסיבות אלה לא הגיעו להסכמות. עוד אמר זוהר לחוקרים, כי שוחח גם עם ארז, שהסכים לוותר ולא דרש תמורה על כך, אולם, כלשונו **”שיחק משחק כפול”** שכן דרש שייתן לאחיו גיל 50,000 ₪. בשיחה עם גיל דרש הלה 100,000 ₪, וזוהר ניסה לשכנעו להגיע להסכמה בדבר הימנעות הדדית מתחרות: פתח תקוה

תמורת ראשון לציון. השיחה עם גיל החלה בביתו של ארז, לאחר מכן עברו לביתו של גיל ולבסוף שבו לביתו של ארז. לטענתו, כתנאי להסכמתו לדרישותיו הכספיות, דרש מגיל שיוכיח לו כי הוא עומד בתנאי הסף. גיל לא הוכיח זאת אולם טען כי ארז הוא "הגיבוי" שלו וכי אם לא ייתן לו את הכסף, ארז יגיש הצעה. בנסיבות אלה הצליח גיל להוציא ממנו שיק דחוי של 50,000 ₪, אותו מסר לידיו שעתיים לפני המועד להגשת המכרז. לאחר מכן ביטל אותו, שכן לא היה מוכן להיכנע ל"ניסיון סחיטה". בנוסף פנה להראל גולסט בעניין הנדון, והם נפגשו במשרדי השביל הירוק. במהלך הפגישה הסכים גולסט שלא "להפריע" לו בפתח תקוה. להערכתו, הסכמתו ניתנה משום שהוא לא באמת רצה לגשת למכרז, והשתתף בסיוור הקבלנים רק על מנת לבדוק פוטנציאל.

עוד על פי אותה הודעה, ארז וגולסט הגישו הצעות גיבוי במחירים שזוהר ביקש מהם. אשר לאיל ארגוב, זוהר הטעה אותו לחשוב כי בדעתו להציע בין 3% ל-5% הנחה. הוא העריך כי ארגוב יציע הנחה בשיעור 30% ואז "ידפוק" אותו שכן התכוון להציע 48% הנחה, כפי שאכן עשה. שני קבלני פינני גזם אחרים לא היוו מבחינתו איום תחרותי שכן היה לו ברור כי לא יוכלו להציע הנחה של ממש. קבלן נוסף שהשתתף בסיוור הקבלנים, ז'ק מעוז, לא עמד להגיש הצעה והגיע לסיוור רק על מנת לייצר לעצמו אופציה לגשת למכרז אם לא תובטח לו עבודה במסגרת ראז חקלאות.

6. בהודעתו ת/451, כשהתבקש להתייחס לשאלה באלו פרטים עדכן את בעלי ראז חקלאות בנוגע למכרזים השונים עליהם העיד, ובכללם מכרז פתח תקוה, השיב כי נדמה לו שעדכן את אבי אביטל (אחד הבעלים) ב"תרגיל" שהוא הולך לעשות (לארגוב) וביקש ממנו אישור להציע הנחה עד 50%. זוהר הוסיף כי אינו חושב שעדכן את אביטל בנוגע לסיכום עם גולסט, שכן אביטל לא היה מאפשר לו זאת, הוא הדבר ביחס לסיכום אליו הגיע עם גיל מיארה (ש' 123-135).

בהקשר אחרון זה נטען על ידי עו"ד לשם, כי בעוד שלטענת זוהר בהודעתו ת/443 (ש' 200-199) ארז לא ביקש ממנו דבר תמורת ההימנעות מתחרות וכי שילם רק לגיל 50,000 ₪, הרי שלשאלת החוקרים האם דיווח לבעלי ראז חקלאות על התשלום האמור השיב כי הוא זוכר שאמר לגיל ולארז כי הוא זקוק לאישור מהבוסים שלו לתשלום של 100,000 ₪ (הסכום שנדרש לשלם מלכתחילה) (ש' 134-135). מכאן מבקשת היא ללמוד על חוסר מהימנות גרסתו של זוהר בחקירה, שהרי לא הייתה לו כל סיבה לכרוך את שמו של ארז במענה לשאלה שנשאל, באשר ארז לא ביקש ולא קיבל ממנו דבר. אלא שעיון בהודעה מלמד, כי זוהר ראה בארז כבעל עניין בתשלום, וסבר כי הוא "משחק משחק כפול", כלשונו, כאילו אינו רוצה

כלום. יתרה מזאת, המגעים עם גיל נוהלו בהשתתפות מלאה של ארז, לרבות פגישה בביתו. גיל אף "איים" שאם לא יקבל את התשלום, יגיש ארז הצעה. מכאן, שהגם שהשיק נרשם על שמו של גיל מיארה, המשא ומתן בעניין זה נוהל גם עם ארז ועל דעתו. לא למותר להוסיף כי גיל אישר בהודעתו (נ/16(25)) את גרסת זוהר באשר לפגישה שהתקיימה לסירוגין בביתו שלו ובביתו של ארז.

7. כפי שכבר עמדתי על כך במקומות אחרים, בבית המשפט חזר בו זוהר מחלקים נרחבים מהודעותיו וקבעתי כי ככלל יש להעדיף את הודעותיו על פני עדותו. איני מוצאת אם כך צורך להידרש לעניין כללי זה פעם נוספת. בכל הנוגע למכרז פתח תקוה, חזרתו של זוהר מן הגרסה בחקירה הייתה חלקית. בחקירה ראשית העיד, כי הוא זוכר ששוחח עם ארז, עם גיל ועם ארגוב, אולם אינו חושב ששוחח עם גולסט. הוא אמנם נפגש עמו, אך לא היה זה בעניין המכרז. לטענתו, שוחח [על המכרז] רק עם מי שהיווה איום, ומשכך לא הייתה לו סיבה לשוחח עם גולסט: **"אני זוכר שהייתה לי מטרה ספציפית שאיל ארגוב ידע או יחשוב שיש כביכול איזה סידור כי הוא היה הסכנה שלי, מכל היתר לא היה אכפת לי כי הוא לא ענייני"** (עמ' 1254). זוהר לא התכחש לדבריו ברשות לפיהם גם הצעתה של השביל הירוק הייתה הצעת גיבוי אולם טען כי אינם אמת (עמ' 1255).

8. בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד זילברשלג טען כי אינו יודע כיצד "נשתל" שמה של השביל הירוק בהודעתו, וכי לא תיאם עם גולסט את המכרז (עמ' 1353-1356). יצוין, כי כבר בעת חקירתו היה זוהר ער לכך שמגעיו עם גולסט בקשר למכרז לא הוקלטו בהאזנות סתר, וכשהתייחס למגעים אלה אמר לחוקרת **"אבל אין לך את זה מוקלט, זה היה בפגישות"** (ת/443, ש' 166-167). בנסיבות אלה קל היה לזוהר לחזור בו מדבריו בחקירה במהלך עדותו בבית המשפט.

בהינתן שגם בבית המשפט אישר זוהר את דבריו בחקירה, ולפיהם ניהל מגעים לתיאום המכרז עם גיל ועם ארגוב, וכי שוחח גם עם ארז בעניין זה, אין זה מתקבל על הדעת שהגרסה, ששלושה רבעים ממנה חזרה ואושררה על ידו בבית המשפט, אינה נכונה לגבי הרבע הנוסף, המתייחס לגולסט, שלא היה לזוהר כל עניין להעליל עליו עלילת דברים. והלא לשיטתו של זוהר, כפי שהסביר לחוקריו, קיים מגעים עם מי שנתפסו על ידו מתחרים פוטנציאליים, והכל על מנת להביא לזכייתה של ראז חקלאות במכרז. היה זה, אפוא, מהלך כולל אחד, וכפי שנראה להלן, אין כל יסוד לטענה לפיה יש לפלג את דבריו של זוהר בחקירה כך שיתקבלו כנכונים רק אלה המתייחסים לגיל, לארז ולארגוב.

9. טענתו האחת של זוהר, שכבר נזכרה לעיל, הייתה שהשביל הירוק "הושתלה" בגרסתו על ידי החוקרים. כך טען בחקירה ראשית, כשהעיד כי ייתכן שאמר מה שאמר בחקירה משום שהחוקרים הציגו לו את רשימת אלה שהשתתפו במכרז (עמ' 1254) וכך אמר גם בחקירה נגדית (עמ' 1353-1354). אלא שהחוקרים לא יכולים היו "להשתיל" לו מה שלא ידעו בעצמם. והרי אין חולק כי השיחות עם המעורבים במכרז הנדון לא הוקלטו במסגרת האזנות הסתר, וכעולה מת/443, הטענה כי גם מכרז פתח תקוה היה מתואם באה ביוזמתו של זוהר, שסיפר על כך לחוקרים במהלך הפסקת עישון והתבקש, עם שובו לחדר החקירות לפרט מה היה שם. השאלה שהוצגה לו בעניין זה הייתה שאלה פתוחה, ולאחר שאמר כי עם פרסום המכרז ניסה לגרום לכך שמתחריו הפוטנציאלים לא ייגשו אליו, על מנת שיוכל להחזיק במקום העבודה הזה בו הוא עובד כבר עשר שנים. בתגובה לאמירה זו נשאל שאלה פתוחה נוספת, והיא עם מי שוחח על המכרז. תשובתו כללה גם את גולסט והשביל הירוק (ש' 156-167). מן האמור עולה בבירור כי איש לא הציג לו את רשימת המשתתפים במכרז וכי הדברים באו מפיו באופן אותנטי לחלוטין.

10. על מנת לחזק את עדותו בבית המשפט, ולפיה לא שוחח עם גולסט בקשר עם המכרז הנדון, טען זוהר כי לא הייתה לו כל סיבה לשוחח עמו, משום ש "הוא לא פונקציה במכרז הזה" (עמ' 1254-1255). טענה זו עומדת בסתירה מובהקת לדבריו בחקירה, לפיהם גולסט היה מתחרה פוטנציאלי (ת/443 ש' 160-165, ש' 194-198). כאמור, מסקנתי היא שגרסתו בחקירה היא הגרסה אותה יש להעדיף. הקושי בטענה זו מתבטא גם בכך שבבית המשפט טען זוהר שארז וגיל אף הם לא היו מבחינתו איום תחרותי (עמ' 1255, עמ' 1303). ואם כך, מתעוררת תהייה מדוע הגיע עמם להסדר למרות שגם הם לא היו "פונקציה"? והרי מהודאתו לפיה הגיע עם אלה להסדר כובל לא חזר. משמע, הטענה שגולסט לא היה "פונקציה" אינה אמת.

11. זוהר, שטען בחקירתו ברשות, בין היתר, כי ביקש באמצעות המגעים לגיבוש הסדר כובל "להעביר מסר" לארגוב (על מנת שלא יתחרה בו), הסכים במהלך חקירתו הנגדית על ידי עו"ד זילברשלג, כי אין כל קשר בין גולסט לבין ארגוב, ומשכך לא הייתה לו סיבה לנהל עם גולסט מגעים שזו תכליתם. מכאן נתבקשה המסקנה, כי גרסתו של זוהר בחקירה בעניין זה אינה אמת. אלא שזוהר מעולם לא טען כי תכלית מגעיו עם גולסט (להבדיל ממגעיו עם גיל ועם ארז) הייתה העברת מסרים לארגוב. הסברו להסכם אליו הגיע עם גולסט היה רצונו לגרום לכך שהמתחרים הפוטנציאלים, בכללם השביל הירוק, לא יתחרו בו (ת/443, ש' 165-160).

בהמשך עדותו נעתר זוהר ברצון גם לטענה, שגרסתו בחקירה ביחס לשביל הירוק ולגולסט אינה הגיונית, שכן "לפי הדרך התנהלות של הקבלנים" אין זה מתקבל על הדעת שגולסט ויתר לו על המכרז בלא לדרוש תמורה על כך (עמ' 1355-1356). אלא שלא כך הם פני הדברים. בהודעתו ת/443, אשר במסגרתה התייחס להסדר הכובל במכרז נשוא דיוננו, טען זוהר בפני החוקרים, בקשר למכרז אחר, כי הוא עצמו ויתר על מכרז לטובתו של הקבלן אהרן גבאי, משום ש"יש בינינו כבוד". החוקרת לא קיבלה את התשובה כפשוטה והטיחה בזוהר שלדעתה הוא לא יוותר בקלות על מכרז אלא ידרוש משהו בתמורה. ותשובתו הייתה "לא נכון. כל עניין לגופו. אין כללים. יש כבוד, יש אמפטיה" (ש' 752-772). זאת ועוד. במהלך אותה הודעה נדרש זוהר לסוגיה זו מספר פעמים, והסביר כי לא פעם קבלנים מגישים הצעת גיבוי, כ"מעין מחווה בין קבלנים להראות שאתה בסדר איתו. זה על מנת שהוא יאמין לי שאני לא מתחרה בו" (ש' 455-458), וכי ההסכמה על ויתור יוצרת הדדיות ביחסים ביניהם (ש' 538-540). ובמילים אחרות, אין "דרך התנהלות" אחת ויחידה, של תשלום כספי תמורת הימנעות מתחרות. לעיתים תתבטא התמורה בביסוס יחסי אמון או בהדדיות.

זוהר נעתר ברצון גם לתיזה נוספת שהוצגה לו על ידי עו"ד זילברשלג, ולפיה, אם רוצים לתאם מכרז, אין כל היגיון בפערים בין ההצעה שלו (הנחה בשיעור 48%) לבין ההצעה של השביל הירוק (שדרשה תוספת) (עמ' 1356). אלא שזוהר נדרש לעניין זה בהודעתו ת/443, והסביר (בהתייחס למכרז אחר) כי "כשהמחירים צמודים זה אוטומטי נראה קרטל. כאשר יש פערים גדולים זה נראה יותר אמיתי" (ש' 508-509).

עד כאן באשר לניסיונותיו הכושלים של זוהר כץ להתנער מגרסתו המפלילה ביחס לגולסט, באמצעות היענות מוחלטת לפרכות שאינן פרכות אשר הוצגו לו על ידי עו"ד זילברשלג.

12. בנוסף טען זוהר טענה כללית ולפיה גרסתו בחקירה נובעת מן הבעיה הפסיכולוגית שהוא סובל ממנה, ואשר גרמה לו לרצון "בלתי נשלט" לרצות את החוקרים. קבעתי את אשר קבעתי ביחס לטענה זו, בדיון שיחדתי לעדותו באופן כללי. מסקנתי הייתה כי אין לטענה יסוד, וככל שחזר בו, במהלך עדותו, מן הדברים המפלילים שמסר בחקירותיו, אני מעדיפה את הודעותיו ללא היסוס, מן הנימוקים שפורטו שם.

באופן ספציפי, בהתייחס למכרז הנדון, קשה לקבל את הטענה בדבר הרצון לרצות את החוקרים, בהינתן גרסתו בחקירה לפיה למרות תיאום המכרז "העירייה לא נדפקה. אני

הגשתי מה שהתכוונתי להגיש גם בלי ההסדרים (ת/443, ש' 298-299). אלה אינם דברים הנשמעים מפיו של אדם שכל רצונו להשמיע את שמעו וניינים החוקרים לשמוע.

13. בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד לשם טען זוהר כי אינו זוכר בדיוק אלו שיחות היו לו עובר למכרז, כי מאמציו הופנו להטעיית ארגוב, שעמו הייתה לו מלחמה ולא היה סיכוי להגיע עמו להסדר, וכי לשם כך ביקש להעביר מסרים דרך גיל או דרך ארז, "שכאילו הכל בסדר, שייתן הצעה אולי ריאלית". אולם, כך הוסיף, **"מה בדיוק אמרתי לזה ועם מי דיברתי בדיוק ... אני לא יכול לאשר או להכחיש. אני לא זוכר אבל אין ספק שמה שנאמר בחדרי החקירות לא תאם את המציאות"** (עמ' 1301). תשובה זו אינה מעוררת אמון. אם אינו זוכר מה בדיוק אמר ועם מי בדיוק דיבר עובר למכרז על מנת לגרום להטעייתו של ארגוב, כיצד זה יכול זוהר להיות "בטוח" בדבר אחד, והוא שמה שנאמר בחדרי החקירות אינו תואם את המציאות? והלא את המציאות אינו זוכר, לטענתו?

בהמשך הסכים להצעתה של עו"ד לשם, כי כשאמר בחקירתו שהצעותיהם של ארז מיארה והשביל הירוק היו הצעות גיבוי (ת/443, ש' 301-302) היה זה על מנת לרצות את החוקרת, כשבפועל כלל לא היה אכפת לו שהם יגישו הצעה למכרז, משום שלא ראה בהם איום תחרותי (עמ' 1303-1304). אלא שגרסתו זו נסתרת מדברים שנשמעו מפיו של זוהר בזמן אמת. כך, במהלך שיחה עם ארז מ-23.6.2010 (ת/300, שיחה 580/139, החל בעמ' 238), בעודם משוחחים על מכרז פתח תקוה האמור להתפרסם בסוף השנה, הבהיר זוהר כי **"בכל מקרה אף אחד לא צריך להפריע ולא משנה מה אני או ז'ק מצדי שיכול להיות ... זה בשום מקרה לא נפתח. למה, כי בהחלט יכול להיות שאני אשחרר את ז'ק שיהיה עצמאי, שייקח את זה על עצמו. אבל בכל מקרה זה לא של אף אחד, זה שלי או של ז'ק..."** ובהמשך: **"אם מישהו חושב על משהו אז נוציא לו את השטויות מהראש"**. מדברים אלה עולה בבירור כי לזוהר היה אכפת עד מאוד שלא יתחרו מולו בפתח תקוה, כי הוא מצפה שאיש לא "יפריע", וכי לכל היותר "יעניק" את המכרז לז'ק (מעוז), שהיה עובד שלו. והנה, בהודעתו ת/443, מבלי שנחשף לשיחה האמורה, כשנשאל על ז'ק מעוז השיב כי הלה לא ניגש למכרז משום שלא עמד בתנאים, ולשאלה מדוע אם כך השתתף בסיור הקבלנים השיב כי **"זה משהו אישי. הוא הגיע למכרז על מנת שאם הוא לא ימשיך לעבוד אתנו, עם החברה שלי, ראז חקלאות, אז תהיה לו אופציה לגשת. אבל מכיוון שאני ניגשתי ואז בכל מקרה מובטחת לו עבודה שם אז אין לו מה לגשת. היה שלב שחשבתי לתת לו את המכרז ולהפסיד במכרז עבורו, כמחווה אנושית, כי מצבו קשה. הוא נתן שירות לחברה כל כך הרבה זמן"** (ש' 290-283). זוהר זכר, אם כך, היטב, את עמדותיו עובר למכרז, ודבריו בחקירה מקבלים גיבוי מלא בהאזנת הסתר לעיל ותואמים עד מאוד את המציאות.

כך גם אין לקבל, כי אישר שהצעותיהם של ארז ושל השביל הירוק היו הצעות גיבוי כתוצאה משאלה מנחה של החוקרת (ת/443, ש' 300). כפי שראינו לעיל, בשמותיהם של השניים, כמי שהסכימו שלא להתחרות בו, נקב מיוזמתו, בטרם נשאל עליהם דבר. בנוסף, בטרם נשאל את השאלה המנחה ("ההצעות של ארז מיארה והשביל הירוק היו הצעות גיבוי, נכון?"), נשאל זוהר אם השביל הירוק הגישו הצעה לפתח תקוה ותשובתו הייתה "כן. תוספת של 8% או 2% אני לא זוכר מי הגיש מה. ארז מיארה והשביל הירוק הגישו הצעות, אחד תוספת של 8% ואחד תוספת של 2%... " (ש' 296-297). רוצה לומר, שאלתה המנחה של החוקרת היא שאלת סיכום, הבהרה, או הסקת מסקנה, מדבריו של זוהר, מהם משתמע בבירור שהמדובר בהצעות גיבוי.

14. לטענת עו"ד לשם, נגועה גרסתו של זוהר בחקירתו בעניין זה בחוסר מהימנות, שכן טען בפני חוקריו כי במכרז פתח תקוה ניסה לגרום לכך שמתחריו לא ייגשו למכרז (ת/443, ש' 160-162); כי ארז הסכים "לוותר" ללא תמורה לעצמו אולם דרש ש"יסגור עניינים" עם גיל, שאכן קיבל ממנו שיק בסכום של 50,000 ₪ (ש' 200; ש' 236-237). ובמילים אחרות, ההסכמה, כפי שמבינה עו"ד לשם את גרסתו של זוהר, הייתה שלא יוגשו הצעות בכלל, להבדיל מהסכמה להגשת הצעות גיבוי. והנה אין חולק כי ארז הגיש הצעה (ת/298). אם כך – גרסתו של זוהר חסרת יסוד. אלא שלדבריו של זוהר באותה הודעה יש המשך, כפי שראינו, היינו שביקש מארז ומגולסט להגיש הצעות גיבוי במחיר שהוא "הכתיב" להם והם נענו לבקשתו (ש' 295-302). ובמילים אחרות, מגעי התיאום בין המעורבים כללו הסכמה לסייע לזוהר גם באופן אקטיבי, על ידי הגשת הצעות גיבוי. סתירה אין כאן. לא למותר להוסיף, כי בתחילת ההודעה דיבר זוהר על מכרז אחר, שאינו מענייננו (מכרז חיפה – ביכורים), שגם בו, לדבריו, סוכם על כך שמתחריו "לא ייגשו" ובהמשך הוסיף כי אותם מתחרים הגישו הצעות גיבוי לאחר שאמר להם מה להציע בכל אחת מן ההצעות (ש' 46-66). ובמילים אחרות, כשזוהר מתאר את ההסכמה אליה הגיע כהסכמה "לא לגשת", אין כוונתו, בהכרח, להסכמה להימנע מהגשת הצעה. לעתים תכלול ההסכמה "לא לגשת" גם הסכמה להגשת הצעת גיבוי.

ואם לא די בכל אלה, במהלך חקירתו הוצג לפני זוהר המסמך ת/436. בעמ' 2 מופיעה רשימת המקומות בהם זכתה ראז חקלאות במכרזים. בצד המילה "פתח תקוה" הוסיף זוהר, בכתב ידו, במהלך החקירה, את המילים הבאות: " חלקי הצעות גיבוי + תחרות אמיתית" (ראו עדותו בעמ' 1213). על כך שמכרז פתח תקוה תואם רק באופן חלקי כבר עמדנו לעיל, שהרי ארגוב לא היה מוכן לשתף פעולה עם זוהר בעניין זה. ומכלל לאו אתה שומע הן: למה שארגוב השיב בשלילה, היו מי שנענו בחיוב והגישו הצעות גיבוי. הצעות, בלשון רבים, ולא הצעה. אין חולק, כי בתיבת המכרזים נמצאו ארבע הצעות בלבד. זו של ראז חקלאות, זו של ארגוב, זו של ארז מיארה וזו של השביל הירוק. מאחר שהצעתו של ארגוב היא הצעה

תחרותית, נותרו שתי הצעות גיבוי: של ארז ושל השביל הירוק (ההצעות למכרז: ת/299 – ת/296). ועל כך שלתפיסתו של זוהר מתקיימת "תחרות אמתית" ככל שהתיאום היה חלקי ניתן ללמוד מדבריו בת/445. דברים אלה מתייחסים אמנם למכרז אחר, אולם גם בו, על פי עדותו של זוהר, היה תיאום עם מתחרה אחד ולא עם רעהו, ולפיכך, מבחינתו "זו הייתה תחרות אמתית" (ש' 49-59).

15. עו"ד זילברשלג הפנה בסיכומיו לעדותו של ארגוב (לאחר שנחתם עמו הסדר הטיעון), בה הכחיש כל שיחה עם זוהר בקשר למכרז פתח תקוה. מעדותו עולה כי נחקר על כך גם ברשות וכי גרסתו הייתה ועודנה שמעולם לא הופנתה אליו הצעה מטעמו של זוהר לפיה יימנע מלהתמודד במכרז הנדון ויקבל כסף תמורת זאת. גרסתו של זוהר הוצגה לפניו על ידי עו"ד זילברשלג ותגובתו הייתה נחרצת "לא היה ולא נברא" (עמ' 2515-2516). לטענת עו"ד זילברשלג, אין כל סיבה לפקפק באמינותו של ארגוב, בעוד שמהימנותו של זוהר מוטלת בספק. ואם כך, גרסתו של ארגוב שומטת את התשתית מגרסתו של זוהר.

איני סבורה כך. כפי שהתרשמתי (ראו הדיון על כך במסגרת האישום השביעי, שעניינו מכרז תל אביב 2009), ארגוב לא היה גלוי לב וניסה להמעיט ככל הניתן בפירוט העובדות. הוא היה רחוק מן הרצון להפליל את חבריו וחשש עד מאוד להיתפס כעד מדינה על ידם. לא עלה בדעתו, כך התרשמתי, "להתנדב" ולספק מידע, מעבר למידע שמסר במסגרת הסדר הטיעון שנערך עמו, ואשר לא התייחס כלל למכרז פתח תקוה, בו לא הואשם. בנסיבות אלה, ולנוכח עוצמת הראיות, הן אלה שכבר פורטו והן אלה שיפורטו להלן, איני נותנת אמון בהכחשתו של ארגוב את השיג והשיח שהיה לו עם זוהר.

16. אתייחס כאן עוד לטענה נוספת שהועלתה על ידי עו"ד לשם, ולפיה המחיר שהציעה מוקה גיזום במכרז העוקב, ב-2013, זהה למחיר שהוצע על ידה במכרז הנדון. לטעמה, יש בעובדה זו כדי ללמד שמחיר ההצעה כפי שהוגשה ב-2010 היה מחיר אליו הגיע ארז תוך הפעלת שיקול דעת עצמאי ולא במסגרת תיאום. מעבר לכך שההצעה של מוקה גיזום ל-2013 לא הוגשה ולשאלת באת כוחו מה היה המחיר שהוצע בה השיב ארז כי הוא "חושב" שהיה זהה למכרז הקודם (עמ' 3404), הרי שהאפשרות שהצעת מוקה גיזום במכרז 2010 לא הייתה מתואמת נשללת במפגיע מכלל הראיות שפורטו לעיל ואלה שעוד יפורטו, בפרט לנוכח העובדה שעדותו של ארז היא, שידע כי במכרז שקדם לו הציע זוהר הנחה בשיעור של למעלה מ-50% (עמ' 3408). ואם כך, ברור שהיה מודע לכך שההצעה שהגיש למכרז 2010 חסרת סיכוי.

17. הוא הדבר גם ביחס לטענה לפיה הצעת המחיר שהציע זוהר דומה למחיר שהוצע על ידו במכרז הקודם ואם כך מתעורר ספק בדבר קיומו של הסדר כובל. מהודעתו של זוהר (ת/443) עולה בבירור, כי הוא חשש עד מאוד שיאבד את פתח תקוה כמקום בו עבד בעשר השנים שקדמו למכרז הנדון, וכי לא הצליח להגיע להבנות שיימנעו תחרות מצדו של ארגוב. כפי שהסביר: "למרות שתכננתי לתת 50% הנחה על המחיר עדיין פחדתי שמישהו ירצה להתנקם בי וייתן יותר הנחה. בסופו של דבר נתתי 48% הנחה. היחידי שבאמת פחדתי ממנו זה איל ארגוב. לא בגלל המחיר הנמוך אלא בגלל המוטיבציה שלו לגשת ולדפוק אותי. אז שיחקתי אותה כאילו אנחנו מסתדרים, וכאילו אני מגיש מחיר גבוה, ואז גם אם הוא ייתן הנחה זה יהיה פחות ממני. כי אם הוא היה חושב שיש תחרות חזקה אז המחיר שהוא היה נותן היה הרבה יותר נמוך ממה שהוא נתן. הוא חשב שאני נותן מחיר גבוה" (ש' -224-218). על מנת להטעות את ארגוב, הוסיף זוהר, אמר לו שהוא מתכוון לתת בין 3% לבין 5% הנחה, וכי "ידעתי שהוא לא יעמוד בפיתוי וייתן מחיר גבוה כדי לעשות מחטף. ידעתי שהוא ייתן כ-30% ... אני ידעתי שהוא חושב שאני מגיש הנחה נמוכה מאוד רק כ-3% על המחיר ולכן הוא ייתן כ-30% ואז אני אדפוק אותו שאני אתן 48% הנחה. בסופו של דבר הצלחתי במשימה" (ש' 230-235). מדברים אלה עולה בבירור, כי לו הצליח זוהר לרתום את ארגוב לתיאום, יכול היה להציע הצעת מחיר גבוהה לאין שיעור. העובדה שארגוב נותר בתחרות הכריחה אותו להתמודד עם האפשרות שארגוב יציע הנחה גבוהה ביותר ויזכה, ולפיכך הטעה אותו לחשוב שאין בדעתו להציע הנחה של ממש לנוכח ההסכמות עם האחרים, בעוד שבפועל הציע הנחה משמעותית לאין ערוך מזו שהציע ארגוב, והכל על מנת להבטיח את זכייתו, שהייתה מבחינתו עניין קרדינאלי: "אני ידעתי שאני לוקח את העבודה הזו ושום דבר לא היה עוזר לאף אחד" (ש' 191-192). דברים אלה עולים בקנה אחד ובאופן מדויק עם מה שכתב זוהר על גבי ת/436 – במכרז פתח תקוה 2010 הוגשו הצעות גיבוי, אולם הייתה גם תחרות אמתית מצדו של ארגוב, מה שאילץ אותו להציע הנחה משמעותית ביותר. בנסיבות אלה, פליאתו של יו"ר ועדת המכרזים, מר אבי בלושטיין, הכיצד זה הוצעה הנחה כה גדולה אם המדובר במכרז "תפור" (עמ' 914) אינה פליאה. זוהר נאלץ, למרות ההסכמים אליהם הגיע עם יתר המתחרים, להתחרות מול ארגוב, על כל המשתמע מכך. ההסכמים הללו סייעו לו לאחז את עיני ארגוב ולגרום לכך שיציע הנחה נמוכה יחסית למה שהיה מציע לו סבר שמתקיימת תחרות אמתית בין כלל המציעים.

18. נוכח כל אלה, אין בלבי ספק כי גרסתו של זוהר בחקירה ביחס לתיאום מכרז פתח תקוה היא גרסת אמת, המתארת את המציאות כהווייתה, בעוד שעדותו בבית המשפט לא עוררה בי אמון כלשהו ואין בה כדי לעקר, ולו ברמה של ספק סביר, את הגרסה בחקירה. כפי שנראה מיד, לגרסתו של זוהר בחקירה נמצאו חיזוקים רבים.

19. חיזוק אחד יימצא לנו בדבריו של גיל מיארה. גיל, שכבר בחקירתו הרבה "לא לזכור" ו"לא לדעת" והשיב לא פעם תשובות מתחכמות לחוקריו, אישר באחת מהודעותיו (נ/16/25), עמ' 89), כי התקיימה פגישה עם זוהר כץ, שהחלה בביתו של ארז, עברה לביתו שלו והסתיימה בביתו של ארז וכי "יכול להיות" שדובר בה על תיאום מכרז פתח תקוה.

בחקירתו הראשית בבית המשפט השיב, כדרכו, כי אינו זוכר או כי "יכול להיות" שכך היה (עמ' 1414-1416). אולם בחקירתו הנגדית על ידי עו"ד לשם אישר כי הוא וזוהר שוחחו על הרעיון של תשלום תמורת הימנעות מתחרות במכרז הנדון, תוך שהוא מבקש להדגיש כי ארז לא נטל חלק בשיחה כזו (עמ' 1485-1486). בהודעתו ברשות (נ/16/23) חלק ב', עמ' 54-63) אמר גיל שזוהר לא היה בטוח אם הוא (גיל) יכול לעמוד בתנאי הסף של המכרז; שזוהר שוחח עמו טלפונית על כך וכי אינו זוכר מי משניהם העלה את הרעיון שהוא יקבל 50,000 ₪ בתמורה להימנעותו מתחרות; וכי זוהר הפקיד בידיו מה שכונה על ידו "שיק ביטחון" בסכום של 50,000 ₪, אותו השמיד גיל מאוחר יותר.

20. גם השיחה שהתקיימה בין זוהר לבין ארז ב-23.6.2010 (ת/300, שיחה 580/139, עמ' 237-240) מהווה תמיכה ראיתית לגרסתו של זוהר בחקירות. עולה ממנה, כפי שאמר בחקירה, כי לארז לא היה עניין במכרז, שכן, נאמן לשיטתו חזר באוזניו של זוהר על עמדתו לפיה "כל אחד לפינה שלו לא להפריע". ועוד עולה ממנה, וגם על כך עמדנו לעיל, כי כפי שהעיד בחקירה עוד בטרם נחשף לשיחה, שקל זוהר "לתת את המכרז" לזיק מעוז. בסיום השיחה על פתח תקוה, ובטרם יעברו לשוחח על נושאים אחרים, נשמע ארז כשהוא מביע תקווה ש"יהיה בסדר", היינו שזוהר יזכה במכרז (עמ' 240).

21. ושיחה נוספת בענייננו היא השיחה בין ארז לבין יוני ממן מ-22.6.2010 (ת/300, שיחה 143/1382, עמ' 202). במהלך השיחה נשמע ארז כשהוא מסביר ליוני כי אינו יודע אם הוא רוצה "להפריע" לזוהר בפתח תקוה "כי אני לא רוצה שיפריעו לי בנישה בת"א. אחי אם אני עושה בלגאן עכשיו יהיה סלט חבל על הזמן. אני רוצה בעוד שנתיים שת"א יוצאת ללכת בקלאסה". יוני העריך שלא יהיה הסדר בפתח תקוה "לא יודע, יהיה בלגאן בפתח תקוה בכל מקרה", אולם ארז הביע את בטחונו שלא יהיה בלגאן, ובמילים אחרות, יהיה הסדר. אלא שאז הביע יוני את דעתו כי זיק (מעוז) לא ייתן לזוהר לזכות. תגובתו של ארז לדברים אלה הייתה כי המדובר "במלחמות פנימיות" שלהם, שאינן מעניינות אותו (עמ' 205). גם שיחה זו תומכת בגרסתו של זוהר בחקירה, לפיה מכרז פתח תקוה תואם עם ארז.

גרסתו של ארז

21. כפי שנראה להלן, גרסתו של ארז היא גרסה מתחמקת ונגועה בסתירות פנימיות, התומכת תמיכה ממשית בגרסתו המפלילה של זוהר.

22. נראה תחילה את התייחסותו של ארז למכרז פתח תקוה במהלך חקירתו. בהודעתו ת/67 (מ-22.12.2010) טען, שהתמודד בפתח תקוה על מנת לזכות, שכן היה בטוח שארגוב לא ישיג כסף לערבות וכי יצליח לפסול את זוהר בשל אי עמידתו בתנאי הסף המתייחסים למחזורים הכספיים הנדרשים. עוד אמר, כי זוהר ידע שהוא (ארז) בונה לעצמו את "התסריט" הזה בראש וציפה כי אם יצליח בכך, יעסיק אותו (את זוהר) כקבלן משנה שלו. ארז השיב בשלילה לשאלה מפורשת אם ישב עם זוהר לפני הגשת ההצעות ותיאם אתו מה יעשה כל אחד ומי יזכה במכרז והוסיף מיד, מיוזמתו, כי "היה שיחות של זוהר עם גיל. גיל תמיד מושך בחוטים עד הדקה ה-90. זוהר פנה אליי שאדבר עם גיל פנה אליי שאדבר עם זוהר אגשש אצלו כי גיל לא עמד בתנאי הסף. גיל רצה שיבטיחו לו עבודה", אלא שהפעם הוא סרב להתערב ולשמש "בורר" בין השניים (ש' 504-525).

גם למחרת, בתחילת ההודעה הבאה, ת/68, חזר ארז על טענתו לפיה התמודד על מנת לזכות ודחה את גרסתו של זוהר, שהוצגה לו, לפיה הסכים לוותר על מכרז פתח תקוה למען אחיו גיל. ארז הוסיף והסביר כי גיל כלל לא יכול היה להתמודד במכרז האמור, וכל שרצה הוא לעבוד כקבלן משנה של זוהר (ש' 33-43). אלא שבהמשך הוצגה לו השיחה בינו לבין יוני ממון (ת/300, שיחה 1382/143, עמ' 205), במהלכה נשמע יוני אומר לארז כי פתח תקוה היא "פרויקט" שלו (של ארז). לשאלת החוקרת האם פתח תקוה היא "שלו" בחלוקה המוסכמת השיב ארז "ממש לא, גם אין לי רצון בה. אני יודע שזה מכרז שהוא שווה מאוד מבחינת נפח עבודה", אולם לא היה מעונין בו משום ש"זה לא חלק מהאסטרטגיה לכבוש את פתח תקוה כיום. האסטרטגיה שלי היא בעוד שלוש שנים לכבוש אותה. בגלל סגנון העבודה שלי אני צריך להתמקד במקום שאני לא צריך לפזר את הצוותים בגרר אז אני מחפש מקומות שנוח לעבוד בהם ושם אני משקיע את הכוח שלי..." (ש' 213-222).

23. לפנינו, אפוא, שתי גרסאות שאינן עולות בקנה אחד. אם על פי הגרסה הראשונה (ת/67 ותחילת ת/68) נטל ארז חלק במכרז על דרך של הגשת הצעה תחרותית, מתוך רצון לגרום לפסילת הצעתו של זוהר ומתוך הערכה שארגוב לא יצליח להשיג את הערבות

הנדרשת, הרי שבהמשך, כדי להדוף את המשתמע מדבריו של יוני ממון, היינו שארז מעורב בתיאום המכרז בפתח תקוה עד צוואר, לפתע פתאום לא היה לו כל עניין במכרז ולא רצה לזכות בו.

24. מה שלא הפריע לארז לשוב ולטעון, בהודעה מאוחרת (ת/73, מ-6.4.2011), כי מאחר שלא היה לו כסף לשם ערבות, פנה לעופר לוי, שלא השתתף במכרז, והציע לו שישלם את הערבות, ובתמורה יבצעו את העבודה ביחד משום שהוא (ארז), עמד בתנאי הסף ועופר לא. ולשאלה האם ניגש למכרז פתח תקוה השיב "בטח". דברים אלה שוב אינם מתיישבים עם הגרסה הקודמת, לפיה לא היה לו עניין במכרז האמור. והנה, בהמשך, משנשאל אם תאם עם זוהר הצעות לפני המכרז השיב "ספקולציות באוויר, כן... מפריחים בלונים באוויר. נראה לך שאני אשקיע ריצות לעופר להביא ערבות לחזור, לשלם, בשביל פשרה מה שנקרא?" (ש' 364-382). מתשובה זו ברור, כי עתה עמד בפני ארז החשש שמא בידי החוקרים ראיות לתיאום המכרז בינו לבין זוהר. משכך חל מפנה חדש בגרסתו. הוא חזר ואימץ את המכרז אל ליבו וביקש לשכנע שלא היה לו כל עניין בתיאום עם זוהר (וככל שיש שיחות מואזנות המלמדות אחרת, הרי שאלה "בלונים באוויר"), תוך שהוא נאחז לשם כך בראיה ממנה עולה כי עופר לוי מימן חלק מן הערבות ואם כך – מדוע שירצה "להתפשר" עם זוהר?

25. עם כל התפניות, יש למצוא בהודעותיו של ארז תמיכה של ממש לגרסתו של זוהר בחקירה, לפיה ניהל מגעים עם גיל בסיועו של ארז, וכי השיחות עסקו בתיאום המכרז. אמנם ארז ביקש לשוות לתוכן השיחות אווירה קלילה, של "ספקולציות באוויר", מה שרחוק עד מאוד מן האמת כפי שכבר ראינו. אולם גם על פי דבריו, הודאה בשיחות שזה נושאן יש פה. לפנינו התנהלות טיפוסית של ארז, שגרסתו משתנה על פי הראיות המוצגות לפניו. הקושי הוא שגרסה אחת אינה מתיישבת עם רעותה.

כפי שנראה מיד, לא חל שיפור בהתנהלותו של ארז גם בעדותו בבית המשפט, וגם היא מתאפיינת בחוסר קוהרנטיות מוחלט.

26. בחקירתו הראשית טען, כי הגיש הצעה אמיתית במכרז פתח תקוה. אמנם לא רק שלא הציע הנחה מן המחירים שנקב בהם, אלא ביקש תוספת של 2% עליהם, אולם זאת משום שלא עשה מאמץ מיוחד על מנת לזכות, ובלשונו "לא לשם כיוונתי את מרכז הכובד של החברה שלנו" (עמ' 3403). לטענתו, היה שווה נפש לאפשרות הזכייה שכן אין המדובר במקום כמו תל אביב או רעננה שלעובדה שאתה עובד שם יש השלכות. מובן שדברים אלה אינם עולים בקנה אחד עם אותה גרסה בחקירתו לפיה התמודד בפתח תקוה על מנת לזכות.

יתרה מזאת, ככל שפתח תקוה "לא עניינה" אותו, שכן העבודה בה, כטענתו בבית המשפט, היא בגדר "סיוט" וכי המדובר בעירייה מן העיריות "שלא דורכים" בהן (עמ' 3408), על כורחך מתעוררת תהייה לשם מה הגיש, אם כך, הצעה למכרז. התהייה מתעצמת לנוכח עדותו לפיה הגיש את ההצעה מתוך ידיעה שאינו יכול כלל לזכות במכרז, שכן לא עמד בתנאי הסף: "מראש ידעתי שאני לא עומד בתנאי הסף" (עמ' 3657). ואם ידע שאינו עומד בתנאי הסף, אין יסוד לטענתו בחקירה הראשית, לפיה הגיש את ההצעה מתוך רצון לשמור לעצמו אפשרות לזכות במכרז ואף השקיע לשם כך מאמץ בהשגת מימון לערבות (עמ' 3404, עמ' 3408). ואם ידע מראש שאינו עומד בתנאי הסף ובכל זאת הגיש הצעה, מכאן מסקנה כי זוהר אמר אמת בחקירתו והצעתו של ארז הייתה הצעת גיבוי, פרי הסדר מתואם בין השניים.

עניין נוסף עליו עמד ארז בחקירתו הראשית היה תוכן שיחותיו עם זוהר. לדבריו, "זוהר מעולם לא דיבר אתי על זה שאני לא אגש. זוהר בדרכי המניפולציות שלו ניסה לרמוז יותר מפעם שהוא עובד שם והכל, אבל זה לא עניין אותי בכלל. זה לא. הוא אף פעם לא דיבר אתי מפורשות להגיד אל תיגש" (עמ' 3406). כך גם הכחיש כל מעורבות בשיחות שקיימו זוהר וגיל על המכרז וכן הכחיש שזוהר היה אצלו בבית בקשר למכרז הנדון (עמ' 3406-3407). לטענתו, האדם היחיד עמו שוחח על המכרז היה עופר, בקשר לערבות הבנקאית "שום דבר מעבר לזה. אף אחד לא ידע מה אני עושה. אני הלכתי עם עופר נקודה. שום קשר לזוהר" (עמ' 3408). דברים אלה עומדים, כמובן, בסתירה לגרסתו של ארז בחקירה, לפיה היו לו שיחות עם זוהר בקשר לתיאום המכרז – הגם שלא יצאו מגדר "ספקולציות באוויר". הכחשתו את ביקורו של זוהר בביתו במסגרת המגעים לתיאום המכרז עומדת בסתירה לא רק לגרסתו של זוהר בחקירה, שכאמור אני מעדיפה אותה ללא היסוס על פני עדותו בבית המשפט, כי אם גם בסתירה לדבריו של גיל בחקירה (נ/16(25)), שאישר כי היה אירוע כזה המתואר על ידי זוהר וכי "יכול להיות" שדובר בו על תיאום מכרז פתח תקוה. יודגש בהקשר זה, כי גיל נמנע באופן מוחלט מהתייחסות לארז על מנת שלא להפלילו, ולמרות גישתו הזוהרה הודה כי הסיטואציה המתוארת בהודעתו של זוהר התרחשה. בנסיבות אלה, אני מוצאת כי הוכח מעבר לספק סביר ש"פגישת הדילוגים" בין בניהם של ארז וגיל, שתכליתה הייתה תיאום המכרז, התקיימה גם התקיימה.

27. הטענה בחקירה הראשית, לפיה אך "נרמז" על ידי זוהר שלא להתחרות, לא רק שהיא עומדת בסתירה לגרסתו של ארז בהודעה ת/73, לפיה היו ביניהם שיחות בעניין זה (גם אם כהפרחת בלונים או ספקולציות באוויר), נסתרת באופן חזיתי בדבריו של ארז מזמן אמת כפי שנקלטו בהאזנת הסתר. כבר עמדנו על שיחה 580/139 בינו לבין זוהר מ-23.6.2010 (ת/300, עמ' 237-240), במהלכה הבהיר זוהר לארז באופן מפורש ולא ברמז, כי הוא מצפה שלא יתחרו בו במכרז הנדון וארז הסכים לכך באמירה "כל אחד בפינה שלו". אם צריך

ראיה לדבר שארז הבין את האמור הבן היטב, זו תימצא לנו בשיחה שניהל עם מאיר רוזנר למחרת היום (ת/300, שיחה 1893/143, עמ' 266). וכך נשמע ארז, כשהוא מסביר לרוזנר את מצב העניינים בנוגע למכרז:

"מאיר תקשיב שנייה אחת, לא צריך להילחץ כי לזוהר עכשיו יוצא מכרז כבד שהוא מחזיק אותו בשיניים. זה פתח תקוה יוצאת עכשיו.

...

ושמה זה מקור הכסף שלו, משמה הוא מפחד הכי הרבה.

...

בסדר, עכשיו זוהר רוצה להעביר את זה לז'ק כי הוא ז'ק בסכסוך. אז אתמול דיברתי עם זוהר, אמרתי זוהר תשמע אל תעשה בעיות כי פתח תקוה לא תהיה מובטחת לך. אומר לא עושה שום בעיות הם הביא לי חוזה זה זה זה. אבל זה אמור להיות או שלי או של ז'ק. זה לא אמור להיות של אף אחד" (עמ' 270-271).

דברים מפורשים מאלה קשה לתאר. מאחר שהתקשה להתמודד עם תוכנם, הרי שבחקירה ראשית הסתפק ארז באמירה כללית לפיה **"אני רוב השיחות שלי עם זוהר זה אתה על השתק בצד. אתה הולך לקניות חוזר הוא עדיין מדבר. אין לי קשר באמת"** (עמ' 3407). לנוכח המובא לעיל, הדבר האחרון שאפשר לומר על התייחסותו של ארז לזוהר, שהוא מעביר את הטלפון למצב "השתק" ואינו מקשיב לו. בחקירה הנגדית, כשהתבקש להתייחס לשיחתו עם זוהר (שיחה 580/139) טען, כי מכרז פתח תקוה לא עניין אותו אולם **"מה אכפת לי להרעיד לזוהר את הלב"** ולשם כך הציג לו שאלות בנוגע למכרז (עמ' 3655-3656). התשובה אינה תשובה. נותרנו עם דברים מפורשים שנשמעו מפיו של ארז, ולפיהם לא רק שהיה מודע היטב לכך שזוהר מצפה שלא יתחרו בו בפתח תקוה, כי אם בשל העניין הרב של זוהר במכרז, יכול היה ארז **"לאיים"** עליו שאם **"יעשה בעיות"** (קרי: **"יפריע"** במקומות לא לו), פתח תקוה לא תהיה מובטחת לו. זה טיבו של תיאום.

28. בניסיון להפריך את גרסתו של זוהר, טען ארז כי אין כל היגיון בדבריו לפיהם במסגרת המגעים עם גיל שוחחו השניים על האפשרות כי בתמורה להימנעותו של גיל מתחרות בפתח תקוה יימנע זוהר מלהתחרות בו בראשון לציון (ת/443, ש' 206). חוסר ההיגיון נעוץ, לשיטתו, בכך ש**"קודם כל ראשון לא הייתה בתמונה. היא יצאה שנה או שנתיים אחר כך. אי אפשר לדבר על דברים שלא קורים"** (עמ' 3407). כלומר, אין מדברים על מכרז שטרם פורסם, ואם כך – גרסתו של זוהר לפיה נעשה ניסיון להגיע להסכמה הדדית של אי תחרות, כשמכרז ראשון לציון טרם בא לעולם, אינה אמת. אלא שארז סותר את טענתו במו פיו. כפי שכבר ראינו, בשיחה 580/139, נשמע ארז אומר לזוהר מפורשות ש**"גיל רוצה שלא יפריעו לו בראשון"** (עמ' 240). על רצונו של גיל להבטיח את זכייתו בראשון עמד ארז גם בפגישת הג'קווי (ת/348א, עמ' 3). גם בשיחה בינו לבין יוני ממן שהוזכרה לעיל

(שיחה 1382/143) הבהיר ארז, הפעם לגבי עצמו, כי הוא ישתף פעולה בהסדר בפתח תקוה מתוך ציפייה שבעוד שנתיים, כשייצא מכרז תל אביב, יוכל לזכות בו באין מפריע. ובסופו של דבר, בחקירה הנגדית, אישר ארז כי תכנית התיאום של המכרזים כללה גם מכרזים עתידיים: **"אמרו לי תסתכל ראייה כוללת, תראה שיוצא מכרזים קדימה בהמשך, הכל ולשם הם כיוונו. זה היה התכנית הכוללת"** (עמ' 3568). טענתו של ארז לפיה אין כל היגיון בשיחה על מכרזים עתידיים התבררה, אם כך, להיות חסרת שחר.

גרסתו של הראל גולסט

29. בדיון באישום הרביעי (מכרז רעננה 2009) ראינו, כי גולסט שתק בחקירה. אין צריך לומר כי הוא נשאל מפורשות גם על מכרז פתח תקוה (ראו לדוגמה ת/119, ש' 388-450). מן הנימוקים המובאים בפרק העוסק באישום הרביעי, יש לראות בגרסתו בבית המשפט גרסה כבושה, שלא ניתן הסבר של ממש לכבישתה, ובשתיקתו יש כדי לחזק את מסכת הראיות נגדו.

30. בחקירתו הראשית בבית המשפט טען גולסט כי מעולם לא שוחח או נפגש עם זוהר כך בנוגע למכרז פתח תקוה: **"מעולם לא נפגשתי עם זוהר כך ודנתי אתו בנושא מכרז גיזום פתח תקוה ... שום פגישות בקשר ושום דיונים בקשר לנושא הזה של מכרז גיזום פתח תקוה** (עמ' 3885). דברים אלה אינם עולים בקנה אחד עם המענה לאישום שניתן מטעמו, ולפיו הודה בקיומן של שיחות ופגישות אולם אלה היו "במסגרת התנהלות עסקית וייעוץ לגיטימיים".

בחקירתו הנגדית התבקש להסביר את הסתירה, וטענתו הייתה כי אכן התקיימו בינו לבין זוהר פגישות, אולם אלה לא היו בעניינים הקשורים במכרז פתח תקוה (עמ' 3956). הקושי הוא, שהמענה לאישום מתייחס באופן ספציפי לסעיף 243 לכתב האישום, בו נטען כי גולסט נפגש עם זוהר, במשרדי השביל הירוק, לצורך גיבוש ההסדר ויישומו. המענה לאישום מהווה, אפוא, הודאה שהתקיים בין השניים מפגש בנוגע למכרז הנדון, אלא שעל פי הטענה, היה זה מפגש לגיטימי. מכאן שאין ממש בניסיון לתרץ את המענה כאילו המדובר בפגישות בנושאים אחרים לחלוטין. ניסיונו של גולסט להרחיק עצמו מכל קשר עם זוהר בנוגע למכרז פתח תקוה, ולו "במסגרת התנהלות עסקית וייעוץ לגיטימיים" יש בו כדי לחזק את גרסתו של זוהר בחקירה, ולפיה המפגש ביניהם עסק גם עסק בתיאום המכרז.

31. הניסיון להתרחק מן המכרז בא לידי ביטוי גם בטענה לפיה בתקופה הרלוונטית כבר לא היה פעיל "בשוטף", כלשונו, בשביל הירוק, כי מי שניהל אותה בפועל היה אלדד לואנץ, וכי הוא זה שגם תמחר את המכרזים (עמ' 3885-3886). טענה זו הועלתה על ידי גולסט גם ביחס לאישום החמישי (חמשת מכרזי הדרום) ומסקנתי הייתה כי היא חסרת שחר. באופן ספציפי למכרז הנדון, מן הראיות עולה כי גולסט חתם על שלושה תצהירים שונים של השביל הירוק, אשר נועדו להיות חלק מהצעתה למכרז, ובכללם תצהיר שעניינו הצעת המחיר של החברה (ת/299, עמ' 9-14, עמ' 41 ועמ' 51). גולסט אישר כי המדובר בחתימותיו (עמ' 3910-3909, וכן עמ' 3957). די בכך כדי להפריך את טענתו, ולהגיע למסקנה המתבקשת, שהמדובר בטענה שתכליתה ניסיון (כושל) להתרחק מכל מעורבות מפלילה במכרז.

32. ראיה נוספת למעורבותו של גולסט במכרז הנדון תימצא בהודעתו של יובל רגב ת/122, מ-2.1.2011. ההודעה, יש לומר, נגבתה ממנו שבועות ספורים לאחר המועד להגשת ההצעות למכרז פתח תקוה, ומכאן שזכרונו היה ללא ספק חד יותר מאשר בעת מתן עדותו בבית המשפט, כחמש שנים לאחר מכן. בהודעה זו, לשאלה מי בחברה מעורב בהלך קבלת ההחלטות אם לגשת למכרז אם לאו השיב רגב כי **"זה נעשה בהתייעצות ביני ובין המנכ"ל הראל גולסט ... הראל רואה את פרטי המכרז ומחליט אם להמשיך או לא. אפשר לפעמים לצרף אנשים מתוך הביצוע להחלטה הזאת"** (ש' 45-49). המדובר בתשובה אותנטית מאוד, שניתנה בשלב בו רגב לא יכול היה להעריך את השלכותיה ובוודאי שלא היה ער לגרסתו של גולסט בעניין זה. ואם כך, הנה לפנינו תיאור של המציאות כהווייתה בעת מתן ההודעה, וממילא בעת המכרז, ולפיה גולסט הוא המחליט, ביחד עם רגב, אם לגשת למכרז. אלדד לואנץ לא נזכר כלל. איני מעלה בדעתי שרגב היה משמיט את לואנץ משורת מקבלי ההחלטות לו אכן, כטענתו של גולסט, עבר הניהול השוטף של החברה לידי. לא זו אף זו, בהמשך ההודעה אמר רגב כי גולסט הוא זה שחותם על הצעות החברה למכרזי גיזום, ורק אם אינו זמין, הוא עצמו חותם עם אדם נוסף. וכדבריו: **"אם המנכ"ל זמין וישב אתי על מכרז, אז הוא יחתום"** (ש' 247-251). ולבסוף, וגם זאת בסתירה מוחלטת לעדותו של גולסט בבית המשפט, לשאלה מי קובע את מחיר ההצעות של החברה השיב כי **"זה בשיתוף פעולה אתי עם המנכ"ל הראל גולסט ועם אלדד לואנץ"** (ש' 315-317).

בבית המשפט העיד רגב, כי באופן כללי, הוא זה שתמחר את המכרזים, וכי **"ברגע שהתמחר מוכן אני מזמן עד כמה שניתן לזמן פגישה מאוד מאוד קצרה ועניינית עם מנהל התחום, תחום מכרזים, במקרה הזה אלדד. כשאנחנו מסכמים על הנתונים אנחנו גם בדרך כלל משתפים את הראל בעניין הזה. סגרנו, הסכמנו. לרוב, באחוז הגבוה יותר, ברוב המקרים ... התמחר שלי זה גם מה שהייתה ההצעה הסופית, אולי לכאן או לשם כמה פינישים סופיים"** (עמ' 3976). רגב אישר (עמ' 3979), כי בהצעת המחיר של השביל הירוק

למכרז הנדון, התוספת של 7% על המחיר המוצע מולאה בכתב ידו (נ/16/30), אולם טען כי אינו זוכר האם במכרז הספציפי קיבל הנחייה מגולסט או ממישהו אחר להציע דווקא את התוספת הזו ולדבריו "עבר הרבה זמן, אני את כל התמחורים עשיתי בעצמי, בהליך מסודר על פי אותה שיטת עבודה בלי שום הנחיות, אני בעצמי על סמך נתונים שאני אוסף" (עמ' 3979). אלא שכאמור, בהודעתו ת/122 העיד רגב באופן חד משמעי כי גובה הצעות המחיר נקבע בשיתוף פעולה שלו עם גולסט ולואנץ. אני מעדיפה ללא היסוס גרסה זו, שהיא, כאמור, גרסה אותנטית ואף קרובה בזמן לאירועים, על פני העדות בבית המשפט הנגועה הן בחוסר זיכרון והן בניסיון לסייע לגולסט ולתמוך בגרסתו (וראו על כך את הדיון בקשר עם האישום החמישי).

33. דבריו של רגב בחקירתו סותרים, אם כך, באופן חזיתי את גרסתו של גולסט ומלמדים כי הלה היה מעורב עד מאוד בענייני השביל הירוק בכלל, ובהגשת מכרזים בפרט, לרבות עצם ההחלטה אם לגשת אם לאו וגובה המחיר שיוצע. מכאן מסקנה, שניסיון ההתרחקות מאלה לא בא אלא כדי להיחלץ ממעורבות במעשה הפלילי, עליו העיד זוהר בחקירתו ברשות.

34. ולבסוף נעיין בת/614. המדובר בהודעת דוא"ל ששלח אלדד לואנץ להראל גולסט וליובל רגב ב-1.11.2010, ובה מתועדים רשמיו מסיוור הקבלנים לקראת מכרז פתח תקוה, שנערך באותו יום (ת/299, עמ' 6). בין היתר כתב אלדד כי "מילוי מחירי המכרז מבוסס על טבלה עם אפשרות לתת הנחה או להוסיף באחוזים; המחירים בטבלה נמוכים מהמחירים שהיו במכרז של זוהר כף ב-25% והודגש שהם לא ישמשו כאומדן; זוהר כף ביצע במחירים הקודמים עם 56.4% הנחה". בסיכום הדיווח כתב אלדד "אני רוצה את המכרז הזה".

לפנינו, אם כך, דיווח, שהגיע לעיונם של גולסט ושל רגב, ולפיו מחירי הבסיס שנקבעו הפעם נמוכים ב-25% מן המחירים שנקבעו על ידי עיריית פתח תקוה במכרז הקודם, וכי במכרז הקודם הציע זוהר כף הנחה בשיעור 56.4% ממחיר הבסיס שנקבע. עוד ניתן ללמוד מהדיווח שאלדד סבר כי המדובר במכרז כדאי. זה היה, אפוא, מצב דעתם של גולסט ושל רגב עובר להגשת ההצעה מטעם השביל הירוק.

35. בנסיבות אלה, לא יכול להיות חולק כי הצעת המחיר של השביל הירוק הייתה חסרת סיכוי, באשר הציעה תוספת של 7% על מחיר הבסיס (ת/299, עמ' 17). עובדה אובייקטיבית זו מהווה ראיה, בעוצמה של ראית סיוע, לגרסתו של זוהר בחקירה ולפיה הצעת השביל הירוק הוגשה כהצעת גיבוי, שלא על מנת לזכות, והכל בתיאום עמו. יודגש, כי בניגוד לטענת

עו"ד זילברשלג בסיכומיו, ההסתמכות על ת/614 אינה לשם הוכחת אמתות תכנון, למרות שכותב המסמך, אלדד לואנץ, לא נחקר עליו. כל שנלמד מן המסמך הוא שלנגד עיניהם של גולסט ורגב הוצג מידע, המלמד כי שיעור ההנחה שנתן זוהר בעבר הופך תמחור הדורש תוספת של 7% לבלתי ריאלי. כפי שנראה להלן, לתהייה זו לא ניתנה תשובה.

36. בחקירה הנגדית התבקש גולסט להסביר, הכיצד זה הגישו הצעה שעל פניה חסרת סיכוי, לנוכח המחיר שהציע זוהר במכרז הקודם. תשובתו הייתה "ההצעה למיטב הבנתי ולא אני מילאתי את ההצעה הזאת, גם ראית שזו לא כתב ידי, אני חושב שאתה יודע מי מילא אותה. ההצעה הזאת אני בטוח שאנשיי בדקו בצורה הטובה ביותר ותמחרו מה נכון לפרויקט ומה שיצא להם לאחר התמחור זה מה שהם החליטו לגשת. ריאלי. זה מה שהיה ריאלי לחברת השביל הירוק בניהולה על ידי אלדד לואנץ יחד עם מחלקת המכרזים באותה תקופה" (עמ' 3958). תשובה אין כאן, אלא ניסיון לשוב ולהטיל את האחריות על לואנץ, בטענה שהוא עצמו לא היה מעורב בניהול החברה. אשוב ואזכיר כי גולסט חתום על תצהיר, המופיע שני עמודים לאחר הצעת המחיר האמורה (ת/299 עמ' 19), ולפיו קרא באופן יסודי את כל פרטי המכרז וכי הוא מתחייב למלא אחר הוראות המכרז ואחר תנאי החוזה, אם נתקבל הצעתה של השביל הירוק.

גם רגב, ששתק בהמשך חקירתו (לאחר ההודעה הראשונה שמסר) וסרב להשיב לשאלות כלשהן, לרבות אלה הנוגעות לעניינינו (ת/123, ש' 392-458), התייחס באופן בלתי ענייני במהלך חקירתו הנגדית, כאשר התבקש להסביר את הצעת השביל הירוק. רגב אישר, אמנם, כי שגרת העבודה בשביל הירוק הייתה שמי שהשתתף בסיור קבלנים מטעמה דיווח לו על הסיור וכי הדיווח זכה לתשומת לב מצדו (עמ' 4037). אלא שכשהתבקש להסביר מדוע, בהינתן המידע הכלול בדו"ח של אלדד לואנץ, הוגשה מטעם החברה הצעה חסרת סיכוי השיב "לא מקבל את קביעתך. אתה מסלף את התמונה לחלוטין בטח בהתחשב באותן תוצאות שראינו הבוקר, הפער בין ההצעות הוא פער קטן פלוס 7% ומינוס 2 זה 9% הבדל בין קבלן לקבלן. הבא בתור מינוס 30% זה פער של 13% בין קבלן לקבלן והבא בתור מינוס 48% זה פער של עוד 18%. הפער בין ארבע ההצעות הוא פער הגיוני, הוא נמצא בכל מכרז ומכרז, לא מקבל את קביעתך" (עמ' 4038). אלא שבתשובה משונה זו אין כל התייחסות לעובדה ולפיה הפער בין הצעת השביל הירוק (תוספת של 7%) לבין הצעתו של זוהר כץ (הנחה של 48%) הוא פער של 105%, לא פחות. הפער אינו "פער הגיוני". אכן, בחקירתו החוזרת, ובמענה לשאלה מדריכה ("אבקש רשות מבית משפט להבהיר לגבי זוהר כץ מבחינת אחוזי הנחה ומה קרה אתנו אחר כך") עמד רגב על כך שזוהר כץ פשט את הרגל משום ש"הוא עבד במחירים בלתי אפשריים חסרי פרופורציה" (שם). העובדה שזוהר פשט את הרגל לאחר מעשה (יהיו אשר יהיו הסיבות לכך), אין בה כדי להסביר את ההיגיון העומד מאחורי

הצעתה של השביל הירוק, שעל פי הנתונים שעמדו לנגד עיני המעורבים (גולסט, רגב ולואנץ), הייתה חסרת סיכוי בעליל. ומאחר שהמדובר באנשי עסקים מפקחים, אין להעלות על הדעת שטרחרו והגישו הצעה חסרת תוחלת, סתם כך, על אף ההוצאות הכרוכות בהגשת הצעה למכרז. ההסבר האפשרי היחיד הוא שההצעה הוגשה כהצעת גיבוי, בדיוק כפי שאמר זוהר כץ בחקירתו.

37. למעלה מן הצורך אעיר, כי הטענה שנטענה בסיכומים בשם של גולסט ורגב, ולפיה קיימת אפשרות, שלאחר שת/614 הנ"ל הועבר לעיונם הם קיימו על כך התייעצויות נוספות, אינה מעוגנת בעדויותיהם בבית המשפט. כך גם לא מצאתי כי יש ממש בטענה כי הם לא התבקשו להתמודד עם המסמך האמור בחקירתם ברשות. מששמרו על זכות השתיקה (גולסט בכל הודעותיו ורגב החל מההודעה השנייה), ממילא לא היה מה להטיח בהם.

העבירות

א. הסדר כובל בנסיבות מחמירות

38. הן ארז מיארה (ומוקה גיזום) והן הראל גולסט (והשביל הירוק) ויתרו לזוהר על הזכייה במכרז והגישו הצעות גיבוי לטובת ראז חקלאות. מעשיהם מקיימים את יסודות העבירה של צד להסדר כובל ומצמיחים את החזקות החלוטות הקבועות [בסעיפים 2\(ב\)1](#); [2\(ב\)3](#) ו-[4\(ב\)2 לחוק ההגבלים העסקיים](#), הכל כפי שהובהר בדיון באישום הראשון. גם הנסיבות המחמירות מתקיימות בהם, לרבות העובדה שהמדובר במכרז ציבורי, בשיטתיות, בריבויים של הצדדים להסדר ובהינתן ההיקף הכספי של המכרז.

ב. קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות

39. הוא הדבר גם ביחס לעבירה זו. כפי שקבעתי לעיל, הן ארז והן גולסט הגישו הצעות גיבוי ודבר תיאום המכרז לא גולה לוועדת המכרזים (ראו עדויותיהם של עו"ד מיכל מזרחי מ-24.3.2015, מר אבי בלושטיין בעמ' 914). הנסיבות המחמירות, כפי שכבר דובר בהן באישומים קודמים, מתבטאות בהיות מעשה המרמה פרי תכנון, בהינתן שהמדובר במכרז ציבורי, בהיקף הסכומים, בריבוי המשתתפים, ובהישענות על עבירה אחרת.

40. על יסוד האמור לעיל אני מרשיעה את הנאשמים באישום זה בעבירות שיוחסו להם.

האישום התשיעי – סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון

1. אישום זה מיוחס לירון בלוא ולירון בלוא בע"מ; לפרץ ולאסא קופר ולוורד בר בע"מ; לרמי ברזילאי ולמנהרת אשקלון בע"מ; ולהראל גולסט ולשביל הירוק בע"מ. האישום מבוסס על סכומי הכסף שקיבלו הנאשמים מחברת החשמל ומהרשויות המקומיות בעקבות זכויותיהם במכרזים, המהווים יסוד לאישומים השונים שבפרשה הנדונה.

2. על התשתית הנורמטיבית של חוק איסור הלבנת הון עמדתי בהרחבה במסגרת הדיון בעבירה לפי סעיף 3(א) לחוק, שיוחסה למי מן הנאשמים באישום הראשון (ובאישומים נוספים). אזכיר את מבנה החוק:

אדם מבצע עבירה מן העבירות המנויות בתוספת הראשונה, המכונה בלשון החוק (סעיף 2) "עבירת מקור". לעיתים, העבירה מתאפשרת באמצעות רכוש מסוים. לעיתים הרכוש משמש את ביצועה. לעיתים המדובר ברכוש שנעברה בו העבירה. ולעיתים הצמיחה העבירה, במישרין או בעקיפין, רכוש. בכל ארבעה המקרים הללו הרכוש, הקשור לעבירת המקור באחד מן האופנים הללו, הוא "רכוש אסור". עשיית פעולה מן הפעולות המנויות בסעיף ההגדרות, ברכוש זה, עשויה להצמיח עבירה של הלבנת הון (סעיף 3(א)), היינו פעולה שתכליתה הסוואת מקורו, זהות בעלי הזכויות בו, מיקומו ועוד. זו, אם כן, עבירה של כוונה מיוחדת.

עשיית פעולה ברכוש, בידיעה שהוא אסור, עשויה להצמיח עבירה נוספת, והיא עבירה לפי סעיף 4 לחוק. הקובע כך:

העושה פעולה ברכוש, בידיעה שהוא רכוש אסור, והוא מסוג הרכוש המפורט בתוספת השניה ובשווי שנקבע בה, דינו – מאסר שבע שנים או פי עשרה מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין...

הנה כי כן, בעוד שהעבירה לפי סעיף 3(א) היא עבירת מטרה, הרי שהעבירה לפי סעיף 4 דורשת יסוד נפשי של מודעות בלבד. עם זאת, אין היא חלה על כל רכוש, כי אם על סוגי רכוש ושווי כפי שנקבע בתוספת השנייה לחוק.

בענייננו, הרכוש בו מדובר הוא כספי הזכיה במכרזים. סעיף ב' [לתוספת השנייה](#), הוא הסעיף העוסק בכספים, קובע על דרך העיקרון כי כספים, מעל לסכום הקבוע בו, הם בבחינת "רכוש" שהפעולה בו נאסרה מכוח הוראת סעיף 4 לעיל, בין אם המדובר בפעולה אחת ובין אם המדובר בכמה פעולות המצטברות לסכום המינימלי תוך תקופה של שלושה חודשים.

הסעיף האמור שונה פעמיים ממועד תחילת תוקפו של החוק (17.8.2000). החל מתחילת תוקפו של החוק ועד 1.1.2008 היה הסכום המינימלי 400,000 ₪ (ס"ח תש"ס, מס' 1753). מ-1.1.2008 ועד 1.1.2011 היה הסכום המינימלי 450,000 ₪ (י"פ תשס"ח מס' 5766, מ-20.1.2008, עמ' 1542). ומ-1.1.2011 ואילך עומד הסכום על 500,000 ₪ (י"פ תשע"א מס' 6187, מ-13.1.2011, עמ' 2018).

3. מאחר שקיבלתי את טענת הנאשמים ולפיה אין לייחס להם עבירה של קבלת דבר במרמה בכל הנוגע לתשלומים שקיבלו על פי החלטות ועדות המכרזים שניתנו [לאחר](#) שהפכה החקירה לגלויה, הרי שהחל ממועד זה, הכספים שהמשיכו להתקבל בידיהם בעקבות החלטותיהן של ועדות המכרזים השונות להמשיך את ההתקשרויות עמם, אין מקורם בעבירת מקור ולפיכך אינם בגדר "רכוש אסור". אכן, כפי שהסברתי בדיון העוסק בעבירה של קבלת דבר במרמה, ועדות המכרזים השונות נאלצו להמשיך את ההתקשרויות על אף חשיפת החשדות למעשים הפליליים העומדים ביסוד כתב האישום שלפניי, אולם המשך ההתקשרות הוא פרי החלטה מודעת של ועדות המכרזים ולא פרי מרמה. הן נאלצו לעשות כן בשל ההסדרים הכובלים הנרחבים, שלא הותירו בשוק הגיזום קבלנים בעלי יכולת מתאימה, החפים ממעורבות בהם. אלא שעבירה של הסדר כובל אינה עבירת מקור, וממועד זה ואילך מרמה לא הייתה. הדיון בעבירה באישום זה יהיה אפוא על בסיס הסכומים שהתקבלו בידי הנאשמים להם מיוחסת העבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#) עד למועד חשיפת הפרשה.

4. החתימה על חוזי ההתקשרות עם חברת החשמל או עם הרשויות המקומיות, הגשת החשבוניות עבור העבודות שבוצעו, קבלת הכספים, החזקתם בחשבון בנק ועירובם עם הכנסות שהתקבלו ממקורות לגיטימיים במהלך העסקים הרגיל של החברות הנאשמות, השימוש בכספים המעורבים הללו לצורך תשלום הוצאות החברה (משכורות לעובדים, תשלום לקבלני משנה, שכירת ציוד או רכישתו ועוד), כל אלה מהווים פעולה ברכוש אסור כמשמעותו של מושג זה [בסעיף 4 לחוק](#).

5. אתיחס כאן לשתי טענות שהועלו על ידי ההגנה. הטענה האחת היא שיש לחשב את סכום הכספים שהתקבלו בידי הנאשמים חישוב "נטו", היינו לאחר הפחתת העלויות. ובמלים אחרות, יש לזקוף לחובת הנאשמים רק את הרווח שהפיקו מן המכרזים ולא את סכום הזכייה כולו.

טענה זו אין בידי לקבל, שהרי היא עומדת בניגוד מוחלט להלכה שנפסקה. כך נאמר בפסק דינו של בית המשפט העליון בע"פ 4980/07 אלון כהן נ' מדינת ישראל (4.11.2010):

"משביצע המערער את העבירות שביצע, עבירות המנויות כולן בתוספת הראשונה לחוק איסור הלבנת הון ... התקבולים כולם הם של 'רכוש שהושג, במישרין או בעקיפין, כשכר העבירה או כתוצאה מביצוע העבירה ... פרשנות אחרת תחטא לתכליתו של חוק איסור הלבנת הון, תחייב את התביעה ואת בתי המשפט להידרש לחישובים ולהשערות סבוכים לגבי היקף הכנסותיו והוצאותיו של העבריין, אילו רק היה נוהג כאדם ישר, ותעקר את כוחו של החוק לשמש כלי אפקטיבי למלחמה בהלבנת הון...". (שם, פסקה 35).

(וראו גם ע"פ 8702/12 זאוי נ' מדינת ישראל (28.7.2013); ע"פ 6889/11 מדינת ישראל נ' אלירן עובד (14.5.2012)).

טענה נוספת נטענה על ידי עו"ד זילברשלג, ולפיה על מנת לבחון האם גובה התקבולים חצה את הרף המינימאלי הקבוע בסעיף ב' לתוספת השנייה יש לחשב את ממוצע התקבולים החודשי שקיבלה השביל הירוק מכוח זכויותיה במכרזים הרלוונטיים, או אז יתברר, כי הסכום לא עלה על 180,000 ₪ בכל שלושה חודשים. ואם כך, לא נעברה על ידה עבירה לפי סעיף 4. טענה זו נדחתה על ידי כבד בהחלטה בטענות המקדמיות, מ-18.3.2014. איני מוצאת תימוכין לטענה זו בלשון החוק. כל שנאמר בסעיף ב' לתוספת השנייה היא שפעולה בסכום המצטבר לסכום הקבוע בו (עתה – 500,000 ₪) בתוך תקופה של שלושה חודשים היא פעולה ברכוש אסור, האסורה על פי סעיף 4 לחוק. אין חולק, כי משדחיתי את טענת ההגנה האמורה, עמדה המאשימה בנטל להוכיח את גובה התקבולים הנדרש לשם תחולת האיסור הקבוע בסעיף 4 לחוק.

6. ועתה ל"שווי הרכוש". ככלל, הגיעו הצדדים להסכמות דיוניות ביחס לגובה התקבולים כשלעצמם. יצוין, כי במהלך הסיכומים הודה ב"כ המאשימה כי יש להימנע מלייחס למנהרת אשקלון סכומים שונים, כשלאחר קריאת סיכומיו של עו"ד ממון הגיע למסקנה כי הצדק עמו וכי אין המדובר בתשלומים שהתקבלו על ידי מרשתו בקשר עם מעשי העבירה שיוחסו לה. בדיעבד, לנוכח עמדתי לפיה אין לייחס לנאשמים עבירה לפי סעיף 4

לחוק בקשר עם סכומים שהתקבלו כתוצאה מהחלטות בדבר הארכת התקשרויות ומימוש אופציות לאחר שנודע על דבר החקירה, אין משמעות להסכמה זו, שכן כך או כך המדובר בסכומים שהתקבלו במועדים שאינם רלוונטיים לעבירה הנדונה.

א. מכרז ירושלים 2010

בכל הנוגע למכרז זה לא הוארכה תקופת ההתקשרות. מאחר שהזכייה של ורד בר הושגה בו במרמה, יש להרשיע את פרץ ואסא קופר, כמו גם את ורד בר, בעבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור, כשהסכום המצטבר בו מדובר הוא 3,648,213 ₪.

ב. מכרז ירושלים 2004

במסגרת מכרז זה, שהסתיים יותר משלוש שנים בטרם נחשפו העבירות נשוא כתב האישום, זכתה ירון בלוא בע"מ במלוא התקבולים שהגיעו לה על פי הסכמי ההתקשרות שנחתמו עמה. המדובר בסכום מצטבר המגיע ל-9,989,541 ₪. יש להרשיע את ירון ואת ירון בלוא בע"מ בעשיית פעולה ברכוש אסור בסכום זה.

ג. מכרז רעננה 2009

האופציה הראשונה במכרז זה מומשה ב-16.2.2010, היינו כשמונה חודשים בטרם הפכה החקירה להיות גלויה. האופציה השנייה מומשה לאחר מכן (ב-11.6.2011). משכך, לא אייחס לשביל הירוק סכומים שהתקבלו בידיה בעקבות מימוש האופציה השנייה. הסכום המצטבר עד מועד זה הוא 1,240,524 ₪. הראל גולסט והשביל הירוק מורשעים, אם כך, בעשיית פעולה ברכוש אסור בסכום האמור.

ד. מכרז תל אביב 2009

לאחר היות החקירה הגלויה מומשה האופציה ב-30.6.2011, על פי החלטת ועדת המכרזים. לפיכך סכומים שהתקבלו בעקבות החלטה זו לא יובאו בחשבון. הסכום המצטבר מגיע, אפוא, ל-1,752,424 ₪. אני מרשיעה את רמי ברזילאי ואת מנהרת אשקלון בעבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור בסכום זה.

סוף דבר

מן הטעמים המבוררים לעיל החלטתי לזכות את נאש נאש בע"מ מן העבירות שיוחסו לה במסגרת האישום החמישי (צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות). כך גם, על יסוד הודעת המאשימה, החלטתי לזכות את ארז מיארה מן האישום של סחיטה באיומים ([סעיף 428 לחוק העונשין](#)) כפי שיוחס לו באישום החמישי.

ירון בלוא מורשע בארבע עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ([סעיפים 2\(א\)](#)), [2\(ב\)\(1\)](#), [\(3\) ו-\(4\)](#), [47\(א\)\(1\)](#) ו-[47א](#) רישא, [\(3\) ו-\(4\)](#) [לחוק ההגבלים העסקיים](#)) (אישומים ראשון, שני, שלישי וחמישי); בשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ([סעיף 415 לחוק העונשין](#)) (אישומים ראשון, שלישי וחמישי); עבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו ([סעיף 3\(א\) לחוק איסור הלבנת הון](#)) (אישום ראשון); ועבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#) (אישום תשיעי).

יחד עמו מורשעת גם ירון בלוא בע"מ בכל העבירות בהן הורשע, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#).

פרץ ואסא קופר מורשעים בעבירה של הסדר כובל בנסיבות מחמירות; בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות; רישום כוזב במסמכי תאגיד ([סעיף 423 לחוק העונשין](#)); ועבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו (אישום ראשון). כמו כן מורשעים הם בעבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#) (אישום תשיעי).

יחד עמם מורשעת גם ש.ו.ת ורד בר כבישים ופיתוח בע"מ בכל העבירות בהן הורשעו, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#).

ארז מיארה מורשע בשש עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ובשש עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישומים ראשון, רביעי, חמישי, שישי, שביעי ושמיני).

יחד עמו מורשעת גם מוקה גיזם והעתקת עצים בע"מ בכל העבירות בהן הורשע, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#).

רמי ברזילאי מורשע בארבע עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות (אישומים ראשון, רביעי, חמישי ושביעי), ובשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישומים ראשון, רביעי ושביעי). הוא מורשע בעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד ובעבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו (אישום שביעי). כמו כן הוא מורשע בעבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#) (אישום תשיעי).

יחד עמו מורשעת גם מנהרת אשקלון בע"מ בכל העבירות בהן הורשע, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#).

נסים ברזילאי (נאש) מורשע בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ובעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישום חמישי).

הראל גולסט מורשע בשלוש עבירות של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ובשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישומים רביעי, חמישי ושמיני). הוא מורשע בעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד ובעבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור במטרה להסתיר או להסוות את מקורו (אישום רביעי). כמו כן הוא מורשע בעבירה לפי [סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון](#).

יחד עמו מורשעת גם השביל הירוק בע"מ בכל העבירות בהן הורשע, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\) לחוק העונשין](#).

יובל רגב מורשע בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ובעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישום חמישי).

רמי עזרא מורשע בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ובעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישום חמישי).

ניסים קסנטיני מורשע בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות ובעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישום חמישי).

יחד עמו מורשעת גם קסנטיני ובניו בע"מ בכל העבירות בהן הורשע, בצירוף [סעיף 23\(א\)\(2\)](#) [לחוק העונשין](#).

שולה קסנטיני מורשעת כמנהלת פעילה בחבר בני אדם שנעברה בידו עבירה של צד להסדר כובל, על יסוד [סעיף 48 לחוק ההגבלים העסקיים](#).

ניתנה היום, ז' שבט תשע"ח, 23 ינואר 2018, בנוכחות הצדדים.

נאוה בן-אור 54678313-/-

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה